

JN NOMINE SANCTISSIMÆ

TRINITATIS,

SENTENTIÆ MORALES CONSCIENTIÆ DIRECTIVÆ

Tum ex Angelici Doctoris Discipulis tum ex alijs Theologis desumptæ.

ET

In Quatuor Libros distinctæ

AUTHORE

F. FERDINANDO Ochm, vulgo IANUSZOWSKI, S.T.M. Ordinis Prædicatorum.

Accesserunt in hac secunda editione præter breves additiones *sc: de non alienandis Regularium* bonis de Paupertate Religiosa, *de commutatione votorum, de* non ambigendis inter Religiosos *officijs, de non aggrauan*dis per Visitatores locis visitatis, *examen Ordinandoru*m & Sententiæ tum ab Alexandro VII. *tum* ab Innocentio XI.

DAMNATÆ

Superiorum permissu.

CRAC: Typis NICOLAI ALEXANDRI Schedel. S.R.M. Ord. Typ.

Anno D.ni M. DC. XC. IV.

DEO
Ter Optimo Maximo,

Nobilissimo SSmæ. TRINITATIS Triclinio
Immaculatæ Virgini Matri MARIÆ.
Trinæ Cœlestium Spirituum Hierarchiæ
Magno Redemptoris Præcursori, Monacho & Eremitæ
S. IOANNI BAPTISTÆ
Sacro Apostolorum & Euangelistarum, Sanctorum Patrum, Ecclesiæ Doctorum, Aliorumque Sacræ legis Professorum Collegio.
Sancto BENEDICTO.
In tot summis Pontificibus. Eminentissimis Cardinalibus Patriarchis, Archiepis, Episcopis. Episcopis. Sanctis Patribus Viris Apostolicis, qui fidei lumen, varijs mundi partibus invexerunt. Religiosarum Congregationum Fundatoribus. Theologiæ & Sacrorum Canonum Professoribus.
Ecclesiæ militantis Atlanti.
Sanctis ROMVALDO, BRVNONI & BERNARDO
Omnibus Sanctis.

Fr. FERDINANDVS OHM vulgo IANVSZOWSKI Or. Prædicatorum, in signum profundissimæ submissionis offert.

Obligatio tradendæ Theologiæ Moralis.

CLEMENS VIII. In decretis pro reformatione Regularium.

Lectio Sacræ Scripturæ vel casuum conscientiæ bis in hebdomadá, præscriptis diebus, in singulis Monasterijs & Conuentibus habeatur, ad quam fratres omnes conueniant, eáq; absolutá mutuá collatione circa explicatam doctrinam se se vtiliter exerceant. Cui, vt patet ex ly *explicatam*, non satisfit per lectionem ad mensam. Et quidem hæc necessaria, cùm ignorantiâ, negligentia, conniuentiâ Confessariorum totus mundus pereat, ait IOANNES CORRADVS. Et sic si qui ex reprobis regunt animas, talium numerum ingrediuntur mali Confessarij. Tridentinum verò sess: 5. C. 4 iniungit Episcopis vt compellant remedijs opportunis (v. g ex communicatione secundùm Rodriques to. 2. qu. 130. ar. 2.) Abbates si in suis Monasterijs non habeant lectionem Sacræ Sripturæ. Huic decreto satisfit si habeatur lectio Theologiæ Scholasticæ vel Moralis, ut docet idem Rodriques loco cit: & Peirinis tomo 1. Priuilegiorum Minimorum in Constit: 2. Iulij 13.

MONITIO.

1. L. 1. in fine dist: de Vsura, LVDOVICVS LOPES &c. non spectant ad complementum monitionis ibi positæ, sed ad complementum resolutionis quæsiti, vbi ponitur, ly LVDOVICVS LOPES, sine sensu perfecto.

2. Declarationem S. Congregationis l. 2. dist: 47. conc. 7. non esse authenticam ait Tamburinus apud Gobat tr. 3. de Sac: n. 651 consequenter si non exprimitur in concessione Apostolica debere esse Missam de Requiem, potest alia legi securiùs, dum non celebrantur duplicia ponendam collectam de defunctis. Dixi, *si non exprimitur*, nam si exprimitur, necessario dicenda Missa de Requiem. Dicere autem hæc verba poni, non significando necessitatem sed scribendi antiquam formam, est dicere Romanas expeditiones incaute expediri, quod DEVS auertat.

3. Dum lect. 2. dist: 66. conc. 6. in resp. ad arg. videor favere subditis stante probabili sententiâ, sed in sententia aliorum loquor. tum quia 2. resp. pono. tum quia propriam sententiam in 4. dist: 6 conc. 8. exprimo.

4. Licet frequentia transgrediendi constitutiones Religiosas ad nullum peccatum obligantes non arguat ex se mortale vt docui in 4. d. d. 3 conc. 5. timendum tamen valdè propter periculum contemptûs saltem interpretatiui. Qui tunc est, quando transgressores continuo & qvavis occasione habita, liberrime transgrediuntur Regulam & Constitutiones, cum nulla aut frivola ratione, & in huiusmodi transgressionibus perseuerant, per hebdomadas, menses &c. & hoc subinde aduertentes, neq; cogitant, neque curam aliquam habent de emendatione, tales vivunt in statu valde periculoso & proxima dispositione ad formalem contemptum, quin imò in tali transgrediendi modo reperitur interpretativus seu virtualis contemptus ac consequenter peccatum (intellige mortale) & continuo sunt

ſunt in malo ſtatu. Ita P. PETRVS DIERKENS O N. de obligationibus Regulæ & Conſtitutionum c. 7. §. 2. cum DIONYSIO Carthuſiano de Reformatione Clauſtrali Cap. 6 ibi,

Quamuis multa contineantur in Regulis & Statutis Religioſorum ad quæ non tenentur de neceſſitate præcepti. ita quòd ſtatim peccent mortaliter, quando in aliquo fuerint negligentes, vt eſt obſeruantia ſilentij, ſurgere âlacriter ad matutinas, otioſitates vitare, inutiliter hinc & inde diſcurrere, atq; ſimilia. verum conſuetudo excedendi, ſeu aſſiduitas deliquendi in iſtis, & non curare, neq; emendare non poteſt à mortali peccato excuſari (ſc. propter contemptum ſaltem virtualem) propterea Religioſi deformati, inquibus parua, aut nulla eſt rigoris aut diſciplinæ obſeruantia, qui carnaliter aut ſenſualiter viuunt, & mundanis vanitatibus pleni ſunt, otioſitati & loquacitati vacantes, in innumerabilia prorſus incidunt vitia & peccata, non venialia tantùm ſed & mortalia, imò tota illorum vita eſt quaſi peccare continuum, præſertim quia & hæc ipſa bona quæ agere videntur tam negligenter, irreuerenter & tevidè tàm inordinatè atq; indebitè agunt, vt magis ſit offenſiuum DEI quam honoratiuum ac reconciliatiuum ipſius. Tales enim qui in fœcibus ſuis iugiter manent, qualiter confitentur? qualiter celebrant? Qui ſe in nullo emendant, imò de multis quæ mortalia ſunt, nullam ſibi conſcientiam facere comprobantur. Hæc ille vir quem Card: Bellarm. de ſcript. Eccles. Doctiſsimum ac Sanctiſſimum vocat.

Probat P. PETRVS Dierkens l. c. cap. 7. §. 2. Nam contemptus eſt voluntaria ſine cauſa continuata legis tranſgreſſio. Ita P. Mag PETRVS Martyr. in Summario N.N. Conſtitutionum p 2. c. 21. de contemptu refert ex diuerſis. hoc autem reperitur in præfatis tranſgreſsoribus. 2 Quia tales tranſgreſſores per liberum illum tranſgrediendi modum ſine cauſa continuatum oſtendunt ſe nihili facere Regulam & Conſtitutiones, & oſtendunt eandem prauam diſpoſitionem, quam habent qui formaliter contemnunt, ſolùm differunt qui hi apertè & peiori modo faciant, quod illi faciunt implicitè. ponunt idem obſtaculum tendentiæ ad perfectionem, & ſunt proximè diſpoti ad formalem contemptum. quia ſi tales ſerio moneantur, obuium eſt vt reſpondeant, non curo nolo aliter facere. parum vel nihil eſt hoc. Dices S.Th. 22. qu. 186. ar. 9. ad 3. dicit, quòd frequentia peccati diſpoſitive inducat ad contemptum. ergo in non dum eſt contemptus. R. S. Thomam ibi loqui de contemptu formali ut patebit legenti.

Si vero tranſgreſſores ex cōſuetudine dum ſubinde aduertunt ſuum irregularem modum vivendi doleant de illo, & proponant ſe emendare & vtcunq; conantur, quamvis valde periculoſum ſit ita viuere, puto tamen in illo (ait citacitatus P. Petrus) non contineri virtualem contemptum. Quia contemptus tollitur per pœnitentiam & emendationis propoſitum, ſiue per hoc quòd iudicent ſe male facere, quando advertunt continuas ſuas tranſgreſſiones & ita implicitè dolent. quocirca talis vivendi modus videtur pertinere ad fragilitatem humanam & non dum pertinere ad contemptum. Ratio eſt. Quòd quando tranſgreſſor adirregularem ſuam conſvetudinem, iudicat ſe malè facere, & dolet & conatur

natur ſubinde ad emendam, ſignum eſt quòd etiam practicè adhuc æſtimet ſunam Regulam & Conſtitutiones, ac proinde nondum interueniat contemptus, tametſi frequenter tranſgrediatur.

5. Priuilegium Eugenij IV. (de quo in 4. diſt. 11. conc. 4.) conceditur P. P. Benedictinis Vallisoletanis, & ſic reſtringitur ad determinatam Congregationem & ſic propriè communicatur. Contrarium dicto Priuilegio præſumentes facere excommunicantur excommunicatione Papæ reſeruata.

Index rerum in his quatuor Libris contentarum.

Prior numerus librum, poſterior, diſtinctionem indicat.

Reda.

Copiosiorem indicem ne requiras, ipsum enim opus est index Sententiarũ. Adde, habendo vniuersalem, facile particularia reperies.

Facultatem Ordinarii & Ordinis. Approbationem Ordinarii & Theologorum Ordinis vide in prima editione.

SEN-

SENTENTIÆ MORALES.

PROLOGVS, DE CONSCIENTIA

DISTINCTIO I

Quid & quotuplex Conscientia, & an voluntas conformari debeat, quàmuis erranti?

DIco 1. Conscientia est *actus intellectûs practici, qui dictat de bonitate vel malitia eorũ, quæ agimus, vt sunt à nobis hic & nunc.* Distinguitur à scientia. Quia hæc de bonitate & malitia moralis actionis secundùm se & absolutè dictat, conscientia vero de bonitate vel malitia actionis vt est à nobis hîc & nũc. Non intelligitur in præsenti nomine scientiæ scientia proprie accepta, prout tantum est verorum, sed scientia latè accepta, quatenus omne quod novimus scire dicimur. Distinguitur etiam conscientia à synderesi, quia synderesis est lumen habituale, & manens à natura seu authore naturæ menti inditum, quo clare prima principia practica in se ipsa cognoscuntur. v. g. bonũ est faciendum, malum fugiendum &c

Dico 2. Diuiditur conscientia. Primò ex parte obiecti in veram & falsam, seu in rectam & erroneam. hæc judicat id faciendum, quod non dum faciendum. illa scilicet, recta, judicat faciendum id, quod est faciendum. Secundo ex parte actûs diuiditur in certam, probabilem, dubiam & scrupulosam. Certa, absque formidine judicat, hoc esse bonum vel malum. Probabilis, vni parti adhæret cum formidine alterius. Dubia, nulli parti adhæret, sed suspendit judicium. Scrupulosa, vni quidem parti adhæret, cum timore oppositæ, & oritur ex levi fundamento.

Quia tamen conscientia certa reducitur ad veram (firma enim adhæsio falso, non est certitudo sed error) ideò absolute loquendo dici potest, conscientiam esse quintuplicem, scilicet, rectam, erroneam, probabilem, dubiam, & scrupulosam.

Dico 3. Sicut conscientia recta, ita & erronea obligat ad non contravenien-

dum

dum, aliàs contraueniens peccat. ita D. Th. 1. 2. q. 19. a. 5. & communiter. Probat Opat. super locum citatum. Omnis peccat eo, de quo scit, quod Deo displicet. Sed qui facit contra conscientiam erroneam, putat se Deo displicere in eo, Ergo peccat in eo. Ergo conscientia, quàmuis erronea obligat. Exemplificat, idem doctissimus Theologus & magnũ celeberrimæ Academiæ Cracouiensis decus. Sicut reus Majestatis est, non solùm ille, qui verũ Regem percutit, sed etiam qui percutit illum, quem putat Regem. Ita non solùm ille æternæ majestatis est reus, qui dictamen rationis, legem Dei promulgans violat, sed etiam qui idem dictamen spernit, tanquam legem Dei, licèt non sit, dum putat esse.

Quæritur. Cùm conscientia erronea obliget, quale erit peccatum contra eam facere? ℞. tale, quale conscientia erronea dictat. v. g. si dictat quòd in Ecclesia spuere sit mortale, est mortale. Quia agens in tali actione vult tale peccatum committere.

Aduerte. Si conscientia erronea dictat in genere, aliquid esse peccatum, non determinando sitne mortale vel veniale, judicandum est ex malo sub quo illud ponit conscientia erronea. item ex grauitate & necessitate materiæ. Si ex his non constat esse mortale, pro veniali habendum, docet M. Serra supra locum D. Th: cit: referens Nauarrum.

Dices cõtra 3. Conc. Ex ea sequi conscientiam aliquando obligare ad peccatum. ℞. nullum esse inconueniens asserere conscientiam erroneam per accidens obligare ad peccatum, inquantum ignorans vincibiliter, sibi proponit vt præceptum quod est prohibitum. ita S. Th: in 2. d. 39 q. 3. a. 3. ad 1.

DISTINCTIO II.

De Conscientia probabili.

Nota. Fundamentum, quo innititur opinio est duplex, intrinsecũ & extrinsecũ. Intrinsecum sunt rationes probabiles. extrinsecum, authoritates virorum in ea materia peritorum. Ex his alii sunt classici, alij protelarij. Classici censentur, qui multum in tali materia versati timoratæ conscientiæ, discurrentes egregiè, atque suas sententias solidis rationibus communientes. Protelarij sunt inferiores.

Dico 1. Secundum opinionem fundamentaliter probabilem licet vnicuique agere. Quia ad bonitatem actus non requiritur certitudo de illius honestate. Alias cum certitudo raro habeatur raro possset poni operatio. Dixi *fundamentaliter*. Nam si probabilitas sit tenuis secundùm eam operari non licet, vt determinauit Innocentius XI. Sequentem damnando. *Generatim, dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quamvis tenui modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.*

Dico 2. Licet sequi opinionem probabilem relictâ probabiliori & tutiori. ita M. Marcus Serra referens Silvestrum & Panormitanum. Bonacina citans communem. Si non agatur de irreverentia & inualiditate Sacramenti, damno proxi-

&mi,

mi, & sit sententia in praxi probabilis. Sunt enim aliquæ sententiæ tantùm speculatiuè probabiles, potiùs ad ostentationem ingenij, quàm ad vtilitatem Ecclesiæ. Nostræ conclusioni non aduersatur Caietanus, & alij antiqui graues Theologi, vt probat M. Serra. Dixi, *si non agatur de irreuerentia Sacramenti &c.* ne sic contradicam determinationibus Innoc: XI. inter 65. propositionem primam & secundam damnantibus. Ratio conc. Nam qui juxta opinionem probabilem operatur, non temerè sed prudenter operatur, etiamsi talis opinio non sit probabilior & tutior, modò excludatur irreuerentia Sacramenti, damnum proximi &c. vt fusiùs 1. 2. nostram sententiam tenentes probant.

Dico 3 In administratione Sacramentorũ, etiam licitum est, omisso eo quod tutius est, sequi opinionem probabilem, asserentem sic vel sic validum fieri Sacramentum, si tamen Ecclesiæ praxis & consuetudo id permittat. Ita M. Serra. Sic enim periculum & irreuerentia Sacramenti, interpositione Ecclesiæ cauetur. Et sic licitum est sequi opinionem probabilem, asserentem contra. P. Konich & alios, non requiri vt dolor præcedat confessionem, quia talis vsus est Ecclesiæ, praxi Confessariorum declaratus.

Dico 4. In administratione Sacramentorũ etiam licitum est, omisso eo quod tutius est, sequi opinionem probabilem, supplente Ecclesiâ defectum. M. Serra. Gibbon & alij. Vnde Innoc: XI. damnando propositionem primam, solum intendit in administratione Sacramentorum non licere sequi opinionem probabilem relictâ tutiori, quando Ecclesia defectum non supplet. Declaratur. Nam circa jurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum à peccatis multæ sunt opiniones, è quibus est, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absolvere a peccatis præsente approbato, vt sentit Mendoza & alij, hanc autem & similes licitum est sequi, licèt sit tutius pœnitentem in articulo mortis ab approbato absolui. Dato enim similes opiniones reipsâ esse falsas, stante tamen opinione probabili Ecclesia confert potestatem, vt docet Moscicensis in Appendice ad Tyroc: S. Artis Pænitentiæ, estq; communis.

Dico 5. Licitum est relictâ suâ opinione probabiliori & tutiori, sequi aliorum minùs probabilem, minusque tutam (licet rationes contrarias solvere nequeat) dummodò credat eam verè esse probabilem: Mosc: 3. p. Tyroc. C. 2. Bonac: & multi alij. Intelligitur conclusio cum limitationibus in supradictis conclusionibus expressis. Nam sic procedens non se exponit periculo peccandi, cùm prudenter operetur, sequitur enim iudicium prudentum. Immo Confessarius nõ solùm potest, sed etiam tenetur sequi opinionem alienam, scilicet pœnitentis, relictâ propriâ probabiliori & tutiori. M. Soto. in. 4. d. 18. q. 2. a. 5. ad. 5. & alij.

Dico 6. Non licet Medico sequi quamlibet opinionem probabilem, quando est controuersia an medicamentum prosit, vel graviter noceat, sed quod tutius sequi tenetur. Si tamen salus ægri desperata, nec habeatur medicamentum certum, non peccat Medicus exhibendo medicamentum probabile, stante opinione probabiliori, quod nocebit. Item quando causa tantum probabilis, non licet Re-

gi inferre bellum, relictà probabiliori & tutiori. judex etiam debet ferre sententiam juxta probabiliora & tutiora Vnde sequens, vt jacet ab Innoc: XI. est damnata. *Probabiliter existimo iudicem posse judicare juxta opinionem etiã minùs probabilem* Agitur enim de graui damno proximi. Et in his vel similibus casibus locum habet illud, *in dubio tutior pars eligenda.* Debitor tamen relictâ probabiliori & tutiori, licitè sequitur minùs probabilem. Gibbon. Quia melior conditio rem possidentis. Et aliàs valde durum, se aliquâ re spoliare ante sententiam judicis. Immo aduocatus licitê patrocinatur quando res est dubia. Sylüester. v. Aduocatus. Quia officium Aduocati est solùm proponere, quæ sui clientis ius confirmare possunt, quod in causa dubia non est illicitum, sed juuat vt à judice causa meliùs examinetur.

Q: V. sit idem esse opinionem probabiliorem & tutiorem? ℞. quòd non. Potest enim esse minùs probabilis & tamen tutior, quàm illa quæ est probabilior. Nam tutior est, cui nullum inest periculum peccati, minùs tuta, cui inest periculum. v. g. dubitatur de emisso voto, & facto sufficienti examine, non deuenitur ad notitiam facti voti, affirmatiua quòd teneatur voto est tutior & tamen minus probabilis. Et hæc (scilicet tutior) sufficit, & debet esse dum agitur de valore Sacramentorum, vt vult Innoc: XI damnando inter propositiones 65. propositionem primam. Item dum agitur de graui damno proximi. Si tamen sententia fauens valori Sacramentorum non sit adeo probabilis, secundùm eam post factum non agendum, hinc à sacrilegio non excusaretur, qui casu vinum congelatum consecraret, & liquefactum reconsecraret.

Qu: 2. vnus author faciat sententiam probabilem? ℞. circa hoc Alexander VII sequentem vt jacet damnat. *Si liber sit alicuius Iunioris aut moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constat reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem.* Puto tamen (& sic saltem accipiendus est Mosc: Filliucius & Merola) si sit classicus vt supra classicus est descriptus, nec perfunctoriê rem tractet, facit sententiam probabilem. Nec tamen sic author facit, quàm ratio.

DISTINCTIO III.

De Conscientia Dubia.

Nota ex Caietano t. 1. opusculo 31. Dupliciter posse de bonitate vel malitia actionis dubitari, scilicet practice & speculatiuè. Speculatiuè dubitat, qui de bonitate vel malitia actionis secundum se dubitat. Practicè, vt hîc & nunc operandum. vt autem conscientia dubia dicatur, non sufficit dubitare speculatiuê, quia conscientia dicit applicationem cognitionis ad opus.

Nota 2. Potest esse dubium practicum & non speculatiuum. v. g. putatur aliquis contractus licitus, dubitatur tamen an hic & nunc possit practicari eò quòd nonulli viri docti & timorati oppositum sentiant. E contra, potest esse dubium speculativum & non practicum v. g. dubitatur propter rationes ex vtra-

que

que parte ſolidas, an aliquis contractus ſit licitus, practicatur tamen, eò quòd ſic communiter fiat à viris doctis & timoratis.

Dico 1. Quando conſcientia eſt dubia de bonitate vel malitia operis exercendi, ſtante dubio & non depoſitio, tutior pars eſt eligenda. Niſi enim tutiorem partem ſtante & non depoſito dubio, eligas, periculo peccandi te exponis, & ſic peccas. Sicut qui dubitat an aliquid amico diſpliceat, ſtante tamen dubio operatur, amicum offendit.

Dico 2. Quando dubitatur, an ſit latã lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam conſtituens v. g. irregularitatis. excommun: &c. & ſufficiens de inquirendã lege diligentia adhibetur, ſecundùm communem ſententiam non eſt obligatio ſequendi partem tutiorem, & ſic non eſt obligatio talem legem ſeruandi vel ſe gerendi, quaſi eam violaſſet & pœnam incurriſſet. *Nam in dubijs melior eſt conditio poſſidentis.* Dum autem eſt dubium an lata ſit lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam conſtituens, libertatem a tali lege poſſidet homo, & ſic non tenetur eám ſeruare, nec ſe gerere acsi pœnam illius incurriſſet. v. g. irregularitatis, excommun: &c. intelligenda est conclusio, *ait* M. Serra in 1. 2 q. 19, etſi dubitans magis inclinet in eam partem quod sit lata lex. Idem colligo ex Bonac. t. 2. d. 2. q. 4 p 7.

Dico 3. Idem ob eandem rationem ſentiendum, quando post sufficientem diligentiam dubitas, an votum emiſſum, vigeſimus primus annus ad ieiunium requiſitus completus, an adſit impedimentum matrimonium dirimens, an conditio, ſub qua excommunicatio lata, adimpleta, an talia verba contineant excommunicationem, ſi cras jeiunium, an duodecima audita, & sic potes partem, tibi fauentem ſequi. Hæc apud Bonac. l. c. & alios reperies. Immo idem solet doceri, ſi ſcias quidem te votum. v. g. caſtitatis emiſiſſe, ſed post sufficientem diligentiam dubium, an perpetuæ, non teneris ad perpetuam.

Dico 4. Nonnulli præfatam doctrinam extendunt, dum post sufficientem diligentiam dubitatur, an lex ſit recepta, vel abrogata. Quia possessio stat pro libertate ſubditorum & non pro lege. lex enim non possidet, nisi per acceptationem & non abrogationem, de qua in noſtro casu non constat.

Dico 5. Prædicta doctrina non eſt extendenda, licet post sufficientem diligentiam dubites, an excommunicatio sit iusta, quia sic ferè omnis eluderet excommunicationem. an ſis abſolutus. quando dubitatur, an pro Subdiaconatu 22. inchoaueris, quando die jeiunij dubitatur, an sit 12. noctis, ut liberè carnibus veſcaris. an ſatisfeceris voto, an vſum rationis habueris faciendo, v.g. votum septennio completo. Quia in prædictis casibus est possessio pro excommunicatione, præcepto, ieiunio, voto & vſu rationis.

Dico 6. Quando certum eſt à lege constitutam esse pœnam v.g. excommunicationis &c. & de tranſgressione post sufficientem diligentiam dubitas, licitum eſt ſequi partem tuæ libertati faventem. Bonac. li. c. & alij. Idem tenet Diana t. 2. tr. 4. de Sacr. resol. 29. si dubium, an comedendo mediam noctem exceſſeris. Quia in dubio factum non præsumendum.

Dices.

Dices. *C. ad audientiam*, de Presbytero, de quo dubium erat, an hominem occidisset, dicitur non debere in sacris ministrare, ratio redditur. cùm in dubio semitam debeamus eligere tutiorem. Eadem autem ratio procedit in dubio, cujuscunq; facti, pro quo statuta est pœna. v. g. excommunicationis. Quare vniuersaliter videtur dicendum in dubio facti tutiorem partem eligendam, & non fauendum libertati.

℞. Dispositionem *C. ad àudientiam*, non esse extendendam ad dubia cuiuscunq; facti, sed restringendam ad dubium homicidij, de quo ibi est sermo. cùm sit odiosa. Ratio ibi posita, non significat necessitatem, quâ teneamur tutiorem partem eligere, sed congruitatem, quâ motus Summus Pontifex statuit, vt in dubio homicidij pro irregulari quis habeatur. Quod aliqui limitant, quando verosimiliùs creditur commissum homicidium. nam si dubium æquale, opinantur non esse irregularem.

Quid, si post contractum secundùm matrimonium (& idem est de alio impedimento dirimente) de vita prioris coniugis dubitetur, an scilicet liceat petere? dicam suo loco.

Ex dictis patet intelligentia huius. *Melior conditio possidentis*, scilicet, si ante dubium fuisti in possessione libertatis, & superueniat dubium, censeris esse in possessione antiqua libertatis, & tibi fauendum, nisi graue inconueniens timeatur, vt in dubio an sis justè excommunicatus.

DISTINCTIO IV.

De Conscientia scrupulosa.

Dico 1. agere contra conscientiam scrupulosam est peccatũ. v. g dubitatur, an peccatum sit in confessione dictum, & dictatur omnino repetenda cõfessio, nec tamen repetitur. Agere verò contra scrupulum, non est peccatũ, immo bonũ, vg dubitatur, an tale peccatum sit in confessione dictum, nec scrupulus deponitur, nec tamen curatur, consequenter peccatum in confessione non explicatur.

Dico 2. causa scrupulum aliquando est diabolica suggestio, aliquando debilitas cerebri, aliquando melancholica complexio, aliquando debilitas ex nimijs vigilijs et abstinentijs.

Dico 3. Remedia contra scrupulos sunt hæc 1. Scrupulosus habeat virum doctum et pium quem consulat, et cui acquiescat. 2. In defectu viri docti, faciat quod alij consuleret. 3. consideret quòd nunquam est peccatum mortale nisi hæc tria concurrant. materia grauis, ex parte intellectûs plena aduertentia, ex parte voluntatis plenus consensus, et nisi de his omnibus sit certus, hoc ipso autem non est certus, quod fluctuet; immo eloquendo quoad plenam advertentiam nisi jurare possit, hæc tria concurrisse, & plenum consensum, hæc relinquerentur in memoria. 4 Vitet cogitationes de rebus scrupulosis, sed contemnat, alio mentem auertendo, quasi non fuissent. 5. Vitet peccatorum reconfessiones diligen-

diligentiâ mediocri in præcedenti confessione adhibitâ. Vnde non reconfiteatur, nisi sit certus, vel etiam jurare possit, peccatum non fuisse in confessione dictum. Confessarius verò, si semel vel bis confessionem de eadem re audiuit, vel plenè extra confessionem consuluit, non permittat vlterius proponere, hæc enim recogitatio est inter præcipuas causas scrupulorum v. Mosc: 3. p. Tyrocininij artis pœnit. Qui hàc in re vix alicui secundus.

LIBER I.

De Præceptis Decalogi.

DISTINCTIO I.

De Lege & Præcepto.

SIcut notitia de conscientia (titulo operis sic exigente) toti operi est præmissa ita notitia de lege & præcepto huic libro præmittitur, quatenus necessaria ad nostrum intentum.

1. Lex est *quædam rationis ordinatio, ad bonum commune ab eo, qui curam communitatis habet promulgata.* S. Th. 1. 2 q. 9. a 4. Diuiditur in Diuinam et humanam. Lex Diuina est illa, quæ à Dei authoritate immediate vim habet, licet eius promulgatio non fiat à Deo immediatè, sed interuentu Angeli vel hominis. Cuiusmodi fuit lex vetus, à Deo tradita Moysi per Angelos et per eum promulgata. Et lex Euangelica à Christo D. lata, & partim per ipsum, partim per Apostolos publicata. Lex humana est illa, quæ fertur immediate humana authoritate, licet à Deo accepta. Lex Diuina subdiuiditur in æternam, naturalem, et positiuam. æterna in mente Dei ab æterno est, naturalis, cuiuslibet hominis intellectui imprimitur, positiua, publica promulgatione manifestatur. Lex Diuina positiua in veterem & nouam subdiuiditur. Prima est, quam Deus Moysi per ministerium Angelorum in Monte Sinai, & per Moysen populo Israëlitico dedit. Secunda est, quam tulit Christus, noui testamenti author, et partim per se ipsum, partim per Apostolos promulgauit. Lex humana in Ecclesiasticam et ciuilem subdiuiditur. Illa fertur potestate Ecclesiastica, vt Papæ et Conciliorum. Ista seculari vt Regum & Imperatorum. Prima ius Canonicum, altera ius ciuile dicitur. Ista diuidit legem P. Gonet in Manuali Thomistarum trac. de legibus c. 1. §2.

2. Præcepta siue illa sint pro Persona particulari, siue sint pro communitate (qualia habent rationem legis) alia sunt affirmatiua alia negatiua. affirmatiua obligant semper sed non ad semper, vt honorare parentes. Negatiua obligant semper & pro semper seu pro omni tempore. vg non furari.

3. Vt præceptum impleatur non est necessarium esse in gratia, nisi includat grati.

gratiam, vt præceptum contritionis &c. vel supponat, vt præceptum orandi, pro graui malo auertendo in republica durante. Immo plurima possunt impleri per actum ex circumstantijs peccaminosum. v. g. dare Eleëmosynam extremè egenti, persoluere votum &c. ob vanam gloriam.

4. Non est necesse, quòd ponens actum cadentem sub præcepto, intendat satisfacere, sed sufficit ponere actum cadentem sub præcepto, modò pro alia re non applicet. vnde implet votum, iuramentum &c. qui non aduertens obligationem hæc præstat. Ille etiam satisfacit legi qui ex metu satisfacit. quia metus non tollit voluntarium simpliciter. Non tamen satisfacit, qui coactè opus ponit, quia coactio tollit voluntarium. Gabriel à S. Vinc. quoad omnes partes, V. Lex & alij. Docent aliqui, etiam satisfieri legi vel præcepto, etiamsi sit, intentio non satisfaciendi. Cùm lex non reposcat intentionem, sed opus.

5. Duplici præcepto satisfit per vnum actum, si præcipiens sic contentetur. v. g. una recitatione horarum, Sacerdos beneficiatus, satisfacit iustitiæ & religioni. Dixi si præcipiens sic contentetur. Nam per vnúm actum, non satisfit voto & pænitentiæ in confessione iniunctæ. Cùm hæc non soleat esse mens Confessarij. Satisfit etiam pluribus obligationibus eodem tempore, vt recitare horas, & Missam audire

6. Qui violat plures leges formaliter, hoc est licèt eandem rem, sub diuersa tamen ratione, præcipientes, plura peccata committit. v. g. non ieiunat, cùm debeat tum ex voto tum quia sic in confessione iniunctum, duo peccata committit. Qui vero violat plures leges materialiter, hoc est idem sub eadem ratione præcipientes vnum peccatum committit. Et sic fur, licet faciat contra legem Diuinam naturalem et humanam, vnum tantùm peccatum committit, quia hæ leges tantum sunt plures materialiter, idem enim sub vna ratione, scilicet, iniuriæ prohibent.

Circa Primum Præceptum.

Hoc præcepto præcipitur cultus Dei, & prohibetur cultus falsorum Deorum, quæ parte est negativum. Cum autem cultus veri Dei, & auersio à Dijs alienis exerceatur fide, spe, charitate, et religione, ideo de his, & oppositis, aliqua dicemus.

DISTINCTIO II.

De Fide.

Nota. Fides est habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo reuelatas Ecclesiæ. Alia est implicita alia explicita. illa est, quâ creduntur veritates reuelatæ in aliquo principio communi. v. g. quod credit Ecclesia. hæc est, dum in particulari creduntur articuli Fidei, g mysteriũ Trinitatis, Incarnationis &c.

Dico 1. Fides est necessaria in adultis ad salutem. *sine fide impossibile est placere Deo.* ad Hebræos 11. Vnde tenetur quilibet adultus scire & credere explicitè hæc

hæc duo principiá, Deum esse, & hunc esse remuneratorem. item suppositâ sufficienti Euangelij promulgatione, Mysterium SS: Trinitatis, Incarnationis, Redemptionis, Mortis, Resurrectionis & aliorum articulorum Symboli Apostolorum. Beatam Mariam esse Virginem. Tria Sacramenta. scilicet, Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam, reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè Confessionis & Cõmunionis annuæ. Immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitaté gratiæ Deum esse orandum. quare scienda est Oratio Dominica. Deum esse timendũ, cùm possi mittere in gehẽnam.

Dico 2. Quamuis suadendum fidelibus, vt Symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitê sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis formare, non tamen est mortale illa nescire, dum modò illorum substantia sciatur. ita de primis quatuor Suarez & de vltimo, Sanchez in Summa Dianæ, V. Fides. Et sic quoad Orationem Dominicam sufficit scire eius summam, scilicet à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, sufficit, quod rogati de singulis sciant respondere.

Dico 3. Ignorans vincibiliter mysteria fidei, non est absoluendus est mens Innocentij XI. dum sequentem damnat. *Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantiá mysteriorum fidei.* Nec tenetur Confessarius eum docere tunc, cùm non sit facilè tam breui spatio capere. Vnde differenda absolutio, nisi sit in articulo mortis. tunc enim instruatur de mysterijs magis scitu necessarijs, vt de SS. Trinitate, Incarnatione, Redemptione, Morte & Resurrectione. item de alijs, prout tempus concesserit, & pœniteat de ignorantia.

Dico 4. Licèt detur ignorantia inuincibilis articulorum fidei in his, qui nec à Parochis nec ab alijs docentur, & hi si tunc morerentur, saluarentur cum fide duorum primò in prima conclusione positorum articulorum. tamen hæc ignorantia inuincibilis, maximè articulorum diuinitatis, et sequentium humanitatis, scilicet, Filium Dei in vtero Virginis incarnatum, natum, mortuum, a mortuis resurrexisse, & ad Cælos ascendisse, rarò admittitur referente de la Cruz super primum præceptum Decalogi. art: 1. Quia doctrina Christiana, maxime quoad articulos in Ecclesia solemniores, vbique satis prædicatur, et omnes habent aliquam notitiam, vt saltem suos majores interrogent, quid sciendum, et quomodo vivendum.

Dico 5. Confessio externa fidei est necessaria ad salutem. patet ex illo ad Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Hoc tamen præceptum est affirmatiuum. Cùm non obliget ad semper, sed pro loco & tempore &c. v. g. si periclitetur honor Dei vel utilitas spiritualis proximi, tunc confiteri tenemur fidem etiam cum periculo vitæ. Nec licet quantumvis verbo tantùm, negare fidem, ait enim Christus Dnus Matth. 10. *Qui me negaverit coram hominibus negabo & ego eum coram* Pre meo.

Dico 6. Confessio interna fidei est etiam necessaria ad salutem. Dicitur enim ad Hebræos 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Vnde confessio interna fidei

fidei obligat infidelem, dum ſibi fides ſufficienter proponitur. Item obligat fidelem dum de fide tentatur, vt ſic tentationi reſiſtat, ſi aliter ſuperanda, non ſperatur. Addit Mendoza, obligari fidelem ad eliciendum actum fidei in articulo mortis. vnde tunc à circumſtantibus monentur fideles ad eliciendum actum fidei. Item intra ſigulos annos. Quare benè facient Confeſſarij excitando fideles ad eliciendos actus, fidei, ſpei & charitatis, tunc præcipuè, quando paruus aut nullus concurſus. cùm multi hanc obligationem ignorent. Ex his intellige; falſam eſſe ſententiam, dicentem, ſufficere actum fidei ſemel in vita elicere. Quæ etiam inter alias ab Innoc. XI. damnatur.

Dico 7. Eſt mortale vti veſte vel alio ſigno inſtituto pro cultu alicuius ſectæ, vt apud nos ſunt veſtes ſacræ. Quia his vtendo, exhibetur cultus authoribus talis ſectæ, etſi ſolùm exteriùs hoc facias, ſicut ſi metu mortis ſolùm, thurifices idolum. Niſi hæc facias, ioci gratiâ ſemoto ſcandalo.

Dico 8. Licet fideli vti infidelium veſte propriâ eorum ex more patriæ, ſi alias non inſtat præceptum confidendi fidem. Quia talis veſtis non ſignificat religionem, ſed nationem. Et ſic licet exploratoribus vti veſte & linguâ Turcarum. Item non peccant mortaliter nautæ affigentes ſuis nauibus vexilla Turcarum ad decipiendum eos. ita M. Bannez cum alijs.

Dico 9. Qui discredit cum pertinacia vni tantùm articulo fidei, eſt hæreticus. Et est excommunicatus in Bulla Cœnæ Domini. Item incurrit alias hæreticorum pœnas, si explicat errorem exteriùs, quamuis ſignis ſecretis, ad manifeſtandum tamen errorem conducentibus, & non indifferentibus. Immo qui cum plena deliberatione dubitat de veritate alicuius articuli fidei, eſt hæreticus. In C. 1. de heret. Secus si ſine plena deliberatione titubat. dela Cruz. Sicut & ille qui scit aliquam veritatem ab omnibus fidelibus teneri, neſcit tamen eſſe articulum fidei, si discredit non eſt hæreticus, temerarius tamen.

Dico 10. Non manifeſtans hæreſim externè, licèt in re ſit hæreticus, non excommunicatur nec subjacet alijs pœnis. Cùm Eccleſia non iudicet de internis. Idem dic de fingente se hæreticũ, & internè fidem tenente. eſt communis. Quia Excommunicatio et aliæ pœnæ feruntur contra hæreticos, nec debent extendi ad ficto, odia enim restringenda.

DISTINCTIO III.

De Spe.

Nota. Spes est habitus supernaturalis, quo certò ſperamus beatitudinem ex auxilio Dei. Itaq. Spes respicit Deum vt finem cuius aſſecutio ſperatur, & vt causam efficientem, cuius auxilio speratur ipſiuſmet aſſecutio. Et ſic ſpes conſistit in hoc, quod homo confidat bene agendo peruenire ad æternam beatitudinem, Dei auxilio.

Dico 1. De Spe extat præceptum Diuinum. Patet ex determinatione Alexandri.

xandri VII. ſequentem damnantis. *Homo nullo vnquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei & charitatis ex vi præceptorum Diuinorum, ad eas virtutes pertinentium.* Hoc præceptum eſt affirmatiuum. Cùm tantùm obliget determinato tempore. v. g. dum aſſecuto rationis vſu homini Deus & beatitudo tanquam finis ad quem tendere tenetur proponitur. dum inſurgunt graues motus deſperationis. Intra ſingulos annos. dela Cruz ait, aliquoties intra annum. Item in articulo mortis, ſecundum eundem.

Dico 2. Contra ſpem peccatur 1. Deſperando impetrare veniam peccatorum & gloriam 2. Sperando in creatura vt primario iuuante ad beatitudinem. poſſumus enim ſperare in creatura vt ſecundario juuante, & ſic B. V. M. dicitur ſpes noſtra 3. *Præſumendo*, dum putas tuis meritis ſine gratia Dei te poſſe aſſequi beatitudinem, vel dum confidis quidem impetrare veniam peccatorum, & ideo perſeueras in peccatis, vel etiam, expectando eandem veniam, perseveras ſine pœnitentia vſq; ad ſenectutem. 4. Non ſperando, obligante præcepto spei.

Q. Quæ vox deſperantium & præſumentium, ſaltem ordinarie. R. Deſperantium hæc. Cùm damnandus ſim, quid vereor peccare, & frui omni cupiditate? Præſumentium & in peccatis perſeuerantium, Deus eſt misericors, licet impleam omnia deſideria mea, tandem dimittet omnia.

DISTINCTIO IV.

De Charitate

NOta. Charitas eſt *habitus ſupernaturalis, quo Deum* diligimus ex toto corde *ex toto anima & ex totis viribus, & proximum* ſicut nos ipsos

Dico 1. De actu Charitatis datur præceptum. Patet ex declaratione Alexandri VII. d. 3. conc. 1 adducta. Multoties autem tenemur elicere actum Charitatis in vita vt determinauit Innoc. XI. dum sequentes damnat, Prima est. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel* tantum in vita eliceret, condemnare *non audemus* 2. *Probabile eſt ne* ſingulis quidem rigorose quinquennijs *per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.* Tunc solum obligat, quando tenemur *iuſtificari, & non habemus aliam viam,* quâ justificari possimus.

Dico 2. Tenemur Deum ſuper omnia diligere, dum pervenimus ad usum rationis, vt conſtat ex 1. 2 q 89 a. 6. 2do Dum urget tentatio odij Dei, vel quæcunq; alia, ſi non aliâ vitâ, ſuperanda speratur. Secundum Mendozam, singulis annis, 4. In articulo mortis. Quia ratio divinæ amicitiæ non solum urget in principio, ſed & in fine vitæ, immo magis.

Dico 3. Tenemur ex charitate subire Damna corporalia ob bonum spirituale proximi D. Th: 2. 2. q. 26. a. 4 a. 4. ad 2. Et sic tenemur in extrema necessitate spirituali proximi exponere vitam periculo ad subveniendum ei. v. g. si præsumimus in articulo mortis decipitur ab hæreticis. Magis enim diligenda vita spiritualis proximi, quàm proprium corpus. ex S. P. Augustino apud S. Th. c. a. s. in argum. ſed contra,

Dico

Dico 4. Extra extremam neceſſitatem boni ſpiritualis non tenetur homo particularis, exponere vitam periculo aut magnam ſubſtantiam, pro bono ſpirituali proximi, benè tamen pati aliquod damnum. Secus ſit de Epiſcopis & Parochis, qui extra extremam boni ſpiritualis neceſſitatem tenentur ſæpè ſubuenire ſubditis cum periculo vitæ & bonorum. Quare licèt peſte infecti non ſint in extrema neceſſitate boni ſpiritualis. cùm per contritionem poſſint ſaluari, tenentur tamen Parochi eis miniſtrare, ſaltem pœnitentiam & Euchariſtiam, vt colligitur ex quadam epiſtola Greg. XIII. ad S. Carolum Borromæum, vbi determinatur Parochos tempore peſtis obligari reſidere.

Dico 5. Quamuis nunquam teneamur exponere vitam pro vita corporali proximi, eiuſdem conditionis, licitum tamen, vt probat Philippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 11. dub. 8 Et ſic poſſumus in naufragio cedere tabulam proximo, vt docet Fernandez. p. 1. C. 3. § 4. ex. M. Bannez Quòd ſi proximus ſit valdè neceſſariꝗ Reipuplicæ, tunc non ſolùm licitum, ſed etiam tenemur vitam corporalem pro vita corporali eius periculo exponere. Cum pars teneatur ſubuenire toti.

Dico 6. Peccas contra charitatem non exhibendo proximo, etiam aliàs inimico communia ſigna dilectionis v g. orationes & beneficia impenſa toti communitate. Peccas etiam peccato ſcandali & contra juſtitiam diſtributiuam. Quia proximus licet ſit inimicus, habet jus fruendi bonis communibus. Et licèt ad beneficia impendenda non teneatis abſolutè, ſi tamen impendis, teneris ſeruare formam distributionis.

Dico 7. Non exhibendo proximo ſigna honoris conſueta ex more patriæ, si alias fuerunt exhibita, & modò propter inimicitiam omittuntur, committitur secundum peccatum in M. Bannez mortale, ſecundùm Lorcam veniale. Quia omissio Salutationis etiam debitæ, ſaltem vnâ vel alterâ vice, non eſt p. m. Quòd si inimicus prius salutauit, non reſalutare, eſt mortale ſecundùm dela Cruz & Filliucium. Quem salutatione præuenire non eſt obligatio, niſi ratione ſcandali, si inde sequeretur, aut ratione conditionis perſonæ, quæ læſit. v. g. quia eſt prælatus etc. et læsus est inferior aut ſolitus ſalutatione præuenire. Moſcicenſis. 7. p. Tyrocinij artis pœnitentiæ. de pecc. contra opera Miſeric. Præterea ſi tali præventione lædentis animus placaretur, & ad meliorem frugem ſe reciperet cùm alias sit obstinatus, et mori in prauo affectu, vel diu perſeuerare in eo, ſit paratus, tunc enim ad lucrandum fratrem obligaris. Moſc: l. c.

Dico 8. Si abest Scandalum non teneris familiariter conuerſari cum inimico, licet antea familiariter conversabaris. Abeſt autem ſcandalum, dum talis conversatio omittitur in priuato dela Cruz & Philippus à S Tr. l. c Nec judicent statim videntes omitti prædictam conversationem, fieri ex odio, ſed in ſignificationem grauaminis et in injuria. Non enim teneris dimittere ius tuum in lite ciuili, imo nec in criminali. Difficile tamen tunc carere animo vindictæ, quare talem moneat Confessarius, ut malo animo depoſito cauſam agat

Aduerte. In ostendendis signis amicitiæ (præcipuè inter rudes) poteſt dari ignoran,

ignorantia excusans à mortali. Quare Confessarius hanc aduertens, non mole-
stet pœnitentem de numero vel consuetudine. cùm similia in venialibus non
necessariò explicanda.

Dico 9. Quando duo inuicem se læserunt, & vtrinq; est æqualis iniuria, ac
vtriusq; par conditio, qui priùs offendit, petere veniam debet. Quòd si iniuria
posteriùs illata sit grauior, secundus offendens præuenire debet alterum, quàm-
uis prior occasionem præbuerit. Sicut, licèt iniuria sit æqualis; tamen ille qui
priùs læsit & prouocauit est longè maioris conditionis, tenetur secundus, qui in-
ferior est, veniam petere. Mosc. l. c quoad omnes partes.

Dico 10. Si notorium sit quod neuter velit reconciliationem inire, ab Ec-
clesiæ Sacramentis tanquam publici peccatores sunt repellendi. Immo etsi id
non sit manifestum multis, Confessor tamen eos absoluere non debet. cùm am-
bo in mortali peseuerent. Neque dicere possunt, se nullum intus gerere odium.
talis enim dispositio odij indicium est. Et dato quòd actu odium non habeant
periculo tamen illius se exponunt, dum prauum affectũ, qui seminarium illius est
fouent. Et præterea res hæc, scandali magni occasio est. Mosc in terminis l. c.

DISTINCTIO V.

De Religione & Obseruantia Sanctorum, in communi

Dico 1. Religio est *virtus quæ Deo debitum cultum tribuit, tanquam primo om-
nium principio Non est Theologica sed moralis. Nam virtus Theologica
habet ipsum Deum pro obiecto quod & immediato, vt pater in fide, spe, & chari-
ritate. Hæ enim respiciunt & attingunt Deum immediate tanquam objectum
Quod. Fides, vt sepremam veritatem. Spes, vt summum bonum nostrum. Cha-
ritas vt summum bonum in se ipso, summeq; amabilem propter se. At religio
aliquid creatum immediatè respicit. nimirum cultum, qui offertur Deo, vt ter-
mino & fini Cui. diuina verò excellentia attingitur solum vt ratio, ob quam Deo
debetur talis cultus, & non est objectum immediatum religionis. Ita Gonet in
Manuali Thomistarum de Virt. Card. C. 3. § 1.

Dico 2. Si Sancti colantur propter intrinsecas et absolutas perfectiones, vt
propter visionem Dei, charitatem, sanctitatem et statum beatum, tunc non co-
luntur virtute religionis, sed distincta, quæ vocatur dulia, et est quædam obser-
uantia. Si verò colantur propter excellentiam in creaturam Dei, ad quam habent re-
spectum, tunc eâdem virtute, scilicet religionis, qua Deus, coluntur. Sic enim
non tam ipsi coluntur, quàm Deus in ipsis, in quibus per gratiam et alia dona in
habitat. Nam iste actus non sistit in Sanctis, sed transit ad Deum. Qui cultus e
similis cultui Crucis, quæ non tam ipsa, quam per ipsam colitur Christus. Ita Phi-
lippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 1. de Virt. Relig. dub. 3. Maldonadi super Decalo-
gum tr. 1. q. 1 q. a. 1.

Dico 3. Adoratio in communi, est cultus, quo vnus alteri se submittit, seu
adorat.

honorat illum in recognitionem illius excellentiæ. Makowſki l. c. q 2. a. 7. Eſt triplex, latriæ, duliæ & hyperduliæ. Larriæ, eſt ſupremus cultus, qui ſoli Deo propter ſummum eius imperium, quo vniuerſa creauit, gubernat & regit, debetur. Tali cultu (ob continentiam Chriſti D.) colitur SS. Euchariſtiæ Sacramentum. Non tamen ſub conditione, ſi Sacerdos verè conſecrauit. nam in ſimilibus ſufficit certitudo more humano. Dulia, eſt cultus, qui debetur Sanctis, alijſq; creaturis adhiberi ſolet, vt docet S. Th. 2. 2. q. 103 a. 2. Hyperdulia eſt cultus, qui debetur Sanctis, habentibus ſpecialem coniunctionem ad Deum, quali cultu colitur humanitas Chriſti Domini præciſè conſiderata, vt ſancta per ſanctitatem creatam, cui tamen vt ſanctificatæ per vnionem hypoſtaticam debetur cultus latriæ. cultu hyperduliæ etiam colitur B V. M.

Dico 4. Adoratio, quæcunq; illa ſit, alia eſt abſoluta, alia reſpectiua. Abſoluta eſt, quando aliquis honoratur propter ſe & ratione ſuæ perfectionis. Reſpectiua, quando propter aliud, vt patet in adoratione imaginum, quæ refunditur in protolypon & exemplar, puta in eum cuius eſt imago. Hâc adoratione reſpectiua adorantur etiam nomina ſacra, vt nomen, IESVS, MARIA, ſcilicet, propter id quod repræsentant. Declarat id Makowſki l. c q. 6 a. 1. & patet ex D. Paulo ad Philipp 2. *In Nomine IESV omne genu flectatur.*

Dico 5. Per ſigna externa non ſumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submiſsio externa eſt indifferens, poteſtq; tam Deo, quàm creaturis exhiberi: v.g. genuflexio, totiuſq; corporis proſtratio, etiam hominibus exhibentur. Quare a sola intentione pendet, quòd per talia ſigna externa, hæc vel illa honoris species deferatur. Si enim externâ illâ ſubmiſſione intendas te alteri ſubmittere tanquam Deo et teſtari eius diuinitatem, eſt cultus latriæ. ſi vt Sancto. Duliæ. si ut viro potenti obſeruantia politica. Makowſki l. c. q. 2.

DISTINCTIO VI.

De cultu virorum illustriũ, qui nec canonizati nec beatificati.

Nota ex Makowski l. c. q. 6 Cultus alius eſt publicus, alius priuatus. Publicus est qui nomine Ecclesiæ fit, & ab ea determinatus, vt officium Diuinũ. Miſsa et alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis ſunt determinata. Priuatus vero qui exhibetur, non tanquam inſtitutus ab Eccleſia, nec fit nomine Eccleſiæ, sed ex deuotione colentis, licet cum alijs fiat & publicè.

Dico 1. Viri cum signis sanctitatis mortui, nec dum canonizati vel beatificati, poſsunt coli cultu priuato secluso populi ſcandalo. Vocari in priuatis colloquijs sancti, et in nostrum auxilium, vt pro nobis apud Deum intercedant, inuocari. omnes hæ partes probantur a Makouio l. c. q. 5. a. 1.

Dico 2. Licitum est imagines non canonizatorum, nec beatificatorum, ſanctitate insignium depictas in domibus priuatis adorare, oſſa oſculari, veſtium particulas retinere. Samuel de Lubl. p. 2. Caſuum. V. Adoratio, Sed an liceat talium imagi-

um imagines in Ecclesia cum respectu ad cultum, & non solius ornatûs causâ, reponere? negat Sam. de Lub. affirmat Makouius cum Molfesio, allegans frequentem vsum plurimarum Ecclesiarum. quod intellige de repositione ad latus altaris. Hoc certum est, talium imagines non posse pingi cum diademate, cum radijs, vel aliquo signo sanctitatem præseferente. Id enim S. Congregatio confirmante Vrbano VIII. prohibuit. Regularibus sub pœna priuationis officij, vocis actiuæ & passiuæ, ac suspensionis à diuinis. Clericis sæcularibus etiam sub pœna suspensionis ab officio, & Sacramentorum administratione, alijsque pœnis arbitrarijs Ordinariorum aut Inquisitorum.

Dico 3. Ad sepulchra & imagines non canonizatorũ nec beatificatorum Sanctorum, non possunt affigi tabellæ & alia dona sanctitatis, aliarumq; gratiarum receptarum indicia, in gratiam facti, sine recognitione Ordinarij & approbatione Sedis Apostolicæ. Ita vetuit Vrbanus VIII. apud Lezanam. tomo 1. q. 9. Regul. C. 12. voluit tamen tales tabellas, cum attestationibus conscriorum & approbatione Ordinarij in loco extra Ecclesiam reponi.

Dico 4. Non licet Episcopo in honorem Sancti, nec Canonizati vel beatificati festum publicum aut ieiunium instituere, neque vt Missa de tali dicatur. Samuel l. c. cum Bonac. & alijs. Quia hic cultus censetur publicus.

Dico 5. In die anniuersario obitûs præfati Sancti, non licet in memoriam eius Missam solemnem de SS. Trinitate aut de B. M. V. aut de alys Sanctis cantare, & concionem de virtutibus habere. Ita Contelorius a Makovio relatus, citans determinationem Vrbani VIII. Quia similes solemnitates sapiunt cultum publicum & sunt quædam protestationes publicæ sanctitatis. Licet tamen in memoriam Sancti nec canonizati vel beatificati, etiam toti communitati proprio motu ab operibus seruilibus abstinere, ieiunari panegyri extra Ecclesiam celebrare, & similia, quæ nomine proprio & non Ecclesiæ censetur fieri.

DISTINCTIO VII.

De Blasphemia

POst considerationem virtutum quibus colitur Deus, agendum de peccatis oppositis, & primò occurrit de blasphemia, quæ licet, vt est simplex opponatur religioni, vt tamen includit errorem contra fidem, opponitur confessioni fidei, & est hæreticalis, quod ei magis convenit, si considerentur modi, quibus fit, mox recensendi.

Nota. Blaspemia ex S. Th. 2. 2. q. 13. a. 1. Est derogatio excellentis bonitatis præcipuè diuinæ. Fit quatuor modis. 1. quando Deo aliquid attribuitur, quod ei non conuenit. 2. quando remouetur, quod convenit. 3. quando proprium Deo Deo creaturæ tribuitur. 4. quando removetur a Sanctis, quod eis convenit, vel attribuitur conuitiando quod non convenit Samuel de Lubl. 2. p. Casuum V. Blasphemia. Ex quo patet Blasphemiam sic etiam posse definiri. Est maledicentia contra Deum & Sanctos Est p. m. ex genere suo

Dico 1. Hæc blasphemia, Deus non recordatur mei &c. est hæreticalis. Vnde proferens excommunicatur in Bulla Cœnæ Domini, si sic verè sentit, sicut profert, aliàs non, si solùm ex peruerso voluntatis affectu proferat. Rudes tamen proferendo dictam blasphemiam vel similes, & sic sentientes sicut proferunt, licèt mortaliter peccent, non sunt excommunicati, eò quòd communiter excommunicationē annexam ignorent. Ignorans enim excommunicationē, non subjacet excommunicationi, vt docetur in tract: de censuris. Et tales, quantùm ad pœnas Ecclesiæ, tantùm materialiter sunt hæretici.

Dico 2. Non est blasphemia hæreticalis vocare amasiam Deum aut idolum, immo nulla videtur. cùm hæc non dicantur in sensu proprio, sed hyperbolico. Mendoza. Sicut & hæc locutio non est blasphemia, hoc est verum, sicut, est Deus veritas, si dictio *sicut* dicat tantùm proportionē, ita vt intendas, quòd sicut Deus est veritas, quod tu dicis, suo modo sit etiam veritas. Secus, si dictio *sicut* dicat equalitatem, ita quòd velis tuam veritatem adæquare veritati diuinæ.

Dico 3. Sola inaduertentia, in proferendis blasphemijs, excusat à mortali. Armilla V. Blasphemia & de la C: in præsenti. Consuetudo, per pœnitentiam non reuocata a mortali non excusat. Quàmuis enim sic prolata blasphemia non sit voluntaria in se, est tamen volũtaria in causa, scilicet, in consuetudine nō abjecta.

Dico 4. Quando aliquis non seriò neq; ex indignatione contra Deum, neq; animo derogandi supremo numini, sed ioco aut fine alio, puta ad docendum vt Magistri exempla proponentes, & ad Diuina applicantes faciunt, aliquid falsi de De Deo dicit, non blasphemat. Samuel de Lub. cum Sà. Qui etiam ex indignatione contra hominem nominat, vulnera Christi, septem Sacramenta &c. non blasphemat, grauiter tamen venialiter peccat, colligo ex Caiet: apud Arm. Quia tamen facile ex conscientia erronea putare potest esse mortale, interrogetur an putauerit mortale.

DISTINCTIO VIII.

De Superstitione,

Virtuti religionis opponitur superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, periurium et Simonia. his adde blasphemiam simplicem, de qua iam egi de superstione, tentatione Dei, et Sacrilegio mox aliqua dicam, periurium supra secundũ præceptum, Simonia vero supra Septimum. explicabuntur.

Nota. Superstitio est cultus vitiosus, *quo aut colitur creatura cultu Diuino, aut* Deus modo indebito. Maldonadi super Decal. t. 1. d. 1. q. 1 a 1. Superstitionis species hæ a S. Th. 22. q. 92. a 2 numerantur. indebitus veri Dei cultus, idololatria, diuinatio et vana observantia. Quid sit indebitus veri Dei cultus patet. Idololatria est cultus, quo Diuinus honor *creaturæ tribuitur tanquam Deo.* Diuinatio est, inordinata futuri, vel etiam occulti *manifestatio.* Vana obseruatio *est vsus mediorum inutilium ad præstandum vel omittendum aliquid.* v. g. dum lusores mutant

locum

locum vt malum fortunam euitent. Magia superstitiosa revocatur partim ad diuinationem, si futura vel occulta dæmonis ope manifestantur, partim ad vanam obseruationem, si mira & insolita iuuante dæmone fiunt. Sic definiri potest. est *ratio quædam ope dæmonis, aut occulta manifestandi, aut insolita operandi.* Plura apud DD. videantur de notitia superstitionum nobis hæc sufficiant. Porro quia notitia sortis necessaria, nota etiam quod sors dicatur, dum aliquid fit ab homine, vt considerato eius euentu occultum innotescat, fit autem per schedulas extractas, vel per jactum taxillorum &c. dividitur in divisoriam, consultoriam & diuinatoriam, divisoria est, si quæratur judicio sortium, quid sit alicui exhibendum. consultoria, si quæratur, quid agere oporteat, diuinatoria, si quæratur quid sit futurum, vel etiam si quæratur notitia præteriti v. g. furtì facti.

Dico 1. Peccàtur peccato superstitionis, non solùm colendo Deum cultu pernicioso, v. g. ritu judæorum, Turcarum &c. sed etiam superfluo non servando rubricas, vt si Missa celebranda cum vno acolitho & ponuntur duo. Armilla V. superstitio. sed in hoc secundo non ita incurritur mortale.

Dico 2. Superstitiosus est venialiter, judicans somnia significare aliquem eventum, Arm. V. somnia. Mortale tamen est vti notabiliter somnijs tanquam regulâ suarum actionum, Arm. & alij Quia sic immiscetur tacita cum dæmone societas.

Dico 3. Vt sors divisoria sit licita, hæc sunt obseruanda. 1 vt prudenter et sine irreverentia fiat 2. sine periculo cõmunis boni & justitiæ. Quod fieret si sorte eligerentur homines indifferenter ad regimen civitatis, quoniam sors cadere posset super indignos. Secus si electis priùs quibusdam idoneis, de uno eorum detur sors pro pace seruanda. Quando ergo homines non possunt concordari, vt in divisione rerum, hoc modo servato licet uti sortibus. Armilla V. Sors addeter tiam conditionem, sortem divisoriam non habere locum in electionibus Ecclesiasticis, vt constat ex cap. Ecclesia de sortilegijs. Sors divisoria plerumq́ est licita, cùm sit quædam conventio, ut cui sors evenerit, illius res sit.

Vt verò sors cõsultoria liceat hæc observanda. 1. requiritur articulus necessitatis, vt aliter viâ humanâ nequeat fieri. alias esset tentatio Dei. 2. cum reuerentia & fusis ad Deum precibus. 3. Ne fiat pro re aliqua uana, qualis non est, dum constitutus in bivio, & alio remedio carens, vtitur sorte consultoriâ. 4. Ne fiat in electionibus spiritualibus. V. Makowski t super decal. d. 2. q. 5. a. 1.

Pro sorte divinatoria conditiones non ponuntur, Cum a Theologis communiter illicita, judicetur.

Dico 4. Consuetudo, quâ jumentis vena aperitur, die alicui sancto dedicato, est superstitiosa. Nulla enim causa naturalis huius rei esse potest. Neque supernaturalis, quæ aut in Sacra Scriptura tradatur, aut ab Ecclesia doceatur. Et præterea diabolicum inventum est, ut homines a cultu Divino retrahant. Idem dic de collectione herbarum tali festo aut vigilia. Et de observatione temporum, de qua superstiotiosi extant versus, *clara dies Pauli &c.* Moscicensis in Examine approb. tit: 14. q. 4. Bonac. excusat à peccato taliter aperientes venam, et colligentes herbas

bas, si id faciant à Sancto expectando auxilium, addit tamen talem consuetudinem tollendam, cum Sancti indebite sic colantur.

Dico 5. Vti remedijs vanis ad tollendam fascinationem, v. g. lavare faciem aqua fluvii cum quibusdam observationibus, est superstitio vanæ observationis, & sic peccaminosa. Quare in casu confugiendum ad media naturalia per medicos, & supernaturalia per orationes, vsum Sacramentorum vel aquæ benedictæ. Patienter autem toleranda crux à Deo immissa, immo etiam mors, si Deo non placuerit per dicta remedia sanitatem restituere, & non recurrendum ad dæmonis præsidia. poterit ille restituere sanitatem applicando occultas naturales virtutes, sed cum periculo damnationis. Moscicens: l. c. q. 1.

Scias fascinationem importare quoddam nocumentum, quod distanti infertur. v. g. aspectu, voce &c. Cujus fundamentum (si de naturali loquamur) corruptio humorũ in homine. proveniens ex annositate, morbo, cibis nocivis. Quæ corruptio prodit in oculos, os atq; nares, emissa ergo ex ore per halitum, ex oculis et naribus per evaporationem, inficit aërem vicinum, qui infectus se insinuat in oculos pueri, quæ est pars tenerrima. & attrahitur ore pueri oscitantis, inde ad alias corporis partes diffunditur, vnde puer infirmatur & vomitum patitur.

Quæritur, ex quibus colligitur implicitum cum dæmone pactum, & sic implicita Dæmonis invocatio? ℞. ex sequentibus & similibus 1. quando ad habendum effectum naturalem adhibentur signa vel verba, ex se talem non causantia. 2. Quando adhibetur conditio vana tanquam necessaria, v. g. verba scripta manu sinistra etc. Si imago imprimatur in lapide sub tali vel tali signo &c. artificialia enim, qua talia non sortiuntur virtutem aliquam ex impressione virtutum cælestium. 4. Dum adhibentur nomina omnino incognita, vel nescitur ad quid pertineant. 5. Dum per media naturalia intenditur effectus excedens virtutem naturalem. v. g. sanare statim hominem. tunc enim dæmon penetrans virtutem herbarum etc, ~~applicat~~ nobis n[on] videntibus applicat activa passivis, & mox sanat. 6. Dum quæritur effectus vanus ex verbis sacris, v. g. ex versiculo psalmi, motio annuli. Deus enim non operatur ad hujusmodi vana, sed dæmon gaudens honorari sacris. Dum adhibentur falsa. v. g. quòd Christus D. habuerit febres. apocripha etc. Nam hæc et similia ad consequendum talem vel talem effectum, nec sunt ordinata ex beneplacito Dei, nec ex se & sua natura, consequenter ordinantur à dæmone et ad eum referuntur, quare saltem implicitum includunt pactum. Et est mirabile Christum D. qui tantam dedit virtutem Apostolis ad miracula facienda, hæc secreta eis non revelaverit, quibus vetulæ utuntur. Excusatur putans in his nullam esse cum dæmone pactum, dum de veritate non monetur, nam post monitionem non excusatur, cum cesset bona fides. Cajetanus.

Q. 2. Quid Confessario agendum cum saga? ℞. quæratur an pactum & gesta per eam facta fuerint hæretica. Si sic remittatur ad habentem facultatem ab hæresi. Si tamen pactum et gesta tantum essent hæretica materialiter absolvat, secundum ea, quæ solent doceri in tr. de Cens. Tunc autem gesta per sagam, quantum

quantũ, ad propositũ, sunt tantùm hæretica materialiter, dum ignoratur excõmunicatio gestis annexa, licèt alias fiant cũ pertinatia & error agnoscatur. Hoc enim ipso quod excommunicatio ignoretur, non incurritur, & sic hæresis in tali casu non reservatur. cum ratione excommunicationis, sicut & alij Papales, reserventur. Quare Canonicè solùm est materialis licèt Theologicè formalis.

DISTINCTIO IX.

De Tentatione Dei.

NOta. Tentatio Dei est *dictum vel factum capiens experimentum de aliqua perfectione Dei* v. g. utrùm Deus sit potens. utrùm velit misereri. Est duplex formalis seu expressa, & materialis seu implicita. Formalis est dum fit aut d... hâc intentione aliquid ut experimentum capiatur perfectionis Dei. Materialis est, dum non adest voluntas capiendi experimentum perfectionis Dei, fit tamen aliquid ex se ordinatum ad tale experimentum.

Dico 1. Tentatio Dei formalis sine necessitate vel utilitate est p. m. Quia fit irreverentia excellentiæ Dei, dum dubitatur de illa, vel saltem proceditur ut cum sibi simili. Dixi, *formalis* nam materialis non est p. m. nisi pro gravitate casûs v. g. si in morbo periculoso media naturalia habeas & omittas sperans temere a Deo effectum. Dixi etiam, *sine necessitate &c* Nam stante necessitate, licet petere â Deo, ut per bona media, ostendat tibi suam voluntatem.

Dico 2. Tentatur Deus faciendo pactum, ut prius moriens superstiti appareat. Quia quæritur modo extraordinario experimentum providentiæ Dei. Et tales se exponunt periculo illusionis diabolicæ, incertum enim an anima, an dæmon appareat. Hæc curiositas pro varietate circumstantiarum, aliquando mortalis, aliquando venialis Mosc: in Examine Appr. tit. 14. q. 2.

Dico 3. Tentatur Deus provocando proximum ad Divinum judicium. Quia quæritur justitia modo extraordinario. Aliquando tamen hoc licet servatis nonnullis conditionibus. 1. Si non sit qui justitiam administret. 2. Si non fiat ex pravo affectu. 3. Si sit in materia magni momenti vg. ut innocentia appareat familia non gravetur infamiâ, ~~vt liberetur mundus~~ a tali tyranno, vel ut is resipiscat. Moscic: lib. c. q. 3.

DISTINCTIO X.

De Sacrilegio.

DIco 1. Sacrilegium est *violatio* rei sacræ, nomine rei sacræ intelligitur omne illud, quod ordinatur ad divinum cultum, et efficitur quasi divinum, cui proinde aliqua debetur reverẽtia, quæ refertur in Deum. Violatio accipitur pro omni irreverentia. Samuel de Lub. V. Sacrilegium. ut committatur Sacrilegium, debet res violari in eo in quo est sanctificata. Sic qui fornicatur in agro Ecclesiæ, non est sacrilegus. Secus qui ~~hunc onerat~~ iurisdictione sæculari.

Dico.

Dico 2. Sacrilegium ex D. Thoma 2. 2. q. 99 a. 3. eſt triplex, perſonale locale & reale. Perſonale, *quo fit iniuria perſonæ ſacræ.* ut ſi Clericus percutiatur vel à ſæculari judice puniatur. Item ſi contra votum perſonale caſtitatis, vel abſtinentiæ excedatur &c. *Locale quo fit iniuria loco ſacro,* ut ſi de loco ſacro reus extrahatur Sequentes tamen non gaudent immunitate Eccleſiaſticâ. 1. Hæreticus formaliter ſumptus, hoc eſt ob hæreſim puniendus. Nam in aliis gaudet. 2. Homicida & mutilator in loco ſacro. 3. Homicida proditorius. V. dicenda in 2. d. 66. conc. 10. 4 Aſſaſinio peccans. Aſſaſinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut conductus mercede aliquem occidit. 5. Crimine læſæ Majeſtatis obnoxius. 6. Latro publicus, & graſſator viarum. 7. Depopulator agrorum. Item locale ſacrilegiũ, ſi locus ſacer violetur. In quibus autẽ caſibus id fiat, trado de ſacrificio Miſſæ. Si negotiationes, ſtabulationes, &c. fiant in Eccleſia. Si res de Eccleſia, etiam tantùm depoſitæ, extrahantur &c. Reale ſacrilegium eſt, quo fit iniuria rei ſacræ, v. g. Sacramentis. vaſis ſacris. reliquiis & imaginibus SS. Sacræ Scripturæ, v. g. abutendo ea in materia turpi, à fortiori hæretica. Item ſi fiat iniuria iuribus & rebus Eccleſiæ, ſive illæ ſint mobiles ſive immobiles. Et ſic ſuppreſſores piorum legatorum, decimas non reddentes, milites bona Eccleſiarũ vel Monaſteriorum moleſtantes, ſunt ſacrilegi. V. Samuelem de Lub. v. ſacrilegium.

Circa ſecundum præceptum.

Hoc præcepto prohibetur omnis in ordinata nominis Dei uſurpatio, ut temere iurando, adjurando vovendo & non ſervãdo, item blaſphemando. ſed de blaſphemia iã ſupra egi.

DISTINCTIO XI.

De Iuramento.

Nota. Iuramentum est veritas *divino teſtimonio confirmata.* hinc jurare eſt Deum in testimonium alicuius veritatis adducere. ut verè jures (ait dela Crux) non est necessarium scire Deum in teſtem per juramentum adduci, ſed ſatis eſt, ſi intendas facere, quod alij faciunt.

Nota. 2. Ut iuramentum debito modo fiat, tres conditiones neceſſariæ, ſcilicet veritas, iustitia, et necessitas. Veritas conſiſtit in hoc quod res ita ſe habeat, vel saltem ita putatur, ut iuratur. necessitas quando agitur de propria aut proximi fama etc. iustitia, quod res iurata non ſit contra legem Dei.

Nota. 3. Iuramentum est quadruplex, aſſertorium, promiſſorium. comminatorium, et execratorium. Assertorium est *aſſertio Divino teſtimonio confirmata.* v. g. iuro quod eleemosynam dederim. comminatorium eſt *comminatio Divino teſtimonio confirmata* v. g. iuro percutiam Petrum. promiſſorium, eſt *promiſſio Divino teſtimonio confirmata* v. g. iuro dabo eleëmoſynam, execratorium eſt *execratio divino teſtimonio confirmata* v. g, Deus me damnet, ſi mentior.

Nota

Nota 4. Iuramentum promissorium dividitur, in absolutum, conditionatũ, pœnale, reale, personale, mixtum ex reali & personali. Absolutum, juro, hoc vel illud faciam. conditionatum, juro, ingrediar religionem, si convaluero. Pœnale, juro, si silentium fregero, jejunabo tribus diebus. Reale, juro, dabo hospitali eleëmosynam. Personale. juro, per annum hospitali inserviam. Mixtum ex reali & personali. juro, dabo eleëmosynã hospitali, & per annũ eidẽ inserviam.

Dico 1. Iurare sine veritate est p. m. quia grandis irreverẽtia, adducere Deũ in testem in re falsa. Etiamsi tale juramentũ sit in re parva ut est mens Innoc. XI. sequentem damnantis. *Vocare Deum in testem mendacij levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.* Addit Fernandez in præsenti. si in re parva sine veritate juratur, magis peccatur, ob majorem irreverentiam. jurare autem sine necessitate, suppositis aliis conditionibus veniale est.

Dico 2. Iurare sine justitia id est contra legem Dei, est p. m. in re gravi in levi p. veniale. Fern. & alii, Si tamen in re venialiter iniqua, non esset intentio se obligandi, esset mortale. de la Cruz. cùm sic deficeret veritas.

Dico 3. *Si res juramento promissa est parva*, etsi sit totalis materia iuramenti, *obligat* tantùm sub p. v. D. Antoninus. Sylvester, Soto, Ledesma, apud de la Cruz. Et sic mater jurans punire puerum, quando non multum expedit, si omittat, non peccat mortaliter. Sic etiam juramenta Aulicorum, qui ad ingressum domûs, jurans se non primos ingressuros, non inducunt peccatum m. licet n. impleantur.

Dico 4. Iurans latroni minanti mortem, dare centum, tenetur implere, si non relaxatur. ita decernitur C. debitores & C. si vero de iure iurando. Sed impleto tali juramento potes repetere datum. Immo etsi iurasses non denuntiare, potes denuntiare. cùm hoc jurare sit illicitum. vergit enim contra iustitiam publicam. D. Th. 2. 2. q. 89. a. 7.

Dico 5. Iurans sine animo jurandi peccat. Oppositum damnat Innoc. XI. damnando sequentem. *Cum causa licitum est jurare sine animo iurandi, sive res sit levis, sive gravis.* Hæc fictio si cadat supra rem falsam, est p. m. Fern. in præsenti ex Caiet. & Soto. quia gravis fit Deo injuria, afferre eius testimonium, quanquam ficte, ad rem falsam comprobandã. Si supra rem veram (intellige extra iudicium) est p. veniale. Idem Fern. ex Soto, et Aragonio. Sed an iurans sine animo jurandi teneatur implere? negat Sylv. & Soto, nisi adsit scandalum et damnum tertij. Quare si Virgini fictè jurâsti nuptias, ut ea potiaris, teneris implere, ut patet ex S. Th. 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4. Qui etiam iurat cum animo quidem iurandi, sed se non obligandi, peccat mortaliter, etsi coacte iuret. Quia mendaciter iurat, Cùm obligatio sit annexa juramento. Non tamen implere tenetur, secundum Armillã, Ochagaviam & alios. contra de la C. nisi adsit scandalum et damnum tertij.

Dico 6. Iuramentum falsum procedens ex mala consvetudine, etsi inadvertenter fiat, est p. m. in eo, qui per actum contrarium talem consvetudinem non retractavit. Caiet. Victoria. Ledesma, quos sequitur de la C. Licet enim tale iuramen-

tum

tum non ſit volitum in ſe, eſt tamen volitum in conſuetudine, ſicut peccata ab ebrio prævisa, ſunt volita in ebrietate. Si malam conſuetudinem retractâſti, & juras inadvertenter falſum, non peccas. Quare talibus detur à Confeſſario conſilium, de retractanda ſæpè, prava conſuedine. Si etiam ex motu naturali falſum juras, excuſaris. Soto. tale enim juramentum non eſt volitum ratione conſuetudinis, cùm hæc in tali caſu ſe ſolùm habeat per accidens.

Dico 7. Qui habet conſuetudinem jurandi indifferenter verum vel falſum, nec conatur talem conſuetudinem evellere quàmuis ex tâli conſuetudine jure verum, non excuſatur à mortali. dela Cruz. cum Led. & Soto. Cùm ex tali conſuetudine ſit in proximo periculo jurandi falſum.

Dico 8. Habens conſuetudinem mortaliter iurandi, per ſe loquendo, poteſt abſolvi, ſi habeat firmum propoſitum. tum quia hæc occaſio non eſt extrinſeca tum quia hæc occaſio interrumpitur per propoſitum. Ratione tamen ſcandali neganda abſolutio. Item quoties ſaluti pœnitentis expedire judicaverit Confeſſarius Bonac. quoad omnes partes. Supra 2. præc. q. 1. punc. 13. Expedit autem ad emendationem, ſi ter vel quater admonitus fuit, & nihil curavit. niſi forſan scandalum adſit, aut alia cauſa, ob quam abſolvi debeat à peccatis. Makovius ſuper Decalog. 12. d. 1. q. 7. a. 2.

Q. V. Consuetudo jurandi venialiter, v. g. ſine neceſſitate, ſit mortalis? Rdet Bonac. l. c. ex Led. & aliis contra Clavem Regiam, negativè.

Dico 9. Judex poteſt, immo tenetur, ad inſtantiam partis petere juramentum ab eo, quem scit falſò juraturum. Perſona verò privata peccat mortaliter petendo tale iuramentum, etiam per iudicem. dela C. ex S. Th. 2. 2. q. 98. a. 4. quoad utramq. partem. Chriſtiani etiam principes tutâ conſcientiâ recipere poſsunt iuramenta ab infidelibus juxta ritum eorum, ut cum jurant per falſos Deos etc. Samuel de Lub. V. iuram: ex S.Th. An verò judex nullo inſtigante poſſit petere iuramentum ab eo quem ſcit falſò juraturum? judico quòd non, & colligo ex S. Th. l. c. in fine Corp. articuli.

Dico 10. Hæc verba bona fide, in mea conſcientia, in mea anima, non sunt iuramenta. Sensus enim eſt, iuro in fide boni Viri, id eſt loquor, ut decet bonum virum. Iuro in mea conscientia, id eſt loquor quod ſcio conforme meæ cōscientiæ etc. Immo nec hæc juro per meam conſcientiam, per meam animam, per meam fidem, non intelligendo fidem theologicam, ut benè advertit Arm. V. iur. sunt iuramenta. Idem enim sonãt quod priora verba. Niſi Deum invocare intendas. Idem docent aliqui de his. Deus novit teſtor coram Deo, teſtificabitur Deus. Quia sunt tantum quædam narrationes, ad iuramentum autem requiritur invocatio Divini numinis saltem implicita Et ſic ſi hæc ſumis invocative, iuras.

Dico 11. Licet jurare per creaturas, quatenus in creaturis repræſentatur Deus v. g. dicendo iuro per cælum: ſic enim implicitè invocatur Deus. Dixi, inquantum in eis repræsentatur Deus. Nam iurare per creaturas, adducendo eas, ut

teſtes

testes ex se infallibilés, est blasphemum. iurare verò per creaturas sine respectu ad Deum, nec adducendo eas ut testes ex se infallibiles, sed tales, quales sunt, nec est verè iuramentum. nec peccatum.

QVÆSITVM

V. Liceat iurare cum restrictione mentis?

Respondetur resolutionem huius pendere ex his, quæ docet P. Gonet in Manuali Thomistarum de Fide. C. 2. §. 3. edito Bononiæ 1681. & sic post notitiam sententiarum ab Innoc. XI. damnatarum, vbi sic ait. Non licet uti amphibologiâ seu æquivocatione formali, benè tamen materiali. cùm illa sit quædam species mendacii non verò ista. Amphibologia enim seu æquivocatio formalis est, quando non adsunt aliquæ circumstantiæ. ex quibus audiens devenire possit in cognitionem significationis, vel sensûs verborum à loquente intenti. Materialis verò quando adsunt aliquæ circumstantiæ, quæ facilè manifestare possint, in quem sensum vox, vel propositio amphibologica vsurpatur à dicente, ita ut vir prudens facilè hoc possit agnoscere, licèt audiens ob negligentiam considerationis circumstantiarum illarum, mentem loquentis non intelligat. Hac amphibologiâ seu æquivocatione vsus est Christus, cùm rogantibus consanguineis ut ascenderet in templum, respondit, *ego non ascendam* Ioan. 7. cùm tamen postea ascenderit. Ex circumstantia enim petitionis eorum, quæ consistebat in hoc, quod palam ascêderet in templum. ut in eo manifestaret se mundo, poterant si attendissent sufficienter intelligere, in eodem sensu Christum respondisse, se non ascensurum nisi palam & publicè, sed tantùm in occulto. Hæc citatus Doctor.

DISTINCTIO XII.

Quæ tollunt obligationem iuramenti promissorij.

Nota. Obligatio iuramenti promissorii quinq; modis tolli potest, scilicet, per relaxationē (in voto autem dicitur irritatio) per dispensationem, commutationem, interpretationem, & cessationem. Relaxatio vel irritatio, est annullatio facta ab illo, qui potestate dominatiuâ gaudet. Dispensatio, est annullatio cum causa, ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori, vel ab habente privilegium. Quæ iurisdictio etiam requiritur, dum fit commutatio in minus bonum. cùm sic in parte dispensetur. Commutatio, est mutatio unius materiæ in aliam. Interpretatio, est explicatio, quâ iudicatur iuramentum hic et nunc non obligare. Cessatio est, quando tollitur seu deficit materia, supra quam factum fuit iuramentum. Et hæc possunt applicari voto.

Dico 1. Pater relaxat iuramenta filiorum, Vir uxoris, circa ea, quæ eius potestati subduntur, S. Th. 2. 2. q. 89. a 9. Idem valet Dominus temporalis cum suis subditis, circa quæ sunt subditi patet ex S. Thoma l. c. universaliter enim loquitur. quitur.

Dico

Dico 2 Qui habet potestaté delegatam irritandi, dispensandi, commutandi vota, potest etiam iuramenta votiva. Quia arctius est vinculum voti, & privilegia infavorem animarum amplianda. Diana p. 3. tr. 5. resol. 25. cum Tannero Sunt autem iuramenta votiva, quæ fiunt intuitu colendi Deum. Extendi potest probabiliter conclusio ad iuramenta annexa votis. Bonac. cum aliis. supra a. Decalogi præc. q. 1 punc. 17. Item ad iuramenta votiva, mediatè ordinata in commodum alterius, ut est iuramentum dandi eleëmosynam Vigur: tr: 8. c 8. dub. 20. & alii. Iuramenta verò facta, immediatê & specialiter in favoré tertii, ab hoc solo relaxantur & commutantur, aut ab habente super hunc, aut supra iurantem, aut supra rem iuratam, potestatem, relaxantur inquam saltem indirectè, condonando rem promissam. dela C. in præsenti & alii. Vnde licèt habeatur facultas circa vota, non ex eo habetur facultas circa iuramenta, in favorem tertii specialiter facta, & acceptata. Dixi *acceptata*, siquidem ante acceptationem nullum ius acquiritur, ut advertit Makovius, tr. 2. super Decal: d. 1. q. 9. a. 5. & alii.

Dico 3. In iuramentis absolutis, perpetuæ castitatis, religionis. peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ ac Compostellanæ dispensat Episcopus. dela C. et Ledesma contra Caiet: & alios. colligitur ex S. Th l. c ad 3. Ratio. Quia hæc potestas non est ablata ab Episcopis à lege, vel consuetudine, sicut ablata est potestas ab Episcopis circa vota absoluta castitatis perpetuæ &c. Et sic dum tempore Iubilei conceditur facultas dispensandi in iuramentis, non est ratio cur hæc excipiantur.

DISTINCTIO XIII.

De Adiuratione.

Nota. Adiuratio secundùm S. Antoninũ est *inductio alicuius personæ vel creaturæ ad aliquid faciendum vel non faciendum, ex invocatione rei sacræ.* Duplex est, quædam imperativa, qua utimur ad subditos. Quædam deprecativa, quâ utimur, ad Deum, Sanctos etc. ut patet ex usu Ecclesiæ, quæ orationibus, talem finem imponit: per Dominum nostrum Iesum.

Dico 1. Adiuratio facta modo debito est licita & meritoria. Deficiente necessitate, item iustitia in re levi est p. veniale. Immo deficiente veritate in re levi, secundum Bonac. et alios apud eundẽ l. c. punc. vltimo, est tantùm veniale.

Dico 2. Adiurare Superiorem quasi cogendo, prout Cayphas Christum adiuravit, est pec. mort. Secus si adiuratur, quasi rogando. Samuel de Lub. p. 1. Casuum V. Adiuratio num Armilla

Dico 3. Adiurare Dæmones per modum deprecationis non licet, quia talis modus ad amicitiam pertinet. Adiurare per modum compulsionis, quandoq; licet, ne nobis noceant etc. quandoq; non licet v. g. ad sciendum aliquid ab eis, obtinendam Sanitatem, fugandas grandines &c. hoc enim esset beneficium expectare et Societatem habere Bonac. l. c. & sic esset p. mortale.

Dico

Dico 4. Volens dæmonem expellere & adiurans eum, circa eã quæ ad expulsionem nihil faciunt. v. g. quid senserit Philosophus de immortalitate animæ, si hoc ex levitate faciat, & non ut à dæmone addiscat, non peccat mortaliter, quia sic non intendit cum eo aliquam amicitiam. Arm. cum Sylu. hoc tamen non *faciendum*, ne sic alii credant.

Dico 5. Adiurare creaturas irrationales secundùm se sumptas non licet. quia vanum & inutile. In ordine tamen ad eum à quo moventur, licet, vel per modum deprecationis ad Deum directæ, vel per modum compulsionis, quæ refertur ad dæmonem, qui in damnum hominum vtitur creaturis irrationalibus.

DISTINCTIO XIV.

De Voto.

Nota 1. Votum est *Promissio facta Deo de his, quæ ei magis placent*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur. Quatuor habet conditiones. ut sit circa materiam bonam, possibilem, liberam voventi, & *suo* contrario meliorem. hinc votum nubendi non tenet. Quia matrimonium *impedit* maius bonum, scilicet, cælibatum. Esset tamen validum, si ob proclivitatem ad Venerem, cælibatus esset moraliter impossibilis. Cajet.

Nota 2. Sicut supra in notando quarto divisimus juramentum, ita potest dividi votum. Præter quam divisionem, dividitur in solemne et simplex. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est, quod præter promissionem *factam Deo de meliori bono tradit hominem Deo irreuocabiliter*. Irrevocabiliter inquam, vel ex statuto Ecclesiæ, ut votum annexum majoribus ordinibus. Et propterea hoc, ut docet Ledesma apud dela Cruz super 2. prae a. de voto. d. 8. ex natura sua est simplex, & solemne accidentaliter ex statuto Ecclesiæ; Vel tradit irrevocabiliter Deo, ex jure naturali & Divino, ut votum, quod communiter faciunt religiosi. Et propterea in hoc voto nequit dispensare Summus Pontifex, ut docet S. Th. 22. q. 88. a 11. Nec obstat quod legatur Summum Pontificem cum aliquibus dispensasse. nam ut ait M. Soto L. 7. de iustitia et iure. q. 4. a. 2. Summus Pontifex secutus sententiam probabilem, vota Religiosorum esse dispensabilia, stante tamen causâ gravissimâ. Scias dici posse irrevocabile, quod non nisi in casu extraordinario, per dispensationem, vel alia via tollitur.

Dico 1. Tanta debet esse mentis deliberatio, ut valeat votum, quæ sufficit ad p. mortale. Nec tamen ad valorem voti necessarium est, omnes omnino difficultates expendere, quas vovens postea in voto experitur perpessu difficiles, quas si antea cogitâsset non vovisset. aliàs vix daretur votum validum. cum vix inveniatur vovens, qui non experiatur in executione voti difficultates. Non etiam requiritur, ut vovens sit liber ab omni iracundiâ vel concupiscentia passione, vel etiam levitate, quando passio non est tanta, item levitas, ut rationis usum ad p. mortale sufficientem tollat. Fernand. quoad omnes partes 2. p. C. 6. § 1. Secunda

cunda conclusionis pars non obstat. Si vovetur aliquid cum ignorantia circumstantiæ gravissimæ, quam siquis sciret meritò non voveret, non tenetur votum implere. dela Cruz l. c. cum Torre. Quare qui vovit ire Ierosolymam putans parum distare non obligatur voto.

Dico 2. Votum, sicut juramentum, factum ex metu, illato ab intrinseco, v. g. ab infirmitate, vel à causa extrinseca naturali, v. g tempestate, obligat. Et idem est, si fiat ex metu justè illato à causa libera, v. g si mulier deprehensa in adulterio, cogatur aliquid vovere, vel jurare. Sylu. & Medina.

Dico 3. Votum, sicut & Matrimonium, factum ex metu cadente in virum constantem, & injustè à causa extrinseca illato, â jure, C. ad audientiam. de iis quæ vi &c. irritatur. Non sic iuramentum præfato modo factum. sed ob reverentiam supremi Numinis, implendum, modò, res iurata ex se sit licita. V. distinctionis 11mæ conclus. 4tam.

Dico 4 Votum sine animo promittendi, est nullum. In foro tamen externo (dum non constat de animo) taliter vovens cogitur servare votum, & ad id tenetur ob vitandum scandalum. Immo si voves v. g .castitatem cum animo promittendi; non tamen se obligandi, licèt scias obligationem annexam promissioni non teneris voto, ut dictum in simili de juramento d, 11. infine conclus. sed a peccato non excusaris, sic vovendo.

Dico. 5. Alienum votum neminem obligat, Et sic filius à patre religioni devotus, non tenetur vi voti religionem ingredi, nisi id ratificâsset, Eodem modo si communitas aliquid vovit, posteri vi voti non obligantur. ex alio tamen capite obligari possunt. de quo judicet vir prudens in particulari. Hæc doctrina extenditur ad iuramentum, vnde successores non servantes juramentum antecessorum non sunt perjuri. Ratio horum, eò quòd tales obligationes sint personales. dela Cruz in præsenti cū Ledesma.

Dico 6. Promittens ieiuniū in vigilia alicujus Sancti, nō tenetur præterlapsâ vigilia ieiunare, licet ex malitia omittat. dela Torre cum Caiet. eò quòd materia talis voti sit ieiunium ob festivitatem talis Sancti, quæ materia jam non extat. Adverte ex Salazar, non sic dicendum de promittente intra annum religionis ingressum, quo elapso non cessat obligatio. quia tale tempus solùm erat circumstantia ad votum abbreviandum non ad tollendam obligationem.

Dico. 7. Votum de re parva etiamsi res parva sit totalis materia voti, v. g. de non mentiendo venialiter obligat solùm sub p. veniali. Sotus & alij, parva enim irrogatur irreverentia. Et procedit conclusio etiam de votis rerum levium ordinatarum ad utilitatem proximi temporalem, ut est votum dandi quotidie pauperi grossum. Quod unde si pluries omittendo talem eleemosynam devenisti ad materiam gravem, non peccasti mortaliter in singulis omissionibus, teneris tamen tunc, ex virtute religionis sub p. mortali reddere illam quantitatem omissam ait dela Cruz de voto d. 4. quia eleemosynæ omissæ copulantur fis enim ditior. Non tamen idem de voto recitandi quotidie vnum Ave Maria, proinde licèt

de licet omittatur quantitas pro rosario sufficiens, non est sub mortali repetenda, ut habet communis DD. eò quòd omissiones non copulentur. Makovius de voto q. 6. a. 1. negat dictas omissiones eleëmosynæ copulari, si sint alligatæ diei. annuit Sanchez to. 1. lib. 1.

Dico 8. Qui positâ morali diligentiâ nequit ferre probabile judicium an voverit, non tenetur voto. quia in dubio melior conditio possidẽtis. Qui etiã positâ morali diligentiá, scit quidem se vovisse virginitatem, dubitat tamen ex circumstantijs an simpliciter, an coniugalẽ, an perpetuã an ad tempus, non obligatur ad virginitatẽ simpliciter & perpetuam. Bonac cum alijs Hæc doctrina applicanda jeiunio & alijs materijs. In tali voto virginitatis dispensat Episcop⁹, dela C. cum Torre. Quia ob dubiũ nõ censetur votũ castitatis simpliciter, de quo est reservatio

Dico 9. Qui vovit religionem bonis abundantem, tenet votum, si abundantia bonorum pro causa impulsiva & non finali ingrediente votum habeatur. Ex quo intelliges votum religionis, habendo pro fine Provincialatum non valere sicut & votum dandi eleëmosynam, habendo pro fine vanam gloriam, non valet. dela C. in præsenti. Item Caiet. Nau. apud Busemb.

Dico 10. Qui vovit religionem, non tenetur adire monasteria remotissima sed quæ arbitrio prudentis non multùm distant, attentá qualitate et possibilitate voventis. Quod si vovens habeat impedimentum temporale, faciet ut tollatur. v. g. nescit grammaticam, tenetur sub mortali addiscere, si vovendo intendit esse chorista, nisi ignoraret hanc esse necessariam, & non voveret, si sciret. nec tenetur sumere habitum laicorum, si intendit ut supra.

Dico 11. Ingressus religionem ex voto, si intra annum probationis religio non placeat, vel sit aliquomodo difficilis, non tenetur voto. Atsi sine causa rationabili dimittit habitum, aut epellitur è religione ob defectum emendabilem adhuc tenetur voto. quia votum religionis; quantum est ex se obligat profiteri & hæc est communis intentio voventium religionem. oppositum docent aliqui quoad vtrumq; casum, scilicet dimissionis & expulsionis apud Bonacinũ supra 2. præc, q. 2. p. 5. nisi expresse vovisset profiteri. qui ut sit liber in conscientia à professione facienda, non sufficit minorem difficultatem experiri, sed iudicare debet religionem sibi valde difficilem. quia in hoc casu maior debet urgere ratio. quàm quando non exprimit, quòd velit profiteri. Oppositum quod est Reginaldi, judicatur probabile in Summa Dianæ. Licet enim aliquis expresse voverit profiteri, hoc tamen intelligendum secundum consuetudinem Ecclesiæ concedentis annum probationis ad probandum, an religio placeat, unde ut non peccet retrocedendo non est necesse religionem experiri, ut valde onerosam.

Dico 12. Qui emisso religionis voto contrahit matrimonium, peccat quidem, sed non tenetur servare castitatem potestq petere debitum. Nam talis intendebat castitatem dependenter à religione, quare si ab hac hic et nunc liber, etiam à servanda castitate.

Dixi, *hic & nunc*. Nam securiùs quod talis mortua uxore teneatur ingredi

gredi religionem. Sicut qui vovit monaſterium ædificare, ſi pauper efficitur, redditá pinguiori fortuná tenetur monaſterium ædificare. in ſimilibus enim caſibus, votum non tollitur, ſed ſuſpenditur.

Dico 13. Si vovens non taxavit tempus impletionis voti, determinetur tempus arbitrio prudentis, attentis circumſtantijs. Salazar non permittit differre ad quindecim dies. Non implens votum intra debitum tempus, interrogetur, vtrum id alijs vicibus confeſſus, ſi ſic, non abſolvatur, donec impleat. & hoc conformiter ad dicenda l. 2. d. 69 conc. 3.

Dico 14. Qui centies v. g. vovit determinatam eleëmoſynam, ſi non implet, vnum tantùm p. mortale committit. eò quòd res promiſſa ſit una tantùm. Ille verò qui promiſit, ſe vigeſies v. g. percuſſurum Petrum, toties. æquivalenter tamen, peccavit. Quia licèt res promiſſa ſit eadem, iniuria tamen circa eam, ...es multiplicari volita.

DISTINCTIO XV.

In quibus *caſibus ceſſat obligare votũ, vel remanet firmum?*

Dico 1. Omnia filiorum vota, etiam religionis, emiſſa ante annos pubertatis, possunt a Patre, vel in defectu huius à tutore, vel à matre, in defectu utriusque irritari Silveſter & alij. Adde, claritatis gratiâ, ex Philippo à SS. Trin. referente communem, licèt hæc vota implenda referantur ad tempus pubertatis. Quia ut innuit de la Cruz in præſenti ex S. Th. filij ante annos pubertatis jure naturæ subduntur prædictis perſonis, eò quòd tunc careant perfecto vſu rationis. Et licet tunc quandoque contingat eos habere perfectum vſum rationis, hoc eſt per accidens ad quod lex non reſpicit. Scias, anni pubertatis ſic taxantur, duodecim pro fœmina, et quatuordecim pro viro.

Dico 2. Vota personalia poſt annos pubertatis facta, vel ſaltem tunc confirmata, non possunt a parentibus irritari. cùm filij tunc, quoad hæc ſint proprii juris. Cajet: et alij. Dixi vota *perſonalia.* nam vota realia vel etiam mixta, facta annum vigesimum quintum (excepto voto eundi Ieroſolymam, ut habetur in C. ex multa, de voto) possunt irritari à parentibus vel tutoribus, ut habet communis. Quia toto illo tempore ſubiicitur filius parentibus vel tutoribus in administratione temporalium. Nisi ut advertunt DD. filius ſit emancipatus aut habeat bona castrensia. Dicuntur bona caſtrenſia, quæ acquiruntur per bellum, aduocatiam cathedram et item dixi *confirmata.* Nam vota perſonalia ante annos pubertatis facta, et post annos pubertatis permanentia, nec tamen confirmata ex sententia Cajet. et Victoria possunt à parentibus &c. irritari

Dico 3. Omnia vota uxoris, quæ mariti juri prœiudicant, ut votum de abstinentia impediens debiti redditionem votum ingrediendi religionem, &c. votum, cuius executio familiæ gubernationi obeſt, ut votum peregrinandi, maritus irritare potest. Adverte: Si talia vota eſſent ante mâtrimonium emiſſa, quoad ſuum

um effectum poſſent ſuſpendi à marito, non verò irritari, ſecundùm ſententiam ſecuriorem. Vota tamen vxoris quæ non præiudicant viro, aut gubernationi familiæ v. g. de nō furando, de facienda eleemoſyna ex bonis paraphernalibus, &c. vir nequit irritare. Tabiena Nau & alij. Nam in his quæ juri viri non præjudicant ipſa eſt perfecti jurjs. Vxor etiam ea vota viri irritare poteſt quæ ſuo juri in corpus viri præiudicant. Et ideo irritare poteſt votum viri de nunquam petendo debito, quatenus ſibi præ pudicitia & naturali neceſſitate oneroſum.

DIco 4. Vota famulorum nequeunt irritare heri. Verùm ſi famulus ſerviat contractu oneroſo, & herus recuſet eum reſcindere, poteſt vota quæ ſeruitio per contractum obligato obſunt pro eo tempore ſuſpendere. comm: DD. apud Ant: Fern. 1. p. C. 6. § 7. Secus dicendum de irritatione votorum à mancipijs emiſſorū, hæc enim à Dominis irritari poſſunt, eo modo quo vota vxoris à marito.

Dicc 5. Quamvis votum ſit emiſſum cum licentia ſuperioris, adhuc poteſt ab eo, aut ſucceſſore ſibi æquali & non ab inferiore irritari. Nam prælatus concedendo licentiam non abdicauit à ſe poteſtatem ſuper actiones ſubditorum. Qui tamen ſic datam licentiam, ſine ratione reuocat mortaliter peccat, ut docent Solet, contra Suarez & Layman. ſed noſtra ſententia procul dubio securior. Immo & ille non excuſandus à mortali, qui non dedit expreſſam licentiam vovendi, & irritat votum ſine cauſa colligitur ex S. Th. 22 q. 88. a. 12. Et ratio quia utitur poteſtate in deſtructionem in re graui. Circa quæ ſcias. Votum semel directe irritatum non reviviſcere, etiamſi ille qui irritauit vellet. Tabienna et Rosella patet ex C. Quiddam. Secus, ſi tantùm eſſet ſuſpenſum.

Dico 6. Epiſcopus nequit irritare vota Clericorum. Nam ad irritanda vota & juramenta, requiritur poteſtas dominatiua, quam non habet Episcopus super Clericos, cùm non poſſit de rebus eorum diſponere. Quatuor autem sunt qui gaudent poteſtate dominativa. Pater reſpectu filiorum, Dominus respectu Mancipiorum, Maritus reſpectu vxoris. Vxor reſpecta mariti in illis tantum, qua debitum maritale concernunt.

Dico 7. Epiſcopus in omnibus votis diſpensare potest, a fortiori eadem commutare, præter votum religionis, caſtitatis perpetuæ, peregrinationis Compoſtellam, Hieruſalem vel Romam. Nota, ad dispensationem requiri iurisdictionem Eccleſiaſticam in foro exteriori & ſpirituali, qua gaudet Pontifex in tota Eccleſia, Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu &c. Qualis authoritas non requiritur in dispenſante virtute priuilegij, & fácultate delegata.

Dico 8. Epiſcopus diſpenſat in voto Sacerdotij, in voto non nubendi, in voto disjunctiuo, v. g. voueo Sacerdotium vel religionem, in vota vitandi mollitiem in voto non petendi debitum, in voto conditionato castitatis perpetuæ, etiam conditione impletá ſi apponatur conditio vere, et non tantum secundum formam externam. tunc autem conditio est tantum secundum formam externam, quando particula *Si* æquiualet particulæ quando. v.g. voveo castitatem, si pater morietur, tale enim votum eſt verè abſolutum. Item dispensare potest in voto condi-

conditionato pœnali, licèt conditio impleatur. sit exemplum voti conditionati pœnâlis, voueo religionem si fornicatus fuero. Ita dela C. in præsenti, cum aliis. Et ratio. Quia hæc vota, vel non habent per se & necessario annexam castitatem, vel sunt vota imperfecta. solùm autem votum castitatis perfectum censetur reseruatum. quia cum reseruatio sit odiosa, strictè est explicanda.

Adde. Qui potest dispensare in voto conditionato pœnali, potest etiam dispensare in pæna, v. g. eleemosyna promissa si luseris. vel in aliud commutare, etsi conditio impleatur. eò quòd facultas tollendi votum ad omnia se extendat, dela Crux cum Torre.

Dico 9. In graui necessitate, si non pateat ad Summum Pontificem aditus, Episcopus dispensare potest in votis, alias Summo Pontifici, reseruatis. Sylu. & alij. An verò idem possint Regulares virtute priuilegiorum? negat Lezana & alij. Nam Regularibus concessa est potestas in vota, quæ ordinariæ Episcoporum iurisdictioni subduntur, non quæ ex sola iuris interpretatione, & per accidens vt sunt vota de quibus modò loquimur. cùm hæc non sint propriè Episcopalia affirmant Murtia, Auersa, Pasqualigo, apud Antonium à Spiritu Sancto in Directorio Regul t. 2. d. 3. sect. 2. §. 2. cùm vota Papæ reseruata, in tali casu subsint ordinariæ potestati Episcopi, propter dignitatem officij, in omnibus autem votis sic Episcopo subjectis dispensant Regulares per priuilegia. sic dicunt Ant. a Spir. S. An verò idem possit Parochus redacto casu ad summas angustias. v. g. si omnia pro nuptijs. iam parata, asserere non audeo, vnde in simili casu conuiuium celebretur, & mox fiat recursus ad Episcopum vel saltem Confessarium priuilegiatum Sacras. Apparatus nuptialis nō sufficit ad dictā dispēsationē.

Dico 10. Licet non possit dispensare Episcopus in voto religionis, potest tamen commutare in religionem laxiorem. Quia sic non mutat substantiam, sed solum qualitatem. Et propter eandem rationem secundùm Rodriquez & alios Prælatus Regularis dispensat in voto Professi transeundi ad strictiorem, non tamen secundum beneplacitum ——acitum, valet tale votum irritare, vt disponitur in C. licet, de Regularibus.

Dico 11. Confessarius Regularis dispensat in omnibus votis in quibus Episcopus. Excipiunt aliqui votum peregrinationis ultra duas dietas, sed hæc limitatio non colligitur ex priuilegijs, quæ innuit Lezana & alias Gab. á S. Vinc. expresse ait in hoc posse Confessarium Regularem dispensare numerat autem 60. milliaria Italica pro 2. dietis. Item Confessarius Regularis commutat vota in minus bonum. Cum hoc sit minus quam dispensare. vtraque pars conclusionis procedit licet vota sint iurata, secundum dicta de iuramento d. 12, conc. 2. Et alias ex concessione Gregorij XIII. patet insinuata â dela C de privilegiis Regularium L. 2. C. d. 8. Item iudico procedere conclusionem de commutatione voti religionis strictioris in votum laxioris, cùm id possit Episcopus, vt dictum. Sixtus autem IV. apud dela C. l. c. concessit minimis, posse omnia vota commutare, sicut potest Episcopus.

Ex his

Ex his intellige, Regulares in hoc plus Parochis habere. hi enim cum suis ovibus nequeunt in votis dispensare. Comm. apud Bonac. super Decal. q. 2. punct. 7. Sicut nec Abbatissæ cum suis Monialibus ob defectum jurisdictionis spiritualis, DD. apud Bonac. l. c. possunt tamen ea irritare, cùm non minorem habeant jurisdictionem quàm Pater in filios, aut maritus in Vxorem, ut ait Gab. à S Vinc. in Summa.

Dico 12. Prælatus Regularis nequit directè irritare vota Novitiorum. Quia caret potestate dominativa in eos, quæ ex professione acquiritur. Potest tamen vota Novitiorum indirectè irritare, seu potius suspendere, si convenienti Ordinis regimini sint contraria. Idem potest Magister Novitiorum, ex Candido & Bordono apud Lezanam t. 4 q q. Regul. V. Novitii. Et sic, non factá professione. vota sic suspensa reviviscunt. Vtrum verò prælati Regulares dispensare & commutare possint Novitiorum vota? ℟. quòd sic. Quia gaudent potestate Ecclesiasticâ in eos, sicut Episcopi in advenas. Lez. & Philippus in 2. 2. d. 3 de virtute religionis d 8. Hoc tamen non possunt Magistri Novitiorum. Cum Novitii solùm subiiciantur Magistris quantùm ad educationem & non quantum ad jurisdictionem. Lezana & alijs. Gab. a S. Vinc. citans communem, concedit Magistro Novitiorum commutationem votorum in onera Religionis.

Dico 13. Quando votum non est Papæ reservatum, ipse vovens potest commutare in aliam materiam moraliter evidenter meliorem. Imò in Sententia Soti, Lopes & aliorum apud Philippum à SS. Trin l. c. dub. 11. vovens potest mutare suum votum in materiam evidenter æqualem. Quia æquale obsequium fit Deo, & aliàs hilarem datorem diligit Deus. Et idem dicendum de commutatione juramenti promissorii, in evidenter æquale vt votum communiter in materiam æqualem, sufficit hæc causa, secundùm communem apud Pern. p. 1. C. 6. §. 2. vt sic vovens suaviùs & liberiùs operetur. Sed ad commutationem in minus, tanta requiritur, quanta est necessaria ad dispensationem partis (dum enim votum in minus mutatur, in parte dispensatur) quare non habens facultatem dispensandi, nequit in minus mutare. Qui tamen habet facultatem commutandi, potest in minus. aliàs nullum esset privilegium. cum sit probabile ipsum vo ventem posse commutare in evidenter æquale. Ad commutandum in minus sufficit. vel difficultas in persolvendo, vel utilitas voventis. Bonac l. c.

Dico 14. Votum perpetuum non necessario commutandum in obligationem perpetuam, si perpetuitas compensetur qualitate et gravitate operis subrogati. Quæ autem consideranda in exæquatione materiarum, iudicio prudentis relinquendum. V. Mosc. in Exam. Approb tit. 13. q. 10. & 11. Inter alia (si votum peregrinationis commutatur) expensa consideranda, sed illa tantum, quæ extra ordinarias fierent, & labor itineris. Consideratas expensas sufficit erogari in pias causas, vbi placuerit. Scias. Commutatio et dispensatio, facta authoritate ordinariâ, fieri potest extra Confessionem. Cum non tanta inter hanc & illam connexio. Item si à Regularibus fiat virtute privilegiorum, vt refertur in Summa

Summa Diá. V. voti relaxatio. Aliàs si virtute Bullæ, attendenda clausula v. g. *confessione auditâ*, an referatur ad commutationem votorum, an tantùm ad absolutionem peccatorum.

Dico 15. Acceptâ commutatione, licet voventi redire ad priorem materiam promissam, omissâ subrogatâ. Sed postquam redierit ad prius votum, nolens cõmutatione uti, non potest ad subrogatam redire propriâ authoritate. Mosc. l. c. quoad utramque partem. nisi materia subrogata esset evidẽter æqualis promissæ.

Dico 16. Per professionem Religionis omnia vota in sæculo facta commutantur in illam. Ad hoc autem non requiritur aliqua intentio in profitente, cõmutandi talia. eò quòd ex natura professionis id oriatur. quia est mors vitæ præteritæ. Extinguuntur etiam juramenta de rebus piis ad Deum solum facta. Quia hæc se habent, quasi quædam vota. Si autem juramentũ esset homini præstitũ & ab eo acceptatum; non posset in professionem commutari, quia est jus acquisitum tertio. Lezana quoad omnes partes cum aliis, tomo 1. qq. Reg. C. 3. rebelio. Votum etiam voventis jeiunare per totam vitam extinguitur post sexaginta annos. Diana, quem citat & sequitur Gab. à Sancto Vinc. V. votum. Quæ doctrina secundùm Dianam extenditur ad Regulares sexagenarios, quos votum jeiunandi in nonnulis religionibus, non obligat, licet juvenes non habentes vigesimum primum obliget.

QVÆSITVM.

V. Qui vovit ieiunium omnibus sextis ferijs. teneatur abstinere Die Nativitatis Domini, dum feriâ sextâ celebratur?

Rdent aliqui negativè. Nam vota sunt explicanda secundùm interpretativam intentionem. Non est autem verò simile, taliter voventem se voluisse obligare ad diem tantæ solemnitatis & communis lætitiæ, & si de hoc interrogatus fuisset, negativè respondisset. Item cùm non constet certò de intentione votum sumendum est iuxta morem consuetum Ecclesiæ. Adde. Vbi agitur de obligatione inducenda, explicatio debet esse mitis. Conformiter ad hæc. Qui vovit ieiunium in vigilia alicuius Sancti, si veniat die Dominicâ, sufficit Sabbatho ieiunare conformando se Ecclesiæ. nisi aliam intentionem habuisset. Armilla. Et extendit ad eum qui vovit ieiunare totum mensem, dies Dominici non intelliguntur, nisi intendisset.

Circa tertium.

Hoc præcepto in nova lege in aliquibus immutato sanctificatio festi, Missam audiendo, non labdrando, orando, se ad diem festum per jeiunium disponendo, semel in anno confitendo, & communicando (sed de his duobus alibi) tandem ministris Ecclesiæ necessaria præbendo præcipitur.

DISTIN-

DISTINCTIO XVI.

De audienda Missa.

NOtá ex Moscicensi: audire non ita in præsenti sumitur, vt idem significet, quod aure corporis percipere, alioquin surdus non diceretur Missam audire, nequè sanus si Sacerdos submisse diceret, immo etiamsi clarâ voce in magna populi frequentia, nam tunc valdè distantes non audiunt Vnde omnes Doctores passim docent neminem ex præcepto teneri, sic audire & minus intelligere verba Sacerdotis. Sumitur itaq; hîc auditio moraliter, quòd scilicet, se gerat instar audientis, decenter, piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se signando, genua flectendo &c. Exoptando vt Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur. Cogitando de Deo cui sacrificium offertur, vel de Dei Beneficijs, quæ per sacrificium offeruntur. Nullum impedimentum devotioni repugnans præstando v. g colloqvendo, distractè orando, &c.

Dico 1. Missam tenetur audire omnis Christianus non impeditus, singulis festis de præcepto, sub peccato mortali, etiamsi absit scandalum & conteptus. est. communis Ecclesiæ sensus. & patet ex determinatione Innoc: XI. dum inter alias propositiones hanc damnat: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.* Tenetur inquam audire missam, non avtem aliud quod succedat loco Missæ. vnde feriâ 6ta. in Parasceve, in qva occurrit festum Annuntiationis, non tenentur fideles audire illud officium, in qvo Sacramentum præconsecratum sumitur. Nam non est Missa. Ita Gavantus referens declarationem Sacræ Congregationis die 19 Febr. 1622. id declarantem. satis etiam est vnam audire etiam die Nativitatis Domini: sicut & semel celebrare.

Dico 2. Satisfacit præcepto Ecclesiæ juxta D. Antoninum & Nav. apud dela Crux audiendo Missam ab Evangelio inclusivè, vsque ad communionem finitam. Et qui alia omittit satisfacit Missæ. etsi peccet venialiter ob parvitatem materiæ. omissæ imò qui audit dimidiam missam ab vno Sacerdote, & aliam dimidiam ab alio, satisfacit, cum audiat integram Missam. Nau. & Soto. Qvod intellige de eo, qui audit successive. nam qui audit simul & semel, seu eodem tempore. non satisfacit ut contra Bonac. Hurtadū & alios Theologos determinavit Innocentius XI. damnando hanc Propositionem. *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes imò quatuor simul, à diversis celebrantibus audit.* Et qvi oppositum determinationi Innocen: his temporibus doceret, Excommunicationē Papæ reservatam incurreret.

Dico 3. Qui transit per oppidum ubi celebratur festum particulare, non tenetur audire Missam immo licet indè recedat, vel eò accedat. vt colligo ex Sanchez & Diana, contra dela Crux & alios nam vt præfati Doctores docent Peregrinus non tenetur legibus particularibus & consvetudinibus loci, nisi habeat. intentionem manendi pro majori parte anni. Hinc Germani avrigæ venientes in Poloni:

am non tenentur ad festa particularia Poloniæ, item ad abstinentiam à lacticinijs quam servant Poloni extra Quadragesimam. Dixi, *ubi celebratur festum particulare non obligari peregrinos*, & idem de vagis. Nam ad festa & jeiunia quæ sunt de iure communi peregrini obligantur, licèt ea in patria non serventur & idem de vagis.

Dico 4. à præcepto audiendi Missam excipiuntur aliqui. *Primò*, qui sunt impediti negotio quod in aliud tempus differri non potest, quales sunt custodes Civitatum & similes. Deinde infirmis inservientes, quos sine periculo relinquere non possunt. Matres quoque & nutrices, quæ parvulos tutò deserere non possunt. Item propter cæli intemperiem, ut pluviam magnam, nives, turbines &c. Item valetudinarii quibus surgere & egredi noceret. Item famuli qui iussu Domini coguntur aliquid magni momenti facere. Quod si sint levia quæ præcipiun- Domini quidem peccant, eò quòd salutem famulorum negligant, famuli ta- tantùm excusantur, præstando levia, quando obtemperant ad evaden- vel obiurgationes duras. Item excusantur pastores ab hoc Præcepto. cios habent alternatim vadant ad Ecclesiam. Quòd si non procul ab , & plures Missæ celebrantur, vnus audiat vnā, alius aliā Missam, ita- q; quandocunq; rationabilis causa adest, excusatur fidelis, ab au- de hac iudicet prudens Confessarius. Qui tamen infra Missam devotioni satisfaciat, licet alio tempore confiteri non possit, non excusatur, ut docet Moscicensis.

ISTINCTIO XVII.

e cessando à laboribus die festo.

servilia sunt nonnulla opera non servilia etiam hoc Præ- deducit Fernandez ex iure. Primò nundinæ, nisi con- locationes. Secundò, Iudicium civile Tertiò, iudi- on vetatur informare iudicem etiam cum Advoca- tatur appellare. Quartò, iuramentum in causis iu- ace aut alia necessitate. Quintò, strepitus iudicia- entia lata in festo, etiam de consensu partium. nam aliquando immanitas delicti notorij pe- ocessu suspendi.

e suo facere in festo opera servilia, ex par- iale v g laborare per vnam horam. Diana granadum, excusat eos à mortali, qui per

e opera servilia die festo. Primò, pro salu- lis potum ægris, etiam pretio, propinanti- minenti hostium aut tempestatum licet col- ligere

ligere fructus. Tertiò, licet resarcire vestes pauperum, & ipsis, & pro ipsis ablato scandalo laborare, pro victu acquirendo. Quartò, etiam sine necessitate sunt licita opera servilia, quæ sunt in usu, sciente & non contradicente Superiore, v. g. molere triticum, navigare, & ducere currum sine onere gravi, itinerari, & his similia quæ in locis Catholicis communiter exercentur, alias causas excusantes permitto iudicio prudentis. excusat etiam Sà & Homobonus puellas die festo sucantes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium.

Adverte. Quoties necessitas propria aut proximi non est ita clara, petatur licentia ab eo, à quo secundum consuetudinem loci solet peti. Et hoc est verum licet laboretur in domibus Religiosorum, ut benè docet Rodriquez. Quodsi necessitas certa, non est necessaria licentia. sicut nec ad non ieiunandum, secundùm S. Th. 2. 2. q. 147. a. 4.

Petes. Quid de tonsoribus dicendum? ℞. Si tonsores unus vel ... dant barbam excusantur ob parvitatem materiæ. quòd si radant om... talis consuetudo tolerata, excusantur ratione consuetudinis. Ite... ti omissione tonsuræ grave nocumentum paterentur. Aliter no... xercitium tonsuræ die festo.

Dico 4. Licite transcribuntur in festo libri & processus ... hæc non sunt opera servilia Diana & alii. Et sanè si hæc opera... sto ob lucrum quod speratur ut concedit ipse Fernandez, cur ... mercede pacta? idem dicas de piscatione si non sit laborio... &c. de pictura secundùm de la Cruz, de characteribus à Ty... dinatis, ut docet Homobonus. ratio est, quia hæc sunt ... prælo incumbere, cùm sit opus servile die festo non e... mobonus.

DISTINCT...

De Oratione & præcipuè de ...

NOta primò Attentio est triplex. Actualis, ... *actualis* est quando quis voluntariè actu a... quando quis à principio instituit attendere, ... gitat de alijs *Habitualis* est quando quis ... mente non intendens ad illud quod oper... consuetudine mente ad alia negotia totus ... plicat ad pulsandum.

Nota 2. ex Caietano. Quatuor mod... do præcipuè de attentione actuali. Prim... tur quòd verba non debeant dimidiari, ... versum, & reliquum ita deglutiunt, ut vi... non debeat inchoari, nisi priùs socius suu...

ſi multoties intra idem officium divinum exceditur, peccatur mortal. ut cum
Nau. docet Fernandez. quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabili-
ter turbatur devotio. Secundò poteſt quis attendere quantùm àd ſenſum verbo-
rum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id, quod verba ſignificant iſta nõ
exigitur, etiam in doctis, licèt utilis ſit. Moſc. Tertiò, quantùm ad gratiam peti-
tam, puta caſtitatem, humilitatem, fidem, ſpem, divinam amicitiam, cæleſtem pa-
triam &c. Quartò, ad ipſum Deum, ſeu Ieſum Chriſtum Crucifixum. Et hæ om-
nes attentiones, ſecundâ exceptá, communes ſunt doctis & in doctis. S. Thom.
2. 2 q. 83 a. 13. has quatuor ad tres reducit.

Nota 3tio. Horas Canonicas eſſe ſeptem. ſcil. Matutinum, Primam. Ter-
tiam, Sextam, Nonam, Veſperas & Completorium. In quo imitatur Eccleſia Re-
gij Vatis morem laudandi Deum, ipſomet teſte. *Septies in die laudem dixi tibi.* Alii
tamen Laudes à Matutinis ſeparantes totum Officium Divinum in octo partes di-
aiuntq; Eccleſiam imitari Eſdram, qui poſt liberationem à captivitate Ba-
nſtituit, ut octies Deus laudaretur, quater in nocte, & quater in die. ſi-
tem Horæ Canonicæ varia Chriſti Domini paſſionis tempora, his ver-

ligat Chriſtum, qui crimina purgat.
plet ſputis. dat cauſam Tertia mortis.
nectit. latus eius Nona bipertit.
onit. tumulo Completa reponit.

ies homo eſt in gravi neceſſitate, tentatione v. g. Infidelitatis.
iæ &c. tenemur orando implorare Divinum auxilium. Quia
t præceptum Orationis. Quòd ſi non oret, & tentationi ſuc-
ter ſcilicet contra religionem & caſtitatem v. g obligat eti-
is pro patria, graſſante aliquo gravi malo. Item pro pa-
urgatorio citiùs educantur.

ad Orationem Horarum Canonicarum ſub peccato
tiari maioribus Ordinibus. Item Religioſi Profeſſi
e conſuetudinis. communis Theologorum. unde
Præd. adhuc in maioribus non conſtitutos, docet
Canonicas, non eſt audiendus. cùm eos ſic o-
dinis declaratione. Sà in hoc, ſit correctus. Di-
tur. Armil. V. Horæ Canonicæ & alii. Sed an
cato mortali ad certas preces in Conſtitutio-
n. l. c. negativê.

onus ordinatur, non tenetur ad totum offi-
æ poſt ordinationem ſuperſunt. Diana cum
e ordinatis poſſit iniungere pſalmorum re-
pondet Diana cum Villalobos. Et probabile
pſalmos, quos ſemel vel bis recitandos iniun-
onus cum aliis. Dico

Dico 4to. Qui in die Animarum recitant Officium de Octaua Omnium Sanctorum, non absolvuntur ab obligatione recitandi Officium Defunctorum. Ita Comm: quia proprium Officium illius diei est Officium Defunctorum. Vnde commemoratio Defunctorum inscribitur. Quod dicitur de Officio Defunctorum in die Animarum, dicendum est de Litaniis certis temporibus. Vnde qui diebus Rogationum & Sancti Marci processioni non intersunt, tenentur ad privatam recitationem litaniarum. Gavantus contra Vasq. & alios. Adverte Patres Prædicatores qui in die Animarum ex dispensatione Ecclesiæ solum Officium Defunctorũ recitant, ad aliud eadem hebdomada secundùm suum Breviarium obligantur.

Dico 5tò. Si Religiosus Professus è Religione eiicitur tenetur horas recitare sicut & Clericus degradatus. de la Crux. Quia ex suá improbitate non debet reportare levamen. Oppositum docet Sotus quia eiectus non tenetur consuetudine Religionis Res certior de Chorista translato ad statum laicorum, qui
bligari ad horas. Torre.

Dico 6tò. Si Religiosus v. g. Dominicanus recitet per Brev
num (prout potest) tenetur recitare Officium B. M. V. Canticur
ut pro illa die in suo Ordine dicitur. Solùm enim qui receperu
manum à prædictis extra horum liberantur: sicut à psalmis pœ
rijs præscriptis. Item ab Officio Defunctorũ in secundis feri
dragesimæ, & in prima feria cuiuslibet mensis. Diana. Quare
minicanos teneri sub peccato mortali, exceptis certis diebu
ficium B. V M. & singulis septimanis Officium Defuncto

Dico 7mò. Oratio sive fiat ex præcepto siue ex vo
netur attentionem apponere, non solùm ad assequendu
etiam ad culpam vitandam. Vnde Christus Dominus
tes, adducens illud Prophetæ. *Populus hic me bono*
longè est à me Attamen qui non ex præcepto orat
peccat. Qui autem de præcepto orat, & volunta
v. g. horas Canonicas persolvendo, Conclusi
ex C. Dolentes de celebratione Missarum. ub
tes in virtute sanctæ Obedientiæ, ut Divinum O
quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent
Ordo Prædicatorum, dum de Officio Eccl
Matutinas autem & Missam &c. docet
nem habitualem. Sanctus etiam Thom
ar. 2. quæstiunculá 4. ad 2. dicens. *Si*
mortalis erit. Ex exemplis in confirma
rio sufficiat, qui refert, quibusdam i
dæmon apparuit, eosque fœtidissimá
nem, hanc meritò infundo aspersionem.
illud Sac: Scripturæ. *Maledictus qui fa*
homo, sed ut psittacus aut pica garrit.

Adverte in C. citato Dolentes, particula, *studiosà* denotat attentionem, particula, *deuotè*, denotat devotionem. est autem devotio, prompta voluntas faciendi, quod ad Dei servitium pertinet. Et sic recitaturus horas Canonicas benè faciet, si id in cultum Dei B. V. M. & SS. offeret, non obliviscendo eorum pro quibus orare tenetur, ex quibus sunt benefactores, & eorum consanguinei.

Dices. Ecclesia non iudicat de internis. Ergo Ecclesia in C. Dolentes non præcipit attentionem, quæ est, actus internus. ℞. licèt Ecclesia non iudicet de internis directè, iudicat tamen indirectè, inquantùm interna coniunguntur cum externis. Sic Ecclesia excommunicat Inquisitores hæreticæ prauitatis, si odio vel amore procedant contra iustitiam.

Dico 8uò. Non requiritur actualis attentio in tota recitatione horarum Canonicarum. cùm hoc sit moraliter impossibile. Sed sufficit virtualis, & prima intentio, quâ accessisti ad orandum, cum animo implendi præceptum Orationis, ...dò tamen de industria diu non divageris, aut alia facias impedientia attentio- ...uia sic orando peccares, & non impleres præceptum recitandi horas Ca- ...cias ut satisfiat præcepto horarum Canonicarum sufficit vno modo ex ...tatis attendere. Caiet. Arm. & alii.

... Si quis advertit se cogitare hæc vel illa, sed non advertit quod ab ... distrahatur, quamvis voluntariè illa meditetur, non peccat, quia ...b officio Divino voluntariè non distrahitur. Caiet. hæc sententia ...osorum medicina est valdè notanda.

...era quæ non impediunt attentionem, possunt tempore hora- ... exerceri. vt sunt vestire, manus lavare, deambulare, & simile. ...m. Opera verò quæ impediunt attentionem, non possunt si- ...t est scribere, pingere, pecuniam numerare, alium librum ...g. prædicabili cogitare. Ioannes Corradus.

...s Officium Divinum, non tenetur expresse proponere se ...inum attentè, sed satis est, quòd Officium Divinum re- ...sione & proposito faciendi opus consuetum. Bo- ...cit de more accipere Breviarium & Officium ita re- ...r, quid faciat, respondere possit, se orare, aut vel- ...viarium de more accipiens, satis indicat se illud ...as Breviarium adhiberi solet Ita citatus author ...e more ad Ecclesiam, ibi officium recitaturus, ...ariè, satisfacit. Quia eò ipso quòd quis vo- ...ntionem persolvendi munus suum, conse- ...di, cùm intentio non subsistat sine attentio- ...orandi. Bonac. cum multis aliis. Nec tamen ...ere attentionem habitualem, qualem habe- ...s de alia re voluntariè cogitaret.

...ecitavit, non tamen animo implendi præceptum,

ptum, si intra tempus præcepti animum mutat, satisfacit. Torre & alii. Quia illa prior recitatio habuit totum requisitum pro substantia præcepti, & solùm defuit voluntas obediendi & satisfaciendi præcepto, ergo si ista intra tempus præcepti mutatur, nihil deerit. Applica. Dum v. g. vesperæ dictæ de confessore, & erant de Martyre, sufficit ea tantùm repetere, quæ de martyre.

Dico 13. Qui sine legitima causa recitando in choro, dicit submissâ voce versum sui chori, & alterius chori versum tantùm audit, non satisfacit. Quia non communicat in Oratione cum altero choro. Armilla cum Caiet. Cæterum opposita sententia etiam est probabilis, quam tenet Tabiena, Torre, Rodericus Fernandez &c. Et eam tutè practicari posse à Religiosis scrupulosioribus, docet Lezana.

Dico 14. Qui audiunt tantùm recitari Officium Divinum, & id mentaliter solùm dicunt, non satisfaciunt. Communis. Quia præceptum est de recitand[o] & non de audiendo tantùm horas. Nec Religiosi satisfaciunt mentaliter [...] se dicendo horas. Nam vivæ vocis oraculum à Leone X. concessum, [...] suffragatur, cùm similia oracula per Vrbanum VIII. sint sublata.

Dico 15. Bonacina & alii apud Bonac. tenent sufficere motu[...] privata recitatione, quàmvis recitans seipsum non audiat. cùm p[...] dicendum & non audiendum. Diana tamen docet hanc senten[...] re pro scrupulosis. Nam vox orantis debet esse audibilis, salte[m] [...] verba quæ seclusis impedimentis non possunt audiri, non vid[...] dam motus in gutture seu inter dentes, quem detestatur C[...] eundem Dianam.

Dico 16. Dicere horas Canonicas cum aliqua muta[...] deglutiendo aut syncopando verba, syllabas aut versi[...] quando ex tali modo dicendi sequitur Officium non [...] notabilem. Quia hoc est idem ac omittere partem n[...] mortale. Lezana cum Nau: & Suarez. Qui tamen a[...] recitant, non tenentur supplere. Sà cum aliis t[...] congruit, sic de benignitate Ecclesiæ iudicare. [...] permittunt.

Dico 17. Qui dimittit aliquid in medi[...] repetere totam horam, sed id quod omissu[...] autem partem notabilem dimisit, sine qu[...] tum non salvatur tenetur sub mortali ho[...] milla. Hinc si venisti ad tertium noctu[rnum] [...] tere, cùm sine, duobus nocturnis sal[...] Idem dicendum est; si voluntariè di[...] orâsti, quia tantùm est acsi omitteres.

Dico 8. Qui Officio chori inc[...] aut alia pro officio aut præparando d[...] ro recitata, etiamsi illa non audiat, nih[...]

& alii. Puto tamen talem non excusandum, si poterat ante Divinum Officium quærere quæ erant quærenda. Lezana & alii. Adde probabile esse, eos qui cantant in choro, non teneri dicere illum versum, qui organis pulsatur. Quia sonus ille organorum, accipitur ab Ecclesia loco vocum, & ut pars Officii Divini. Sanchez apud Lezan. cum aliis.

Dico 19. Probabilis est sententia Bonacinæ & aliorum apud eum. Qui necessitatem habet persolvendi Officium Divinum, & recitatis psalmis facultatem non habet recitandi lectiones, potest dilatis in aliud tempus lectionibus, laudes recitare & Officium prosequi. Hæc conc. opponitur conclusioni 17mæ, non tamen, ut notat Bonacina nisi vrgente necessitate practicanda.

Dico 20. Non peccas mortaliter, si pro feria recites de Sancto, de quo aliàs tali die officium dicitur, licet sine necessitate id facias, attamen in Sabbatho recitando de B. V. M. & ommittendo feriam, teneris recitare Officium parvum, non [illegible]anticum graduum, Salazar. Quòd si in Dominica recites Officium v. g. fe[illegible]ccas mortaliter, nec, secundùm Bonac. & alios apud eum satisfacis præ[illegible]s enim Officium Divinum quoad substantiam. cùm Officium feriæ se[illegible]gatum suo diei. eodem modo si in Paschate recites de Sancto pec[illegible] quia ut arguit de la Cruz defraudatur notabiliter finis, propter quem [illegible] festivitatem celebrat. à fortiori peccas mort: dicendo in die Pal[illegible]aschale, nec satisfacis præcepto, ut determinavit Alexander VII. [illegible]ententiam. *In die Palmarum recitans Officium paschale satisfacit*

[illegible] peccas mortaliter etiamsi sine necessitate anteponas vel post[illegible]ndem diem, aut invertas ordinem horarum D. Anton: Sylu. [illegible]as mortaliter dicendo Missam nondum recitatis matutinis. [illegible] Missa enim & horæ non habent inter se connexionem. [illegible]onicæ sunt in publico sub peccato mortali recitandæ à [illegible]m Et quidem de Ecclesiis Cathedralibus & Collegia[illegible] Creatura. De Ecclesijs Regularium patet ex longa [illegible]cclesias Regulariũ Ecclesijs Cathedralibus & Col[illegible] dicendæ sunt in Ecclesia vel loco ei coniuncto & [illegible]ndente. Probabile tamen huic obligationi tem[illegible]ur in loco ab Ecclesia separato v. g. in Capitu[illegible]. Variorum resp. 24. Quia nomine Ecclesiæ [illegible]enit. probat idem l. c secus in odiosis. [illegible]t obligationi publicè dicendi Officium di[illegible]æ adducit P. Hyacinthus Donatus de horis

[illegible]tatione publica mutare semel & iterum offi[illegible]beat de feria fiat de Sancto. Dixi *semel &* [illegible]uit excusari à mortali. Quia sic graviter læ-

ditur decor cultûs Divini in recitatione publica, in qua debet esse vniformitas.

Dico 24. Tempus quo publicè dicuntur horæ Canonicæ debet servari juxta laudabilem consuetudinem & ordinationes Ecclesiarum. & quidem secundùm Cajet: Sylu. Armillam & alios sub mortali. Prætermittere tamen talem consuetudinem vel ordinationem etiam ex magna negligentia, dummodo communiter servetur consuetudo, non videtur mortale Caietano.

Dixi *iuxta laudilem consuetudinem*. Ne excusemur per consuetudinem quomodocunq; introductam, vel quam ipsi sine necessitate introducimus. Ex quo patet quomodo aggravent suas conscientias Religiosi absolventes horas publicè non juxta præscriptum à suis superioribus.

Dico 25. Matutinæ sequentis diei possunt dici horá tertiá vel quartâ post
meridiem. ex D. Th: quodlib. 5 ar. 28. ad 1. hoc tamen non fiat sine aliquá ne
cessitate, aliàs peccatur venialiter, sed aliqui à veniali excusant. immo secu
Sanchez & Dianam possunt horà secundà dictis jam vesperis. Si quis
recitatis priùs Vesperis recitaret matutinas sequentis diei, non pecc
ter. Vlterius dico si quis recitaret matutinas diei sequentis (suo
ut dictum est) priùsquam diei præsentis recitâsset, solùm peccar
lalobos, Sanchez & Diana.

Dico 26. Laudes ita separatæ dici possunt à matutino ut
cato mortali. Item non peccat mortaliter, nec tenetur repe
trium horarum dividit nocturna. Bonac. & alii: Immo po
speras & interrumpere complendas post duas horas. Summ
Laxius, in his casibus loquuntur Fernandez, Aragonius R
cuius hæc Conclusio super Decalogum. t. 3. d. 3. q. 3. a
nonicas cum interruptione satisfacit præcepto Ecclesiæ
cat, & si adsit aliqua iusta causa nullo modo, sive illa
sive ad breve tempus. Non peccat itaque interrump
mum dummodò postea reliquam partem dicat. R
tra eundem diem recitâsse Divinum Officium & c
solvisse. Præterea, quia de substantia singular
quoniam preces interruptæ, imò singuli Psalmi
habent pondus, & completam significationem
cessariam connexionem. ita ille. Etiamsi quis
vo, recitare potest quod superest, *nam sapier*

Dico 27. Qui obligantur qualibet h
rum possunt quacunq; die intra bebdom
nocte Sabathi cōpletur hoc tempus. nam
præteritæ. sed sequentis quòd manifestè o
Lunæ vocatur feria secunda, supponit ei
vsque ad maiorem Missam Dominicæ Off
aliquorum excusaretur, & dicere posset, c

mediatè nominatum, haberi pro complemento & termino hebdomadæ transactæ,

Dico 28. Cæcus qui nihil videt, aut grave damnum oculis timet, non tenetur officium recitare & Canonicus cæcus absq; eò quòd choro assistat, lucratur distributiones, ut declaravit sacra Congregatio apud Barbosam. Quod si cæcus tenet memoriter majorem partem officii dubitat M. Soto an teneatur recitare, cùm ea tenacitas sit accidentalis. Hoc tamen certiùs, si cæcus non meminit officii, non tenetur recitare aliquid loco illius, v. g. cursum B. M. V. Salazar. aut adhibere sibi socium qui illud legat. Diana & alii. Secus de surdo. nam hîc ab officio non excusatur, quia potest legere. Si canit in choro, satisfacit quàmvis non audiat chorum. Diana.

Dico 29. Qui non potest utrique satisfacere commodè, & recitationi horarum Canonicarum & auditioni Confessionum, seu etiam prædicationi, excusatur
...tione horarum Canonicarum, Sylu. & alii. Quodsi lecturæ vel prædicatio-
... satisfacere nisi semper vel ordinariè horás omittat, tenetur officium de-
... si adsit notabilis defectus in Lectoribus vel Prædicatoribus. Quia reci-
...m Canonicarum magis est annexa statui Religiosorum vel constituto-
... quàm lecturá vel prædicatio. Diana cum Trullench.
...i infirmus potest recitare maiorem partem, vel dimidium horarum,
...orem partem, vel dimidium horarum recitare, secundum posse sua-
...mo si non potest nisi partem minorem, tenetur eam recitare, est
...eterminationem Innocentii XI. Damnat enim sequentem pro-
...t. *Qui non potest recitare matutinum & laudes, potest tamen re-*
... *tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem*. Et idem iudico,
...eras & completorium tenetur enim sub mortali recitare est
...eterminationi, dum etiam ratio damnatur, scilicet *quia ma-*
... & non ne, qui in parte potest, solvere tenetur creditori?
...est implere votum, tenetur? ut supra docui.
...riò loqui aut alia profana tractare, non excusatur à re-
...ruz. cùm hoc sit facilius illo. Quodsi sit dubium an
...cessaria est prælati dispensatio, sicut & in ieiunijs.
...art: 4. an verò crastinâ die sperans febres tenea-
...tutinum? ℞ quòd non. Nam licet matutinum
...is, eius tamen obligatio, primò incipit à media
...onius à S. Spiritu immo Canus & alii docent,
...quartana, non tenetur infirmus totum Offici-
...t, vel si manè postpositè. Quia ius anticipan-
...gium, quo nemo uti tenetur.
...iciũ Divinũ non tot cõmittit mortalia, quod
...ii. Quia pręceptũ de recitãdis horis unius diei,
...egatum septem horarum per modum unius.
...is Officii Divini, notabilis quantitas, est dimi-
dium,

dium, quare si quis in his dimidium omittit peccat mortaliter Sylu. Tab. Fernan-
dez & alii apud Bonac. intelligo conclusionem secundùm Breviarium nos divi-
dens per dies, psalmum *Beati immaculati.* Dixi, *in parvis horis,* nam ut advertunt
Doctores, in majoribus horis aliter mensurari debet notabilis quantitas. Tres ta-
men lectiones cum responsoriis in matutino feriæ, sumpto cum laudibus, judico
esse parvam materiam. Petes. Cur in majoribus horis non dicamus partem nota-
bilem esse dimidium, sicut in parvis horis? ℞ ideo. Nam quò maius est aliquod
totum, eò minor eius pars est notabilis, ut discurrenti patebit Adverte. siquis ex
pluribus horis eiusdem diei modicum quid omitteret, & multa hæc modica si-
mul sumpta essent, in notabili quatitate, peccaret mortaliter, quia continuaren-
tur per respectum ad totum officium. Sicut si quis die jeiunii modicum quid co-
mederet, illa modica continuarentur, & consequenter frangeretur ieiunium, ut
determinat Alexander VII. dum oppositam sententiam damnat Ex his intellige
notabilem quantitatem in omissione Officii Divini non sumendam per respe
ad totum Officium Divinum. Sic enim unam horam ex minoribus om
esset notabile & mortale quod est falsum quidquid dicat Marchinus
à Spiritu S. sed sumendam secundùm communem hominum exist

Dico 34. Qui post unam vel plures horas Canonicas un
dicit oratione͂, *Sacrosanctæ & individuæ Trinitati &c* & deind
Aue Maria, pro felici statu Ecclesiæ, lucratur remissionem
humanâ fragilitate & non ex malitia in Divinis horis comm
vilegium non intellige de omissione partis notabilis, sed de
vertit Nau. Et licet hoc sit vivæ vocis oraculum, quia tame
fragatur. Solùm enim oracula alicui Religioni vel Cong
per Vrbanum VIII. sublata, ut docet & probat Lezana
oraculum Patres Prædicatores posse quater in anno p
fice obsolvi, hodie non suffragatur.

Dico 35. Religiosus. Item constitutus in major
beneficium, omittendo horas non tenetur ad restit
sed ex sola religionis virtute tenetur ad recitanda
no Officio minùs competenter satisfacientes, co
num comparatum comedant, pro quo strictam

Dico 36. Habens beneficium tenetur pe
mnat Alexander VII dum sequentem repro
niam collativam, aut quodvis aliud beneficiu
cet, satisfacit suæ obligationi si officium per ali
tur, etiam ante sententiam judicis, ut decla
mnat. *Restitutio à Pio V. imposita beneficiati*
entia ante sententiam declaratoriam iudicis e
die heri omissas. Quia Ecclesia dat stipendia
ut Deo exhibeatur cultus juxta formam ab ea

Sancti, modò alterius, modò ob celebritatem huius diei, modò ob alterius diei solennitatem. Nec satisfacit per quaseunq; eleemosynas, quas antea de fructibus sui beneficij fecit, ut declarat idem Alexander VII. dum hanc reprobat. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunq; eleëmosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficij fecit.*

Dico Vltimò. Circa onus restitutionis in Beneficiatis extat Bulla Pii V. edita anno 1571. dispones, ut qui totũ Officiũ unius diei omiserit, omnes illius diei fructus restituat. Qui totum Matutinum, vel reliquas horas, dimidium. Qui vnam parvam horam, sextam partem. Quòd si beneficiatus diversa officia habeat, scilicet Missarum, prædicationis & curæ animarum, pro toto Officio omisso, quartam partem fructuum illius diei restituere tenetur. Medina & rationabiliter. Hoc intellige si pluries omittat. nam si tantùm octies vel decies per annum omittat ad nihil tenetur. Idem Medina, quem sequitur de la Cruz. Quia est servus libera-[illegible]mi Domini, qui multò minus quàm Domini temporales ad pauca attendit. Hoc [illegible] intellige, si transactis primis sex mensibus à die obtenti beneficii omittat. [illegible]m habens plura beneficia satisfaciat semel horas recitando. R. ex S. [illegible] 1. a. 13. affirmativè. Qui plura vult de Beneficiatis, videat Doctores. [illegible]titia tantopere pertinet ad nos. ipsi tenentur scire, quæ sunt sui sta-[illegible] horarum omissionem confitentur, inculcetur debitum restituen-[illegible]ut current pertinentia ad sui statum scire, aliàs per ignorantiam,

[illegible]ISTINCTIO XIX.

De ieiunio.

[illegible]uplex : naturale & Ecclesiasticum. naturale consistit in [illegible] nocte præcedenti vsq; ad punctum celebrationis nihil [illegible] sumatur. Ecclesiasticum consistit in abstinentia à car-[illegible] & propterea die Veneris, extra Quadragesimam & vi-[illegible] simpliciter ieiunium. quia cœna non prohibetur, [illegible]liguntur ova & lacticinia, quia sunt aliquid carnis, [illegible]tibus tempore Quadragesimæ vesci nõ licet. hinc [illegible]ens propositio. *Non est evidens, quòd consuetudo [illegible] Quadragesima obliget.*

[illegible]no expleto, obligat jeiunium Ecclesiasticum, [illegible] contemptus. Quare Alexander VII. sequen-[illegible]*clesiæ ad quod tenetur non peccat mortaliter, nisi [illegible] puta quia non vult se subijcere præcepto.* Deo-[illegible] sententiam à sexagesimo anno, & non primo [illegible]m Salazar contra de la Cruz etiam ad eos, qui [illegible]fficientes vires habent. Nam ut aiunt Medici,

senum

ſenum robur eſt illuſivum, ita ut facili de cauſa deficiat, niſi cibi alimento ſuſtentetur. Adverte, circa primam partem Concluſionis, ſi quis poſt adhibitam diligentiam dubitat, an ætatem pro jeiunio neceſſariam compleverit, non tenetur jeiunare, quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, & non pro jeiunio.

Dico 2. Non obligatur Paterfamilias familiam per vim compellere ad jeiunandum, ſed ſufficit charitativè monere. Quodſi aliqui tranſgrediantur non turbetur, præſertim ſi hinc ei immineret magnum incommodum v. g. quia nullum famulum ſibi neceſſarium invenire poſſet ſi tempore jeiunii non daret cœnam, vel ſi ipſi graviùs eſſent offenſuri Deum, conviciando, maledicendo cœnâ negatâ. Moſcicenſis quoad omnes partes, & Sam de Lubl. cum Azor ait nullo præcepto obligari Patrem familias ad compellendum vi familiam ut jeiunet; cibos tamen vetitos non miniſtret.

Dico 3. Viatores, qui non habent domicilium vbi jeiunatur non te[...] lege jeiunii loci, vbi reperiuntur, niſi abſit ſcandalum. In favorabilib[...] ſe conformare conſuetudini loci, ubi reperiuntur, etiam com[...] quamvis in propria patria jeiunetur. Moſcicenſis V. Diſt. 18. Co[...]

Dico 4. Secundum Cordubam, Lopez, & alios, pueri non [...] octavum annum, poſſunt diebus vetitis edere ova & lacticini[...] driq. & Sà, pueris ante vſum rationis, cùm non ſint ſubjecti le[...] carnes, idem de amentibus. Moſcicenſis verò pueris ante ſe[...] carnes. Quæ ſententia vera, licèt habeant vſum rationis, cùm [...]

Dico 5. Excuſantur à jeiunio debiles. qui laborant [...] nam ſumant. qui dormire non poſſunt niſi cœnent. qui [...] dere Vxori, jeiunando. Prægnantes & lactantes, hæ en[...] fœtu, indigent. Qui die jeiunii alium non haberet cib[...] nando diem tranſire eſſet difficile. Moſcic: qui non [...] nem tempore prandii, quales ſunt oſtiatim quærent[...] conficiunt. Moſc: docet ſi trium vel ampliùs milli[...] pedeſter vadens, bis refici poteſt peregrinantes [...] commodè differe non poſſunt, ut advertit Syl[...] regrinationis ita accendit ad peregrinandum [...] peregrinari ſine jeiunio, quàm ieiunare ſine ta[...]

Dico 6. Non excuſantur à jeiunio, qu[...] cum omni commoditate, interdum autem [...] dum eſt, ſi iter ſit neceſſarium, prolixum [...] jeiunium, ſi conferatur cum complexio[...] colligitur ex quadam Alexandri VII. de[...] poſitionem. *excuſantur abſolutè à præcepto [...] cunq; iter agant, etiamſi iter neceſſarium no[...]*

Dico 7. Excuſantur à jeiunio, qui one[...] nii quàm lignarii, agrorum culto[...]

ces. textores, pelliones, fullones, laniones, muratores, pistores, & his similes. Item excusantur à jeiunio. qui ob opera pietatis majora jeiunio, non valent jeiunare, ut concionatores, lectores, Confessarii assiduè confessiones audientes, Cantores. Vbi ex Moscic. Adverte. hæc officia ex se non liberare à jeiunio, sed si commodè exerceri non valeat dum jeiunatur, item eo tantùm tempore excusant dum exercentur.

Dico 8. Non excusantur à jeiunio sartores, pictores, barbitonsores, & multò minus scriptores. notarij, advocati, Scholastici, Moscio cum Azorio. Quia labor eorum compatitur ieiunium, aliàs ferè omnes, qui corporaliter laborant excusarentur à jeiunio, quod damnat Alexander VII. sequentem proposiotionem damnando. *Omnes officiales qui in Republica corporaliter laborant sunt excusati ab obligatione ieiunij, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio.*

Dico 9 Defessus ex labore recreationis v. g. ex ludo pilæ, excusatur à jeiu-
nio, dum modò talis recreatio non fiat in fraudem ieienii Medina. Quare ut do-
desima non tenemur abstinere à ludo licito, ut simus habiles ad ieiunandum.
sio non contrariatur determinationi Alexandri, quam conclusione
Nam non loquor de creatione adeò frequenti, sed quæ ad recrean-
curis vel studiis implicatum est utilis; & secundum quid necessa-
oquor de qualicunque & modica lasitudine ex labore recreatio-

r ut devitet notabilem turbationem debet abstinere à jeiunio.
ut etiam hæreticus, permittit tamen Vxorem catholicè vive-
scit vxorem ieiunare, indignatur graviter, malè tractat, rixas
hit, alienatur ab ea, & supposito quòd sit hæreticus non fa-
olicismi, sed quia dicit jeiunia esse cum detrimento & in-
tunc vxor ut devitet talem turbationem, debet abstine-
amuel de Lublino.
usam dubiam ad jeiunandum, tenetur jeiunare donec
morato accipiat declarionem, vel à superiori dispen-
iure Episcopus cum suis ovibus. Parochus ex con-
ventu recursus fieri ad Parochum, quamvis præ-
ilis pateat aditus, ut advertit Mosc. Item dispen-
bditis, vel in absentia eius Vicarius. Quòd si su-
cundùm Bonác. & alios, non potest licite di-
lispensandi sine iusta sausa. Quare secundum
. Idem faciet secundùm eundem Authorem,
ufficientem. Dixi *Qui habet causam dubiam.*
t experientia habet, quòd non comedendo in-
, sine ulteriori declaratione aut dispensatione
quis sit liber à jeiunio & recursu ad superiorem
abilem. Adverte, Prælati regularium & in eo-

rum absentia vicarii, possunt se ipsos ex justa causa dispensare, ne sint deterioris conditi nis aliis. refertur tamen in privilegio Ord, Mend. quòd concedente Eugenio 4to, licentiam quam dat Prior vel in eius absentia vicarius aliis fratribus, possit etiam priori ac vicario concedere eorum Confessarius.

Dico 11. Quoties infirmus est dispensatus ad carnes propter reficiendas vires, ut in convalescentia, excusatur à jeiunio. Quia ad convalescentiam facit non solùm quantitas cibi, sed etiam repetitio. si verò dispensatus est eò quòd alii cibi ei noceant, non excusatur à jeiunio, quare talis Vesperi nec carnes edere nec in magna quantitate alios cibos sumere potest, sed debet collatione ut alii cōtentari. Lessius & alii. ratio quoad secundam partem, nam de ratione jeiunii non solùm est abstinentia à carnibus, sed etiam unica comestio, ergo per hoc quod ab una parte jeiunii excusetur, non sequitur quòd à toto jeiunio excusetur nisi sit infirmus.

Dico 13. Dispensatus ad comedendas carnes, si carnes & pisces comeda
peccat contra aliquod ius, sed contra præceptum naturale conservandi s
pisces nocent. Salazar & alii. Dispensatus tamen ad carnes propter in
peccat comedendo nocivas carnes. Quia aliàs esus talium carnium
jeiunii, & infirmitas non dispensat in cibis nocivis. dela Cruz cum
dicendum de eo qui dispensatur in esu ovorum, cui non licet ed
saluti noceant. Qui etiam habet facultatem utendi butyro pro
quòd non possit uti oleo v. g. Polonorum non statim potest ve
intentio concedentis & aliæ circumstantiæ debent cōsiderari
vilior, quæ ordinariè leguminibus victitat, nō habet causa

Dico 14. Famulus tempore jeiunii parans Domino
struens, ac ministrans, secundum Moscic. non peccat.
hæretici coquente carnes die jeiunii. Tum quia suum
hoc omittere non nisi cum gravi suo damno potest
re famulum propinantem Domino potum ad ebriet
ait Moscic. Quia ebrietas est contra ius naturale
gem positivam Ecclesiasticam ac proinde minor

Dico 15. invitans ad cœnandum, etiam
jeiunium, peccat mortaliter, si invitatus coë
non consensurum. Quòd si invitatus paratu
peccat, quia inducit eum ad exequendum m
tanti constaret invitatum decrevisse alibi
peccat, quia malo alterius cooperatur.

Dico 16. Tabernarii, & alii vendente
jentaculum matutinum aut pomeridianum
peccato, tum quia non tenentur discutere
commodè facere possunt. tum quia de pro

Dico 17. Quanquam olim collatio no
medicinæ ad captandum somnum, iam tan

quid per modum nutritionis ſumatur in hac, non conſideratis aliorum Theologorum ſententiis ſervanda eſt Patriæ conſuetudo, iuxta timoratas conſcientias. non enim eſt mortale talem conſuetudinem ſervare. Fernandez.

Dico 18. Poteſt anticipari hora prandii juſta de cauſa. Vel quia aliquis facturus eſt iter, vel quia hoſpitem habet, vel quia negotia expectant, quæ horam prandii impedient. & ſic excuſantur famuli, qui ante tempus prandent, ut poſtea commodè miniſtrent dominis, qui longum tempus inſumunt comedendo. poſſunt tamen hi ſi non dum ſumpſerunt prandium deferendo cibos aliquid ſumere, ut poſſint faciliùs ſuſtinere laborem, ſeu potius jeiunium, moderatè tamen ut advertit Gabriel in 4. Lectores etiam per totum menſæ tempus ad hoc ut cum debita diligentia munus ſuum exequantur poſſunt aliquid anticipate ſumere.

Dico 19. Qui ſine neceſſitáte horam competentem (quæ eſt undecima an-
tevertit) venialiter tantùm peccat. Toletus & alii contra Moſc. idem dic de eo
qui collationem nocturnam, manè ſumit, & ad noctem ſervat prandium. Fer-
[nan]dez, Salazar, & alii.

[Dico] 20. Sufficit ut una comeſtio ſit continua moraliter. Et ſic ſurgens è
... horam redire poteſt & continuare. Addo licèt quis habuiſſet ani-
... comeſtionem, mutatâ intentione redire poteſt, ſi prandium adhuc
... Quia ſapientis eſt mutare conſilium.

... Qui ſemel ieiunium violat, non peccat poſtea ſæpè comedendo.
... eſt communis. Quòd ſi per inadvertentiam excuſantem come-
... jeiunare, acſi nihil comediſſet, non enim jeiunium violavit.
... & alii. Sicut & ille qui cibis die ieiunii vetitis utitur, tenetur
... ne abſtinere, alias toties peccat, quoties veſcitur. Toletus,
... [c]ontroverſiam.

... [C]hriſti incidente in feriam ſextam, non poſſunt veſci car-
... [c]onſtitutionibus prohibentur, eò quòd in C. explicari, in
... libus eo die eſus carnium, tales excipiantur. Tamen
... hoc die ſicut & aliis diebus, aliàs à iure non vetitis
... [Sy]lvestr]milla, Tabiena contra Medinam. Quia ut ait Pa-
... m tollitur ius commune, & manet in ſua vi Reli-
... [Predi]catorum poteſt Prælatus diſpenſare in Conſtitu-
... riter hoc die poteſt diſpenſare, immo ut adver-
... nes iſti Religioſi, non peccant. etiamſi id ſaci-
... non obligeat ad culpam.

... [ali]mentum præſtet, attamen ſi bibatur extra ho-
... ieiunium. Fernandez & alii. loquor autem de
... [pr]ęſtat alimentum, cùm Eccleſia ad id quod eſt per
... liter dicendum de potu, qui per ſe alimentum

...tum Præceptum.

Hoc

HOc Præcepto præcipitur revereri, amare, & obedire Parentibus & Superioribus.

DISTINCTIO XX.

De obligatione filiorum erga Parentes. Subditorum erga Superiores & viceversâ.

DIco 1. Inter alia (magis ex se nota) peccat mortaliter filius, imprecando in faciem, more nostro Polono dæmones Parentibus, licèt id non ex corde optet, quia notabiliter dehonorat. Item peccat mortaliter, dum fortunâ ad altiora evectus, se negat esse filium.

Dico 2. Tenetur filius quoad res domesticas & bonos mores obedire parentibus. Vnde in re gravi nolle acquiescere præcepto, mortale est. Sicut & in vi, si accesserit contemptus. Et licet filius sit liber in eligendo statu, si ducere vxorem peccat mortaliter, ait Moscicen. p. 2. Tyrocinii G. consulendo parentes, qui in hoc meliùs iudicant quàm filius qui a tus fortè eliget vxorem indignam & in magnum dedecus suæ do

Dico 3. Ille qui adhuc in sæculo est constitutus, si habet p ipso sustentari non possunt, non debet eis relictis religionem in grederetur præceptum dehonoratione parentum. Ille verò q ne professus, reputatur jam quasi mortuus mundo. Vnde no stentation s parentum exire claustrum, in quo Christo cõse cularibus negotiis implicare. Tenetur tamen salvâ sui religionis statu, pium studium adhibere, qualiter eius p in terminis quoad omnes partes S. Th 2 2. q 101 a. Parentum egestatem non posset aliter sublevare, n nasterio, tenetur petitâ licentiâ egredi. Cai. & Na trema necessitate sunt, tenetur filius aut filia, subvenire cùm in extrema necessitate omnia si gatur filius v l filia parentibus subvenire, vt lic lestam pellere possit, non tamen è contra.

Dico 4. Huc reducitur Religiosorum obedire Prælato. *Primò* in his, quæ in Reg *Secundò* in illis sine quibus contenta in Regu *tiò* in pœnis inflictis propter transgressione perior vellet alia exigere, quæ ad majoren nent, & quæ non sunt in statutis religionis, dant tamen ut bonis modis se excusent. M

Dico 5. Pater etiã peccat contra hoc p ctrina fidei, in bonis moribus. Dominus n rando ut dies festos, & simila, observent. endo &c. è contra.

Dico 6. Leges humanæ etiam civiles dummodo ſint juſtæ, obligant ad peccatum. Et ſi ſint in materia gravi, obligant ſub mortali. quàmvis non adſit ſcandalum, vel contemptus. Sunt tamen aliquæ leges, quæ non obligant ſub peccato, eò quòd legiſlatores non habuerint intentionem obligandi, lièet aliqua pœna levis ſit tranſgreſſoribus impoſita v. g. ſi ſilva communis, flumen commune, paſcua communia prohibentur. Nam quoad ſilvam propriam &c. aliter eſt dicendum. Nihilominùs ubi gravis pœna apponitur, ut eſt pœna capitis, perpetui carceris, confiſcationis bonorum, infamia, officii amiſſio, amputatio membri &c. proculdubio mortale incurritur, quàmvis id in lege non exprimatur. Moſc. l. c. ſed aliqui citati à Diana. tt. 10 de Leg. res. 18. contrariũ docent, ſecluſo periculo.

Circa Quintum Præceptum.

HOc Præcepto prohibetur non ſolùm homicidium corporale, ſed & ſpirituale, quod ſit ſcandalizando & non corrigendo.

DISTINCTIO XXI.

De Homicidio.

[H]omicidium nihil aliud eſt, quàm injuſta hominis occiſio. Sub hac-
...ditur vulneratio, percuſſio, mutilatio, incarceratio, & cætera con-
...oralem proximi. comprehenditur inquam ut imperfectum ſub

...lex eſt homicidium, voluntarium quod animo & intentione oc-
...perpetratur cum effectu, Et caſuale, quod fit præter intentio-
...facientis id unde mors ſecuta. Et eſt duplex, aliud purè ca-
...aliter & implicitè eſt intentum; & hoc non cauſat irregula-
...odo eſt voluntarium. Aliud eſt quod ſaltem indirecte eſt
...ſua cauſa, ut ſi fit in ea præviſum, aut formaliter aut vir-
...uantum poterit prævideri & nõ eſt adhibita diligentia?
...iſionem hæ conditiones concurrunt, quarum vel unâ
...e, cùm malum fit ex quolibet defectu. *Prima* eſt,
...ini enim authoritate privatâ licèt occidere etiam
... defendendo, & ſua. *Secunda*, ut fiat ex cauſa gra-
...ulpæ, *Tertia*, ut ſervetur juris ordo. *Quarta*, ut
...uentis intentio, ſcilicet ex juſtitiæ zelo, non verò
...ie,

...enſionem, vel ſuorum, aut amicorum, aut inno-
... aggreſſorem cum moderamine inculpatæ tute-
...culpatæ tutelæ quando quis non poteſt aliter ſe
...m dela Cruz Dianam &c. vir nobilis non tenetur
...m invaſorem, ſi fugiendo graviter infamaretur.
... communem ſetentiam plebeio, Clerico, Religio-
... infamiam.

Dico

Dico 2. Fugientem v. g. cum equo tuo, aut rebus, aliquanti pretij licet occidere, si aliter certò recuperari non possunt, Sylu. Soto, Bannez & alii. Regulariter tamen non licèt occidere furem pro conservatione unius aurei, ut determinavit Innocentius XI. dum oppositam sententiam damnavit.

Dico 3. Licet invasorem castitatis ad tuendam castitatem occidere. Ita Communis. Sed non tenetur si certa est, quòd non adsit periculum consentiendi in turpem delectationem. Sylvester. verùm quia magnum periculum consentiendi est, propter vehementiam objecti, ideò securiùs est invasorem occidere.

Dico 4. Non licet percusso, percusorem insequi & occidere, si sit necesse pro sui honoris defensione, ut determinat Innocentius XI. damnando propositionem trigesimam, quæ idem, circa finem docet, sicut & marito, non licèt propriâ authoritate occidere vxorem in adulterio deprehensam, ut docet S.Th. in supplemento q. 60. a. 1. & determinavit Alexander VII.

Dico 5. Nemo potest propter defensionem vitæ suæ, per se & directè o
re innocentem. Vnde mulier gravida ex adulterio, non potest face
propter defensionem vitæ suæ, etiamsi fœtus nondum sit animatus
navit Innocentius XI. dum sequentem damnat. *Licet procurare a*
mationem fœtûs, ne puella deprehensa gravida occidatur aut infar

Dico 6. Tempore belli non licet directè occidere inno
reos. Nam ut docet Philippus à SSma Trinitate ex M. Banne
logorum sententia, in nullo casu licitum est directè occidere i
ex illo Exodi 23. insontem & justum non occides. hinc cap
provincia, non possunt occidi pueri & similes, sed tantùm

Dico 7. Potest fœmina gravida sumere medicament
vitam, per se ordinata ad salutem suam, licèt per accide
tamen licet sumere medicaméta per se ordinata ad cau
mors matris esset necessaria ad certam salutem spiri
quin æternaliter damnandi, Mater potiùs se deb
quàm talia medicamenta sumere. Non tamen li
tract: de baptismo. ex S. Th. 3. p. q. 68. a. 11.
ut eveniant bona, Rom. 3,

Dico 8. Iudex si scit aliquem innocen
tur, debet diligentius examinare testes, ut
xium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non
judicandum, si auté nec hoc potest, non p
rens, quia ipse non occidit innocenté, sed
autem judicis condemnãtis innocentem,
tineat, non debet obedire, aliàs excusaren
Si verô non contineat manifestam iniust
quia ipse non habet discutere superioris
sed iudex cui ministerium exhibet. Ita i
omnes partes.

Dico 9. Qui contra aliquem falſum protulit teſtimonium, propter quod damnatur ad mortem, tunc, licet cum periculo propriæ vitæ debet retractare teſtimonium, aliàs peccat graviter contra juſtitiam. Ita communis. Sicut & ille peccat mortaliter contra charitatem, qui ſcit aliquem iniuſtè adiudicandum morti, aut pænæ gravi, niſi ferat teſtimoniũ, & tamen non fert, licet non interrogetur. Item peccat mortaliter contra charitatẽ, qui ſcit alicui paratas inſidias, & nõ præmonet.

Dico 10. Non ſolùm is peccat, qui phyſicè occidit, ſed etiam, qui ſequentibus verſibus continentur.

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans,

id eſt, qui præcipit. Qui dat conſilium. Qui conſentit, & ratum habet factum, ſive ante, ſive poſt occiſionem. Qui laudat factum, vel laudat ut fiat. Qui defendit homicidam, & præbet recurſum ad ſe. Qui partem aliquam habet in homicidio, ſeu fuit ſocius criminis aliquomodo. & auxilium præbuit. Qui non præmonet oc-...ndum. Qui non defendit. Tandem, non manifeſtans veritatem ad defenden-...m innocentis.

... Confitendo homicidium aperiendæ ſunt aliquæ circumſtantiæ v. ...ccisa erat Pater, Mater, aut in aliquo gradu conſanguinitatis vel af-...t Perſona ſacris initiata, ratione excommunicationis annexæ. Si ...uius occiſione alii notabile damnum patiuntur, ut ſi Pater erat, ... relinquuntur. Si in loco ſacro, nam ſic committitur ſacrilegi-...nam ſic eſt ſcandalum. Si eum, qui minùs de homicidio cogi-... & ſic eſt ſcandalum.

... præcepto etiam ſui ipſius prohibetur occiſio. itaq; ſi quis ...viter lædat, mortaliter peccat immo licet à judice jubea-... hauriendo venenum inferat, exequendo peccat. mort. ...2. q. 69 a. 4. Vnde S. Apollonia projiciendo ſe ipſam ... Spiritûs Sancti, & idem judicium de Samſone, & de ...ſecundùm S. Auguſtinum relatum à S. Th. 2. 2. q. 64 ...iam, qui 4. Machab 14 ſe occidit.

...m eſt tale. ut ex eo mors frequentiùs ſequi ſoleat, ...micida ſui. Dixi *frequentiùs* Nam ſi eſt pericu-...cuta, tali periculo ſe exponens, & moriens, non ..., qui per altas ſcalas, parietes, templorumq; te-...in ea arte peritiſſimi, quàmvis aliquando unus ...

...ɔpriam mortem, ob deſiderium eſſendi cum ... aut ob vitandas Dei offenſas, aut ut libere-...mpore incurſionis Barbarorum. Sed deſidera-...patientia, mortali non caret culpâ Mater eti-...ns filium aut alterum in gravi & prolixâ infir-

mitate,

mitate, desiderat ei mortem. Quia non ex odio, sed ex amore desideratur. Item secundùm Navar. Fernandez, dela Cruz & alios, licet alteri desiderare mortem, sub ratione boni ut scilicet, cesset à peccatis. supposito quòd sit grandis nequam. Tandem inimicis fidei, & iniustis hostibus propter bonum publicum.

DISTINCTIO XXII.

De Bello.

NOta. Bellum est conflictus exercituum, qui inducitur authoritate Principis superiorem nõ recognoscentis. ut sit iustum tria requiruntur. *Primò.* authoritas Principis Superiorem non recognoscentis, nam ad recognoscentem Superiorem, non pertinet movere bellum, cùm hic possit ius suum prosequi judicio Superioris *Secundò*, Causa iusta v. g. damna valdè gravia illata. tentandum tamen medi- suavius. *Tertiò*, recta intentio, scilicet, ut bonum promoveatur, & malu- tur. S. Th. 2. 2. q. 40. a. 1.

Dico 1. Qui indicit bellum tenetur prius cum prudentibus e- sam belli. Facto examine, si manet dubium, & unus eorum pos- potest eum bellare, quia juxta regulam juris 63. in dubiis *melio- dentis*. Et sic si possidens ab alio invaditur, potest bellare invas- lata iniuria, & alter restituere tenetur. Quod si id, de quo est- tur, stante dubio æquali dividatur. Quòd si dubium est in- qualitate dubii, ita ut, major pars detur ei, pro quo stat m-

Dico 2. Princeps Christianus licitè potest militibu- Sam. de Lub V. Bellum. ratione tamen periculi & sca- non licet. Makov: tom 5. super Decal d. 2. q. 7. a. 1. mitát Moscic. 3. p. Elem: ad S. Confess: §. *cum quo* V- concedit licere uti infidelibus contra Christianos, &

Dico 3. In bello justo licet uti insidiis, non di- do promissum (hoc enim nunquam licet) sed o- fugam. &c. D. Th. l. c.

Dico 4 Quousque militibus subditis de i- possunt, nec iniustitiam belli examinare tenetur- cis examinare tenetur. Vnde in dubio præsum- pessessione sui juris, quâ propter dubium priva- subditos extendit Navarra & alii in Summa D- ditorum intelligi etiam possunt milites merce- tam pacis. quàm belli, tempore degunt.

Dico 5. Licitum est servis captis in bello & justè incarcerato, licèt fugere carcerem Ba- Sylv: & Turrec. & licèt his consulere fugam, i- Char. c. 13. aliter sentiendum de servis juste en-

teria de restit: de bello. Adverte iu favorem fidei in jure gentium dispensatum, ne Christiani in bello etiam justo capti, mancipia efficiantur.

Dico 6. In bello justo licet inferre hostibus omnia mala, ut destruere arces, occidere reos, etiam partà victoriâ, usque, ad plenam satisfactionem & pacem stabiliendam, ad hoc enim ordinatur bellum, quod adhuc durare suppono. dela Cruz in præsenti.

Dixi, *occidere reos*, Nam innocentes ex intentione occidere non licet præter intentionem tamen, & indirectè licet. si tamen alicubi essent multi innocentes & pauci nocentes, hos non licet expugnare cum periculo innocentum ait dela Cruz in præsenti, Villalobos in Summa Dianæ relatus. Quòd si innocentes (& idē de pueris ratione carētibus) spectent ad hostes, captivari & spoliari possunt, quantùm necessarium est ad finem belli consequendum. Præterea Turcarum innocentes Christianorū mancipia justè fiūt, ut docent multi in SūmaDianæ relati V. Pugna. Petes. Qui nomine innocentum veniunt. ℟. Infantes, mulieres, senes, Cle-ligiosi, rustici, legati, peregrini & mercatores.

7. Capta à militibus etiam extra conflictum sunt ipsorum. S. enim Tho-.66. a. 8. ad imū nullā distinctionem facit. Nec computari de bent in rei pro qua bellatur. Makov: tr. 5. d. 2. q. 6. a. 1 & Sum. Dianæ l. c. Contra Turcas quilibet Christianus superiorem non recognoscens habet jus gerendi bellum continuum. Quia occupant bona Chri-hos vexant persecutionibus, tandem, quia conantur delere fidem .de Lub V. Bellum ex Cajet.

resoluere bellum in duellum seu conflictum duorum. Quia itum, quia in eo periculosè consulitur saluti alicuius, in hoc sulitur, Sam. l. c. ex Clau. regia.

et periculum gerenti bellum, potest extrahere ab Ecclesia sua defendat, & eos spoliare secus si non imminet tale rivilegio immunitatis Ecclesiasticæ. dela C. in præsēti. eat causa possunt Clerici bellare, v. g in defensionem entis, contra iniustos Patriæ invasores, ad obtinēdam ficuam, in quibus casibus secundùm Mendozam & si occidant. Alias non existente tali vel simili cau-us initiati, peccant mortaliter. utpote Deo omni-monasterio inperpetuum includuntur, quòd si in ur. Et hæc ex jure deducuntur. Ex quibus ulterius usa urgenti bellantes peccare mortaliter. Et idem is, saltem quo ad mortale ob præcedentem ratio-ando sicut & Vxores ducendo, tantùm venialiter r ad ministerium altaris.

s aliquid in bello justo, tenetur restituere ei, à quo ur dare pauperibus, Quia sicut non licuit ei pugnare.

gnare. nec etiam rapere. Si tamen ab aliis, qui rapuerunt juste, aliquid detur, potest retinere, immo secundùm Monaldum apud Armil. V. Bellum, potest de licentia Principis juste bellantis retinere, per seipsum rapta, quam censetur Princeps concedere, concedendo Clericis bellare, hic tamen aliàs peccat, ut patet ex præcedenti Conclusione.

DISTINCTIO XXIII,

De Eleemosyna.

Nota 1. Superflua, ex quibus facienda eleemosyna, alia dicuntur superflua vitæ vel naturæ, alia dicuntur superflua status. Superflua vitæ vel naturæ sunt illa, quæ demptis necessarijs ad vitam sustentandam, adhuc supersunt. Superflua status sunt illa quæ demptis necessariis ad sustentandam vitam, & decentem... tum, juxta conditionem personæ, adhuc tamen supersunt.

Nota 2. Pauperum indigentia est triplex Extrema, gravis, & ... Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut de... breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis nec... *desunt* necessaria ad conservandam conditionem proprij status... dem necessitas est mendicantinm, qui quàmvis multum indig... multis postulant, moraliter loquendo non possunt suo statui ... nire. Vide huius declarationem apud Moseic, 2. p. Tyro... opera misericodiæ:

Dico 1. Dum proximus est in extrema, vel quasi... tam conservandam, tenetur sub mortali quivis subv... vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subv... superflua status. hoc enim exigit lex charitatis.

Dico 2. Dum proximus est in gravi necessita... nire ei, qui habet superflua status, si non sit alius... lex charitatis. præsertim, si nemo subveniret ... in extremam. vtramq; conclusionem docet A...

Dico 3. In communibus proximorum ... ordinariis pauperibus, divites, qui habent su... ad aliquam eleëmosynam elargiendam, inde... luerint, & illis temporibus, quibus placuerit... tas, facilè transiret in gravem & extremam. ... determinata ab Innocentio XI. dum sequent... *es, etiam in Regibus superfluum statui, & ita vi...* *do tenetur tantùm ex superfluo statui.*

Dices ex dictis sequi multos divites da... in gravi, partim in communi necessitate pa... gonius concedit sequelā. & Bannez non sol...

damnari existimat. Attamen multoties excusari possunt. vel quia proximi necessitaté non satis cognoscunt, vel quia probabiliter judicant se non habere superflua,

Dico 4. Si quis mendicãdo posset suæ necessitati consulere, essetq; plebeius, non censeretur constitutus in extrema necessitate, si vero esset Vir honestus, & mendicare esset ignominiosum, aliqui dicunt esse in extrema necessitate. Malderus negat, & ruborem in tali casu attribuit superbiæ. Nisi fortè adeò esset ignominiosum mendicare, ut mori potius vellet, quàm cum tanto dispendio vivere.

Dico 5. Personæ Ecclesiasticæ habentes beneficia, arctiùs quàm sæculares obligantur ad dandam eleëmosynam. Tum quia sunt in statu perfectiori ac proinde ad charitatem magis obligati. Tum quia in Statu remotiori à tot necessitatibus. Siquidem non habent Vxores, filios aut filias. Victus quoq; ac vestitus requirit modestiam secundum Concil. Trid. Tum quia per Ecclesiam, bona Ecclesiastica, sunt ad erogandum obligati pauperibus ea, quæ super sunt honestæ sustenta-
i Clerici, & provisioni pro casibus ordinariè eventuris. Mosc. quoad omnes
2. p. Tyroc. l. c.

6. Dare eleëmosynam soli illi possunt, qui habent proprium, & libe-
dispensationem. Vnde Religiosi eleëmosynam darè non possunt. Item
is mariti. Filius de bonis Patris. Famulus de bonis Domini. nisi ha-
proprium. non subditum illis. Et sic Vxor ex acquisitis suâ industriâ,
liquo potest dare eleëmosynam. Potest etiam Vxor dare eleëmo-
profectus est peregrè. Vel si sit amens, aut in bonum eius, sci-
dum ei auxilium à Deo. vel si est valdè negligens in eleëmosy-
quoad omnes partes. l. c.

xor de re communi marito & sibi, facere eleëmosynam mo-
ritus non incidit in inopiam, scilicet, parum panis, cere-
mos patriæ habet, quòd Vxores hoc faciant, aut in spem
pro sua conditione præsumitur, indulgere filio minu-
agis Vxori, immo docet M. Bannez Vxores posse Eleë-
in quibus nihil damnificatur familia.

INCTIO XXIV.

De Scandalo.

n vel factum minùs rectum, occasionem spiritua-
efinitione patet, quando aliquis ex alterius pec-
, non est scandalum. vnde multorum error sic
rigendus.

st activum, aliud passivum, *activum* est, quando
lis, ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum,
n dictum vel factum est inductivum ad peccan-
facias aliquid habens speciem peccati, *Passivum*

est,

est, quando dictum vel factum vnius, est alteri causa per accidens peccandi v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est per se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia, est scandalum Pharisaicum, si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum, vel infirmorum.

Dico 1 Peccat scandalo activo qui ad explorandam constantiam alicuius in castitate, immittit in cubiculum mulierem. Idem de eo, qui ad experiendam alicujus fidelitatem, astutè in aliquo loco non solito, patenti tamen, ponit aureum. Licèt tamen non impedire neq; subtrahere pueris & famulis occasionem furandi, relinquendo pecuniam in loco solito, ut faciliùs deprehendantur convincantur, & emendentur. hoc enim non est cooperari peccato positivè, sicut priùs, sed negativè se habere. Ita Moscic: quoad omnes partes.

Dico 2. Peccans in publico, hanc circumstantiam in confessione aperi- netur, quia malum præbet exemplum, sive idem faciendi, sive graves ten- patiendi, quamvis intentio non sit, ut proximus peccet Propter ean- nem secundum Moscic: peccant peccato scandali Religiosi, paupertatis observantes, silentia frangentes, cæteras observantias prætermitten- habeant animum pervertendi alios. Nam cæteri videntes tam ma- cilè imitabuntur abusus.

Dico 3tiò Quando mulier ornata præsentat se conspectu- exarsurum in eius concupiscentiam, peccat, quàmvis non h- cendi eum ad peccatum Quia habet saltim animum tacitur- advertat suum factum inordinatum, tendere ad ruinam p-

Dico 4tò. Propter scandalum Pharisaicum, nec bo- ralia sunt omittenda immo nec propter scandalum pu- na spiritualia, necessaria ad salutem, quæ omitti non p- am veniali. Quæ autem non sunt necessaria ad salut- ferenda, si periculum non imminet donec informat- set, quòd si non cessaret, jam ex malitia proceder- randum. Ita quoad omnes partes D. Th. 2. 2. horum intelligentia.

Dico 5tò Si Confessarius suo fungens offi- lutis dirigit, vicini autem hoc apprehendunt, qu- haberet. Quàm primò Confessario scandalum Salazar tenetur sub mortali à tali instructione ponant, nisi fortè per prolongationem anim- pateretur, & aliàs vicini non possent cõmodè n- rũ scandalũ oriri ex malitia non curetur, & in

Dico 6tò. Temporalia quorum Domini lum aut sunt totaliter dimittenda aut per adm- dalum sedandum S. Th. a. 8. jacturam tamen

ob paucorum ſcandalum, nimis durum eſſet, ſecundum Moſcic: qualiter intelligendus S. Thomas. Dixi, *quorum Domini ſumus.* nam bona, quæ nobis ſunt ad conſervandum commiſſa, ſicut bona Eccleſiæ committuntur Prælatis, & bona cōmunia Reipublicæ Rectoribus, propter ſcandalum non ſunt dimittenda, ut expreſsè docet S. Th: loco citato.

Q. Quando cenſetur populus ſcandalizatus? ℟. quando decem graves & honeſtæ perſonæ ſcandalizantur. Ita S. Raym. ſequentibus: *Si Parochia babeat mille Parochianos, & ex illis ſolùm decem graves & honeſtæ perſonæ ſcandalizantur de focaria Sacerdotis, dici poteſt quòd populus ſcandalizetur cùm decem homines populum faciant* Ita S. D. cit: quem refert & ſequitur Sylveſter V. *Notorium.*

Scias aliud eſt, ſcandalum eſſe publicum, aliud eſt, peccatũ, de quo eſt ſcandalum, eſſe publicum. ut ſcandalum ſit publicum, non eſt neceſſe peccatum eſſe publicum, ut patet; ipſum tamen ſcandalum, ſi ſit activum, eſt peccatum & factum, & ſic ad notoreitatem eius ſufficit dictus numerus.

DISTINCTIO XXV.

De Correctione Fraterna.

Correctio fraterna eſt, quâ quis proximum ſuum fraternaliter corri-
ati perpetrationem, ſecundùm tempus & locum Quinque condi-
eceſſariæ. *Prima* conditio eſt, ut certam notitiam quis habeat de
Secunda, ut proximus indigeat correctione, ſive propter igno-
ertentiam, ſive propter propoſitum iterandi, & non putatur ab
lus. *Tertia*, ut ex correctione ſperetur probabiliter emenda-
. Nec tamen facilè debemus nobis de emendatione proxi-
m ſæpè emendentur, de quibus minùs ſperatur. *Quarta*, ut
tus Dominus ordinavit Si tamen peccatum ſit contra
num commune, ſubitò declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33.
r non eſſet contra fidem prolatus cum pertinacia, tunc
ſed deberet ſecretò corrigi, ut docet Bannez. *Quinta*
ive temporis, ſive loci, ſive perſonarum v. g ſi indi
itur, probabiliter nihil efficit monitio Si in aliorum
rbatur. quòd ſi continuat ſuam malitiam, ſuaviter
ſt. quandoq; etiam expectanda perſona magis ad

correctione ſervandus, traditur à Chriſto Domino
caverit in te (hoc eſt ſecretè) frater tuus, vade &
ſolum. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc
m vel trium ſtet omne verbum. Quòd ſi non au-
cleſiam non audierit ſit tibi tanquam Ethnicus &
non ſolùm eſt de jure Divino, ſed etiam de jure
naturali,

naturali, quod nos edocet, proximum corrigere cum minori detrimento illius famæ & honoris, quo possumus.

Dico 1. Si delinquens sit homo prudens & circumspectus, de quo facilè emendatio sperari potest, tunc hoc præceptum correctionis ad sui observantiam non obligat. Quòd si talis, dum actualiter peccat, à peccato probabiliter desisteret propter correctionem, non posset omitti correctio.

Dico 2dò. Qui ex timore, tepiditate, verecundia, negligentia, aut alia simili causa non corrigit, non peccat mortaliter, si aliàs ita sit paratus, quòd si crederet probabiliter posse fratrem emendare, omnia postponeret charitati fraternæ Dela Cruz ex S. Th. 2. 2 q. 33. ar. 2. ad 3. Et intelligitur Conclusio si ex omissione correctionis fraternæ non sequitur proximo notabile damnum in spiritualibus aut corporalibus. Quod tunc contingit quando peccans peccat ex ignorantia vincibili, à qua difficulter exibit nisi doceatur. aut incidet in grave damnum ani[...]
vel corporis. Ex conclusione sequitur, non tam frequenter contingere u[...]
tus omittens correctionem, peccet, mortaliter. Dixi, *privatus*. Nam P[...]
mittens correctionem ex timore, tepiditate &c, in re mortifera, no[...]
mortali. Diana & alii.

Dico 3tiò. Etsi per se loquendo ordo correctionis sit sub m[...]
tamen si prudenter judicatur secretam correctionem non prof[...]
mediatè procedi ad secundum medium, & idem judicium sit[...]
quod etiam potest omitti, si sciatur, non secuturam emend[...]
correctionis. Dela Cruz.

Dico 4tò. Prælati Religionum tenentur aliquando s[...]
am peccata venialia subditorum, quæ regularem discip[...]
unt. Villalobos & alii. Immo ut docet D. Th. 2. 2. q[...]
nentur sub gravi obligatione occulta peccata subdit[...]
corrigendum. In hoc tamen servent consilium mag[...]
Regula C. 64. ubi habetur ne superior sit turbulent[...]

Dico 5tò. Concionatores tenentur publica[...]
locis crebrò fieri, publicè reprehendere, etsi ea[...]
mendandi. Ad idem tenetur superior licèt n[...]
satisfaciat. Adverte. Si prædicti & alii, qui te[...]
Pater, Maritus, Dominus, Tutor &c omi[...]
hanc circumstantiam in confessione aperire. [...]
rectionem, sed debent dicere se esse tales. ali[...]
ciem mutantem. Cùm ut docet Caiet. à Di[...]
stitia corrigere.

Dico 6. Subditi tenentur aliquando cor[...]
ex C sicut tria tamen in tali correctione su[...]
prudentia & humilitate fiat, & potius obsec[...]
ut fiat secretò & non publicè, ex decreto In[...]

reticis. Quòd intellige, nisi peccata sint scandalosa & publica, tunc enim publicè argui deberent, etsi nulla speraretur emendatio. tertiò, captari debent tempora, quibus creduntur magis dispositi

Circa Sextum Præceptum.

Hoc Præcepto prohibetur omne peccatum repugnans castitati.

DISTINCTIO XXVI.

Explicantur Species Luxuriæ.

NOta. Sex sunt species Luxuriæ: scilicet simplex fornicatio, stuprum, adulterium, incestus, raptus, peccatum contra naturam. S. Th. 2. 2. q. 54 a. 1. Sacrilegium enim (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à D. Th. ci… inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & redu… …d luxuriam.

…imò. Simplex fornicatio, est illicitus concubitus soluti cum soluta non … vase naturali. Dicitur solutus & soluta, id est non existentes in ma… …ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus. …ò. Stuprum est defloratio Virginis per fractionem claustri Virginalis. …à simplici fornicatione secundùm D. Th: loco citato. ar. 6. …dulterium est illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, …n libera, vel liberi cum coniugata. & in primo aperienda est in… …stantia utriusq; coniugati. quia fit injustitia duplex, & æqui…

…s est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine vsque …lusivè. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem …ata, & secundùm aliquos cum filia Confessionis. …, cùm quis abducit fœminam, à domo parentum, vel eo… …aut à domo propria si sui juris sit, ipsâ invitâ, ad for… …atrimonium cōtrahendum. Vide Trid. Sess: 34. c. 6. …ntra naturam est omnis actus libidinosus extra vas, …nstitutum, eius species sunt quatuor. Mollities seu …inordinatus concubitus. Mollities seu pollutio, est …ra vas. & potest speciem alterius libidinis habere. …turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum …ut acsi defacto perpetraret. Bestialitas est coitus …ducitur coitus cum dæmone succubo vel incubo, …ne non est verum corpus humanum. Sodomia est …cum masculo, vel fœminæ cum fœmina. Pollu…xûs reducitur ad sodomiam. Concubitus masculi …secundùm Armillam, & conformiter ad mentem

D. Tho-

D Thomæ, non est propriè sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu masculi cum masculo. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. & primus concubitus, si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges

DISTINCTIO XXVII.

De Peccatis Luxuriæ in particulari, quæ sunt in secundam personam.

DIco 1. Si fornicator provocavit mulierem, non tenetur ex communi pr...
Confessariorum hanc circumstantiam scandali in confessione aperire, na...
intelligitur. Si verò è contra fœmina provocavit virum ad peccandum...
trariam rationem, tenetur hanc circumstantiam scandali aperire Ad...
nicator usus est provocatione valdè importunâ tenetur in Confessi...
fortiori si violento modo oppressit.

Dico 2. Sicut fornicari, sic & cooperari proximè ad fornic...
tale, licèt hoc fiat per actionem ex se & sua natura indifferen...
lus qui submissis humeris scienter adjuvat herum ascendere ...
nicandum peccat mortaliter, licet id faciat, metu notabilis...
nat Innocentius XI dum sequentem damnat *Famulus qu...*
ter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprat...
ties et subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, ...
non peccat mortaliter. Si id faciat metu notabilis detri...
no tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo exp...
Theologorum sententias, esse jam improbabiles. ...
nicandum, licèt id fiat per actionem ex sua natura ...
lum. Nam locare domum meretrici cùm non s...
dum, & fiat per actionem ex se indifferentem, ...
dum majus malum. nam ubi non permittunt...
eas introducere.

Dico 3. Est obligandus concubinarius a...
nimis utilis esset ad oblectamentum concu...
ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio mag...
famula nimis difficilè inveniretur. Ita deter...
fessarius non possit aliter obligare concubin...
hinc differe debet donec concubinam expel...
quia experientia constat pœnitentem semel ...
re. Diana, licèt aliàs, laxus.

Dico 4. Potest meretrix accipere & ret...

tutione. quòd si fuerit excessivum attenta qualitate personæ, non potest, insuper quod pro tali promissum est opera, in conscientia solvendum est. Ioan. Corradus quoad primam & ultimam partem.

Dico 5. Qui deflorat Virginem tenetur hanc circumstantiam in confessione aperire. S. Th 22. q. 154. a. 6. oppositum habet Sotus. ëtiam si ipsa, si sit sui juris, consentiat. Dela Cruz & Moscic. judico tamen (salvo meliori aliorum judicio) pœnitentes circa hanc circumstantiam non esse molestandos, præcipuè minùs doctos, cùm invincibiliter ignorent, specialem addere malitiam. Adverte, Virginem oppressam & idem judicium de soluta, teneri clamare.

Dico 6. Amissio Virginitatis ex parte viri non est stuprum, sed reducitur ad unam ex aliis speciebus pro diversitate actûs, Quia masculus non est ita sub custodia Patris quo ad hoc, nec fit minùs nubilis amissâ Virginitate, sicut fœmina. Armilla V. stuprum & colligitur ex S. Th: citato. Similiter si puella peccet con- ... castitatem se volũtariè polluendo, non est stuprum, sed pertinet ad mollitiem. ... oq; casu non est necessario confitenda amissio Virginitatis, quantùm ad ... n anima existentem.

... Si quis promittit sive cum juramento. sive absq; illo, seducturum ... ve Virginem sive non Virginem, cum qua rem habuit tenetur eam ... nagnus excessus inter personas, unde grave aliquod damnum ti- ... trimonio, nam in tali casu tenetur eam honestè dotare, maxi- ... uòd si nihil promisit, & nihil damni inde secutum, fornicator ... em non tenetur dotare puellam si liberè & sine ulla promis- ... aliquando tamen ex charitate tenetur. quod judicio pru- ... doctrinam in venies apud Dela Cruz de restit. a. 2. dub. ... Povodovio, si propter stuprũ vel fornicationem fœmina ... ornicator tenetur pro posse talem infamiam auferre.

... n cum sponsa alterius, est circumstantia in confessione ... fertur sponso, & valdè deterioratur conditio sponsæ. ... Idẽ sentit Mosc. si cum sponso alterius res habeatur. ... onjugata, consentiente marito, est adulterium. quare ... icere se esse fornicatum. Ita determinat Innocentius ...

... er adulterium jam notum, amittit jus petendi de- ... non teneatur reddere) non tamen amittit jus red- ... a. Dixi, *Propter adulterium jam notum.* Nam adul- ... è commissum, & nondum notum, non amittit ius ... cet Turrecremata, Sotus, Cajet: & Covarruvias ... etur se suo jure spoliare.

... , si non consensit adulterio, potest divortium ab ... itationem. & potest illam intra monasterium in- ... otest etiam remittere culpam.

Dico

Dico 12. Mulier adultera, ne noceat veris filiis, non tenetur declarare filium spurium, cum periculo suæ vitæ aut gravis infamiæ, sed debet resarcire damnum aliorum filiorum, quantùm potest aliis viis, & similiter ipse adulter. Spurius non tenetur credere matri adulteræ se esse spurium regulariter loquendo, ut docet Sylvester cum Panormitano. Quòd si adultera potest sine prædicto periculo se manifestare, & spem habeat, quòd credetur, tenetur se ipsam manifestare, ne noceat veris filiis, inter alia ut etiam docet Povodovius. potest filio ex adulterio suscepto ingressum Religionis suadere, Hanc doctrinam fusiùs invenies apud Dela Cruz de rest: a. 6. dub 6. & 7.

Dico 13. Probabile est quod mulier peccans cum Sacerdote Religioso, non teneatur explicare utramq; circumstantiam, nimirùm Sacerdotii & Religionis, sed illarum alteram, dicendo peccavi cum Religioso. Vel Sacerdote. Quod etiam procedit de ipso Sacerdote, cui satis est quod explicet alterutrum. Et ratio huius est, quia probabile est, vota solemnia castitatis, quæ emittuntur in Professione R[...] giosa, & in susceptione sacrorum Ordinum, esse ejusdem speciei. Nava[...] immo putat Diana cum Villalobos, votum solemne castitatis, à voto [...] differre specie, consequenter prædictam mulierem satisfacere dice[...] cum habente votum castitatis, Religiosum verò Sacerdotem sat[...] fregi votum castitatis. Probabiliùs tamen est oppositum utrio[...] Thomistæ probent votum Clericale seu annexum sacris Or[...] cie à voto Religiosorum. Hinc mulier peccans cum Sac[...] tur explicare circumstantiam Religionis dicendo peccavi [...] men tenetur addere circumstantiam sacri Ordinis, dicen[...] cundùm Dela Cruz. Quia votum castitatis majoribus [...] addit specialem & majorem obligationem supra votum [...] *Sacri Ordinis*. Nam extra difficultatem est Clericū, in [...] teneri explicare hanc circumstantiam, sed sufficit di[...]

Petes. V. Clerici sæculares teneantur explicar[...] tûs, Diaconatùs vel, Sacerdotii? ℞det Ledesma quòd [...] longè magis alio, consecratur Deo.

Dico 14. Copula cum Iudæo vel Iudæa, & i[...] Religionem constitutis, reducitur ad sacrilegium [...] est ab Ecclesia in honorē Christianismi. Moscic[...] nam & alios, qui dicunt secluso scandalo, subv[...] gionis contemptu, & reservatione Episcopali, s[...] an verò qui in actu venereo gestat reliquias, v[...] mittat sacrilegium? negat Diana Moscic. & a[...] næ, vel clavi. Diana & alii.

Dico 15. Incestuosus cum sanguinea co[...] non potest petere debitum, propter contrac[...] Dispensatio tamen haberi potest ab Episcop[...]

Sciendum. Regulares privilegiati poss[...]

ſtuoſis, ut petant debitum. Poſſunt inquam diſpenſare, extra Monaſterium, ſine deputatione facta à Superiori, extra Sacram. Pœnitentiæ, & amoto Superiori, ſuppoſito quòd licentiam dederit. Colligo ex Donato Laynenſi to: 3. tr. 4 q. 40. circa finem, abſolutè enim loquitur & inſinuat priuilegium Martini V. Antonius verò à Spirit: S. in Directorio Regularium tr. 2. diſp. 1. ſect. 2. § 3. id expreſsè docet, & pro tribus poſterioribus partibus DD. citat. ubi etiam docet, hanc poteſtatem quam tribuunt Prælati ad diſpenſandum in debito cum conjugibus inceſtuoſis, extendi ad eos, qui cognationem ſpiritualem contraxerunt, & refert Villal: & alios matrimonio ſuperuenientem.

Dico 16. Sicut abuti moniali modo quaſi ſodomitico pertinet ad ſacrilegium, abuti Virgine ad ſtuprum (hoc tamen negat Sà & Diana, quia non violatur clauſtrum) vxoratâ ad adulterium, ita abuti conſaguinea aut affine pertinet ad inceſtum. Nec ſufficit dicere in confeſſione habui rem modo ſodomitico cum conſanguineis vel affinibus, ſed explicari debet primus & ſecundus gradus. Quan-
alios verò gradus, ſufficit dicere habui rem modo ſodomitico cum con-
s &c. Dixi, *cum conſanguineis vel affinibus*. Nam nõ ſufficit in cõfeſſione
ceſtum in communi ſed debet explicari qualis fuerit, an inter conſan-
ffines. an inter cognatos cognatione ſpirituali, vel legali, ut probari
uæ adducit Bonac: tractans de matrimonio. Petes, Vir cognoſcens
aſi ſodomiticè utrùm ultra peccatum contra naturam, commit-
Sanchez. committi adulterium tam ex parte Viri, quàm ex par.
Cajet: Soto, & Petro Ledeſma,
raptorem & raptã, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris man-
ſiſtere matrimonium. Quòd ſi rapta à raptore ſeparata &
conſtituta, illum in Virum habere conſenſerit eam raptor
hilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium
nt ipſo jure excommunicati, ac perpetuò infames, omni-
aces, & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant.
mulierem raptam, ſive eam Vxorem duxerit, ſive non
arbitrio dotare. Ita in terminis ſacrum Conc. Trid.

vi rapitur. non eſt verè raptus, ſed potius fuga, licet
orum cura manet, conſequenter validè contrahitur
t. 4 res. 261 & alij. Quia Tridentinum ſolùm re-
n, ne ſcilicet Virgines nubere cogerentur. Hic au.
ſi quis rapiat ſponſam ſuam invitam, non commit-
tur matrimonium ſi videlicet ſponſa ſolùm contra-
pectus, non verò contradicat ipſi matrimonio. Ita
nio à fortiori idem dicendum, ſi ſponſa non in-
li tunc comittatur raptus non tamen in jure Cano-
ter validè contrahitur matrimonium.

DISTIN-

DISTINCTIO XXVIII.

De Pollutione.

NOta. Pollutio evenit concurrentibus ſequentibus conditionibus. 1. quòd ſit emiſſio ſeminis per membrum genitale tacta, non autem ſufficit emiſſio alterius humoris. 2. quòd talis emiſſio ſit ſenſibilis & perceptibilis. 3. quòd ſit cum delectatione. 4. quòd ſit cum carnis commotione. id eſt, quæ ſit nedum cum membri genitalis motione, ſed etiam totius corporis. Ghetius in Theſauro Animæ V. Pollutio.

Dico 1. Pollutio in ſemiexpergefacto, non eſt mortalis, cùm non ſit ſufficienter voluntaria, defectu pleni judicii & advertentiæ. niſi eſſet procurata vel volita in cauſa, aut poſtea ſuccederet voluntaria delectatio circa illam. an verò in ſomno inchoatam teneamur ſub mortali in vigilia reprimere? negat Sà & Fa[...] dez Lib. 6. ſuper Decalogum c. 1. modò abſit periculum conſenſûs.

Adverte. Dum loquor de pollutione in ſomno inchoata, non lo[...] choata quoad effluxum (ſic enim magis verificatur reſolutio hæc)[...] inchoata, id eſt proximè diſpoſita. Facundez l. c. cum aliis. Vni[...] naturaliter pollutio evenit non tenemur eam reprimere aliàs[...] magnis anxietatibus, cum quibus non tenemur impedire poll[...] Trulench Lib. 6. ſuper Decal. C. l. dub. 8. ex Azor & Filluc. [...] ſaltem utilis. quâ ſtante non tenemur impedire pollutione[...] Propter quam tamen non licet in aliquo caſu procurare p[...] tenemur ad impediendum jam inchoatam pollutionem [...] deſcendere, quod exemplum adducit Getius V. Poll: all[...]

Dico 2. Non eſt mortalis pollutio, cauſata ex poſ[...] corporis ſupini, quando aliquis cognoſcit ex hoc mod[...] mnis pollutionem. Item cauſata ex cibis calidis, ex a[...] quando ex Confeſſione, vel lectione caſuum prævide[...] caſibus pollutio ſequitur per accidens & præter inten[...] lutio provenit ex fricatione ad ſedandum magnum [...] nam hæc cauſa eſt licita & neceſſaria, vnde polluti[...] præter intentionem. Hæc & ſequentia docet Bon[...] Soto, partim ex Navar. partim ex aliis.

Dico 3. Quando pollutio provenit ex cauſa[...] xuriam, v. g. ex ebrietate, tunc pollutio non eſt p[...] remotè & quaſi per accidens ad pollutionem conc[...] do provenit ex cauſa venialiter luxurioſa, & levi[...] g. ex aſpectu curioſo vel lectione curioſa. Cuius [...] de motibus ſenſualitatis Et hæc ſunt probabili[...] non ſit intenta. in hoc enim ſermo procedit, ut[...]

Eligius Basseus Capucinus V. Lux: citans Bonac. & alios) pollutio prævisa, nec tamen intenta, est peccatum mortale, quando absque, vrgenti necessitate exercetur actio ex se turpis, & per se tendens ad actus venereos excitandos, pollutionemq; consumandam ita ille verbis Sanchez Lib. 9. d. 45. Augustinus verò Reding Doctor & Professor Salisburgensis tomo 2. q. 13. a. 2. controv: 3. Si causa pollutionis in se non intentæ sed prævisæ, fit in materia luxuriæ de se veniali, tunc pollutionem nec dum imputari ad culpam lethalem sed venialem; tenet Sanchez & alii DD. asserentes. pollutionem directè non volitam sed in causa prævisam tunc fore duntaxat mortalem, si causa in materia luxuriæ sit de se mortalis. ita citatus Doctor in terminis.

Dico 4 In nullo casu licitum est procurare pollutionem, etiam propter sanitatem. Ita communiter. DD. Quia pollutio est jure naturæ prohibita, & intrinsecè mala. ut determinat Innocent. XI. damnans sequentem. *Mollities jure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona &c.* Nec
n est pars superflua, ut per pollutionem eijci mereatur, sed est alimentum
generativæ, quare tunc solùm eijci debet, quando virtus generativa in
maritali requirit. Item sunt alia remedia ad sanitatem & natura ipsa
eijcit. Nec vxor excusatur à mort: post copulam emittens semen cùm
odigatur ad generationem institutum.

Licet sumere medicinam resolventem semen in sanguinem vel ali-
Item semen corruptum. v. g in fœmina potest fricando vel me-
licet per accidens sequatur aliqua veri seminis emissio, modò con-
esse corruptum. In dubio autem an sit corruptum, non licet, se-
& Sanchez. Quia præsumendum est in favorem seminis, quòd
Qui autem in tali casu amore castitatis vitam profunderet be-
m tenemur mediis extraordinarijs, quàmvis à peccato mor-
eri. Adverte. Licet in nullo casu liceat pollutionem procu-
bonum finem v. g. ob sanitatem eam desiderare, vel de
m aliis. sententia Dianæ est D. Th. in 4. d. 9 q. 1. a. 4.
illæ. Multa enim licet desiderare, vel de habitis gaude-
Nec tamen desideratur pollutio, quàm finis, ad quem
ducit.

entissima, potest vir relinquere, imperfectam copulam,
rit. vel si ita exigat honestas v g quod aliquis interea
n, licet alioquin secuturá pollutio extra vas, cùm hæc
luntaria, sed præter intentionem. Pro quo refert Bo-
m pœnitentiâ ductus, potest se retrahere à seminatio-
naverit. Item licet sit periculum effusionis seminis,
here à peccato.

s humorũ per genitalia membra, quæ non sunt pol-
ta mortalia, nec tenemur evitare occasiones illa-

rum, ut docet Bartholomæus Medina L. I. Instruct: Confess: C. 14. advertens, Viros spirituales non teneri relinquere conversationem cum mulieribus, licèt ex tali conversatione sentiant titillationes carnis, & hujusmodi humiditates contra eorum voluntatem provenientes. Ghetius l. c. quo ad omnes partes. Quòd si hæc conversatio cum tali effectu fiat sine causa, arguit eam peccati venialis gravis S, Th. Opusc. 64. de fluxu libid.

DISTINCTIO XXIX.

De osculis, tactibus, aspectu, turpiloquio & motibus sensualitatis.

DIco I. Osculum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo o tur, habitũ secluso etiam periculo ulterioris consensûs, & pollutionis, est m tale, & oppositum Marchantij damnavit Alexander VII reprobando sequen *Et probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delect carnalẽ & sensibilẽ, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulteri tionis* Quod dixi de osculo idem dicendum de amplexu, eàdem in

Dico 2. Levem tactum manus, item digiti intorsionem e Cajetanus, quia hæc fieri soleant ex levitate, secus si ex delectati am mamillarum ex levitate & transeunter factum excusat à m apud Bonac. de matr: q. 4 punct: 9 Nec est mortale osculari gna suavitate, quia hoc tantùm fieri solet, ex amore teneræ il proprii pudendi tactum, si fiat sine dilectione, vel pericul levitatis, vel curiositatis excusat Bonac. à mortali.

Dico 3. Oscula & amplexus libidinosa, hoc est cum venialia tantùm inter sponsum & sponsam, si desit peri terioris consensus. Armilla & alij. n. 14. V. sponsalia aliquod jus, licet tantùm inchoatum & imperfectum,

Adverte ex eodem. V. impud. n. 2. hanc doctri tactus partium verendarum inter sponsos.

Dico 4. Si conjux in absentia alterius conjugis pria, peccat mortaliter, quia intrinsecè malum est, pore ad explendam secum libidinem. Armilla & D jux habens delectationem de copula habita vel habe jugis, absq; periculo pollutionis, non peccat mort tum habet Moscic. Viduis tamen non licet delect cet tantùm sit morosa, de copula præterita, neq; & alii. Contra Gajet. & Serram, Dixi, *libidinos* ctari de copula sub ratione boni honesti, vel util nùs copula ordinatur ad hebendos filios, &c.

Dico 5. Oscula & tactus inter conjuges, e

dine explicito ad copulam, ſine periculo tamen pollutionis, non ſunt mortalia. Idem dic de verbis turpibus, cauſa delectationis prolatis. Tactus autem impudici inter ſolutos, quamvis fiant ſine cauſa delectationis, ſunt peccata mortalia. aſſignat diſparitatem Bonac. cur proprii corporis impudici tactus, non tam citò ſint mortales, ſicut alieni. Fœmina impudicè tacta tenetur ſub mortali ſe retrahere, ne cooperetur rei intrinſecè malæ.

Dico 6. Aſpectus Fœminæ licet fiat cum delectatione, quæ ſiſtit improportione objecti viſibilis ad potentiã viſivam, non eſt peccatum mortale Nam non reperitur tanta turpitudo in aſpectu, ſicut in tactu. Nec aſpectus ita provocat ad libidinem. ſecus dicendum, ſi ſit in aſpectu periculum delectationis libidinoſæ, quæ ſolet in carne ſentiri.

Dico 7. Aſpectus pudendi ejuſdem ſexûs poteſt excuſari à mortali, non enim tam proximè ad libidinem provocat. Aſpectus tamen pudendi alterius ſexûs, vel partis vicinæ licet non fiat ob malum finem, eſt de ſe peccatum morta- [...]uia multum incitat ad libidinem, niſi (ut docet Bonac.) fiat breviſſimo tem- [...]t non ſit periculum commotionis in corpore. Dixi de ſe, quia aſpectus, [...]ctus pudendi alterius ſexûs cauſa medicandi, licet, etſi delectatio ſubo- [...]ò non ſit periculum conſenſûs.

[...]. Videre, etiam ex ſola curioſitate, concubitum Viri cum fœmina, [...]ſecus dicendum videndo coitum beſtiarum, vel partes earum turpi- [...] ſine periculo ulterioris delectationis, cùm hic aſpectus non vi- [...]citare ad libidinem. Confricans tamen inhoneſtas beſtiæ partes, [...]en, non excuſatur à mortali, ut probat Bonac. ego, ſecluſo peri- [...]nem haud levit[...] [...]nfluente, item ſecluſo periculo conſenſûs, [...] mortalis.

[...]oquium ſi fiat animo ſe delectandi objecto turpi, eſt morta- [...] utendi tali objecto. Idem dic de auditione, & lectione. [...]ectemur præcisè ſolâ narratione ex levitate, abſtrahendo [...]qui hoc ſecundo modo adeſt comœdiæ turpia repræſen- [...] ex hoc capite, niſi ſit periculum delectationis. Nec Cle- [...] peccat mortaliter, niſi adſit ſcandalum. huic tamen pro- [...] hujuſmodi actibus intereſſe. Dixi *ex hòc capite*, nam ex [...]quàm laicus, in quantùm cooperatur rei malæ, non ex-

[...]ntes turpia v. g. turpes comœdias, ſcribentes turpia, [...]dendis nudatis, mortaliter peccant, quia hæc multis [...]d dicendum de iis, qui ſine cauſa alteri ſexui puden- [...]peccent mortaliter fœminæ, utentes veſte ita tenui, [...]ur? negat Bonac. Si talis ſit conſuetudo patriæ. Et [...]inæ etiam fucantes ſuas facies ſine cauſa, tantùm [...]es capillis alienis, veſtibus odoriferis. immo & pre- [...]nnum.

Dico

Dico *ultimò.* Motus sensualitatis, qui proveniunt ex causa tantùm venialiter mala, in qua prævideri potuerunt, sunt peccata. v. g. quando proveniunt ex jocosis verbis, curioso aspectu &c. isti enim motus sunt sufficienter voluntarii, ut imputentur ad culpam. Non tamen secundùm Bonac. sunt peccata mortalia. Quia ut imputentur ad culpam mortalem, requiritur majus voluntarium, quàm sit in causa venialiter mala, in qua prævideri potuerunt. sic discurrit Bonac. de matrimonio q. 4. punc. 7. & citat aliquos. Quòd si proveniunt ex causa habente aliquam honestatem, vel utilitatem, ut quando proveniunt ex auditione peccatorum in confessione non sunt ullo modo peccaminosi.

Adverte probabilem esse sententiam Cajet. oppositam Bonac. cum non peccare mortaliter, qui motus naturaliter, & sine culpa consurgentes nō reprimit, sed negativè se habet, modo non sit periculum delectationis, vel consensûs in hujusmodi motus.

Hâc Cajetani sententiâ cautè est utendum.

DISTINCTIO XXX.

De Consuetudinarijs, & in proxima occasione peccati [...] *g. pollutionis, cogitationis venereæ &c. (& eadem ratio* [...] *peccatis) constitutis.*

DIco 1. Tenemur Confessario interroganti fateri consuetudin[...] tionis, cogitationum turpium &c. & eadem ratio de alijs [...] minat Innoc. XI. dum sequentem propositionem. Non ten[...] terroganti fateri peccati alicuius consuetudinem, damnat.

Dico 2. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi [...] turæ, aut Ecclesiæ, si emendationis nulla spes appareat, est [...] da absolutio, licet ore proferat se dolere, & proponere [...] terminat Innoc. dum oppositum expresè damnat. S[...] potest, quando homini ad bonum inclinato dantur [...] apta. Quòd si adhibuit remedia, & emendatio vix [...] potest concipere spem emendationis Confessarius [...] dia adhibeat. consequenter differenda est absolu[...] dè intentus, & secundùm conscientiam liberi[...] quare si sit consuetudinarius, absolutio ei diffe[...] Concl: 8. Remedia quæ consuetudinariis seu r[...] de Sacram: de subjecto Sacramenti Pœnitentiæ [...]

Dico 3. Nunquam potest absolvi, qui in p[...] potest & non vult omittere, quinimmo directè [...] ingerit. Ita Innoc: XI. dum oppositum expresè [...] proximam fugiendam, quod est verum, licet c[...] fugiendi occurrat, ut expresè determinat idem [...] nariis & in proxima occasione cōstitutis desider[...] clus: tertiam dist. 17.

Circa Septimum Præceptum.

Hoc Præcepto prohibetur iniqua acceptio & detentio rei alienæ.

DISTINCTIO XXXI.

De Furto.

NOta. Furtum est ablatio occulta rei alienæ invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (quæ est ablatio rei alienæ publica) ut docet D. Thomas 2. 2. q 66. a. 4. proinde circumstantia rapinæ, est necessariò in confessione aperienda, utpote speciem mutans.

Dico 1. Quænam sit gravis materia in furto, sufficiens ad peccatum morta-
le, vix potest dari regula certa, ut patet ex varietate sententiarum circa hoc punc.
sed relinquitur judicio prudentis, qui ex circumstantiis personarum, regionum,
locorum, hanc taxabit. Quare debet considerari persona, quæ patitur furtum,
minùs dives, an pauper, an in loco furti copia auri & argenti, seu aliarum re-
Quia si consideratis his & similibus circumstantiis appareat ex quantitate
sonam notabiliter gravari, illa quantitas respectu talis personæ suffici-
constituendum furtum mortale, nec excusabitur à mortali si in casu
r quantitatem modicam. Quia aliquando pauperi medius florenus
quando inde per diem alit suam familiam, quàm tres floreni perso-
em clariùs explicando.

Materia furti sufficiens ad mortale sic potest probabiliter determi-
it Regi vel magnati opulento aureum, mediocriter diviti, dimi-
omini ordinario, ut sunt artifices &c medium imperialem, pau-
co, quantum sufficit pro victu diurno, seu quantum datur tem-
yemem & æstatem laboratori, peccat mortaliter Primas tres
ud Philippum à S. Tr. de justitia disp 8. circa artic: 6. D.
n partem docet Card Lugo de just d. 16 Sect: 2 alij talem
ũt judicio viri prudentis, negantes assignabilem in par-
Hîc autem accipio aureum pro sex florenis, vt quondam
. ex hoc enim quod augeatur valor auri vel argenti, nõ
rti, imò spectatis circumstantijs debet minui, cùm illud
oveniat regni egestate.

m furti possunt sæpè excusari homines ob ignorantiam,
minuta licet moraliter continuata, procedunt.
r quãtitas ut furtũ filii grave sit & mortale, quã extranei
t, & licèt ei displiceat modus accipiendi, & fortassis;
, non tamen semper vult obligare filium ad culpam
& multominùs ad restitutionem postquam pecunia
ntitas in filio assignanda, non potest vltra certa regu-
multis circumstantijs, ex statu & facultatibus paren-

tis ex usu ad quem accipitur, ex pluralitate filiorum & eorum ætate, & genio Patris, majori vel minori affectu erga filium, & similibus quæ omnia sunt prudenter consideranda à Confessario, ne vel facilè scrupulum peccati mortalis filio injiciat, vel habenas laxet ad furandum nimiùm ex bonis paternis. Lessius docet, si filius subtraxit ex bonis paternis duos vel tres aureos parenti prædiviti, non statim putandum esse peccatum mortale, secus si parenti mæchanico vel cui res non adeo ampla.

Dico 4. Qui ab uno aut multis furatur parvam quantitatẽ animo deveniendi ad materiam gravem, in quolibet furto peccat mortaliter, propter tam perversum animum. sed si sine tali animo per parva furta deveniat ad materiam gravem, secundùm aliquos, actus quo attingitur materia gravis in virtute præcedentium est peccatum mortale, dum modò ultimum furtum præcedentibus mor-
rer conjungatur, nec sit notabilis interruptio inter furta. sed Nau. dicit qu
lis in ultimo furto non peccet mortaliter. sed tenetur sub peccato mor
tuere illam materiam gravem minutatim acceptam.

Dico 5. Dum aliquis accepit rem alterius tempore extremæ nec
quia nequit aliter habere compensationem, non furatur. Qui tamen
alterius urgente tantùm necessitate gravi, à furto non excusatur,
Innoc. XI. dum propositionem 36. damnat. Sicut & famuli occul
ripientes, ad compensandam operam suam, quam majorem judic
recipiunt, à furto non excusantur, ut determinat idem Inn
37mam damnat.

DISTINCTIO XV

De Emptione & venditione

NOta. Emptio, est traditio pretii pro merce. Vendit
pretio. est autem pretium duplex. Scl. legitimum,
gitimum est, quod definitur à lege, seu principe, vel ab
à Senatu &c. & hoc pretium dicitur consistere in in
biliter excedat in pretio à lege definito peccet mor
neatur. Naturale seu vulgare est, quod hominu
ta dictamen naturalis & humanæ rationis. &
eo quòd à pluribus taxetur, nec omnes idem
pretii legitimi, quod consistit in indivisibili, eò
to judicis. *Pretium naturale*, seu vulgare est t
seu moderatum, & supremum seu rigorosum
esse potest, nonaginta quinque, *medium*, ce
& hoc adhuc potest habere latitudinem j
describit & explicat pretium Bonac.

Dico 1. Pretium naturale cum sua

tate temporum, multitudine & paucitate emptorum, abundantia & penuria rerũ, copia & inopia pecuniæ. Diana. Non tamen crescit pretium propter dilatam solutionem ad tempus. Vnde sic vendere rem supra justum pretium rigorosum, non licet, aliter committitur usura.

Dico 2. Ex modo vendendi vltroneo decrescit pretium, vnde res potest emi multominùs, & secundùm Cajetanum tertio minûs. Tunc vltroneus, quando emptor re non eget. Quare qui emit aliquam rem triginta ducatis, & ultrò vendit, potest emi viginti ducatis. immo potest mercator vendere rem suam summo pretio, & deinde intra breve tempus eandem emere à suo emptore viliori pretio, intra latitudinem justi pretii. dummodò velit revendere, nec vlla violentia aut pactum intercesserit in prima venditione.

Dico 3. Habens debitum difficilis solutionis, ad se autem assecurandum illud vult vendere alteri, poterit emptor illud acceptare minori pretio, etiam secundùm medietatem, spectatis spectandis, ne sic conscientiam oneret. hoc est tis expensis. labore, industriâ & periculo Hoc autem ipsi debitori non n sic non emeret sed minueret debitum.

4. Quando merces Reipublicæ sunt necessariæ, non possunt emi simul paratim. Nam sic civibus infertur impedimentum, ne secundùm ju m emant. Quare sic facientes obligantur ad restitutionem omnium nde provenientium.

Monopolia sunt illicita. fit autem monopolium quando mercato nveniunt, ut certó pretio vendant vel emant. & quidem tales seas leges deberent omnibus suis bonis expoliari, & in exilium mitnen de antiquis legibus sit, tales graviter peccant, & ad restitu. Vide Corradum p. 1. quæsito 159.

ractus hic est licitus: v. g. Petrus vendit Francisco agrum, eptat insinuando Petro, quod si pecuniam Petrus reddiderredditurum. Idem pactum potest esse ex parte vendentis, quatenus revendat agrum, vel quid simile, quod pactum m servando conditiones, quas adducit Corradus p. 1.

ut cariùs vendat, hoc solo fine ut lucretur mortaliter rradum. Sed vendere cariùs quàm sit emptum negoti 2. q. 77. a. 4. ordinario lucro, ad aliquem finem neest licitum, v. g. ad sustentationem suæ domûs, vel ne desint ei necessaria, vel expectando lucrum, non ndium sui laboris.

datur cariùs debet pretium esse mutatum, vel ratione el formæ, v. g. quia res meliorata, ut equus, qui creno inter mutationes formæ potest comprehendi, si a vendatur minutatim. Item licet vendere cariùs

ratione

ratione laborum & periculorũ in transferendo ad locum, ubi pretium maius est,

Cæterùm non licet ei, qui carè emit, fuitq; in hoc propter suam ignorantiam deceptus, vendere rem pluris quàm valeat, ubi non tantùm valet. Nec excusatur, dicens: quòd tanti emerat. ipse enim sibi imputet. Nec propter hoc, quòd ipse deceptus, alium decipere licet.

Dico 8. Si do alteri rem meam, ut vendat pro sex, & vendit pro octo, non potest sibi retinere illa duo. rationem dat Sylvester, quia res non datur à Domino sic vendente, pro sex, ita ut non velit octo habere si possit, sed cum dixit pro sex vendendam, minimum pretium exprimere voluit. Excipe si ille, qui vendit soleat hoc exercere pro pretio, nec aliàs excedat pretium sui laboris, nec valorem rei venditæ. Nam si excessit, debet reddi excessus.

Dico 9. Vendens quamcunq; rem tenetur manifestare defectus, quos ign... rat emens. Quòd si non manifestat, invalidus est contractus. cùm empt... tionabiliter conqueri possit, se deceptũ esse. potestq;, repetere pretium. ... tantùm velit illam partem pretii sibi restitui, quam dedit, & in qua fu...

Dico 10. Dum v. g. rusticus adfert aurifabro lapidem pre... quinq; vel sex grossos, tenetur aurifaber rusticum monere, lapi... tantùm valere. Quòd si rusticus jam ab aurifabro monitus lap... bro levi pretio, eum aurifaber tutâ conscientiâ accipere potest ... um lapidis jam rusticus sciat, suo juri cedere videtur. attame... infimo pretio dare nequit. nisi fortè rusticus, quocunq; preti... aliunde necessitate pressus, ad sic vendendum cogeretur, ... ad recompensationem teneretur.

Dico 11, Venditor non tenetur manifestare circum... si adessent, facerent rem minus valere. Hinc venditor n... Veniant multæ naves cum grano. quod si scirent ement... sua vilesceret. S. Th. 2. 2. q 77. a. 3. ad 4. Quia tal... defectus rei vendendæ, & ideò non est necesse eas mar... lazar hoc multoties militare contra charitatem v. g... gravem necessitatem. quæ aliàs ei non imminet, sic...

Ex dicta Conclusione patet, eum non peccare m... taxæ diminutionem, currenti pretio vendit, vel em... lore cras deponendam. ut docet cum multis Bonac... cedit. v. g. ideò præcisè pecuniam perpotat, quia ... peccat contra justitiam & ad restitutionem, tenetu...

DISTINCTIO...

De Simoni...

NOta 1. Simonia sic definiri potest, scilic... vendendi aliquid spirituale vel spirituali a...

à Simone Mago, emere volente ab Apoſtolis virtutem Miraculorũ patrandorum, quæ tamen virtus à Spiritu Sancto immediatè datur. Hoc vitium eſt contra virtutem Religionis, quia res ſacræ & ſupernaturales indignè tractantur, ſi pretio temporali commutentur. eſt etiam contra juſtitiam, v. g. cum venditur id, quod aliàs debebatur gratis, ut ſi Parochus vendat Confeſſionem, Item cum res venditur pluris propter conſecrationem, vt calix. Illud enim plus eſt contra juſtitiã, & taliter vendens tenetur ad reſtitutionem.

Nota 2dô, Simonia eſt triplex ſcil: realis, conventionalis, & mentalis. *Realis eſt*, dum re ipsâ exhibetur vel promittitur res temporalis pro re ſpirituali, actu vendita & tradita. *Conventionalis eſt*, cùm convenitur de pretio & venditione, ſed adhuc non eſt ſecutus effectus. *Mentalis eſt*, cùm traditur res temporalis cum intentione accipiendi ſpirituale pro ea, ſed ſine pacto aut cõventione explicita, vel contra. Præter has ſimonias aſſignari ſolet confidentialis. Sed hæc juxta vari- cumſtantias poteſt eſſe realis, cõventionalis, vel mentalis. Committitur au- monia confidentialis in collationibus & reſignationibus beneficiorum, confertur beneficium cum confidentia, vel quod ſit reſignandum alteri, ri, vel eius fructus aut aliqua pars.

tiò. Materia circa quam committi poteſt Simonia, eſt triplex. una is. altera purè corporalis. tertia mixta ex corporali & ſpirituali. Pu- ſunt dona Spiritus Sancti & gratiæ: purè corporalis, eſt v. g ſepul- Eccleſiæ &c. Mixta tandem ex corporali & ſpirituali, ſunt Sacra- ntalia, calices, ornamenta benedicta & conſecrata. Ex quo patet, e in definitione ſimoniæ poſitum non debeat accipi propriè & opriè, ſcil: pro re ſacra. ſeu pro re quæ à Deo ut auctore gratiæ m ut finem gratiæ ordinatur.

m ittitur ſimonia offerendo quamcunque rem per modum nde communiter dicitur ſimoniam committi per munus à ngua. per munus ab obſequio. per munus à manu intelligi- bonum temporale pertinens ad bona fortunæ. Per mu- ur preces, laudes, adulationes &c. quæ ſi accipiuntur per onia conferre rem ſpiritualem pro illis. accipiuntur au- ſi ex pacto & obligatione accipiantur. ut cum communi datur à conferente, principaliter temporale emolumen- licat Sotus. quod fit, ſi Epiſcopus acceptet preces intuitu Sic enim Epiſcopus eſt ſimoniacus. Per munus ab obſe- rvitium temporale, item ſigna honoris, &c quæ ſi acci- reſq; ſpiritualis pro illis detur, committitur ſimonia. d ſimoniam perfectam & realem, traditio pecuniæ pro aditio beneficii. Valet tamen è contra traditio benefi- cuniæ ad perfectam ſimoniam ſicut enim ſub ſpe fu- mittitur uſura perfecta, ita etiam ſimonia committi andez.

Dico

Dico 2. Si aliquid titulo ſuſtentationis, liberalis doni, gratitudinis, hoc eſt ad gratiam referendam vel ineundam, titulo eleemoſynæ, comparandorum librorum, reverentiæ & honeſtatis, v. g. ob reverentiam Sacramenti, titulo obligationis, legis, vel conſuetudinis, qualiter excuſatur, dicens accipio hoc ut ſolent boni Clerici. titulo fabricæ Eccleſiæ, in pœnam delicti, quando v. g. excommunicatus abſolvitur, titulo ſtipendii, ut quando litteræ expediuntur, & non per modum pretii datur, non committitur ſimonia. ratione cujus ſervus procurans affectum ſui Domini, vel voluntatem Epiſcopi, quatenus vacante beneficio, hoc ſibi detur, non cõmittit ſimoniam, neq; Dominus beneficium conferens ſimoniacus cenſetur, cùm totum hoc ſit per modum gratitudinis & non per modum pretij, quòd ſi è contrario eveniret, ſimonia cenſeretur.

Dico 3. Licet Epiſcopo offerre pecuniam, & obſequia, ut Epiſcopus hâc caſione, beneficium ex gratitudine offerat. atq; occaſionaliter per pecuniæ ſequiorum vim intendere beneficii receptionem. Nec in hoc caſu ſec nac, q. 6. de Simonia puncto 1. & alios communiter, committi ſimon te in hoc caſu pecuniam ſolùm debere dari per modum conciliati aliàs ſi daretur, etiam tantùm ſecundariò per modum pretii, non à ſimonia. Dices. hanc concluſionem contradicere determinati dum ſequentem damnat. *Dare temporale pro ſpirituali non eſt temporale non datur tanquam pretium, ſed duntaxat tanquam di vel efficiendi ſpirituale Vel etiam quando temporale ſit ſolùm gr pro ſpirituali, aut è contra.* ℞. noſtra concluſio non dicit pec eſſe motivum conferendi beneficium, ſed ſolùm occaſionem motivum. Determinatio autem Summi Pontificis ſolùm re ſe eſſe motivum conferendi beneficium, non verò reprobat Sicut etiam quando intendit Pontifex ſpirituale non poſſ ſationem pro temporali, ſolùm negat poſſe haberi reſp rem temporalem, non verò negat poſſe haberi reſpectum ſi gratitudinem concomitatur pactum vel obligatio ſimonia, & in tali caſu gratitudo, ſolùm eſt ficta gratit de Simonia dub. 10. licèt hæc vera ſint in foro cõſcier loſa, quia ſæpè eſt magnum periculum ſimoniæ, ubi

Dico 4. Si Religioſos per abuſum contigerit a viſione officiorum ordinis, etſi propterea peccen Clementis VIII. de largitione munerum, vel con Religionum, non tamen ideò debent cenſeri ſi vel accipiunt in pretium talium officiorum. q titudinis &c. aſſignari poſſunt, propter quos ſpirituali, à ſimonia excuſetur. Lezana.

Dico 5. Vadens ad horas principalite ſimoniacus eſt mentaliter. imò licèt princip

motivo tamen habeat quotidianas distributiones, adhuc simoniacus est, ut patet ex allegata Innoc: determinatione, Quod dixi de horis, applicandum est lectioni Missæ & similibus.

Dico 6. Licet exigere pretium pro labore antecedente in administratione Sacramentorum. Sotus, Toletus, & alii, labor autem antecedens administrationē Sacramentorum est ille, qui ex se & ex natura rei non comitatur ipsam effectionem Sacramentorum. Qui enim comitatur actionem audiendi confessiones, baptizandi, legendi sacrum &c. talis labor vendi nequit. Iter magnum conficere ad audiendas confessiones, ad baptizandum, ad faciendum sacrum, ex se non est labor annexus tali operi.

Dico 7. Potest exigi pretiū, pro obligatione, quâ quis se obligat certo tempore ministrare Sacramenta, vel dicere sacrum in tali loco. Cajetanus & Toletus. ..uia non venditur res spiritualis, sed libertas. Potest etiam Sacerdos facere pactū ..ta quantitate sustentationis pro faciendo sacro, aut funere, quâ non datâ no..rare, nec funus exequi, etiamsi Sacerdos sit dives. Ita Sotus, Fernândez ..c contrariatur S. Th. 2. 2. q. 100. a. 3. ad 2. nam sanctus Doctor ne..ri pactum de certa quantitate conformando se juribus circa hoc, quæ ..nte Soti apud Bonac. sunt per consuetudinem contrariam abrogata. ..Non committit Simoniam Parochus, qui non vult benedicere nu..entur dona solita. Panormitanus, Sylv. & Sà esset tamen simo..d acciperet per modum pretii pro benedicendis nuptiis ut decer..le simonia.

..enti baptizare puerum morientem sine pretio, licet offerre pe..tium, sed pro redimenda vexatione, si non sit alius, qui sine ..lud. Sotus, & alii. Sicut extremè egenti licet petere mutuum ..aliter mutuare, etsi usura sit intrinsecè mala. quia sic offe..tendit emere Sacramentum, nec cooperatur malitiæ alte..ionem, quod, stante dictâ necessitate est licitum. Immo ..anus, idem licere in dicto casu, adulto morienti sine ba..ntia. Quia, etsi iste non patiatur extremam necessitatem ..e. cūm possit conteri de peccatis. sed quia hoc est difficil..imere vexationem medio offerendi pecunias. Ita etiam ..babiliter, quia oppositum est probabilius, utpote traditū ..1. 2. ad 1.

..ecuniâ redimere vexationem in beneficio, ante jus ac.. ..Quare si litigas cum alio pro beneficio, non potes ei da..at. S. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 5. Item si concurris cum ..indignus, non potes dare pecuniam electoribus, ut te, ..t tamen Dela Cruz, si quis te impedit vi aut dolo ab ..nc vexationem redimere pecuniâ. quia sic tantùm ..via ad spirituale quod non est illicitū, sicut non est ..necessaria ad beneficium.

Dico

Dico 11. Acquiſito jure ad beneficium licitè redimitur pecuniâ vexatio ab omni impediente poſſeſſionem. nam ſic non paratur via ad ſpirituale per temporale. cum redimens habeat totum jus ad beneficium, ſed ſolùm tollit impedimentum juris habiti. Ita S. Thomas loco jam citato.

Dico 12. Permutatio beneficiorum facta ſine licentia non eſt licita, patet ex varijs decretis relatis ab authoribus. non erit tamen ſimoniaca talis permutatio, ſine licentia facta: cùm non detur temporale pro ſpirituali, niſi aliàs fiat cum penſionis obligatione quia daretur ſpirituale intuitu temporalis. Ita Sylv. Soto. & alii. pariter non eſt ſimonia commutare miſſam pro miſſa, v. g. ſi Petrus accipiat meam obligationem abſolvendi Miſſam & ego Petri.

Dico 13. Vendere ſepulturam, hoc eſt humationem corporis humani, ſecundùm quod quæritur à fidelibus in locis benedictis, eſt ſimonia C. non ſat[illegible] de Simonia. Licet tamen accipere pecuniam pro ſepultura titulo ſuſten[illegible] aut eleëmoſynæ ad reparandam Eccleſiam, & al[illegible]ndos miniſtros.

Dico 14. Quando Eccleſia prohibet ſumi pretium pro aliqua fun[illegible] pter connexionem cùm re ſacra, licèt illa functio ſit ex ſe vendibil[illegible] men intervenire ſimonia. Et ſic in Conc. Tridentino Seſſ. 24. C. 18 [illegible] tione, prohibetur ſub peccato ſimoniæ ne examinatores ad benef[illegible] cipiant pro examine.

Dico 15 Probabilius eſt non committi ſimoniam vendēdo [illegible] ſiones beneficiorum titulo temporali debitas, ut ſunt quæ dant[illegible] pacis, propter indigentiam &c. peccatur tamen vendendo e[illegible] ut docet Communis. Dixi titulo temporali debitas. nam v[illegible] titulo ſpirituali debitas, v. g. ratione coadjutoriæ, prædica[illegible] ſterii ſpiritualis, eſt ſine dubio ſimonia. Sicut & jus decim[illegible] nia. eſt autem penſio, jus ad certam partem beneficii alt[illegible]

Dico 16 Vendere terram neceſſariam ad ſepultura[illegible] eſt ſimonia, cùm ſit res merè temporalis, aliter dicend[illegible] cleſiæ, ex C. non ſatis, de ſimonia. Iſta enim prohibit[illegible] verentiam debitam rebus ſacris. & benedictioni ſep[illegible] accipere pretium pro ſepultura in loco honoratiori [illegible] Cruz, aut pro jure perpetuò ad ſepulturã ſecundùm [illegible] ſunt tẽporalia, & per accidẽs unita ſpiritualitati ſep[illegible]

Dico 17. Nulla ſimonia inducit pœnas juris [illegible] gionis, ordine & beneficiis, Lezana cum aliis. V[illegible] (præter Ordinis) conferendis, vel accipiendis, [illegible] nibus, diſpenſationibus vel ſimilibus ſimoniam c[illegible] cet, non contrahit juris pœnas, an verò nomin[illegible] Religioſorum ? aliqui affirmant, in quorum ſe[illegible] gionis, incurrit excõmunicationem Papæ reſe[illegible] de hac judicent, ego de inferioribus ſcilice[illegible]

porali judico non venire nomine beneficii, cùm ſecundum Felinum beneficium ſit quid perpetuum. Qui tamen has emeret vel venderet, ſimoniacus eſſet.

Dico 18. Pœnæ pro ſimoniacis in jure ſunt hæ. *Prima* eſt privatio beneficii, & pretii pro eo accepti, & inhabilitatio ad omnia beneficia, nec fit Dominus fructûs beneficii. Ita C. ſi quis Epiſcopus, & C. Presbyterorum, & ſolus Papa diſpenſat in hoc, ut patet ex C. deteſtabile, de ſimonia.

Et cum jure naturali relinquenda res aliena, ideò beneficium & fructus debent dimitti; etiam ante ſententiam judicis. Pretium pro beneficio, Eccleſiæ, vel pauperibus poſt ſententiam judicis dari. ipſi verò danti reddi, ante ſententiam judicis. *Secunda* pœna eſt Excommunicatio. patet in loco citato, & intelligitur in caſibus in ſuperiori concluſione expreſſis. *Tertia* pœna eſt, ſuſpenſio à functione Ordinum ſimoniacè ſuſceptorum, nec habet ſpem aſcendendi ad alios Ordi-[illegible]s, ſic ordinatus. Quòd ſi miniſtrare præſumit fit irregularis, privatus omni be-[illegible]o & ad illud inhabilis, hanc totam tertiam pœnam fulminat Sixtus V. in bul-[illegible]a malè promotos. *Quarta* pœna eſt infamia. patet ex C. ſanè. conſe-[illegible] irregularitas. non ſufficit ad infamiam ſive juris ſive facti, rumor ſparſus [illegible], ſed debet eſſe notitia, ſaltem majoris partis viciniæ, loci, collegii, vel [illegible] &c. ut docet Lezana.

[illegible] Vt Simoniacus pœnas dictas incurrat, oportet ſimoniam eſſe con-[illegible] perfectam. aliàs enim hæ pœnæ non incurrentur. ſicut nec incur-[illegible]moniam mentalem licèt in aliquem actum emanaverit, ut docet [illegible] apud Fernandez. idem docent communiter Doctores de ſimonia [illegible]uæ ex neutra parte in opus emanavit. Imò licet pretium datum [illegible]dum tradita ut colligo ex Ledeſma, Cajet. Victoria & Soto apud [illegible]

[illegible]niaci in Ordinum receptione, non poſſunt abſolvi à Prælatis [illegible] attentis eorum privilegiis. eò quòd Clemens VIII. in Bulla, [illegible]rit privilegia, ad abſolvendum ſimoniacè ordinantes & or-[illegible]zana tomo 1. qq. Reg. cap. 18. n. 39. Quod procedit per ſe; [illegible]ſtâte difficili recurſu ad Papam & Legatũ, poteſt Prælatus Re-[illegible] ſubditum ab excommunicatione contracta ex ſimonia, in [illegible] Sicut & Epiſcopus poteſt ſæcularem in ſimili caſu.

[illegible]nius à Spir. S. in Directorio Regularium tr. 2. diſp. 1. ſect: [illegible] Regularibus abſolvi ſubditos à ſimonia commiſſa in rece-[illegible]m. Quia licèt Sixtus V. reſervaverit in ſua Bulla contra [illegible] abſolutionem hujus ſimoniæ, & omnia Regularium Pri-[illegible]uam revocationem Clamens VIII. confirmavit. Poſtea [illegible]eg. XV. omnia Privilegia Regularium de novo confir-[illegible] Quando autem Pontifices confirmant ex certa ſcientia, [illegible] eſſent revocata, ut probant DD. unde concluſ: tenet [illegible] ſequitur Anton. à Spir. S. l. c.

QVÆSITVM.

VTrum committatur simonia, docendo pretio, Theologiam moralem, speculativam & interpretativam Scripturarum? ℞. Negativè, ex Victoria, Soto & aliis apud Bonac. contra Palud. Sylv. & alios. Quia actiones Magistri naturales sunt, & ipsa Theologia in sua Entitate etiam naturalis, ut docui in primo tractatu super 1. p. D. Th. labor etiam p etio æstimabilis.

DISTINCTIO XXXIV.

De Vsura.

NOta 1. Vsura est *lucrum ex mutuo proveniens*, v. g. præstitit Petrus Francisco viginti ducatos, cum pacto, quòd reddat viginti quinq;. illi quinq; superad
ti sunt pretium usûs pecuniarum, & committitur usura. Nec potest dici, cù
merata pecunia, sit pretiosior numerandâ, & nullus sit, qui non majoris fa
cuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem,
tra viginti mutuatos, quinq; ducatos, à mutuatario exigere, & eo titu
excusari. Non potest inquam dici, quia hæc instantia, est expresè ab
propositione 41. damnata.

Nota 2 Mutuum ab accommodato in hoc distingui. Nam m
quando unus præstat alteri aliquid ad fruendum illo, ita tamen
cie restituat, v. g in tritico, vino &c. & dominium dantis,
accipientis super rem datam. accommodatum tunc est, qua
quid alteri ad fruendum illo, ita ut transacto spatio aliquot
dominium dantis, transeat in dominium accipientis. Qu
librum v. g. seu vestem. &c.

Nota 3. Vt contractus censeatur esse usurarius, tre
nes. *Prima* est, ut ultra præstitum aliquid accipiatur, p
Secunda est, illud, quod supra præstitum datur, sit pecu
quis aleri præstaret, ad hoc ut suam iniret amicitiam n
est supra omnem pecuniam *Tertia* conditio, ut id qu
detur alio titulo v. g ratione debiti. Sic quando I
ginti ducatos, cui alios viginti debet, solvendo omne
titur usura. cum alii viginti, alio titulo v. g. titulo d

Dico 1. Potest aliquid ultra sortem accipi ra
trus habet ducentos ad sustentandam suam vitam,
scus. Petrus autem respondet, se ducátos pro sua p
ciscus id, quod cum prædictis ducatis lucrabitur,
eos præstabit. ut autem talis contractus sit licitus
nes. *Prima*, ut non sit alia pecunia præ manibu
cunia Petro proveniens, sit verum & non fictun

lucrum futurum, non fore proprium. posset enim evenire, si hanc conditionem sciret, pecuniam non acceptaret. *quarta*, ut non accipiatur multum ratione lucri futuri, cùm lucrum futurum non ita sit certum, sicut præsens.

Dico 2dò. Potest etiam aliquid ultra sortem accipi, ratione damni emergentis. v. g Petrus habet centum ducatos ad emendum triticum tempore Augusti, quia tunc leviori pretio invenitur, ad hoc ut domui suæ provideat. Petit autem hanc pecuniam Petri Ioannes. Petrus verò respondet, se talem pecuniam habere ad coemendum triticum, si tamen triticum incaresceret, ac damnum inde eventurum exolvere sponderet, se ei talem summam præstiturum. est licitum pactum. oportet tamen ut hoc, Ioanni intimetur. nam posset Ioannes pecuniam cum tali onere nolle,

Dico 3tiò. Si maritus & Pater Vxoris convenirent expressè, quòd mulieri, quæ nubit, darentur in dotem mille, & quòd quamdiu non traderentur mille, da[...]tur fructus horti vel agri vel quid simile, talis contractus est justus. imò justè [...]us cum Patre Vxoris pacisci potest, de certa quantitate solvenda, quàmdiu [...]n fuerit soluta. Bannez, quem citat & sequitur Corradus, parte 1. casuum. [...]um est, ut quamdiu dos non solvitur, resarciatur id, quod aliunde mari[...] lucrifacere, cum mediocri diligentia mediantè dote, ad sublevanda [...]imonii. dicendum tamen est, si gener ad nihil penitus, pecuniâ egeret, [...]d cistam reponeret, prædictis gaudere non posset.

[...]ò. Vsura est accomodare alicui hoc fine, ut emat ex sua apotheca, vel [...]molendino. quia hæc obligatio æstimabilis est, & simul alteri liber[...] [...]quominùs alio ire possit, cùm tamen hoc multum homines æsti[...] [...]usura præstare triticum, v. g tempore Augusti, ita ut solvatur, [...] Majo. Item est usura præstare v. g. ad quatuor annos cum con[...] [...]oc tempus debitum non exigatur, & ratione hujus pacti, ultra [...]aliquid sumere. Ita determinat Alexander VII. dum sequen[...] [...]damnat. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, [...]petendam sortem usq; ad certum tempus.

[...]gnoris sit pretio æstimabilis v. g. de equo pago &c. ex qui[...] [...]ur, non licet mutuanti eo pignore uti gratis. aliàs usuram [...] gratis de voluntate Domini, non quidem ratione mutui, [...]gratitudinis. & fructus computandi sunt in sortem prin[...] [...] mutuator per annum habuerit, qui de fructibus habet [...]tum extrahere, cùm suas pecunias acceperit, de illa sum[...] [...]verat. aliàs usura committitur. quia ex mutuo lucrum [...]agi fructum. Ita Armilla V. usura Ioannes Corradus p. [...]onac. de rest. disp. 3 q. 10. punc. 1. Smiglecius de usu[...] [...]r constatq; expressè ex S Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 6. ra[...] [...]pecunia de se non est fructifera, & pagus est fructifer, [...]lucrum accipitur, sicq; usura committitur. Quod au-

tem

tem fructus sint computandi in sortem principalem patet, quia pagus cum Domini sit Domino fructificat. res enim Domino fructificat, ut communiter dicitur. attamen expensæ propriæ circa fructus factæ, labor specialis, industria, lucrum, quod alio modo ex pecunia haberi posset sunt computanda.

Dixi, *De voluntate Domini, non ratione mutui, sed ratione amicitiæ & gratitudinis.* Quod benè pondera. quia aliquando hæc gratitudo coacta, & in debitum deducta. hinc Innoc. XI. sequentem damnat *usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, & solùm si exigitur, tanquam ex justitia debitum.* Ex quo patet meliùs facerent nostri Domini Poloni, non accipiendo pagũ in pignus, sed emendo, cum pacto retrovendendi. Sic enim tutâ conscientiâ fructus perceptos (utpote veri Domini pagi) retinere possent.

Dico 6. Non licet petere mutuum sub usuris. à non parato sic mutuare,
ab eo, qui aliquando hoc facit, aliquando non, quia hoc esset inducere ad
tum. Licet tamen accipere, imò & petere mutuum sub usuris ab usurario
Bannez Cajet. quos sequitur De la Cruz. Quia sic petens, nec sibi co
peccato alterius, nec inducit, nec approbat peccatum usurarii, cùm si
utitur ejus malitiâ in suum commodum. attamen hoc fieri non deb
gravis necessitas. aliàs enim non excusaretur à cooperatione in al

Hinc inferes. si in casu necessitatis petis à Clerico, ut tu
fessionem, & aliàs scis eum in statu peccati mortalis esse, ne
sed ille annuendo, & sic sibi imputet.

Dico 7. Usurarius mentalis tenetur usuras restituere,
luntas ex utraq; parte erat iniqua. Si verò voluntas ex par
it, putando sibi datum ratione amicitiæ vel gratitudinis
restituere, nisi postquam resciverit sibi datum ratione u
succederet, hoc est, si debitor offerret aliquid ratione gr
ratione usuræ acciperet, teneretur creditor ad restituti
quia usurarius licet tantùm sit mentalis, irrogat mu
stitiam commutativam, quare non mirum, quòd obli

MONITI

Confessarius sic se gerat cum usurario. Moneat eu
am ex pessimo statu eripiat, & malè parta restitua
set; & nec dum malè parta restitueret pro una vel a
blicus esset, ante restitutionem, etiam pro prima vic
mam cautionem, etiam coram testibus de restitutio

Ludovicus Lopes de contractibus L. I. c. 65 d
cum his conditionibus, scil: obligare mercatorẽ u
lucro petere, 3. ut mercator spôte capitale asse c

Quæsitum valdè r

QVid dicendum de tutoribus pecuniam pupillorum apud mercatores deponentibus, ut quinq; vel sex, pro centum recipiant cum securitate sui capitalis? Bene à multis hoc condemnari, nec securum esse, &c. attamen praxis hæc in re sic invaluit, ut passim id etiam timoratæ conscientiæ agere videantur sine scrupulo injustitiæ. Quia & ad id quandoq; importunè à mercatoribus sollicitantur, qui rem sibi gratissimam passim ab his præstari fatentur, & lucrum quod inde, hi pecuniam deponentes faciunt, libenter solvunt, ob majus lucrum, quod ex pecunia deposita eis cedit. Ideo quidam recentiores Theologi & Canonistæ hanc praxim excusant per tres virtuales seu implicitos contractus, nempe per contractum societatis, per contractum assecurandi capitale & per venditionem lucri incerti majoris pro minori certo. Nec est necesse ut contrahentes, hos contractus expressè ineant, sed sufficit quòd implicitè eos intendant, per unicum contractum expressum. Vnde sufficere videtur, quòd quis conferat centum mercatori, ut quotannis solvat quinq;, salvâ sortè, eo modo quo licitum est. Less: l 2. c. 25 dub. 3. [illegible] necessarium, ut hi qui pecuniam sic conferunt, omnia ista perfectè intel[illegible]d implicitè censentur intendere justum titulum, quia cupiunt justo mo[illegible], & non aliter. Interim etsi defacto usurarius esset contractus, si ta[illegible] fide processerint, & aliàs facturi essent justum, probabilis est opinio [illegible]osse retinere lucrum, quod justo tunc contractu facturi erant.

[illegible]fero. Licèt sit securiùs supra dictam consuetudinem tollere ab his [illegible]à negotiaturi non erant, ne videatur mutuum implicitum cum usu[illegible] bona fide fecerint, & lucrum perceperint, non puto facilè con[illegible] restitutionem, ob dicta. vide Nau. C. 17. n. 257.

[illegible]uòd si repetant sortem capitalem, ut securiori modo secundùm [illegible] applicent pecuniā ad lucrū, & mercatores refundere differant? [illegible]s esse. tunc ergo cùm illi sint in mora, ratione illius moræ pos[illegible]stum accipere, quia pecuniam suam vel in annuum reditum, [illegible]viam, poterant lucrosè impendere? Videri etiam potest ali[illegible] [illegible]tores vel viduas, sic pecuniam deponentes, apud Less: L. [illegible] finem. Nempe putat posse excusari per censum vtrinque [illegible] suadeam hanc consuedinem corrigendam, non tamen ap[illegible]nis vehementer in publico invehantur in eam, sine suffici[illegible] [illegible]xperientiâ constat, quandoq; inde non sequi fructum. sed [illegible]nscientiarum involucrum. Vnde addo, cum aliqui bona [illegible]x monitione speratur fructus (quod certè non est infre[illegible] [illegible] fide & opinione favorabili: quàmvis minùs secura, re[illegible]atione bonæ fidei solùm sunt in statu materialis pecca[illegible] [illegible]interrogent Confessariū, tunc eis veritatem aperire te[illegible] [illegible]de viduis, & aliis similibus qui pecuniam apud se, aliàs [illegible]er manus mercatorum, ut sex lucrentur super centum, [illegible] volunt repetendam, ubi eguerint. Ita Marchantius quoad

quoad totum in suis resolutionibus pastoralibus, circa septimum Præceptum quæsito 12. & 13. Ludovicus Lopes. Omnino autem excusandus à vitio usuræ census, quia non percipitur census seu fructus ex mutuo, sed ex hoc quod jus percipiendi fructum ex re aliena frugifera, v. g. quinq; vel sex pro centum, sit emptum.

DISTINCTIO XXXV.

De Decimis.

NOta. Decima est *Fructuum jure quæsitorum pars decima, quæ ministris Ecclesiæ quotannis solvitur*. Multis de causis est instituta. 1. Vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. Vt ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3 ut Peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ, sustineant.

Dico 1. Decimas fideliter solvere secundùm consuetudinem legitimam ... gantur, qui agros possident, sub mortali, eoq; sacrilego peccato, nec abs... sunt, nisi restituant. Dixi, *secundùm consuetudinem legitimam*, quia alie... consuetum solvere decimam quo ad quotam, quamvis solvatur quo a... àm, hoc est congruam sustentationem Sacerdotis, nam datur certa pa... aut taxatur certa summa pecuniæ.

Dico 2 Quando detentor decimarum vendit alteri agrum, ... etiam infidelis, conveniri, ut solvat omnes decimas detentas. ... onere transeat ad emptorem, & res, non persona sit obligata. ... trumq; posse conveniri, scilicet emptorem & venditorem. ...

Dico 3. Decimæ sunt solvendæ licet Parochus sit dive... male utatur. Quia ratione ministerii, & non ratione Perso...

Dico 4. Excommunicantur, non tamen excommuni... ligiosi præsumentes dissuadere decimas, sive concionand... men. Item ijdem, non recipientes decimas, si requisiti ... vel Vicarijs, scienter prætermittunt facere conscientiar... tione decimarum suspenduntur ab officio prædicatior... pœnitentia seu monitione (si commodè fieri potest ... communicantur.

Dico 5. Monasteria & idem de aliis locis pi... prædiales ex bonis, quæ possident in communi, ni... eximantur Ita in C. Nuper de decimis. Et ratio... re, nec Ecclesia debet privari suis proventibus. Q... non erant obnoxia solvendis decimis tunc trans... libera: rationem dat Makovius tract: 3. super De... eò quòd Religiosi sint exempti ab omni jurisdi... re juxta Canones.

Dico 6. Solis Clericis competit jus perci...

rituale. Fructus tamen seu decima in facto esse, potest convenire laicis quatuor modis, 1. jure emptionis, facultate Episcopi expressâ vel tacitâ justa de causa, & ad breve tempus, v. g. ad triennium, ut insinuat Moscic. 2. per concessionem Episcopi, qui potest ex justa causa Laicis benè de Ecclesia meritis ad vitam vel ad certum tempus concedere licentiam fructus percipiendi. Sed jus nequaquam. 3. jure feudi, non tamen transeuntis ad hæredes jure perpetuo. 4. titulo consuetudinis, ita ut consuetudo immemorialis vim habeat sufficientis probationis privilegii, sive à Summo Pontifice sive ab Episcopis dari. Samuel de Lub. V. Decima. quo ad omnes partes.

Dico 7 De novalibus, hoc est de terra noviter ad culturam reducta, debentur decimæ illi Ecclesiæ, in cujus Parochia sita est. si verò non sit in certa Parochia, debentur Diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri concedere, etiam sine consensu capituli. Moscic. 2. p Tyroc ex Graff.

Dico 8. Solutio Decimarum tollitur consuetudine legitimè præscripta. Est autem talis, quando longissimo tempore, cujus initii non exstat memoria, con[...]erunt non solvi. Lessius apud Moscic. docet sufficere quadraginta annos, eti[...] titulo. Idem docet Makovius l. c. q. 6. a. 1. coroll: 3. & addit ex Co[...]arb. quando dubium est cui Ecclesiæ decimæ ex certis rebus sint solven[...] decennalis consuetudo.

[...]. Solutio decimarum tollitur etiam præscriptione, si hæc concurrunt, [...]des, determinatum tempus, v. g si adsit titulus, quadraginta anno[...] requiritur tēpus immemorabile. Makovius l. c. coroll. 4. ex Co[...]z. Scias præscriptionem & consuetudinem in hoc discriminari, [...]unitati jus acquiratur, præscriptione, etiam privatæ personæ. [...]t, & licet hæc compositio inter Ecclesiasticos, scilicet ut deci[...]siæ, solvantur, deinde alteri Ecclesiæ, modò causa per Episco[...] ipse consentiat. Aliàs remotâ authoritate Episcopi, hæc com[...]it pro vita componentium. Barbosa Lib. 3. de jure univer[...]quitur Makovius.

[...]um mus Pontifex eximit à solutione decimarum Non ergo [...]næ fuerint assignatæ à Summo Pontifice singulis Ecclesiis, [...]r autem non potest eximere aliquem à lege Superioris. [...]olutionem decimarum cessare, consuetudine, præscriptio[...]emptione seu privilegio. adde & compensatione.

[...]TINCTIO XXXVI.

[...]ro faciliori notitia Casuum de restitutione.

[...]etua & constans voluntas jus suum unicuiq; tribuens. [...] dividitur in legalem, distributivam, & commutati[...]mus bono communi, quod suum est & sibi debitum/ v. g.

v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, erunt omnes cives obligati ad suscipienda arma propter justitiam legalem, respectu boni communis. Iustitia distributiva est, quâ damus vnicuiq; debitum secundùm merita v. g. duo vel tres concurrunt, pro aliqua dignitate obtinenda. ratione justitiæ distributivæ oritur obligatio conferendi digniori. scias quod major dignitas unius præ alio, non tantùm sumatur à scientia, sed etiam ab aliis circumstantiis. v. g. probitate morum. &c. quorum notitia cuilibet homini prudenti relinquitur. Commutativa est, quâ damus unicuiq; suum, non secundùm merita, sed secundùm æqualitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

Nota 2. Restitutio est redditio rei alienæ Domino suo, ad quem spectat, ad hanc tenemur regulariter sub mortali, nisi paruitas materiæ, vel alia causa excuset, ut patebit ex dicendis, ex triplici capite secundùm Salazar & alios oritur obli-
gatio restituendi *primò*, ratione rei acceptæ. *secundò*, ratione injustæ accepti-
nis seu actionis. *tertiò*, ratione utriusque. Obligatio ratione rei acceptæ
habeo rem alienam ad tempus, quo elapso teneor eam reddere. ration
acceptionis, quando alium damnifico, nihil sibi retinendo, v. g. dum
domum ratione utriusq;, quando rem alenam detineo damnificando

Nota 3. Casus restitutionis reducuntur ad sequentes versus.

Quis, Cui, Quod, Quantum, vel vbi. Quo tempore, C
Ordine, sive modo, te rogo, mente notes.

Per particulam *Quis* denotatur, obligatus ad restitutionem.
henduntur cooperatores ad damnum, contenti duobus ver
cationem vide dist. 21. conc. 10. reliquarum particularun
conclusionibus, sequenti distinctione ponendis.

Nota 4. Fructus rei, sunt in triplici differentia al
partus pecorum, alii mixti, ut fructus vinearum, alii n
ludo partum ex pecunia aliena, fructus merè indu
stitutioni, sed naturales & mixti, subtractis expen
quaginta ducatos, cum quibus lucratur alios quin
quinquaginta lucro habitos. debet tamen restituer

Nota 5. Triplex assignatur culpa ex qua oritu
vis, & levissima. *lata* dicitur illa quam communi
committunt. *levis est*, dum homo, non facit dili
criter diligentes faciunt. *levissima est*, dum hon
homines suis rebus benè invigilantes faciunt. la
in porta domus, vel extra domum, librum sibi co
pæ exemplum est ejus, qui in cubiculo librum re
exemplum culpæ levissimæ est, si relinquit lib
abserato. vide Navarr. in manuali C. 17. n. 178

Nota 6. Differentia legis pœnalis à præce
gem pœnalem posita, non incurratur, usq; dum

cundùm Glossam in C. fraternitatis. Exemplum legis præceptivæ, sit hoc. Mandat Rex Poloniæ, ne sal transuehatur in Silesiam, nisi priùs tantùm pro tanto in teloneis exhibeatur. nihilominus aurigæ sine taxa exhibita transuehunt, & sic toties, quoties ad restitutionem obligantur. Exemplum legis pœnalis, sit hoc. Rex Poloniæ vult ne triticum (sub periculo amissionis) Dantiscum per Vistulam descendat. qui contra hanc legem faceret, nec peccaret mortaliter, nec Regi quicquam deberet, ante sententiam Iudicis. Secundùm Henricum de Gandavo relatum ab Armilla V, Constitutionum 7. & Fernandez p. 4. de peccatis Mercatorum num. 3. Cæterum, qui transgreditur legem pœnalem, in gravioribus casibus, quos recensui dist: 20. Conclus. ultimâ, non excusatur à peccato mortali. Ita Armilla. quia facit notabiliter contra charitatem sui ipsius V. dicenda in 4. d. 21. conc. 1.

DISTINCTIO XXXVII.

Resolvuntur casus circa restitutionem.

1. Dum pœnitens se accusat præbuisse consilium, vel mandâsse, aut instifurem ad furandum, interroget Confessarius, an ratione sui consilii, vel ur sit furatus? qui si respondet, se nescire animum furis, mandet Con-i, quatenus interroget furem, an sine suo consilio furatus fuisset. qui quod non fuisset furatus, obligabitur consilium dans ad restitutio- fur affirmativè respondet, scilicet, quòd sine suo consilio, furatus ligabitur consilium dans ad restitutionem, quòd si sub dubio fur cet, se nescire, quid fecisset, consilium dans non obligabitur ad ia tunc melior est conditio possidentis. attamen probabiliter ilio damnum secutum tenetur ad restitutionem secundum in summa Dianæ V. restituere n. 14.

currit ad consumendam rem furto ablatam, & hoc bonâ fi- rem furto ablatam, ad nihil tenetur, nisi in quo factus est fuisset in convivio, ex malè partis parato, consumpsisset tenetur restituere. Si autem malâ fide fecit, valorem par- tuere tenetur.

ulti simul furantur, si unus absq; alio non fecisset vel non lum tenentur, id est quilibet eorum ad totum damnum apud Corr: ratio primæ partis, quia quilibet concurrit secundæ partis, quia durum videtur, aliquem ad restituam alter acceperat suâ sponte, absq; auxilio, consilio enoi

s spoliant Vrbem, supremus dux tenetur ad totum da- i officiales tenentur ad damnum per suos milites il- nt milites pariculares, tantùm quantùm quilibet sustulit

stulit eorum, licèt alii non restituant. nam licèt unus vel alter deficeret, damnum tamen inferretur. Ita Bonac. quo ad omnes partes citans alios, de restit. disp. 1. q. 2. punc. 10. Hæc ex mente Bonac. recensentis prædictos, non in totum damnum influere.

Dico 5. Videns v. g. domum proximi incendi furtivè & aliàs scit si clamaret, impediret incendium, si non est custos civitatis, non tenetur ad damni restitutionem. cùm talis solùm peccet mortaliter contra charitatem, & non contra justitiam.

Dico 6. Ratione vitæ non potest dari compensatio æqualis. cùm vita ablata, & membrum mutilatum restitui nequeat. Occidens ergo, solùm ad damna obligabitur resarcienda. quomodo autem, & qualiter, judicio prudentis relinquitur, secundùm diversitatem casuum.

Adverte, pœna capitis quæ à judice imponitur pro homicidio non compe
sat damnum illatum vxori & filiis. Sanchez relatus in summa Dianæ v. rest
re. quia non est actus justitiæ commutativæ in satisfactionem partis, se
tiæ legalis in satisfactionem Reipublicæ, & terrorem aliorum. hoc tam
lige cum Lessio, si hæredes exigant talem satisfactionem, quòd hone
lent ut ponderat hic Author.

Dico 7. Possessor bonæ fidei, postquam resciverit dominum r
restituere si extat. si res periit ad nihil tenetur. Item si extant
les, aut mixti, tenetur restituere, sublatis expensis & laboribus.
tenetur restituere id, in quo factus est ditior. Si non extant fr
inde ditior, ad nihil tenetur, si nec ipsa res extat. At possess
tur rem & fructus restituere, subtractis expensis, sive extent
tent. & præterea tenetur integrum damnum resarcire, quo
ctione alius est passus.

Dico 8. Qui habuit equum à latrone bonâ fide, putar
dominum, & illum detinuit per unum annum, & luc
rescivit equum fuisse raptum, non tenetur nisi equum
tamen intellige, si consumpsit omnes fructus, & in null
extat aliqua pars fructuum, vel aliquid, quo ex illis f
illam sublatis expensis &c. hæc conclusio sequitur ex

Hinc infertur, quòd emens bonâ fide equum, e
spatium unius anni, qui si alias pedester incessisset,
sumptuum, quos in utendo alio equo insumpsisset.

Dico 9. Qui bonâ fide emit rem furto ablata
ablatam, & aliàs videat non posse aliter pretium rec
tractum cum latrone, etsi sciat hunc non redditur
tunc non cooperatur latroni, sed ponit rem in sta
viâ potest recuperare pretium, verisimile est, quò
re vero Domino, aliàs (ait M. Bannes) coopera

ſi emat rem à latrone ut eam det vero Domino? reſpondeo, quòd poſſit exigere pretium pro ea. nam ex bono opere, non debet reportare damnum.

Dico 10. Fur, nõ ſolùm tenetur reddere equũ, ſed & pretiũ eius, ſi mortuus (niſi eodem modo mortuus fuiſſet apud Dominum) & præterea tenetur reſarcire damnũ, quod paſſus eſt Dominus equi, & reddere fructus perceptos, ſublatis expenſis. ſive extent ſive non extent. *ex quo habes* quòd poſſeſſor malæ fidei tenetur ad reſtitutionem damni emergentis, & lucri ceſſantis. v. g. Petrus habet equum, quo frequẽter lucratur florenum, & ſic hâc pecuniâ ſe ſuſtentat, ac agrum elaborat. qui ergo equum Petri malâ fide retineret, obligaretur ad reſtitutionem omnium horum.

Dico 11. Turpe lucrum non eſt reſtituendum, niſi injuſtè accipiatur. dicitur autem turpe lucrum, quod habetur ex actione mala. Itaq; ſi quis accipiat pecuniam ad occidendum hominem, & occidat, poteſt illam retinere, quia vendidit operam ſuam licèt malam. tenetur tamen ad damnum, quod ſequitur ex morte occiſi. tenetur etiam ante adimpletam conditionem reſcindere contractum, pre-
reſtituto, aut cum obligatione reſtituendi. item Iudex poteſt retinere pre-
ro ferenda ſententia iniqua, quod accepit quia vendidit operam ſuam, licèt
enetur tamen ad reſtitutionem damni illati, per ſententiam iniquam.
n colligitur ex Ioan. Corr. p. 1. Caſuum q. 100. Cæterùm non poteſt
ere pretium, pro ferenda ſententia juſta, quia ex juſtitia tenebatur ta-
iam ferre. Vnde ſi vendat aliquis id, quod ex juſtitia tenetur facere,
è vendit & ſic non poteſt facere pretium ſuum, & tenetur reſtitue-
mittat reſtitutionem.

poſitarius reſtituet depoſitum, etiamſi pereat ſine culpa mortali,
ereat de lata culpa. Communis apud Dela-Cruz, qui refert
men tenetur reſtituere de levi aut leviſſima culpa, ut probat
t, ad q. 100. Cujus ratio inter alias. nam depoſitum acci-
tilitatem illius tantùm, qui depoſuit, unde abſurdum eſſet
ut reſtituat ex levi vel leviſſima culpa. Vide Notan. 5. Vi-
24. conc. 3.

datarius qui accepit commodatum in ſuam ſolùm utilitatem
latum ex ſua culpa, quàmvis leviſſima tenetur ad reſtitu-
, Sylv. Adrianus &c. quos ſequitur Dela-Cruz. nam acce-
utilitatem, non tamen tenetur commodatarius reſtitue-
eat caſu fortuito. Michael Salonius.

or, qui accepit rem in ſuam & locantis vtilitatem, ſi de
etur reſtituere, pro hac citat Dela-Cruz Cõmunem Tho-
in utilitatem conducentis & conductoris. Sed depoſi-
ſolam utilitatem domini, tenetur ſolùm de lata culpa,
epit rem in ſuam ſolûm vtilitatem, tenetur de culpa
enetur de culpa media. cùm utilitas ſit communis,
tori.

Dico

Dico 15 Dum alicui eodem die datur pecunia mutua & commodatur liber, & statim per latrones spoliatur utroque, tenetur ad restitutionem pecuniæ, non autem libri quia pecuniæ erat dominus, non autem libri, res autem perit domino, Vide Distinct. 34, Nota. secundum.

Dico 16. Dum aliquis utitur deposito vel locato ad alios fines, quàm fuerit datum à Domino & res ea de causa pereat, tenetur ad restitutionem, quia excessit modum depositi, & locati. & similiter, si res deterioratur.

Dico 17. Pignus si pereat culpâ habentis pignus, est obligatio restituendi. Quòd si pignus injustè detineatur, & pereat quocunq; modo, erit obligatio restituendi, nisi etiam periisset si fuisset restitutũ domino, quod sane intelligendũ.

Dico 18. Vsurarius tenetur res restituere per usuras acquisitas, proprio domino. nec satisfacit eas dando pauperibus. Idem dic de rebus aliter, quàm per usuram comparatis. non enim sufficit eas erogare in pias causas, aliàs proprius dominus damnificaretur. Et hoc docent Doctores, explicantes particulam Cui, in prædictis versibus positam; aliter dicendum, si proprius dominus non in[...]tur neq; hæredes, tunc enim erogari debent in pias causas.

Dico 19. Vsurariorum complices, quod idem de complicibus l[...] furum dicendum (usurarii enim à furibus & latronibus in modo t[...]runt) tenentur ad restitutionem, sicut & ipsi usurarii. Quantùm[...] comedentes ex usuris, oportet distinguere. aut enim hoc bonà ve[...]ciunt. circa quod observanda sunt ea, quæ diximus concl. 2.

Dico 20. Hæredes usurariorum, ad restitutionem, nisi ipsi[...]stituerint, obligantur. Qui si dicant, se non posse, quia sic peri[...]noris se exponunt, respondendum eis, quòd super re injustè [...] devolutâ dominium non habeant. Vnde tenentur sub morta[...] restituendi.

Dico 21. Ex defraudatione vectigalium oritur obliga[...] in conscientia, si vectigalia sint justa, & fraudulenter non[...]tem censeri justa à subditis, nisi certò constet de Deoru[...] fraudat vectigalia non tenetur ad restitutionem pœnæ, [...]cis. Similiter ministri si permittant injustè defraudari [...]stitutionem damni domino illati, nisi fraudator restitu[...]tionem pœnæ, quam per talem negligentiam incurrunt.

Dico 22. Sunt etiam restituenda bona inventa, q[...] ignoratur & quidem proprio domino debent restitui[...]bet, fit autem diligens inquisitio secundùm Salazar, q[...] vel cathedras Ecclesiarum res inventa promulgatur, [...] ad dominum inquirendum inquisitione, hic non inve[...]rum apud Fernandez sententia, inventorem res inven[...]tinere posse. Sanctus Thomas in oppositum citatus[...] dominus rei inveniatur, potest inventor non solùm[...]

expensis. si fortè aliquæ fuerint in re inventa conservanda, & quærendo domino exhibitæ, sed etiam potest aliquid accipere, & petere in præmium, sine violentia tamen & fraude. Adverte. Merces, ad vitam salvandam in mare projectæ, non possunt retineri, estque excommunicatio in Bulla Cœnæ Domini, contra eas non restituentes.

Dico 23. Thesaurus cujus Dominus nescitur, si invenitur in proprio fundo, est totus inventoris, si in alieno fundo invenitur à casu, medietas una erit Domini fundi, altera inventoris, secundùm S. Thom. 2. 2. q. 66 a. 5. ad 2. Si studiosè quærendo invenitur cum licentia domini donantis quia ipse non vult quærere, totus est inventoris ut docet Povodovius. Si verò quæritur contra vel præter voluntatem Domini, totus erit Domini. Bonac. cum aliis. Quod si sciens in fundo esse thesaurum fundum emat, thesaurus est emptoris. Bonac. cum multis aliis, & colligitur ex Matt. 13. & S. Th. citato loco. consuetudo, quod thesauri sint principum, non obligat in conscientia. quia propter metum dominorum servatur, nec moribus utentium fuit aliquando approbata, nisi violenter. Armilla Sylv. Sot. ..c. secus dicendũ est, si gravis Reipublicæ necessitas urget, vel vt docet Povodo- ... si alicubi lex aut consuetudo consona, aliter præscribit.

..co 24. Tenemur restituere statim ac possumus. D. Th. 2. 2. q. 62. a. 8. ..m Præceptum restituendi ut docet D. Th. ad 1. includat istam negatio- ..n retineas alienum, obligat semper & pro semper. quod si non potes sta- ..uere, habeas animum restituendi pro tempore, quo poteris. & dum ha- ..m contrarium, es in actuali peccato & explicabis in confessione nota- ... quo habuisti talem animum, & quo poteras restituere, & nõ restituisti.

... Quando aliquis tenetur ex bona fide, res determinanda est in fa- ..ntùm fieri potest. è contra verò, si tenetur ex mala fide, res de- ... favorem domini, cui debetur. v. g. fuit mihi datus equus hic ..n bonâ fide possedi, & cum illo me transtuli Cracoviam. dum ..ujus commorantis Climontoviæ, satis est si restituam eum ..do ad dominum, ut suis expensis mittat ad recipiendum eum. ..abui equum, teneor eum meis expensis remittere Climonto- ..ia periit, adhuc teneor eum restituere domino, ita ut ille nul- ... novum damnum, & novas expensas. Si tamen quantitas rei ..t mittendo eam ad dominum quatuor vicibus plus per viam ... tunc res aliter secundùm prudens judicium, & attentis cir- ..nda foret.

..ntùm ad ordinem debitorum. Mortuo aliquo primò, debent ..a in propria specie, justè aut injustè contracta. Cajet. & ser- ..tis nondum solutis, existentibus in propria specie. secundò, ..æ funeris. Sylv. Scias, legata non esse debitis præferenda, ..ita certa incertis præferenda. quæ autem inter certa priùs ..uz & alios, accedit, quod hæc res sit judicanda secundùm ..& prudens Confessarii, vel alterius judicium. Dico

Dico 27. Quando debita sunt ejusdem rationis, antiquiora non sunt præferenda, sed dividantur debitoris bona, singulis creditoribus secundùm proportionem debiti cujusq;. & sic debitor non debet integrè uni creditorum solvere, si non habet bona, quibus aliis solvat, aliàs integra solutio debiti unius, revocatur l. 1. & 2. ff. quæ in fraudem creditorum. Sed hoc non obstante docet Sylv. posse debitorem securè in conscientia, solvere integrè pauperi, etsi in foro externo, talis solutio revocetur. Dixi. *debita eiusdem rationis*. nam utrum debita illicitè contracta, sint præferenda, debitis licitè contractis, & priùs solvenda? affirmat Medina negat Cajet.

Dico 28 Potest interdum aliquis excusari à restitutione propter impotentiam, quia non habet nisi necessaria, ad suæ familiæ sustentationem. Semper tamen habet obligationem restituendi, quàm primò poterit. neq;, tenetur cadere de suo statu, nisi talem statum ex furtis & injustis acceptionibus haberet. tenetur tamen de suo statu tollere superflua & non necessaria parcè vivendo, ad h
ut debita paulatim exoluantur, alioqui non est tutus in conscientia. *Secund*
test aliquis excusari à restitutione propter liberam remissionem credito
tiò, propter compensationem, quia aliundè ipse est creditor (hoc est de
aliquid à suo creditore) debet autem creditum esse certum, sicut ce
bitum. nam si esset dubium, non posset sibi compensare, nisi pro
bii. debet autem tacita compensatio, semper fieri cum cautela
us bis patiatur detrimentum, putans se esse debitorem post fac
nem. & regulariter hæc tacita compensatio debet fieri, quand
facilè suum recuperare, & ad vitandas longas lites, item in

Dico 29. Bona fortunæ inferioris non debent restit
superioris v. g. bona corporis non debent solvi cum nota
neq; honor cũ detrimẽto vitæ, hujus exẽpla Vide apud S

Adverte: dum cessat periculum vitæ, tenetur la
sùs alium revocare.

Dico 30. Impediens aliquem à consecutione cuju
ad nullam restitutionem tenetur. Impediens verò inj
tus, tenetur ad æquale. Si verò propè erat ut assequere
ipsum assecuturum, tenetur compensare ad arbitrium
quod magis vel minùs videbatur consecuturus. Ar
quia quilibet habet jus ne injustè impediatur.

DISTINCTIO X

De restitutione furtorum m

DIco 1. Qui pluribus per furta minuta furatu
mortali tenetur. est contra nonnullos qui ab
quam coalescere ad constituendum mortale, &

nisi procedant ab eadem voluntate continuata. pro nobis tamen stat Innoc. XI. qui sequentem damnat *non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunq; sit magna summa totalis.*

Dico 2. Qui nequit ijs, à quibus accepit commodè restituere, vel quòd ignorentur, vel quia executio restitutionis moraliter impossibilis; injungendum damnificatori à Confessario, ut det in pauperes vel alia pia opera. hoc enim videtur maximè consentaneum voluntati dominorum, à quibus subtractum est. Lessius & alii comm. Nomine pauperum veniunt, qui egent, necessariis ad decentem statum, item secundùm Navar. pia opera.

Dico 3. Ad peccatum mortale major quantitas requiritur, quando quis eidem magnis intervallis per pauca furta accipit, & non ex industria, sed per occasionem, quàm dum breviter, vel de industria vel simul accipit. Vndè dato quod is mortaliter peccet & ad restitutionem teneatur, qui ab eodem paupere rustico decem grossos simul accipit, vel per partes de industria, requirentur 15. vel viginti, ut quis teneatur restituere, magnis intervallis ablatos. Lessius ex Navarro. [...]x quo patet, quando eidem magnis intervallis per furta minuta res aufertur, vel [...] major quantitas ad peccatum mortale requiritur, vel saltem medietatem [...]s illius, quæ alias requiritur ad peccatum mortale, quando simul vel par[...]vallis accipitur.

[...]. Quandonam furta minuta coalescant in vnum moraliter, ut quis ad [...]em teneatur? ℞. quando non notabiliter magnum intervallum inter[...]vallum notabiliter magnum, secundùm Fillucium & Summam Dianæ, [...]ensis vel dimidii.

[...] Ad peccatum mortale, major quantitas requiritur in furtis filiorum [...]xta superius dicta, quàm famulorum à Dominis, & in furtis fa[...]terorum, Lessius.

[...]catum mortale major quantitas requiritur, quando quis à [...]tur, quàm quando ab uno, quia diversi illi parum læduntur. [...]n minutarum restitutionem. Less.

[...]st notabilem quantitatem, per furta minuta factam, addit alia [...]dùm Bonac. & alios, nova peccata mortalia committit, quia [...]oluntatem retinendi rem alienam in notabili quantitate. Si [...] per furta minuta notabilem quantitatem, doleret de fur[...]tur quid minutum, non peccaret mortaliter, quia furtum se[...]ur per pœnitentiam à præteritis. Bonacina.

[...]MONITIO.

[...]lè in furtis minutis, & quæ ad peccatum mortale non per[...], sed pro conditione personarum semper aliquam resti[...]od fiat vel reddendo eandem rem, si extat, vel ejusdem [...]el compensando majori obsequio. vel si creditoribus

non

non possunt, conferendo pauperibus. hâc enim ratione magis terrentur, quàm aliis pœnitentiis. alioquin fiunt ad hujusmodi furtula faciliores, & ad majora gradum faciunt. Less. Lib. 2. c. 12. duc. 8.

Circa Octauum Præceptum.

HOc Præcepto prohibetur omne peccatum linguæ, ut est falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio. &c. prohibetur etiam cooperatio ad hæc non solùm enim peccant, qui falsum testificantur, mentiuntur, detrahunt &c. sed & qui consentiunt, complacent &c. huc reducitur judicium temerarium, suspicio &c. Item prohibentur peccata in judicio commissa, sed de his v. 4 d. 14. & seq.

DISTINCTIO XXXIX.

De falso testimonio.

NOta. Falsum testimonium est testificatio, seu assertio falsi in præjudicium ximi. includit in se mendacium, quod est assertio falsi scienter, ad de dum proximum & licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc me est. dividitur in jocosum officiosum, & perniciosum. *jocosum* est ob nem, *officiosum* ob utilitatem, *perniciosum* in nocumentum proximi

Dico 1. Dum quis in judicio testificatur falsum, primò pecca dacii. Secundò peccato sacrilegii, si adhibuit juramentum, ter stitiæ, nisi excusetur parvitate materiæ, vel alia causa. & tenetu non tamen cum majori damno quam sit illud, quod patitur pr stimonio, ut colligo ex Less. Lib. 2. Concl. 30. d. 7. tenetur t v. g. ex falso testimonio Pauli, aliquis mittendus est ad trirem riculo ejusdem pœnæ tenetur retractare, non tamen cum pe pter testimonium Pauli alter esset in eodem periculo vitæ, muni tractans de homicidio. Quòd si non retractat peccat mna, quæ patitur ille in triremibus, & sua familia. Quòd Pauli ad triremes fuisset, Paulus quidem peccavit, sed non nem v. g. si fuit vltimus testis non necessarius. hoc benè p ad restitutionem tenetur, nec cum periculo vitæ revocare, alia causa non peccavit mortaliter, ferendo falsum testim Cajet tenetur tamen quantùm potest obviare malo.

Dico 2. Quando multi testes concurrunt per modum tur ad restitutionem, etiamsi media pars suffecisset ad co enim major ratio unius, quàm alterius. doctrinam utriusq; etiam ad testes extra judicium, tales enim præterquam quo ad restitutionem ob damna, quæ sunt consecuta.

DISTINCTIO XL.

De Detractione, murmuratione & susurratione.

NOta 1. Detractio est *denigratio famæ alterius, per verba in ejus absentia.* Differt à contumelia, quia contumeliosus per manifesta verba & in faciem removet alterius honorem. hinc contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* ut si alicui dicatur fur, mendax, &c. differt à convitio, quia per convitium repræsentantur mala sive pœnæ sive culpæ v. g. dico alicui es cæcus, &c. est convitium. Item si dico es fur, est etiam convitium, sed non tantùm secundùm D. Th. 2. 2. q 72. a. 1. quando verò dicitur defectus minorationis seu indigentiæ, est improperium, v. g. si dicitur, ego te de fame eripui. Murmuratio est *quædam querela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.* Susurratio est; *quâ quis obloquendo, amicitiam inter aliquos tollit.* his est affinis derisio, *quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat.* potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

Nota 2. Detractio multipliciter fieri potest, vel quia detrahens falsum imponit, vel auget peccatum, vel revelat verum occultum verbis vel scriptis vel signis, vel asserit res bonas malâ intentione factas, vel negat bonum alterius, vel malitiosè tacet, vel diminutivè fatetur. Armilla ex S. Th. qui modi detractionis sequentibus versibus exprimuntur.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens,
Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

Dico 1. Detractiones sunt eiusdem speciei, licet sint circa diversas res. Sà. hinc non tenemur in confessione explicare circa quam rem detraximus, nisi notabiliter aggravet. quod tunc fieri puto, quando magnæ authoritatis viri grande crimen iniustè revelatur. Ratione alicujus circumstantiæ fieri potest, ut detractiones specie distinguantur. ut patet in detractione, quando falsum imponitur in detractione contra Sacerdotem, quæ habet adjunctam malitiam contra reverentiam, sacerdotibus debitam. In detractione contra patrem, quæ habet malitiam contra pietatem parentibus debitam. in detractione facta ex odio, quæ habet malitiam odii. Bonac. hæc applica ad contumeliam, convitium. &c.

Dico 2. Non est detractio, si crimen proximi est publicum. potest tamen aliquando esse contra charitatem. si dicatur ex contemptu & vilipendio proximi, & ex aliquo interno odio.

Dico 3. Qui sibi complacet in detractione alterius, peccat mortaliter contra charitatem, & idem dic de vidente, damnum secuturum ex alterius detractione, si non resistit, cùm possit. damnum commune secutum ex detractione est læsio famæ. Quòd si ad id ex officio tenetur, peccat contra justitiam nòn resistendo detractori, ut si sit prælatus detrahentis, vel ejus cui detrahitur. & sic restituet damna secuta, & qui inducit detrahentem, aut addit ei animum ad detrahendum. nam omnes isti sunt causæ morales talis damni.

Dico

Dico 4. Narrare defectus naturales in anima aut corpore, ut esse parvi ingenii, aut esse cæcum &c. non est mortale. Item aperire defectus natalium, ut dicere aliquẽ natũ esse de adulterio, suppositâ veritate non est mortale, secundum Petrum Navarrum & alios, nisi proximus inde valde contemneretur, tandem non est mortale narrare in genere aliquem esse v. g avarum. &c. quia hoc per se loquendo non sonat peccatum mortale, sed naturalem inclinationem, vel culpam venialem consequenter in his casibus, non est obligatio sub mortali ad restitutionem. *Adverte.* ex Bonac. si quis alteri in faciem dicat, quòd sit v. g cæcus, ex adulterio natus &c. licèt hoc jam publicum sit, mortaliter peccat, quia graviter contumeliatur seu potius convitiatur, & restituere honorem, per ejusdem exhibitionem obligatur.

Dico 5. Si quis narrat quod audivit, asserens se nescire an ita sit, sed narrare quod audivit, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, si fides adhibeatur, & fama sit notabiliter læsa. Sotus, Bannez, & alii contra Cajet. Sylv. & alios, hæc 2. referuntur ad 2. p. conc. nam ad p m. sufficit exponi periculo. Quòd verum est quàmvis ex levitate audientium talis procedat infamia, ut docet & probat Fernandez 1. p. c. 14. §. 4. attamen si sic narrans, non putat aliquomodo secuturam infamiam, teneo non obligandum ad restitutionem. Si tamen sine magna difficultate famam restituere posset, sub mortali teneretur.

Dico 6. Narrare crimen alicujus secretum, est peccatum mortale, & quia contra justiam oritur obligatio restituendi. quàmvis fiat Viro gravi & sub secreto est contra Cajetanum, & alios, & ipse sic docui in primo cursu supra Decalogum, d. 24. conc. 35. sic tamen tenet Soto Bannez, Philippus à Sanctissima Trinitate & est communior, quia ex hoc sequitur infamia, & fortè major quam si alijs viris ordinariis diceretur. potest tamen excusari, si hæc revelatio fiat in bonum delinquentis, vel in ordine ad bonum publicum, cum debitis circumstantijs.

Dico 7. Non est peccatum mortale, saltem contra justitiam crimen alterius alicubi publicum, manifestare alibi, vbi nescitur. & sic nulla obligatio restituendi famam. pro hac Bonac. refert aliquos de rest. disp. 2. q. 4. puncto 6. & Diana p. 3. tract. 5. resol. 13. refert Facundez. præterea Bonac. & Diana eandem sequuntur. ratio est, quia delinquens per criminis publicitatem amisit ius in famam consequenter manifestans crimen ejus publicum non facit illi iniuriam, non peccat contra justitiam. tum quia consuetudine receptum est, ut delicta publica notentur, historiis commendentur, ubiq; promulgentur, & à quolibet perlegantur. Ergo signum est non esse peccatum contra justitiam, nec esse obligationem ad restitutionem, delictum in uno loco publicum referre alibi ubi nescitur. loquitur autem conclusio etiam de loco ad quem fama difficilè vel nunquam pervenisset, vt patet ex probatione. item loquitur conclusio de quacunq; publicitate. Pro quo sciendum. publicum dici potest dupliciter, scil. publicum publicitate juris, & publicitate facti. publicum publicitate juris est illud. de quo constat per ipsius rei confessionem in judicio, aut per testium depositionem, aut per judicis sententiam.

publicum publicitate facti est illud, quod in multorum præsentia est commissum, ut in foro publico, aut via publica. ad hoc reducitur famosum. cujus fama ex sufficientibus indiciis orta innotuit majori parti viciniæ, vel oppidi &c quod autẽ scitur à majori parte collegii vel congregationis, quæ decem v. g. Personis cõstat, nõ est absolutè publicum, sed solùm respectu illius congregationis, publicum enim simpliciter dicitur, quòd in tali loco, & cum talibus circumstantiis factum fuit, ut facilè aliis innotescere potuerit. hoc sumitur ex Fillucio apud Bonac. loco cit. scias, publicum hic explicatum confundi cum notorio v. dicta in 3. d. 28.

Dixi *contra justitiam* nam fieri potest, ut referre crimen alterius publicum, ubi nescitur sit mortale contra charitatem, si ex hac diffamatione sequatur grave damnum, dedecus consanguineorum &c. quia lege charitatis tenemur grave proximi damnum impedire, dum possumus, nec causa adest permittendi illud. *Ex quo patet.* Si quis perdat famam Sendomiriæ, & vadat Cracoviam, ibiq; honorato fungatur officio, non peccat contra justitiam, nec est obligatio restituendi famam prodendo talem, licèt propter hanc criminis detectionem removeatur ab officio. Bonac. referens alios, peccatur tamen contra charitatem.

Dico 8. Non est peccatum contra justitiam referre alicui delicta alterius propter quæ fuit aliàs infamatus, quàmvis nunc bonam famam acquisierit bonis actionibus, modò referens non ostendat. etiam nunc ipsum esse infamem quia non fit injuria. quàmvis enim nunc bonam famam retineat, tamen ratione delicti aliàs perpetrati fuit infamis, & nunquam acquisivit jus, ut dicatur probus pro eo tempore, quo fuit improbus. Bonac. cum aliis. hoc tamen ex circumstantiis potest contra præceptum charitatis militare.

Dico 9. Peccatum occultè commissum, & injustâ revelatione vulgatum, eâq; via publicum in uno loco, publicare magis ibidem, non est mortale, nec taliter publicantes tenentur ad restitutionem. Ita probabiliter Less. secutus Magistrum Bannez relatum à Bonacina citato. quia publicitas tribuit licentiam loquendi oppositum docet Fernandez cum Bonacina & alii ab utroq; relati. Quare suaderem qui scit rem occultam injustâ revelatione vulgatam, à modo narradi abstineret.

Dico 10. Qui non potest aliter impedire detractionem, debet discedere, si commode potest, vel sermonem ad alia transferre, vel facetiam interponere, vel obsecrare ne de ea re agatur, vel vultum hilarem non præbere sed tristiorem, juxta illud Proverb. 25. *Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentis* juxta Bonac. referens alios de restit. disp. 2. q. 4. puncto 11.

Dico 11. Dum solus adest, qui audit detrahentem, debet omnibus modis conari discedere, si alio modo scit non posse quicquam efficere, ne sic manendo sit detrahenti occasio prolongandi detractionem à qua cessabit si auditore carebit. Dixi dum solus &c. nam si plures adsunt, discedere non tenetur, modò non complaceat, & sciat alios certò permansuros.

Dico 12. Dum quis secundùm præcedentem conclusionem, bonâ fide audit

detrahen-

detrahentem, caveat ne per hoc cui detrahitur bonum nomen apud se deterio-
retur, aliàs recedere obligaretur, si adhuc plura adverteret referenda à detraheu-
te, vel ad minus, si hoc facere non potest, firmiter apud se protestetur, quòd in-
famatum in eadem reputatione sit conservaturus.

Dico 13 Personæ privatæ sæpiùs excusantur à mortali non obstando de-
tractioni. Tum quia sæpè non speratur emendatio. tum quia audiens non debet
in dubio præsumere de loquente malum, nisi habeat sufficientes conjecturas in
contrarium, & cum ipse nesciat, an delictum quod ab alio narratur sit publicum
vel occultum, & vtrum justè vel injustè narretur. fieri enim potest, ut id quod
narratur sit publicum, justèq; narretur, & consequenter faciat injuriam narranti
obstando, acsi corriperet de peccato, quod nescit peccatum. quod procedit si nar-
rans non sit homo levis. Bonac. cit. Possunt adhuc personæ privatæ excusari à
mortali non obstando detractioni, secundùm dicta de correctione fraterna.

Dico 14 Qui falsum crimen proximo imposuit, præter hoc, quod graviùs
peccaverit quàm si tantùm verum occultum manifestasset, tenetur retractando
dicere se falsum dixisse. immo jurare tenetur, si fides non adhibeatur. Nam te-
netur famam proximi omni modo possibili restituere. Bannez & Soto.

Dico 15. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum
D. Thomam 2 2. q 62. a. 2. ad 2. se male dixisse, injustè diffamâsse. nam si im-
positio criminis credebatur, & retractatio est credenda aliàs audiens à temeri-
te non excusaretur. vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mosc.
cum Lessio v. g dicendo. hic homo tali virtute apud homines claret, nec men-
titur, nam verè claret, cùm oppositum publicè non constet. Quòdsi fama pu-
blicè læsa, dicat Prædicatoribus vel Parochis, ut suo nomine dictum retractent
apud plebem secundùm Rodericum, quem citat & sequitur Fern. 1. p. c. 14. Sed
quomodo honor à contumeliante & conviciante restituendus? ℞. Primo. resti-
tui potest amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiæ: peculiari fauore
& honore & talis modus sufficit superioribus, scilicet Prælatis, Dominis, Paren-
tibus & Magistris, erga inferiores. Item Viro nobili & illustri erga plebeium.
℞. *Secundò* restituitur adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Qui
modus sæpè sufficit inter eos qui sunt paris conditionis *Tertio*. Petendo veniam
quo modo debent uti inferiores, erga superiores, & sæpè etiam æquales inter se,
ut si læsus hanc satisfactionem justè exigat, nec plus ante sententiam iudicis ex-
hibendum. etiam pro summis injuriis. & hoc moribus gentium præceptum esse
ait Lessius. Sciendum tamen, magis humilem veniæ petionem pro maiori iniu-
ria exhibendam.

Dico 16. Qui diffamavit apud paucos, per quos postea est crimen divulga-
tum apud plures, si hi pauci, quibus dixit erant Viri prudentes & timorati, licet
postea ex incuria rem diuulgauerint, apud hos tantùm detractor tenetur retra-
ctare, & famam restituere. quia sequens damnum per accidens fuit secutum &
ipsi qui imprudenter divulgârunt illud tenentur ad integrum resarcire. Si vero illi

pauci erant homines leves, tenetur retractare apud omnes quia damnum prævisum, subsecutum fuit. Tolerus apud Fernand citatum.

Dico 17. Murmuratio committitur contra Deum, quando displicet alicui, quòd v. g. non det prosperitatem, vel mittat tribulationem, vel non regat mundum modo nostro. Committitur contra homines, quando quis conqueritur de re justa, sed non debito modo, vel non apud eum, cujus interest providere. & potest esse peccatum mortale, v. g. quando murmuratio fit contra aliquod præceptum, vel propter scandalum. Armilla coincidit cum detractione. quamvis nomine murmurationis minùs significetur.

Dico 18. Susurratio ex suo genere est peccatum mortale. quia tendit ad nocumentum proximi, non qualecunque, sed graue. videlicet tollere amicitiam, quod est bonum melius honore & famâ. ideò gravius est detractione & contumelia. ex S. Th. 2. 2. q. 74 a. 4. Licet quis non intendat tollere amicitiam, si tamen incautè loquitur talia, quæ ex natura sua sufficiunt tollere amicitiam & facilè potest advertere, quid ex talibus verbis soleat sequi nō excusatur à mortali. Armilla.

DISTINCTIO XLI.

De Maledictione.

NOta Maledictio est, quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum, v. g. mortem, infamiam, infirmitatem, dæmones; morbum caducum, ut in Polonia &c.

Dico 1. Maledicere creaturas irrationales simpliciter absq; alia relatione est verbum ociosum. sed maledicere relatas ad Deum, vel ad bona hominis est peccatum mortale, perindè ac si his malediceretur. maledicere verò creaturas irrationabiles prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. aliàs pius Iob sic maledicendo peccâsset, quod non est dicendū.

Dico ii. Quando maledictiones fiunt verbo, sed non animo nocendi, vel ex animi subreptione, est peccatum veniale ex imperfectione actûs, nisi in illo parvo tempore & in illa subita passione iræ, esset determinatus consensus, quia tunc esset mortale quâmvis transacta irâ, nollet tale malū Armilla ex Cajet. in summa.

Dico 3. Maledictio morbi caduci in regno Poloniæ, plerumq; non est peccatum mortale eò quòd vel non ex animo optetur, sed ex quadam patriæ consuetudine vel non perpenditur gravitas morbi quod locum habet maximè in rudibus iudico tamen, audiendo cultiores interrogādos, an maledictio ex animo nocendi processerit. cùm hi ex vna parte, faciliùs gravitatem morbi perpendant.

Dico 4. Licet maledictiones per dæmones, in Polonia frequentes, non ex animo nocendi prolatæ, non sint peccatum mortale, talibus tamen ut hanc deformitatem videant, & eò faciliùs desistant, injungenda est aliqua devotio. v. g. vnum Ave Maria vel formatio Crucis, vel nominatio nominum IESVS MARIA, semel singulis diebus sinè obligatione tamen, ut taliter per talem parvulam

lam devotionem, gratiam præservativam à tam deformi consuetudine impetrent.

Dico 5. Qui maledicit imprecando mortem, infamiam, paupertatem, &c. spectatâ authoritate D. Th. 2. 2. q. 76. a. 4. ad 2. item ratione Cajet. & Bannez; 2. 2. q. 35. a. 6. tenetur has maledictiones explicare. Sed quia opposita sententia ob authoritatem Bonac. Dianæ & Tamburini, suâ non caret probabilitate. ideo suaderem circa explicationem specierum maledictionis, pœnitentes non esse molestandos.

Dico 6. Licet interdum verba injuriosa contineant falsa mala, tamen non peccatur contra justitiam consideratis personis, locis & cõsuetudinib[9] pravis. quia solent talia dici. non quia vera sint, aut judicentur ab aliis ut vera, sed ex usu neq; ex his sequitur infamia proximi. quia non datur illis fides. sed creduntur procedere ex aliquo malo animo, aut consuetudine prava. Sic sæpè excusantur à mortali, saltem contra justiam, rustici, pueri & milites. nec tenentur ad restitutionem, sæpè tamen peccare possunt contra charitatem, juxta dispositionem animi qui si graviter attendendo motus externos, alium offendit tenetur reconciliari petendo veniam, aut ostendendo signa amicitiæ, aut quid simile. Sciendum tamen, si superiores in aliquo excesserunt, reprehendendo subditos, non tenentur petere veniam, sed alio modo reconciliari ostendendo signa benevolentiæ.

DISTINCTIO XLII.

De judicio temerario & suspicione.

NOta. Iudicium temerarium est, cùm quis absq; sufficienti fundamento judicat malum de proximo. Suspicio est, cum quis assentitur uni parti cum incertitudine, & cum formidine alterius partis differt ab opinione, quia opinio in utramq; partem ferri potest. Suspicio verò fertur in deteriorem partem tria ad temerarium judicium concurrunt. deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere, v. g. videtur Iuvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantùm judicatur peccâsse vel intendere peccare, temerarie judicatur. si detrahitur, obligatio, restituendi famam, oritur.

Dico 1. Vt Iudicium temerarium sit peccatum mortale, debet esse in gravi materia, per quam proximus graviter despicitur, & infamatur, etsi hæc nullum aut leve indicet peccatum, quare gravis materia censetur judicare de viro gravissimo esse mendacem, fatuum &c. quàmvis hæc parvum, aut nullum indicent peccatum.

Dico 2. Non omne peccatum mortale est gravis materia in judicio temerario, sicut & in detractione. nam judicare de viro valde vanitati dedito quod sollicitet fœminam, aut exerceat aliud peccatum, de quo non valde curat, non est materia gravis judicii temerarii, sicut & detractionis.

Dico 3. Suspicio plenè deliberata in re gravi ex levibus indiciis, non est peccatum mortale, Armilla. Sotus & alii contra Bannez, Medinam & alios, &

colligitur ex Sancto Th: quodlibet 12. a. 34. ibi. *Suspicio est quid imperfectum in genere judicij, & ideò est imperfectus motus, & ideò non est mortale ex genere, quamvis si fiat ex odio, erit aliquando mortale.*

Dico 4. Majora indicia requiruntur ad rectè judicandum, quàm ad suspicandum, & majora ad rectè suspicandum, quàm ad dubitandum. v. g. si vir fide dignus referat, se audiuisse à fide dignis, alium bonæ famæ furatum esse, poteris suspicari, non judicare. quia inniteris proximè tantùm fundamento probabili, quod est relatio seu testimonium. & licet sint fide digni, ex relatione aliquorum fide dignorum, tamen contra virum bonæ famæ. Quod si vir timoratus refert furtum de alio nō ita bonæ famæ, potes judicare ita esse, quia inniteris proximè, fundamento moraliter certo, quod licet sit relatio seu testimonium, tamen testis oculati viri timorati, de viro non ita bonæ famæ, quod testimonium ordinariè non solet esse suspectum de veritate. Non tamen si vir loquax referat furtum de viro timorato, potes iudicare ita esse, immo nec suspicari, addo, tantùm potest esse nomen ejus, de quo malum refertur & adeò infamis relator ut nec dubitare possis. Quod si vterq; est bonæ famæ, hoc est & narrator, & de quo narratur, attende circumstantias loci, temporis &c. ad hoc ut appareat sufficientia indiciorum, quibus attentis, si appareant æquales rationes, suspende judicium. Dela Cruz, quoad omnes partes. Tamen quantum ad ultimam partem Conclusionis judico, favendum esse possidenti suam famam, & in antiqua bona opinione habendus proximus.

Dico 5. Si pœnitens sit timoratus, non illico damnetur, si dicat se judicâsse aut suspicatum esse. quia ordinariè in his suspicio aut judicium provenit e indeliberatione. maximè si confitens sit melancholicus. Vnde de perfection[e] consensus examinandus, attentâ priùs personæ qualitate.

Dico 6. Qui de aliquo ex levibus indicijs in re gravi deliberatè suspendit actum, non peccat mortaliter, v. g. si censebat Petrum natum esse nobilem, & quia alius parvæ auctoritatis dixit esse de gente Iudæorum, suspendit actum. quia majus est suspicari quàm dubitare, & suspendere actum. Si ergo in priori casu secundùm dicta non est mortale, suspicari, cur erit mortale suspendere actum? Oppositum docet Medina. Contra hoc præceptum etiam facit, qui legit litteras obsignatas, sicut & ille, qui revelat secretum. Quare secundùm Armillam & alios, qui aperit litteras obsignatas peccat mortaliter, ob periculum sciendi secretum. Secùs dicendum, si judicatur rationabiliter, non adesse tale periculum peccatur tamen venialiter. Item non peccat legens Epistolam, de consensu saltem implicito mittentis, aut ejus, ad quem mittitur. tandem si timetur malum, ut vitetur

Circa Nonum & Decimum Præceptum.

CIrca hæc duo Præcepta, non multa ocurrunt nam ea, quæ sexto & septimo, quoad actum externum, nono & decimo, quoad desiderium, prohibentur, quare ex dictis circa illa, facilis notitia circa hæc, haberi potest, pro majori tamen rerum notitia.

DISTIN-

DISTINCTIO XLIII.

De Cogitatione morosa.

NOta. Cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare, peccatum v. g. carnis, seu quodvis aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione obiecti illiciti. dicitur morosa, quod mora in ea, permittendo eam, trahatur. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. expressus est, quando voluntas acceptat positive delectationem. implicitus est, quando voluntas nec consentit nec dissentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem.

Dico 1. Probabile est non esse mortale, quando insurgentibus cogitationibus seu delectationibus turpibus, voluntas se permissivè & negativè habet, non impediendo tales cogitationes, sed suspendit actum, nec consentiendo, nec dissentiendo. probabile inquam ob auctoritatem Caietani & Victoriæ, & in simili do. cui de motibus sensualitatis. Sed probabilior est sententia Moscicensis, Ianguas. & aliorum, esse mortale. tum ob periculum consentiendi. cùm cogitationes sic permissæ sæpè trahant voluntatem, etiam prius reluctantem, tùm quia *qui non reprimit cogitationes ex suo obiecto mortaliter peccaminosas, virtualiter consentit, virtualis autem consensus sufficit ad mortale.*

Dico 2. Probabile est in cogitatione purè morosa (hoc est vt diximus quæ non intendit opus externum, sed tantùm delectatur circa obiectum) non esse exprimendam circumstantiam fœminæ, an fuerit Virgo, vxorata &c. debet tamen an fuerit circa masculum, bestiam &c. Item exprimendum an ille qui delectabatur fuerit Religiosus. Probabilius tamen est in cogitatione primendam circumstantiam fœminæ. nam ita communiter Thomistæ D. Anto Caiet Tat Ledesma Dela-Cruz contra ali morosa sumit speciem ex obiecto

Dico 3. Delectatio de obiecto turpi, quod quidem ex se est turpe, quia est prohibitum, non est peccatum. Sic, qui die de esu carnium, non peccat. modò non delectetur de esu carnium, ut comp do die veneris. Sicut & delectari de obiecto ex se turpi, ratione aliquorum circumstantiarũ, quæ ex se non sunt turpes, non est peccatum mortale. quæ circumstantiæ posunt esse, v. g. industria, inventio vel alius modus.

Dico ultimo. Si absit periculum consentiendi morosè, non est prohibitum legere libros Ethnicorum, continentes res turpes. non est inquam prohibitum legere propter sermonis elegantiam, qui tamen nullá ratione debent prælegi pueris. Dixi, *Ethnicorum*, nam aliorum, qui res turpes ex professo tractant, narrant ac docent, omnino prohibentur. Ita habet septima regula Concilii Tridentini ante Indicem Librorum prohibitorum.

LIBER II.

DE SEPTEM SACRAMENTIS.

DISTINCTIO PRIMA.

De Naturâ & Institutione Sacramenti.

NOta. Multis modis nomen Sacramenti usurpatur *Primò*, pro juramento. *Secundò*, pro amicorum, regumq; secreto. *Tertiò* pro mysterio. est autem mysterium, *res Divina occulta naturalem hominis cognitionem excedens* tandem sumitur propriè pro signo rei sacræ. De quo.

Dico *primò*. Sacramentũ est *signum rei sacræ sanctificantis homines*, S. Th. 3. p. q. 60. a. 2. explicatur. per *signum* intelligitur *signum ad placitum sacrum, secretum, practicum, permanens sensibile. ad placitum.* id est ex institutione, & non naturale, cùm res materialis rem spiritualem supernaturalem non significet. *Sacrum*, quia ad Divinum cultum, & rem sacram significandam ordinatur. *secretum*, quia Sacramentorum cognitio solùm fidelibus est nota. *practicum* quia causat gratiam. *sensibile*, hoc est externum, sensibusq; perceptum. *permanens*, & sic manna, ig is descendens in Discipulos non erant Sacramenta. Dicitur, *rei sacræ sanctificantis*, id est gratiæ habitualis per quod à ratione Sacramenti excluditur Crux & multa alia, cùm hæc non ordinentur per se ad significandam gratiam, sed ad cultum Dei. Item excluduntur Sacramentalia; quæ non significant immediatè gratiam sanctificãtem, sed quædam auxilia à Deo data, quibus disponimur ad gratiam sanctificantem. Definitiones Sacramentorum in particulari, videantur suis locis.

Hæc definitio Sacramenti potest adaptari Sacramentis antiquæ legis. cùm de ratione Sacramenti ut sic, non sit causare gratiã, sed significare. S Th loco cit. a. 1.

Dico 2dò. Sacramentum est signum trium rerum, nempe Passionis Christi rememorativum. gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticon, id est prænuntiativum. S. Th. l. c a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th ad 3

Dico 3. Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantùm, res tantùm, res & Sacramentum simul*, v. g. in Baptismo. *Sacramentum tantùm* est exterior ablutio *res tantùm.* est gratia in Baptismo collata. *res & Sacramentum simul* est character. S Th. 3 p. q 63. a. 3. ad 2. est autem *Sacramentum tantùm* quod significat tantùm *res & Sacramentum*, quod significat & significatur. *res tantùm*, quod significatur tantùm.

Dico 4. Ad essentiam Sacramenti tria requiruntur. Materia hoc est res aliqua sensibilis. Forma, hoc est verba, & intentio ministri, in Sacramento tamen Matrimonii sufficit aliquid loco verborum, ut est nutus, vel aliud signum exprimens consensum.

Dico 5. Sacramenta antiqua à novis in multis differunt. Nam Sacramenta veteris legis Christum implicitè & ut venturum significabant. Nova verò explicitè & ut præsentem significant illa scil: antiqua non habebant determinatam verborum formam erant difficilia, ut patet in Circumcisione. promittebant tantùm vitam æternam, cælum non aperiebant significabant & non causabant gratiam. sensu in fine dist. sextæ explicando. Vnde ad Gal. 3, infirma & egena vocantur, Ista autem sc: novæ legis, habent determinatam formam. sunt faciliora, conferunt vitam æternam. cælum aperiunt IESU enim baptizato aperti sunt cæli. Mat: 3, continent & causant gratiam ex opere operato, hoc est non ex sola devotione suscipientis, sed ex institutione Christi. vide Trid. Sess. 7 Can. 2. 6. 7 & 8.

Dico 6. Christus Dominus, ut Deus authoritativè, & ut causa principalis instituit Sacramenta. ut homo verò per potestatem excellentiæ & ut causa ministerialis. hanc potestatē habuit per unionē cum verbo Divino patet ex illo Mat: 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, docete omnes gentes, baptizātes eos &c.*

Omnia Sacramenta instituit Christus Dominus. Trid. cit. Can. 1. Præcipuè propter nostram salutem. Vide Mosc: in Examine Appr: tit: 1. q. 1. Poterat tamen Apostolis vel Ecclesiæ, potestas instituendi Sacramenta communicari, sed non est communicata, ne plura sint capita.

Dico 7. Præter principalem necessitatem, quæ est justificationis & salutis nostræ, triplex assignatur à S Th. 3 p q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramenta videlicet ut homo erudiatur humilietur, & exercitetur. sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia humiliatur, se corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur præservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.*

DISTINCTIO II.

De Necessitate Sacramentorum

NOta 1. Status innocentiæ in hoc consistit, quòd per donum iustitiæ Originalis quale habuit Adam, anima perfectè subsit & obediat Deo & animæ corpus.

Nota 2. Per legem naturæ intelligitur totū illud tempus, quod fluxit a peccato primi parentis, usq; ad tempora Moysis, quando Deus legem in tabulis scriptam dedit populo Israel. Igitur lex naturalis ut hic sumitur, opponitur legi scriptæ, & non legi supernaturali.

Nota 3. Lex scripta computatur ab illo tempore, quo Moysi ex Ægypto in terram promissionis properanti, in monte Sinai data fuit lex in tabulis lapideis scripta, ut eam toti populo promulgaret observandam. Rigorosè tamen loquendo Lex scripta incœpit tempore Abrahæ, cui datum est præceptū circumcisionis, ut habetur Genes 17. & sic tempus illud medium inter Abraham & Moysen fuit quasi confinium legis naturæ & scriptæ.

Dico 1. In statu innocentiæ non fuerunt necessaria homini Sacramenta. Nam

Nam medicina non est necessaria nisi ægroto Sacramenta autem sunt spirituales medicinæ, contra peccati vulnera adhibitæ. Et quàmvis homo in illo statu gratiâ indigeret, non tamen ut eam per signa sensibilia consequeretur, sed spiritualiter & invisibiliter. S. Th. loco cit. art 2.

Dices. In statu innocentiæ fuit Matrimonium, quod Apostolus ad Ephes. 5. vocat Sacramentum. Rdet S. Th l. c. ad 3 Matrimonium in statu innocentiæ fuisse institutum, non secundùm quod est Sacramentum, sed secundùm quod est officium naturæ ad propagationem generis humani. Nec Apostolus dicit quòd fuerit Sacramentum, sed quod modò sit Sacramentum, dicit enim, *Sacramentum hoc magnum est.*

Dico 2. Perseverante statu innocentiæ, nulla fuissent Sacramenta propriè sumpta. Nam non fuissent necessaria in remedium peccati, cùm homo fuisset in perfecta animæ sanctitate. neq; fuissent necessaria ad majorem animæ perfectionem, cùm justitia Originalis, dona supernaturalia, ac scientiæ infusæ, ad gratiam augendam suffecissent. S. Th. l. c. Vnde oblationes & alia quæ tunc fuissent, non habuissent rationem Sacramenti, sed gratiarum actionis ac recognitionis supremi dominii.

Dico 3. Si homo in puris naturalibus sine justitia Originali creatus fuisset, tunc Sacramenta fuissent necessaria, vel saltem congrua & ad meliùs esse. primò ob majorem animæ perfectionem, secundò in remedium peccati, si homo tunc deliquisset.

Dico 4. In statu legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum Originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum peccatum actuale. Bonac: de Sacram: q 1 puncto 3 propositione 2. Sed sciendum, hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia aliâ ratione Sacramenta. cùm alia sit definitio Sacrificii, alia Sacramenti. S. Th. q 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas, inter Sacram: legis Naturæ.

Dico 5. In lege Moysaica seu scripta fuerunt Sacramenta. Nam ibi fuit morbus per Sacramenta sanandus. Ista autem Sacramenta fuerunt, Circumcisio Sacrificia expiatoria, Agnus paschalis, Consecratio Sacerdotum, Panes propositionum. Sed horum non assignant determinatum numerum DD.

Dico 6. Deus circumcisionem instituit Gen. 17. & Abrahamo tradidit quadringentis annis ante legē scriptam. Instituta fuit ad delendum peccatum Originale. fuit enim Baptismi figurativa. delebat etiam actuale in adultis saltem indirectè, cùm contulerit gratiam sanctificantē in virtute tamen Passionis Christi, vnde si post Passionem locum haberet in cælum introducere, fiebat in generationis parte, ad carnalis concupiscentiæ, ibi præcipuè vigentis, diminutionem.

Dico 7. Circumcisio erat necessaria. Ita habetur Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputij vestri, ut fit signum fœderis inter me & vos.* Gentiles tamen nullum præceptum obligabat simpliciter ad circumcisionem, sed solùm ex suppositione, si

vellent

vellent populo Dei adscribi, & Iudæorum Sacrificia participare. Ita dicitur Exod. 12. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam & facere phase, circumcidetur prius.* Circumcisio fieri debebat die octava, ob infantis teneritudinem, quæ est ante octavum diem poterat in casu necessitatis postponi (vnde dies illa erat de necessitate præcepti, & non Sacramenti) non autem præveniri, secundùm Hugonem Victorinum apud D. Th. 3. p q 70. a. 3. ad 3.

Dico 8. Cùm fœminæ circumcidi non possent, tunc legis naturæ remedium perseverabat pro illis, sicut & pro masculis ante diem octavum morientibus, atque pro omnibus aliarum nationum. S. Th. a. 4. ad 2.

Dico 9. Minister circumcisionis non erat determinatus. Nam tam mares, quàm fœminæ filios circumcidebant. addit Abul. supra Iosue c. 5. aliquem potuisse seipsum circumcidere ob ministri indeterminationem. Quod dictum de ministro, dicendum de instrumento circumcisionis. inde ait D. Th. l. c. a. 3. ad 2. *Non invenitur tale instrumentum Divino Præcepto determinatum.*

Dico 10. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundùm quid, & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia, & Ordo sunt necessaria simpliciter. alia quatuor, sunt ad meliùs esse, hoc est ut communiter dicitur, sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito peccato mortali post Baptismum. Ordo Ecclesiæ. S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideò non est simpliciter: necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantùm, adhuc Ecclesia conservaretur.

Sed si aliquis in statu legis Evangelicæ nec venialiter peccaret, an egeret Sacramentis? ℞. quòd sic, exceptâ Pœnitentiâ & extremâ Vnctione.

Dico 11. Post Christi Passionem & Resurrectionem, ac sufficientem Evangelii promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncq; legalia cessarunt ad Gal. 5. *Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit.*

DISTINCTIO III.

De Materiâ & Formâ Sacramentorum Novæ Legis

Dico 1. Duplex est Sacramentorum Materia, remota & proxima. Remota est inter quam & formam aliquid mediat, scilicet materia proxima. materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat. Materia remota in Baptismo est aqua. In Confirmatione Chrisma. In Eucharistia, panis & vinum. In Pœnitentia, peccata. In extrema Vnctione, Oleum benedictum. In Ordine, res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema vnctione, Vnctio. In Eucharistia, species panis & vini. in Pœnitentia, actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. Tandem in Matrimonio, corporum traditio. Scias, Ecclesiam non posse materiam Sacramentorum mutare, quia à

Christo Domino est determinata. Ecclesia autem non est supra Christum.

Dico 2. Sacramentum non est validum, dum forma mutatur formaliter seu substantialiter, cùm forma sit pars essentialis Sacramenti. Validum tamen est, si mutatio sit tantùm materialis Est autem mutatio formalis seu substantialis, quando non servatur idem sensus, Mutatatio verò materialis & accidentalis est, quando idem seruatur sensus.

Dico 3 Octo modis contingere potest variari formam 1. additione ut cùm dicitur. Ego te Baptizo in Nomine Patris, qui te creavit, &c. 2. diminutione, v. g. te baptizo, omittendo ly ego. 3. transpositione. v. g. ego te baptizo in Nomine Filii & Patris. &c. 4. interpellatione, v. g. dicendo, ego te baptizo, & casu interponendo, aqua hæc est frigida, &c. 5. corruptione, v. g. ego te baptizo in Nomine Patria, &c. 6. per verba æquivoca. 7. per verba synonima 8. per idiomatis mutationem. In his mutationibus verum conficitur Sacramentum, dummodò servetur formalis verborum significatio, & minister per talem variationem non intendat novum ritum inducere ab Ecclesia non receptum.

Dico 4. In omni idiomate potest confici Sacramentum, minister tamen graviter peccat suæ Ecclesiæ non servans usum. Immo Cajet. docet, idiomatum mixtionem in eadem forma factam non facere Sacramentum invalidum, modò voces conjunctæ eundem servent sensum.

Dico 5. Tota forma debet ab uno & eodem ministro proferri, aliàs falsus redderetur formæ sensus. v. g. Si quis diceret *ego te baptizo*, & alter subjungeret, *in Nomine Patris &c.* falsum diceret, cùm realiter non baptizaret. Henriques tamen, Sacramentum extremæ unctionis excipit, cùm per modum orationis conferatur & oratio possit à pluribus continuari.

Dico 6. Dum quis prætermittit aliquod verbum, putans illud esse de essentia Sacramenti, cùm verè non sit, & vice versa addit verbum putans esse de essentia, cùm verè non sit, verum conficit Sacramentum, modò habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Sic enim in tali casu adest debita materia, forma & intentio.

Dico 7. Vtens in conficiendis Sacramentis materiâ & formâ dubiâ, mortaliter peccat seclusâ necessitate. Cùm se exponat periculo efficiendi Sacramentum invalidum, & pertinet tale peccatum ad sacrilegium.

Dico 8. Minister dubitãs de valore Sacramenti. potest sub cõditione iterare, si dubium sit rationabile aliàs Sacramenti iteratio sine causa facta irrisoria est.

Dico 9. In Sacramentis loco verborum formæ, nequeunt adhiberi, scriptura, signa, nutus. cùm hæc à Christo Domino non sint instituta Excipe Sacramentum Matrimonii, quod cùm sit quidam contractus, potest celebrari nutibus signisque, quibus contrahentium animus manifestatur.

Dico 10. Sacramenta possunt sub conditione administrari, si conditio sit de præterito, vel de præsenti, cùm talis conditio Sacramenti effectum non suspendat, Non possunt tamen Sacramenta administrari sub conditione de futuro. Non enim

enim Sacramentum tunc est validum, dum administratur, cùm minister tunc non intendat ipsum conficere. nec etiam validum est tempore adimpletæ conditionis, quia materia & forma tunc non existunt DD. communiter quoad omnes partes.

DISTINCTIO IV.

De Ministro Sacramentorum.

NOta. Triplex est intentio. Habitualis, actualis & virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid, ex frequenti usu acquisita. hæc reperitur etiam in dormientibus & amentibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur. quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba & verborum sensum. Virtualis, quam S. Th q. *64*. a 8 ad 3 Vocat habitualem, quâ quis ex virtute intentionis actualis non retractatæ, perficit opus.

Dico 1. Minister Sacramentorum novæ legis est Sacerdos, excepto Sacramento Baptismi in necessitate, & Sacramento Matrimonii absolutè, quod ipsi cōtrahentes ministrant. Angeli nequeunt ministrare Sacramenta, nisi Deus in hoc dispensset. vnde si Angelus, utpote veritatis nuncius, Sacramantum aliquod conficeret, pro valido habendum esset. Contrarium de Dæmone, utpote patre mendacii, dicendum.

Dico 2. Ministri intentio necessariò requiritur ad Sacramenti valorem, saltem virtualis. S. Th. l. c. qui nomine habitualis virtualem intelligit, ut patet ex textu. Habitualis propriè accepta non sufficit. aliàs Sacramentum posset confici à dormiente.

Sufficit ut minister habeat generalem intentionem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica, quæcunq; illa sit. quod additur propter Hæreticos Ecclesiæ Romanæ non credentes, & tamen verè baptizantes, si in materia & forma non deficiant.

Habitâ ergo intentione, licèt per risum Sacramentum conficiatur est validum, ut patet de Baptismo D. Athanasij adhuc pueruli, joco alios puerulos baptizantis, quem baptismum pro valido judicavit Alexander Alexandrinus tunc Patriarcha. Item, licet Sacramentum ob malum finem v. g. ob homicidium conficiatur, validum est, ex Can. non illud d. 4. de Cons: si cum materia & forma intentio adsit:

Ex quo patet, si minister intentionem non habeat, invalidum esse Sacramentum, cùm intentio sit de necessitate Sacramenti. Nonnulli dicunt si minister intentionem non habeat supplet Christus, ut in Baptismo puerorum, vel fides & devotio, ut in adultis, qui intendunt Sacramentum percipere. Sed hoc reprobat, D. Th. l c. ad 2.

Dico 3. Non requiritur simpliciter fides in ministro ad valorem Sacramenti. Vnde si Sacerdos hæreticus proferret verba consecratoria super materiam debitam, etiamsi dubitaret fieri consecrationem, tamen verè consecraret, dummodo inten-

do intenderet facere id quod facit Ecclesia: De hoc habetur exemplum in Baptismo. legitur enim in vita S. Genesij, quòd cùm in derisionem Christianæ fidei in publico theatro coram Imperatore baptizari ad instar Christianorum voluisset, & mimus eum baptizans facere quod facit Ecclesia Christianorum intendisset, licèt sine fide, immo in derisum, verum confectum est Sacramentum, & conversio sancti Genesij secuta.

Dico 4. Ministri probitas requiritur ad Sacramentorum administrationem, non quidem validam, sed licitam. Cùm graviter peccet existens in mortali quodcunq; Sacramentum ex officio conficiens non præmissâ contritione quæ sufficit, excepto Eucharistiæ Sacramento, ad quod præmitti, debet confessio, ut decernit Trid Sess: 13. Cap. 7.

Docent nonnulli, quòd existens in peccato mortali, & Subdiaconatum & forsan Diaconatum exercens, res sacras tangens. Episcopus primam tonsuram conferens, sacras vestes, vasa benedicens, Chrisma, Oleum infirmorum conficiens, Ecclesiam consecrans. Concionator concionem ad populum habens, aquam benedicens, Baptismum in necessitate ministrans, Parochus Matrimonio assistens. è terra Eucharistiam elevans, ab uno altari ad aliud transferens, immo forsan aliquem communicans, non peccet mortaliter, cùm tales functiones non sanctificent immediatè. Ita etiam Dela-Cruz de Sac: in genere q. 4. d. 3.

Sed hoc non videtur quo ad omnia subsistere. cùm S. Th. in 4. d. 24. q. 1. ar. 3. q 5. dicat *Quicunq; autem cum peccato mortali aliquod sacrum Officium pertractat, non est dubium quin indignè illud faciat: inde patet, quòd mortaliter peccet.* Quod intellige, nisi parvitas materiæ excuset. Et l. c. in resp. ad 4. sic habet *Quando tangunt res sacras quasi suo officio utentes peccant mortaliter. Secus autem esset si in aliqua necessitate aliquid sacrum contingeret vel exequeretur, in illo casu in quo etiam laicis liceret, sicut, si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terra projectum colligeret.*

Ex quo colliges hos à mortali non excusandos. Scilicet Subdiaconum & Diaconum in mortali suum officium exercentes, Episcopum chrisma & oleum infirmorum conficientem, Eucharistiam transferentem, & eandem distribuentem. Gonet in manuali de Sacram: in genere C. 7. p. 3.

Dico 5. Licet à malis ministris Sacramenta recipere, si sint ab Ecclesia tolerati, non verò si sint nominatim excommunicati, & publici Clericorum percussores S. Th q. 64. a. 6 ad 2. Licet etiam malos ministros inducere ad Sacramenta ministranda, sed in gravi necessitate aut magna exigente utilitate, si non adsit alius minister. Ledesma & comm. apud Dela-Cruz de Sac. in gen q. 4.

Similiter excommunicatus occultus potest Sacramenta conficere ante absolutionem ab excommunicatione, si contritionem habeat & probabiliter credat infamandum nisi celebret; nec sit commoditas petendi absolutionem.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

De Sacramentorum subjecto.

DIco primò. Subjectum Sacramentorum est tantùm homo Viator. cùm tantùm ad ejus salutem peccatiq; remedium Sacramenta sint ordinata. Angeli, utpote spirituales, non sunt capaces Sacramentorum mus v. g. hostiam consecratam comedens, materialiter tantùm & non Sacramentaliter recipit Sacramentum.

Non tamen omnes homines sunt capaces omnium Sacramentorum. Nam quidam Matrimonii sunt incapaces v. g. propter defectum ætatis &c. alii Ordinis, ut fœminæ. alii extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes, &c.

Dico 2. Sacramenta non sunt administranda etiam occultè, peccatori publico indignè petenti Cùm non sint mittendæ margaritæ ante porcos. Sed peccatori occulto indignè petenti debent ministrari Sacramenta, si publicè petat, exemplo Christi D. qui Iudæ proditori Eucharistiam non negavit.

Ex priori conclusionis parte sequitur, publicum peccatorem, v. g. usurarium, vel concubinarium notorium, sicut & histrionem comœdias turpes publicè repræsentantem repellendum esse à Sacramentorum receptione.

Dico 3. Peccatori publicè petenti Eucharistiam, non potest Sacerdos hostiam non consecratam præbere, ad petentis sacrilegium, necnon aliorum scandalum vitandum. Quia sic idololatriæ occasionem præberet. populo talem hostiam adorandam proponens S Th q. 80 a. 6. ad 2.

Dico 4. Requiritur intentio in Sacramenta suscipiente, sed diversimode. Nam in adulto præter dispositionem requiritur formalis & propria intentio, quâ in Sacramentum consentiat. In parvulis rationis usu carentibus sufficit intentio æquivalenter, ut Ecclesiæ.

Dico 5. Recipiens Eucharistiam ad famem pellendam, vel aliud Sacramentum invitè, vel in amentia (modò antea nunquam petierit) vel recipiens Sacramentum cum intentione neutrali, non recipit Sacramentum Sacramentaliter, cùm intentio necessaria, quâ talis caret.

DISTINCTIO VI.

De Primario Sacramentorum effectu sc: gratiâ.

NOta. Sacramenta habent suam virtutem & efficaciam ex passione Christi, vnde Glossa super illud ad Rom 5. *In similitudinem prævaricationis Adæ &c. ait ex latere Christi dormientis in Cruce fluxerant Sacramenta, per quæ salvata est Ecclesia.*

Nota 2. Dupliciter potest causari gratia in anima, vno modo ex opere operato; altero ex opere operantis. Gratia causatur ex opere operato, quando ex virtute Sacramenti, ut à Christo instituti gratia confertur. E contra verò dicitur cōferri ex opere operantis, quando ex vi & efficacia operis ministri aut suscipientis communicatur gratia.

Dico 1. Omnia novæ legis Sacramenta conferunt gratiam non ſolùm ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato, inſtrumentaliter tamen, cùm ſolus Deus principaliter cauſet gratiam. Trid. Seſſ: 7. Can 8. Si ponitur obex, id eſt ſi recipiens propter peccatum mortale ſit indiſpoſitus, non conferunt gratiam, quam tamen poſtea conferunt recedente obice ſeu fictione. S. Th. q. 69. a. 9. & 10. Sciendum, recedente fictione ſeu impedimento conferri gratiam non ſolùm correſpondentem devotioni ſuſcipientis, ſed etiam correſpondentem præterito Sacramento.

Hæc gratia quam cauſant Sacramenta eſt duplex. Communis & propria Cōmunis omnibus Sacramentis, eſt gratia habitualis, aliàs dicta, juſtificans. Propria alias dicta Sacramentalis, eſt exigentia auxiliorum Divinorum, quæ conducunt ad conſequendum uniuſcujuſq; Sacramenti effectum. Gratia omnibus Sacramentis communis, alia eſt prima, alia ſecunda. prima dicitur, quæ primùm infunditur ſubjecto nondum habenti gratiam ſanctificantem, atq; adeo exiſtenti in peccato mortali, vel Originali peccatum enim veniale eſt compoſſibile cum gratia. Ea verò appellatur ſecunda gratia, quæ advenit ſubjecto jam grato & ſanctificato, atque adeò in gratia exiſtenti

Sed explicanda eſt gratia cuilibet Sacramento propria in particulari. Dico ergo, in baptiſmo confertur jus & exigentia ad auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè ſuſcipienda alia Sacramenta, & Chriſtianè vivendum. in confirmatione confertur jus ad auxilia, quibus homo juvatur ad fidei coram Tyranno profeſſionem. In Sacramento Euchariſtiæ confertur jus ad auxilia neceſſaria ad actus charitatis & devotionis, quibus anima ſpiritualiter nutritur. in Pœnitentia confertur jus ad auxilia ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad evitanda futura. In Sacramento extremæ unctionis confertur jus ad auxilia, quibus reliquiæ peccatorum tolluntur, ut ſunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum & quibus vincuntur tentationes. In Sacramento Ordinis confertur jus ad auxilia, pro bono uſu officii ſuſcepti neceſſaria. Tandem in Sacramento Matrimonii confertur jus ad auxilia ad frenandam carnis libidinem, fidelitatem conjugalem ſervandam, curam prolis habēdam; & alios effectus, de quibus alibi.

Adverte, hoc jus & exigentia auxiliorum Dei, non eſt aliquid realiter diſtinctum à gratia omnibus Sacramentis communi, ſed eſt quædam connotatio ſeu reſpectus tranſcendentalis ad auxilia Dei conducentia ad ſupradictos effectus. Quæ connotatio ſeu reſpectus diverſimode explicatur in gratia Sacramentis communi, ſecundùm quod à diverſis Sacramentis cauſatur.

Dico 2. Baptiſmus & Pœnitentia conferunt primam gratiam. vnde cum inveniant hominem per peccatum mortuum, dicuntur Sacramenta mortuorum. Ab aliis verè Sacramentis confertur ſecunda gratia, hoc eſt augmentum gratiæ, & ſic cum in ſuſcipiente gratiam ſupponant, dicuntur Sacramenta vivorum. Cæterum ſicut baptiſmus & pœnitentia per ſe primam gratiam cauſant, per accidens verò ſecundam, ut patet in accedente ad pœnitentiam cum contritione, ita cætera Sa-

Sacramenta per se secundam gratiam causant, per accidens autem primam, ut paret de recipiente in peccato mortali, sed bonâ fide, Eucharistiam, hoc est putando se non esse in mortali. Quod alia Sacramenta per accidens causent primam gratiam, docet Philippus à SS. Trinit: de Sacr: in genere d. 4. ar. 4, dicens esse aliorum Thomistarum mentem.

Dico 3. Suscipientes idem Sacramentum æqualem recipiunt gratiam, loquendo de pueris rationis usu carentibus, ac de adultis cum æquali dispositione accedentibus, secus de adultis inæqualiter dispositis. Quia agens æqualiter operatur, in subjecto æqualiter disposito, & inæqualiter, si non est æqualiter dispositū.

Dico 4. Sacramentum recipiens à meliori ministro, non ideo recipit majorem gratiam, quàm si ab improbo recipiat, cùm gratia ob Christi, & non ministri meritum conferatur. Aliquando tamen melior minister impetrat auxilia à Deo, quibus recipiens melius disponatur & majorem gratiam consequatur. Quod est meliorem ministrum tantum quandoque ad majorem gratiam conducere, sed mediatè.

Dico 5. Sacramenta producunt gratiam non solùm moraliter, hoc est movendo Deum ut intuitu eorundem conferat gratiam, sed etiam physicè, hoc est verè influendo. Nam Sacramenta verè causant in anima gratiam ut docent omnes Theologi, ergo causant physicè. Cùm causalitas moralis sit tantùm methaphorica & non propria causalitas. Non tamen causant principaliter sed instrumentaliter, Principaliter enim producere gratiam Soli Deo convenit. Causant autem Sacramenta gratiam, quando sunt in esse completo, in instanti videlicet, quando materia & forma sunt simul.

QVÆSITVM.

An veteris legis Sacramenta habuerint in se vim producendi gratiam?

℟. NOn habuisse vim physicam, ideoq; ab Apostolo àd Galat. 4. vocari elementa *infirma & egena*. Habuisse tamen vim quandam moralem. excitantem Deum ad dandam gratiam ritè ea suscipientibus, erant enim signa & figuræ passionis Christi futuræ, cuius intuitu Deus gratiam in antiqua lege conferebat. à ratione autem signi vis excitandi moraliter inseparabilis est. Ex quo intelliges veteris legis Sacramenta non causâsse gratiam ex opere operato activè, sicut Sacramenta novæ legis (carebant enim virtute productivâ gratiæ per influxum physicum) causâsse tamen gratiam ex opere operato passivè, reddendo subjectum dignum gratiâ. Gonet in manuali Thom. de Bap. c. 11.

Adverte in usu Sacramentorum veteris legis duo requirebantur ad consecutionem gratiæ, videlicet fides in Christum venturum, nam per fidem passionis Christi justificabantur antiqui Patres sicut & nos quod debet intelligi de fide implicita, explicitè enim tantùm tenebantur credere in Salvatorem futurum. Deinde

inde requirebantur ſacræ cæremoniæ, quas vocamus Sacramenta, quibus antiqui Patres proteſtabantur hanc fidem. Philipp. à SS. Trinit: de Sacram: in Gen. d. 5. d. 6. ex S. Th.

Ex dictis colliges, hanc etiam poſſe inter Sacramenta novæ & veteris legis differentiã aſſignari, quod illa phyſicè, hæc moraliter tantùm cõferebant gratiam.

Dices. Eugenius IV. in literis unionis hanc ponit differentiam inter antiquæ & novæ legis Sacramenta, quòd illa tantùm ſignificabant gratiam, hæc etiam cauſant, quam ſignificant. ergo Sacrãmenta antiquæ legis non cauſabant gratiam ex opere operato, etiamſi moraliter tantùm. ℞. Nego Conſequentiam & dico Pontificem, tantùm excludere à Sacramentis veteris legis veram productionem gratiæ, non verò impropriã, qualis eſt moralis, quo ſenſu dicenda ſunt ſigna practica.

DISTINCTIO VII.

De ſecundariò Sacramentorum effectu, ſcilicet charactere.

NOta Character ex græco, latinè idem ſonat ac figura, nota, ſeu ſignum, quo quis ab alio diſtinguitur, & ad aliquid Divinum deputatur, definitur à S Th: q. 63. a. 4. *Signaculum quoddam ſpirituale animæ indelebiliter impreſſum, ad ſuſcipiendum vel aliјs tradendum ea, quæ ſunt Divini cultûs.* Eſt triplex. Baptiſmi, per quem homo baptizatus ab infideli ſecernitur, & ad ſuſcipienda alia Sacramenta redditur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato diſtinguitur, & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem Ordinatus à laicis ſegregatur, & ad exercenda munera, cuiq; Ordini propria adaptatur.

Ex quo intelliges tria eſſe Sacramenta characterem imprimentia, & conſeqventer non eſſe iterabilia, cùm character ſemper duret, nec per peccatum, degradationem, hæreſim vel mortem deleatur. Trid. Seſſ: 7. can. 9. ratio eſt, quia non habet contrarium, ut probant Theologi Speculativi, incorruptibile autem eſt, quod caret contrario, ut patet in Angelis. Et ſic mortuus, antea baptizatus, confirmatus ac Ordinatus, & ad vitam revocatus, non eſt rebaptizandus, reconfirmandus; aut reordinandus.

Dico primò. Iterantes Sacramenta non iterabilia mortaliter peccant tam conferentes, quàm ſcienter recipientes, ſed non fiunt irregulares niſi iterantes baptiſmum, cùm in jure hoc ſolùm inveniatur. ut autem propter aliquem caſum incurratur irregularitas, debet in jure exprimi. Armilla v. irreg. n 84. & alij.

Dico 2. Præfati tres characteres differunt inter ſe ſpecie. cùm ad diverſos actus ordinentur. Ordinum verò characteres, etiam ſpecie, ſed incompletâ, inter ſe differunt, ſicut & ipſi Ordines ſpecie incompletâ inter ſe differunt, ex quibus coaleſcit unum ſpecie completa Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ordinis d 1. §. 3.

Dico 3. Inter characterem Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis eſt connexio. Nam Baptiſmi neceſſariò ab aliis præſupponitur: Confirmatio enim & Ordo non

do non

do non baptizato invalidè conferuntur, Sed character Ordinis cum chraractere Confirmationis non tantam habet connexionem, cùm Ordo, non confirmato collatus, valeat. Ordinum etiam characteres non habent omnimodam inter ſe connexionem. Nam ſi Ordines per ſaltum conferuntur, valent, vnde tales non reordinantur, ſed ad omiſſos Ordines coguntur.

Dico 4. Character ſubjectatur immediatè in intellectu S. Th. q. 63. a. 4. Nam cum character per ſe primò ad actus Divini cultus, quibus fit proteſtatio fidei, ordinetur, debet habere pro ſubjecto immediato illam potentiam in qua immediatè ſubjectatur habitus fidei. Sed habitus fidei immediatè ſubjectatur in intellectu, ergo & character.

Dico 5. In Chriſto D non datur character Sacramentalis. Nam ſeipſo ab aliis diſtinguitur, ac per unionem hypoſtaticam omnia ad Divinum cultum ſpectantia præſtare poteſt. Characteris effectus patet ex definitione.

DISTINCTIO VIII.

De Numero Sacramentorum.

DIco 1 Septem ſunt novæ legis Sacramenta, his verſibus comprehenſa

Ordinat & jungit, baptizat, chriſmat & vngit,
Peccatum plangit, & in altari ſacra tangit.

Multæ ſolent aſſignari cauſæ, quòd ſint ſeptem nec plura nec pauciora Sacramenta. Prima ex ſimilitudine vitæ ſpiritualis ad corporalem. Nam ſicut in vita corporali homo, *primò* naſcitur, *ſecundò* augetur & roboratur, *tertiò* cibo nutritur, *quartò* ab infirmitate curatur, *quintò* contra infirmitatis reliquias per exercitium & ſimilia juvatur, *ſextò* propagationi ad conſervationem ſpeciei inſervit, 7mo in dignitate ad gubernandos homines inſtituitur. Sic in vita ſpirituali homo per baptiſmum ſpiritualiter renaſcitur, per confirmationem in fide roboratur per Euchariſtiam nutritur, per pœnitentiam à peccati morbo curatur, per extremam vnctionem, contra peccatorum reliquias, mortiſque prælium juvatur, propagationi per Matrimonium Chriſtianè intendit, per Ordinem in ſtatu honoris Eccleſiaſtici conſtituitur. S. Th. q 65. a. 1. aliam cauſam recitat. S. Th. loco cit. alias alij DD.

Et hæc ſeptem Sacramenta differunt inter ſe, materiâ, formâ, neceſſitate, iterabilitate, ac dignitate.

DISTINCTIO IX.

De ritu Sacramentorum.

NOta. Ritus eſt duplex eſſentialis, in materia, forma, & intentione, conſiſtens, eſtque de neceſſitate Sacramenti, & accidentalis, conſiſtens in cæremonijs Sacramentalibus, videlicet, in actionibus religioſis quibus decenter Sacramenta miniſtrantur, eſtq; de neceſſitate præcepti, niſi parvitas materiæ excuſet,

Dico 1. Ritus accidentales à Summo Pontifice præſcripti, non poſſunt ab Epiſcopo mutari, cùm inferior Superioris legem nequeat abrogare; poteſt tamen, quantum ad ſuæ Eccleſiæ gubernationem pertinet, moderari.

Dico 2. Propter varias cauſas ritus accidentales Eccleſia inſtituit. Propter ornatum & decorem, ut in veſtibus Sacerdotalibus patet. Item, ut per tales cæremonias populorum fides augeatur. Tandem, nam rationabile eſt populum Chriſtianum in modo colendi Deum convenire & concordare.

DISTINCTIO X.

De Sacramentalibus.

NOta, Sacramentalia ſunt actiones ſacræ Sacrificio vel Sacramentis adjunctæ vel ad hæc ordinatæ, extra eſſentiam & integritatem horum exiſtentes. Et ſic non omnes cæremoniæ ſacræ ſunt Sacramentalia, ſed potius quædam obſervantiæ, quibus cultores Dei utuntur, ut ad cultum Dei ſe diſponant, quales ſunt genuflexiones, jeiunia, & alia huiuſmodi, ſecundùm alios. Sacramentalia ſunt actiones, vel etiam res ſacræ, ad colendum Deum authoritate publicâ inſtitutæ.

Dico 1. Sacramentalia communiter numerantur ſex hoc verſu contenta.

Orans, tinctus, edens, confeſſio, dans, benedicens.

Per verbum *Orans*, intelligitur Oratio dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, unde in celebratione Miſſæ adhibetur. Item intelligitur Oratio, quæ fit in Eccleſia conſecrata. per verbum *tinctus*, intelligitur benedictio aquæ luſtralis, vel etiam ipſamet aqua luſtralis. per verbum *edens*, intelligitur manducatio panis benedicti, qui diſtribuebatur diebus dominicis. per verbum *confeſſio*, intelligitur confeſſio peccatorum, quæ fit extra Sacramentum pœnitentiæ, & eſt ſignum illius ad quam reducitur tunſio pectoris. per verbum *dans*, intelligitur eleëmoſyna, vel alia opera miſericordiæ corporalia vel ſpiritualia hæc enim reducuntur ad pœnitentiam. Per verbum *benedicens*, deſignatur benedictio, quam Epiſcopus, vel alius juriſdictionem habens, impendit.

Huc revocātur multæ actiones ſacræ, ut exorciſmi, Inſufflationes, benedictio fontis baptiſmalis, & veſtium Sacerdotalium, prima tonſura, conſecratio Chriſmatis Olei infirmorum, templorum, calicum &c. admixtio aquæ vino conſecrando, &c.

Scias numerum Sacramentalium ab Eccleſia poſſe augeri. Immo poſſunt Epiſcopi aliqua in ſuis Eccleſijs inſtituere, dummodò intacta maneant alia univerſaliter recepta, vel niſi à Summo Pontifice vel Concilio prohibeantur. Philippus à SS. Trinit: de Sac. in genere diſp. 10. dub. 4.

Dico 2. Sacramentalia non cauſant immediatè ex opere operato gratiam gratum facientem, aliàs non differrent à Sacramentis. Cauſant tamen auxilia Divinæ gratiæ, hoc eſt auxilia benè operandi, moraliter tantùm, per modum impetrationis, ratione precum Eccleſiæ quæ ordinariè exauditur.

Benè

Benè autem dicuntur Sacramentalia causare auxilia Divinæ gratiæ ex opere operato, licèt interveniant preces Ecclesiæ, nam causant ultra meritum ministrantis vel recipientis Sacramentalia. Sed an omnia Sacramentalia aliquid causent? ℟. ex S. Th. q. 71. ar 3 ad vltim: quòd non.

Ex quo sequitur hanc causalitatem, non esse omnino infallibilem, quia non fundatur in aliqua promissione facta ex parte Dei, sed tantùm fundatur in impetratione Ecclesiæ quæ non semper impletur.

Causant etiam beneficia corporalia v. g. sanitatem &c. Item remissionem peccati venialis, & pœnæ ipsi debitæ, sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum ne noceant. ex opere operato quidem, sed moraliter tantùm, movendo Deum, ut ad præsentiam Sacramentalium intuitu precum Ecclesiæ, causet prædictos effectus.

Sacramentalia tamen non causant immediatè remissionem venialis sed mediate tantùm, quatenùs ex orationibus Ecclesiæ, à Deo obtinent, auxilia quædam supernaturalia ad eliciendos actus supernaturales, quibus formaliter aut virtualiter peccata venialia displicent & retractantur.

DISTINCTIO XI.

De Baptismi institutione & necessitate.

NOta. Baptismus ex græco latinè ablutionem significat. Triplex assignatur, fluminis, flaminis & sanguinis. Baptismum fluminis definit S. Th. q. 66. a. 1. ex M. Sent: in 4. d. 3 scilicet, *est ablutio corporis exterior, sub præscripta verborũ formâ.* subintellige, *à Christo D institutâ, ad regenerationem spiritualem.* Flaminis consistit in actu contritionis, vel charitatis, cum desiderio saltem implicito suscipiendi aquæ baptismum. Sanguinis, est martyrium Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus. Solus baptismus fluminis est Sacramentum, alii verò dicuntur baptismi, in quantum vices baptismi fluminis supplent.

Nota 2. Dupliciter potest aliquid esse necessarium, simpliciter ad consequendam vitam æternam, nempe necessitate præcepti, & necessitate medii. Illud est necessarium necessitate præcepti tantùm ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter omittatur, hoc est vel per ignorantiã vel per impotentiã, non impedit consecutionẽ vitæ æternæ Cæterùm illud est necessariũ necessitate medii, ad vitã æternã, quod licèt inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ.

Dico 1. Baptismus institutus fuit ante Christi D. passionẽ, quando Matt: 13. Christus D. in Iordane à Ioanne Bap. S. Th. q. 66. a. 2. Tum quia baptismus tunc virtutem producendi suum effectum suscepit, dicente D. Aug. Serm. 1. Dominicæ infra Octavam Epiphaniæ. Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Tum quia eo tempore indicata fuit materia baptismi, scilicet

aqua, & forma, ſc: Ssmæ Trinitatis invocatio, in columbæ enim ſpecie Spiritus S. viſus eſt. paterna vox audita eſt, *tu es Filius meus dilectus.* Cæli aperti ſunt, ad baptiſmi effectum prænunciandum.

Dico 2. Sacramentum baptiſmi eſt neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem æternam. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan. 3.* Hinc omnes obligantur ad baptiſmi ſuſceptionem, etiam in vtero gratiâ ſanctificante donati. S. Th. q. 68. a. 1. ad 3. Nam per hoc non recipiunt characterem. Quare B. V. Maria à Chriſto D. baptizata. Euthimius in C. 3. Ioan. Deinde Ioannes Baptiſta. S. Th. 3. p q. 38. a. 6. ad 3.

Poſtea Petrus. Niceph. L. 2. Hiſt. C. 3. à Petro Baptizatus Ioan. Evangeliſta, Iacobus eius frater & Andreas, ab his deinde reliqui Apoſtoli. Ita refert Cinius in Cælo Stellato, à Petro & Ioan. ſeptuaginta Chriſti diſcipuli. Idem Cinius, idque ante Chriſti paſſionem. nam non eſt verò ſimile Chriſtum Apoſtolis nondum baptizatis Euchariſtiam dediſſe. Cæterum Chriſtum D. omnes Apoſtolos Baptizâſſe conforme eſt menti S. Th. q. 84. a. 7. ad 4. referentis S. Aug.

Dico 3. Obligatio ſuſcipiendi Baptiſmum non incœpit ante Chriſti mortem, cùm lex vetus, uſq; tunc duraverit & obligaverit. Nec obligavit ſtatim poſt Chriſti mortem, ſed poſtquam lex nova innotuit. Cùm Chriſtus D. juxta Imperatorum morem ſe geſſerit, non ſtatim factâ à precone legis promulgatione obligantium, ſed elapſo certo tempore.

Quæritur, quando fuit ſufficiens novæ legis promulgatio? Aliqui putant factam fuiſſe die Pentecoſtes, quando Apoſtoli variis linguis omni nationi quæ ſub cælo eſt prædicarunt. Alii verò putant univerſalem Evangelii promulgationem incœpiſſe poſt excidium Hieroſolymitanum à Tito & Veſpaſiano anno poſt Chriſti paſſionem 40. peractum.

Dico 4. In articulo mortis, ac imminente alia neceſſitate, omnes ſtatim tenentur baptizari, extra neceſſitatem verò quantociùs, parvuli quidem quando commodè ad Eccleſiam deferri poſſunt, nempe octavo ſaltem die, vel juxta aliam laudabilem conſuetudinem. Adulti verò poſt perfectam in fide inſtructionem. Sicut Philippus Eunuchum act: 8. & Petrus Cornelium, act 10. ſtatim baptizârunt. quia apparebant ſufficienter inſtructi, ut habet S. Th. q. 68. a. 3.

Dico 5. Baptiſmus ultra debitum tempus non eſt differendus, aliàs peccatur mortaliter. Opatovius de baptiſmo d. 3 q. 1. & alii. Excipe ſi ſit caſus neceſſitatis. Prælatorum licentia. Singularis erga Baptiſmum reverentia, ut de S. Martino octo annis catechumeno legitur. Illa duo baptizandi tempora, Paſchatis & Pentecoſtes, ab Eccleſia ſtatuta fuêre, pro adultis tantùm, & non pro parvulis. S. Th. l. c. ad 1.

DISTINCTIO XII.

De Materia remota Baptiſmi.

DIco

DIco 1. Materia remota Baptiſmi, eſt aqua naturalis, elementalis, pura & ſimplex. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan.* 3 Quod intelligitur, ſive de aqua terreſtri, v g. Maris, fluminis, ſtagni, fontis, ſive cæleſti qualis eſt pluvialis. Sive reſoluta ex glacie, nive, pruina grandine. Ideo autem baptiſmus potius in aqua quàm in alio inſtitutus, quia aqua eſt materia cõmunior, & ad uſum facilior.

Dico 2. Baptiſmus nequit conferri lacrymis, ſudore, ſputo, urinâ, aquâ ex vite profluente, aquâ roſaceâ, aquis alchimicis, herbarum ſuccis, & aliis liquoribus artificialibus. Sylveſter & communis. Cùm hæc & ſimilia differant ſpecie ab aqua naturali.

Dico 3. In glacie, nive nequit conferri baptiſmus, cùm hæc non abluant, niſi priùs reſolvantur. pariter in priſana id eſt aqua hordeacea, & ſimilibus potabilibus liquoribus. non conficitur baptiſmus. cùm ſint alienæ ſpeciei ab aqua naturali. Vnde voto adſtricti, pane & aquá jeiunare, frangunt jeiunium tali potu utentes, ait Cinius.

Dico 4. In brodio, lixivio, aqua ſulphurea, aqua è luto ſaleq; extracta conficitur baptiſmus. Cùm gaudeant eâdem ſpecie aquæ. Si autem tanta eſſet corporum elixatorum, & cinerum reſolutio, ut brodium & lixivium plus de aliena quàm de aquæ ſubſtantia haberet, (quod ex ſpiſſitudine perſpici poſſet) baptiſmus non conficeretur. Sicut, nec in aqua, ita mixta cum alio corpore & liquore, ut ad abluendum tanquam aqua ſit inepta. V. S. Th. q. 66 a. 14.

Dico 5 Vtens brodio, immo aquâ naturali alterata & fœdâ, quamvis ſpecie non variata, peccat peccato ſacrilegij, ob Sacramenti irreverentiam, ſi id ſine neceſſitate fiat: Immo non licet miniſtro ſeclusâ neceſſitate, quamlibet aquam naturalem, puram & veram adhibere, ſed benedictâ, aliàs peccatur mortaliter. Cùm conſuetudinem & præcepta ſervare ſit neceſſe. Multominus miniſter uti poterit materiâ baptiſmi dubia, ob periculum, nullum conficiendi Sacramentum: abſente tamen materiâ certâ poteſt, Sed tunc ſi baptizatus ſupervivat rebaptizandus ſub conditione.

DISTINCTIO XIII.

De Máteria proxima baptiſmi.

DIco 1. Materia proxima baptiſmi eſt exterior aquæ ablutio. cùm baptiſmus in uſu materiæ conſiſtat, ſecundùm illud, *Baptizantes eos &c. Matth.* 29. id eſt abluentes. Huiuſmodi ablutio eſt ſucceſſivus contactus, quo aqua ſucceſſivè corpus contingit. Hinc ad Baptiſmum non ſufficit una gutta aquæ tam modica, quæ per corpus non fluit. Cùm hoc ſit tantùm tangere & non abluere. Communis contra Vaſquez. Per hoc tamen non intendo, requiri determinatam aquæ portionem, ſed ſit quæcunq; modò ſucceſſivè corpori applicetur.

Dico 2. Si aqua veſtes tantùm, pileum, vel quid ſimile extra carnem tangit, baptiſmus non eſt validus, quia nequit dici vera ablutio, Sed ſi panno, vel

pelle porosâ ſit obvolutus, ut aqua penetrans carnem contingat, valet bâptiſmus, cùm verè dicatur ablutus. Sylv. V. Baptiſmus Valet etiam baptiſmus collatus infanti ſub pelle ſecundina, quando non poteſt commodè ipsâ exui, nam tunc ad infantem pertinet, veluti eius pars. Samuel de Lublino v. Bapt: ex Sylv. multi tamen negant

Dico 3. Si pes vel manus tantùm abluatur, non eſt tutò baptizatus. cùm dubiè verificetur ablutus, quamvis in articulo mortis, ſi aliter fieri nequeat, in talibus partibus ſit ſub conditione baptizandus, quod ſi ſupervivat ſub conditione rebaptizandus. Armilla v. Bapt & alii. Quod à fortiori currit ſi digitus tantùm abluatur. Dubium etiam eſt, ſi capillos tantùm tangat. Nam Sotus in 4. d. 3. q. unicâ a. 7. affirmat. cùm capilli ſint capitis partes, vivant & creſcant. Bonac: q. 2. de Bapt: puncto 3 negat. Nam capilli non ſunt hominis partes, ſed ſuperfluitas & excrementum. Vnde miniſtri baptiſmi ſint cauti in aquæ infuſione, ut eam in ea copia faciant, quæ pertingat ad carnem & ſic diſputandi locus non erit, monet Opatovius diſp. 1. de Bap. q. 3. Nec tamen totum, vel medium corpus abluendum, ſed ſufficit caput, pectus, ſcapulas, vel aliam partem, modò verificetur ſubjectum ſimpliciter ablutum. Qui tamen extra neceſſitatem, relicto capite, aliam partem ablueret, peccaret mortaliter, quia in re gravi contra communem Eccleſiæ conſuetudinem faceret.

Dico 4. Deficiente aquâ terreſtri ac vaſe, poteſt infans ſubmitti aquæ v. g. ex tecto defluenti, eritq́; baptizatus. Bonac. l. c. Cùm ſic ſit verè ablutus. Sed ſecurius eſt ſumere manu aquam & per ſe ipſum abluere. Sed dubitatur, ſi puer in articulo mortis conſtituatur, nullaq́; exiſtat copia aquæ, niſi ex rapido flumine, vel profundo puteo, nec ſit vas ad hauriendam aquam, quid agendum? ℞. ex Arm: pannus funiculo in aquam dimittatur indeq́; ſuper puerum cum baptiſmi forma, aqua exprimatur. Quod ſi pannus vel aliquid ſimile non habeatur, tunc baptizans puerum in caniſtro poſitum cum fune in aquam dimittendo immergat & ſic baptizet. cùm non ſit opus baptizantem & baptizatum ſe immediatè tangere. Sotus l. c. a. 8. Tabiena v. Bapt Negotio tandem ad has anguſtias redacto, ut nec funis, nec vas habeatur, puerq́; jam jam moriatur, non debet proijci in flumen ut baptizetur. nam non ſunt facienda mala ut eveniant bona, ad Rom. 6. Si tamen proijciatur (modo contingat aquam) Opatovius l. c. ex Soto docet eſſe baptizatum.

Dico 5. Baptiſmus tribus modis poteſt confici, ſc: immerſione, infuſione, & aſperſione: ſed ſervandus ſub p. m. in baptiſmo ſolemni propriæ Eccleſiæ ritus, niſi rationabilis cauſa excuſet. Vbi extat conſuetudo mergendo baptizare, non requiritur neceſſariò neceſſitate Sacramenti trina immerſio. peccaret tamen graviter propriæ Eccleſiæ morē nō ſervans, extra caſū neceſſitatis S Th q. 66. a. 8.

Dico 6. Si Sacerdos trinâ immerſione baptizare intendens, unam vel alteram omittat, hoc eſt vel ipſe, vel baptizandus, nondum completâ ſecundâ vel tertiâ immerſione moriatur, erit verus baptiſmus, ſi in prima vel ſecunda merſione forma

ne forma prolata. Cajet: ſupra q. 66. a. 8um. Niſi forte trinæ immerſioni ſuam intentionem miniſter alliget, ita ut ſi non ſequatur trina immerſio, non intendat baptizare. ratio concluſionis. nam trina immerſio non eſt de eſſentia, ſed de congruentia. Sicq; explicantur SS. Patres aſſerentes trinam immerſionem eſſe neceſſariam, ſcilicet neceſſitate præcepti non Sacramenti. Concilium autem Tolet. 4. Can 5. Statuens unicam tantùm immerſionem, explicatur etiam, dicendo, id ſtatuiſſe, propter errorem rebaptizantium S. Th. l. c.

Dico 7. Si ex immerſione puero mors immineret, vel accelераretur, deberet, differri baptiſmus, vel ſi eſt periculum mortis, tenuibus guttis caput aſpergatur, ne mors acceleretur. Soto l. c. a. 8.

DISTINCTIO XIV.

De Forma Baptiſmi.

DIco 1. Forma Baptiſmi eſt iſta. *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen. Matt: vltimò euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris &c.* Baptizati debet exprimi perſona, dicendo, baptizo te, vel iſtum, vel Petrum &c. Perſona verò baptizantis non neceſſariò debet exprimi. Tum quia ly. *Ego* includitur in ly baptizo, & tantùm ad majorem intentionis expreſſionem ponitur. Tum quia Græci validè baptizant, nec tamen perſonam baptizantis exprimunt, baptizant enim ſic. *Baptizetur ſervus Chriſti N. in nomine Patris &c.* id faciunt ad vitandum antiquorum errorem, attribuentium virtutem baptiſmi miniſtris, dicebant enim ego ſum Pauli, ego Cephæ &c. actio tamen debet exprimi per verbum baptizo vel abluo, vel aliud æquivalens ſignificans ablationem peccati per modum ablutionis.

Dico 2. Divinæ Eſſentiæ unitas & Perſonarum Trinitas neceſſario ſunt exprimenda. unde in forma baptiſmi dicitur, *in nomine* quod Eſſentiæ vnitatem ſignificat, dicitur, *Patris & Filij & Spiritus S.* quod Perſonarum Trinitatem denotat. Hinc dicens, ego te baptizo in nominibus Patris &c. non baptizat. Neq; ſecundùm quoſdam ſi dicat in nomine Patris, in nomine Filii &c. quia multa ſingularia æquipollent uni plurali. Sed Sotus ſatis probabiliter docet valere hanc formam, ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii &c. cum *ly Nomen* ſolùm multiplicetur propter majorem expreſſionem. Item nòn valet ſi baptizans dicat in virtute Patris & Filii &c. cùm *ly Nomine* plura comprehendat quàm virtus, nimirùm fidem, virtutem, authoritatem ex Innocentio C. 1. de Bapt.

Dico 3. Baptiſmus in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, vel trium Perſonarum, vel Dei, vel ſanctæ Crucis collatus non valet, cùm diſtincte non exprimantur SS. Trinitatis Perſonæ, aliàs neceſſariò exprimendæ. Quia cùm baptiſmus ſit Sacramentum fidei, Deus voluit cum profeſſione & confeſſione diſtincta obiecti principalis fidei adminiſtrari.

Dico 4. Baptiſmus in nomine Chriſti collatus, non tenet. S. Th. q. 66. a. 6.

& alii.

& alii. Et licet Apostoli in primitiva Ecclesia in nomine Christi baptizaverint, id fecerunt ex speciali Dei dispensatione, ut I E S u Christi nomen Iudæis & Gentilibus odiosum, honorabile redderetur. Notat tamen *Soto l. c. a. 6.* nunquam Apostolos in nomine Christi tantùm baptizasse, sed loco Filij posuisse, dicendo. *ego te baptizo in Nomine Patris & Iesu Christi & Spiritus Sancti, Amen.*

Dico 5. Dicendo, ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientis & Spiritus S. clementis valet baptismus. Item, ego te baptizo in nomine Patris &c. & B. M. V. seu Sanctorum, modo non intendat sic baptizare, sicut in nomine Patris &c, alias non baptizaret. Item, ego baptizo te in nomine Patria & Filia & Spiritua Sancta, ut temporibus Zachariæ Papæ quidam illiteratus baptizavit, quem baptismum decrevit Pontifex esse validum, quia licèt Patria non significet Patrem sed locum nativitatis, ut tamen est pars orationis corruptæ prolata ad intentionem Ecclesiæ, patrem significat. Item valet baptismus dicendo, ego te baptizo in nomine Filii & Patris &c. modò non intendat Filium esse principium Patris.

Sed an valeret baptismus datus, in nomine Genitoris & Geniti, & Procedentis ab utroque? affirmat Cajet. 3. p. q. 66. a. 5. Negandum tamen, quia expresse negat S. D. in 4. ad Annib. d. 3. q. unicâ a. 1. ad 4. Quia hæc nomina non sunt synonima. nam Pater, Filius &c. significant Personam ut hypostasim, Genitor verò ut actum notionalem.

Valet etiam baptismus, si loco baptizo dicatur lavo &c. non verò si dicatur mitto in aquam vel in balneum, vel intendo te baptizare. Item, si loco *ego* ponatur *nos* honoris causâ, valet. vel si baptizandus est nobilissimus, & dicátur, baptizo vos. Richardus in 4. d. 3. a. 2. Tandem si ly *in* vel ly *&* omittatur, cùm adhuc sensus verborum subsistat. Opatovius de Bapt. d. 1. q. 4 Quod etiam procedit si utraq; particula simul omittatur.

Dico 6. Forma baptismi proferenda est cum aquæ ablutione, si non physicè & punctualiter, ut utraq; simul incipiat, simulq; terminetur, saltem moraliter, hoc est, ut verborum prolatio incipiat antequam ablutio finiatur, vel è contra, ablutio incipiat, antequam verba finiantur. Erit tamen verus baptismus, si jam effusâ aquâ statim forma proferatur. *Sylv & summa Sacerd v. Bapt.*

Dico 7. Si, antequam forma compleatur, infans moriatur. v. g. dicitur, ego te baptizo in nomine Patris, & infans mox moritur. piè credendum est, summum Sacerdotem supplere defectum. consequenter, talis in loco sacro sepeliendus. Arm. v. Bapt. referens S Thomam, & Samuel de Lub. dicit esse communem. Si ita baptizaretur adultus, saltem baptismo flaminis, salvaretur.

DISTINCTIO XV.

De Ministro Baptismi.

Nota, duplicem esse ministrum, scilicet, solemnitatis seu ex officio & necessitatis.

Dico

Dico 1. Miniſter Solemnitatis in baptiſmo eſt Sacerdos, ut definitur in Conc: Florentino in decreto Eugenij. Qui ſit proprius Parochus. Per quod non excluditur Epiſcopus. cùm quod poteſt inferior poſſit ſuperior. poteſt committi Diacono ut ſolemniter baptizet. Bonac: d. 7. de Cēſuris q. 3. punc: 7. ex Cajet. & Soto.

Dico 2. Miniſter neceſſitatis eſt omnis homo Viator, quia cùm baptiſmus ſit maximæ neceſſitatis, miniſter eius debet eſſe communis. Et ſic in caſu neceſſitatis non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus & hæreticus baptizare poſſunt. Flor. cit. Non tamen baptizare poteſt Angelus bonus vel malus, vel anima ſeparata *ex C. dedit.* Cùm non ſint homo, nec valeant formam proferre vitaliter.

Dico 3. Dum in neceſſitate confertur baptiſmus ſervandus eſt Ordo. Quare infidelis non baptizet præſente fideli. nec mulier præſente viro. nec laicus præſente Clerico, &c. Sacerdos tamen poteſt, præſente Epiſcopo, cùm hoc ſit munus eius. Et quidem hic ordo quandoq; ſub mortali ſervandus. Quare non Sacerdos baptizans in præſentia Sacerdotis peccat mortaliter. Et non Diaconus in præſentia Diaconi, ſecundùm aliquos, cùm Diaconus ex vi ſuæ Ordinationis poſſit ex commiſſione ſolemniter baptizare. Item peccat mortaliter infidelis aut excommunicatus baptizando præſente fideli, aut non excommunicato. Sed inter alios non ſervare ordinem ſolùm eſt veniale, Dela-Cruz de Bap q. 2. dub 1. immo nullum, ſi inferior meliùs novit modum baptizandi ut obſtetrix, quæ proinde examinanda à Parocho, teneturq; ſub mortali ſcire formam baptiſmi D. Antonius relatus in ſumma Dianæ v. Baptiſmi miniſter & alii. Sed Suarez in 3. p. tomo 3. diſp. 21. Sec. 5. negat.

Dico 4. Non licet Sacerdoti infantem alterius Parochiæ ſolemniter baptizare, abſq; neceſſitate, vel proprii Parochi, vel Epiſcopi licentia, licet factum teneat, aliàs graviter peccaret, vſurpando jus alterius. Non tamen excommunicationem vel irregularitatem incurreret, cùm hoc non ſit in jure expræſſum. D. Antoninus 3. p. tit. 14. C. 13. § 4. Bonac. cum aliis de Bap. q. 2 punc. 5.

Dico 5. Si proprius Sacerdos ſit aliquâ cenſurâ irretitus, debet baptiſmus ab alio recipi. Nam adultus recipiens baptiſmum extra caſum neceſſitatis à notorie excommunicato peccat mortaliter & idem de cooperante ad recipiendum baptiſmum.

Dico 6. Dum proprius Parochus, non vult abſq; pecunia baptizare, non licet ab eo baptiſmum recipere, ne ſimonia committatur. Licet tamen in tali caſu, aquam etiam benedictam (cùm non ematur ut benedicta, ſed ut aqua) à Sacerdote emere, ſi aliàs non poſſit haberi. Cinius in Cælo ſtellato, de baptiſmi miniſtro, referens Sotum.

Quod ſi ferens puerum ad baptiſmum, neſciat baptizare, nec habeat alium, & periculum ſit, ne puer moriatur, Sacerdoſque nolit baptizare, niſi dato pretio, tunc poteſt dari pretium, non pro baptiſmo ſed ad evitandam pueri damnationem, Samuel de Lub. v. Bap. cum Caiet.

Si verò Minister sit ita peruersus, ut baptizare nolit, priùs quàm parens juret, se dare pecuniam non ad redimendam vexationem, sed ad emendã gratiam Sacramentalem, non licebit dare pecuniam, ne faciat hoc quod Simon Magus cum S. Petro tentavit. Sot: cit: pecuniam tamen sponte oblatam, licet recipere, immo & petere maximè vbi consuetudo, & absit voluntas vendendi Sacramentum.

Dico 7. In nullo casu licet seipsum baptizare. Tum quia mutaretur substantialiter forma, dicendo, ego me baptizo. Tum quia sicut nemo potest seipsum generare, ita nec regenerare, Nec obstat, quòd Innoc: 3. in quadam decretali dicat de Iudæo seipsum baptizante. Si decessisset absq; alio baptismo ad patriam evolasset. Nam ad patriam evolasset, non propter baptismũ fluminis, sed flaminis.

Dico 8. Vnus potest plures in casu necessitatis baptizare, dicendo, ego vos baptizo &c. cùm forma non mutetur substantialiter. *Vos* enim significat *Te* & *Te*, & sic factum tempore Apostolorum, ob maximam baptizandorum multitudinem. S. Th. q. 66. a. 5. ad 4.

Dico 9. Duo non possunt baptizare unum, dicendo, nos te baptizamus. S. Th. q. 67. a. 6. oppositum habet Palud. & Durandus apud Cinium in Cælo Stellato. Quia minister debet esse unus, cum in Christi Persona, qui est unus, baptizet. Si verò uterque diceret, ego te baptizo &c. uterque suam exprimens intentionem, quasi ipse singulariter baptizaret, ut in casu in quo uterq; contentiosè baptizare conaretur, tunc verba priùs proferens baptizaret, alter verò nihil efficeret, sed potius tanquam rebaptizator, puniendus esset. Si autem simul verba proferrent, & simul immergerent aut aspergerent, verè baptizarent, puniendi tamen essent ob inordinatum modum S. Th. quoad omnes partes l. c.

Dico 10. Puero in mortis articulo constituto, si adsint duo, quorum unus sit mutus aquam fundens, alter verò sit manibus truncus formam proferens, non valet baptismus. nam forma non verificaretur.

Dico 11. Validus est baptismus collatus ei, quem minister cœcus credit esse Petrum, vel masculum, & est, Ioannes vel fœmina, modò non baptizet cum exclusione cuiuscunque, excepto Petro. Quamvis enim minister erret speculativè, non tamen errat practicè, cùm intentionem dirigat in personam præsentem. sicut valida est absolutio impertita viro, qui putabatur fœmina. Victoria de Bap. q. 34. Vivaldus C. 5. n. 22. Hinc malè egerunt in Lusitania, quendam rebaptizantes, cui post multum temporis apparuerunt virilia. tantùm enim nomen fœmininum commutandum erat per Episcopum vel per alium in defectu, in masculinum. Sotus in 4. d. 2. q. 5 a. 8, Adverte, licèt nomen in baptismo datum, possit quis propriâ authoritate mutare, cùm hoc non sit prohibitum in jure, modò absit fraus, tutiùs tamen ut id fiat authoritate Episcopi vel Principis, propter vitandam fraudis suspicionem.

Dico 12. Apud Hæreticos servantes essentialia baptismi, baptizato, denuo non exhibendus baptismus. Trid. Sess: 7. Can. 4. sub anathemate talem baptismum esse validum definiens. Si autem ob aliquam causam probabile esset baptismum

ptiſmum non valere, ſub conditione (quam mentaliter proferre ſufficit) conferatur.

DISTINCTIO XVI

De Pueris Fidelium baptizandis.

NOta. Omnis homo viator eſt ſubiectum baptiſmi, juxta illud *Matth. 28. Baptizate omnes gentes*. Vnde nec Angelus nec anima poteſt baptizari, cùm non ſit homo, nec mortuus, cùm homo mortuus non ſit verè homo, nec beatus, cùm non ſit viator. nec ex bruto & fœmina genitus. Quia non cenſetur verus homo.

Dico 1. Puer in utero matris exiſtens nequit baptizari, etiam imminente mortis periculo. Can. ſi ad matris de Cons. d. 4 Vnde D. Aug. Epiſt. 57. ad Dardanum *Nemo renaſcitur, niſi priùs naſcatur*, ita etiam S. Th. q 68. a. 11. & omnes. quia talis puer nequit ablui. Si tamen aqua intra uterum poſſet fundi & infans ablui, valere baptiſmum, ait Vict. de Bapt n. 32 & alii.

Cajetanus ſupra locum cit. D. Thomæ docet, parvulos in maternis uteris periclitantes poſſe ſalvari per Sacramentum baptiſmi, non in re ſed in voto parentum, ſuſceptum cum aliqua benedictione prolis, ſeu oblatione parvuli ad Deum cum invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis. Sed hoc communiter reprobatur, cùm tantùm ſit unus modus ſalvandi parvulos extra baptiſmum ſc: per martyrium.

Infantes ergo ſine baptiſmo decedentes ad lymbum puerorum deſcendunt, non quidem pœnâ ſenſûs *v. g.* calore, frigore &c. cruciandi, cùm peccato perſonali careant, ſed pœnâ damni ſc: privatione viſionis beatæ.

Dico 2. Licet mulier infidelis habens in utero puerum, imminente periculo baptizetur, non per hoc etiam puer baptizatur. S. Th. q. 68. a. 11. ad 2. Nam puer in ventre non eſt aliquid matris per continuationem, ſed per colligationem, ſicq; à matre per ordinem ad baptiſmum omnino diſtinctus.

Dices. Si baptiſmus matris puero non ſuffragatur, ergo nec martyrium, quod eſt contra omnes. ℞. Diſparem eſſe rationem, quia ad puerum tunc aquæ effuſio non pertingit, eſtq; Eccleſiæ militanti ignotus. benè verò poteſt ad eum pertingere mors, eſtq; Deo notus, qui eum baptiſmo ſanguinis mundat.

Dico 3. Non licet matrem incidere, ut puer, imminente periculo baptizetur. S. Th. l. c ad 3. nam non ſunt facienda mala ut eveniant bona. & hoc verum, licet ex conſilio Medicorum in partu moritura, vel ad mortem condemnata. Sed tunc differri debet judicium donec pariat. *L negat ff. de ſtatu hominum*. at matre mortuâ & puero adhuc in ventre vivente, debet quantociùs Mater aperiri, ut puer baptizetur. Ne verò ſuffocetur, os matris aliquo inſtrumēto apertū teneatur.

Dico 4. Infans ex utero matris extractus, & domi ſine ſolemnitatibus baptizatus, & deinde mortuus, in loco ſacro eſt ſepeliendus, cùm charactere Chriſti ſit inſignitus, & ſit Chriſtianus. Quòd ſi abſq; baptiſmo decedat extra Eccleſiam vel cœmeterium ſepeliendus, modò non ſit in matris utero, tunc enim cum ea tumulan-

tumulandus. Sylv. v. Sepultura. Et ſepeliens huiuſmodi, extra caſum dictum, in loco ſacro, peccat mortaliter. Sylv. & alii.

Dico 5. Si baptizans, parens, & ſuſceptor, ſint infideles, verè tamen baptizatur infans, cum Eccleſiæ intentio ſufficiat. ait enim D. Aug. epiſt. 25. ad Boniſ: tomo 2. *Offeruntur parvuli ad ſuſcipiendam ſpiritualem gratiam, non ut ab eis, quorum geſtantur manibus, quàm ab univerſa Societate Sanctorum, atq; fidelium.*

DISTINCTIO XVII.

De Pueris infidelium baptizandis.

Dico 1. Pueri infidelium rationis uſu carentes validè baptizantur invitis parentibus. S. Th. q. 68. ar. 10. & alii contra Palud. Sylv. & Dur. Quia poſitâ cauſâ ſufficienti, ut accidit in caſu allato materiâ & formâ & Eccleſiæ intentione, ponitur effectus. Non licet tamen baptizare filios infidelium, qui politicè tantùm & civiliter ſubſunt Eccleſiæ, ſeu principibus Chriſtianis vel Eccleſiaſticis invitis eorum parentibus. S. Th. q. 68. a. 10. *Dixi qui politicè tantùm & civiliter ſubſunt.* Nam filios indefilium, qui ſunt vera Chriſtianorum mancipia, invitis parentibus baptizare licet. Gonet in manuali Thom: de Bap. C. 6. Opatovius diſp. 3. de Bap. q. 3. Nam tali Domino licet, ſervus vendere, donare, & quo voluerit mittere, ergo etiam eorum filios à parentibus ſeparare. Quâ ſeparatione licitè contra voluntatem parentum factâ, cur non licebit eos baptizare? Idem, & quidem à fortiori currit de Apoſtatarum filiis. Sicut enim ipſimet Apoſtatæ, cenſuris & pœnis corporalibus cogi poſſunt ad fidem ſervandam, ita eorum filii, ijs invitis baptizari poſſunt.

Dico 2. Si Pater ad fidem converſus in filii baptiſmum conſentiat, matre infideli reclamante, vel è contra, baptizandus eſt infans. Sic Greg. IX. C. ex literis, tit. de converſione infidelium. Sicq; filius dari debet parenti ad fidem converſo. cùm melior conditio parentis Chriſtiani. Multò magis filius ex uno parente jam Chriſtiano natus, præſertim patre. eſt baptizandus. Quia pater eſt præcipua cauſa filii. Id etiam verum, ſi filius ex matre tantùm Chriſtiana natus. cùm partus ſequatur ventrem. Id etiam ſequitur ex authoritate Greg. IX. allegata.

Dico 3. Infidelium filii jam jam morituri debent invitis parentibus baptizari. Quia ſubveniendum eſt maximè indigenti. nec tunc adeſt periculum ſubverſionis, & reditûs ad ſuam fidem. Sotus apud Opatov. l. c.

Dico 4. Si puer rationis uſum habet & petit, baptizandus eſt invitis parentibus, conſequenter ab illis ſeparandus. Quia quantum ad ea, quæ ſunt juris Divini vel naturalis, eſt ſuæ poteſtatis. S. Th. q. 68. a. 10. In dubio autem uſus rationis, ſufficit eſſe ſeptem annorum, nam ſic cenſetur habere uſum rationis. Bonac. de Bap. q. 2. punc. 6. n: 11. & alii. Quod ſi ante ſeptennium dubitatur an puer habeat uſum rationis, eſt ne invitis parentibus baptizandus, ſi petit baptiſmum? Bonac. l. c. negat. Sed affirmativam partem colligo ex Soto à Bonac. relato. qui

abſolutè docet in dubio de uſu rationis baptizandum eſſe, ſi petit, ratio etiam: quòd in dubio declinandum ſit in favorem fidei, tam ante quàm poſt ſeptennium, militat. Adverte non poſſe certum tempus uſus rationis determinari. cùm juxta complexionem poſſit prolongari vel accelerari.

Dico 5. Infidelem non licet ad baptiſmum cogere. Quia non licet ad fidem cogere. quæ prærequiritur ad baptiſmum. *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit Matth. ultimo* Quod autem non liceat infideles ad fidem cogere, docet. S. Th. 2. 2. q. 10. a. 8.

DISTINCTIO XVIII.

Examinantur reliqua de ſubiecto Baptiſmi.

DIco 1. Si quis coactè coactione accidentali, v. g. timore pœnæ, potius eligat baptizari quàm cruciari, modò interiùs conſentiat, recipit baptiſmum ſaltem quoad characterem. Quia omnia requiſita concurrunt. Quare ut validè baptiſmus recipiatur, requiritur intentio. ut licitè, fides, item contritio, vel ſaltem attritio ex motivo ſupernaturali.

Dico 2. Amentibus à nativitate nulloq; lucido intervallo gaudentibus, conferendus eſt baptiſmus in fide Eccleſiæ, ſicut pueris rationis uſu carentibus. Si autem lucida intervalla habent, etiam baptizari debent in amentia, ſi tempore lucidi intervalli voluntatem habuerunt, modò periculum mortis timeatur, aliàs rationis lumen expectandum. Quòd ſi tempore lucidi intervalli intentio non appareat, non baptizentur. Lapſis ex ſana mente in amentiam, ſi antea baptiſmũ petierunt, debet conferri baptiſmus in amentia, licèt tempore amentiæ renuant. aliter dicendum, ſi antea baptiſmum non petierunt. S. Th. quoad omnes partes q 68. a. 12. de furioſis idem. Idem etiam de dormientibus, ſi antea petierunt. cùm ſufficiat intentio habitualis in recipiente tales tamen non baptizandi niſi imminente mortis periculo. S. Th. l. c. ad 3. Unde S. Aug. L. 4. Confeſſ: C. 4. narrat de quodam amico ſuo, qui ob mortis periculum neſciens eſt baptizatus.

Dico 3. Maniaci, qui ſcilicet habent ſufficientem uſum rationis ad judicandum de ſua ſalute, & ſciunt virtutem baptiſmi, etſi circa alia careant uſu rationis, poſſunt baptizari, ſi volunt. S, Th. l. c.

Dico 4. Peccator debet baptizari, loquendo de peccatore ob peccatum præteritum, vel originale, vel etiam actuale, ut in adulto Non verò loquendo de peccatore habente animum in peccato perſiſtendi. Nam per baptiſmum homines Chriſto incorporantur ad Gal. 3. *Quicunq; baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Nemo autem in peccato perſiſtens poteſt Chriſto incorporari. S. Th. l. c. a. 4. Ex quo patet, ſi dormientes, amentes &c. dum ſanâ mente gaudebant, baptizari volebant, ſed morali certitudine ex aliquibus ſignis colligitur habuiſſe intentionem in mortali perſeverandi, immediatè ante amentiam &c. ut eſt in concubinarijs & ſimilibus, non ſunt baptizandi

Dico 5. Baptizati, existentes in actuali affectu ad peccatum mortale, recipiunt baptismum quoad characterem, non quoad gratiam, recedente tamen fictione seu impedimento, baptismus sortitur suum effectum, hoc est peccata ante baptismum commissa quoad culpam & pœnam delet. S. Aug. apud S. Th. q. 69. a. 10. ait enim *tunc valere incipit ad salutem baptismus, cùm illa fictio veraci confessione recesserit*.

Quæritur, per quid tollatur fictio impediens fructum baptismi? ℞ Fictio post baptismum continuata, tollitur, non per baptismum, sed per pœnitentiam. cùm sit peccatum hominis baptizati pertinens ad claves Ecclesiæ. & de hac fictione loquitur D. Th l. c ad 2. & 3. Secus sit de fictione solùm comitante baptismum, ut cùm quis baptizatur sine attritione. Nam ista fictio, sicut & peccata antecedentia & concomitantia baptismum, tollitur per veram attritionem habitam antequam homo de novo peccet mortaliter, cum baptismo præcedente. Dela-Cruz de Bapt. q. 4. d. 4. Et ratio quoad peccata concomitantia. Nam non major dispositio exigitur ad hoc ut baptismus antea collatus communicet suum effectum, quàm tunc quando actu confertur. Hic casus de peccato baptismum concomitante esse potest, si quis in media verborum prolatione retractet affectum peccati, & quia res citò agitur, ante terminum prolationis formæ non atteratur, vel etiam ignoret id esse necessarium.

Ex hoc habes peccata, tantùm baptismũ concomitantia, nõ esse materiam cõfessionis.

Dico 6. Adulti in mortali existentes & ad baptismum accedentes non tenentur confiteri, cùm ante baptismum, usus clavium Ecclesiæ, locum non habeat, sed sufficit attritio ex motivo supernaturali. Quòd si ex devotione petant confessionem audiantur, non ad dandam absolutionem vel satisfactionem, sed instructionem. S. Th. quoad omnes partes, q 78 a. 6.

Dico 7. Si quis ex aliquo casu non fuit verè baptizatus, & hoc ignorans moritur, si sine mortali decedit, salvatur baptismo flaminis Quòd si fiat Sacerdos piè credendum est facta per eum tenere, & Ecclesiam, defectum supplere. refertur pro hoc B. Albertus M. per Sylv. de Bap & summa Angelica. Si tamen error deprehendatur, actiones per talẽ factæ repetãtur. Quia tunc Ecclesia cessat supplere.

Occasione huius Conclus. Quæritur. An expositi infantes, qui reperiuntur ad portas Ecclesiæ vel Hospitalis sine scripto, & sint ita tenelli, ut judicentur paucorum dierum, baptizari debeant?

℞. Quòd sic sed sub conditione. est enim magna præsumptio quòd non sint baptizati, quia impudicæ mulieres totæ sunt tegendo sceleri, & de salute spirituali infantis nihil curant. Quod etiam faciendum, si puer videretur unius mensis. quia quandoq; infantes adeo magni nascuntur, ut ante mensem nati videantur.

Sed quid dicendum si infans schedulam baptismi collo appensam habeat? Adhuc sub conditione baptizandum esse docet Marchantius tr. 2. de Bap. C. 2. q. 4 Quia testimonium schedulæ non est certum, & in dubio inclinandum est in favorem infantis, nec fit injuria Sacramento, cùm apponatur conditio. Adde

quòd

quòd ſchedula ſignificat baptiſmum collatum à muliercula, quæ præcipuè in tenebris & ſolicitatione, prudenter creditur errorem in eſſentialibus commiſiſſe. Sed contrarium alii tenent. nam cùm ſchedula adſit, moraliter certum eſt, baptizatum eſſe.

Dico 8. Dum adultus, actu baptizatus nihil de baptiſmo cogitat, recipit Sacramentum, cum ſufficiat intentio virtualis, imò habitualis, in ſuſcipiente enim non requiritur tam perfecta intentio, ac in miniſtro. hinc amens in articulo mortis baptizandus eſt, ſi antea aliquando baptiſmum petiit, credendo eandem voluntatem perſeverare. V. N. Labat de Sac. d. 1. d. 7. §. 2. colliges hoc intercedere.

Dico 9. Monſtrum quod capite & pectore formam beſtialem refert, non eſt baptizandum Quia non cenſetur homo. Quod ſi caput tantùm ſit ferinum, ſecundùm Comitolũ baptizetur, ſecundùm alios expectetur, donec certiùs cognoſcatur, niſi immineat mors, tunc enim, ſed ſub cõditione, baptiſmus cõferendus.

Dico 10. Monſtrum maris & fœminæ formam repræſentans eſt baptizandum cùm ſit homo, animâ rationali & corpore conſtans.

Sed quomodo baptizandum, quando cum duobus capitibus vel alio modo apparet? ℞ hanc eſſe regulam. Quando eſt unum individuũ, vnâ formâ eſt baptizandum, vbi verò ſunt duo individua duplicandus baptiſmus. Tunc autem ſunt duo individua, quando ſunt duæ animæ rationales, & tunc ſunt duæ animæ, quando ſunt duo capita & duo pectora diviſa, quod ex operationibus, cognoſcitur, ſi v. g. uno vigilante alterum dormiat &c. & tunc bis baptizandum, vel ſaltem unico actu (abluendo tamen utrumque) ſi urgeat mortis neceſſitas, dicendo, ego vos baptizo &c.

Si verò non appareat clarè duplici animâ conſtare, v. g. ſi habeat duo capita ſub uno pectore, vel viceversâ, vtatur miniſter duplici baptiſmo, uno abſoluto ubi perfectius caput vel pectus viget, alio conditionato in parte minus perfecta, Sylv. v. Bapt. & alii.

Dico 11. Si in monſtro ſit unum caput, & inde ex umbilico alter homuncio ab humeris integer pendeat, tunc tale monſtrum ut unum ſuppoſitum baptizandum, poteſt tamen ille pendulus homuncio, ſub conditione baptizari, ſecundùm Soto in 4. d. 3. q. 1. a. 9. & Bartholomæum ab Angelo, cuius ætate tale monſtrum natum.

DISTINCTIO XIX.

De effectibus Báptiſmi.

DIco 1. Multi ſunt effectus baptiſmi, ut patet ex Tertulliano L. de Bap. C. 3. è quibus ſex numerat. Pater Gonet in Manuali Thom: de Bapt. C. 8 Primus & præcipuus eſt remiſſio peccati originalis & omnium actualium baptiſmum præcedentium. per baptiſmum enim Chriſtianus fit novus homo, creatus in Chriſto Ieſu, proinde nihil in eo remanet de vetuſtate peccati. ex S. Th q 69. a. 1. Se-

a. 1. Secundus baptiſmi effectus eſt totius pœnæ peccato debitæ plena remiſſio, abſq; ſatisfactione. ex S. Th. q. 68. a. 5 & 6. proinde patefactio aditus in regnum cælorum abſq; dilatione, ſi quis poſt baptiſmum ſine novo peccato moriatur, ex S. Th. q. 69. a. 7. Tertius baptiſmi effect⁹ eſt infuſio gratiæ juſtificantis. & virtutũ ac donorum eam concomitantium ex S. Th. q. 69. a. 4. & 6. Quartus effectus baptiſmi eſt jus ad auxilia fini eius proportionata, nempè ad ſanctè & Chriſtianè vivendum, ut decet filios Dei adoptivos. ex S. Th q. 62. a. 2 Quintus eſt unio moralis cum Chriſto ut capite ad participanda ipſius merita. ex S. Th. q. 69. a. 5. Sextus baptiſmi effectus eſt character. de quo S. Th. q 63. a. 1. & ſequentibus Præter hos effectus qui ſunt ex inſtitutione Chriſti, eſt alius ex determinatione Eccleſiæ, ſc: ablatio irregularitatis, de qua in 3. & 6. concluſione. & cognatio ſpiritualis de qua in ſequenti.

Dico 2. Baptiſmus omnibus baptizatis confert æqualem effectum, loquendo de effectu ad quem, eſt per ſe inſtitutus, qui eſt gratia, virtus, peccatorum remiſſio &c. ne dum pueris ad baptiſmum æqualiter ſe habentibus, verum & adultis æqualiter diſpoſitis: ſecus, ſi cum majori vel minori diſpoſitione accedant, ſi ſermo ſit de effectibus magis & minùs ſuſcipientibus.

Dixi, *ad quem eſt per ſe inſtitutus*. Nam loquendo de effectu accidentario, ad quem baptiſmus non eſt inſtitutus, ſed Divina virtus miraculosè operatur, ut lex v. g. peccati, quæ in membris noſtris regnat, extinguatur, non æqualem confert effectum, etiamſi ſit æqualis diſpoſitio, ſed juxta divinæ providentiæ ordinem pueris & adultis diſpenſatur. S. Th q. 69. a. 8.

Dico 3. Baptiſmus tollit omnem irregularitatem provenientem ex delicto, Panorm in cap. Gaudemus de divor Arm. v. irreg. Provenientem ex homicidio non peccaminoſo. Arm. ex C. Si quis Viduam d. 50. Non autem provenientem ex bigamia. Cap. Acutius d. 26. Nec irregularitatem ex defectu natalium ortam. Sylv. de Bap. Arm. v. irreg. unde ſpurius infidelis & deinde baptizatus, nequit ad ordines, dignitateſq; promoveri abſq; diſpenſatione.

Dico 4. Licèt baptiſmus præſentis vitæ pœnalitates auferre poſſit, non tamen eas ante reſurrectionem tollit. ut homines in ſpirituali pugna victoriam reportent, item ne propter præſentis, ſed potius futuræ gloriæ commoda, ad baptiſmum accedant S. Th. l. c. a. 3.

Dico 5 Baptiſmus non liberat à pœnis in foro externo debitis, v. g. propter homicidium, furtum &c. & ſic baptiſmus non tollit à fure ſuſpendium. cùm homines debeant ædificari ex pœna, ſicut ſcandalizati fuerunt ex culpa. unde poteſt quis in judicio accuſari de perpetratis ante baptiſmum. Piè tamen talibus princeps poſſet indulgere. S. Th. l. c. a. 2 ad 3.

Dico 6. Baptiſmus nullum liberat à ſervitute. cùm hoc non ſit in jure expreſſum. Barthol: ab Angelo & alii. Nec liberat à reſtitutione; cùm retinere alienum, ſit lædere proximum S. Th. q. 68. a. 5. ad 3 Liberat tamen ab infamia ſequente peccatum in ratione peccati. Gloſſa in C. ſine pœnitentia, de conſc: d 4.

DISTIN-

DISTINCTIO XX.

De ritu Baptismi.

NOtâ. Tres præcipuè ſunt ritus baptiſmi. Catechiſmus. exorciſmus, & Patrinus. Catechiſmus ex græco ſignificat credendorum inſtructionem, hinc catechumeni dicuntur, qui ante ſuſceptionem baptiſmi de fide inſtruuntur. Exorciſmus ex græco ſignificat adjurationem per res ſacras, quâ dæmones ab hominibus pelluntur, ne eis noceant. Tandem Patrinus eſt, qui baptizandum offert & tenet & pro eo fidem profitetur. per quod oſtendit, ſe infantem in ſuam curam recipere, & ſic obligatur ipſum de fide & aliis ad ſalutem æternam neceſſariis inſtruere.

Quoad Primum.

DIco 1. Licèt pueri non ſint inſtructionis capaces, congruè tamen utitur Eccleſia catechiſmo in baptiſmo eorum, quia baptiſmus eſt Sacramentum fidei, fides autem non habetur niſi per inſtructionem, dicente Apoſt: ad Rom. 10. *Quomodo credent ei quem non audierunt, quomodo autem audient ſine prædicante?* Vnde ſicut Eccleſia pueris baptizandis aliorum pedes accommodat ut ad baptiſmum veniant &c. ita aliorum aures ut catechiſmum audiant, & intellectum ut inſtruantur, præbet. S. Th. q 71 a. 1. ad 2. debet autem baptiſmum præcedere catechiſmus. Rabanus apud S. Th l. c. ubi ſcias, Sacerdotis eſſe munus catechizare, ex Nicolao Papa, apud S. Th. l. c. a. 4.

Dico 2. Catechiſmus eſt inſtitutus, propter fidei ſuſceptionem, profeſſionem, & obſervationem. Scrutinium Sacerdotale de Catechiſmo. Obſerva, fidei ſuſceptionem, profeſſionem & obſervationis curam, per ſe ipſum ab adulto requiri & promitti, à puero verò per Patrinum dicentem. Credo &c.

Quoad Secundum.

DIco 1. Eccleſia utitur exorciſmo ad pellendos dæmones à baptizandis, aliquam poteſtatem ſuper eos habentes ob peccatum originale, vel etiam actuale, ut in adultis. Debet baptiſmum præcedere, ne hominis ſalus impediatur. Pertinet autem ad Sacerdotem exorcizare tanquam ad cauſam principalem, ad Lectorem & Exorciſtam tanquam ad cauſam inſtrumentalem, ſicut & catechizare. S. Th. q. 71. a. 4. ad 1. & 2.

Dico 2. Ea quæ fiunt in exorciſmo, duo efficiunt. ſcilicet excludunt baptiſmi impedimentum extrinſecum & intrinſecum, extrinſecum, hoc eſt dæmonem, ne baptiſmum & alia bona impediat, intrinſecum, in quantum ſenſus ad percipienda ſalutis myſteria præcluſi aperiuntur. S Th. l. c. a. 3.

Quoad Tertium.

DIco 1. Præter baptizantem requiritur Patrinus in baptiſmo ſolemni. Quamvis adultorum. Huius officium eſt, vt eius quem de ſacro fonte ſuſcepit curam gerat in his, quæ ad fidem & ſalutem æternam ſpectant. Hæc obligatio eſt

ſub mortali, quia in facie Eccleſiæ ſe obſtrinxit. Opat. de Bap. diſp. 2. q. 4. Sed D. Th. q. 67. a. 8 excuſat ab hac cura Patrinos, quando vident à ſe ſuſceptos inter Catholicos converſari, nec in hoc contrariatur citatus Doctor.

Ex quo colliges hæreticos non poſſe pro Patrinis admitti. Nonnulli dicunt poſſe ob gravem cauſam. Catholici tamen ob rationabilē cauſam poſſunt infantē hæretici baptizante prædicante ſuſcipere, ſaltem ubi hæreſes impunè graſſantur.

Dixi à principio concluſionis, *in baptiſmo ſolemni.* Nam in baptiſmo privato & neceſſitatis, Patrinus non eſt neceſſarius. Quòd ſi adhibeatur non contrahit cognationē ſpiritualē, ut docui in Supp Moſc. tit. 5. q. 17. ex Led. & Dela-Cruz.

Dico 2. Non Baptizatus nequit admitti ad officium Patrini, & factum non tenet ſi admittatur. quia non poteſt eſſe pater ſpiritualis, qui nondum ſpiritualiter natus. Pueri etiam & qui non habent uſum rationis, officium Patrini non poſſunt ſuſcipere. Propterea Spirituale Pariſienſe Cap. de adminiſtratione baptiſmi jubet, ut maſculi annorum tredecim, fœminæ infra duodecimum ad officium Patrinorum admittantur. Panormitanus relatus ab Opatovio diſp. 2. de Bap. q. 4. Vult eſſe annorum octodecim. ut tamen hi contrahant cognationem ſpiritualem non requiritur determinata ætas, ſed ſufficit uſus rationis. Item mutus ab hoc munere excluditur. Idem ſtatuitur de Abbatibus cum ſuis Monachis, niſi de Abbatibus conſuetudo oppoſitum ſuadeat. De Religioſis Mendicantibus eſt diverſitas opinionum. Quod ſi Monachi Patrinum agant, factum quidem tenet, ſed peccant, non tamen mortaliter ſecundùm Cinium contra Sotum. Nec parentibus carnalibus conceditur fungi actu Patrini. nam ex hoc ſequitur cognatio ſpiritualis, unde non eſſet illis liber uſus matrimonii, niſi Epiſcopus diſpenſaret. conceditur tamen parentibus exercitium Patrini in defectu aliorum. S. Th. q. 67. a. 8. ad 2. Sed inde etiam oriri cognationem ſpiritualem, & impediri vſum Matrimonii docet Bonacina cum aliis q. 4. de m. punc. 2. non enim ad hoc etiam in defectu aliorum parentes coguntur, cùm ſuſceptio infantis non ſit de neceſſitate baptiſmi. Sed non impediri uſum Matrimonii in tali caſu docet Opatov. de Bap. diſp. 2. q. 4 & alii apud Bonac. l. c. Immo Konich diſp 34. de Sac. d. 8. ex Durando & aliis docet cognationem ſpiritualem Matrimonio etiam culpabiliter ſupervenientem non impedire uſum matrimonii. cùm hoc in jure non ſit expreſſum. Sed à ſentētia D. Th. in 4. d. 42. q. 1. a. 1. S. Bon. ibid. a. 1. q. 1. & aliorum non eſt recedendum, qui id ex jure deducunt.

Dico 3. Ex Opatov. l. c. ad contrahendam ex uſu Patrini cognationem ſpiritualem quatuor requiruntur conditiones. Prima ut baptizandus in baptiſmo ſolemni offeratur & teneatur. Vnde ſi contingat puerum privatim ob periculum mortis baptizari, & poſtea in Eccleſia ſuppleri ſolemnitates, illi qui eum tenent non contrahunt cognationem ſpiritualem, licèt etiam in privato baptiſmo tenuiſſent. cùm ad contrahendam cognationem ſpiritualem ſit neceſſarius tunc contactus, quando infans actualiter ſolemniter baptizatur ut colligitur ex quadam declaratione Card. cujus memini in Supplem. tit. 5. q. 7. quæ loquitur de bapti-

ſmo ſolemni, quia loquitur de baptiſmo de quo Tridentinum, Tridentinum autem loquitur de ſolemni, dum ait, quòd Parochus interroget, qui ſint Patrini.

Sed dubitatur primò, an contrahatur cognatio ſpiritualis dum baptiſmus ſub conditione confertur? affirmat Opatov. l. c. Sed ſi cognatio ſpiritualis ſub odioſis comprehenditur, non eſt extendenda niſi ad caſus in jure expreſſos, vel inde per communem ſententiam deductos.

Dubitatur 2. an baptizans in extrema neceſſitate contrahat impedimentum dirimens, ita ut matrem baptizati in coniugem habere nequeat? Reſpondeo ſententiam affirmativam eſſe communem.

Secunda conditio, ut Patrini contrahant cognationem ſpiritualem eſt, ut non ſit error perſonæ, niſi adeſſet intentio ſuſcipiendi, quicunq; ille ſit.

Tertia, ut ſuſcipiens ſit baptizatus, quia non baptizatus non ſubjicitur Eccleſiæ, ex cujus diſpoſitione oritur cognatio hæc & eadem ratio de parente infantis. Quare qui baptizavit infantem mulieris infidelis, ſi convertatur, poteſt duci in Vxorem, quia cognatio non reſultat ex illius converſióne ait Opat. l. c.

Quarta, ut à parentibus vel ſaltem à Parocho deſignentur, unde ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, ſpiritualem cognationem nullo modo contrahunt. ait Trid. Seſſ. 24. Cap 2.

Dico 4. Sufficit unus Patrinus vel una Matrina, vel ad ſummũ unus & una, ex Trid. Seſſ. 24. C. 2. Si plures, committitur mortale. Bonac. de Matr. q. 3. puncto 5. §. 2. & alii contra Sanchez. Quia violatur præceptum Eccleſiæ in re gravi. Non poſſunt aſſumi duo viri, ut unus ſuppleat vices mulieris, ex declaratione S. Cong. apud Fernandez de Patrinis, factum tamen tenere puto, ſicut dum plures aſſumuntur ad officium Patrinorum quàm duo, contrahunt cognationem ſpiritualem ut communiter docetur contra Suarez.

Quare Parochus diligenter inquirat, quem velint parentes ad hoc officium. Horum nomina deinde conſcribat & doceat, quam ſpiritualem cognationem cõtrahant. Si Parochus plures, quàm duos permittat, ab Ordinario loci puniatur, ut habet Trid. cit. immo ſi Parochus contra voluntatem parentum aliquem admittat, non contrahit cognationem ſpiritualem, quia cenſetur non eſſe aſſignatus, deſignare enim non pertinet ad Parochum, niſi in defectu. Bonac. l. c. ſicut & ille non contrahit cognationem ſpiritualem, qui ex juſta cauſa reprobatur, à Parocho v. g. quia eſt hæretic⁹, ita enim ſe habet acſi non eſſet deſignatus Bon. l. c. Plura de cõtractione cognationis ſpiritualis. V. in Sup. Moſ. l. c. & apud alios.

DISTINCTIO XXI.

Examinantur reliqua de ritu Baptiſmi.

Dictum eſt ſupra tres præcipuè eſſe ritus baptiſmi. nam abſolutè loquendo ſunt plures, quorum determinatus numerus deſumendus ex Agenda cuiuſq; Eccleſiæ. Ex his alii antecedunt, alii concomitantur, alii conſequuntur baptiſmum.

Propter tres præcipuè causas huiusmodi ritus instituti. Primò ad excitandam fidelium devotionem, & reverentiam erga baptismum, ne à simplicioribus per modum simplicis ablutionis apprehendatur. 2dò. ad fidelium instructionem, simplices enim literis carentes oportet per signa sensibilia erudire. 3tiò. per hujusmodi ritus vis dæmonis cohibetur. Non tamen sunt de necessitate Sacramenti sed præcepti tantùm, unde omittens sine causa vrgēnti mortaliter peccat, ut docet S. Th. q. 71. a. 3. ad 3.

Dico 1. Ritus baptismum antecedentes sunt. 1. Interrogatio quid petatur. 2. exsufflatio. 3. Crux in fronte & pectore baptizandi. 4. impositio manus super caput. 5. immissio salis in os infantis. 6. exorcismus. 7, signum Crucis in fronte infantis. 8. impositio manus super caput eiusdem. 9. impositio extremitatis stolæ super eundē & introductio in Ecclesiam 10. exorcismus antequam accedatur ad baptisterium 11. tanguntur aures & nares salivâ Sacerdotis. 12. fit abrenunciatio Sathanæ 13. Oleo Catechumenorum ungitur in pectore & inter scapulas in modum Crucis. 14. Interrogatur an credat. 15. an velit baptizari.

Dico 2. Ritus baptismum concomitantes sunt. 1. Quòd conferatur in loco sancto ad id deputato, nisi causa rationabilis aliter suadeat, ut fit dum filii Catholicorū in locis hæreticis baptizantur. Sciendum tamen, cum nobilibus quoad hoc in multis locis conniveri. 2. quòd conferatur in aqua ad hoc pridie Paschæ aut Pentecostes per infusionem chrismatis & aliàs cæremonias consecrata. *Adverte*, si hæc non habeatur, alia pro casu necessitatis ex tempore consecretur, per formulam brevem in nonnullis Agendis habitam. Si hæc etiam desit, accipiatur aqua benedicta communis. 3. Patrini tenent puerum. 4. imponitur nomen infanti.

Dico 3. Ritus baptismum consequentes sunt. 1. Vngitur chrismate in summitate capitis in modùm Crucis. 2. datur vestis candida. 3. candela accensa puero vel Patrino traditur.

Hæ cæremoniæ in baptismo privato prohibentur per Clementinam unicam. Patrinus tamen solet adhiberi, sed non necessariò. sine scrupulo etiam nomen imponeretur, & aqua benedicta communis adhiberetur. dato etiam quòd in loco sancto, ob proximam commoditatem fieret, sub prædicta prohibitione contineri non censeretur.

QVÆSITVM
Quid significent hi ritus?

℞. EXsufflatio, & idem de exorcismo, significat diaboli expulsionem & Spiritûs Sancti introductionem. Quid crux, in fronte & pectore, mox patebit. Benedictio cum manûs impositione, designat præclusam diabolo viam ne redeat. Positio salis benedicti in os pueri significat fideliūm sermonem debere esse discretionis sale conditum. Impositio extremitatis stolæ super infantem, denotat partem cum Christo in vita æterna. Aurium & narium cum sputo linitio, ut aperian-

tur aures ad audienda Dei mandata, & nares ad percipiendum Dei notitiæ odorem. Inunctio oleo facta in pectore & inter scapulas, hominem fieri pugnatorem contra diabolum. In vertice capitis chrismate per modum crucis unctio, hominem vexillum militiæ Christi in supremitate capitis præseferre, & deinceps Christianum à Christo dici. Candidæ vestis receptio significat novitatem vitæ. Tandem cerei accensi in manum baptizati traditio, significat lumen fidei, cuius Sacramentum est baptismus, vel morum claritatē, vel etiam doctrinæ veritatem.

Dico 4. Solemnitates baptismi ob necessitatem vel aliam gravem causam omissæ, deinde supplendæ ut eò faciliùs effectus, quem tales solemnitates præstant, habeatur, S. Th. q. 71. a. 3. ad 3 Hoc tamen in hæreticis ad fidem conversis non practicatur, ne plebs putet eorum baptismum fuisse nullum.

Sed dubitatur, an si post peractas cæremonias, comperiatur puerum non fuisse baptizatum, repetendæ sint huiusmodi cæremoniæ? affirmat Vict: de Bap. negat Fernandez cum Vivaldo, argumento ducto à cæremonijs matrimonii, postquas si ob impedimentū deprehendatur matrimonium esse nullum, domi est secretò celebrandum propter vitandum scandalum, amoto tamen priùs impedimento per dispensationem. Quod idem videtur dicendum de baptismo nulliter facto in publico.

DISTINCTIO XXII.

De natura, institutione & necessitate Sacramenti Confirmationis.

NOta. Confirmatio appellatur manûs impositio, ex modo dandi eam: *tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum Sanctum.* act. 8. item appellatur aliis nominibus, quæ videantur apud DD. Congruè autem dicitur Confirmatio ratione effectûs, cùm homo per illam confirmetur & roboretur, ad Christi nomen audacter confitendum. Nomine Confirmationis ante mille ducentos annos & ultra, usus est Melchiades Papa, in Epistola ad Episcopos Hispaniæ, dicens. *Confirmatio armat & instruit ad agonem vitæ mundi huius.*

Dico 1. Confirmatio sic potest definiri. *Est unctio chrismatis ab Episcopo facta, in fronte hominis baptizati, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vitæ spiritualis ætatem & Christi nomen audacter confitendum ordinata.* ex S. Th. q. 72.

Dico 2. Christus D. in nocte Cœnæ instituit hoc Sacramentum inchoativè. Patet ex D. Fabiano Papa & Martyre ante annos mille quadringentos in Epist. 2. C. 1. ad Episc. Orientales, ubi sic ait. *In illa die Dominus* IESUS *postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit pedes eorum, sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, Chrisma conficere docuit.* & hæc est ratio, cur Ecclesia singulis annis, vetere combusto novum Chrisma consecrat in die Cœnæ.

Postea verò intra eandem noctem institutum completivè, non quidem exhibendo, sed promittendo, S. Th. q. 72. a. 4. ad 1. ex illo Ioan. 16. *Si autem abiero*

mittam eum ad vos. Ideo autem hoc Sacramentum institutum est promittendo & non exhibendo, quia in hoc Sacramento datur Spiritus S. plenitudo, quæ non erat tribuenda ante Christi resurrectionem, ex illo Ioan. 7. *nondum erat Spiritus datus, quia* IESUS *nondum erat glorificatus*.

Ex dictis intellige, hoc Sacramentum non fuisse institutum quando Christus D. super pueros manus imponebat. cùm pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavit, quia tantùm, tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec dum ibidē dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos*. Nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes, cùm potiùs contulerit huius Sacramenti effectum.

Dico 3. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem. sed ad benè esse, utpote perfectionem salutis operans. Hinc sponte & non ex contemptu illud omittens venialiter tantùm peccat, S. Th. q. 72. a. 8. ad 4. Nec favet Paludano, Durando & Richardo, Canon omnes fideles d 5. de Consec. quia tantùm consilium continet. Tunc autem ex contemptu hoc Sacramentum omittitur, quando omittitur quasi non esset Sacramentum, nulliusq; meriti.

DISTINCTIO XXIII.

De Materia Sacramenti Confirmationis.

DIco 1. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu vnguentum ex oleo olivarum & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum. Non potest chrisma confici ex oleo nucum amigdalorum & similium, cùm solum olivarum sit simpliciter oleum.

Dico 2. Balsamum est de necessitate Sacramenti confirmationis. Quia Concilium Florentinum in decreto Eugenii determinat materiam Confirmationis esse Chrisma, & quia aliàs simplex oleum olivarum est materia Extremæ vnctionis.

Debet autem Chrisma esse necessariò ab Episcopo consecratum, ut patet ex perpetuo Ecclesiæ usu. immo Concilium Romanum sub Sylvestro & alia Concilia prohibent simplici Sacerdoti, & præcipiunt Episcopo Chrisma consecrare.

Dices. Sacerdos potest Eucharistiam consecrare. ergo & Chrisma cùm hoc sit minus. & aliàs qui potest maius potest & minus ℟. N. Conś: ad prob. dico. hoc dictum solùm valere in rebus sibi subordinatis non in rebus diversi generis & ordinis. Hinc valet, qui potest matrimonium celebrare. potest & sponsalia. non verò valet, qui potest Eucharistiam consecrare, potest & Virgines, vel minores conferre, licèt hoc sit minus illo. Probabile tamen est. ex commissione Papæ, simplicem Sacerdotem posse Chrisma consecrare. Dela-Cruz de Conf: dub. 2. ex Cejet: sicut ex eadem commissione potest illud ministrare.

Dico 3. Materia proxima Sacramenti Confirmationis est unctio in fronte per modum Crucis facta. Cùm hoc Sacramentum in usu consistat. Dixi, *in fronte*, ut neq; propter erubescentiam, neq; propter timorem nomen Christi confi-

teri

teri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis.* aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

Dico 4. Probabilius est hanc unctionem non posse fieri aliquo instrumento. v.g. penicillo tempore pestis, sed est facienda digito quocunq; & quacunq; manu, ex præcepto tamen Ecclesiæ, pollice dexteræ. Observa frontem confirmati debere vittâ ligari, quousq; Chrisma sit desiccatũ nec usq; tunc caput debet lavari.

Dico 5. Tanta Chrismatis quantitas requiritur ad hanc vnctionem, quâ quis possit digito in fronte inungi. ad conficiendum verò Chrisma, tanta balsami quãtitas requiritur, ut suas qualitates præsertim odorem possit oleo communicare.

Quæritur, quid significent oleum & balsamum? ℞. Oleum significat conscientiæ nitorem, balsamum bonæ famæ odorem.

DISTINCTIO XXIV.

De Forma Sacramenti Confirmationis.

DIco 1. Forma Confirmationis est hæc. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate Salutis, in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen.* Concilium Florent. in institutione Armenorum. Adverte. Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conservatas, sed in Conc: Flor. sub Eugenio IV. Orientali & Occidentali Ecclesia ibi congregata, ampliùs explicatas.

Dico 2. Sanctissimæ Trinitatis expressio est de essentia huius Sacramenti, cùm hoc Sacramentum ordinetur ad profitendam fidem. sunt etiam essentialia illa verba, *signo & confirmo.* quia actio Sacramentalis necessariò debet exprimi & quidem vtrumq; debet exprimi, quia non æquipollet, aliud enim est signare. aliud confirmare. Probabiliùs etiam est necessariam esse illam particulam, *signo Crucis*, quia signare habet generaliorem significationem, vnde debet per prædictam determinari particulam. Necessarium item est addere. *Chrismate salutis vel sanctificationis.* quia hæc non veniunt per verbum *Confirmo*, sicut per verbum baptizo veniunt materia & effectus baptismi. Tandem exprimi debet subjectum per particulam. *Te vel* æquivalentem.

Dico 3. Forma Confirmationis tantùm accidentaliter mutatur, si pro *Chrismate* dicatur *vnguento*, pro *confirmo, corroboro*, pro particula *salutis, sanctificationis* immo dicens *confirmetur servus Christi &c.* valet Confirmatio, sed sic confirmans à gravi peccato non excusatur. Sed si dicatur, *signet te Deus sigillo fidei suæ*: ut S. Sylvester fertur Constantinum confirmâsse, an valeat Confirmatio? negat Labat de Sacram: Conf: dubio 1. §. 1. dicens vel vnctionem non fuisse Sacramentalem, vel non omnia verba relata.

Dico 4. Alia formâ utuntur Græci, nempe hâc *Signaculum Doni Spiritûs Sancti &c.* ut constat ex omnibus Græcorum Euchologijs. Vnde cùm hæc specie differat ab ea, quâ utuntur Latini, dicendum est Christum D. non determinâsse formam huius Sacramenti quoad speciem, sed solùm quoad genus, & instituisse solum

lum quòd celebraretur per aliqua verba quæ eius effectum significarent, ac reliquisse potestati Ecclesiæ verba illa determinare. Ita Gonet in Manuali Thom. de Conf: §. 2. Huc etiam addo, nonnullos apud Ginium docere, à Christo D. non fuisse præscriptam formam conficiendi Chrisma, sed tantùm in genere faciendam esse eius consecrationem per invocationem Spiritûs Sancti.

DISTINCTIO XXV.

De Ministro Confirmationis.

DIco 1. Solus Episcopus est minister ordinarius Sacramenti Confirmationis, ex Trid. Sess: 7. Can 3. de Conf: sub anathemate id determinante. Quod deducitur ex act. 8. & 19. ubi Soli Apostoli, quorum successores sunt Episcopi, confirmabant ab aliis baptizatos.

Episcopus excommunicatus, degradatus, hæreticus, potest confirmare, non quidem licitè, sed validè, cùm characterem, in quo fundatur potestas confirmandi non amiserit. Sicut & Ordines validè confert. Item, licèt ipse non sit confirmatus, confirmat tamen, cùm polleat Ordinis Episcopalis charactere, seu potius characteris Sacerdotalis extensione ad hoc officium. Peccat tamen venialiter non confirmatus confirmans. Diana p. 9. tr. 6. res. 47. Episcopus electus & non consecratus non confirmat, cùm prædicta characteris Sacerdotalis ad hoc officium extensione careat. Nugnus. 3. p. q 72. a. 11.

Dico 2. Summus Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem S. Th. q. 72. a. 11. ad 1. ubi refert Gregorium Papam id concessisse. Ita etiam fecit Greg. XIII. qui in novo orbe quibusdam Sacerdotibus commisit administrationem huius Sacramẽti, & Adrianus IV. per eandem potestatem, quibusdam Franciscanis idem concessit. utrumq; refert Opatov. l. c. disp. vnicâ de Conf: q. 8.

Dico 3. Episcopus in sua diœcesi potest licitè subditum alterius diœcesis confirmare. cùm præsumi possit, Episcopum proprium id ratum & gratum habere. Non potest autem licitè in aliena diœcesi, etiam proprium subditum confirmare, cùm non possit præsumi Diœcesanum id gratum habere. est enim falcem in alienam messem in re gravi mittere.

DISTINCTIO XXVI.

De Subiecto Confirmationis, & effectu ei collato.

DIco 1. Confirmationis subjectum, est omnis & solus homo baptizatus Viator, Monstruosis & hermaphroditis debet conferri Confirmatio. quia sunt homines, & ut suppono, baptizati. Infirmis etiam & statim morituris potest conferri. quia illis pugna contra dæmones imminet. item amentibus lucida intervalla habentibus, cùm expectetur, ut possint pro fide pugnare. Immo & perpetuò amentibus, sicut & pueris rationis usu carentibus, secundùm S. Th. q. 71. a. 8. ad 2.

Nam ſaltem eis prodeſt, ut in die reſurrectionis perfecti appareant, & hic majorem gratiam habeant. Convenientius tamen, ut rationis uſus exſpectetur.

Dico 2. Peccatori in peccato duranti non eſt exhibendum Confirmationis Sacramentum. Qui ſine ſua culpa imperfectè contritus accedit, conſequitur remiſſionem. S. Th. q 72. a. 7. ad 2. Licèt autem exiſtens in mortali, ante Confirmationem teneatur præmittere contritionē, non tamen confeſſionem, & idem de recipientibus alia Sacramenta vivorum, excipe ex mente Tridentini Euchariſtiam, ad quam neceſſariò præmittenda confeſſio.

Brevius dicendo, ſubjectum Confirmationis, eſt homo baptizatus, ſine mortali, & uſum rationis habens, quod ultimum tantùm eſt de congruentia.

Dico 3. Recipiens Ordines ante Confirmationem non peccat mortaliter, nec fit irregularis. Soto in Summa Dianæ relatus V. Ordinis ſubjectum. nam non eſt tam ſtricta intentio Tridentini, ſed ſolùm conſulit Epiſcopis, ut non Confirmatos non promoveant.

Dico 4. Confirmatio confert gratiæ habitualis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confitendum Chriſti fidem audacter, ad hoc enim in hoc Sacramento Spiritus S. datur. Secundò contrahitur ſpiritualis cognatio ut in baptiſmo, non ſolùm impediens, ſed etiam dirimens matrimonium, ex Trid. Seſſ. 24. C. 2. Tertiò confertur character, per quem baptizato traditur poteſtas agendi ſpectantia ad pugnam ſpiritualem contra fidei hoſtes, ſicut per baptiſmum confertur poteſtas agendi pertinentia ad propriam ſalutem.

DISTINCTIO XXVII.

De Ritu Confirmationis.

DIco 1. Octo ſunt ritus ſervandi in collatione huius Sacramenti. Primus, eſt tempus quo conferri debeat. antea deputatum fuit Paſcha & feſtum Pentecoſtes. Secundus, eſt locus, qui debet eſſe ſacer, nimirum Eccleſia. Tertius, ut Epiſcopus ſit indutus veſtibus ſacris. Quartus, ſunt orationes, quas Epiſcopus fundit, & ante & poſt peractam Confirmationem. Quintus, ut locus unctionis lineâ vittâ ligetur donec Chriſma abſterſum fuerit ex fronte. Sextus, eſt Patrinus. Septimus, maxillam ſeu genam confirmati percutit Epiſcopus, ut eum admoneat ad perſecutiones pro fide ſuſtinendas, & ut recordetur ſe eſſe confirmatum. Octavus, Epiſcopus nomine Eccleſiæ dat oſculum confirmato. Ita refert Opatov. de Conf. q 9.

Dico 2. Nunc uſus obtinuit quovis tempore poſſe conferri Cōfirmationem Immo tempore interdicti, ſicut & baptiſmus celebrari, & Chriſma confici poteſt, ex C. cùm ex eo, de Sent. excomm. item, extra Eccleſiam conferri poteſt modò locus ſit decens. Chriſma tamen conficiendum in Eccleſia præcipuè Cathedrali ; Miſsâ etiam ab Epiſcopo celebratâ, niſi juſta de cauſa impediatur. Singulis autem annis ſecundùm Eccleſiæ præceptum, triduo ante paſcha, novum Chriſma confici debet,

ci debet, vetere combusto. Hinc quilibet Presbyter quolibet anno Chrisma debet accipere, vel per se, vel per Diaconum. Et sciendum Chrisma non posse accipi, nisi à proprio Episcopo; ex C. Presbyteri de Cons. dist. 4. undè aliunde accipientes, etiam Abbates, nisi sint privilegiati peccant. ut dicit Glossa, ibidem.

Dico 3. In Confirmatione necessarius est necessitate præcepti Patrinus, qui Confirmandum teneat. Cuius officium instruere Confirmatum in his, quæ ad pugnam spiritualem spectant, præsertim si alii desint qui informare possint, Opat: de Conf: q. 7. alii hanc obligationem à Patrino tollunt. cùm non reperiatur in jure Patrinus Confirmandi debet esse Confirmatus, aliqui tamen, si oppositum faciat, eum non damnant peccati mortalis. Sed contrahit cognationem spiritualem, ut docui in Supp. Mosc tit. 5. q. 17. ex Sylv. contra nonnullos.

Dico 4. Nec Pater vel Mater filium vel filiam. Nec Vir Vxorem vel è contra tenere debet, aliàs contrahitur cognatio spiritualis & amittitur jus petendi vel etiam reddendi debitum conjugale, si utriusq; culpa interveniat. Item Abbas, Monachus, prohibentur tenere nisi confirmandus sit Monachus.

Dico 5. Patrinus Cōfirmationis debet esse alius à Patrino baptismi. Sylv. & comm: secus faciens non peccat mortaliter secundùm Barth. ab Angelo.

Dico 6. Mulier potest tenere virum, sed oppositum magis congruit. utrùm vero plures eundem tenere possint? Idem dicendum ac de baptismo.

DISTINCTIO XXVIII.

De Quidditate, Necessitate & institutione, SS. Eucharistiæ Sacramenti.

NOta. Eucharistia ex græco sonat idem quod bona gratia, vel etiam gratiarum actio. Dicitur etiam sacrificium incruentum (quamvis âlia ratio Sacramenti alia sacrificii) quatenus sacrificii cruenti, hoc est passionis, est commemoratio & repræsentatio, in quantum tempore confectionis huius Sacramenti, Christus immolatur & repræsentatione occiditur Item dicitur hostia seu oblatio, hostia inquam pura, sancta & Immaculata. Quatenus Christus D. qui est hostia salutaris ad Eph. 5. in hoc Sacramento continetur, & modo incruento pro peccatorum expiatione offertur. Item dicitur synaxis vel societas seu Communio, id est communis unio, prout significat præsentis Ecclesiæ aggregationē & vnitatem. Item, Viaticum quia eo in huius vitæ peregrinatione sustentamur, ut arduum ad cœlum iter peragamus. Item Cœna, sed Catholicis hoc nomine prudenter utendum ex Conc. Coloniensi Trac. de Euchar. quia eo hæretici abutuntur ad suos errores, contra Missæ Sacrificium. Vocatur etiam per antonomasiam & propter excellentiam Sacramentum. est enim Sacramentū non solùm in nobis sanctitatem causans, quod est commune omnibus Sacramentis, sed etiam authorem sanctitatis in se continens, plura, si placent, vide apud alios.

Dico 1. Sacramentum Eucharistiæ, ut Sacramentum est, seu signum sensibile

bile gratiæ sanctificantis, consistit essentialiter in speciebus consecratis, connotando tamen & importando corpus & sanguinem Christi per continentiam. Ita Thomistæ ex S. Th. q 75. a. 1. ad 2. De speciebus enim sic consideratis verificatur quicquid est de ratione Sacramenti, nempe esse signum sensibile gratiæ sanctificantis. Sunt enim de se sensibiles, ut constat ratione verò corporis & sanguinis Christi, quæ connotãt & continent, habent vim sanctificandi & causandi gratiam, animam cibantem ac reficientem. Gonet in Man. de Euch. C. 1 § 1.

Dices Sancti Patres dicunt Eucharistiam esse carnem Christi, eamq; esse spiritualem animæ cibum. Sed hæc verificari nequeunt nisi hoc Sacramentum constet corpore Christi tamquam parte essentiali. ergo corpus Christi D. est pars essentialis huius Sacramenti, & non tantùm contentum & connotatum. ℟. Falsam esse minorem. Eucharistia enim à Sanctis Patribus corpus Christi appellatur per metonymiam, tribuendo contento nomen continentis, qui est frequentissimus modus loquendi. Similiter dicitur spiritualis animæ cibus, quia significat & causat gratiam animam cibantem, quod non solùm convenit corpori Christi, sed etiam speciebus consecratis ut elevatis ad causandam gratiam, ratione cuius elevationis sunt cibus animæ, quo spiritualiter nutritur. Quia tamen corpus Christi, utpote instrumentum Divinitati conjunctum, ad hanc nutritionem nobiliori modo concurrit, animæ cibus simpliciter & communiter dicitur.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ est adorandum adoratione latriæ ex Trid. Sess: 13. C. 5. & Can. 6. Species autem consecratæ non sunt adorandæ tali cultu, & sic species consecratæ non constituunt essentialiter Sacramentum Eucharistiæ. ℟. Non solùm Christus D. contentus sub speciebus consecratis, sed etiam species consecratæ sunt adorandæ cultu latriæ, sed propter Christum, quod nullum Concilium negat. immo multò magis quàm Crux & imago Christi, hæc enim duo tantùm repræsentant Christum objectivè præsentem, species verò consecratæ repræsentant ipsum verè, realiter & physicè præsentem. Philippus à SS. Trin. disp. 1 de Euch. dub. 6.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ consistit in re permanenti. Sequitur ex conclusione præcedenti, cùm consistat in speciebus consecratis. Et sic Sacramentum Eucharistiæ non consistit in consecratione. cùm potius in hac consistat sacrificium Missæ Neq; in sumptione, ut patet ex immemorabili consuetudine Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ Eucharistiam asservantis, eamque ante sumptionem adorantis.

Nec obstat Concilium Toletanum primum Can. 74. mandans Eucharistiæ acceptæ sumptionem. Vnde consuetudo fuit particulas post communionem remanentes infantibus innocentibus distribuẽdi, ex Evagrio L. 3. Historiæ Eccl. C. 26.

Non obstat inquam, solùm enim Concilium intendit ne Eucharistia in templo accepta domum deportetur, & conservetur.

Dico 3 In Eucharistia species consecratæ continentes corpus & sanguinem Christi sunt Sacramentum tantùm, corpus autem & sanguis Christi sub illis contenta,

tenta, sunt res Sacramenti & Sacramentum simul, ut etiam in C. Marthæ, de celeb. Miss: insinuatur: gratia verò sanctificans res Sacramenti tantùm. Ratio, Quia species consecratæ significant tantùm & non significãtur. Corpus & sanguis Christi significantur ipsis speciebus & significant gratiam. Gratia verò sanctificans, quæ est per modum alimenti spiritualis, significatur tantùm nec significat aliquid quod sit proprius huius Sacramenti effectus, licèt significet gloriam, quæ est significatum commune omnibus Sacramentis.

Dico 4. Sacramentum Eucharistiæ physicè acceptum, nihil aliud est, quàm species panis & vini consecratæ sub præscripta verborum forma, ut realiter continent Christum ad causandam gratiam cibantem animam. Metaphysicè consideratum est Sacramentum novæ legis significans Christum, ut realiter contentum sub ipsis speciebus, & gratiam animam cibantem.

Dico 5. Eucharistia est plura Sacramenta materialiter & in esse cuiusdam rei, cum hoc Sacramentum in quantum consistit in speciebus panis, fit per modũ cibi, in quantum verò consistit in speciebus vini fit per modum potus. S. Th. q. 73. a. 3. formaliter tamen & in ratione Sacramenti est unum unitate specificâ atomâ seu infimâ non minùs ac duo homines sunt unius & eiusdem speciei Hoc dictũ colligitur ex Catechismo Romano p. 2. C. 4 ibi. *Licet duo sint elementa panis, scilicet & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantùm Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiæ authoritate ducti, confitemur.* hanc autem unitatem specificam S. Th. l. c. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritualis.

Dico 6. Tota essentia specifica Sacramenti Eucharistiæ reperitur in qualibet specie hoc est vel panis vel vini, tamen neutra species seorsim sumpta est integrum & perfectum Sacramentum. Nam Eucharistia significat Christi passionem, in qua Christus non solũm mortuus est, sed eius sanguis effusus, quorum utrumq; significatur explicitè ambabus speciebus panis & vini. Et licèt ista explicita significatio non pertineat simpliciter ad essentiam Eucharistiæ, benè verò ad eius complementum & integritatem. Hæc doctrina desumpta est ex De la Cruz de Euch. ad initium. & de Sacrificio Missæ q. 1. dub. 2. eam etiam quoad secundam partem expressè tradit Catechismus Rom. l. c.

Dico 7. Sacramentum Eucharistiæ in re susceptum non est necessarium necessitate medii ad salutem. nam parvuli per solum baptismum sine perceptione hujus Sacramenti salvantur. Propter eandem rationem votum seu desiderium explicitum recipiendi hoc Sacramentum non est necessarium necessitate medii ad salutem. implicitum tamen Eucharistiæ votum in baptismo, pœnitentia inclusum, est necessarium necessitate medii ad salutem. Ita Thomistæ ex S. Th. hîc q. 73. a. 3. & alii. Probat P. Gonet. Baptismus & Pœnitentia sunt necessaria ad salutem necessitate medii. Sed in baptismo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Eucharistiæ Ergo Sacramentum Eucharistiæ in voto saltem implicito est necessarium necessitate medii ad salutem. Major est certa, minor probatur. In volitione medii

ne medii includitur implicitè ſaltem intentio finis. Sed Sacramentũ Euchariſtiæ eſt finis baptiſmi, pœnitentiæ ſicut & aliorum Sacramentorum ut docet S. Th. q. 65. a 5. ergo in baptiſmo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Euchariſtiæ.

Ex quo intelliges, licet realis & Sacramentalis Euchariſtiæ perceptio non ſit de neceſſitate ſalutis, neceſſitate medii, benè tamen myſtica & ſpiritualis; quæ conſiſtit in unione & incorporatione cum Chriſto, ad quam omnia Sacramenta ut ad finem ordinantur, præſertim baptiſmus. cum ſit vitæ ſpiritualis initium. Vnde D. Aug. verba illa Chriſti D. Ioan. 6, *Niſi manducaveritis carnem filij hominis. & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis.* extendit ad parvulos L. 1. de peccatorum meritis C. 20 non ſecundùm participationem realem, ſed myſticam quæ conſiſtit in unione & incorporatione cum Chriſto.

Diligenter ergo obſervandum eſt Euchariſtiam duobus modis poſſe conſiderari, primò ut eſt particulare aliquod Sacramentum. Secundò ut eſt cauſa vniuerſalis aliorum Sacramentorum, quæ ad illam ut ad finem ordinantur, quatenus habet nos incorporare Chriſto, illique perfectè unire, qui eſt finis omnium Sacramentorum. vnde ſi primò modo conſideretur, votum eius non eſt de neceſſitate ſalutis, benè tamen ſi altero modo conſideretur, quia nemo poteſt ſalutem conſequi, niſi Chriſto uniatur & incorporetur.

Dico 8. Chriſtus D. hoc Sacramentum inſtituit, in ultima Cœna, primâ die azymorum, nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Iſraël non reperiebatur. Illis autem verbis Ioan. 6. *panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita*, fuit promiſſum. Illis *niſi manducaveritis carnem Filij hominis &c.* præceptum eſt latum, & non inſtitutum.

Dico 9. Propter hos fines Sacramentum Euchariſtiæ inſtitutum; 1. ut in medio populi Chriſtiani Chriſtus ſit realiter, licèt latenter, præſens. 2. vt fideles habeant refectionem ſpiritualem. 3. ut detur Sacrificium in Eccleſia. 4. ut detur ſignum infiniti amoris, quo Chriſtus dilexit nos 5. ut eſſet memoriale paſſionis. tandem ut detur pignus æternæ hæreditatis.

DISTINCTIO XXIX.

De Materia conſecratinis Corporis Chriſti:

DIco 1. Materia conſecrationis Corporis Chriſti D. eſt panis triticeus, ex communi ſenſu Eccleſiæ. Panis tamen ex ſiligine poteſt validè confici. cùm hæc ex grano tritici in malis terris ſeminato naſcatur. S. Th. q. 74. a. 3. Idem dicendum ſi tritico grana hordei, lolii, vel millij admiſcentur, modò ſecundùm prudentum æſtimationem cenſeatur adhuc panis triticeus ſimpliciter. Panis tamen hordeaceus, nequit validè conſecrari. quia hordeum non eſt tritici ſpecies, nec talis panis cenſetur ſimpliciter panis, ſed cum addito ſcil: hordeaceus, nec niſi in defectu, uſualis. nec panis ex avena, ob eandem rationem. Nec panis de amylo, contra Palud, cùm amylum cenſeatur ſpeciem farinæ amiſiſſe. Nec paſta ex tritico con-

fecta. nam sive differat à pane sive non, non est panis usualis. Nec panis in furno, vel sub cinere coctus, sed deinde elixatus. cùm non dicatur panis simpliciter, sed cum addito, scil: elixatus. Nec panis triticeus sed corruptus, vel ex grano corrupto confectus. si tanta est corruptio, ut speciem panis vel tritici tollat. Nec panis ex aqua artificiali. v. g. rosacea confectus, contra Durandum. ita tamen S. Th. q. 79. a. 7. ad 3. quia non est verus panis, saltem usualis.

Dico 2. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licèt validè consecret. peccati tamen mortaliter, ut pote propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem. v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis apud Dela Cruz q. 1. de Euch.

Adverte ex Labat, de Euch d. 4. §. 1. quod Sacerdos Græcus degens in Ecclesia Latina vel Latinus in Ecclesia Græca possit se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit, ut infertur ex Can. ille, dist 12. & ex D. Aug. epist. 118 dicente *in omnibus Ecclesiasticis consuetudinibus, quæ sunt de jure positivo, posse quemlibet se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit.* Secus tamen esset si Sacerdos Græcus figeret sedem apud Latinos vel è contra nec adesset Ecclesia proprii ritus, cui censeretur subjectus. Tunc enim ut incola teneretur conformari. Ita Philippus à SS. Trin. de Euch. disp. 2. dub 3. Scias prima pars advertendi procedit, ubi non est templũ, in quo servatur ritus nationis Sylvius, in 3 p. q 74. a. 4.

Quæritur. Qui ex his duobus ritibus rationabilior? ℞ Latinorum ut probat S. Th. q 74 a. 4. Quia hoc Sacramentum institutum primà die azymorum. Matth 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat, ut habetur Exod. 12.

Dico 3. Ad valorem consecrationis non est necessarium ut materia sit determinatæ quantitatis. Nam quælibet magna quantitas, ut panis totius civitatis Sacerdoti præsens, potest validè, non tamen licitè consecrari. Et etiam quælibet parva quantitas, licet naturaliter non sit sensibilis, potest validè consecrari ab eo, cuius oculus ad eam intuendam per Dei potentiam elevaretur, quia tunc posset designari per particulam Hoc. Nugnus q. 74. a. 2.

Dico 4. Talis præsentia panis requiritur, qualis more usuq; hominum præsentia censetur, ut verificetur particula Hoc. Hinc hostia sub aliis hostijs, vel sub corporali; vel sub mappa, vel in pixide clausa, vel in missali latens, sicut & vinum in calice coopertum, vel dolio inclusum validè consecrantur. cûm demonstrari possint per particulam Hoc vel Hic. Sed hostia à tergo, vel post parietem vel in tabernaculo clauso posita, non validè consecratur, quia non reputatur moraliter & humano modo præsens, & sic non verificatur particula Hoc. Sufficit autem præsentiam panis aliquo sensu percipere. Immo Sacerdos cœcus relatione tantùm certior factus verè consecrat. vtrùm verò materia panis viginti passibus distans possit consecrari? aliqui affirmant, cum adhuc censeatur moraliter præsens, alii qui negant.

DISTIN-

DISTINCTIO XXX.

De Materia consecrationis Sanguinis Christi.

DIco 1. Omne vinum, modò sit verè vinum est materia cõsecrationis sanguinis Christi. Vnde in Græco, Muscatello, Malvasia, Vernaccia verè consecratur. cùm sint propriè vinum. Sed vini rubri convenientior usus. Item vinum album mixtum nigro. item vinum aromate mixtum, est valida materia consecrationis, si ita levis sit mutatio, ut vini substantia maneat. Item vinum congellatum, modò liquefactum servet speciem vini, sed sic consecrans graviter peccat. Item mustũ seu vinum ex uva in calice expressum. quia est verè vinum, licet non perfectè purgatum. non licet tamen tale consecrare, sub p. mortali. nisi necessitas excuset, vel devotio populi, ut fit in aliquib⁹ provincijs. Item succûs ex uvis passis expressus (in quo fama est consecrare Ægyptios) quia talis succus est vinum de vite, eoque perfectius, quo ab aqueo humore purgatiùs. Gonet in Manuali Thomistarum de Euch. C. 2. Tandem vinum per mireculum factum, ut fuit in Cana Galilææ, quia est verè vinum. Quod autem decretum Eugenii IV. requirat vinum de vite solum attendit potentiam ordinariam, non absolutã, & casum extraordinariũ.

Dico 2. Lora non est materia consecrationis sanguinis Christi. cùm non sit vinum, sed tantùm vini acumine gaudeat. est autem lora succus ex uvis jam expressis, aquâ madefactis, & denuo prælo subiectis, expressus. Item acetum. cùm non sit vinum, sed ex corruptione vini factum. Secus vinum acetosum, & in via ad corruptionem, Sacerdos tamen graviter peccat. Hic adverte, si vinum consecratum in acetum convertatur, desinit esse Sacramentum, secus si tantùm sit via ad acescendum. Item agresta, id est succus ex uvis immaturis expressus, non est materia calicis. cùm non sit vinum, sed in tendentia ad vinum. Item vinum ex uvis sylvestribus expressum. quia non est verum vinũ, ait Opat. disp. 2. de Euch. q. 3. Item liquor ex uvis acidis expressus, quia hæ uvæ sunt substantialiter corruptæ, ait idem Doctor l. c. Item uva, quamvis matura. cùm non sit vinum sub forma potabili. uva enim tantùm manducatur. Canon autem, *Didicimus*, de Cons. d. 2. referens consuetudinem consecrandi uvas in altari, intelligitur de benedictione facta à Sacerdote in gratiarum actionem. Item ob prædictam rationem, vinum in offa panis inclusum. Idem dic de succu malogranatorum &c. aqua è vite fluente. cùm non sint vinum. etiam ex dispensatione Papæ.

DISTINCTIO XXXI.

De aqua Vino miscenda.

DIco 1. Vinum in calice consecrandum est aquâ miscendum. & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. aqua enim populos, Apoc. 20. Vinum autem Christum, *ego sum vitis vera*. Ioan. 15. significant. Tandem quia Christus D.

dilutum

dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th. q. 74. a. 6. Quamvis autem vino jam imposita sit aqua in amphora, adhuc ponenda est in calice, quia aliàs significatio ab Ecclesia intenta non compleretur.

Ex quo intelliges, si Sacerdos aquam nõ apponat, quòd graviter peccet, item officio & beneficio privatur, ex C. literas de Celeb. Miss: si autem ex oblivione, idq; ante consecrationem advertat, statim apponat, cùm adhuc Ecclesiæ præceptũ possit adimpleri. Secus si jam peracta consecratio. cùm non extet præceptum in tali casu miscendam esse aquam. Est etiam mortale, si aqua artificialis. v. g. rosacea loco elementalis ponatur. Arm. v. Euch. & alii. Conficitur tamen Sacramentum, sicut si nulla apponatur. Quia hæc mixtio tantùm est de necessitate præcepti & non Sacramenti.

Dico 2. Vna vel altera gutta aquæ est infundenda calici. Dicit enim Conc. Florent. in decreto unionis Armenorum, miscendam esse aquam modicissimam, in quo corrigit Concilium Triburiense Provinciale, quod docuit tertiam partem aquæ esse miscendam. Ratio nostræ conclusionis. quia ut sentit Innoc. III, C. cùm Marthæ, de Celeb. Miss: & communiter Theologi, aqua non transit in sanguinem, nisi priùs transeat in vinum. Sacerdos tamen non sit adeo scrupulosus, ne dum parum vult infundere deluso sensu nihil infundat. Colligo ex nonnullis posse misceri decimam vel octavam partem aquæ quorum ratio opposita nostræ, scilicet, ut aqua transeat in sanguinem, non esse necessarium ut priùs transeat in vinum. cui sententiæ, propter multos & graves, eam tenentes DD. non est deneganda probabilitas.

DISTINCTIO XXXII.

De Forma consecrationis.

DIco 1. Forma consecrationis Corporis Christi, est hæc. *Hoc est corpus meum.* Cùm his verbis Christus D. consecraverit, ijsq; panis in Christi Corpus transubstantiatio significetur & efficiatur. Non audiendi qui docent ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum; necessariò necessitate Sacramenti præmittenda esse verba Canonis. *Qui pridie quàm pateretur &c.* Nam illis omissis, sufficienter significatur transubstantiatio panis in corpus Christi. & hac ratione possunt aliæ sententiæ confutari. Dum verò dicitur, illis omissis, non significat Sacerdos se loqui in Persona Christi, falsum est, attentâ institutione Christi, & intentione Sacerdotis.

Dico 2. Non est valida consacratio Corporis Christi D. dicendo hoc est corpus Christi. Nec. hic panis est corpus meum. Nec hoc fit corpus Christi, vel meum. Nec. hoc sit corpus meum. Nec, hoc est corpus. Nec, hoc esse Corpus meũ. Quia istæ mutationes sunt substantiales. Valida tamen hæc hic cibus &c. vel hæc res est corpus meum, vel hæc est caro mea. ex S. Cyrillo. Serm. 1. in Cœna.

Dico 3. Forma cõsecrationis sanguinis Christi, est hæc *Hic est Calix sanguinis mei. novi & æterni testamenti. Mysterium fidei. Qui pro vobis, & pro multis effundetur*

fundetur in remiſſionem peccatorum. Dela Cruz q. 2. de Euch ſola verba hæc dicit eſſe de eſſentia ſcilicet, *hic eſt calix ſanguinis mei*, vel his æquivalentia, ut ſi dicas, *hic eſt ſanguis meus*. Nam ſolùm hæc verba ſignificant converſionem vini in ſanguinem Chriſti. Verba verò quæ ſequuntur, ſcilicet, *novi & æterni &c.* ſolùm ſunt de integritate formæ, hæc enim verba ſolùm important expreſſiorem ſignificationem eius, quod continetur implicitè in verbis eſſentialibus, utpote paſſionem Chriſti per ſanguinis effuſionem, & virtutem talis effuſionis. Idem ſentiunt multi ex Thomiſtis. alii verò ex Thomiſtis, inter quos Philippus à SS Trin diſp. 5. de Euch. dub. 4 dicunt omnia eſſe de eſſentia formæ. hæc quidem vel æquivalentia, *hic eſt calix ſanguinis mei*, *novi teſtamenti*, *qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, expreſsè prolata, hæc verò, *æterni*, *myſterium fidei*, implicitè contenta in aliis Sed hæc ad ſcholaſticos, tu intende quod intendit Eccleſia, & totam formam proferas, ne ut ſacrilegus judiceris. Particula *enim* ſecundùm omnes, non eſt eſſentialiter requiſita, immo omiſſio eius, ſecundùm multos non inducit mortale

Dico 4. Non mutatur ſubſtantialiter prædicta forma, ſi quacunque linguâ proferatur. Sed Latinus aliâ linguâ conſecrans à mortali non excuſatur. Si etiam Sacerdos, *hic eſt calis &c.* S pro X. utendo, inadvertentiâ vel impedimento linguæ diceret, conficeret Sacramentum, quia ſalvaretur ſignificatio ſubſtantialis. Quamvis enim vox *calis* habeat aliam ſignificationem à voce calix, tamen ex ipſo actu & forma conſecrationis ſignificat calicem. Eadem ratione ſolet doceri validum eſſe baptiſmum collatum in nomine Patria, &c.

Dico 5 Forma Corporis & Sanguinis non ſe mutuò expectant in producendo ſuum effectum. cùm quælibet habeat propriam virtutem, completam ſignificationem, ac propriam determinatam materiam. Hinc validè prius conſecratur calix, ſed committitur ſacrilegium. eò quòd recedatur à Chriſti exemplo, & univerſalis Eccleſiæ ritu, Samuel de Lub. v. Euch.

Dico 6. Quanquam nonnulli dicant probabile eſſe, quòd Sūmus Pontifex xe cauſa poſſit cum Sacerdote diſpenſare, ut in una ſpecie conſecret, ſed verius & tutius eſt quod non poſſit. Eſt communis Probatur, Nam integritas in utraq; ſpecie conſecrandi eſt de jure Divino ut definit Tridentinum Seſſ. 22. Can. 2. Summus autem Pontifex non poteſt diſpenſare in jure Divino, ut docet D. Th. 22. q. 89. a. 9 ad 1 & conſentiunt communiter Theologi, ac definitur à Zozymo Papa, referente Philippo à SS. Trin. & ratio ſuadet. quia inferior nequit diſpenſare in lege ſuperioris. V. Philip à SS. Trin. de Euch. d 2. dub 6. & Opat. diſp. 2. q 1.

Adverte Si Sacerdos privatâ authoritate conſecrat panem ſine vino, excommunicatur à Conc Tolet. C. nihil Excuſatur tamen, qui poſt conſecratam hoſtiam ob evidens periculum mortis eam conſumeret, & omiſsâ conſecratione calicis fugeret. Samuel l. c. Item, ſi poſt conſecrationem calicis intelligat in eo eſſe venenum, ex ſententia Doctorum, ait Opatv. l. c. non obligatur ad illius ſumptionem, etiamſi fortaſſe non habeatur aliud vinum ad conſecrandum. Si verò

Sacerdos putans esse vinũ in calice, consecret aquam, & circa sumptionem deprehendat, tenetur ad consecrationem calicis, ut sit perfectum sacrificium etiamsi in publico celebret. nam ut ait Philippus à SS Thrin l c. non esset scandalum activum sive datum, quod solùm est prohibitum, sed esset passivum seu acceptum, quod non est curandum.

Dico 7. Forma consecrationis debet proferri tam recitativè, quàm significativè. licèt non sit de necessitate Sacramenti eam proferri recitativè sed solùm significativè. Hanc dicit Labat disp. 1. de Euch. dub. 11. §. 3. esse cõmunem sententiam Theologorũ. Scias tunc verba proferuntur recitativè, quando proferuntur per modum narrationis, referendo id quod Christus dixit, ut sensus sit, Christus D. sic locutus est. tunc autem proferuntur significativè quando proferuntur ut Christus D. illa protulit. Prima pars conclusionis patet, ex illa particula, *dicens*, pronlata ante consecrationem. Secunda, quia forma consecrationis dicitur in Persona Christi; Tertia, si Sacerdos præcisè proferret formam supra debitam materiam cum intentione consecrandi, omissis antecedentibus, consecraret, & tamen non proferret verba recitativè, vltima pars etiam patet. Christus enim Dominus, solùm protulit verba significativè.

DISTINCTIO XXXIII.

De Ministro Consecrationis.

DIco 1. Soli Sacerdotes sunt ministri consecrationis, quibus tantùm dictum 1. ad Cor. 11. *hoc facite in meam commemorationem.* Credens se esse Sacerdotem & non est, piè credendum est quòd consecret. Sylv. V. Bap. & alii dist. 18. Conc. 7. relati. Quòd si post inchoatam Missam putet se non esse ritè ordinatum? Si id ante consecrationem advertat vel deponat conscientiam, vel Missam relinquat. Si post consecrationem, Missam perficiat, & deinde ad superiorem, casum exponendo, recurrat.

Dico 2. Sacerdos factus hæreticus, validè sed sacrilegè consecrat. Si ante consecrationem recollit se esse excommunicatum vel suspensum &c. Missam dimittat, nisi timeatur grande scandalum. Si post consecrationem factâ contritione & proposito petendi absolutionem, Missam prosequatur.

Dico 3. Sacerdos duobus tantùm digitis hostiam tangat. Si ex officio tangat & sit in mortali mortaliter peccat, secus si in casu necessitatis. cùm in hoc non sit deterioris conditionis aliis, quibus licet in necessitate quamvis in mortali tangere, v. g. si cadat in terram, ut d. 4. conc. 4. ex S. Thoma dictum.

Dico 4 Materia consecrations debet esse in mente consecrantis determinata. Hinc si Sacerdos habeat decem præsentes hostias, & tantùm intendat quatuor consecrare, non determinando eas, nulla erit consecrata, quia materia in mente consecrantis non est determinata, & non est major ratio, cur hæc potiùs & non alia consecretur. Si tamen Sacerdos plures hostias secum deferat cum intentione consecrandi,

conſecrandi, ſed in conſecratione ſolius hoſtiæ quam præ manibus habet actu recordetur, omnes ſunt conſecratæ. Panorm. in C. Sacerdos, & alii. quia intentio virtualiter perſeverat.

Dico 5. Sacerdos poteſt vnam partem hoſtiæ validè conſecrare, abſq; alia illi continua. ſi determinet illam partem. Item ſi unus Sacerdos unam partem, alter alteram conſecret, tota hoſtia eſt conſecrata, factâ tamen partium determinatione. Palud. in 4. d. 13. q. 4. a. 1.

Dico 6. Hoſtia quam inſcio Sacerdote aliquis poſuit ut conſecrandam in Corporali, non conſecratur, cùm non ſit in mente conſecrantis determinata. Nec eſt valida conſecratio, ſi Sacerdos intendat eas hoſtias conſecrare, quas Deus intendit, cùm materiam humano modo determinatam non habeat. Chamerota de Euch & alii.

Dico 7. Si Sacerdos habeat in manibus duas hoſtias putans eſſe unam, nihil determinando, vtraq; manet conſecrata, ſecundùm communem DD. in Summa Dianæ V. Euch. Item loquendo de minoribus hoſtiis ſi credit eſſe 40. & ſunt 50. omnes ſunt conſecratæ. Samuel de Lub. V. Euch. De la Cruz q. 1. de Euch. ſi abſolutè intendat, nec de numero tantopere curet. Secus eſt, ſi 40. tantùm, & unicè intenderet, & tunc quia in cumulo exiſtentes non determinaret, nullã conſecraret.

Petes, ſi non conſecratæ, miſceantur conſecratis, quid agendum? ℞. intendat Sacerdos non conſecratas conſecrare.

Dico 8. Plures Sacerdotes unam hoſtiam conſecrare poſſunt, ut patet in ordinatione Sacerdotum juxta aliquarum Eccleſiarum conſuetudinem, ubi novi Sacerdotes Epiſcopo concelebrant ſicut Apoſtoli Chriſto Dño concœnaverunt. In hoc tamen caſu omnium intentio debet referri ad inſtans quo Epiſcopus conſecrat. unde Palud. relatus à Tabiena ſentit, formas concelebrantium, ſi præveniant Epiſcopum ſuſpendi ad inſtans formæ ab Epiſcopo terminatæ.

Dico 9. Guttæ vini quæ ſunt in calice ſeparatæ ab eo quod eſt in fundo, non remanent conſecratæ. Quia communis & optima intentio Eccleſiæ eſt, conſecrare omnem liquorem conſecrabilem qui continetur in calice per modum unius continui. Et hoc ſignificatur per particulam *Hic*. Layman & alii contra Bonac. in Summa Dianæ V. Euch. relatum. Vnde ne Sacerdos in detergendis guttis ſit ſollicitus, benè faciet, ſi ſuam mentem pro ſemper declaret, ſe nolle eas conſecrare, ſicut & micas hoſtiis adhærentes.

DISTINCTIO XXXIV.

De Corpore vitiatis, quibus prohibetur celebrare.

CVm de Miniſtro Euchariſtiæ nonnulla dixerimus, de impedimentis à miniſterio Euchariſtiæ impedientibus, aliquid dicendum.

Dico 1. Licèt cœcus poſſit confeſſiones audire & prædicare, ſed ſi celebret ſine diſpenſatione Papæ (prout cuidam Epiſcopo in Concilio Tridentino conceſ-

sum fuerat) peccat mortaliter. quia facit contra canones in rè gravi. Sacerdos etiam habens maculam in oculo, vel à nativitate, vel ex aliquo casu, etiam sine sua culpa, si notabilem deformitatem generet, non potest celebrare. Secus, si talem deformitatem vel scandalum non generet. Sylv. de Corpore vitiatis.

Dico 2. Sacerdos uno oculo orbatus non potest celebrare, cum sit irregularis, referente Bonac. de censuris d. 5. q. 2. punc. 2. Immo nequit sine dispensatione Papæ ad Ordines promoveri. D. Ant. 3 p. tit. 28. C. 5. & alii. Sacerdos etiam si careat visu oculi canonis, hoc est sinistri, & nequeat canonem legere, nisi cum indecora faciei ad populum versione, non potest celebrare, secus sine tali indecentia, præsertim si sanus appareat. Bonac. l. c. cum Nau.

Adverte. Sacerdos factus cœcus sine sua culpa, non est privandus beneficio, ne sic afflicto afflictio addatur, sed coadjutor ei detur. Idem dicendum de aliis beneficiatis corpore vitiatis. Sylv. cit. & alii.

Dico 3. Sacerdos naso privatus nequit celebrare, ob notabilem deformitatem. habens tamen manum aridam vel debilem non arcetur à celebrando, si non adsit notabilis deformitas scandalum generans, & possit hostiam calicemq; contrectare. Secus, si adeò sit tremulus, ut calicem absq; effusionis periculo nequeat elevare. Sicut nec, si habeat pollicem, vel indicem abscissum, vel etiam eorundem ungulas ob quarum defectum redditur inhabilis, ad hostiam frangendam & calicem contrectandum, Carens tamen parte pollicis vel indicis, non removetur à sacrificando. Gab. V. irreg. Sciendum, quando vitium non reddit inhabilem, nec multum deformem, si tamen suâ culpa sit, ab Ordinibus repellitur, & promotus deijcitur. Arm. V. Corpore vitiati ex Host. & S Raym.

Dico 4. Sacerdos pede carens, prohibetur celebrare, ob notabilem deformitatem Sylu. Tabiena & alii. Si autem tantùm sit claudus, ab Ordinis executione non repellitur. modò suâ culpâ non sit factus claudus, & ad altare sine baculo stare queat, ex C. nullus de Cons d. 1. Item gibbosus non prohibetur sacrum facere, modò non sit nimia deformitas scandalum generans, nec suâ culpâ sit gibbosus. Sylv. & alii. Ille autem dicitur suâ culpâ gibbosus, vel alio modo corpore vitiatus, qui voluntariè membrum abscidit, vel permisit ab alio abscindi, vel dando operam rei illicitæ id sibi accidit. dicitur autem dare operam rei illicitæ, quantum ad præsens, cùm agit opus ex suo genere periculosum. ex Soto 5. de Iust. q. 1. a 9.

Dico 5. Sacerdos sibi genitalia amputans, putans se obsequium præstare Deo, eget ad celebrandum dispensatione. Si autem ab aliis sit castratus, idq. suâ culpâ, tunc idem: secus, si sic natus sit, vel invitus à Medicis, vel justa de causa. v. g. pro totius corporis salute, castratus. Sylv. l. c. Soto 5. de Iust. q. 2. a. 1. Scias errorem vulgi esse Sacerdotem castratum teneri testiculos arefactos vel in pulverem redactos secum deferre.

Dico 6. Habens membra superflua v. g. sex digitos, licitè celebrat, modò non sit impeditus in membrorum usu, nec nimia sit deformitas. aliàs & prohiberetur

beretur celebrare, & recipiendo Ordines, utpote frustra, peccaret mortaliter. Leprosus etiam si recipiat Ordines non excusatur à mortali. Ordinatus tamen ut docet D. Th. apud Opat: de Pœnit. disp. 18. q. 3. §. secunda species &c. poterit in occulto sic susceptum Ordinem exercere, nisi per lepram essent labia, corrosa & tunc nec in occulto celebrare potest, ob periculum effusionis sanguinis.

Dico 7. Sacerdos morbo comitiali seu caduco laborans expectet per annum ad judicandum de infirmitate. Sylv & alii. Idem dicitur de Sacerdote dæmoniaco, ex Vgone relato à Summa Confess: L. 2. tit: 1. q. 45. Furiosus verò potest Eucharistiam conficere, si rarò vexatur tali passione, item si sine spumæ jactatione, & vocis confusione, modò habeat juxta se Sacerdotem, qui defectum suppleat. Sylv. cit: Idem docet Opatov. disp. 18. de Pœnit. q 3. §. secunda species &c. de laborante morbo caduco si non adeò hoc morbo laboret, nec ore reijciat spumas, & habeat socium, qui cõpleat sacrificium. sed quid de Sacerdote patiente seminis fluxum? dico cum Ioanne de Lapide L. de dubijs circa Missam, nequit celebrare.

Dico 8. Si in Hermaphrodito prævaleat sexus fœmineus ordinari non potest, quia non est capax characteris, quemadmodum & fœmina, D. Ant. Sylv. & Tabiena apud Fern. l. c. Si verò æqualiter vigeat uterq; sexus, quantùm ad Ordines pro fœmina reputari debet Hugo, Turrecremata & alii apud Fern. Si autem in masculinum magis vergat & ordinetur, suscipit quidem characterem, sed absque dispẽsatione Papæ celebrare prohibetur. Sylv. V. Hermaphrod & Nau. in Euchar. C 27. n. 103. Plura videantur in tractatu de irregularitate. V. etiam Dela-Cruz de Cens a 5. quis in supradictis dispenset.

Quæritur, cui competat judicare de præfatis vitiis? ℞. Episcopo, vel si Religiosus sit vitiatus Prælato Regulari, cùm sit eius Ordinarius. Potest & Episcopus, cùm Religioso Ordinem conferat.

DISTINCTIO XXXV:

De conversione panis & vini in Corpus & sanguinem Christi, & quæ consequuntur eam.

DIco 1. Mutatio quæ fit in hoc Sacramento, non fit per panis & vini annihilationem, vel in præjacentis materiæ resolutionẽ, sed per eorum desitionem & in Christi Corpus & Sanguinem conversionem. Quæ conversio non est successiva, sed instantanea, cùm fiat in ultimo instanti prolationis verborum. Hæc conversio directè & ex vi verborum ad Corporis Christi substantiam terminatur, per concomitantiam verò ad eius quantitatem. Si causam conversionis inquiras, Deus est principalis, Sacerdos instrumentalis.

Dico 2. Si Sacramentum Eucharistiæ in triduo mortis cõfectum fuisset. tunc Christus Dominus sub speciebus Sacramentalibus mortuus extitisset. Cùm idem Christus, qui erat in Cruce vel sepulchro fuisset.

Dico 3. Totus Christus est sub utraque specie, immo totus est in qualibet parte,

parte, cùm ſuccedat in locum ſubſtantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen ſciendum eſt, ſub ſpeciebus panis eſſe Chriſti corpus ex vi verborum conſecrationis, ſanguis verò, anima, Divinitas per concomitantiam, ſub ſpeciebus vini ex vi verborum ſanguis, corpus & alia per concomitantiam. Non ſolùm autem eſt in hoc Sacramento ſecundùm ſuam ſubſtantiam, ſed etiam ſecundùm quantitatẽ, modo tamen ineffabili, non per extenſionem partium in ordine ad locum, ſed in ordine ad ſe. Et quidem tam diu ſub ſpeciebus Chriſtus Dñus exiſtit, quàm diu ſpecies exiſtunt. Cùm ſuccedat in locum panis, cuius ſubſtantia tam diu quàm diu accidentia.

Dico 5. Poſt converſionem corpus Chriſti D. non eſt in hoc Sacramento tanquam in loco. quia non eſt admodum quantitatis, ſed admodum ſubſtantiæ Ex quo ſequitur quòd ibi ſit immobiliter, per ſe loquendo, per accidens tamen hoc eſt ad motum ſpecierum movetur. Item, cùm Corpus Chriſti D ſit in hoc Sacramento admodum ſubſtantiæ & modo indiviſibili, non poſſe videri ab oculo etiam glorificato.

Dico 6. De ſpeciebus Sacramentalibus hæc ſolent doceri. eas poſſe corrumpi, cùm idem eſſe poſt conſecrationem retineant. immo poteſt aliquid ex eis generari, ut vermis. Item docetur ſolam quantitatem miraculosè exiſtere, alia verò accidentia ſine miraculo. quia ſubjectantur in quantitate, ſuppoſito hoc miraculo quòd per ſe exiſtat. Item docetur prædictas ſpecies poſſe nutrire, cùm poſſint converti in corpus humanum. Sed hæc ad Scholaſticos.

DISTINCTIO XXXVI.

De Miniſtro Euchariſtiæ.

Dico 1. Diaconus poteſt miniſtrare Corpus Chriſti Dñi in neceſſitate jubente Epiſcopo vel Presbytero. S. Th. q. 82. a. 3. Non tamen Subdiaconus, multominùs laicus. fertur tamen de Regina Scotiæ martyrium ſubitura, quòd ſe ipſam communicaverit, unde Layman in Summa Dianæ V. communionis Miniſter, docet contra Bonac. poſſe laicum ſe ipſum communicare in articulo mortis.

Dico 2. Religioſus Viaticum miniſtrans incurrit in excommunicationẽ. ſed hoc procedit, ſi extra neceſſitatem. unde in articulo mortis abſente Parocho, aut nolente miniſtrare poteſt quivis Sacerdos etiam Regularis, imò & Diaconus. ſi nullus ſit Sacerdos, miniſtrare Euchariſtiam. Dela Cruz q. 6. de Euch. Idem judico ſi proprius Parochus ſit nominatim excommunicatus, ſuſpenſus &c.

Dico 3. Euchariſtiæ Sacramentum non poſſunt Regulares miniſtrare ad ſatisfaciendum præcepto tempore Paſchali. Pro hac Moſc. 2. p. Tyrocinii §. 3 citat declarationem ſacræ Congregationis. unde privilegium à Nic. 5. Regularibus conceſſum à Sixto & Leone X. confirmatum, cenſetur revocatum. Poſſunt tamen, ſi quis jam ſatisfeciſſet præcepto, aut vellet poſtea ire ad Parochiam. Etiam ipſo die ſancto Paſchæ. Nam dum Pontifices hoc die prohibent extra Parochiam

chiam communionem, loquuntur de communione quâ ſatisfit præcepto Eccleſiæ, ut communiter DD. explicant. Vbi ſciendum Religioſos Mendicantes habere privilegium à Leone X. Iulio II. & III. communicandi ſæculares in ſuis Eccleſiis, vel per ſe vel per alios apud Regulares celebrantes.

Dico 4. Poſſunt Regulares miniſtrare Euchariſtam ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ. etiam ipſo die Paſchæ, vagis, advenis, & peregrinis. Item ſervis & domeſticis, qui intra conventum degunt. his enim etiam viaticum, & extremam unctionem miniſtrant. Gabriel à S. Vinc. in Summa Morali V. Euch. quoad omnes partes. Idem, de degentibus in loco exempto à Parochia.

Dico 5. Non valens pollice & indice Euchariſtiam miniſtrare, poteſt aliis digitis, cùm tota manus ſit conſecrata. Toll: l. C. 58. contra Poſſevinum. Hic tamen, contra Suarez, concedit, tempore peſtis licere Sacerdoti aliquo inſtrumento aureo vel argenteo rectè confecto, Euchariſtiam miniſtrare.

Dico 6. Sacerdos in mortali exiſtens, & pluribus Euchariſtiam ſucceſſivè miniſtrans, unum peccatum mortale committit. Rodriquez & alii, contra Bonac. Nam licèt phyſicè ſint plures actus, moraliter tamen una actio convivii ob eandem rationem Sacerdos in mortali dicens Miſſam, unum tantùm mortale committit, eſt contra Nugnum & alios, qui dicunt quòd duo, unum quatenus celebrat, alterum quatenus communicat.

DISTINCTIO XXXVII.

De ſubiecto Euchariſtiæ.

DIco 1. Subjectum Euchariſtiæ eſt omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè diſpoſitus. Publici peccatores, v. g. uſurarii, lenones, meretrices, hiſtriones publicè turpia repræſentantes, removentur à menſa Domini, etiam in mortis articulo, niſi ſigna pœnitentiæ publicè oſtendant, ſi fieri poſſit. Publicus autem & notorius peccator dicitur, qui in judicio convictus, vel in judicio confeſſus, vel infamiâ notorii facti laborans. Si dubium an ſit publicus peccator, ad communionem admittatur, nam melior eſt conditio poſſidentis. Item peccatori publico in uno loco, petenti Euchariſtiam in alio loco, in quo pro publico non habetur, Sacerdos tenetur Euchariſtiam dare, alias infamaretur.

Dico 2. Peccatori publico in ſecreto pœnitenti, & in publico Euchariſtiam petenti, eſt deneganda quouſq; pœnitentiam exteriùs oſtendat S. Bon. & Palud. apud Cinium in præſenti. Quæ doctrina ad publicè excommunicatum extendenda, dici enim poteſt. Scio publicum peccatum, ſed non video pubicam pœnitentiam. Peccatori occulto. ſoli Sacerdoti noto, tenetur Sacerdos Euchariſtiam miniſtrare, non tamen, ſi in privato petat, niſi notitia eſſet ex confeſſione. tunc enim tenetur Euchariſtiam miniſtrare. Moneat occultum, publicè petentem, ſed cautè, ſaltem generaliter. Cavete ne aliquis cum p. m. accedat, niſi id per confeſſionem ſciatur, tunc enim talis monitio omittenda.

Dico 3. Ex duello in extremis laboranti danda Eucharistia, si signa doloris ostendat. Item suspendendis ex C. Quæsitum. etiamsi jam comedissent. Samuel de Lub. V. Communio. Hæretico relapso, sed pœnitenti, quamvis immediatè comburendo. Sylv. & Angelus. Adverte ex Samuele l. c. consuetudinem Hispanorum negantium Eucharistiam interficiendis sublatam jussu Pii V. anno D. 1559. cui lex regia accessit per Philippum II. Et ratio est, eò quòd communiter doceatur, communionem in articulo mortis esse de jure Divino.

Dico 4. Perpetuò amenti non est danda Eucharistia, cùm in eo non præcesserit erga hoc Sacramentum devotio. Idem dicitur de puero ratione carente. Non excusatur à mortali talibus Eucharistiam præbens, secundùm C. jet. V. Communio. Amenti tamen, aliquando huic Sacramento, scilicet tempore lucidi intervalli, affecto, & iterum in amentiam cadenti, danda Eucharistia in articulo mortis, modò irreverentia non timeatur. S. Th. q. 80 a. 9. Idem de dæmoniacis arreptitiis, ac morbo caduco laborantibus, modò actualiter hæc mala non patiantur, & absit irreverentia.

DISTINCTIO XXXVIII.

De munditia mentis ad hoc Sacramentum necessaria.

Nota. Plures esse dispositiones, quas habere tenetur ad hoc Sacramentum accedens, comprehenduntur autem sequentibus versibus.

Lotus, discretus, sanus, jejunus & aptus,
Contritus, fassus, mundus, recteque paratus.

Lotus, id est baptizatus, discretus, id est rationis usum habens. Sanus, id est stomacho benè valens, ne evomat. jejunus jejunio naturali, aptus, id est censuris non irretitus, contritus, id est de peccatis dolens. fassus, id est vocaliter confessus, mundus, id est non pollutus. paratus, intellige, devotione per actus v. g. fidei, spei, charitatis, &c.

Dico 1. Conscius peccati mortalis obligatur ad præmittendã confessionem, Trid. Sess: 12. Cap. 7. immo oppositum docentes excommunicat Can. 11. Quare antiqui Theologi docentes sufficere contritionem, etiam datá copiâ Confessarij, post Conc. Trid. non sunt audiendi. Cùm verò Tridentinum adducat authoritatem Apostoli 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* colligitur hoc præceptum non solùm esse Ecclesiasticum, sed & Divinum Opatv disp. 8. de Euch q. 3. cum D. Soto & M. Cano.

Dico 2. Licet in aliquo casu communicare & celebrare confessione non præmissâ. 1. in articulo mortis, si desit Cõfessarius. 2. si adest necessitas officii, v. g. Parochus habet nimis distantem Confessarium (quæ distantia loci judicio prudentis relinquitur, habitâ ratione circumstantiarum & Personæ V. Moscic. 4. p. Elem. ad Sacras Conf: de Conf: n. 11.) ne Parochiani die festo missâ careant. 3. Si adest præcepti Ecclesiastici necessitas (quam non facit sola devotio, ex Soto

in 4.

n. 4. d. 10. q. 1. a. 4) ut Paschatis. Summa Conf: vel si Sacerdos nequit audire Missam nisi celebret. Diana & alii. Sed oppositum securiùs, nisi adsit scandalum aut infamia, nam præceptũ præmittendi confessionem fortius est præcepto communicandi in Paschate, vel die festo audiendi Missam. Dela Cruz de Euch. q. 5. 4. ad evitandum grave scandalum vel infamiæ periculum, v. g. si quis in scamno communicantium recordatur peccati mortalis, non tenetur recedere, si id sine scandalo esse non potest. 5. Quando rationabiliter timetur revelatio proprii peccati, tenetur tamen alia confiteri. 6. pro communicando infirmo. In his casibus præmittenda necessariò contritio, excepto quarto & quinto casu, cùm jam peccatum indirectè remissum, & sit homo in gratia. Vbi etiam scias in quinto casu differri debere confessionem, quantùm fieri potest.

Diço 3. Sacerdos Regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarii suæ Religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri ad vitandam suæ Religionis infamiam, quam ille concipiet Gabriel à S. Vinc. & alii. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia Religioni. Non potest etiam quis in mortali existens cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alii. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio, debet prævalere propriæ devotioni & utilitati.

Dico 4. Sacerdos qui in casu necessitatis carens Confessario sine confessione celebravit, tenetur confiteri quàmprimùm quia ita præcipit Tridentinũ Sess: 13, C. 7, & non tantùm consulit. Quare Alexander VII. inter 45. propositiones, hanc in ordine 38. damnat. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti celebranti ex necessitate cum peccato mortali confitendi, quàmprimum est consilium & non præceptum.* Sicut & sequentẽ damnat. *Illa particula quàmprimũ intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Quare tenetur confiteri prima commoditate. In Sũma Dianæ V. celebrare Missã, *quàm primum* exponitur *intra triduũ.* quia quod intra triduum fit, dicitur statim fieri L. fin. C. de jud. ibi. *illico autem id est intra triduum.* Adverte hoc præceptum de facienda confessione quàmprimùm in prædicto casu, non extendi ad Sacerdotem more laicorum communicantem. Villalobos in Summa Dianæ l. c. & alii. quia tunc non se habet ut Sacerdos. à fortiori non extendi ad laicos.

Quæritur; quid faciendum si Confessarius veniendo ad infirmum, inveniat hunc multas fecisse confessiones invalidas, nec confessionem absolvere posse nisi post longum tempus? Respondet Zambranus de Sacram: Pœnit. C. 4 dub. 6. Si timeatur mors, facienda confessio per mediam horam crassâ minerva, cum accusatione generali, & communicandus infirmus, præmisso pacto, quòd sumptâ occasione supplebit defectum. Si autem infirmitas non sit periculosa, & confessio per dimidiam horam absolvi non potest, præmittatur contritio cum proposito confitendi eo vel sequenti die & communicetur. ratio primi. quia sic vitantur omnia incommoda, subvenitur enim moribundo præmissâ confessione possibili,

& absolutione, ministrando illi Eucharistiam ratio secundi, quia sic vitatur scandalum, & eligitur minus inconveniens, quod est communicare cum sola contritione, & non cum confessione dimidiata. Zambrino favent aliqui sed bonâ veniâ præfati authoris, etiam in secundo casu præmittenda modo possibili confessio. Nam præceptum confitendi ante communionem fortius est præcepto integrandi confessionem materialiter ut docet Dela-Cruz q 5 de Euch. & alii. & aliàs ex opposito sequeretur, etiam in primo casu, & in multis aliis, qui solent proponi in trac. de Pœnit. de integritate confessionis, sufficere contritionem, & omittendam confessionem, accedit quod in hoc secundo casu servetur moralis integritas confessionis.

DISTINCTIO XXXIX.

De munditia corporis ad hoc Sacramentum necessaria.

Dico 1. Pollutio à causa mortali proveniens impedit licitam Euchristiæ sumptionem. S. Th. q. 80. a. 7. Talis tamen præmissâ confessione celebrans vel communicans non peccat mortaliter, cùm nullum peccatum per confessionem dimissum impediat sumptionẽ Eucharistiæ sub mortali. Delà-Cruz de Euch. q. 5. dub. 3. Samuel de Lub. V. Communio.

Dixi *à causa mortali proveniens* nam nocturna pollutio, quæ absque culpa mortali accidit, non impedit etiam sub veniali sumptionem Eucharistiæ, præsertim si pollutio non relinquat aliquem affectum ad res venereas, & notabilem animi perturbationem. Samuel l. c. ex Bonac.

Dico 2. Die ante Eucharistiæ refectionem, à fortiori ipsâ die sumptionis, non licet exigere vel reddere debitum ob Eucharistiæ reverentiam. nisi alter conjugum nimis instet. tamen si fiat non est mortale. Suppositâ autem inter conjuges re carnali, consilium est spatio viginti quatuor horarum abstinere à sumptione Eucharistiæ. cùm per hoc tempus natura per venerem deordinata, ordinetur. Cinius ex B. Alberto M. & S. Thoma.

Ex quo patet, dum Concilium Eliberitanum dicat, hominem ante sumptionem Eucharistiæ debere abstinere à propria vxore, tribus, quatuor aut octo diebus, consilium tantùm est.

Duo tamen inter alia coniugibus reverentiam erga hoc Sacramentum inculcant. Primum, si Panes propositionis ab his qui Vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò magis panis ille qui de cælo descendit. Item Regem Oza. 1. par. C. 13. manum suam ad arcam Dei extendentem ne bouum exorbitantiâ caderet fuisse à Deo percussum moxq; expirasse, quòd nocte præcedenti vxorem cognoverit, ut affirmant Expositores.

DISTINCTIO XL.

De ieiunio ante Eucharistiam.

Dico

DIco 1. Ante ſumptionem Euchariſtiæ tenemur eſſe jeiuni à media nocte jeiunio non ſolùm Eccleſiaſtico ſed & naturali, nihil quantumcunque modici, etiam per modum medicinæ ſumendo. Vnde C. nihil. quæſt. 1. dicitur. *Nullus post quantumcunque ſumptum minimum cibum, vel potum Miſſam faciat.* Et ſic pulvis tabacæ per nares ſumptus, cùm non mereatur nomen cibi vel potûs non impedit ſumptionem Euchariſtiæ.

Attamen reliquias cibi inter dentes relictas caſualiter deglutiens ex S. Th. q. 80 a. 8 imò licet advertenter ſecundùm aliquos. Os abluendo parum aquæ præter intentionem in ſtomachum tranſmittens. Sanguis è gingiva, vel capite in os fluentis paululum trajiciens. Parum terræ aut pulveris per modum reſpirationis attrahens. Muſcam in os volentem caſu tranſglutiens, non frangit jeiunium. cùm nihil per modum cibi ſed ſalivæ, vel præter intentionem deglutiat. Item dentes ſale & aceto medendo vel lavando perfundens, cibos potumq; tantùm deguſtans quidpiam aromaticũ, ut nucem muſcatã ori imponens dentibuſq; vitandi noxii àëris cauſa tenens, non frangit jeiunium, modo nihil tranſmittat.

Sed an fruſtillum chartæ, lapillus &c. impediant communionem? probabile quòd non. ſed major difficultas, ſi vocis causâ veſpere ſaccarum ori impoſuiſti, & tranſacta mediâ nocte reſolutum in liquorem devenit ad ſtomachum Probabiliùs ſine dubio impediri in tali caſu communionem. aliqui tamen oppoſitum habent. quia ille liquor non deſcendit per modum potus, ſed per modum ſaliuæ, nec videtur ſumptio ab extrinſeco, qualis requiritur ut ſolvatur jeiunium & propterea reliquiæ cibi, de quibus ſupra, non tollunt jeiunium naturale.

Dixi in conc. *à media nocte* Nam Sacerdos ante mediam noctem comedens, poteſt poſt mediam noctem celebrare, ut in natali Domini, etſi non dormierit, nec cibum digeſſerit. non enim facit contra præceptum. Similiter ſi quis ex cibi indigeſtione vomat, non prohibetur communicare, ex Rich. in 4. d. 9. a. 2. q. 3. Sed congruentiùs eſt abſtinere.

Dico 2. Sacerdos ſumptâ ablutione habens hoſtiam palato affixam, poteſt novam ablutionem ſumere, ad eandem in ſtomachũ trajiciendam cùm hoc magîs deceat, quàm digito in os poſito. Sylu. & Angelus. Idem dic de particula calici ſadhærente. Imò ſumptâ ablutione ſolutiſq; orationibus (nõ tamen ſi ab altari diceſſit) ſi aliquam hoſtiæ particulam in patena vel corporali repererit, poteſt eam ſumere. cùm tota illa actio à jeiunio inchoata, una perfecta ſacrificii conſumptio cenſeatur. Secerdos etiam poſt Miſſæ ſacrificium aliquo tempore manens in diſpenſanda Euchariſtia, vaſa purificare, reliquiaſq; ſumere poteſt, cùm cenſeatur una actio moraliter, quod maximè verum de reliquiis ſeu particulis ad proprium ſacrificium pertinentibus, ut advertit Bonac. & alii. Sed idem judicarem de particulis ad aliud ſacrificium pertinentibus, cùm hîc & nunc ad idem convivium ſpectare videantur.

Adverte. Licèt dixerim, *ſi ab altari non diſceſſit* probabile tamen particulas v. g. in patena caſualiter remanentes etiam in Sacriſtia antequam Sacerdos exua-

tur sumi posse: quia non est nova communio sed præcedentis perfectio, ex Summa Dia. V. Communio, & in eadem, relato Granado.

Dico 2. Licèt aliquando sumere Eucharistiam non servato jeiunio. 1. cum timetur Eucharistiam ad infideliũ manus perventuram, aut simili de causa. 2. ut cùm Sacerdos aquam loco vini consecrat, idq; non advertat nisi post aquæ sumptionem, tenetur de novo vinum consecrare. Item advertens post consecrationem se non esse jeiunum, tenetur perficere. Si verò ante consecrationem advertat, tutius reputat S. Th. q. 83. a. 6. ad 2. Missam inchoatam deserere, nisi gravè scandalum timeatur & idem de existente in scamno communicantium, & advertente se non esse jeiunum. Si etiam Sacerdos peracta consecratione moriatur, nec alius adsit nisi non jeiunus, hic tenetur perficere sacrificium, quia præceptum sacrificium perficiendi strictiùs est præcepto Eucharistiam sumendi à jeiuno, cùm illud Divinum, hoc Ecclesiasticum. 3. Si infirmus sit in probabili periculo mortis, & non possit jeiunus sumere Eucharistiam Imò durante eodem periculo mortis potest infirmus pluries per modum viatici communicare non jeiunus, si sex vel octo dies transierunt, maximè si lethalem culpam commisit. non tamen quotidie. Nugnus q. 80. a. 8. & alii. Adde. Si morbus sit diuturnus, nec possit dari communio nisi post medicinam, potest dari, licèt tantùm devotio & non periculum mortis urgeat. ad hoc tamen Nau. & Villal exigunt spatiũ triginta dierum.

Sed an liceat celebrare post sumptum cibum ob communicandum infirmum in articulo mortis? affirmat Major. item Zanardus & Zambranus apud Dian. p. 3. tr. 3. res. 33. sed negant communiter, quia præceptum communicandi non obligat, nisi cum commodè & reverenter fieri potest.

Cùm dixerimus nos debere esse jeiunos à media nocte, quæri potest, à quo tempore incipiat media nox? R. media nox non incipit à pulsu horæ 12. sed quandrantum, aliqui oppositum docent. si tamen essent plura horologia & non constaret de errore ultimi, posset quis comedere usq; ad pulsationem ultimi, & manè communicare. Si etiam quis dubitaret, an esset transacta media nox, vel an aliquid sumpserit, si adhibitâ sufficienter diligentiâ adhuc manet dubius, potest mane cõmunicare, quia in dubio melior conditio possidentis. Gabriel à S. Vinc. in Summa V. jeiun.

Quæri etiam potest, si jeiunium ante sumptionem Eucharistiæ necessarium, cur in Natali Domini ter celebramus? sed respondetur, quia corpus & sanguis Christi non frangunt jeiunium.

DISTINCTIO XLI.

De obligatione sumendi Eucharistiam.

NOta ex Trid. Sess. 13. C. ultimo, triplex est modus communicandi. Spiritualiter tantùm, Sacramentaliter tantùm. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. manducare spiritualiter tantùm, est per fidem & charitatem Christo D. uniri cum desiderio

desíde-

desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. manducare Sacramentaliter tantùm, est Eucharistiam absq; fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, manducare utroq; modo, est non solùm Eucharistiam sed & fructum percipere. S. Th, q. 80. a. 1. assignans duos, scilicet, Sacramentalem tantùm & spiritualem, non contrariatur Tridentino. per spiritualem enim intelligit eum, qui est cum fructu. sive sit realis, sive in voto tantùm. Manducatio materialis, qualiter etiam à mure Eucharistia sumitur non valet ad propositum nostrum & sic à Trid. omittitur.

Dico 1. Vrgente mortis articulo tenemur sub p. m. ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Ita comm: DD. oppositum docet Arm. V. comm. ex Cajet. Quâ obligatione tenemur, etsi ante infirmitatem paulo ante communicassemus. Nam hæc communio non fuit ut satisfieret præcepto de Eucharistia in ratione Viatici. Ledesma de Euch. C. 13. & comm: contra nonnullos, qui negant obligari, si v. g. ante octo dies sumpta Eucharistia. Immo ex tenentibus nostram sententiam sunt qui asserunt, eum, qui mane communicavit, si à prandio urgeat periculum vitæ, teneri iterum sumere communionem tanquam viaticum. Sed an, qui post acceptam in ratione viatici communionem, teneatur denuo communicare, si mortaliter peccavit? Negat Ochagavia & alii in Sum. Dian. V. Comm. necessitas. Quia jam satisfecit præcepto: affirmat Sotus, quod est securius.

Dico 2. Præter mortis periculum, præceptum Divinum obligat aliquoties in vita Eucharistiam sumere. S. Th q. 80. a. 11. Quia Eucharistia instituta est per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius.

Dico 3. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod prœceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia, impletur. Qui tempore Paschali viaticū sumpsit, si supervivat, non tenetur communicare pro annuo præcepto. Sanch. & alii, in Sum. Dia. V. Comm. Scias hanc damnari ab Innoc. XI. *præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.*

Dico 4. Qui prævidet aliquod impedimentum, ob quod tempore Paschatis non poterit communicare, nec satisfacere præcepto, si prævidet non post longum tempus Paschale, se communicaturum, non tenetur ad præveniendum. Si verò prævideat, quod nonnisi lōgo tempore post Pascha sit communicaturus, videtur ejusmodi obligari ad præveniendum. Opat. disp. 8. de Euch. q. 4. & rationabiliter. Sed stante sententiâ Samuelis, de qua mox, quod communio annua sit alligata determinato tempori non tenetur prævenire. Sequens priorem opinionem & communicans, cessante impedimento non tenetur iterum communicare in Paschate. nam jam satisfecit præcepto. Hæredia in Summa Dian. V. comm.

Dico 5. Præceptum Ecclesiæ obligat excommunicatum ad quærendam absolutionem & sic ad communicandum. unde si is absolutionem negligeret peccaret mortaliter contra hoc præceptum. colligo conclusionem ex Fernandez p. 2 C. 8. & Nau. apud eundem. Contrarium tenet Leander cum Dian. p. 11. tr. 7. res. 14. infidelis se non convertendo, consequenter in Paschate non communicando,

eando, non peccat contra hoc præceptum, cùm hoc non contineat infideles, utpote Ecclesiæ non subditos.

Dico 6. Dato casu quòd tempore celebrationis Missæ, fidelis devotus ex urgentissima causa peteret communionem, tu verò non haberes consecratas hostias, poteris dare particulam tuæ hostiæ. Samuel V. comm. ex Sylv.

Dico 7. Qui communioni Paschali sati-fecit, potest si vult die Paschatis alibi communicare, cùm jam proprium pastorem agnoverit, ut supra docui d. 36. Qui tamen suà culpà tempore Paschali non communicat peccat mort: estq; ab Ecclesiæ ingressu arcendus, & moriens extra locum sacrum sepeliendus. Bonac. de Euch. q. 7. p. 2. ex C. utriusque.

Dico 8. Qui tempore Paschali non communicavit, tenetur infra annum communicare. Opat. l. c. & multi alii. Nam Ecclesia solùm principaliter intendit præcipere communionem singulis annis, circumstantiam verò temporis solùm accidentaliter. At D. Ant. Sylv. Arm. Samuel V. comm. probabiliter negant. Sicut qui officium vel jeiunium omisit non tenetur sequenti die supplere. Nisi fortè communionem differet ex consilio Sacerdotis proprii aut nisi lata sit excommunicatio, vel nisi extet lex aliqua particularis sive consuetudo. Samuel l. c. Advertte, secundùm nonnullos ex prioribus DD. duo peccata committit, qui simpliciter communionem annuam relinquit, unum quòd tempore Paschali non communicaverit, secundùm quòd post Pascha non suppleverit.

Dico 9. Cùm communio imminente morte sit de jure Divino, tenetur judex reo concedere tempus communicandi, præciso tamen notabili damno boni communis. Et licèt aliquando ad aliorum exemplum reus privabátur Eucharistiâ, id tamen non est amplius in usu, immo à Pio V. prohibitum; ut retuli d. 33. Si autem concessam sufficientem temporis dilationem reus noluerit acceptare, judex potest eum morti adjudicare, esto credat in mortali moriturum, aliàs præberetur reis occasio hoc Sacramentum non suscipiendi, ut se à morte eriperent, sicque magna incommoda in republica sequerentur. Sotus & alii.

Dico 10. Pueri in articulo mortis tenentur communicare statim post usum rationis, etsi ante nunquam communicaverint, nec attigerint ætatem in qua tenentur secundùm præceptum Ecclesiæ communicare. cùm præceptum communicandi in articulo mortis sit Divinum. aliqui docent puerum moribundum communicari posse in dubio an sit doli capax, quamvis hoc non sit necesse. Ochagavia & alii negant puerum teneri ad communionem tempore mortis.

Quæritur, quâ ætate communicare obligamur? ℟. ex Trid. Sess: 13. Can. 9. dum annos discretionis attingimus. annus discretionis in præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus & confiteri tenemur, sed tunc cùm Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod quàmvis accidere soleat, cùm primùm pervenimus ad annum 10. vel 11. tamen non tantùm consideranda ætas, verùm etiam industria, ingenium, consuetudo ac judicium prudentum. M. Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit

vivax.

vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valdè parvulis, quamvis sagacibus, publice conferatur.

Exploratores talium puerorum, debent duo in eis considerare, scientiam & affectum. Videlicet, an cognoscant quid in hoc Sacramento contineatur, & discernant à profano pane, Deinde an in affectu, ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualem, vel gaudium sentiant. Ita Mosc. quoad omnes partes quæs. 2. p. Tyrocinii artis pœnit. exceptâ (quoad expressum) doctrinâ M. Soto.

Quæ hîc desiderantur videantur d. 36.

DISTINCTIO XLII.

De frequentia communionis, & celebrationis.

DIco 1. Quantùm ex parte Sacramenti quotidie potest communio sumi; quantùm ex parte nostra rariùs, cùm maxima reverentia requiratur, meliùs tamen ex amore frequentiùs quàm ex timore rariùs Eucharistiam sumere. Hinc in primitiva Ecclesia quotidie communicabant fideles & Anacletus Papa apud D. Th. q. 80. a. 10. ad 5. dicit, peracta consecratione omnes communicent, qui noluerunt Ecclesiásticis carere liminibus. Deinde diebus Dominicis tantum, magis refrigescente devotione ter in anno sc in Natal Domini, Paschate & Pentecoste, Immo iter Catholicos non numerabatur, qui his tribus diebus non cõmunicabat. Et Soter Papa adiecit in Cœna Domini Tandem Ecclesia videns, nec hoc debitè observari, statuit ut quilibet adultus, annos discretionis habens de manu proprii Sacerdotis sumat Eucharistiam in Paschate, & sumitur Pascha pro toto tempore à Dominica in Ramis usq; ad Dominicam iu Albis inclusivè. in aliquibus locis longius tempus assignatur.

Dico 2. Qui ex communione quotidiana experitur fervorem charitatis augeri & reverentiam huic Sacramento debitam non minui, potest quotidie Eucharistiam sumere S. Th. in 4 d. 12. q. 3. a. 1. q. 2. Secus si vel Reverentia minueretur, vel fervor charitatis non multum non augeretur. Ex quo patet quomodo procedendum cum petentibus quotidianam communionem. Vniversaliùs verò loquendo, optimum consilium est, vitantibus regulariter peccata mortalia communicare semel in septimana, aliquando bis, si occurrat magnum festum Ledesma C. 24. de Euch.

Dico 3. Sacerdos habens curam animarum tenetur sub p. m. saltem diebus festivis per se vel per alium celebrare, ex C. quotidie de Cons: d. 2. Ceteri verò Sacerdotes saltem in Natali D. Paschate, & Pentecostes Soto & alii,

Dico 4. Ex speciali Dei instinctu potest omnino à celebratione cessari; secus, est p. m. Carthus in 4 d. 13. q 1. & est communis. quia unusquisq; tenetur uti gratià sibi datà. oppositum docet Cajet. & nonnulli.

Sicut autem non licet omni tempore abstinere, ita nec omni celebrare, non enim

enim licet in die Parasceves, quo tamen die licet communicare. Quantum verò ad diem Cœnæ D. & Sabbathi S. tenent aliqui posse privatim celebrari secluso scandalo, præsertim si dies Annuntiationis incidat, vel desint hostiæ ad communicandum, qui si sit moribundus licet etiam die Veneris S. celebrare. Gab. in Sum. V. Missa. quia non celebrare die Veneris S. est tantum præceptum humanum, communicare in articulo mortis est Divinum.

DISTINCTIO XLIII.

De Communione sub utraq; specie.

DIco 1. In Ecclesia fuit aliquando consuetudo communicandi sub vtraq; specie, immo & tempore S. Thomæ q. 80. a. 12. Interdixit tamen Ecclesia populo sangvinis sumptionem. 1. ob effusionis periculum. 2. ne species corrumpantur. cum hoc Sacramentum pro infirmis debeat servari. vinum autem facilè acescit & corrumpitur. 3. quia multi habent nauseam vini. Sacerdos hoc defectu laborans, potest sumpto sanguine immediatè sumere ablolutionem aquæ absque vino. adde vinum infirmis nocere. Immo nonnullæ Provinciæ vini inopiâ valdè laborant. 4. vt Sacerdos hâc dignitate supra populum fulgeat. Tandem ad tollendum errorem docentiũ totum Christum non contineri sub utraq; specie.

Dico 2. Sacerdos more laicorum communicans, prohibetur sanguinem, sub specie vini sumere, aliàs graviter peccat. Nec etiam potest seipsum communicare nisi in necessitate v. g. in peste.

Dico 3. Sacerdos sub vtraq; specie intra celebrandum communicans, non plus gratiæ recipit, quàm laicus sub una specie communicans. ad differentiam corporalis refectionis, in qua plus nutrimenti sumitur ex cibo & potu quàm ex solo cibo. Cajet. & alii contra Vl. Nugno eodem modo qui plures hostias sumit non majorẽ gratiam recipit. quia non est plus virtutis, quàm in vna tantùm S. Th. q. 79. a. 7. ad 3. Et sic Sacerdos non dispositus in sumptione corporis Christi Domini, sed in Sanguinis receptione, eandem gratiam consequitur, ac in corporis & Sanguinis sumptione simul, per se loquendo.

DISTINCTIO XLIV.

De effectu Sacramenti Eucharistiæ.

DIco 1. Multi numerantur huius Sacramenti effectus 1. Confertur gratia per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali, quia per modum cibi & potùs spiritualis hoc Sacramentum institutum est. dicitur conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantùm confertur cum quadam exigentia ad auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. Et hic effectus est proprius & principalis huius Sacramenti.

2. Confer-

2. Confertur quædam lætitia, dulcedo & suavitas spiritualis, quâ animæ puræ in eius receptione perfunduntur ac quodammodo inebriantur. & hic effectus licet sit maximè huic Sacramento proprius, est támen à primo separabilis, ut patet in illis, qui habent palatum cordis noxiis humoribus, & rerum terrenarum delectationibus intectum.

3. Tolluntur peccata venialia & à mortalibus fit præservatio. Trid. Ses. 13. C. 2. ibi. *hoc Sacramentum est antidotum, quo liberamur à peccatis quotidianis & à peccatis mortalibus præservamur.* Probabiliùs est, quòd non solùm mediatè deleat venialia, excitando ad actum charitatis venialia delentis, sed etiam immediatè, & idem de causatione præservationis à mortalibus, Immo hoc Sacramentum expiat p. m. per accidens tamen, quando nesciens se esse in mortali, accedit. Et hoc colligitur ex S. August. relato à Ginio in præsenti ibi, *quando corpus Christi manducatur vivificat mortuos.*

4. Eucharistia, & quatenus sacrificium & quatenus Sacramentum remittit in parte pœnam peccatis debitam. quatenus sacrificium directè, nam sub hac ratione habet vim satisfaciendi & placandi Deum, ac reddendi illum nobis propitium. Quatenus Sacramentum verò ex consequenti & concomitanter, quia excitat fervorem charitatis, per quem homo consequitur remissionem non solùm culpæ sed & pœnæ. hæc doctrina sumitur ex S. Th q. 79 a. 5. (6. ad 3.

5. Diminuit concupiscentiam, & causat amorem castitatis. ex S. Th. l. c. á.

6. Fit spiritualis unio cum Christo & eius fidelibus *unum corpus multi sumus.* 1. Cor 10

7. Huic Sacramento tribuitur immortalitas & resurrectio corporum, ratione coniunctionis carnis nostræ cum carne Christi, quæ vivificatrix est, utpote hypostaticè, unita Verbo Divino, à quo universa vivificantur. hunc effectum probat Gonet ex SS. Patribus.

8. Hoc Sacramentum causat perseverantiam finalem. Nam, cùm sit institutum per modum cibi & potûs spiritualis, fovet vitam spiritualem. Item, quia præservat à mortalibus, & facit vincere tentationes, juxta dicta. Hanc ob causam viaticum peregrinationis nostræ à SS. Patribus dicitur, atq; ab Ecclesia infirmis ægritudine oppressis, & tentationibus circumdatis, per modum viatici, quo iter æternitatis alacriùs in fortitudine cibi huius decurrant, ministratur.

Tandem sequitur ultimus ac præcipuus huius Sacramenti effectus, nimirum adeptio gloriæ æternæ, juxta illud Ioan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum.*

Dico 2. Qui accedit ad Sacramentum cum affectu actuali ad p. veniale, recipit gratiæ augmentum. cùm gratia compatiatur veniale. non tamen obtinet remissionem illius venialis, ut docet S. Th q. 79. a. 3. ad 1. Qui etiam distrahitur in perceptione huius Sacramenti percipit quidem augmentum gratiæ, non tamen percipit spiritualem lætitiam & dulcedinem S. Th. l. c.

Dico 3. Sacramentum Eucharistiæ confert gratiam mox ac guttur transivit.

Soto in 4. d. 11. q. 2. a. 1. & alii. Cibus enim tunc nutrit, quando ad stomachum transit. Vnde qui recipit species Sacramentales, sed postea eas expuit, non valens eas deglutire ob naturæ debilitatem, vel qui diu in ore retinet hostiam, ita ut species corrumpantur antequam deglutiantur, effectum huius Sacramenti non percipit, benè tamen ille, qui eas deglutit, sed postea evomit. quia illi non manducant corpus Christi manducatione completâ, benè tamen iste. vomitus enim non opponitur manducationi, sed potius eam supponit, licèt impediat digestionem. Gonet in manuali Thomistarum de Euch. C. 9. Caietanus tamen supra q. 79. a. 1. docet, Eucharistiam conferre gratiam, & eo tempore quo est in ore vel gutture, & quàm diu species in stomacho perseverant. Quod vltimum est probabilius, si novos devotionis actus homo tunc eliciat.

DISTINCTIO XLV.

De ritu, & figuris Sacramenti Eucharistiæ.

Quo ad Primum.

Dico Maximâ reverentiâ, etiam corporali, v. g. genuflectendo &c. Eucharistia sumatur. V. Mosc. p. 11. Elementorum ad Sacras Confess: Sacerdos more laicorum communicans, præter hoc debet stolam in modum crucis induere, sub pœna excõmunicationis ex Conc. Bracharensi, sed hæc obligatio non est cum tanto rigore in usu. Azor. l. 10. (19. q. 12. ante & post sumptionem requiritur devotio ad percipiendum fructum, de qua Mosc. l. c. quare Christus Dñus summè gavisus, proprium sumendo corpus, eò quòd fuerit in mundo, qui dignè ut omnino decet sumpserit Eucharistiam.

Quo ad Secundum.

Dico ex S. Th. q. 73. a. 6. *In hoc Sacramento tria considerare possumus, scilicet id quod est Sacramentum tantùm, quod est species panis & vini. & id quod est res & Sacramentum, scilicet corpus Christi verum. & quod est res tantùm, scilicet effectus huius Sacramenti. Quantùm igitur ad id quod est Sacramentum, tantùm potissima figura fuit huius Sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc Sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti, præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solemnissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna, quæ habebat in se omnis saporis suavitatem, vt dicitur Sapientiæ 61. Sicut & gratia huius Sacramenti quantum ad omnia reficit mentem. Sed Agnus Paschalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc Sacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, secundùm illud Exodi 12. edent carnes & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israel, decima quarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem*

agni

agni Paschalis protecti sunt filij Israel à devastante Angelo, & educti de Ægiptiaca servitute.

DISTINCTIO XLVI.

De Sacrificio Missæ.

NOta. ratio sacrificii consistit in hoc, quòd Deo aliquid solemniter, & cum debitis offeratur cæremoniis faciendo aliquid circa rem oblatam, ad honorem & cultum Dei. Quare sic potest definiri. *Sacrificium est oblatio externa, rei alicujus permanentis Deo facta, cum illius rei immutatione, in protestationem dominij eius in vitam & mortem suæ creaturæ.* explicatio si placet videatur apud Labat in 3. p. tr. 2. disp. 5. dub. 1.

Nota 2. Missa, quæ est sacrificium in specie, & legis gratiæ sic potest definiri. *est sacrificium corporis & sanguinis D. N. I C. sub speciebus panis & vini consecratis* Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum ite Missa est, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris iam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Vic L. 2. de Sacram.

Nota 3 ex Philippo à SS. Trin disp 8. de Euch. dub. 11. In Eucharistia alia ratio sacrificii, alia ratio Sacramenti. nam ut sacrificium, respicit Deum directè tanquam terminum ad quem. ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, ut Sacramentum respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ, ut Sacrificium est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum est quid permanens. nam licèt per consecrationem conficiatur, ipsâ tamen peractâ permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

Dico 1. Sacrificium Missæ à Christo institutum, licet à solis Sacerdotibus offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in canone Missæ, *pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenentur Deo offerre Sacrificia. In hoc Sacrificio Christus immolatur & offertur. Et sic sacrificium nostrum quoad rem oblatam, ne dum specie, sed & numero, convenit cum sacrificio Crucis, est tamen diversum quoad modum. Nam in nostro sacrificio non separatur sanguis à corpore, sed solùm significatur talis separatio.

Dico 2. Essentia sacrificii Missæ salvatur in consecratione unius speciei, non integritas. Sicut & essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in una sola specie.

Dixi in consecratione nam essentia sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem sacrificii. Ita M. Reynerus Cathedraticus Viennensis in manuscriptis cum communiori Thomistarum. Prima pars patet. Nam hæc oblatio solùm est ab Ecclesia instituta,

Vnde D. Greg. L. 7. epist. 63. asserit. Initio nascentis Ecclesiæ post consecrationem oratio Dominica immediatè dicebatur, nec proinde fiebat hæc oblatio. Secunda etiam pars cum tertia patet. Quia in illa actione debet esse essentia sacrificii, quæ fit in persona Christi tanquam principalis Sacerdotis, sola autem consecratio sic exercetur non sumptio. Siquidem Christus D. principaliter consecrat, non verò se ipsum sumit. Ex his habes 1. etiam in aliis partibus non consistere essentiam sacrifici i Missæ. Numerantur autem à S. Th. q. 83. a 4. Sex. 1. præparatio 2. fidei instructio, quæ incipit ab Epistola 3. oblatio. 4. consecratio quæ incipit à præfatione. ad quam reducitur oblatio post consecrationem. *Vnde & memores Domine &c. offerimus majestati tuæ.* 5 perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab oratione Dominica 6. gratiarum actio, quæ incipit à cantu post communionem. Possunt reduci ad tres, scilicet, præparationem, consecrationem & sumptionem. Habes 2. in Parasceve non fieri propriè sacrificium.

Dico 3. Sacrificium Missæ continet omnem perfectionem & causat omnes effectus sacrificiorum legis naturæ & scriptæ.

Sciendum inter sacrificia vetera, alia fuisse holocausta ordinata ad protestandam supremam excellentiam Dei in omni genere. & tota hostia huius sacrificii cremabatur in honorem Dei. & hoc dicit holocaustum, id est totum incensum. Alia erant sacrificia propitiatoria seu expiativa, seu hostia ad placandum Deum iratum. & horum quædam pars cremabatur, quædam pars sumebatur à Sacerdote. Alia sacrificia dicebantur hostia pacifica oblata pro beneficiis acceptis, vel etiam accipiendis, & horum quædam pars cremabatur, quædam à Sacerdote, quædam ab offerente sumebatur.

Sciendum præterea, quando animal offerebatur dicebatur victima sive hostia. Quando res inanimatæ solidæ, dicebatur immolatio. Quando res liquidæ, dicebatur libamen.

Si primario intendebatur honor Dei ob summam eius excellentiam, erat sacrificium latreuticum. Si peccatorum remissio & pœnarum relaxatio, propitiatorium. Si gratiarũ actio, eucharisticum. Si beneficii impetratio, impetratoriũ.

Sacrificium ergo Missæ, quia hæc habet dicitur latreuticum, propitiatorium, eucharisticum & impetratorium. Vnde Ecclesia in quadam oratione sic ait. *Deus qui legalium differentiam victimarum, vnius sacrificij perfectione sanxisti.*

Dico 4. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam gratiam, nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. & oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum gratiæ. Vterque enim modus causandi gratiam tantùm est Sacramentorum. Causat tamen sacrificium Missæ gratiam & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

Dico 5. Per sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato

non

non solùm mediatè, impetrando auxilium, per quod homo justus eliciat actum qui sit formalis vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. ita Sapientissimus meus Professor M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi sacrificii, sicut v. g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

Dico 6. Sacrificiū Missæ remittit pœnas temporales, quæ, remissâ culpâ, restant solvendæ vel in hac vita vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th. q. 79. a. 5. virtute huius sacrificii non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor juxta dispositionem offerentium & eorum pro quibus offertur, qua devotione modificatur valor infinitus sacrificii ad effectum finitum.

Dico 7. Sacrificium Missæ offerre pro damnatis est mortale, cùm ijs non prosit. Secus pro existentibus in mortali, quia tamen non sunt amici Dei, non eis prodest ut satisfactorium, sed ut placativum Dei irati.

Dico 8. Pro infidelibus licet Sacerdoti directè sacrificare, ut convertantur, Bonac. de Sacrif: contra nonnullos. Item pro excommunicatis toleratis possumus publicè orare & sacrificia offerre, quia Concilium Constantiense absolutè concedit, ut cum talibus communicemus in omnibus Divinis officiis, à qua communicatione non est ratio cur excludantur publica oratio & sacrificia. Megala, & alii tacitè in Summa Dianæ V. Excomm. effectus, relati. Immo pro excōmunicatis denuntiatis possunt sacrificia offerri, si sine peccato sint excommunicati, vel si sint verè pœnitentes, & non stat per ipsos quin absolvantur ab excommunicatione, Philippus à SS. Trin. de Sacram. Euch. disp. 8. Potest etiam Sacerdos ut persona particularis, pro denuntiatis, ut in memento, orare. Philippus l. c. & alij. Adde Bonacinam de Cens. d. 2. q. 2. punc. 1. docere. Missam cuicunq; excommunicato in persona Christi applicatam prodesse & quoad impetrationem. si verò sit in gratia, & quoad satisfactionem. Quia hic valor, ait ille, non numeratur inter suffragia Ecclesiæ.

Dico 9. Hoc sacrificium etiam ut satisfactorium potest offerri pro Catechumenis mortuis. Et ita fecit D. Amb. pro anima Valentini. Quia etiamsi isti non sint baptizati, censentur tamen viva membra Christi per fidem & charitatem. Nec Concilium primum Bracharense Can. 35. est contrarium, cùm loquatur de Catechumenis suâ culpa sine baptismo decedentibus.

Dico 10. Sacrificium Missæ, ut gratiarum actio, potest offerri pro beatis, De la Cruz de Sacrif: Missæ q. 1. dub. 5. cum communi. Nam prodest eis ad gloriam accidentalem. & sic benè offertur pro baptizatis mortuis ante usum rationis.

Dico 11. Si Missa consideretur ut nomine Christi vel etiam Ecclesiæ, à ministro procedit, est æqualis valoris, (stante tamen differentiâ penes id quod est offerre nomine Christi, & nomine Ecclesiæ) secus ut procedit à ministro nomine pro-

ne proprio S. Th. q. 82. a. 6. ex quo habes tripliciter posse Missam accipi, scilicet ut nomine Christi, nomine Ecclesiæ, nomine proprio à ministro procedit. Valor tamen Missæ ut nomine Christi offertur, est, excellentissimus & non impedibilis. Valor verò Missæ, ut nomine Ecclesiæ, vel à ministro nomine proprio offertur, impeditur. Primus, si sit excommunicatus, quia excommunicatus nequit offerre sacrificium Missæ, nomine Ecclesiæ. cùm sit ab ea præcisus. secundus, si sit in mortali. quod probat. S. Th. ex illo Prou. 28. *qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

Dico 12. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia. Nec hic valor (in se consideratus) limitatur à ministro, quia hic tantùm ut instrumentum. Dixi, *in se consideratus*. Nam quantum ad effectum limitatur à Sacerdote applicante, ut ijs solis prosit pro quibus offertur. & ut specialiùs prosit, pro quibus specialiùs applicatur. Limitatur etiam ex devotione eius pro quo offertur. Quemadmodum in naturalibus agens producit effectum, non quantum ex se potest, sed secundùm applicationem, & dispositionem passi.

Dico 13. Cùm valor accidentalis Missæ sit finitus, quantò in plures dividitur tantò minùs singulis prodest, secus de valore essentiali, cùm sit infinitus. Et sic, si Missa pro multis offeratur, æqualiter tamen, ac pro uno, non minùs prodest singulis, quàm si pro uno solo offeratur. æqualiter inquam. nam si pro aliquo offeratur specialiter, pro aliis in generali, & non ita specialiter, plùs illi prodest, quantùm ex hoc capite. Ita Sylu. Caietanus. Cano quos sequitur Labat disp. 5. de Sacr. dub 3. §. 1. Philippus à SS. Trin. d 8. de Sacr. Euch. dub. 6. & alij.

Ex quo infertur, Sacerdotem posse unico sacrificio satisfacere pluribus petentibus Misam, sed sine stipendio, & eàdem Misâ satisfacere posse voto & obligationi celebrandi ex eleëmosyna, sicut & pro illo qui eleëmosynam dedit; & pro aliis pro quibus ex charitate tenetur, v g pro fratribus & sororibus suæ Religionis. Ita, & rationabiliter infert P. M. Reynerus in manuscriptis.

Dices, ex nostra sententia sequi, posse Sacerdotem tutâ conscientiâ, accipere diversas eleëmosynas à pluribus, omnibusq; unâ Missa satisfacere. cùm tantùm quilibet reportet, acsi pro quolibet seorsim celebretur.

℞. Ex M. Labat. N. sequelam. Quia non datur stipendium Sacerdoti pro fructu sacrificii Missæ, vel pro labore in celebratione necessario, alias esset simonia (licet pro labore accidentali aliquid possit accipi, ut pro obligatione tali vel tali horâ celebrandi, pro labore magni itineris conficiedi) sed datur stipendium tanquam eleëmosyna ad vitam sustentandam, vel pro aliis necessariis vel etiam ut docet Gabr. citandus pro obligatione ad celebrandum.

Dico 14. Sacerdos non validè applicat Missam referendo suam intentionem

nem in intentionem alterius v. g B. Virginis. quia ipse debet applicare Gab à S. Vinc. V. Missa. potest tamen illi missam applicare, quem B V. designaverit. quia tunc ipse Sacerdos est, qui applicat. Caveat, pro primo offerente eleëmosynam missam applicare, hoc enim reprobatum per Clem. VIII.

Quæritur quot sunt vtilitates seu fructus sacrificiij legis gratiæ? ℟. tres solent numerari fructus sacrificii, qui ex applicatione resultant. Primus ex universali intentione Ecclesiæ sacrificium Missæ applicatur toti populo Christiano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis. quò reducitur fructus, quem percipiunt ministri, & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus seu medius ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur, cui ipse voluerit hic fructus secundùm Gab. à S. Vinc. V. Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis aliis & de facto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v g. eleëmosynam dedit. Gabriel l c. Tertius fructus cadit ipsi Sacerdoti. Secundùm nonnullos potest Sacerdos fructum sibi provenientem alteri applicare, non tamen potest pro eo aliquam eleemosynam accipere, ut statuit Alex VII. damnando propositionem 8 ob eandem rationem, laicus suam missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus Purgatorij.

DISTINCTIO XLVII.

De Missarum stipendio.

DIco 1. missarum stipendium taxatur vel à Superiore, vel ex communi vsu. & licèt adsit pactum inter Sacerdotem & dantem stipendium, nulla tamen est simonia quia non datur pretium pro Missa Hinc fit quòd Sacerdos reportans vltra justum stipendium, peccet contra justitiam, nisi vltrò & benevolè detur. Iustum stipendium non est taxandum in ordine ad congruam Sacerdotis sustentationem pro vna die. nam Ecclesia taxando missarum, stipendia, non ita taxat, ut unum stipendium sufficiat pro integro victu vnius diei ob quod in Concilio Tridentino statuitur, ut nullus ordinetur sine beneficio aut saltem patrimonio, quo congruè vivat. ne fideles graventur solvendo tam ampla stipendia

Dico 2 Non licet Sacerdoti pauperi reportare duo justa stipendia pro vna missa, licèt his opus habeat ad victum moderatum juxta suum statum. Nam sicut paupertas vendentis non auget pretium suæ mercis hinc pauper non potest pluris vendere v. g. gallinam, quàm dives, cùm sit idem respectu omnium pretium. Ita nec paupertas Sacerdotis auget stipendium Missæ. Et illud hîc in memoriam revocandum, quod damnavit Alexander VII. *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificijs stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre.*

Dico 3. Non potest Sacerdos accipere duo stipendia, unum pro applicatione fructus, qui solet applicari. & aliud applicando proprium fructum. & oppositum damnavit Alex. VII. Neq; potest quis accipere duplex stipendium applicando

cando uni partem ſolitam, & alteri indulgentiam altaris privilegiati, aut aliam
Gab. à S. Vinc. V. Miſſa.

Dico 4. Tot miſſæ dicendæ, quot ad rationem eleemoſynæ acceptæ, ex de-
creto S. Cong. authoritate Vrbani VIII. ſub interminatione Divini judicii id præ-
cipientis. Hinc non licet, dum petens Miſſam non dat juſtum ſtipendium. quòd
poſſit pauper Sacerdos unam miſſam pro pluribus parvis ſtipendiis offerre. ſibi
imputet quòd ſuam mentem non explicuerit. Item non licet pro miſſa canta-
ta duplicatum ſtipendium ſumere, hoc ſenſu, ſcilicet pro duabus miſſis priuatis,
unam cantatam abſolvere. Iuſtè tamen aliàs pro miſſa cantata duplicatum ſtipen-
dium anticipatè exigitur, attento miniſtrorum numero, cùm ſic plures obligen-
tur. Vel etiam attentis aliis circumſtantijs

Adverte ex Samuele de Lub. V. Miſſa. Miſſa cantata magis proficua eſt ex
opere operantis, quàm privata. quia plures ſunt offerentes ſecundarii (pro quo
tamen fructu non ſolvitur) Proinde cum invitatur collegium ad cantandam
Miſſam, fraudatur intentio petentis quoad fructum prætenſum, ſi ſaltem major
pars non conveniat, & magis fraudaretur ſi privata diceretur. Idem dicendum
de obligationibus antiquis, ut eſt Miſſa conventualis, anniverſariũ pro defunctis.

Dico 5. Obligatus ex ſtipendio vel capellania. dicere Miſſam v. g. de Spiri-
tu Sancto, vel de B. Virgine vel de Requiem, ſatisfacit celebrãdo currentem. quia
omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris. Peccat tamen venialiter. immo ut habet Sylu.
& alii apud Dian. p. 3. trac. 6. res. 62 defunctis & aliis nulla miſſa eſt ſalubrior
quàm diei. peccat tamen venialiter, ſpecialiter promittens celebrare talem Miſ-
ſam, & celebrans aliam. Nau. Villalobos. V. Dia. l. c & p. 2. tr. 14. res. 31 Qui
tenetur in aliquo loco celebrare, non poteſt celebrare alibi, quando fundator in-
tendit cultum illius loci. Non nego tamen poſſe pro alio Miſſam applicari. Si
deinde ſuppleatur defectus applicationis ad intentionem fundatoris, quàmvis
in alio loco.

Dico 6. Peccant mortaliter colligentes Miſſarum copiam, quas niſi per lon-
gum tempus dicere poſſunt. Ita communiter Longum tempus ſecundùm Villa-
lobos & alios eſt vltra duos menſes. Immo ſi periculum eſt in mora v g pro
agonizante, nullo modo differendum. Quoad primam partem, ſalutare conſi-
lium erit, ait Dela-Cruz de Sacrif. q. 1. Si Sacerdos ſemper celebret pro omni-
bus pro quibus vſq; tunc accepit ſtipendia. Sic enim danti v. g. unum ſtipen-
dium plura applicat ſacrificia. Et ſi in uno die iſte non ſit diſpoſitus, pro reci-
piendo fructu ſacrificii, in alio erit diſpoſitus.

Dico 7. Miſſarum celebrandarum onera perpetua nullus recipere poteſt,
ſæcularis ſine licentia Epiſcopi vel eius Vicarii. Regularis ſine licentia Generalis
vel Provincialis, ex decreto de celebratione Miſſarum. Qui ſuſcipit Miſſam ce-
lebrandam cum certa eleëmoſyna, non poteſt eandem alteri committere, parte
eleëmoſynæ retentâ, ex determinatione Alex. VII. Miſſa celebrata in altari pri-
vilegiato pro defunctis. non ſuffragatur, nec indulto ſatisfit, niſi ſit de Requiem

licèt

licèt in indulto non exprimatur Missa de Requiem. S. Cong. apud Barbosam in collect. Bull: V. Missa. Suffragatur tamen si Pontifex mentē suam exprimat.

Dico 8. Si Capellanus infirmatur per 15. v. g. dies, non tenetur per alium Missas dicere, ut probat Bonac. de Euch. q. ult: p. 8. nisi aliter in fundatione habeatur, & hoc ex majori stipendio compensetur. Secus, si morbus prolixior (nec reditus nimis tenues, vel in morbum non absumuntur ut docet Bonac. ex Rodriq.) Nam tunc Missas per alium dicet, & satisfaciet dando stipendium ordinarium. Dela-Cruz de sacrif. q. 1.

Dico 9. Licet Capellano non habenti stipendia pro Missis liberis, dicere anticipatè Missas Capellaniæ. Patet ex usu communitatum Religiosorum in simili, ait Dela C. Non tamen licet Sacerdoti non habenti stipendium, celebrare pro illis, qui posteà illi commendabunt Missam, ut supra dictum, sive reservando applicationem Missæ in tempus, quo sibi Missa commendabitur, sive applicando eas modò pro eo, quem Deus scit eas petiturum. Ita declaravit Paulus V.

Dico 10. Parochus non tenetur quotidie per se vel per alium, suis ovibus celebrare, quàmvis habeat pingue beneficium. Oppositum docet Sotus in 4 d. 19. q. 2. a. 2. Ledesma tamen C. 17. de Euch. cum aliis quos refert, docet teneri Parochos pro suis ovibus celebrare in festis & Dominicis diebus. sed in hoc attendenda consuetudo ait dela C. Quòd si his diebus tenentur pro suis ovibus Missam offerre, non possunt ab ijs (ut his diebus applicent) stipendium recipere. Si non tenentur, quamvis habeant bona Ecclesiastica sufficientissima, vel ex alio capite sint ditissimi licet, stipendium recipere.

Quicquid sit de obligatione offerendi Missam pro ovibus, Rectores Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, Conventualium, immo & Parochialium, ubi est sufficiens numerus Sacerdotum, tenentur quotidie providere sub mortali de Missa, Dela-Cruz q. 2. de Missa, referens communem.

DISTINCTIO XLVIII.

De loco in quo celebranda Missa, ubi de Oratorio & Altari.

Dico 1. Missa celebranda est in loco sacro, saltem ab Episcopo benedicto, (quam benedictionem potest delegare Episcopus simplici Sacerdoti pro Ecclesia sæculari. S. C. apud Gab V. Ecclesia) licèt non consecrato. Hoc præceptum, cum sit de re gravissima ligat sub mortali. Ledesma C. 20. de Euch & alii. contra M. Soto in 4. d. 13 q. 2. a. 3. & Sa V. Missa. Si in majoribus, solemnitatibus Ecclesia non capit omnes fideles, licet extra eam in loco decenti celebrare. Non tamen in mari aut fluvio ob periculum effusi n s sanguinis, Item itinerantibus, si desit Ecclesia, licet sub dio aut sub tentoriis, Missas celebrare in altari portatili ex C concedimus de Consecrat d 1. Episcopis extra Ecclesiam celebrare licet, etiam sine necessitate. cùm id eis absolutè concedatur.

Dico 2. Conceditur celebrare extra Ecclesiam cum licentia Episcopi, stante tamen

se tamen aliquâ necessitate, licet non ita evidenti. v. g. si sit in aliqua domo, ubi non est Oratorium, infirmus, potest Episcopus dare licentiam celebrandi in aliqua camera in altari portatili in sua diœcesi tantùm. etsi ablato altari illo camera deserviat prioribus usibus, & idem in aliis casibus in quibus judicio prudentis aliqua licet non ita evidens necessitas.

Dico 3. In Oratoriis privatis nonnisi de licentia Papæ Missa celebrari potest, & debent esse decenter ornata, visitata verò & approbata ab Episcopo pro his insinuat declarationem S. Cong. Gab à S. Vinc. V. Orat. tenor privilegii attendendus, an eodem die plures missæ dici possint. Regulares ex licentia Provincialis absq; licentia Episcopi Oratoria erigere possunt. quæ sufficit ut sit præsumpta & in aliquo casu, quando Provincialis facilè consuli non potest sufficit licentia Superioris localis, tum ut erigantur in Conventu, tum in grangijs, Gab., l. c. Sed sine læsione juris Parochialis.

Est autem privatum Oratorium illud, quod in domibus privatis erigitur cujus ostium non est patens in via publica, nec habet campanam prominentem ad convocandos alios extra domum, & ad usus prophanos converti potest, tandem non gaudet immunitate Ecclesiasticâ nisi sit benedictum. Summa Dia. V. Orat. Hujus benedictio & reconciliatio pertinet ad Regulariû Superiores. Summa cit. loquendo de Oratorio Regularium.

Dico 4. Possunt audire missam in Oratorio privato, non solùm Domini, sed etiam tota familia absente Domino. Novarius in Sum. Dia. l. c. Vnde audiens missam in tali Oratorio, qui non est de familia Domini, peccat mortaliter, si aliam non audiat die festo. Nomine domesticorum gaudentium privilegio audiendi sacrum in privato Oratorio, intelligi non solùm domesticos Domino cohabitantes. verùm etiam, qui extra domum manent Domini expensis.

Dico 5. Dies prohibiti celebrationis in Oratorio privato sunt prima dies tantùm Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Epiphaniæ, Annunciationis, Assumptionis B. M. V. SS. Petri & Pauli, & omnium Sanctorum. vnde si quis istis diebus sacrum audiat in Oratorio privato, non satisfacit præcepto Ecclesiæ de audienda Missa. Garzias in Sum. Dia. l. c. Sed Gab. à S. Vinc. l. c tantum numerat dies Paschatis. Pentecostes & Nativitatis.

Dico 6. Privilegium concessum habendi Oratorium privatum, cùm sit gratia personalis. extenditur ubicunq; Dominus fuerit. Itaq; potest Oratorium erigere in alio pago. & quàmvis nominatio loci in privilegio taxet locum particularem, intelligitur quòd demonstretur non determinetur. Aymon in Sum. Dia. Nec opus est novâ approbatione Episcopi, dummodo ornatus ille, quo vsus fuit in primò Oratorio collocetur. Quitanadus ibid.

Dico 7. Regulares in Oratorio privato, possunt ministrare Sacramentum Eucharistiæ. Baunius & alii ibid. Quod intellige de petentibus ex devotione. Quia administratio Eucharistiæ non est vetita Regularibus, quando præceptum communionis non obligat. Busemb. de Euch. C. 2. d. 1.

Dico 8.

Dico 8. Quando altare firmum, seu lapis qui altari superponitur, est consecratus, non est opus altari portatili, secus si non fuerit consecratus.

Vnde scias duplex esse altare, firmum vel stabile, & viaticum seu portatile, sic dictum, eò quòd de loco in locum transferri possit, cuius tanta longitudo & latitudo esse debet, ut in eo capi possit pes calicis & hostia consecrata. Stabile si sit consecratum, necessario debet esse lapideum aliàs potest esse ex alia materia, sed superponendum est portatile. Portatile verò cùm semper debeat esse consecratum, semper etiam debet esse lapideum.

Dico 9. Sede vacante possunt Regulares adire Episcopum viciniorem pro consecrando altari, sicut & eum vocare pro consecranda Ecclesia, ex concessione Sixti IV. & Eugenii IV. Gab. V. Altare. Non sunt consecranda altaria sub quibus sunt cadavera mortuorum. S. Cong. apud Lez. t. 3. qq. Regul. V. Altare. nisi sint Sanctorum. Arm. V. Alt. Et sic reponere cadavera sub altaribus vel gradibus eorum non licet, Sacra Cong. apud Lez. l. c. Et Episcopo Ternensi mandatum fuit amovere sepulchra, quæ extarent subtus altaria, vel ipsorum bradellam. apud Lez. Ex quibus à fortiori patet, si essent aliqua altaria quæ continerent cadavera, non esset celebrandum in eis, sive essent laicorum, sive prælatorum. Lez.

Dico 10. Altaria erigere in Ecclesijs consecratis, non licet in jure communi stando, sine Episcopi consensu, sub pœna depositionis Clericis, & excommunicationis, laicis. in Ecclesijs verò non consecratis, licitum est id Presbyteris. Similiter in Ecclesiis consecratis, nulli licet absq; consensu Episcopi altaria destruere, ex paritate rationis. In Ecclesijs verò non consecratis quilibet jure suo potest altaria non consecrata destruere, Lez. quoad omnes partes.

Dico 11. Probabile est privilegium Regularibus concessum (ut ubiq; locorum celebrent in altari portatili) non esse omnino à Trid. revocatum, sed solum in casu quo Episcopus id prohibeat, ita ut ipso non contradicente possint Regulares, & qui cum ipsis communicant in privilegiis in loco honesto celebrare, cum solo altari portatili. Lez. citans alios. Hoc tamen debet esse sine præjudicio Ecclesiæ Parochialis, quod in tribus consistit, in oblationibus, decimis & primitiis.

Dico 12. Quàmvis Episcopus repugnet, possunt Regulares privilegiati celebrare Missam in altari portatili in grangiis seu prædiis suorum monasteriorum. Lez. referens alios. Item in cameris particularibus Religiosorum in casu extraordinario, vel propter infirmitatem vel communionem percipiendam, potest sacrum fieri cum solo portatili, etiam Episcopo contradicente. quia non sunt privatæ domûs, nec extra Ecclesiam. Pro hac conclusionis parte insinuat Lezana privilegium Pij IV, pro Canonicis Regularibus S. Salvatoris Lateranensis, concessum post Trid. nam concessum 1565. 18. Maij.

Dico 13. Audientes Missam in die festo in infirmariis Regularium, in Oratorijs & grangiis, cùm ista ex Roderico & aliis, referente Gabriele à S. Vinc. in

Summa V. Altare, veniant nomine Ecclesiæ Regularis, in qua fideles satisfaciunt præcepto de audienda Missa, etiam satisfacient audiendo eam in dictis locis.

Dico 14. Facultas erigendi altaria in Oratoriis, capellis & grangiis Regularium pertinet non ad solùm Provincialem, sed etiam ad Prælatum localem, non in virtute privilegii Patribus Societatis concessi, quia in virtute huius solùm ad Provincialem spectat, sed in virtute privilegii, Patribus D. Hieronymi in Hispania, concessi, vbi etiã, quod in Camera Prælati infirmi, altare erigi possit. Gab. l. c.

Dico 15. Altare privilegiatum est illud, in quo, vel cui indulgentia pro defunctis concessa est. Pro qua lucranda non est necesse, quod Sacerdos sit in statu gratiæ, Sicut nec in aliis indulgentiis pro defunctis requiritur.

Dico 16. Licet dicere Missam privatam de Requiem die Dominico infra octavam Omnium SS. in altari privilegiato, quia videtur, quòd Pontifex velit illam concedere, & idem de festo duplici. quod non procedit de aliis Missis defunctorum. Diana l. c. Resol. 28.

Dico 17. Quando altare privilegiatum conceditur ad septennium, tunc septennium non incipit à die concessionis, sed à die electo pro celebratione Missæ: Debet enim septennium esse vtile. Sic viri docti consulti, referente Gab.

Dico 18. Numerus Missarum dicendarum in Ecclesia, ubi conceditur altare privilegiatum aut indulgentia, non requiritur tanquam conditio necessaria ad valorem Diana res. 10. & 11. cum Bordono. alii oppositum tenent.

Dico 19. Indulgentia altaris privilegiati (sicut & aliæ indulgentiæ pro defunctis) non suspenditur in jubileo, nisi hoc exprimatur, Destruitur tamen per destructionem Ecclesiæ aut Capellæ; secus, si per partes paulatim renovetur. Facta electione altaris privilegiati, non potest ampliùs mutari locus, alii oppositum tenent, Gab quoad omnes partes. Cùm hæc indulgentia sit difficilioris concessionis, non communicatur aliis Religiosis. Diana res. 20.

DISTINCTIO XLIX.

De violatione Ecclesiæ.

Dico 1. Violatur Ecclesia ob homicidium publicum. Quare non violatur per occasionem hominis purè casualem, aut factam in propriam defensionem, aut ab amente, aut ebrio, quam diu his non imputatur ad culpam. Item, si extra Ecclesiam percutis lethaliter, & percussus moritur in Ecclesia, non violatur. Sicut nec è contra, si absq; sanguinis effusione v. g. veneno lethaliter noceas in Ecclesia, & moriatur extra Ecclesiam. Nam mors ex homicidio secuta debet intra Ecclesiam inchoari & perfici, quàmvis occidens sit extra Ecclesiam. Et sic homicidium factum supra Ecclesiam, aut subtus eam vel extra portam, non violat, ait Samuel de Lub. V. Ecclesia, in simili de effusione sanguinis. Si judex suspendat reum in Ecclesia, violatur. Si tamen suspendat in parietibus ad extra, aut supra tectum, violatur solùm cæmiterium. item, si quis seipsum in Ecclesia occidit,

occidit, violatur. Immo ex martyrio facto in Ecclesia, violatur, cùm hæc occisio ex parte Tyranni, sit injuriosa loco sacro.

Dico 2. Violatur Ecclesia per effusionem sanguinis publicam, & mortaliter illicitam, & in magna quantitate. Et sic non violatur per effusionem sanguinis in propriam defensionem, aut purè casualem, aut naturalem, ut cùm è naribus effluit, aut medicinalem, ut, cùm quis in Ecclesia minuitur. Immo, vt docet Samuel de Lub. l. c. nec si quis alterius nares percutit, unde multus profluit sanguis, ista enim percussio levis est & non mortifera. Item, violatur Ecclesia per effusionem proprii sanguinis, si videlicet cum peccato mortali effundis, secus, si flagellando pro peccatis, aut casualiter, aut aliter licitè. Et ut Ecclesia violetur, non est necesse ut sanguis cadat in terram. Nam, etsi recipiatur in vase, aut accepto vulnere statim exis violatur Ecclesia Nec est necessarium percussorem esse in Ecclesia, nam si extra Ecclesiam existens, percutis existentem in Ecclesia, violatur. Secus, si existens in Ecclesia, percutis existentem extra Ecclesiam.

Dico 3 Violatur Ecclesia pollutione voluntariâ & publicâ, & idem de coitu & non sufficit parva distillatio, quàmvis sit mortaliter peccaminosa. Dela-Cruz q 3. de Sacrif: Missæ quia sic non est effusio. Nec requitur ut semen cadat in terram cùm Ecclesia non violetur ob contactum, sed ob irreverentiam factam loco sacro, Ecclesia non violatur per pollutionem naturalem, aut in somno sine culpa mortali. nec per pollutionem vel coitum occultum, à fortiori ab amente factum, sicut, nec per homicidium aut sanguinis effusionem occultam, etsi à duobus vel tribus sciatur, dum non publicatur. Quæ publicitas non exigit sententiam declaratoriam judicis, ut patet ex usu.

Dico 4. Si conjuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra eam ad coitum exire possint, sicut non peccant tunc coëundo, sic nec violatur Ecclesia, etsi talis coitus publicetur. At, si conjuges sine causa ibi coëunt, vtpote, si possint exire ad coitum extra Ecclesiam, aut si per breve tempus cogantur esse in Ecclesia, & facilè possunt abstinere à coitu ibi, peccant mortaliter petendo & reddēdo contra reverētiam loci sacri, & violatur Ecclesia si coitus publicetur.

Dico 5. Violatur Ecclesia sepeliendo in ea excommunicatum, & intelligitur post Concilium Constantiense de solo excommunicato non tolerato. Nam solus iste à nobis est vitandus. Violatur etiam Ecclesia sepeliendo in ea infidelem, & intelligit Dela Cruz per infidelem etiam puerum hominis Christiani non baptizatum, si separatim à matre sepeliatur, secus si in vtero matris. Sed per infidelem, talem puerum non intelligit, Sayrus, relatus à Bonac de mat. d. 4. q 4. punc. vltimo. Quod à fortiori currit si simul cum matre, quàmvis non intra eam existens, sepeliatur. Sayrus cum aliis. Non etiam per infidelem intelligitur hæreticus, cùm odiosa restringi debeant. Et sic per sepulturam huius non violatur Ecclesia, sicut nec per exercitium hæreticum, item per spurcitias hominum &c quàmvis deceat & praxis habeat, saltem per Sacerdotem cum aliqua cæremonia esse reconciliandam & abluendam.

Dico 6. Violatur Ecclesia seu potius exacratur, si parietes ita ruant, ut sit necesse quòd reædificetur, saltem quoad majorem partem. Secus si paulatim successive ruant, & sic successive reparentur. nam tunc non amittitur consecratio. nec sufficit quòd tectum ruat. nam vnctiones & cruces consecrationis Ecclesiæ, non in tecto sed in parietibus fiunt. Quòd si Ecclesia tantùm sit benedicta, & parietes ruant, non amittit benedictionem, cùm tantùm terra benedicatur, & sic durante terrâ & pavimento durat benedictio.

Dico 7. Violatâ Ecclesiâ violatur cæmeterium. Cùm accessorium sequatur naturam principalis. Non è contra. Et dicitur Ecclesia quod manet versus parietem internum, clauso ostio. Aliud verò quod manet extra, etiam sacristia, non venit nomine Ecclesiæ. Et hæc violatio non habet locum in oratorijs, sed in Ecclesijs, consecratis aut benedictis. sicut & quando res non publicatur non censetur violata. Hæc, exceptis nonnullis ex Dela Cruz q. de Sacrif.

Dico 8. Polluta seu violatâ Ecclesiâ polluitur altare stabile, ita ut reconciliatione indigeat, non tamen exacratâ Ecclesiâ exacratur altare. Mosc. p. 9, Element ad Sac. conf. est autem exacratio, quando res est de novo consecranda ob amissam formam & vsum. Nec sequitur licere in tali altari celebrare, cùm extra Ecclesiam non liceat celebrare. Solùm enim sequitur non indigere novâ reconciliatione.

QVÆSITVM.

Quomodo Ecclesia reconcilianda?

RESpondetur Ecclesia tantùm benedicta, & deinde polluta, potest per aspersionem aquæ, non tamen de necessitate ab Episcopo benedictæ, reconciliari à simplici Sacerdote, & quidem secundùm Dianam quàmvis non adsit facultas Episcopi. Si Ecclesia erat consecrata, debet reconciliari à proprio Episcopo, vel si à simplici Sacerdote, tunc de licentia Papæ, habitâ tamen aquâ ab Episcopo sacrata cum salè, vino & cinere vel saltem Episcopus dispenset, ut in ea celebretur. Docent nonnulli Prælatos Regulares habere privilegium reconciliandi proprias Ecclesias, & hoc cum aqua ab eis benedicta, ubi Episcopus per duas dietas abest. Dela Cruz de statu Relig. L. 1. C. 5. d. 9. continet autem dieta 7. leucas per Sylv. V. Benef.

Adverte ex Bonac. de Matr. disp 4 q. 4. puncto vltimo, & aliis DD. non esse necessariam reconciliationem, quando Ecelesia fuit occultè violata, & post violationē antequam publicetur violatio conficiatur in ea Missæ sacrificium. Nam Ecclesia censetur sufficienter reconciliata per præsentiam SS. corporis Christi D.

Dico 9. Peccat mortaliter, qui celebrat in Ecclesia violata, sed non incurrit excommunicationem vel irregularitatem, est tamen suspensus ab ingressu Ecclesiæ, ut docet Lapus apud Arm. Quòd si in tali suspensione celebret, fit irregularis. Alii, cum quibus Bonac l. c. negant incurri aliquam censuram.

Aliquando tamen licet celebrare in Ecclesia violata. 1. ex privilegio, ut Prædicatore

dicatores & Minores. si enim privilegio gaudent celebrandi extra Ecclesiam (secundùm limitationem tamen in superiori distinctione attactam) à fortiori in Ecclesia violata. 2. de licentia Episcopi, requiritur tamen necessitas, licèt non ita evidens 3. quoties ob necessitatem licet celebrare extra Ecclesiam, licebit à fortiori celebrare in Ecclesia violata. cùm hæc sit decentior locus.

Dico 10. Si Ecclesia inter celebrandum violatur, & Sacerdos inchoaverat canonem, perficiat suum ministerium, aliàs omittat quousq; Ecclesia reconcilietur. Bonac. cum aliis l. c Quòd si tantùm erat benedicta, ipse Sacerdos potest eam statim reconciliare.

ADDITIO.

De Exacratione Altaris.

DIco 1. Altare stabile exacratur, si ita frangatur, ut in nulla eius integra parte, saltem major pars calicis & hostiæ possit consistere 2. Si moveatur junctura, quâ mensa stipiti adhæret, quia in illa conjunctione præcipuè intelligitur esse consecratio altaris. & hoc ubicunq; sepulchrum sit. Scias, sepulchrum dicitur locellus in ipsa mensa vel in basi altaris, in quo conditæ sunt reliquiæ. 3. Si sepulchrum frangatur, vel amoveatur vel minuatur. Adverte ex Samuele de Lub. V. Altare, non exacrari altare, si sepulchrum modicè frangatur, ita ut non sint duæ partes. Aliqui negant per fractionem vel amotionem sepulchri altare exacrari.

Dico 2. Altare portatile exacratur. 1. Si removeatur lapis à ligno. quando sepulchrum est in ligno. 2. Si frangatur, amoveatur &c. repositorium reliquiarum. 3. Si lapis notabiliter frangatur, vt supra de stabili. Nota ex Samuele l. c. Non exacrari, quando lapis est in ligno & sepulchrum in lapide, & amovetur lapis à ligno.

Ex dictis collige. cum DD. de ipso sepulchro dubitet. Si casu aliquo tantùm sigillum sepulchri frangeretur, puto non esse tantopere timendum de exacratione altaris.

DISTINCTIO L.

De tempore celebrationis, vbi, an pluries eodem die?

DIco 1. Ordinariè nequit inchoari Missa ante initium auroræ seu primam lucis irradiationem, & hoc debet moraliter taxari nam etsi aurora non sit semper æqualis, at omni tempore licet inchoare Missam horâ & dimidiâ ante solis ortum, hoc est ante manifestos Solis radios. De la Cruz q. 3 de Sacrif. Missæ cùm Ledesma. Immo aliqui dicunt, tunc posse finiri & sic posse inchoari duabus horis, ante manifestos solis radios. quia ad faciendum sacrum requiritur dimidia hora.

Dico 2. Aliquando licet dicere Missam ante dictum tempus. 1. ob necessitatem

sitatem v. g. causa itinerandi, aut ut audiatur à laboraturis Item ad communicandum infirmum morti proximum Dela Cruz l. c. Led. C. 19. de Euch. 2. Nocte Natalis D. potest dici prima Missa illico post mediam noctem. Immo & aliæ duæ possunt dici tunc. Led. & Dela-Cruz judicat probabile, cùm oppositum dicat probabilius.

Nostri etiam Religiosi per communicationem cum Patribus Benedictinis Montis Serrati (quibus id concedit Alex. VI. Bulla 13.) possunt dicere Missam duabus horis post mediam noctem de causa sufficienti. Scias Privilegium concessum vni monasterio extendi ad alia vtriusque sexûs, deinde ad participantes. Gab. à S. Vinc. in Sum, Morali V. Privilegium Quod supponit Iacobus à S. Ant. in suis Consult. Canon. Consult. 2. resol. 4. n. 19.

Dico 3. Missa inchoata ante meridiem potest post meridiem terminari, sed eam inchoare post meridiem ordinariè est mortale. DD. apud Led. cit. Et licèt fuerit quondam usus celebrandi post meridiem horâ tertiâ, jam tamen vetatur per Pium V. in motu incipiente. *Sanctissimus in Christo Pater.* an. 1566.

Dixi, *ordinariè*. Nam ex causa rationabili, potest inchoari Missa post meridiem. 1. Si in festo solemni durat Missa solemnis & Concio duabus v. g. horis post meridiem, potest Missa privata inchoari finitâ concione. Dela Cruz cit. quia continuatur adhuc præsens festivitas. 2. ratione itineris potest Missa celebrari in festo post meridiem, dum tamen tempus vnius horæ non excedatur. Soto L. 10. de Iust. q. 5. a. 4.

Nostri etiam Religiosi, per communicationem privilegiorum, quam habent à Leone X. Bul. 33. cum Minoribus, Augustinianis, Carmelitis, Servis B. M. V. & Minimis (Minores autem per Clementem VII. Bul. 2. participant privilegia & gratias concessas & concedendas Mendicantibus & non Mendicantibus) celebrare possunt usq; ad tertiam horam post meridiem. quod privilegium concessit Eugenius Bul. 11. Cælestinus itinerantibus.

Quæritur. V. simplici communioni præfigatur tempus?

℞ quòd non. Quare licet, quacunq; horâ communicare, congruum tamen in hoc conformari tempori celebrationis. Circa cõmunionem adverte 1. Sumptâ hostia non statim spuatur. Si oportet, tunc in loco honesto. 2. non statim comedatur. Si fiat, non peccatur. nam C. si manè. de consec. dist. 2. est abrogatum. 3. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. per os non volvatur, sed linguâ mollefiat, ne aliqua pars dentibus adhæreat.

Dico 4. Sacerdos ex causa rationabili potest aliquando eodem die plures Missas dicere. 1. Die Natalis Dñi celebrantur tres, cuius congruentiam assignat D. Thomas. Nam illæ tres Missæ significant triplicem Verbi nativitatem scilicet Divinam, humanam, & per gratiam. 2. Quando sub finem vnius Missæ supervenit Episcopus, vel habens quasi Episcopalé jurisdictionem Ordinarius Prælatus, vel alius princeps sæcularis, vel etiam aliqui itinerantes die festo 3. Quando sub

do sub

do sub finem Missæ intrat corpus defuncti sepeliendum cum Missa. 4. si non esset reservata Eucharistia, & dandum esset viaticum moribundo. 5. ad benedicendas nuptias, magna congruentiâ vrgente. 6 ob rationabilem causam à viro prudenti & probo judicandam. v. g. si eodem die duæ Missæ celebrandæ, vna festi, altera vigiliæ, rogationum, aut defunctorum. 7. si Sacerdos præficeretur duabus Ecclesiis Parochialibus ob earum paupertatem, & hæ essent valdè distantes. seu, quod huic simile, si in festo solemni Ecclesia non caperet omnes fideles. sed tunc satius extra Ecclesiam celebrare.

Et in dictis casibus supponitur, quòd secundam Missam dicens sit jejunus, ita ut in prima Missa non sumpserit lavatorium, sed solùm sanguinem cum hostia. Ita C. ex parte de celeb. Miss. Item supponitur non adesse alium Sacerdotem, qui velit celebrare.

Adverte. Primum casum concedit vsus. vltimum & ei annexum necessitas. Idem de quarto dici potest. alii non practicandi, nisi consuetudo concedat.

DISTINCTIO LI.

De vasibus & vestibus pro Missa. vbi etiam de candela, crucifixo, & coadjutore.

DIco 1. Tenemur sub mortali celebrare cum calice & patena ab Episcopo consecratis, vel si à simplici Sacerdote, ex commissione Papæ. Abbas Sacerdos & benedictus consecrare potest calices, sicut & altaria. Et quondam poterat pro aliis Ecclesiis. Sed anno 1632. 13 Martii, declaravit Sacra Cong. Abbates solùm pro suis Ecclesiis posse benedicere ea, pro quibus requiritur vnctio sacra, ut in benedictione calicis & altaris. Hoc autem privilegio non gaudent alii Religionum Prælati, etiam communicantes, quia Abbates benedicuntur, quod alii Prælati non habent. Miranda in Summa Dianæ. V. Abbas. Nota ex C. vltimo de celeb. Miss. pœnam depositionis eum incurrere, qui celebrat sine calice consecrato,

Dico 2. Tam diu durat calicis consecratio, quousq; taliter dividatur, quòd amittat formam, & qualitatem suo vsui convenientem. Licèt autem superficies calicis & patenæ, vbi recipiuntur species iterum deauretur, non amittitur consecratio secundùm aliquos in Summa Dianæ. V. Vasa Sacra.

Dico 3. Si calicis copa intus deaurata paulatim amittat deaurationem, non eget novâ consecratione, ait Led. cum communi. Amittitur tamen consecratio, cùm copa calicis dividitur à pede per fractionem. Secus si pes calicis sit tornatilis, non amittitur consecratio ex hoc solo, quòd pes à copa separetur.

Dico 4. Calix debet esse aureus, argenteus, vel stanneus, & erit mortale secundùm Dela C. q 3. de Sacraf: Missæ celebrare cum calice ferreo, plumbeo aut vitreo. Quia hæ & similes materiæ habent multa inconvenientia, aut quia sanguis potest effundi propter fractionem, ut in vitreo, aut nimis vasi adhærere, ut in aliis. ita ille. admittunt aliqui posse esse ex plumbo. An verò vas in quo recipitur

cipitur eucharistia pro communicandis fidelibus, debeat esse aureum, argenteum vel stanneum, non determinatur in jure. An verò debeat consecrari, etiam non præcipitur in jure, & à viris piis talis consecratio omittitur. Congruum tamen est consecrari, cum immediatè Eucharistiam tangat.

Dico 5. Oportet ut superior pars altaris tobalia per totum tegatur, deinde ut super aram lapideam extendatur linteum, tandem requiritur corporale. Et quidem tobalia & corporale requiruntur sub mortali, illud secundum linteum super aram sub veniali Fern. cum aliis parte 3. C. 5. §. 11.

Adverte. Prælati Regularium & istis absentibus eorum Vicarij, possunt benedicere non tantùm vestes Sacerdotales, & alia ornamenta Ecclesiæ, sed etiam corporalia. Dela-Cruz de statu & privilegiis Regularium. L. 2. C. 5. d. 8. Gavantus in nova editione allegat Sacram Congregationem abrogâsse consuetudinem benedicendi præfata apparamenta Ecclesiarum non sibi subjectarum.

Tam diu corporale manet benedictum, quàm diu potest recipere calicem cum hostia, licet in aliis partibus sit ruptum. Fern. l. c. cùm Sylv. Scias. Duo priora apparamenta non necessariò debere benedici. Quæritur, ex qua materia debeant esse hæc apparamenta? Item palla & purificatorium? ℞. tria prima apparamenta debent esse de lino. corporale tamen in extremitatibus potest esse sericeum, vel auro elaboratum. Idem de purificatorio, quòd tamen non necessariò debet esse benedictum cùm nulla eius in ritualibus reperiatur benedictio. Quantum ad pallam, docet Sotus apud Fern. l. c. §. 12. posse esse ex auro, serico, vel rete subtiliori.

Dico 6. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt amictus, albâ, cingulum, manipulus, stola & casula. Stola servire potest pro manipulo & è converso, cùm talia indumenta non habeant determinatè distinctam figuram. Villalobos & alii. Immo stola servire potest pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent esse benedictæ, sub mortali. Quam benedictionem non amittunt, si pars aliqua non benedicta illis assuatur, vel scindantur aliquantò nisi ad proprium usum fiant ineptæ. Qualiter v. g. alba fit inepta si manica abscindatur. & sic deinde annexâ, alba rebenedicenda, secundùm communem. Cingulum tamen fractum potest necti, si altera pars non sufficiat. Sa & March.

Dico 7. In necessitate v. g. ad implendum præceptum die festo, Sacerdos semel vel bis celebrare potest absq; stola, vel manipulo, &c. benedictis. Summa Dianæ V. Vestes Sacerd. cum Liamas. Qui extra necessitatem non adhibet cingulum benedictum, non damnandus peccati m. ob parvitatem materiæ. Immo ob eandem rationem non peccat mortaliter, si non adhibeat cingulum, modò aliquid vices eius gerat. An verò in gravi necessitate liceat prorsus celebrare sine manipulo vel stola, affirmant nonnulli. Sed præciso scandalo, satius est non celebrare.

Dico 8. Peccant venialiter sæculares tangendo absq; necessitate, aram, calicem, patenam, aut corporalia, Idem de purificatorio judico, ob proximum servitium

vitium ad Eucharistiam. Immo si in calice vel corporali sit Eucharistia, non Sacerdotes aut non Diaconi tangendo ista sine necessitate peccāt mortaliter. Post primam tamen lotionem factam saltem à Subdiacono licitè traduntur corporalia & purificatoria mulieribus maximè Religiosis iterum lavanda.

Dico 9. Crucifixus in altari sub tempore Missæ est habendus, sed non est mortale omittere. Idem de velo super calicem. Si bursa seu repositorium corporalis non adhibeatur, nec venialiter peccatur.

Dico 10. Tempore sacrificii necessaria candela accensa cerea sub mortali. non tamen sub eadem obligatione sunt duæ necessariæ. Fern. l. c. cum Grasso. In necessitate præciso scandalo celebrare cum lucerna olei aut lampade olei, vel etiam cum una candela tantùm ex sebo, non est mortale secundùm Bonac. q. vltimâ de Euch. p. 9. cum aliis.

Dico 11. Meliùs est non celebrare (nisi aliàs festum sit solemnissimum) quàm celebrare sine coadiutore seu ministro. Cùm hoc stat licere celebrare, sine ministro, v. g. die festo, pro dando viatico, aut dum adest similis necessitas. Sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, ministrum agere. & stante necessitate satius carere ministro, ut probat Bonac. l. c.

DISTINCTIO LII.

De Cæremoniys Missæ.

Dico 1. Est peccatum mortale omittere v. g. Epistolam, Evangelium, aut integram orationem canonis est communis, cum sic fiat transgressio præcepti in re gravi. Omittendo, parvam partem, etiam canonis Missæ, tantùm est veniale, ob parvitatem materiæ. Item *Gloria* vel *Credo*, vel in canone nomen alicuius Sancti. Excusat etiam à peccato Gab. à Vinc. V. Missa, ex aliqua infirmitatis causa celebrantem capite cooperto. Sicut multi, excusant in solemni Missa audientem epistolam vel evangelium & non legentem.

Dico 2. Si Missa diei sit de feria, potest tunc dici alia votiva aut de defunctis, patet ex usu. Immo si festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa votiva, aut de defunctis. Quod procedit de Sacerdote in particulari. Nam Missa conventualis debet esse Missa diei. Sic præcipitur C. cum creatura de celeb. Miss. an verò Sacerdos particularis possit pro Missa petita dicere aliam? ℞. optimè facit dicendo Missam diei. quia sic conformatur regulis Missalis, & aliàs una Missa æqué prodest ac alia. Immo peccat, qui in festis solemnibus dicit aliam Missam. Vide d. 44 conc. 5.

Dico 3. Extra diem festum alicuius Beati, non licet recitare eius officium, nec eius commemorationem facere in fine officii, aut in Missa. hoc enim proprium est Sancti Canonizati Gab. V. Beatus & Makowski trac. 1. supra. Decal. disp. 1. q. 5. a. 1. Et recitans officium extra diem festum non satisfacit. Makowski l. c. & probat ratione. Adverte dum authoritate Ordinis tale festum propter con-

currentiam aliorum transfertur, non censetur extra proprium diem celebrari, cùm & hunc, illi Sũmus Pontifex, approbãdo Breviariũ, interpretativè concedat.

Dico 4. Quando conceditur facultas celebrandi Missam aliquibus Religiosis de aliquo beatificato in suis Ecclesiis, non licet ipsis in aliis Ecclesiis de eodem sancto Celebrare. Si tamen id semel vel bis fieret, non videtur mortale incurri. Ita Makowski l. c. & apud eum Granado. Sed vix credo à Religiosis extra manentibus id practicari, nec puto circa hoc tam rigidam Sedis Apostolicæ intentionem. nisi exprimatur. Immo absolutè loquendo potest Religiosus de suis Beatis extra proprias Ecclesias celebrare diebus pro quibus concessa est facultas celebrandi. Ita mihi post primam impressionem respondit Reverendissimus P. M. Iacobus Ricci Procurator Gen. O. Præd. allegans Pasqualigum id fundamentaliter probantem.

Dico 5. Quando conceditur facultas Sacerdotibus certæ Religionis ut Missam celebrent de Beatificato, tali facultate frui non possunt alii Sacerdotes. Ita expressè determinavit Sacra Cong. Cardinalium apud Gavantum in Enchir. Episcop. V. Missæ ritus n. 1. Ratio. Quia Alex. III. C. de reliq. & vener. Sanc. prohibuit aliquem colere publico cultu sine facultate Papæ.

Dico 6. Missæ Regularibus concessæ non possunt dici ab aliis, etiam in eorum Ecclesiis. Sic declaravit Sacra Cong. Card. apud Gavantum to. 1. p. 3. tit. 10. n. 16. Missa tamen de Rosario, quæ incipit. *Salve radix Sancta*. potest dici ab omnibus Sacerdotibus, ut colligitur ex Brevi Clem. X. quod incipit. *Cælestium munerum* 1671. ut mihi respondit Reverendissimus P. M. Sacri Palatii. 1691.

Dico 7. Bulla Pii V. præfixa Missali Romano præcipiens Missam juxta ritum & formam in eo præscriptam, legendam esse, non obligat sub m. ad observantiam singularum rerum, quæ in eo præscribuntur, sed pro gravitate earum. Fillilucius to. 1. tr. 5. C. 5. n. 140. & alii. Et sic si quis diceret, Missam cum Passione, quæ legitur infra hebdomadam sanctam non peccaret mort. Castaldus in Summa Dianæ V. celebrare. Vbi nota petenti talem Missam, legenda est votiva de Passione. Idem docet, Missam cuiuscunq; Sancti posse ex devotione dici extra diem, mutato nomine festivitatis in commemorationis. Tandem sicut Sacerdos in Dominica, aut festo Apostolorum &c. potest non dicere Missam, ita potest sine mortali dicere aliam à currente. Quia præceptum de Missa currente, secluso scandalo, non videtur latum sub mortali Summa Dia. l. c. ex Villalobos.

Dico 8. Non peccat mortaliter Sacerdos, si dum se sacris vestibus induit relinquit orationes solitas. est contra Sylvium. Quia ut patet ex superadictis non omnes regulæ Missalis obligant ad mortale, sed illæ tantùm quæ sacrificii essentiam vel quasi essentiam & partem præcipuam, ut supra diximus, de epistola & evangelio, continet. Reliquæ verò sunt instructiones.

Dico 9. Omittere Missam incœptam est mortale, nisi adsit causa urgentissima, & punitur talis pœna suspensionis. nulla tamen incurritur excommunicatio. Ex causa legitima licet 1. si inchoatâ Missa superveniat infirmitas, ita ut

commo-

commodè perficere nequeas. 2. si inchoata Missâ recordaris te non esse jeiunum, aut esse excommunicatum, suspensum, interdictum, aut irregularem. nisi timeatur scandalum, vel iam inchoatus canon. 3. si excommunicatus non toleratus nolit exire à Missa & alias canon non dum inchoatus. Et idem si non dum incœpto canone ponitur cessatio à Divinis, vel violatur Ecclesia, & aliàs non habetur privilegium celebrandi tunc. Quòd si inter celebrandum ponatur interdictum, perficienda Missa januis clausis.

Dico 10 Ablato scandalo, ob insignem personam, aut ob alios, qui tenentur audire Missam, licet repetere epistolam vel evangelium immediatè ante finitum. Immo id facere sine causa, non videtur mortale Ledesmæ.

DISTINCTIO LIII.

De defectibus in Missa occurrentibus.

DIco 1. Si sumpto calice reperis esse aquam, deglutiet eam secundùm Ledesma & Dela Cruz. Nam excusaris tunc à præcepto sumendi Eucharistiam jejunus. & consecra vinum, & sume statim, & sic perfice sacrificium cum speciebus panis iam sumptis. & hoc cum in publico celebratur, ob vitandum scandalum. Adu. ex Moscicensi 3. p Tyrocinii Artis Pœnitentiæ C. 8. § 11. necessarium esse oblationem præmittere, saltem mente tenus, hoc est cogitatione formare oblationem illius vini, quod sive Sacerdos, sive etiam minister (loco primæ ablutionis) infudit, super residuum aquæ, (& si nihil aquæ remansit, apponenda est alia) deinde consecret, incipiendo ab illis verbis, *simili modo postquam cœnatum est*, usq; ad illa inclusivè, *hæc quotiescunq; feceritis in meam memoriam facietis* tandem sumat cum reverentia absq; aliqua mora, prætermissis aliis ne populus errorem intelligat. Ita ille. Probabilior est sententia Divi Thomæ (præcedens enim est Scoti) utpote Missalibus præfixa nimirum si scandalum non timeatur, aliam hostiam, præmissâ saltem mentetenus oblatione, cum vino consecrandam. & resumendum à verbis *qui pridie &c.* Quòd si talis defectus cognoscatur ante sumptionem hostiæ, ponatur tantùm vinum cum aqua & resumatur ab illis verbis, *simili modo &c.* cum ambæ species tunc sint simul.

Adu: ex Mosc. l. c prosequendam in tali casu Missam more solito (etiam elevando) usq; ad finem. & post sumptionem corporis & sanguinis Christi sumatur aqua loco vini consecrata, si nondum hausta, tantùm enim ob vitandum scandalum, concessum fuit supra eam sumere. Quam doctrinam de prosecutione Missæ etiam elevando, intellige quando vtraque materia consecratur. Aliàs prosequenda ubi dimissa.

Dico 2. Si defectus sit in hostia v g. si sit hordeacea. tunc hoc cognito ante consecrationem ponatur alia hostia, & ea simul cum vino oblata repetatur canon ita comm: quòd si non inveniatur hostia triticea, tunc non procedatur vlterius, cùm nulla in vino, ut suppono, sit facta consecaatio. Si defectus iste cognosca-

gnoſcatur conſecrato vino & non ſumpto, ſecundùm Palud. & alios, ſufficit conſecrare hoſtiam, & idem dicendum quando defectus iſte cognoſcitur ſumpto vino, cùm ordo conſecrandi priùs hoſtiam, non ſit neceſſarius. Secundum D. Thomam debent poni novæ ſpecies panis & vini, ſi hoc advertatur poſt ſumptum ſacrificium. & facta prius oblatione, reſumendo à canone, vel ſecundùm alios à verbis, qui pridie &c. conſecrare.

Dico 3. Si de intentione & forma ſit probabile dubium, repetatur ſub conditione, ſaltem tacita, ſine aliis verbis canonis, Si dubium ex ſcrupulo, deponatur, & nihil ſuppleatur. Scias, de intentione non poſſe eſſe tam fundamentale dubium, cùm hoc ipſo quòd feceris facienda ante celebrationem, hoc ipſo intentionem habueris.

Dico 4. Defectus accidentalis gravis v. g. ſi panis ſit fermentatus, vel ſi vino non ſit mixta aqua, ſuppleatur ante conſecrationem, non verò poſtea. ſi hoſtia ſit cum macula aut fracta, aut vinum parum acidum, ponatur alia materia etiam poſt oblationem, ſi non timeatur ſcandalum. Quòd ſi non ſit alia materia, cum illa celebrabis, ſed ſecluſo ſcandalo.

Dico 5. Dum Sacerdos una ſaltem ſpecie conſecratâ ob infirmitatem ultra procedere non valet ſubſtituatur alius pro peragendo ſacrificio. Et hic incipiet ab illo puncto, ubi alter ceſſavit. Et ſubſtituatur, ſi fieri, poteſt jeiunus, aliàs per non jejunum peragatur.

Nota, ſi Sacerdos ſupervivat, cum eo hoſtia dividenda. Item nota. nonnullos docere, alium Sacerdotem non obligari ad complendum ſacrificium infirmi.

Dico 6. Si ſpecies conſecratæ ſint venenatæ, ſerventur donec corrumpantur, & poſtea in piſcinam mittantur. Species tamen vini in panno aut ſtuppa receptæ comburantur, & cineres in piſcinam mittantur. Sic enim eas ſtatim comburere, antequam exſiccentur, immane eſt ſacrilegium, ait Armilla & ob eandem rationem particulam hoſtiæ manui adhærentem, manum candelæ apponendo, comburere, ſimili non caret ſacrilegio. Remotâ ergo ſpecie venenatâ ponatur alia, reſumendo à verbis, *qui pridie &c.* ſi eſt hoſtia. vel à verbis. *ſimili modo*, eſt vinum.

Dico 7. Si aranea vel aliud animal cadat in ſpecies vini, ex quo reddun-tur venenatæ, fiat de illis ut dictum eſt in concluſione præcedenti Quod ſi ſpecies vini non efficiantur venenatæ, ſumantur à Sacerdote cum illo animali, ſi fieri poteſt ſine periculo vomitûs, vel alterius caſûs. Alias extracto animali & priùs loto, comburatur animal & cinis in piſcinam mittatur, & ſpecies ſumantur.

Dico 8. Si hoſtia diſpareat, tunc alia hoſtia accipiatur, & factâ priùs oblatione, reſumantur verba, qui pridie &c. & conſecrationis. Idem ſimiliter faciendum, ſi totus ſanguis effundatur. Si tamen aliqua pars hoſtiæ aut ſanguinis manet, cùm eis ſacrificium perficiatur.

Dico 9. Si ſanguis cadat in terram, radatur, & raſuræ comburantur & mittantur in piſcinam. Si cadat in tabulam, tapetem, vel lapidem, lambantur à Sacerdote,

cerdote, deinde radantur, & cinis mittatur in piscinam. Si cadat in linteum altaris, quodcunq; illud sit, etiam ultimum, in corporale, aut vestem Sacerdotalem, laventur hæc ter super calicem, & lotio mittatur in piscinam. De linteo tamen, dicitur in Missali Romano, quòd pars tacta à sanguine lavetur, deinde comburatur, tandem locio cum cineribus in piscinam mittatur.

Quæritur. Quid censendum, si Sacerdos turbatus, nesciens quid agendum Missam sine essentiali supplemento compleat, R. 1. si ex ignorantia, (quæ hìc locum non ita facilè habet) & perturbatione vehementi omittat, non peccat mortalter. Samuel de Lub. V. Missa cum Sà. ℟. 2. si antè benedictionem errorem advertat, suppleat, si post, relinquat, nam sic non esset perficere sacrificium, sed iterare. S. Antonius apud Armillam V. Missa. Mosc. l. c. non restringit ad benedictionem, tantùm enim dicit, si missam compleverit. V. dicta d. 40. Conc. 2. quæ huc probabiliter applicari possunt.

Quæsitum appendiculare ad prædicta.

An Regulares posſint exponere Euchariſtiam publicè adorandam ſine licentia loci Ordinarij.

RESpondet, Gab à S. Vinc. V. Euch. Regulares non possunt publicè exponere Eucharistiam adorandam sine causa ab Ordinario approbanda, præter illas vices, in quibus ex vi suarum constitutionum, aut ex usu legitimè introducto eam exponunt, ut tempore suorum capitulorum &c. & refert S. Congregationem Rituum 17. Aug. 1630. & 1. Apr. 1632. Iacobus verò à S. Ant. L. Consult. 2. res. 4. absolutè in favorem Regularium docet, & satis fusè tractat.

DISTINCTIO LIV.

De natura, inſtitutione, & neceſsitate Sacramẽti Pœnitentiæ.

DIco 1. Pœnitentia ut de ea in præsenti & sequentibus agimus; est *Sacramentum in actibus pœnitentis & absolventis consistens, à Christo D. institutum per modum judicij emendativi, ad peccatorum remissionem.* vel etiam, secundùm Moscicensem, *Sacramentum remissionis peccatorum post baptismum commissorum.* Pœnitentia verò ut virtus. *est quâ dolemus de peccato prout est offensa Dei.* Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi posse.

Dico 2. Actus externus pœnitentis & Sacerdotis absolventis est Sacramentum tantùm. Interior pœnitentia scilicet dolor, est res & Sacramentum simul. remissio peccatorum est res tantùm. Quid sit esse Sacramentum tantùm, rem Sacramenti tantùm, rem & Sacramentum simul, diximus distinctione primâ huius tractatûs.

Dico 3. Sacramentum Pœnitentiæ fuit institurum à Christo D. quando post resurrectionem dixit, *accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur*

tuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Trid. Sess. 14. C. 1. Negari tamen non debet, institutionem huius Sacramenti in Cœna D. inchoatam per collationem characteris Sacerdotalis, in illis verbis Matt. 16. *tibi dabo Claves regni cælorum, quodcunq; solveris super terram &c.* fuit promissum. Lucæ verò ultimo, *oportebat prædicare in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum* promulgatum. Finis institutionis huius Sacramenti fuit, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

Dico 4. Supposito peccato m. Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate medii ad salutem æternam, in re quidem susceptum, dum datur copia Confessarii. sufficit tamen in voto, dum non datur copia Confessarii. Quid sit necessitas medii & quomodo distinguatur à necessitate tantùm præcepti, vide dist. 11. Tunc dicitur Sacramentum in re susceptum, quando in seipso, actu, & realiter recipitur. tunc verò in voto, quando intenditur quòd data occasione recipietur. Adverte. Quando aliquis per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificatur, requiritur actus contritionis seu dolor perfectus de peccatis.

Dico 5. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto tantùm susceptum remittitur peccatum, non est necessarium tale votum esse explicitum, sed sufficit implicitum, hoc est inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta. Fernandez p. 3. C. 6. §. 1. ex S. Thoma.

DISTINCTIO LV.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ in communi.

Dico 1. Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ sunt peccata commissa post baptismum. Hæc materia alia est necessaria, alia voluntaria seu sufficiens. Mortalia non dum confessa, sunt materia necessaria. Venialia sunt materia voluntaria seu sufficiens. Ideò mortalia nondum confessa sunt materia necessaria, quia per se loquendo necessariò debent in confessione exprimi; Venialia verò, item mortalia iam confessa dicuntur materia voluntaria, quia possunt in confessione omitti. Dicuntur etiam materia sufficiens, quia licèt non habeantur mortalia non dum confessa, & solum confiteamur venialia, vel mortalia iam confessa, sufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Dico 2. Peccatum actuale ante baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam hoc peccatum est commissum extra Ecclesiam. & sic non debet ab ea judicari. Et idem de peccato cum baptismo commisso, ut si dum actu baptizaris, furari intendas Per quid autem tale peccatum baptismum concomitans deleatur, vide dist. 18. Actuale tamen cum baptismo commissum, & post baptismum continuatum, est materia huius Sacramenti.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti, sunt tres actus pœnitentis. scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo sunt essentiales, nec hoc Sacramentum sine illis potest ullo modo confici. Tertius potest

test dupliciter sumi, vel in re, vel in voto, quod votum in præsenti idem dicitur ac propositum satisfaciendi. Si satisfactio sumatur primo modo, non est pars essentialis sed integralis, quia ante impletam satisfactionem, recipitur verè Sacramentum. Si secundo modo, est pars essentialis. Nam nemo verè dolet, si satisfacere non intendat.

DISTINCTIO LVI.

De Contritione & Attritione.

DIco 1. *Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cùm proposito confitendi & satisfaciendi.* per illas particulas, *propter Deum summè dilectum*, datur intelligi, quòd contritio debeat esse tantus dolor, ita, ut si in una libra ponerentur omnes creaturæ simul, & in altera parte solus Deus, magis teneremur non offendere Deum, quàm curare de esse creaturarum. Per illam particulam *propter*, datur intelligi, quòd motivum seu excitativum huius doloris, non debeat esse aliqua creatura, sed ipsemet Deus

Dico 2. *Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Per illas particulas, *propter pœnas inferni &c.* non datur intelligi, quod finis attritionis sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. sed datur intelligi, quòd pænæ inferni &c. sint tantùm motivum & excitativum huius doloris. finis enim debet esse ipsemet Deus. Et in hoc attritio cum contritione convenit, differt autem in motivo. quòd attritio sit propter pœnas inferni &c. contritio verò propter Deum summè dilectum.

Dico 3. Contritio vocatur à Theologis dolor perfectus, attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo, per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. Quia tamen per attritionem intra Sacramentum, idem consequimur quod per contritionem extra Sacramentum, ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

Dico 4. Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum Christianâ attritione, præter attacta in secunda conclusione. Quare detestari possumus peccatum propter amissionem gratiæ vel gloriæ. Immo detestari possumus peccatum verâ attritione ex motivo pœnarum temporalium, si tamen considerentur ut inflictæ à Deo, Deiq; iram ostendunt, & quoddammodo æternum supplicium inchoant. Fernandez 3. p. C. 6. §. 5. tum Suarez, qui tamen loco cit. hæc motiva reducit ad metum pœnarum inferni. Et sic sufficienter motiva attritionis in definitione attritionis adduximus.

Dico 5. Vt attritio sit pars huius Sacramenti, non est opus ut existimetur contritio, sed sufficit cognita attritio, modò sit vera attritio. Fern. l. c. cum aliis patet ex Conc. Trid. Sess. 14. C. 4. quod absolutè asserit attritionem esse suffi-

cientem materiam huius Sacramenti, & dispositionem ad gratiam consequendam. Si verò opus esset ut existimaretur vera contritio, Concilium declararet conditionem tam necessariam. Non etiam necessarium ut hæc præcedat confessionem, sufficit enim quòd præcedat absolutionem, est contra Konich patet ex praxi Confessariorum, absolutâ confessione ad dolorem excitantium.

Dico 9. Attritio necessaria ad hoc Sacramentum, debet esse supernaturalis. Nam attritio Sacramentalis est dispositio ad gratiam justificantem. quæ est entitas supernaturalis, ergo & ipsa attritio debet esse supernaturalis. Et oppositum damnatur ab Innoc, XI. propositione 57.

Dico 7. Attritio, quæ in re non est attritio, sed solùm existimatur vincibiliter vel invincibiliter attritio, non sufficit ad hoc Sacramentum. Nam error existimationis, non facit ut res, quæ ex se non est sufficiens, per errorem reddatur sufficiens.

Dico 8. Non requiritur, ut de singulis peccatis distinctos dolores habeamus, sed sufficit de omnibus unico actu dolore, est contra nonnullos ex antiquioribus. Quia nullum datur præceptum præcipiens hanc multiplicationem dolorum. Hæc sententia locum habet, licèt peccator habeat graviora & leviora mortalia.

Dico 9. Probabile est, dum quis tenetur conteri extra Sacramentum Pœnitentiæ, v. g. in articulo mortis, vel quando urget necessitas communicandi & deest Confessarius &c. non est necessarium ut contritionem præcedat recordatio omnium peccatorum, sed sufficit generalis & confusa omnium cognitio. Caiet. 3. p. q. 87. a 1. Nam præceptum examinis conscientiæ in particulari solùm obligat in ordine ad confessionem ut sit integra. Oppositum putat probabilius P. Magister Reynerus Cathedraticus Viennensis in manuscriptis de Pœnit. docet tamen non requiri tam rigorosum examen, sicut requiritur pro confessione Sacramentali. Probat ex illo Isaiæ 38. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Item ex S. Th. 1. 2. q. 113. a. 5. ad 3. ibi. *tempore præcedente justificationem oportet quod homo singula peccata, quæ commisit detestetur, quorum memoriam habet.* Si tamen tempus non concedat, sufficiet recogitatio peccatorum in genere, cum voluntate tamen saltem implicita particularis discussionis datâ commoditate. Adverte, varias esse utilitates huius discussionis. 1. si aliquid restituendum 2. si occasio peccati tollenda, vel remedium adhibendum ad præcavenda peccata. 3. propter satisfactionem condignam pro peccatis. 4. ut certiùs sit nos omnia peccata detestari.

Dico 10. Si Confessarius advertat pœnitentem in aliquod peccatum valdè inclinatum, non ei specialiter inculcet dolorem circa tale peccatum, timendum enim, ne dum specialiter in memoriam revocatur, minimè illud ex animo detestetur. sufficit ergo inculcare actum doloris in communi.

Dico 11. Si quis receptâ jam absolutione recordatur, omisisse inadvertenter aliquod peccatum, & mox confitetur & absolvitur, non tenetur novum dolorem pone-

rem pone-

rem ponere Item si scrupulosus recepta absolutione petit novam absolutionem, per novam confessionem, non tenetur novum dolorem ponere, sed sufficit præcedens. Similiter si moribundus absolvitur, & deinde respirat parumper & aliud confitetur & absolvitur, sufficit præcedens dolor si fuit universalis, & moraliter perseverans. Ita P. M. Reynerus citatus, dicens hanc sententiam esse communiorem & constare ex praxi Confessariorum, qui in prædictis casibus non exigunt novum dolorem. Nec tamen idem putes de absolutione. hæc enim debet multiplicari, ut peccatum indirectè remissum, directè remittatur.

Adverte circa illud, *moraliter perseverat* nonnullos docere si vesperi conscientia examinatur & dolor elicitur cum respectu ad confessionem manè faciendam, non esse necessarium novum dolorem manè ponere.

Dico 12. Nemo tenetur habere dolorem de peccatis jam remissis, quando memoriæ occurrunt, est contra Richardum & alios ex antiquis. nam præceptum doloris de peccatis obligat ut nos reconciliemus Deo. ergo non obligat, quando sumus reconciliati.

Dico 13. Nemo tenetur statim conteri post peccatum. Neq; quando peccatum nondum confessum memoriæ occurrit, neq; diebus festis & Dominicis. Hæc omnia patent ex communi praxi Pœnitentium & Confessariorum. Pœnitentes enim non confitentur, si in prædictis casibus non conterantur, nec Confessarij interrogant an pœnitentes in dictis casibus peccaverint.

Dico 14. Tenemur conteri non solùm in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita. nimirum quando diu in mortali persistimus. Nam Deus graviter punit eos qui differunt pœnitentiam Vnde Isaiæ 15. dicitur. *omnes in cæde corruetis, propterea quòd vocavi & non respondistis.*

Dico 15 Valde rationi congruit, quod docet M. Soto, Ledesma & alii, peccatorem transacto anno post commissum peccatum mortale, ad eliciendam contritionem obligari, ita ut si omittat novum peccatum mortale committat. Et hoc maximè verificatur in casu, in quo currit præceptum annuæ confessionis, & deest Confessarius. Nec huic obstat, quòd aliqui non confiteantur eiusmodi peccatum, talem enim obligationem ignorant.

Dico 16. Obligamur sub p. m. ad eliciendam contritionem, in casu pestis universalis, vel belli fortissimi in republica durantis, seu proximè imminentis, sicut & in casu alterius magni mali. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media necessaria & utilia ut exaudiamur. quale medium est esse in gratia. Credo tamen, sufficere contritionem virtualem inclusam in actu amoris Dei super omnia.

Dico 17. Docent aliqui non omnes tempore pestis, vel gravis belli teneri ad contritionem, sed illos tantùm qui infectis inserviunt, & milites, qui aliquid periculosum aggrediuntur. Quia in his calamitatibus mortis periculum, licet respectu totius communitatis sit vicinum, respectu tamen huius vel illius, potest judicari non vicinum, sed remotum exceptis nonnullis, vel infectis deservientibus,

bus, vel civitatem aggredientibus. Hæc conclusio, aliam obligationem innuit, à præcedenti.

Dico 18. Obligamur ad eliciendam contritionem in casu gravissimæ tentationis, maximè, si homo credat, se illam tentationē superare non posse, nisi per contritionem convertatur in Deum & constituatur in gratia ut exaudiatur.

Dico 19. Præceptum contritionis in omni casu potest suppleri per Sacramē: Pœnitentiæ. Ita communior contra Suarez & Valent. Quia in lege Evangelica præceptum contritionis commutatum est in præceptum Sacramenti Confessionis. Ergo in omnibus casibus in quibus ex se obligat contritio, suppleri potest per Sacramentū Confessionis. Et sic post Confessionem in articulo mortis cum attritione factā, nemo tenetur actū contritionis elicere, ut securus maneat de salute.

Dico 20. Quando exercendus est actus exigens hominem in gratia, si homo in p. m. tenetur elicere contritionem, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi nisi præmissâ confessione. Trid. Sess. 13. C. 7.

Dico 21. Non tenemur detestari effectum bonum subsecutum ex actu peccati. Quare potest adulter complacere de filio suscepto ex adulterio. Et ideo complacemus de Christi D. redemptione subsecuta ex impia Iudæorū occisione, non tamen complacemus cum reduplicatione, hoc est, quatenus est subsecuta ex impia occisione.

Dico 22. Iustificatus per contritionē tenetur eadem peccata, de quibus fuit contritus, in Sacramento Pœnitentiæ detegere. Ita definivit Sixtus V. contra Petrum de Osna. Quia actus contritionis includit votum confitendi peccata.

Dico 23. Contritionem comitatur propositum vitandi peccatum super omne vitabile. Et licèt sit securiùs habere tale propositum explicitè, probabile tamen est multis DD. sufficere implicitum. Hoc enim ipso quod aliquis verè doleat, censetur velle vitare peccatum super omne vitabile. Si ex antiquis Theologis oppositum nonnulli docere videntur, explicandi sunt de necessitate secundùm quid, & ad meliùs esse.

Dico 24. Confessarius post auditam Confessionem datamque admonitionem, si necessaria fuit, interroget pœnitentem de firmo proposito. Item an doleat quòd summum bonum offenderit? quod non solùm dum rudes audit servandum, sed propter majorem securitatem, etiam dum audit cultiores sæculares, potest enim contingere, informando dolore esse ignaros. Immo idem servandum puto dum audiuntur nonnullæ personæ spirituales, potest enim evenire ex conscientia erronea velle differre post absolutionem, dolorem.

DISTINCTIO LVII.

De necessitate Confessionis.

NOta ex S. Raym. apud Armillam V. Conf: Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio.

Dico 1. Non tenetur peccator statim ac peccavit confiteri. S. Th in supplemento 3. p. q. 6. a. 5. Nam præcepta affirmativa, quale est hoc, solùm obligant in certis casibus, & non semper.

Dico 2. Præceptum confessionis obligat. 1. in articulo & periculo mortis. censetur periculum mortis. ut in suscipiente periculosam navigationem, in fœmina tenera primò paritura. Item quæ cum difficultate parit &c. 2. obligat. quando sumenda est Eucharistia, ut dictum est ex Trid. 3. semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, videlicet circa Pascha, ait Mosc. 2. p. Tyrocinnii Artis Pœnitentiæ. §. de Conf: annuali 4. si tentatio non aliter superanda putetur.

Dico 3. Quo ætatis anno præceptum confessionis annuæ obligat, non potest certa regula statui. cùm non æqualiter ad usum rationis perveniamus. unde obligat, cùm quis ad annos discretionis pertingit, & habet conscientiam peccati m. Fernandez p. 2. C. 8 §. 3. allegans communem. Nonnulli docent, pueros post septennium hoc præcepto obligari, quando rationis usus in eis elucet, non autem antea, etiamsi rationis usum habeant. nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit. Hoc certiùs pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati m. conscios, obligari ad confessionem. Si dubium de usu rationis, & sic & de peccato, absolvantur sub conditione. nam sic eligitur pars tutior. & iniuria Sacramenti cessat per conditionem. Immo id fieri posse, quando pueri confitentur extra articulum mortis, putat Diana.

Quæritur. Ex quibus signis colligitur pervenisse puerum ad usum rationis? ℞ Cum puer ob malè factum verecundatur & interrogatus an liceat innocentem occidere, aliena invadere, superiori maledicere, & alia huiusmodi, negativè respondet, & interrogatus, an bonum sit esurienti panem porrigere, adire Ecclesias &c. affirmativè respondet. Fern l. c. ex Nau.

Dico 4. Qui non habet nisi venialia, non tenetur præcepto annuæ confessionis. ita comm: talis tamen tenetur se sistere Parocho, ut eum cum reliquis ad communionem admittat, ad quod Parochus tenetur. Hinc collige Clementinam unicam de statu Monach. ubi præcipitur Religiosis S Benedicti, ut semel in mense confiteantur, non obligare sub mortali, quando non adsunt mortalia.

Dico 5. Si factâ confessione annuâ recordaris mortalis inculpabiliter omissi, potes illud reservare pro confessione anni sequentis, nisi aliàs velis sumere Eucharistiam. Soto. Medina & comm apud Dela Cruz de Pœnit. q. 3. Nam iam implevisti præceptum confessionis annuæ confitendo integrè moraliter omnia peccata, quorũ recordabaris post sufficiens examen. ergo non teneris ad amplius.

Dico 6. Non tenemur sub p. m. confessionem annuam prævenire, si adsit periculum obliviscendi multa peccata. Fern. l. c. ex Sylv. Soto & aliis. nam solùm tenemur ad confessionem eorum quorum recordamur adhibito priùs suffi-

cienti examine. Idem docet Dela-Cruz l. c. de eo, qui timet, quòd non erit ei Confessarius pro casibus reservatis, quòd non teneatur prævenire confessionem.

Dico 7. Tenemur præceptum annuæ confessionis prævenire, si in fine anni, quando urgebit præceptum, non speratur copia confessarii. Armilla V. Conf. Sacram. & multi alii quia ubi periculum imminet tollenda est mora. Idem, & à fortiori dicendum de eo, qui timet non habere confessarium tempore mortis, tenetur sub p. m anticipare. Sicut in die festo, qui prævidet se non posse tempore debito Missam audire, tenetur sub m. anticipare.

Dico 8. Qui per annum præceptum confessionis non implevit, tenetur datâ opportunitate confiteri, ut cum multis docet Villalobos. Quia annus assignatur, ut non prætereatur, non verò ut eo præterito cesset obligatio præcepti. Opposita sententia propter authoritatem D. Antonini & Sylv. est probabilis. Positâ primâ opinione, secundùm Bonac. toties peccatur quoties oblatâ opportunitate confessio omittitur. Secundùm Nugnum, unum tantùm peccatum committitur, eò quidem gravius, quò diutiùs confessio differtur.

Dico 9. Præcepto confessionis annuæ non satisfit per confessionem voluntariè invalidam, v. g. ex defectu doloris, propositi &c. ita determinavit Alexander VII. damnando propositionem 14tam. Quia Ecclesia præcipit confessionem quam Deus fieri mandat. cùm non ponat novum præceptum, sed solùm tempus determinet. Deus autem mandat validam confessionem.

Dico 10. Parochus nequit tempore Paschali Eucharistiam negare pœnitenti confesso Sacerdoti Mendicanti approbato. præsertim si confessionis testimonium afferat. Mendicantes enim ad hoc habent facultatem à Sacerdote omnium fidelium propriissimo, ut authoritate Conciliorũ, Summorum Pontificum & 50. Doctorum probat Franciscus Fontanus Tali tamen pœnitenti mandetur ut in propria Parochia cõmunicet. Idem privilegium innuit Opat. de Pœn. d. 11. q 3.

Dico 11. Transgressoribus præcepti de facienda confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solùm imponenda. Nam in C. utriusq; &c solùm dicitur ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ, & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna ut apparet non est imposita, sed primò per judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen constitutionibus solet apponi pœna excommunicationis, latæ vel ferendœ sententiæ.

Adverte. Qui faciunt confessionem annuam voluntariè invalidam. incurrunt prædictas pœnas, ut sunt publici usurarii, &c Suarez & alii. quia re ipsâ non confitentur. Quas tamen pueri post septennium non incurrunt usq; ad annum 14. puellæ verò ad annum 12.

Dico 12. Qui inculpabiliter omisit peccatum m. in confessione, tenetur illud confiteri ante communionem, vel communionem relinquere nisi sit in scamno communicantium. non tamen tenetur conteri. cum peccatum oblitum sit per Sacramentum Pœnitentiæ indirectè remissum. Tenetur inquam confiteri, ut sic directè ab eo absolvatur.

Dico ultimò. Sacerdos confessus Missam incipiens, si recordatur mortalis non tenetur conteri, ut immediatè diximus. Tenetur tamen, si concio intermediet, confiteri. Et uniuersaliter loquendo si ante consecrationem commodè & sine scandalo confiteri potest, obligatur.

DISTINCTIO LVIII.

De conditionibus bonæ confessionis.

SEdecim sunt conditiones bonæ Confessionis, sequentibus versibus contentæ.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.
Atq; frequens, nuda discreta, libens verecunda
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex. id est sine admixtione historiarum, & aliorum impertinentium, quæ prudens Confessarius studeat resecare.

Humilis. tum quoad actum interiorem recognoscendo se esse peccatorem, tum quoad actum exteriorem, verbis humilibus &c. flexis genibus; quod licèt non necessarium, congruum tamen, nisi aliqua causa excuset.

Pura, id est bonâ intentione facta, scilicet ut Deum placet Ecclesiæ obediat &c. Quare si quis confiteretur propter imfamiam vel ut devotus appareret, & hoc principaliter intenderet, mortaliter peccaret. quia in hoc finem poneret. Si tamen ad confessionem faciendam propter infamiam fugiendam, vel quid simile, moveatur; pro principali verò fine habeat Deum & remissionem peccatorum, dignè hoc Sacramentum recipit.

Fidelis, id est vera. Nam si quis confitendo, ex industria utatur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat. Quam conditionem magis explicando.

Dico 1. Dicere mendacium in confessione de re, quæ non pertinet ad materiam confessionis, ex se tantùm est veniale, gravius quidem eo, quod esset dictum extra confessionem. quia irreverentia non est tanta ut inducat mortale. Propter eandē rationem negare in cōfessione veniale, non est plus, quàm veniale.

Dico 2. Affirmare in confessione veniale, quod pœnitens non commisit, non dando aliam materiam, est grave sacrilegium, quia forma profertur nulliter, utpote supra nullam cedens materiam. Affirmare verò veniale non commissum, simul cum aliis à se commissis non est mortale. Sylv. Sot. & alii. quia est defectus in materia non necessaria. Item deceptio Confessarii in re levi. & ideo Sacramento non fit gravis irreverentia.

Dico 3. Qui negat vel tacet, quod credit vel dubitat mortale, mortaliter peccat. ideo dubia pro dubiis, certa pro certis, sunt dicenda, ita ut nec propter humilitatem liceat sibi imponere mortale, aliàs est grave sacrilegium, secundùm communem DD eo quòd in materia necessaria judicium Sacramentale interturbetur, Confessariusq; graviter decipiatur.

Frequens.

Frequens. De frequentia confessionis non invenitur præceptum, nisi semel in anno. In periculo & articulo mortis. Item quando adest mortale & sumenda Eucharistia, vel etiam si sic judicatur vincenda aliqua tentatio.

Nuda, hoc est, ut non involuatur verborum obscuritate, sed sic loquatur pœnitens, ut Sacerdos intelligat. quia in confessione latens morbus declarandus.

Discreta, id est prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata & circumstantiæ, & maximè in peccato carnis. Huc etiam pertinet, ut pœnitens sit discretus, eligendo sibi Confessarium bonum, & Confessarius in examinando, præcipuè puellas.

Libens, id est voluntaria, non timore pœnæ vel infamiæ facta. Pro qua conditione meliùs intelligenda.

Dico 1. Si Confessarius omnia interrogaret pœnitentem & pœnitens omnia confiteretur, tamen non fuisset confessus, nisi Confessarius interrogâsset, tenetur in fine confessionis confiteri suam fictionem & dicere. Pater, veni cum animo non dicendi peccatum nisi interrogaret.

Dico 2. Confessarius debet interrogare de his, quæ ex se ipso confitens non dicit, ut quando scit. vel probabiliter credit illum non recoluisse peccata vel circumstantias necessariò aperiendas, debet ad memoriam reducere, alioquin indignum scienter absolveret. est communis sententia, cum integritas sit de jure Divino. V. Mosc. in Exam. approb. tit. 2. q. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Dico 3. Qui ad interrogata tantùm respondet, paratus tamen dicere peccata sua si non interrogaretur, sed rogat interrogari, ut meliùs confiteatur, satisfacit. quia non tenetur nisi vel ore vel signo affirmare vel negare.

Dico 4. Quilibet tenetur confiteri peccatum quàmvis Confessario manifestum. cùm non sit notum in forma judicii. S. Th. apud Arm. V. Conf: & judico, sufficienter sic explicari. Pater, confiteor peccatum quod nosti me fecisse.

Dico 5. Si Confessarius certò sciat aliquem commisisse p m de quo non facit sibi conscientiam, & sic tale peccatum non confitetur, nec aliàs confessus, ut certò scit Confessarius, secundùm Gofredum. apud Arm. V. Confessio debet ei facere conscientiam, nec eum absolvere, sed reputare indignum. Idem alii docent. Sed Megala in Summa Dia. V. Conf: quoad examen, putat in tali casu absolutionem impendendam, quia tenetur sibi persuadere, quòd pœnitens excusetur ab illo peccato explicando, ut sæpè contingit. aliàs ritè dispositum non absoluere gravis injuria. Quòd si res dubia, & opiniones DD. variæ an sit p. m. quod reticetur. Si Confessarius sit ordinarius, pœnitentem admoneat, tamen in sua opinione persistentem, tenetur secundùm Armillam & alios absolvere. Si verò non sit ordinarius, & aliàs tenet firmiter esse mortale, potest quidem absolvere, sed non tenetur, ait Armilla. sed melior aliorum opinio, quòd teneatur, cùm pœnitens sit dispositus, sequendo enim opinionem probabilem, prudenter operatur.

Dico 6. Si Confessarius audiat aliquem dicentem peccâsse cum altero, non

poterit

poterit alterum interrogare de hoc peccato in speciali, sed in generali tantùm. v. g. se recolligat, an non recordetur alicuius adhuc peccati. Arm. loco cit. cum S. Antonino. Nisi abesset revelatio sigilli, etiam indirectè.

Verecunda, Pudor enim magna pars est pœnitentiæ ex C. 1. de pœnit. dist. 6. *Integra*, quæ conditio quia longiorem exigit discussionem, specialiter tractabitur. *Secreta*, Circa quam conditionem.

Dico 1. Ex vi præcepti confessionis non tenemur confiteri per interpretem si aliter confiteri non possumus etiam in articulo mortis. Dela-Cruz de Pœnit. q. 3. & alii. Quia confessio nobis præcepta solùm est quæ fit secretè.

Dico 2. Ex charitate tenemur in articulo vel periculo mortis per interpretem confiteri. Nam ex charitate tenemur providere nostræ saluti spirituali modo possibili, non suppetit autem alius modus moraliter possibilis, cùm contritio difficilis, nec de ea constare possit. Dela-Cruz l. c.

Dico 3. Qui non potest confiteri nisi per scriptum, quia vel ipse mutus est, vel Sacerdos surdus, tenetur confiteri, non solùm ad satisfaciendum præcepto Divino v. g. in articulo mortis, sed & Ecclesiastico de annua confessione. Fern. p. 2. C. 8. §. 3. referens D. Thomam, Sylv. Palud. Caiet. & Pet. Soto. Quia hoc præceptum obligat, cùm commodè potest impleri, tali autem modo potest commodè impleri, cùm adhiberi possit diligentia, quâ scriptum statim rumpatur, ne manifestetur. Mutus etiam, qui scribere nescit, tenetur per nutus confiteri ad satisfaciendum Divino & Ecclesiastico præcepto, cùm ex hoc modo confitendi nullum sequatur incommodum. Observa in tali casu facilè dari confessionem non integram materialiter, quare dum mutus auditur, Confessarius se non adeò excruciet.

Dico 4. Qui in mortis articulo, ex charitate in se ipsum per interpretem confiteri tenetur, non tenetur omnia peccata confiteri, sed sufficit unum vel alterum, de quo minor verecundia. Nugnus & alii. Quia videtur adesse sufficiens causa excusandi talem ab integritate materiali confessionis. Idem dicendum, quando confessio publicè fieret, ut in naufragio, incendio, tempore pestis, quando plures peste infecti simul maneant, & Confessarius timet ne inficiatur. In his enim & similibus casibus moneat Confessarius ut unum vel alterum peccatum dicant, de quo non tantopere verecundantur. In his casibus licet plures simul absolvere, dicendo, *ego vos absolvo &c.*

Lachrymabilis, hoc est cum displicentia omnium peccatorum commissorum, supra omne odibile, & cum proposito vitandi supra omne vitabile. Non tamen requiritur credere se amplius non peccaturum, sed sufficit proponere id conari ope Divinâ.

Accelerata, hoc est non dilata, ne subitò morte præventus non hbeat spatium pœnitendi.

Fortis, id est superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè propter hæc omittat aliquid necessariò confitendum.

Accusans, id est sibi imputans, non cœlo vel alteri, quia voluntas hominis non

non poteſt cogi, licèt poſſit perſuaderi. Huc etiam pertinet complicem non eſſe revelandum. Sed de hoc poſtea.

Parere parata. Pœnitens enim tenetur ſatisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occaſionibus Confeſſario obedire.

DISTINCTIO LIX.

De integritate Confeſſionis.

NOta. Confeſſionem dupliciter poſſe eſſe integram, ſcilicet materialier & formaliter. Eſt integra materialiter, quando aliquis habet v. g. 10. peccata & omnia confitetur. Eſt integra formaliter quando rationabili examine facto confitetur omnia ſibi occurrentia. Sufficit Confeſſionem eſſe integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm poſſimus. Confeſſio materialiter integra, dicitur integra phyſicè, formaliter integra, dicitur integra moraliter.

Dico 1. Ad integritatem confeſſionis neceſſarium eſt examen conſcientiæ, quare pœnitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquiſitionem præmittere, quantam adhiberet in negotio arduo, ſeu quanta judicio prudentis viri judicatur ſufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hanc inquiſitionem ſufficit eſſe mediocrem, & non neceſſaria, ſumma, Bonac. ex Nau. & aliis. Qui pluribus involuti negotiis, qui parvæ memoriæ, qui diu non confeſſi, magis tenentur conſcientiam examinare.

Dico 2. Qui confeſſus eſt non præmiſſo examine conſcientiæ, tenetur ad novam confeſſionem peccatorum, etiamſi negligentiam in confeſſione aperuerit; & abſolutionem ob cauſam urgentem obtinuerit; quæ cauſa urgens non cenſetur, ſi quis intendat lucrari indulgentias, & ſit magnus concurſus. ex determinatione Innoc. XI. damnantis propoſitionem 59. Nam per hoc, quòd ſuam negligentiam ſit confeſſus, non cenſendus conſcientiam examinâſſe. Nau. & alii apud Bonac. Quod procedit, ſi Confeſſarius non ſupplevit defectum examinis per diligentem interrogationem. Nam talis defectus ſuppleri poteſt per Confeſſarium, ut ſæpius accidit in rudibus, qui neſciunt peccata præmeditari. Scias maius ſupplementum requiri in illis, qui confeſſionem diu diſtulerunt, unde interrogandi, quandò confeſſi. Vt verò aliâ vice paratiores veniant, inſtruendi, ut ſaltem per decem præcepta diſcurrendo ſe præparent, quodlibet præceptum in particulari conſiderent, videantq; an aliquid contra tale præceptum commiſerint. quia autem neſciunt nonnulla peccata contra decalogum ſaltem reductivè militare, Confeſſarius ſuppleat.

Dico 3. Non peccant mortaliter, nec indignè accedunt ad confeſſionem, homines rudes, qui modica diligentiâ adhibitâ accedunt ad Confeſſarium, animo reſpondendi ad interrogationes Confeſſarii. Zerola & alii.

Dico 4. Si Confeſſarius advertat pœnitentem notabiliter defeciſſe circa examen conſcientiæ, nec poteſt defectum per interrogationes ſupplere, debet

cum

eum remittere, & monere, ut debitam præmittat diligentiam, & redeat, integritas enim est de jure Divino. Hoc intellige, nisi adsit periculum mortis. In tali enim casu, confessarius eam diligentiam adhibeat, quam pro circumstantia temporis & qualitate personæ judicaverit expedire, eâque adhibitâ absolutionem impendat.

Dico 5. Quando confitemur tantùm dubia peccata, tunc adiungendum est aliud peccatum, iam confessum, quàmvis veniale. alias Sacramentum conficiendum esset sub conditione, quod nonnisi urgente necessitate faciendum. Eodem modo quando aliquis confitetur, & Confessarius vel videt materiam non esse sufficientem, vel dubitat, dicatur peccatum ex præterita confessione, ut Confessarius habeat materiam certam absolutionis.

Dico 6. Quando pœnitens pro una parte habet rationem probabilem quòd peccaverit mortaliter, & pro alia parte etiam probabilem quòd non peccaverit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum. debet tamen dubium deponere, & vni parti adhærere. cùm in dubio de peccato, secundùm omnium sententiam, non liceat operari. Immo etsi habeat rationem probabiliorem, quòd peccaverit mortaliter & minùs probabilem, quòd non peccaverit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum. Quia homo in rebus practicis potest sequi opinionem probabilem relicta probabiliori, & tutiori, quando in rebus non imminet periculum, ut docetur in tractatu de Conscientia. Et propterea in administratione Sacramentorum quando imminet periculum de valore actûs, non licet sequi opinionem probabilem relictâ tutiori ut determinavit Inn. XI. Adverte. Dum pœnitens ex una parte judicat probabilitate fundamentali se peccâsse mortaliter, ex alia verò parte tantùm suspicatur seu leviter opinatur, confiteri tenetur.

Dico 7. Sufficit unum vel alterum peccatum confiteri v. g. in infirmitate, si sic casus suadeat. Item, quando assistunt alii, qui abscedere nequeunt, ut in naufragio, ante pugnam &c. Item quando Sacerdos rationabiliter timet contagium infirmitatis, si integram audiat confessionem, ut tempore pestis. Nota In primo & ultimo casu dicendum peccatum, quod magis conscientiam pungit. In secundo, quod minus gignit scandalum. Fernandez 3. p. C. 6. §. 6.

Dico 8. Probabile est, quòd infirmus, item mutus non valens explicare peccatum m. vel veniale, etiam in genere, sit absolvendus, si declaret in generali se peccâsse, & ostendat signa doloris. D. Ant. cum Hostiensi 3. p. tit. 1. C. 2. Nau. in Man. C. 21. Corduba L. 5. q. 29. & alii. Quæ sententia maximè in necessitate sequenda, & absolutio, saltem sub conditione, danda.

Dico 9. Si infirmus petiit Confessarium cum signis doloris, & veniente Confessario privatur usu rationis, nec valet signa doloris ostendere, potest absolvi. Pro hac refertur canon 12. Conc. Araucani apud Labat. in 3. p. tra. 3. disp. 2. dub. 3. & apud Gonet. in Manuali Thomistarum de Pœnit. C. 6. Rituale Pauli V. cum praxi Ecclesiæ. Oppositũ suadere conatur Dela Cruz q. 3. Pœnit.

 Dixi,

Dixi, *Veniente Confessario.* Nam Confessarius absens in nullo casu absolvit ut determinavit Clemens VIII. 20. Iunij. 1602.

Dico 10. Si testes non in præsentia moribundi testantur de signis doloris, nequit Confessarius absolutionem impendere, aliàs absolveret in absentia confessum, cùm moribundus per testes confiteatur. Ita Gonet l. c. cum multis aliis. Oppositum docet Bonac. nec improbabile judicat Gonet.

Dico 11. Confessarius invalidè absolvit moribundum, qui non audit, nec loqui potest, sed pugno pectus pulsat, & oculos in cœlum tollit, vel ad imaginem se vertit cum suspirijs. Quia signa doloris adhibenda sunt in ordine ad claves, vocando Sacerdotem. Ita Megala in Summa Dianæ V. Confessionis modus, & rationabiliter. Oppositum docet Chapeavilla, cuius sententia in Summa Dia. vocatur pia, & suadenda, ut talis sub conditione absolvatur.

Dico 12. Non potest dari absolutio, etiam sub conditione, moribundo, qui nec Confessarium vocavit, nec signa doloris dedit. Ita comm. Theol: quia nequit dari absolutio, ubi nulla præcessit accusatio. Oppositum docuit Greg. XV. dum erat Archiepiscopus Bononiensis, & nonnulli recentiores Casuistæ, & testantur practicatum à Clem. VIII. cum quodam quem cadere vidit è fabrica D. Petri. Procedit autem sermo de moribundo aliàs bonæ vitæ. Hanc sententiam improbabilem, & merito, vocat Gonet l. c. Historiam de Clemente, re bene examinatâ refert esse fabulosam. Contrariatur etiam Rituali Pauli V. Vbi inter alia. *Nec absolvat eos, qui talis beneficij sunt incapaces: quales sunt qui nulla dant signa doloris.*

Dico 13. Tempore naufragii, seu alterius magnæ necessitatis, sufficit ut quilibet dicat unum peccatum, & deinde omnes absolvantur, dicendo *ego vos absolvo &c.* Si tanta turbatio esset, ut ne unum quidem peccatum dici posset, dicat Confessarius, qui confiteri volunt, genuflectant & de peccatis doleant, & deinde absolvat. Hæc coincidit cum conclusione octava.

Dico 14. Si Confessarius audivit dimidiatas confessiones, quia videlicet timuit, ne dum unius confessionem integre audiret, alter moriatur, tenetur, si superviuant & commodè fieri possit, confessionem perficere. Quando enim propter rationabilem causam peccatum in confessione omittitur, est deinde explicandum, secundùm bonam Theologiam, quia cum tantùm fuerit indirectè remissum, restat ut directè remittatur.

Dico 15. Potest omitti in confessione peccatum m. si ex illius confessione timeatur rationabiliter grave damnum sive proprium sive alienum, etiam in articulo mortis. Medina in Sum. L. 1. C. 4. & Bannez 2. 2. q. 33. a. 8, Adu. sola diffidentia non est causa rationabilis. Item adverte, si in casu conclusionis potest differri confessio debet differri. id est, si non est necessariò celebrandum vel communicandum.

Dico 16. Si non sit aliud remedium exprimendi peccatum, quàm revelando complicem, teneor exprimere peccatum, licèt reveletur complex S. Th. in 4. d.

4. d. 16. q. 3. a. 2 q. 5. ad 5. Quia complex voluntariè se faciendo socium in crimine, voluntariè etiam se subdidit, quantùm in ipso est cognitioni judicis de tali crimine quia voluntariè se fecit circumstantiam talis delicti. Marsilius, Nau apud Fern. l. c. d cent. quòd nec possim. eò quòd infametur proximus. Sed hæc infamatio non est nisi materialis. Sicut quando aliquis infamatur ob ipsius vtilitatem & correctionem.

Dixi, revelando complicem. Nam secundùm Moscicensem in Exam approbandorum tit 4. q. 3. & Fern l. c. Si non sit socius criminis, non est integrè exprimendum peccatum v. g. frater oppressit sororem, tunc si Confessarius veniret in cognitionem personæ, nec posset differri confessio, non est integrè explicandum peccatum deinde tamen ignoto clariùs dicatur.

Dico 17. Secundùm Caiet. Sot. & alios, non tenetur obliviosus propter integritatem confessionis scribere peccata ne eorum multitudo excidat è memoria. Puto tamen sententiam Bonacinæ esse probabiliorem. Quia præceptum Divinum, ut est de integritate confessionis, non ex tam levi causa cessat obligare. evulgationi enim, quæ timetur, per destructionem chartæ potest occurri.

Dico 18 Faciens confessionem generalem non obligatur ad repetendum peccata antecedenter benè expressa, cùm iam in aliis confessionibus sint remissa. Vbi scias ex Bonac. & Sanchez dum quis confitetur generaliter non est necessarium, ut separatim dicat peccata antea confessa, & separatim nondum confessa, sed potest hæc miscere, modò peccata nondum confessa benè exprimat.

DISTINCTIO LX.

De Circumstantijs peccatorum ?

QVæ in hac distinctione dicuntur pertinent ad præcedentem, novam tamen ponimus, ut distinctiùs procedamus.

Nota. Circumstantia peccati nihil aliud est, nisi accidens quoddam actûs humani peccaminosi. Alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam induens v. g. circumstantia adulterij addita fornicationi facit, ut præter peccatum fornicationis distincta specie malitia inveniatur in eodem actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans nec minuens, sedimpertinens

Dico primò. Circumstantiæ mutantes speciem necessariò sunt confitendæ. Trid. Sess 14. Can. 7. quia tales circumstantiæ constituunt novas species peccatorum. Idem decircumstantijs notabiliter aggravantibus secundùm communem. Immo N. Salazar ait, hoc tempore secundùm praxim rarus invenitur, qui non afferat confitendas esse circumstantias notabiliter aggravantes. & patet ex Catechismo Concilii Trid. de Pœnit. § sed quoniam, ubi docetur etiam circumstantias quæ peccati gravitatem valde augent vel minuunt in confessione explicandas esse, Vnde quando S. Thomas docet non esse confitendas circumstantias aggravan-

aggravantes, solùm excludit ab obligatione confitendi. illas circumstantias quæ non notabiliter aggravant, ut circumstantia diei festi, non verò excludit ab obligatione confitendi circumstantias notabiliter aggravantes. Et sic circumstantia notabiliter aggravans furtum est necessariò explicanda. Item circumstantia incestûs. an cum matre, sorore, vel nepte &c. quàmvis secundùm D. Th. 2. 2. q, 154. a. 9. ad 2. hæ circumstantiæ non differant specie. Quòd si sit circumstantia extra secundum gradum, sufficit dicere, commisi incestum extra secundum gradum Dela Cruz supra sextum præceptum a. 4. cum Led. Circa authoritatem D Th. explicatam. V. Man. Gon. de Fœn. C. 5 §. 4.

Quæritur 1. vnde colligendum. esse circumstantiam speciem mutantem vel aggravantem? ℞. circumstantia speciem mutans tunc est, quando peccatum secundùm se consideratum contrariatur uni virtuti, & secundùm aliam rationem sibi adventitiam opponitur alii virtuti, v g. dum aliquis furatur committit peccatum contrarium justitiæ, si verò in Ecclesia, contrarium religioni Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absq; eo, quòd peccans distinctam virtutem transgrediatur v. g. dum aliquis furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans. eò quòd peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet majoritas injustitiæ. Gangericus in annot in Sum. Caiet V. Conf: Quòd si dictum furtum distinctis actibus præfatam quantitatem attingeret, jam non circumstantia sed numerus peccatorum esset.

Quæritur 2. Vnde colligenda est circumstantia notabiliter aggravans? ℞. hac in re nequit certa regula assignari. Ideo totum negotium relinquitur prudentis arbitrio, conscientiæq; exulcerationi existimantis se excessisse ordinarium modum peccandi. Fern. p. 3. C. 6 § 6.

Dico 2. Septem sunt circumstantiæ, sequenti versu comprehensæ.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

In dictione *Quis*, explicatur peccans, complex, & ille in quem peccatur. & hæc circumstantia explicetur v. g. in homicidio, an persona occisa sit Ecclesiastica, ansit parens &c. Item in peccatis luxuriæ, an cum soluta, uxorata, voto constricta, consanguinea &c. & idem de tactibus. cùm hi sint circumstantiæ coitûs, & pertineant ad speciem coitûs, cuius differentiæ explicandæ. Quæ doctrina subsistit, etiamsi prædicti tactus ex intentione tangentis non ordinentur ad coitum sufficit enim quod ex se ordinentur.

In dictione *Quid*, explicatur damnum & scandalum ex peccato secutum, quæ tunc imputantur, quando sunt prævisa & intenta saltem virtualiter, dum scilicet potuisti prævidere, & neglexisti Et sic qui malo exemplo induxit alium ad peccandum, tenetur hoc in confessione explicare.

In dictione *Vbi*, explicatur circumstantia loci sacri. Nota ex Moscic. 3. p. Element. de circumstantia, *Vbi*. Nomine loci sacri non intelligitur hospitale, neque monasterium, neq; campanile (nisi sit in cœmeterio) immo neque tectum templi, sed solum templum & cœmeterium. Hæc circumstantia explicetur 1. In homici-

homicidio, & effusione sanguinis. 2. In opere completo luxuriæ, quale etiam est pollutio. Non verò in cogitationibus, aspectibus libidinosis, turpiloquio. sicut nec in mendaciis, murmurationibus &c. cùm hæc non repugnent specialiter sanctitati loci ut judicant graves Theologi, sed an fœminam in Ecclesia, impudice tangens teneatur circumstantiam loci sacri explicare? ℞. negat Makovius tr. 6. super Decal. d. 3. q. 6. a. 1. & Homo bonus relatus in Sum. Dia. V. Circumstan. In furto. nam furari in loco sacro est sacrilegium. Scias, sacrilegium in materia furti committi, auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. Circa secundum modum docet Mosc. l. c. & Samuel de Lub. V. Sacrilegium, licet sit sacrilegus, qui è loco sacro res etiam laicorum depositas vel locatas. mutuò aut commodato, vel loco pignoris traditas furatur, non autem casu ibidem relictas, sicut & qui spoliat crumenam orantis in Ecclesia, non est sacrilegus. Circa tertium verò docet Lopez, quem sequitur Samuel, non committi sacrilegium si calix quàmvis consecratus, non tamen pertinens ad Ecclesiam, extra Ecclesiam surripiatur. 4. explicetur circumstantia loci sacri, si extrahatur reus injustè ab Ecclesia &c.

In dictione, *quibus auxiliis*, explicantur instrumenta peccandi. Sed hæc circumstantia ordinariè non multùm aggravat, nisi in bello invasivo utaris auxilio infidelium contra fideles, vel hæreticorum contra Catholicos. Mosc. l. c. §. cum quo. Vel si utaris instrumento apto ad majorem injuriam, v. g. si personam dignam, propter majorem contemptum, percutias baculo &c. Dixi, *in bello invasivo*. nam in bello defensivo, oppositum dicendum.

In dictione *Cur*, explicatur circumstantia finis, & hæc explicetur. si addit novam malitiam, v. g. in furto propter mœchiam. Navarrus tamen censet, quòd non tenemur explicare furtum commissum propter mœchiam, sed sufficit dicere furatum esse, & mœchatum esse.

In dictione *Quomodo*, explicatur circumstantia modi. Quæ dicatur, & cùm mutat speciem, v. g. si abstulisti alienum vi, & cùm notabiliter aggravat, v. g. si aliquem per insidias occidisti. explicandus etiam modus operandi scienter vel ignoranter, si scientia aut ignorantia excusat, vel accusat peccatum.

Ad circumstantiam modi pertinere possunt, quæ annectuntur actui turpi, ut sunt oscula, amplexus, tactus, dicta, quæ tamen non sunt necessariò explicanda, sed sufficit dicere actum principalem. Pariter qui gladium arripit, equum conscendit, inimicum persequitur, tandem occidit, non tenetur nisi homicidium explicare, eò quòd prædicta ad homicidium ordinentur.

Adv. ex Mosc. l. c. §. quoties. Si quis tactibus impudicis vacaret, sed non in finem copulæ & postea sequeretur copula, vtrumq; teneretur explicare. quia sic essent distincta peccata.

In dictione *Quando*, explicatur circumstantia temporis v. g. festi, sed hæc secundùm communem sententiam non est necessariò explicanda. Quare, si fornicaris die festo, non teneris circumstantiam festi explicare. Item explicatur circumstan-

cumstantia durationis. Sed sicut intensio actûs ordinariè non confitenda, cùm ordinariè non multùm aggravet, nisi sit extraordinaria, ut cum quis ita intensè alterum occidit, ut si posset, eum dilaniaret, ita duratio actûs non est confitenda, nisi sit notabilis, ut si per tres horas v. g. durâsti in actibus, colloquiis, aut cogitationibus turpibus, ait Medina. Oppositum tamen securitate non caret, nisi sit valdè notabilis excessus.

Dices. Circumstantias non sufficienter enumerari à nobis, cùm dentur aliæ, scilicet *quoties* & *quantum* ℞. secundùm Armillam, *quoties*, non est circumstantia, sed pertinet ad substantiam actûs. secundùm Fernandez verò, *quantum* reducitur ad *quid*.

DISTINCTIO LXI.

De numero Peccatorum.

DIco I. Numerus peccatorum mm. distinctè in confessione explicandus. Ita determinatur à Trid. Sess: 14. can. 7. nec sufficit dicere, aliquoties. Arm. & alii. Quòd si non possit haberi, exprimat pœnitens numerum verosimilem, addendo *plùs* vel *minùs*. quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *plus minusvè* extenduntur pro numeri, cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs* vel *minùs* extendi ad decem. & Mosc. docet in numero denario extendi ad duo.

Dico 2. Si dicens vigesies peccavi v. g. peccato furti, inveniat postea decies tantùm peccatum à se commissum, secundùm Bonac: non tenetur numerum retractare dicendo, se tantùm decies peccâsse. Nam & id pœnitens bona fide fecerat, & confessio integra. cûm in numero majori contineatur minor. Quòd verò Confessarius sit deceptus, id cedit in præjudicium pœnitentis, qui propterea, majorem quàm meruit, pœnitentiam reportavit.

Dico 3. Meretrix in prostibulo inveterata non tenetur numerum peccatorum exprimere, sed sufficit exprimere tempus, per quod in malo perseveravit. Canus & alii. Adverte quòd teneatur species peccatorum exprimere quantum fieri potest, si nimirum rem habuit cum Clericis, Religiosis, conjugatis, propinquis, si Sodomiâ peccavit &c. in quibus, utpote rarioribus, censeo numerum dicendum. Qui etiam in alio malo inveteratus. sufficit ei tempus malè insumptum aperire. Item qui hæresi v. g. decem annis detinetur, legens libros vetitos, sæpiùs blasphemans satisfacit manifestando hæresim, ait Mosc. nam cætera facilè intelligere potest Confessarius ex tali statu. si tamen facilè intelligit. Sciant Confessarij dum audiunt meretrices in malo inveteratas, & similes, interrogent circa confessionem & communionem annuam, item, si cum vero proposito deserendi talem statum. confessæ &c.

Dico 4. Qui in confessionibus insufficienter exposuerunt numerum, ijs dicendum,

cendum, ut modò dicant numerum, quem putant. Deinde monendi ut in sequenti confessione numerum declarent. quia cùm integritas sit de jure Divino, debet servari, quantùm possibile. Caveat tamen Confessarius ne pœnitentes perturbet circa numerum in præteritis confessionibus omissum, sed supponat Confessarium suo officio benè functum.

Dico 5. Qui continuato sermone ter falsò juravit, vel eandem personam continuo sermone pluries injuriavit. &c. Satisfacit dicendo falsò, juravi &c. nec tenetur numerum explicare. nam illa repetitio si fiat vno actu absq; interruptione, non est nisi unum peccatum Summa Dia: cum Zanardo. Qui etiam die jeiunii pluries notabiliter comedit, vnum peccatum committit. Qui verò pluries carnes comedit secundùm communem sententiam plura peccata committit, quæ doctrina, ad jeiunium ex voto, applicanda. sciat, qui fregit jeiunium non tenetur ampliùs ad jeiunandum, qui verò fregit abstinentiam à carnibus, vel à lacticinijs, prout diebus veneris & aliis diebus practicatur in Regno Poloniæ, tenetur adhuc ad abstinendum.

Dico 6 Posito, quod distribuens Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter, (cuius tamen contrarium aliqui docent) si quis continuato actu multos communicat, unum peccatum committit. quia est unus moraliter actus, & unum convivium spirituale. unde sufficit dicere, ministravi semel Eucharistiam in mortali. Qui etiam in mortali existens excipit multorum sine notabili interruptione confessiones, unum tantùm committit peccatum, secundùm Rodriquez & alios quia omnes confessiones audiuntur per unum actum moraliter.

Dico 7. Si intra aliquod tempus, quàmvis notabile, renouasti pluries cogitationes occidendi inimicum, non teneris explicare singulas renovationes. cùm illæ censeantur unum in genere moris. Mosc. l. c. § quoties. Dela Cruz de Pœnit. q. 5. teneris tamen explicare tempus si sit valde notabile. Quòd si per actũ contrarium tales cogitationes interrupisti, numerum explica.

Dixi, occidendi &c. nam si tales non ordinantur ad opus, erunt distincta peccata, & sic distinctè confitenda. ut si delectaris in cogitatione sistendo in ea. vel profers verba turpia sistendo in illis. Dela-Cruz. l. c.

Notet Confessarius. Dum pœnitens confitetur homicidium non casuale vel furtum laboriosè commissum &c interrogandus de mora intentionis. potest enim de facili evenire, quòd diu hoc intenderit, modos & occasiones quæsierit. hæc autem notabilis mora, non est in confessione omittenda. Sicut & numerus dicendus si intentio per actus contrarios interrupta.

Dico 8 Retinens rem alienam per annum vel plùs, vnum tantùm peccatum committit secundum Aragonium, etiam si pluries occasio oblata fuerit, vel pluries propositum de non restituendo renovatum. Si tamen sæpiùs propositum mutaret. & tamen datâ opportunitate non restitueret, semper novum peccatum committeret, quod & teneretur in confessione aperire.

Sciendum. Quàmvis quò longior detentio, eò gravius peccatum, tamen in

ſententia docente circumſtantias notabiliter aggravantes non eſſe neceſſariò confitendas, non eſt obligatio explicandi moram voluntariæ detentionis. Qui etiam per actus contrarios interrupit voluntatem pravam non reſtituendi, & poteſt explicare numerum non tenetur explicare moram.

Dico 9 Ratione plurium objectorum plures malitiæ in eodem actu repe. riuntur, unde & in confeſſione neceſſariò explicandæ. Et ſic, ſi quis uno voluntatis actu ſtatuit non jeiunare totam quadrageſimam, tot peccata committit, quot ſunt jeiunia quadrageſimæ. Idem dic de ſtatuente omittere officium Divinum per totum annum, aut volente occidere multos, aut cubare cum multis mulieribus Item maledicens uno ſermone Deum, B. Virginem M. & B. Petrum, tria peccata committit, lædens uno verbo plurium famam, tot peccata habet, ſicut qui uno ictu multos occidit, multa homicidia, facit. docet tamen Moſc. l. c. qui maledicit Patri & ſimul toti familiæ duo tantùm peccata committit, quia familia in jure pro una perſona reputatur: idem tenet Facundez Rurſus, qui ſibi complacet de triplici actu nefando à ſe commiſſo, Qui in pollutione recogitat tres fœminas. Qui uno verbo, ad peccandum tres inducit, &c. tria peccata committit. Coniugatus etiam rem habens cum coniugata committit duplex adulterium & Religioſus rem habens cum Moniali duplex ſacrilegium.

Dico 10 Omittens ſacrum die Dominico, in quo incidit aliud feſtum de præcepto. Item, omittens jeiunare in vigilia incidente in quadrageſima, unum peccatum committit, quia hæc præcepta reſpiciunt eandem virtutem. Præceptum de celebrando die Dominico & alio feſto, reſpicit virtutem religionis. Præceptum de ſervanda vigilia & quadrageſima reſpicit virtutem temperantiæ. Nec obſtat adeſſe plura præcepta, ex pluralitate enim præceptorum non ſumitur diſtinctio peccatorum ut docetur 1. 2. ſed ex diſtinctione objectorum adæquatorum. Bonac. de Integ. Conf. cum Nugno & aliis. His benè conſideratis non contradicitur prateritæ concluſioni, & ſunt DD qui utramque ſine vitio contradictionis, tenent. Si tamen ex voto obligaretur ad audiendum ſacrum die Dominico, vel ad jeiunandum in quadrageſima, & omitteret, duo peccata committeret. quia contra duas virtutes faceret. Qui etiam furaretur rem ſacram de loco ſacro, unum ſacrilegium committeret, nec teneretur utramq; circumſtantiam dicere, ſed hanc vel illam. Facundez in Sum. Dian. & eadem ratio ac primæ partis. Item, qui de aliqua re pluries jurat, & poſtea non ſervat, unum peccatum eſt, & ſatisfit dicendo, violavi juramentum. Henriquez ibid.

Dico 11. Obligatus ad Officiùm Divinum ratione beneficii & Ordinis ſacri, & omittens, tenetur in confeſſione explicare hunc duplicem titulum obligationis Bonac. & alii. Quia contra diverſas virtutes facit ratione Ordinis contra virtutem religionis, ratione beneficii. contra virtutem juſtitiæ.

Dico 12. Qui confeſſionem annuam facit invalidam reticendo p. m. peccat contra præceptum divinum præcipiens integritatem confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiaſticum, non enim ſatisfacit, ut determinavit Alexander VII.

ſed

ſed an duo peccata committat, controverſium. Quicquid tamen ſit tenetur vtramq; circumſtantiam explicare, docendo. feci confeſſionem annuam inualidã.

Sciat Confeſſarius, Dum pœnitens confitetur furtum 100. v. g. florenorum, interroget, an uno, an diſtinctis actibus, nam ſi diſtinctis actibus, tot mortalia. ſi in notabili quantitate

QVÆSITVM.

Vnde colligenda diſtinctio numerica peccatorum?

Reſpondetur, colligendam eſſe, vel ex interruptione per notabile tempus, quod autem ſit notabile tempus, relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex conſummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habẽt certũ terminũ, in quo cõſummãtur, una v. g. copula maris & fœminæ, unum homicidium. hæc autem conſummatio actûs ita diſtinguit peccatum, ut licèt immediatè poſt aliud ſequatur, plura ſint peccata. Et ſic, qui per noctẽ cum amaſia dormivit, tenetur numerum copularũ explicare.

DISTINCTIO LXII.

In quo caſu repetenda, vel non repetenda confeſſio?

Dico 1. Confeſſio eſt repetenda, quando eſt nulla. Eſt autem nulla, quando defuit dolor neceſſarius vel propoſitum, vel non fuit integra. vel abſolvens non intendit abſolvere, vel non protulit formam, vel defuit juriſdictio ad abſolvendum, vel non habuit uſum juriſdictionis, eò quòd fuerit excommunicatus vel ſuſpenſus denuntiatus, vel notorius Clerici percuſſor, excommunicatus enim toleratus validè abſolvit, ſicut & ſuſpenſus. An verò interdictus & irregularis, denuntiati, validè abſolvant? controvertunt DD. tu ſequere ſecurius.

Dico 2. Non eſt invalida confeſſio; & ſic non repetenda, facta Sacerdoti habenti juriſdictionem, ita tamen indocto, ut neſciat judicare inter mortale & veniale, inter reſervatum & non reſervatum. Henriq. & alii in Summa Dia. Si tamen pœnitens elegit talem Confeſſarium, invalida erit confeſſio, ex indiſpoſitione pœnitentis. Niſi pœnitens doctus ignorantiam Confeſſarii tollat.

Dico 3. Si confeſſio eſt repetenda, & fit alteri confeſſario, diſtinctè omnia repetenda. Si fiat coram eodem, & hic recordatur ſtatûs pœnitentis, ſufficit dicere. accuſo me peccatorum quæ tibi confeſſus ſum. Si verò Confeſſarius nec diſtinctè nec confusè habet notitiam ſtatûs pœnitentis, repetantur diſtinctè peccata. aliàs non, ſi Confeſſarius confusè recordatur ſtatûs pœnitentis, vel ſaltem pœnitentiæ impoſitæ, ſi congruam imponere conſuevit. Armil. ex D. Bonau. & Palud.

Dico 4. Neſciens ſe eſſe excommunicatum, & non præmiſſâ ullo modo abſolutione ab excommunicatione, abſolutus à peccatis, verè abſolvitur, & ſic non tenetur iterare confeſſionem, ſed quærere ab excommunicatione abſolu-

tionem. Caiet. apud Armil. V. Conf: Pari modo. dum scitur excommunicatio, & rogatur Confessarius, interea non absolvit, sed tantùm à peccatis, valida est absolutio à peccatis, sed Confessarius graviter peccat si cum advertentia faciat. Ex quo intellige præmittendam absolutionem ab excommunicatione.

Dico 5. Sive culpabiliter, sive inculpabiliter obliviscatur pœnitens satisfactionis, non tenetur repetere confessionem. Arm. cum Caiet. vocat tamen oppositum, securius. Quia per confessionem culpa fuit remissa absq; ulla dependentia à satisfactione implenda. Satisfactio autem potest impleri aliis pœnis à Confessario imponendis. Suaderi etiam potest susceptio alicuius indulgentiæ.

Dico 6. Habens casus reservatos, & vadens ad eum qui habet licentiam absolvendi à reservatis, & absolvitur, & post modum recordatur de quibusdam aliis reservatis, non est necessarium confiteri coram habente à reservatis. cum reservatio oblitorum casuum sit sublata per verba generalia, quæ in absolutione adhibentur. Limitat Arm. V. Conf: Bonac. de Pœnit. q. 7. pun. 6. & alii. Si Confessarius ita universaliter intendit. sed Mosc. in Exam approb. tit. 13 q. 6. absolutè docet. ratio enim eius. quia statim reservatio tollitur ac homo à peccatis validè absolvitur. Intellige, ab habente potestatem. Alii etiam apud Bonac. l. c. absolutè docent & probabiliter. Nam & pœnitens id petit interpretativè, & Confessarius censetur velle quantum potest absolvere. Hoc certiùs est; qui virtute Iubilæi vel similis gratiæ absolvitur, reservatio oblitorum tollitur.

Docet Mosc. p. 4. elementorum ad sac. conf. Si quis tempore jubilæi habens peccata m. tam reservata, quàm non reservata, in confessione manifestaret tantùm reservata, non reservata verò celaret, ac proinde invalidè absolveretur, is si postea rediret ad cor, posset à quolibet confessore absolvi à reservatis iam confessis. Nam peccatum reservatum, semel cognitum ab Ecclesia cessat esse reservatum. Ita etiam Henriq. item Ochagavia.

Dico 7. Dum Confessarius non habens facultatem à reservatis absolvit, validè absolvit modò pœnitens præter reservata, alia confiteatur, & bonâ fide procedat. consequenter non tenetur iterare omnia, sed ea tantùm, à quibus non potuit absolvi. Idem judico, dum non expositus. confitentem mortalia & venialia absolvit. & sic rarò defectu expositionis Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, si pœnitens bona fide procedat. hic tamen tenetur, re apertâ, coram exposito mortalia confiteri.

Dico 8. Reconfiteri peccata toties per confessiones generales, quandoq; est bonum, ut eò faciliùs pœna peccatis debita dimittatur, quandoq; malum, quando propter hoc conscientiæ redduntur inquietæ. Ideo talibus consulendum, dum semel, vel bis confessionem generalem fecerunt, non ampliùs iterent.

Dico 9. Licèt pœnitēs omiserit in cōfessione peccatū m. ex oblivione vincibili, & sic mortaliter peccaverit, confessio tamen fuit valida, nec repetenda. De la C. de Pœnit. q. 3. dicens esse communem. Evenit autem hoc dum pœnitens non adhibet sufficientem diligentiam in examinanda conscientia. Unde sufficit in sequen-

in sequenti confessione hanc negligentiam aperire. Hæc negligentia non sit crassa, aliàs confessio esset nulla, & repetenda. Adverte, licet in tali casu, confessio esset valida, informis tamen, quia sine fructu. Sicut, dum recipitur baptismus cum affectu ad p. m. valet quidem, nec repetendus, caret tamen fructu, id est non confertur gratia.

Datur etiam sacramentum Pœnitentiæ informe, quando dolor est inefficax, non includens voluntatem absolutam vitandi peccatum, sed tantùm velleitatem, quæ excludit quidem omnem expressum affectum peccandi, non tamen implicitum. Dela Cruz l. c. cum communi, ut ait.

DISTINCTIO LXIII.

De Satisfactione.

NOta. Sermonem procedere de satisfactione pœnæ, quæ remanet ablatâ culpa. Est autem satisfactio Sacramentalis, passio voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario imposita, ad placandum Deum, cum proposito eum ampliùs non offendendi.

Dico 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere proportionatam culpis, juxta prudens arbitrium. Conc. Trid. Sess. 14. Cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantùm spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere, ne si fortè peccatis conniveant & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

Dixi, *juxta prudens arbitrium.* Nam magis attendi debet, præsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas. Confessarius etiam magis ad lenitatem propendeat. V. Conc. ultimam.

Dico 2. Licitum est Confessario aliquando, non imponere, aut saltem minorem imponere pœnitentiam. 1. Cum Pœnitens est in extremæ vitæ periodo, in qua iam nihil potest pati. quia frustra jubetur, quod impleri nequit. 2. cùm Confessario constat à pœnitente assumptam pœnitentiam sufficientem. 3. cùm pœnitens accedit nimis contritus. Contritio enim grandis multùm de pœna debita tollit. & in hoc casu judico minorem imponendam. 4. Quando pœnitens est ita imperfectus, ut timeatur eum non acceptaturum graviorem pœnitentiam, imponatur minor. melius enim est homines ponere in purgatorio quàm in inferno. addi possunt tali opera aliàs debita, v. g. auditio Missæ die festo &c. etiam satisfactio per alium implenda.

Dico 3. Satisfactio imponenda ante absolutionem. Quia est pars materialis. ergo rectus ordo postulat ut antecedat formam. Armilla docet parum referre quod ante vel post imponatur. addit tamen, melius esse, si ante. Cave ne inferas, idem sentiendum de contritione extra controversiam enim, quod antecedere debeat formam absolutionis.

Dico 4. Probabile eſt ſatisfactionem Sacramentalem poſſe eſſe opus internum. v. g ut ægrotus mente proferat Nomen IESU. Si enim contritio, quæ eſt magis neceſſaria, eſt actus internus, cur non ſatisfactio? An verò opus animabus purgatorii applicandum poſſit in ſatisfactionem imponi? aliqui affirmant, aliqui negant, & ſecurius.

Dico 5. Opera externa quæ imponi poſſunt in ſatisfactionem, ſunt, jeiunium, oratio & eleëmoſyna. Ieiunium comprehendit omnia opera pœnalia carni, quales ſunt mortificationes. Oratio comprehendit omnia opera ſpiritualia, ut celebrationes Miſſarum, earundem auditiones, peregrinationes, & his ſimilia. Eleëmoſyna comprehendit omnia opera miſericordiæ.

Dico 6. Tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam à Confeſſario impoſitam, ſi ſit juſta, nec adeſt cauſa eam non acceptandi. Quia ut dictum ex Trid. Confeſſarius tenetur eam imponere, ergo pœnitens tenetur eam acceptare. aliàs fruſtra eſſet obligatio imponendi, ſi daretur libertas non acceptandi. Ex quo patet pœnitentem teneri acceptam pœnitentiam implere. Sic enim fruſtranea eſſet obligatio eam acceptandi. Et licèt elabatur tempus præfixum, adhuc pœnitens tenetur pœnitentiam implere. Cùm non fuerit præfixum ad terminandam, ſed ſollicitandam obligationem. Si pœnitentia pro venialibus, vel mortalibus aliàs confeſſis impoſita ſit, illam totam omittere, licet gravem, probabile eſt tantùm veniale eſſe. Quia durum videtur, obligationem ſatisfaciendi pro re levi, eſſe gravem, per ſe loquendo. omittere etiam levem pro mortalibus primò confeſſis impoſitam, non eſt mortale ſecundùm communem.

Dico 7. Dum pœnitens non vult acceptare pœnitentiam, Confeſſarius eam moderetur, vel in aliud opus ſatisfactorium commutet. Quam ſi omnino noluerit, Confeſſarius eum non abſolvat, tanquam indiſpoſitum, cùm ut diximus tenetur eam acceptare, docet tamen Samuel de Lub. V. Satisfactio. cum Arm talem abſolvendum. licèt nec animam acceptet, ſed offerat in purgatorio ſatisfactionem.

Dico 8. Pœnitens non valens implere acceptatam pœnitentiam, non tenetur aliud opus ſatisfactorium ſubſtituere. Sicut qui non valet die jeiunii jeiunare, non tenetur v. g. eleëmoſynam ſubſtituere.

Dico 9. Implens pœnitentiam in mortali, ſatisfacit præcepto Confeſſarii, nec tenetur eam repetere. Arm. V. ſatisfactio. Moſc. in Exam app. tit. 5. q. 2. Quia præceptum traditur de ſubſtantia non de modo operis faciendi. Pœnitentia ſic impleta ſortitur effectum remoto obice. Fernandez de ſatisf ex Caiet. Petro Soto, & Vict. Quia Sacramentum ſortitur effectum remoto obice. ergo & pars Sacramenti. Excuſat etiam ſic ſatisfacientem à p. m. Dela Cruz de Sacr. Pœnit. q. 4. & rationabiliter. idem tenet Filliucius in præſent.

Dico 10. Si certò conſtet Confeſſarium erraſſe, poteſt alius pœnitentiam mutare ſeu moderari. Immo & vir doctus idem poteſt etſi non ſit Confeſſarius, ait Ledeſma, intellige moderari. extra confeſſionem enim nequit pœnitentia cõmutari, cùm commutatio ſit actus juriſdictionis clavium in foro Sacramentali & ſic pro-

sic propriâ authoritate, etiam in evidenter melius, quæcunq; illa, nequit commutari. Potest etiam Confessarius ex justa causa commutare vel moderari pœnitentiam rationabilem ab alio impositam. Sylv. V. Conf: Si qui commutat vel moderatur, habeat potestatem in peccata id petentis, nec sint sibi reservata. Mosc. l c. q. 5 & comm. Nota, ut Confessarius alius à primo commutet vel moderetur pœnitentiam, non est necessarium reconfiteri peccata Fern. l c cum Vict. & Nau.

Dico 11. Confessarius cavere debet ne sit nimiùm facilis in pœnitentia imponenda pro peccatis mortalibus v. g. psalmum de profundis omittendi officium divinum. unde secundùm D. Th. quodl. 3. a 29 omittendi officium divinum dentur pro pœnitentia 7. psalmi pœnit. vel plùs secundùm qualitatem officii divini. facilitas enim veniæ, delinquendi præbet occasionem, ut autem à Confessariis auferatur scrupulus, suadeant pœnitentibus pœnitentiam à se impositam esse parvam, dum talem ob aliquam causam imponunt. Quà taxatâ imponant pœnitenti, ut quicquid boni fecerit, & mali sustinuerit, in satisfactionem offerat. Nam sic in satisfactionem injuncta opera aliàs libera, fiunt pars Sacramenti Pœnitentiæ, & sunt satisfactoria ex opere operato.

Attamen licèt Confessarius non imponat expressè pœnitenti, quicquid boni fecerit &c in satisfactionem offeret, per generalem applicationem, *quicquid boni feceris &c* bona opera in gratia facta, præter alia expressè imposita, virtute clavium Ecclesiæ redduntur Sacramentaliter satisfactoria. S. Th. l. c. a. 18. Et propterea Nau. & Regin apud Bonac. de Satisf: observant, usu receptum esse, ut modicæ pœnitentiæ imponantur. quia id in quo deficiunt pœnitentiæ impositæ, suppleri potest per bona opera quæ communiter. & ut plurimum ab hominibus præstantur. Quàm diu sine mortali possit differri satisfactio, pauci, ut videre potui determinant. tenet tamen Summa Dia. V. implere pœnitentiam. cum Fernandez in instructorio Conf: p. 1. docum. 7. §. 2. Si Confessarius tempus non præscribit differri posse sine mortali per annum.

QVÆSITVM.

Homicidæ voluntario quam pœnitentiam censes imponendam?

Respondet Comitolus. Ad interfecti propinquos supplex accedens veniam postulet, illisque illata damna restituat. pro salute occisi singulis hebdomadis unum saltem sacrificium per annum fieri curet, si possit. & per idem tempus eleëmosynam largiatur, & litanias quotidie flexis genibus recitet, & unam saltem orationem Dominicam & salutarionem Angelicam flexis & nudis genibus per totam vitam pronunciet, ac per annum octavo quoque die confiteatur, & singulis mensibus communicet.

DISTINCTIO LXIV.

De absolutione.

Nota.

NOta. Abſolutio à cenſuris præmittatur abſolutioni à peccatis. ſi non conſtat, præmittatur ad cautelam. *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis &c.* Scias etiam, quòd ſuſpenſio non afficiat niſi Clericos. Quare ſi abſolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis & interdicti &c.* omittendo particulam. *ſuſpenſionis.*

Dico 1. Abſolutio à peccatis eſt hæc. *ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S.* quæ ſola detur tempore concursûs, omittendo antecedentia & ſequentia. Vel etiam dum poſt abſolutionem recordatur alicuius peccati. Suppoſito, quòd pœnitens non ſit excommunicatus &c. aliàs deberet præmitti abſolutio à cenſura. & ſuppoſito, quòd pœnitentia proportionata imponatur. aliàs dicenda eſſent ſequentia. ſcilicet. *Paſſio D. N. IESV Chriſti, &c.*

Dico 2. In reconciliationibus ſeu brevibus confeſſionibus, ut illorum qui ſæpè confitentur & breviter ſe expediunt, ſufficit dicere. *Authoritate D. N. Ieſu Chriſti, ego abſolvo te à peccatis tuis, in nomine Patris &c.* vel etiam *ſi teneris aliquo vinculo excomm. ſuſp. & interd. à quo poſſum te abſolvere, ego abſolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen.* Moſcic. in Exam. ap. prob. tit. 6 q. 11.

Dico 3. De eſſentia abſolutionis à peccatis eſt, ut proferatur voce humanâ & non ſufficit ſcripto vel ſigno. Patet ex uſu Eccleſiæ non concedentis Sacerdoti facto muto abſolvere etiam in neceſſitate. Item, de eſſentia huius formæ eſt, ut proferatur per modum indicativum, v. g. *abſolvo te*, vel imperativum, *abſolvaris à me*, & non per modum deprecativum, *abſolvat te Deus.* Quia hoc Sacramentum eſt per modum judicii, in judicio autem fertur ſententia indicativè vel imperativè, & non deprecativè.

Dico 4. Non variatur formaliter abſolutio dicendo, *condono*, *remitto*, *Sacramentum abſolutionis impendo*, loco *abſolvo* Item dicendo *remittuntur à me peccata tua. abſolvaris à me, abſolvo te non mea, ſed Chriſti poteſtate.* Omittendo autem abſolutè particulam *te*, hoc eſt non includendo in aliquo termino, ut includitur in ly *tuis*, non valet Sacramentum.

Dico 5. Præmiſsâ peccatorum accuſatione, in his tantùm conſiſtit eſſentialiter abſolutio à peccatis, ſcilicet *abſolvo te*, ita comm. ly enim *à peccatis tuis* non eſt de eſſentia. Nam non eſt neceſſe à judice narrari crimen, ſed ſuppoſitâ notitiâ criminis ſufficit proferre ſententiam. Invocatio etiam SS. Trinitatis non eſt de eſſentia huius formæ, ut eſt communis contra Durandum. Nec paritatem ſumas à baptiſmo. Baptiſmus enim eſt janua per quam ingredimur Eccleſiam, & ideo in ſuſceptione baptiſmi, primarii objecti fidei exprimenda profeſſio. Immo omittere dictam invocationem non eſt p. m. apud Dela-Cruz, & Valent.

Dico 6. *Abſolvo te*, poteſt ſimul & ſemel extendi ad abſolvendum à peccatis & cenſuris. Et ſic urgente caſu in articulo mortis ſufficit dicere. *Ego te abſolvo ab omnibus cenſuris & peccatis, in nomine &c.* Moſcic. l. c. q. 12. ex Rituali Pauli V.

Dico

Dico 7. Verus sensus, horum verborum. *ego absolvo te à peccatis tuis* hic est *ego tibi confero gratiam, quantùm est ex se, remissivam peccatorum.* Hæc enim forma sic intellecta verificatur, non solùm quando pœnitens cum sola attritione, & in p. m. ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit, sed etiam quando contritus & justificatus illud suscipit, vel quando de peccatis aliàs validè confessis & remissis absolvitur. nam in his casibus recipit gratiam, quantùm est de se, remissivam peccati; licèt actu peccatum non remittat. Gonet in Manuali de Sacr. Pœn. C. 6.

Dico 8. In Sacramento Pœnitentiæ nulla cæremonia est ex præcepto adhibenda, sed ex congruitate. Extensio manûs, ministri potestatem denotans, potest liberè omitti, sed servetur loci consuetudo. Verba, formam essentialem antecedentia, & subsequentia (maximè si congrua satisfactio imponatur) non est mortale omittere. Signum Crucis, congruentius quàm dicta adhibetur. cùm omnia Sacramenta hoc salutari signo administrari soleant. Ex parte pœnitentis nulla cæremonia est necessariò servanda. congruum tamen ut flectat. caput discooperiat &c. Cinius dyalogo ultimo de Pœnit. quoad omnes partes.

Dico 9. Absolutio data sub conditione de futuro v. g. *absolvo te, si restitues,* secundùm communem Theologorum non valet. quia non est in potestate ministri suspendere effectum Sacramenti, Absolutio tamen de præsenti v. g. *Absolvo te si habes intentionem restituendi.* Item absolutio de præterito v g. *absolvo te si restituisti, valet.* Sed sine urgenti causa non adhibenda. Dum Confessarius absolvit sub conditione, sufficit mente exprimere conditionem.

Dico 10. Confessarius inferior auditâ confessione integrâ, potest pœnitentem à non reservatis absolvere, & pro absolutione à reservatis ad superiorem remittere. S. Th. apud Mosc. l. c q. 6. Sed mens S. Doctoris non est, hoc posse regulariter & vniversaliter practicari Mosc. l. c. Regulariter enim Confessarius debet subsistere & facultatem à superiori quærere, vel remittendus pœnitens ad habentem à reservatis, qui integrè auditis absolvet. In casu tamen quando non patet aditus ad superiorem, & ex altera parte rationabilis causa confessionem exigit, tunc confessarius inferior auditis omnibus peccatis (secundùm alios sufficit non reservata aperire) poterit pœnitentem directè absolvere à non reservatis, & ex consequenti ab aliis, sub onere confitendi reservata habenti à reservatis, cui sufficiet aperire reservata.

Dico 11. Habens authoritatem absolvendi à p. m. potest absolvere à censuris juris non reservatis, S. Th. apud Mosc. l. c. q. 11. Quòd si habeat facultatem absolvendi à casibus reservatis, poterit absolvere etiam ab illis censuris, quæ sunt annexæ talibus peccatis.

Dico 12. Confessarius qui non habens facultatem à reservatis absolvit, tenetur facultatem petere à superiore, & si scandalum absit, admonere pœnitentem ad reconfitendum reservata, sed priùs licentiam ab eodem petat, loquendi de dictis in confessione vel si iterum veniat ad confitendum, dicere an doleat de præteritis, A fortiori monendus pœnitens, si forma absolutionis omissa. Dixi, *si*

scandalum absit, hoc enim si timeatur, omittatur monitio, cùm reservata sint indirectè dimissa. Quam pœnam incurrat absolvens à reservatis, dicam de Censuris, agendo de absolutione ab excommunicatione.

Dico 13. Habens facultatem obsolvendi v. g. ab hæresi in foro conscientiæ, potest à solà excommunicatione absolvere. Henriq. & Miranda apud Lez t. 1. qq. Reg. C. 18. quod & ipse probabile judicat. Secus si in concessione diceretur *in foro pœnitentiæ, auditis peccatis &c.* Lezana l. c. & comm. nonnulli tamen apud Bonac. de Cens. d. 1. q. 3. punc. 6. docent, etiam in tali casu posse impendi absolutionem extra confessionem.

Dico 14. Quando in Iubileo datur facultas super casus Bullæ Cœnæ, hæretici non denuntiati, item relapsi, qui coram judice hæreses non abjuraverunt absolvi possunt, ubi non viget inquisitio. Non possunt autem hæretici denuntiari, relapsi, qui abjuraverunt. probationem fusam huius vide apud Mosc. in appendice ad Tyroc.

Dico 15. Casus Papæ reservatus, stante impedimento adeundi Papam, absolvi potest ab Episcopo, nec obligatus habens talem casum impetrare absolutionem à Papa per Procuratorem vel epistolam, quamvis possit. Henriquez Vgolò Duardus apud Bonac. d. 1. de Cens. q. 3. punc. 2. ipse tamen oppositum docet. Nec tenetur adire nuntium Summi Pontificis, vel habentem privilegium absolvendi, quamvis possit. Henriq. Avila, apud Bonac. l. c. qui oppositum habet, quia stante præfato impedimento restituitur Episcopo ordinaria potestas, quam per reservationem amiserat. adde, quod reservatio, cùm sit odiosa strictè explicanda, vnde explicanda de recursu ad solum Papam. Et hæc doctrina verificatur, quamvis inreservatione Papali dicatur, nullus absolvat, nisi in mortis articulo. Avila cum Nau. & aliis apud Bonac. l. c. hæ enim particulæ tantùm ponuntur ad coarctanda privilegia.

Quòd si Regularis incurrat casum Papæ reservatum, absolvi potest in dictis casibus à suo Prælato, etiam seclusis privilegiis. Seclusis enim particularibus privilegiis, potest Prælatus Regularis potiri privilegio, quo potiuntur Episcopi ad absolvendum subditos, etiam in casibus Papæ reseruatis, qui ob legitimum impedimentum accedere non possunt Sedem Apostolicam, ita tamen, ut si illud impedimentum non sit perpetuum, teneantur illo cessante coram eadem Sede comparere. quod de alijs currit. Quia Prælati Regularium habent potestatem in suos subditos quasi Episcopalem. Et privilegium absolvendi in dictis casibus non est præcisè concessum Episcopis ut talibus, sed quatenus Prælati sunt, & propter bonum spirituale subditorum, quæ ratio etiam procedit in præsenti. Bordonus ex Panor. Megala & aliis apud Lezanam t. 4. q. q. Reg. V. Prælatus Regularis. Si cessante impedimento (quicunque sint) non compareant, incidunt in eandem excomm. ex C. eos de sent. excomm. in 6. Et sunt perjuri. Vnde scias, stante impedimento temporali, imponi debet à Confessario juramentum comparendi coram superiore cui competit de jure absolvere, ut refert Bonac. de Censuris in comm. disp. 1. q. 3. punc. 3. n. 11. excipiuntur pueri.

Quæri-

Quæritur, impedimenta excusantia à recursu ad Papam quæ sunt? ℞. Hæc 1. Periculum mortis in itinere. 2. infirmitas longa, quamvis non periculosa. 3. Paupertas. nam nisi mendicare soleat, non tenetur Romam ire mendicando. 4. ætas imbecillis. 5. Sexus fœmineus. 6. Subjectio filii familias ad patrem, & servi ad dominum, quando sine præjudicio eorum Papam adire non possunt. 7. cura animarum, vel temporale dominium, quando subjectorum detrimentum timetur. 8. debilitas in viris delicatis, qui laborem itineris sustinere non possunt, ut etiam defectus in membris in cœco, & claudo. Tandem, quod arbitrio prudentis censetur legitimum impedimentum.

Dico 16. Absolvendus ab excommunicatione majori, juret stare mandatis Ecclesiæ vel absolventis. Sed hoc tantùm procedit, cum incendiariis, falsariis, hæreticis & similibus. Pro notoria in aliquem offensa excommunicatus, tenetur ante absolutionem satisfactionem præstare. Quod si nequeat, tenetur dare cautionem pignorantiam, in defectu huius fidejussoriam, in defectu harum, juratoriam. Præterea absolvendus ab excommunicatione, debet verberari, sed hoc omittitur in mulieribus. Igitur solemniter absolvens excommunicatum, præmisso aliquo horum si opus est, aut præmissis omnibus si omnia requiri contingat, dicat unum psalmum pœnitentialem, v. g. *miserere* vel *de profundis* ad singulos versus pœnitentis humerum denudatum leviter percutiendo (sed ex justa causa hæc cæremonia omitti potest) *Kyrie &c.* & *Pater N.* & quatuor versiculos, scilicet, *salvum fac* &c. *nihil proficiat inimicus* &c. *esto ei* &c. *domine exaudi &c.* & orationem. *Deus cui proprium* &c. mutando *ly delictorum* in *ly excommunicationis*. Et postea absolvat, dicens, *ego absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi propter talem vel talem causam & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, communioni & unitati fidelium. In Nomine Patris, &c.* & postea mandet ei, quæ mandanda sunt: hæc conclusio est ex Sum. Caiet. idem ferè modus servatur in absolutione mortui, nisi quòd sepulchrum virgâ percutiatur.

Adverte, juramentum requisitum in absolutione excommunicationis, non debet esse de servandis omnibus præceptis Ecclesiæ, sed tantùm de non violando legem, ob cuius transgressionem lata fuit excommunicatio. Adverte etiam, solemnitates, scilicet, verberationem, juramentum de non violando legem ob cuius transgressionem lata fuit excommunicatio, in toto vel parte præmissam satisfactionem, vel saltem cautionem, solùm requiri in foro externo, Lezana tot. 3. qq. Reg. V. absolutio.

Quæritur. An circa absolvendum excommunicatum ab homine, præsertim in mortis articulo sint aliqua observanda ex synodo Provinciali? ℞. Quòd sic, sed constant ex conclusione, hoc addendum, si excommunicatus pro offensa, nec fidejussores invenerit, Confessor ei sub juramento præcipiat, ut infra mensem à restitutione sanitatis adeat excommunicatorem, & mandatis reverenter pareat. Quo promittente, absolvatur. Qui aliter absolvere excommunicatum præsumpserit, est puniendus V. Moscic. l. c. q. 15. Quod statutum non ligat Regulares

 Mendi-

Mendicantes, hi enim non tenentur legibus Episcoporum; nec statutis synodalibus, etiam à S. Sede confirmatis, ut latè probat Iacobus à S. Antonio. L. Consultationum Canon. Conf. 2. res. 3.

Dico 17. Quamvis determinatam formam absolutionis ab excommunicatione assignaverimus, hæc tamen non est necessariò determinata, sed sufficiunt ad valorem signa quibus significatur absolutio. idem dic de forma absolutionis à suspensione & interdicto. potest tamen sic dici. *ego absolvo te à vinculo suspensionis & interdicti, in Nomine Patris, &c.* Quoad irregularitatem scias, huius relaxationem non fieri per *ly absolvo*, sed per *ly dispenso te cum super irregularitate vel irregularitatibus quam vel quas contraxisti propter talem vel talem causam & habito te ad legitimos actus in Nomine Patris &c.*

DISTINCTIO LXV.

De Ministro Sacramenti Pœnitentiæ.

NOta. Iurisdictio, prout nunc accipitur, est potestas quæ habetur in alios ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos. Alia est ordinaria, alia delegata, Ordinaria habetur ex vi officii, ut in Papa, Episcopo, Parocho. Archiepiscopo actualiter visitante subditos suorum Episcoporum. non aliàs. Archidiacono, Prælato religionis, Vicario perpetuo Episcopi vel etiam Parochi. Delegata datur ab habente ordinariam. Quæ non potest, subdelegari nisi hoc sit concessum, vel nisi sit delegatus ad universitatem causarum, ut si alicui committeretur officium Parochi absentis, talis enim aliqua exercitia jurisdictionis, alteri, ex præsumpta voluntate, habentis ordinariam potestatem, subdelegare posset non tamen integrum officium.

Nota 2. Approbatio & jurisdictio seu expositio sunt duæ res distinctæ, quamvis soleant confundi. Approbatio enim est testimonium juridicum de capacitate & sufficientia Sacerdotis pro excipiendis fidelium confessionibus. Iurisdictio autem est potestas in subditos.

Dico 1. Solus Sacerdos est minister Sacramenti Pœnitentiæ. est de fide, ideo dum S. Th. dicit, in defectu Sacerdotis faciendam confessionem laico, loquitur de confessione ad humiliationē, non verò ad consequendum Sacramentum. Quæ quidem humiliatio tunc tantùm exercenda, quando subest periculum non habendi contritionem. Nec omnis Sacerdos est huius Sacramenti minister, sed solus habens jurisdictionem in hoc foro. est de fide.

Dico 2. Parochus solas oves sibi commissas regulariter loquendo absolvere potest. Si tamen Episcopus videat Parochos, qualscunq; personas suæ diœcesis absolvere, & taceat, annuere videtur, & tacitam licentiam concedere. Scias, Sacram Congregationem 1641. 13. Sept. declarâsse. Regulares approbatos ab Ordinariis, posse sine licentia Parochorū audire confessiones infirmorum in eorum domibus.

Dico 3. Religiosi confessores possunt audire pœnitentes undecunque veniant,

ant, tam ex Episcopatu in quo sunt expositi, quàm aliunde dum modò id faciant in illo Episcopatu, in quo sunt expositi, & præterea pœnitens non sit Religiosus. Sed de hoc infra. Samuel de Lub. V. Confessor.

Dico 4. Nullibi habentes domicilium, confiteri possunt quibuscunque expositis, ubi sunt, etiam in Paschate. Idem de existentibus extra sua oppida. In his enim casibus nulla fit Parochis injuria, cum prædicti non sint eorum Parochiani, nisi maneant alicubi, vel saltem intendant, per majorem partem anni. Sic enim subduntur Parochis adinstar incolarum.

Dico 5. Episcopus, quamvis tantùm titularis. Decanus & Archidiaconus Ecclesiæ Cathedralis, Prælatus regularis. Parochus, gaudent facultate eligendi Confessarium. Hæc facultas non extenditur ad Abbatissas. Opat. disp. 10. q. 4 de Pœnit. ex Sylv. Extenditur ad alios Sacerdotes sæculares, ubi consuetudo. quam in Polonia esse colligo ex Opat. Doctore Polono l. c. qui hanc consuetudinem sine limitatione asserit.

Dico 6. Qui habet facultatem eligendi Confessarium, eligere debet approbatum. Samuel l. c allegans declarationem S. C. per approbatum hic & nunc intelligit Lezana cum Ludou. à Cruce expositum. Quòd si dicas sic parum aut nihil concedi, cùm etiam sine privilegio id liceat. ℟ enim non parum concedi. cùm virtute talis privilegii possit eligi Parochus, qui attento suo officio tantùm pro suis ovibus expositus.

Dico 7. Quando in facultate eligendi Confessarium v. g tempore jubilæi vel aliàs, tantùm fit mentio Ordinarii & non additur loci. eligi potest in Confessarium, etiam extraneæ diœcesis Parochus, vel alius approbatus à quovis Ordinario, durante approbatione. Bannez Medina & alii apud Dela-Cruz q 5. de Pœnit. ubi ad declarationem S. C. in qua Lez. & Bonac. fundantur, respondet.

Dico 8. Prælati Regulares possunt sibi subditis concedere licentiam, ut dum sunt extra conventum possint confiteri idoneo Sacerdoti sæculari, aut alterius ordinis regulari, etiam reservata Religionis. Ita concessit Prædicatoribus Innoc. VII. apud Dela Cruz L. 1. de statu Relig C. 6 d. 11. imò ut colligitur ex hoc privilegio, cùm sola licentia itinerandi, aut existendi extra conventum videtur concessa facultas confitendi & absolvendi à prædictis casibus. Adverte ex D. Ant. Sylv. & Soto. idoneum Sacerdotem pro Religiosis absolvendis in nostro casu reputari quemlibet Sacerdotem aliàs non suspensum aut excommunicatum. cùm in Trid pro Religiosis nihil statuatur, ut statuitur pro sæcularibus etiam Sacerdotibus. pro quibus solùm idoneus reputatur, qui est Parochus, aut ab Ordinario approbatus.

Sed quid, si Religiosus cum Prælato iter agat? ℟. is divertendo ad alium Conventum, vel habendo Sacerdotem eiusdem Ordinis, potest eidem sine licentia expressa confiteri. Cum enim conveniat Regulari sæpiùs confiteri, & aliàs si non consuetum proprio Superiori, adest licentia virtualis tunc, inclusa in licentia iter simul agendi. Nec enim mens Superioris, est hunc magis extra, quàm intra Conventum, adstringendi.

Dico 9. Existimatio de futuro cõsensu, vel ratihabitione, quòd scilicet quando resciverit Ordinarius erit contentus, non sufficit ad volorem Sacramenti Pœnitentiæ. Ita Palud. D. Ant. Aug. Sylv. & comm: apud Fern. de Ministro Livius Sacrãm. Nam ad hoc Sacramentum necessaria est jurisdictio de præsenti, per spem autẽ ratihabitionis solùm habetur jurisdictio de futuro, hoc est, speratur jurisdictio.

Dico 10. Verum conficit Sacramentum Pœnitentiæ Sacerdos, qui ex præsumpta voluntate Ordinarii videntis vel scientis, & per silentium consentientis, illud subditis talis Ordinarii ministrat, ut sæpè cõringere potest inter Parochos vicinos. Hinc, quando conveniunt plures Parochi ad unam Parochiam tempore solemni, & accedunt Parochiani ad confessiones, non est opus proprii Parochi licentiâ. Nau. Sotus & alii. Quia sufficit facultas interpretativa & præsumpta, modò fundetur in signis, quæ indicent consensum. Monet tamen Sotus, non licere uti hác tacitâ voluntate, absq; urgenti necessitate, nisi omnino certa sit.

Dico 11. Non sufficit Regulari præsentari Episcopo, sed necessarium & approbari. Si recurratur ad privilegia, hæc esse revocata probat Fern. agendo de Ministro Pœnit. Et licet injustè deneget Episcopus approbationem, invalidè ministratur Sacramentum Pœnit. privilegiis enim in hoc derogavit Vrban. VIII. 1628. ut refert Card. de Lugo de Pœnit. dist. 21. Quæ à fortiori procedunt de Sacerdote sæculari.

Ex quo patet. Approbationem Episcopi esse de necessitate huius Sacramenti ita Trid. Sess. 13. Cap. 15. de reform. his verbis. *decernit sancta Synodus, neminem etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen si illis videbitur necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegijs & consuetudine quacunq; etiam immemorabili non obstantibus.* hæc approbatio ordinariè danda ab Episcopo, qui est ordinarius loci, ubi quis vult audire confessiones. Ita communiùs. addidi, *ordinariè*, propter conclusionem, 7. 20. & 22.

Ad Regularium tamen confessionem audiendam, non requiritur approbatio per Episcopum. Sed Superior potest exponere, quem judicat idoneum, non præsentando Episcopo. Colligitur ex verbis Trid. & praxi Regularium.

Ad peccata etiam venialia, vel mortalia confessa, absolvenda, non requitur approbatio per Episcopum. sicut nec jurisdictio ab eodem concessa, ut comm: docetur. Nam respectu horum habent Sacerdotes jurisdictionem vel ex jure Divino, vel quod veriùs à Papa sibi in sua ordinatione concessam. Nam omnis jurisdictio à capite Ecclesiæ derivatur.

Dico 12. Approbatio fieri potest ad certum tempus, locum & personas. Si tamen approbatio Regularium sine legitima causa restringatur, restrictio non tenet. Lez t. 1. qq. Reg. C. 19. & adducit declarationem Sacræ Cong. die 2. Iulij 1587. quæ sic habet. *Regulares qui ad audiendas confessiones idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumq; examinatoribus reperti, & approbati fuerint, generaliter quoq; & indistin-*

indistinctè absq; vlla limitatione temporis, certorumq; locorum, aut generis Persona-rum admittantur in propria diœcesi. Nota. ly *idonei generaliter ab Ordinarijs, eo-rumq; examinatoribus reperti.* Si vis hoc privilegio uti. Eandem sententiam fu-sè probat Iacobus à S. Ant. Consultatione 2. resol. 6. & Dela Cruz L. 2. de statu Relig. C. 6. d 7. ait. *Si Ordinarius sine rationabili causa limitat Regularium appro-bationem, manet limitata quantùm ad jurisdictionem ab eo delegatam, non tamen quantùm ad jurisdictionem ex privilegio Papæ concessam ipsis Religiosis semel approba-tis: sed quantùm ad hoc sunt habendi veluti absolutè approbati.* ita ille, referendo Henriq. Sed advertat Regularis, ne temerè judicet, ordinarium sine rationabili causa approbationem limitare.

Quæritur, an sit congruum Lectores & in Theologia graduatos ante appro-bationem examinari? R. negativè. ita favet Pius V referente Augustino à S. M. verbo Confessio sæcularium. *Lectores insuper ex eisdem fratribus, & in Theologia graduati, qui cum licentia suorum Superiorum ad gradus admissi fuerint, cùm de ipso-rum doctrinâ ambigendum non sit, tàm confessiones audituri, quàm prædicationis munus subituri ab Episcopis minimè examinentur.* Ita ille, debent tamen approba-ri, quàmvis in Theologia graduati, ut habet idem Pius V. apud eundem l. c.

Dixi, *an congruum* quia cùm Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19. dicat similia privile-gia, Per Vrbanum VIII. 1628. revocata, ideo absolutè possunt examinari.

Dico 13. Pius V. & Vrbanus VIII. apud Barbos. in collect: Bull: V. Confes-sarij conce[d]unt, quòd novus Episcopus possit Confessarios Regulares à prædeces-soribus Episcopis approbatos, iterum examinare & approbare, vel reprobare, si minus idonei reperiantur.

Dico 14. Episcopus, vbi concessit Regulari Confessionem ad certum tempus, vel simpliciter non potest illam revocare ante tempus sine rationabili causa Mer-cerus in Summa Dianæ V. Confess. Reg. quod apud Gavantum V. approbare, de-claravit S. Cong. Episc. & Reg. 1630. & ratio in Sum. Dian. adducitur. Quia ju-risdictionem Regulari non dat Episcopus, sed Papa per privilegia. Episcopus ve-rò solùm examinat & idoneum appellat veluti per sententiam, quæ semel data se-cundùm regulas justitiæ non potest ampliùs revocari. vnde non obstante tali re-vocatione injusta, poterit Confessarius Regularis Confessiones excipere. Secus di-cendum de approbatione concessa ad beneplacitum. Nam hæc potest quando-cunq; revocari. ut declaravit eadem S. C. 1619. apud Barb. V. Regul. Conf: & V. approbare, vel si aliqua causa, pertinens tamen ad munus confessionis, ut habet Lezana & Gab. à S. Vinc. Episcopum moveat, quam non tenetur Regularibus edi-cere, sed Sedi Apostolicæ, ex Vrbano VIII. apud Barb. V. Confessarius.

Dico 17. Approbatio semel facta, & non limitata, nec revocata semper du-rat, etiamsi alius Episcopus succedat, vel Confessarius post longum tempus rever-tatur, quàmvis per modum transeuntis, non figendo sedem. cùm eadem ratio, ac figendo sedem, militet. Sed ad huius notitiam. Scias, gratiam aliam esse factam, aliam faciendam, Gratia facta dicitur, quæ data est directè & absolutè alicui in

favorem

favorem ipsius, ut si Prælatus concedat alicui Religioso in gratiam ipsius, eligendi Confessarium &c. vel ut dispenset cum aliquo in irregularitate &c. Gratia verò facienda est, quæ non conceditur alicui directè, sed alii mandatur, ut eam ipsi conferat, ut si pælatus in favorem alicuius Religiosi habentis casum reservatum concedat facultatem alicui Confessario, ut possit eum absolvere à tali casu. Et hæc expirat morte concedentis, ut probat claro exemplo juris Lez. t. 3. qq. Reg. V. Gratia. Quod intellige. Si res sit integra, id est, si nondum inchoata executio gratiæ. si enim ante mortem concedentis inchoata, non cessat morte illius. Lez. ex Sylv. Sanch. & Bordono. Gratia verò facta, sine determinatione temporis concessa, etiam à Visitatoribus vel Commissariis tantùm, durat, post mortem vel cessationem Officii concedentis, etiam re integrâ. Item, quamvis sit concessa ad beneplacitum Sedis, Officii, vel Dignitatis. quando enim talis Sedes, Dignitas vel Officium fuerint perpetua, ut sunt Sedes Apostolica, Officia & Dignitates Religionum, quæ reputantur eadem in successore, tunc gratia ad tale beneplacitum concessa erit perpetua, nisi à successore revocetur. Item, quamvis concedens dicat. *donec noluero, donec revocavero, donec aliud decrevero.* Secus, si concessa *ad beneplacitum concedentis, vel ad arbitrium ipsius, seu donec voluerit.* hæc enim morte concedentis terminatur, C. si gratiosè de rescriptis in 6. Hæc probata reperies apud Lez. l. c. Ex his patet, quid dicendum de Regularibus expositis à suis Superioribus pro fratribus. Patet etiam, quomodo intelligendum illud, *semel expositus semper expositus* scilicet, semel expositus sine limitatione temporis, semper expositus in eadem diœcesi, vel territorio. donec, saltem successor, revocaverit.

Quæritur. Qui redit ad Conventum in quo fuit expositus, an possit sine nova expositione, præcipuè, novi Prioris, confessiones excipere? ℞. quod sic. Sicut qui redit ad eandem diœcesim, in qua fuit simpliciter expositus, potest sine nova expositione confessiones audire, licèt Episcopi mutati, ut docet Bonac. de Pœnit. q. 7. pun. 4. §. 1. cum Nugno Zerola & aliis. eadem enim ratio, sc: perpetuitas.

Dixi, in quo fuit expositus. Nam si non fuit, licèt in eo, ex quo venit, fuerit, debet exponi, nisi consuetudo aliud suadeat, de qua videndum: hæc enim secundùm communem, dat jurisdictionem. Et ratio principalis dicti. cùm Prior pro tota provincia nequeat exponere. Quod etiam de superiore in Ordine N. currit. hic enim ex vi officii, apud nos, non habet curam animarum, & consequenter ut alius debet exponi.

Dico 16. Si Religioso Apostatæ, putando, quòd sit Clericus sæcularis, fuit collatum beneficium Parochiale, talis in rei. veritate non fuit Parochus, omnia tamen Sacramenta ab ipso administrata valida erant. In hoc enim & similibus Ecclesia supplet defectum jurisdictionis. Fern. de Min. Pœnit cum aliis tacitè relatis. Item dum aliquis habet probabilem rationem se habere jurisdictionem, & in rei veritate non habet, si alia essentialia concurrant, validè confert hoc Sacramentum ex tacito consensu Ecclesiæ. Mosc. in fine Append. ad Tyr. ex Less. & aliis ab eodem relatis.

Ex prima

Ex prima concluſ: parte habes, ſi Confeſſarius cum licentia ſubreptitiè obtenta Confeſſiones excipiat, eſſe validas. Nam ſecundùm DD. communis error cum titulo colorato ſeu invalido, à legitimo poſſeſſore obtento, tribuit juriſdictionem. Imò ſufficere errorem communem, docet Diana p. 3. t. 4. res. 122. ex Pontio & Molfeſio, ſed hoc comm: negatur. Hoc ſecuriùs judico, qui neſcit ſuam poteſtatem eſſe revocatam, & abſolvit, validè abſolvit.

Dico 17. In articulo mortis quilibet pœnitens à quibuſvis peccatis. à quocunq; Sacerdote abſolvi poteſt, ex Trid. Seſſ. 14. C. 7. Securius, hæreticos, degradatos, ſuſpenſos, aut non expoſitos, non poſſe tunc abſolvere, ſi alius Sacerdos adſit, Dela Cruz de Miniſtro Pœnit. ex Led.

Secundùm Palud. Sylv. & alios apud Fern. l. c. idem dicendum in probabili periculo mortis, quod in articulo mortis. Quale autem cenſetur probabile periculum mortis, prudentis arbitrio relinquitur, in exemplo, eſt longa & periculoſa navigatio, partus mulieris, ſi periculosè ſoleat parere &c.

Dico 18. Non eſt abſolvendus Pœnitens etiam in articulo mortis à cenſuris, ſi non ſatisfacit, ſuppoſito quòd cenſuræ petant ſatisfactionem. Quòd ſi non poſſit, det cautionem de ſatisfaciendo. Hæc currunt ſecundùm dicta d. 64. Conc. 16. in foro externo, an verò his omiſſis extra articulum mortis, ſit invalida abſolutio à cenſura data ab habente facultatem ordinariam? negat Lezana t. 3. qq. Reg. V. abſol. ex Sylv. cùm id (ut ait) nullo jure caveatur, ſecus, ſi in commiſſione adderetur, ſatisfactà parte. Quæ autem ſit ſufficiens cautio dixi diſt. 64. Conc. 16. Adverte. Sà V. abſolutio ab excomm: docet Iſte de quo procedit concluſio, ab excommunicatione, abſolutus cum aliqua cautione, etiam extra articulum mortis, non reincidit, etſi non ſatisfaciat.

Dico 19. Parochus tenetur ad audiendas confeſſiones ſuarum ovium, quoties rationabiliter petunt, vel loco ſui idoneum Pœnitentiæ miniſtrum ſubſtituere. Quia paſtor non ſolùm neceſſitatem, ſed & utilitatem ovium reſpicere tenetur. Eſt multorum contra Richardum, & Sylveſtrum.

Dico 20. Religioſus approbatus Cracoviæ valide abſolvit diœceſanum Cracovienſem in aliena diœceſi, niſi domicilium mutaret diœceſanus eſt comm. idem de aliis Sacerdotibus, contra Gutierez. Quia juriſdictio delegatur in perſonas & non in loca. ergo eſt perſonalis, & exerceri poteſt, vbicunq; reperitur perſona ſubjecta.

Dico 21 Confeſſarius Regularis approbatus ab Epiſcopo unius diœceſis, nequit audire confeſſiones in alia diœceſi, ut probat Lez. t. 1 qq. Reg. C. 19.

Dices, Minores & Patres Societatis, ex privilegiis Eugenii IV. & Gregorii XII. in itinere exiſtentes, ſi Epiſcopis ſe præſentare non poſſint, nec Parochi repugnent. poſſunt excipere confeſſiones, conſequenter & alii cum illis communicantes. Sed hæc privilegia ſunt revocata per conſtitutionem Vrbani VIII. editam 1628. quæ incipit. *Cùm ſicut accepimus*, ait Card. de Lugo de Sac. Pæn. d. 21. §. 1 & Diana p. 6. t. 7. res. 59.

Dico ultimò. Poteſt Parochus delegare ſuam juriſdictionem Sacerdoti approbato à ſuo, aut extraneo Ordinario, & pro ſuis ovibus, & etiam pro ſe, in iiſdem caſibus Dela-Cruz l. c. ex Henriq. & aliis. Et ſic approbatus in una diœceſi, durante approbatione poteſt recipere juriſdictionem in alia ſine nova approbatione, per quod explicatur præcedens concluſio, & conſulitur Parochis, qui alii diœceſi vicini ſunt,

QVÆSITVM.

Quid de Confeſſarijs Monialium?

RESpõdetur hæc à S. Congregatione Concilii Trid. interpretum determinata. 1. Regulares generaliter ab Epiſcopo approbati ad confeſſiones Perſonarum ſæcularium audiendas, nequaquam cenſentur approbati ad audiendas confeſſiones Monialium ſibi ſubjectarum, ſed egent quoad hoc ſpeciali Epiſcopi approbatione. 2. Regularis ad audiendas Monialium confeſſiones unius Monaſterii ab Epiſcopo approbatus minimè poteſt audire confeſſiones Monialium alterius monaſterii. 3. Confeſſores extraordinarii ſemel deputati atq; approbati ab Epiſcopo, ad Monialium confeſſiones pro una vice audiendas, haud poſſunt pluries in vim approbationis eiuſmodi illarum confeſſiones audire, ſed ab Epiſcopo toties eſſe approbandos, quoties caſus deputationis contigerit V. Barb. in collect. Bull. V. confeſſarii. Sed an hæc in noſtris partibus recepta? conſule alios. mihi reſpondit quidam vir doctus in his notitiam habens, non eſſe recepta.

DISTINCTIO LXVI.

De Miniſtro Pœnitentiæ circa reſervata.

NOta. Caſus reſervati alii ſunt Papales, alii Epiſcopales, alii reſervati prælatis Regularium pro ſuis ſubditis. Papales alii reſervati in Bulla Cœnæ Domini, alij in aliis Bullis & decretis. Epiſcopales reſervati ſunt triplicis generis. Quidam de jure. Quidam de conſuetudine generali, hoc eſt, qui in omnibus Epiſcopalibus communiter reſervantur. Quidam de conſuetudine particulari, ſcilicet, huius vel illius Epiſcopatûs. Papales, cùm ratione cenſuræ reſerventur, recenſebuntur, dum de cenſuris agemus.

Dico 1. Diſtinguendo caſum à cenſura, hi reſervantur Epiſcopo in jure. Peccatum Clerici habens annexam irregularitatem. Sed juxta D. Th. in 4. d. 19. q. 1. a. 3. q. 2. ad 2. etſi irregularitas ſit reſervata, ſed non peccatum. 2dò. incendium domorum, frugum, & aliorum de induſtria factum. Quod ſi incendium ſit Eccleſiæ, monaſterii, aut loci ſacri, incurritur excommunicatio, ante denuntiationem, Epiſcopalis, poſt, Papalis, ſed probabilius ante denuntiationem, eſſe nullam Arm. V. Excomm: excomm: 13. 3. peccatum cui debetur ſolemnis pœnitentia, quæ ob ſolum peccatum notorium imponitur, ut eſt concubinatus notorius. Sed cum publica pœnitentia iam non ſit in uſu, aliqui dicunt, hunc caſum non eſſe

amplius

amplius reservatum. 4. Blasphemia publica & notoria. Sed secundum D. Thomam hic casus reservatur Episcopo ratione solemnis pœnitentiæ ab Episcopo imponendæ, quæ cùm jam non sit in usu, nec reservatio. Lezana V. Casus, probat nullum casum de jure antiquo esse Episcopo reservatum, de jure tamen novo reservatur eidem abortus fœtûs animati, secuto effectu, & habet annexam excommunicationem. vide Lez. l. c. & V. Abort.

Dico 2. In referendis casibus ex consuetudine generali Episcopo reservatis, non conveniunt DD. ut videre est apud eosdem, neq; hæc consuetudo generalis aut eiusdemmodi in omnibus Episcopatibus videtur esse, ait Lezana. Ideo quando de reservatis ex consuetudine in aliquo Episcopatu non constat, solùm habendi illi pro reservatis, quos sibi Episcopi expressè reservant. Peirinis & Ludov. à Cruce apud Lezanam.

Referuntur tamen quatuor casus ex consuetudine generali Episcopis reservati, in Summa Dianæ V. Casus reservati. 1. Homicidium & actualis mutilatio. 2. Crimen falsariorum, addit Mosc. in scripturis, testimoniis, & reticentia veri in judicio. In falsitate tamen quæ in Apostolicis literis committitur, incurritur casus Papalis in Bulla Cœnæ Domini. 3. Sacrilegia furti de re Ecclesiastica & homicidij, vulnerationis in loco sacro. 4. Divinationes, & incantationes, ac Dæmonum invocationes plures refert Mosc in Examine approb. tit. 6. q 6 & Dela-Cruz de min. Pænit. Sed scrupulus tollitur tenendo præfatam Lezanæ sententiam.

Quæritur, qui casus in diœcesi Crac, reservantur? ℞. quia multi sunt, & facilè haberi possunt, eos ob brevitatem omitto. Videantur in constit. Provinc. L. 4. tit. de Pœnit & remissione & in Reformationibus general. C. 25. apud Mosc. l. c, quorum tamen absolutio tempore Andreæ Trzebicki delegabatur, aliis quatuor reservatis. Vnde in his consulatur consuetudo currens, cuius mentionem non facio, quia facilè mutabilis.

Si Regularis incurrat casum Episcopo reservatum, potest absolvi à Confessario Regulari, cui ordinariè ille vel alii confitentur. Cùm reservatio Episcopalium non extendatur ad Regulares ob exemptionem. Nisi esset casus à jure Episcopo reservatus, vel censura Episcopalis, ut propter procurationem abortûs fœtûs animati secuto effectu, tunc enim Superior proprius esset adeundus. Nisi dicamus Regulares privilegiatos habere facultatem absolvendi à prædictis de qua mox.

Refert etiam Dela Cruz l. c. casus ex consuetudine generali Episcopo reservatos habentes annexam excommunicationem. Sed Mosc. p. 9. Elem. eos refert inter excommunicationes Papales non reservatas.

Dico 3. Pro casibus ab Episcopo reservandis hæc statuit Cōgregatio Episcoporum & Regularium sub Clem VIII, in decretis anni 1601 ubi hæc *monentur omnes, ut paucos, eosq; tantùm,* (intellige, reservent) *quos ad Christianam disciplinam retinendam &c. necessariò reservandos esse judicaverint.* Item eadem S. C. de anno 1602. hæc habet *Prohibet etiam, ne sibi superfluè reservent casus in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentos, neq; alios Sedi Apostolicæ specialiter reservatos.*

vnde infero, si casus Sedi Apostolicæ reservatus, per privilegium Regularibus absolvendus concederetur. & ab Ordinario loci reservaretur, intrepidè Regulares ab eo absolvere possent. cùm inferior nequeat limitare privilegium Superioris. Subjungitur etiam, *Facultatem verò & licentiam absolvendi à casibus reservatis, quam in scriptis tantùm concedi permittebatur, etiam vivâ voce concedi posse declarat* V. Barb. de offic. & potest. Episcop. allegat. 50; in fine & in Collect. Bull. V. Casus reservati. Vbi etiam refert ex eadem S. C. non posse esse casum reservatum, restitutionem incertorum, nec eorum qui nocte per civitatem inhonesta cantant, nec violatores festorum.

Dico 4. Probabile est, quòd ignorans reservationem non incurrat illam, quia cùm sit pœnalis secundùm Bonac. de Sacram. d. 5. q. 5. punc. 5. & alios, non incurritur ab ignorantibus, sicut nec aliæ pœnæ. Gab. à S. Vinc. V. Casus.

Dico 5. A casu reservato absolvit, qui reservavit. Item Superior reservantis. Qualis non est Archiepiscopus respectu Episcoporum, nisi dum actualiter visitat. Absolvit etiam à reservatis, cui delegavit potestatem proprius reservans, vel Superior proprii reservantis.

Dico 6. Qui privilegium obtinuit à Sede Apostolica ab omnibus censuris & casibus reservatis, nequit absolvere à censuris in Bulla Cœnæ contentis & à casibus ab Episcopo loci reservatis. Bonac. de Sacrament. Pœnit. q. 7. punc. 5. probat ex decreto Clem. VIII. in Bulla quæ incipit *Sacra Congregatio*, ubi sub pœna excomm. ipso facto incurrendæ, aliisq; gravissimis pœnis privationis officii &c. præcipit, ne quis extra mortis articulum prætextu cuiuscunq; privilegii absolvat à casibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab excomm: ob percussionem Clerici, vel ob violationem immunitatis Ecclesiæ, juxta constitutionem Greg. XIII. vel ob provocationem & pugnam in duello, juxta decretum Sacri Conc. Trid. & Constitutionem Greg. VIII. vel ob simoniam realem scienter contractam, vel confidentiam beneficialem. vel violationem clausuræ Monialium ad malum finem.

Secundam partem idem Bonac. de Cens. d. 1. q. 3. pun. 1. probat authoritate Navarri, Graffij, Farinacii & aliorum tacitè relatorum. Ex ratione, quia dum Pontifex condit aliquam legem, non intendit derogare statutis & consuetudinibus particularibus locorum. C. 1. de constitutiobus in 6. allegat etiam Bullam Clementis VIII. quæ incipit, *Sacra Congregatio*, ubi decernit ne ullus prætextu cuiuscunq; privilegii absolvat à casibus reservatis Episcopo. Videnda sunt necessariò, dicenda in 3. d. 10. q. vnico. Adde in Summa Dianæ V. Absol: à Reserv. refertur Sacram Congregationem ex mandato Vrbani VIII. abrogasse privilegia Regularium absolvendi à casibus Episcopalibus etiamsi extarent extra Italiam.

Dico 7. Facultas concessa Episcopis absolvendi suos subditos in foro conscientiæ à quibuscunq; casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, concessa inquam in Trid. Sess. 24. de reform. C. 6. revocata censetur per Bullam Cœnæ. ibi. *etiam Episcopali vel alia majori dignitate præditis* &c. *ac cuiusvis Concilij decreta*. Præterea declarationibus summorum Pontificum, praxi curiæ Romanæ, &

declara

declaratione S. C. probat Lez V Bulla Cœnæ. Bonac. l c. punc. 1. pro utraque sententia DD. refert. Summa etiam Dianæ V. absol. à reserv. oppositam Lezanæ, (exceptá hæresi) insinuat signum ergo declarationes relatas non esse authenticas, nec praxim curiæ Romanæ universalem, immo aliqui, facultatem concessam Episcopis absolvendi suos subditos ab hæresi occulta, negant revocari per Bullam Cœnæ V. Summam Dian. V absol ab hæresi. Quid autem veniat nomine casus vel hæresis occultæ, sciri nequit, nisi sciatur quid veniat nomine casûs vel hæresis publicæ. talis autem est per Granadum quæ scitur à majori parte communitatis, quæ constat saltem decem personis idem colligo ex Gab. à S. Vinc V. Notorium. & Bonac de rest. d. 1 q 4. punc. 6. Sed hoc, tantùm est publicum respectu talis congregationis V dist. 28 de Censuris

Dico 8. Prælati Regularium non possunt extra necessitatem de qua d 64. Conc 5. suos subditos absolvere à casibus Bullæ Cœnæ, quicquid sit de privilegiis quondam habitis. Manifestè patet ex Bulla Cœnæ sub Vrbano VIII. ibi *Quorumvis Ordinum etiam Mendicantium*, & declaratione S. C. 628 17. Nov. Quod à fortiori procedit de Confessarijs Regulariũ respectu quoruncunq; pœnitentium.

Dico 9. Prælati Regularium, etiam seclusis privilegiis possunt absolvere suos subditos à censuris, quæ jure communi sunt commissæ Episcopis, Lezana V. Clericus ex Suarez & Peirinis. Eò quòd Prælati Regularium habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in subditos. A censuris autem quæ specialiter commissæ sunt Episcopis, ut legatis Papæ, Prælati Regulares absolvere non possunt, qualiter committitur Episcopis in Trid. absolutio ab hæresi occulta. Excipe casum difficilioris aditûs ad Papam.

Dico 10. Confessarii Regulares extra Italiam & in Vrbe virtute privilegiorum absolvere possunt à casibus Papæ reservatis extra Bullam Cœnæ, etiam sequentibus. 1. à violatione clausuræ Monialium ad malum finem. 2. à violenta manu in Clericum. 3. à simonia reali scienter contracta. 4. à confidentia beneficiali. 5. â pugna in duello. 6. ab extráctione rei ab Ecclesia absq; licentia Episcopi. Ita refert Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19. n. 15. & 16. & citat declarationẽ S. C. sub Vrbano VIII. hanc conclusionem non contradicere decreto Clementis VIII.

Et dato quòd præfati Confessarii à prædictis casibus absolvere non possent, ab aliis reservatis Papæ possent, ut probat idem Doctor l. c. & loquitur de Confessarijs Reg. etiam intra Italiam.

Occasione 6ti casûs scias immunitatem Ecclesiasticam non favere. 1. hæresi, hoc est si hæreticus propter hæresim puniendus fugiat. 2 homicidio & mutilationi in Ecclesia vel cæmeterio factis. 3. homicidio proditorio. ille autem, ut recitat Bonac circa 1. præc. proditoriè occidit qui occidit id non prævidentem, seu qui occidit cum quo amicitiam simulabat. seu qui dolosè seducit ut occidat. 4. Assasinio. Assasinium dicitur, cùm quis conducit ad occidendum, aut mercede conductus aliquem occidit. 5 crimini læsæ Majestatis. 6. latrocinio publico, & grassationi viarum. 7. depopulationi agrorum.

Scias etiam, cùm casus Papales sint reservati ob annexam excomm: ideo Regulares absolvunt ab excommunicationibus Papæ reservatis in dictis casibus.

Dico 11. Licèt non possint Regulares absolvere à casibus quos sibi Episcopi reservant, non prohibentur tamen ex vi decreti Clementis VIII. absolvere à censuris Episcopis reservatis, scilicet à jure, non tamen ab homine latis, aliàs Episcopi frustra aliquem excommunicarent. Item absolvere possunt Regulares à casibus à jure Episcopis reservatis. Gab. à S. Vinc. V. Casus reservatus, quo ad omnes partes. Romæ impressus sub approbatione Magistri Palatii. Patet etiam conclusio ex ijs quæ adducit Dela Cruz de Ministro Pœn. dub. 5 conclus. 4.

Dico 12. Impeditus adire Pontificem pro obtinenda absolutione à reservato. potest adire Episcopum & impeditus adire etiam Episcopum, potest ab alio confessario absolvi: Adverte apud Gab. à S. Vinc. non fieri restrictionem ad Parochum, ita ut stante impedimento adeundi Episcopum, necessariò sit adeundus Parochus. interpretando benignè voluntatem Summi Pontificis, non intendentis suorum casuum, Parochos esse necessariò commissarios.

Sed in quo casu id quod est expressum in conclusione, licet. ℞ quando v. g. timetur infamia vel scandalum ex omissione confessionis, vel communionis. Summa Dian. l. c. ex Granado.

Sciendum. Sic absolutus tenetur se præsentare Superiori vel delegato. non ut denuò absolvatur, sed ut Superiori debitus honor detur, vel si præstanda sit satisfactio parti. Per responsum ad quæsitum mitigatur sententia Mosc. & aliorum, supra d. 64. conc. 10 Quam sequendo si habens casum reservatum nequeat Superiorem vel delegatum adire, & interim periculum infamiæ vel scandali urgeat potest communicare vel celebrare non confessus, si nullius aliàs p. m. sibi conscius Opat. de Pœn. d 16. q 6. citans Angelum & Nau. sed factâ contritione.

Dico 13. Absolutus in articulo mortis vel stante alio impedimento per Sacerdotem inferiorem non habentem privilegium, à casu reservato non habente annexam excomm: non tenetur comparere coram Superiore si convalescat D. Ant. Palud. Sylv. & Armilla apud Fern. de Min Pœnit. Secus si fuit annexa excommunicatio reservata. aliàs omittens ex contemptu incidit in eandem excommunicationem C. eos de sententia excomm: latam. Dixi ex contemptu. nam hoc excluso non incidit. Caiet. & Led. apud Dela-Cruz de Min. Pœn. Nota ex D. Th. apud eundem, convalescentem non teneri comparere coram Superiore ut absolvatur, sed ut Superiori innotescat, & videat quo opus

Dico 14. Dum subditus alicuius Episcopatûs ex casu versatur in alio Episcopatu, & confitetur approbato ab Ordinario loci in quo versatur, prout potest ex consuetudine recepta, si habet peccatum reservatum in tali Episcopatu, tenetur secundùm Fern. l. c. ex Caiet. & D. Ant. adire reservantem, non autem si habeat reservata in proprio Episcopatu, ab his enim absolvi potest extra propriam diœcesim, nisi hac retione extra iret. Sotus tamen apud eundem docet talem pœnitentem non posse absolvi à reservatis proprii Episcopatûs, posse tamen absolvi à

reserva-

reservatis alieni. Ego judico talem posse absolvi à reservatis in proprio & in alieno Episcopatu, à reservatis quidem in proprio, eò quòd peregrini & viatores non obligentur particularibus statutis dum absunt. In alieno, eò quòd ijdem non obligentur iisdem statutis locorum ubi sunt, ut patet ex ijs quæ docentur in tract. de legibus.

Dico 15. Prælati Regularium, ex decreto Clem. VIII. hos tantùm casus possunt sibi reservare. 1. Veneficia, incantationes, sortilegia. 2. Apostasiam à Religione, sive habitu dimisso sive detento. 3. Nocturnam ac furtivam, è monasterio seu conventu egressionem, etiam non animo apostatandi factam 4 Proprietatem contra votum paupertatis, quæ sit p. m 5. juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo 6. procurationem, auxilium seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto. 7. Falsificationē manûs aut sigilli officialium monasterii, aut conventûs 8 Furtum de rebus monasterii seu conventûs in ea quantitate, quæ sit p. m. 9. Lapsum carnis voluntarium opere consummatum 10 Occisionem, vulnerationem, seu gravem percussionem cuiuscunq; personæ. 11. Malitiosum impedimentum seu retardationem, aut apertionē literarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Dico 16. Superiores Regularium non possunt reliqua peccata v g accessum ad Moniales &c. prohibere sub excommunicatione sibi tantùm reservata, refertur Sacra Cong. in Summ. Dian V. Casus reservati. Nam Clem VIII prohibet omnium reservationem, & tale peccatum ratione censuræ reservatum manet, vnde patet reservationem excommunicationis adinventam in fraudem supradicti decreti, & ideo oppositam sententiam nonnullorum non esset admittendam docet Diana & Lezana.

Dices. Si superior extra præfata reservaret aliquid sub excommunicatione teneretur inferior obedi e, cùm teneatur se accommodare sententiæ probabili Superioris. ℞. Quando inferior habet opinionem probabilem, qu d præceptum sit illicitum vel extra Superioris jurisdictionem, potest inferior non obedire. Palaus & alii. in Sum Dia. V. Opinio. Accedit, quòd sententia docens Superiores Regularium posse reliqua peccata prohibere sub censura sibi reservata, secundùm Lez. t. 1. qq Reg. C. 18. non possit in praxi sustineri, & sic sit practice improbabilis.

Dico 17. Casus in Religione reservati secundùm communem, non afficiunt Novitios, cùm hi in onerosis non censeantur Religiosi. Reservati verò ab Episcopo, non afficiunt impuberes. Sicut enim hi pro tali tempore non incidunt in alias pœnas, ita nec in hanc Gab à S. Vinc. V. Casus reserva. Scias, annos pubertatis in masculo haberi anno 14 completo, in fœmina, duodecimo. Hæc reservatio cessat mortuo Episcopo, nisi sit per statutum, vel consuetudinem, reservatio quoad Regulares, amoto Prælato, si ipse tantùm reservavit.

Dico 18. Confessarius qui incidit in casum reservatum, potest hoc modo petere facultatem. Peto facultatem, vt absolvatur vnus subditus tuus, Cab à S. Vinc. Qui etiam refert decretum Clem. VIII. quando Prælatus Regul. negat licentiam absolven-

absolvendi à reservatis, potest pœnitens absolvi directè à peccatis pro una Vice. Quod etiam, ex nonnullis DD. judico de Episcopo negante facultatem.

Dico vltimò. Licèt Regulares extra Italiam & in Vrbe existentes possint absolvere à Papalibus extra Bullam Cœnæ, non tamen à reservatis in Religione. aliàs frustra reservarentur. Lez. V. Confessarius Regul. Quare ab his, non potest dari absolutio, nisi dependenter à dispositione Superioris, ut patet ex quodam decreto Vrbani VIII. apud Lez. t. 1. Q. 19. Quòd si Religiosus veniat de uno Conventu ad alium, habens reservatum, modò hoc non faciat in fraudem, non est necessarium Superiorem adire, elicitur ex DD. supra cit.

DISTINCTIO LXVII.

Explicantur conditiones Ministri Pœnit.

Dico 1. Secundùm Caiet. & alios, Confessarius quinq; debet habere conditiones, scilicet, *potestatem*, *scientiam*, *prudentiam*, *bonitatem*, *sigillum*. potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas ordinis habetur ex Sacerdotio, jurisdictionis, ex officio pastoris, vel etiam ex commissione proprii pastoris. Et sic Parochus quàm primò instituitur, sine vlteriori approbatione habet potestatem in proprias oves. Potestas ex officio, dicitur ordinaria, ex commissione, delegata. Hæc de potestate. V. d 65. & 66

Dico 2. Non omnis qui judicatur idoneus ad audiendas confessiones in aliquo certo loco, eò ipso judicatur etiam idoneus pro aliis locis. Nam audiens confessiones in aliquo pago, non indiget tantâ scientiâ, quantâ ille, qui in aliqua civitate. ubi plures difficultates v. g. in contractibus &c. occurrunt.

Dico 3. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, ut valeat de statu pœnitentis judicare, & discernere mortalia à venialibus. 2. ut valeat cognoscere circumstantias speciem mutantes & notabiliter aggravantes. 3. Quibus annexa restitutio bonorum corporis famæ & honoris. 4. an peccatum reservatum, an habeat annexam excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservatos, censuras saltem communiores, & idem de irregularitatibus. 5. quæ dispositio necessaria in pænitente. tandem quæ remedia contra peccata?

Dico 4. Non est necessarium ut Confessarius per se ipsum possit omnia determinare, sed sufficit ut in occurrentibus difficultatibus possit dubitare, & dubitando libros vel doctiores consulere, v. g. an in tali casu restitutio facienda, &c. Immo nec hic recursus semper est necessarius, v. g. dum tantùm agitur de gravitate peccati in difficili casu an scilicet sit m. vel V. sufficit enim cognoscere peccatũ esse cõmissum. Sylv. V. Confessor. alias vix aliquis esset Confessarius idoneus.

Dico 5. Confessarius non est obligatus ut de singulis peccatis ferat judicium in particulari an v delicet pœnitens fuerit excusatus, per ignorantiam vel inadvertentiam vel ob aliam causam. Sed sufficit quòd peccata audiat, & aliunde sciat, quòd peccata quæ pœnitens dicit, mortalia vel venialia sint ex genere suo, alias

alias enim valdè onerosum esset tribunal Pœnitentiæ. Secus dicendum, quando imponenda restitutio, prohibendus contractus, vel quid simile, tunc enim particularia examinanda ad ferendum judicium. Item, dum valde rudes audiuntur.

Dico 6. Non est opus, Confessarium habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, quando imponit satisfactionem, sed sufficit recordari imperfectè status pœnitentis. quòd saltem est necessarium ne dicatur cæcè imponere satisfactionem. hæc de scientia.

Dico 7. Confessarius cavere debet, ne audiens aliquod grave peccatum hæreat similis attonito, vel gestu, motu, suspirio, aliovè simili modo det indicium indiscretæ displicentiæ, ne hoc modo pœnitentem terreat vel impediat, à dicendis aliis peccatis.

Dico 8. Caveat Confessarius, ne audito primo peccato vel secundo, in ipso limine confessionis peccatorum gravitatem exageret, hoc enim commodiùs post omnium peccatorum confessionem fieri potest, unde permittat pœnitentem prosequi confessionem etiam crasso modo, ut sic sciat quibus peccatis involutus, & de quibus interrogandus, ubi nec omittat, quæ dubitat eum commisisse, de circumstantiis, & numero in mortalibus interrogando. Interrogando autem sit discretus, pœnitentem non nimis molestet in enumerandis circumstantiis, nisi quas viderit necessariò exprimendas.

Dico 9. Confessarius in fine confessionis pœnitenti sincerum dolorem & verum propositū inculcet. Divinam misericordiam vel justitiam juxta pœnitentis statum proponat, ut bona opera, quæ præter impositā pœnitentiam faciet (ad quæ tamen non est obligandus) vel si aliquid patietur, in pleniorem satisfactionem offerat. Tandem, si necessarium videbitur remedia opportuna contra peccata adhibeat, v. g. si pœnitens in luxuriam proclivis, carnem maceret. hæc de prudentia.

Dico 10. Ad bonitatem confessarii pertinet, ut sit in gratia, alias exercendo actualiter officium Confessarii sacrilegium committeret. Sufficit tamen, si est in p. m. conteri, & non obligatur ante audiendas confessiones confiteri, etiam habitâ commoditate Confessarii. Item ad eandem bonitatem pertinet, ne sit aliquâ censurâ innodatus. Sigillum specialem distinctionem petit. Sextam conditionem ponit Mosc. scilicet fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc. C. 4.

DISTINCTIO LXVIII.

De Sigillo Confessionis.

TRiplici præcepto Confessor obligatur ad servandum sigillum confessionis. naturali, Divino & humano. naturali, quia de jure naturæ est servare secretum sibi commissum. Divino. quia confessio quæ est juris divini, sine secreto esset nimis odiosa proinde moraliter impossibilis. humano denique seu Ecclesiastico, quia Ecclesia strictissimè præcipit servari confessionis sigillum & pœnis gravissimis eius violatores vult puniri, ex P. Gonet in Manuali Thomist. de Sacram. Pœn.

docet tamen Mosc. in Exam: approb. tit. 7. q. 10. nullam esse censuram aut pœnam defacto, præter p. m. vnde primò est pœna depositionis ferendæ. 2. cogendus est talis Sacerdos vt perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opat. de Pœnit. d. 13. q. 1. mutata in reclusionem perpetuam in monasterio.

Nota 2. Sacerdos violans sigillum confessionis triplex peccatum committit, primum detractionis infamando proximum. Secundum infidelitatis non servando secretum. tertium sacrilegii faciendo contra reverentiam huius sacramenti. ex Gonet. l. c

Dico 1. Confessario non licet revelare peccata mortalia etiam in communi, dicendo, iste mihi confessus est peccata mortalia. Immo nec venialia in particulari, dicendo v. g. iste confessus est mihi verbum otiosum, benè tamen in communi, dicendo. Iste confessus est mihi venialia, aut istum absolvi. Quæ, etsi non sint peccata, tamen ex eorum manifestatione potest deveniri in peccatum pœnitentis, cadunt sub sigillo confessionis. Sub quo non cadunt dona & virtutes, cùm ex tali manifestatione non reddatur confessio odiosa. nisi in aliquo casu essent necessaria ad explicationem peccati, & deveniretur in cognitionem huius.

Dico 2. Confessarius tenetur celare sub hoc sigillo, licèt sint peccata enormia contra bonum commune, etiamsi pœnitens dicat se non habere animum cessandi ab illis. nam adhuc est verè confessio Sacramentalis in ordine ad absolutionem, etsi defacto non sequatur. Secus dicendum, si confessio esset ficta. hæc enim deobligat à sigillo. Fern. de Min. Pœnit. Dela Cruz q. 6. de Pœnit. & alii. cautè tamen procedat Confessarius.

Dico 3. Si quis impiè Confessarium interroget sub juramento, an in confessione tale vel tale peccatum audierit, potest secundùm D. Thomam jurare se illud nescire, subintelligendo tanquam homo. Si urgeat, an audierit ut Deus, etiam jurare potest, subintelligendo per modum causæ principalis. quia non jurat falsum. Amphibologia enim materialis, mendacii expers, & sic licita, nec ab Inn. XI. damnata V. Gonet in Manuali Thomistarum, de fide C. 2. §. 3.

Dico 4. Frangitur sigillum confessionis, si Confessarius loquendo de loco non valde amplo, aut de aliquo monasterio, dicat, in eo gravia scelera committi. nam fieri potest, ut non levis suspicio de aliquo particulari concipiatur, & aliqui jacturam famæ patiantur. Secus, si id de aliqua ciuitate loquatur Bonac. q. 6. de Pœn. sect. 5. punc. 4. quoad vtramq; partem. ex Nau. Nug. & aliis.

Dico 5. Quando ex usu notitiæ per confessionem comparatæ: nulla sequitur etiam indirecta confessionis revelatio, nec morale periculum talis revelationis, licitum est, uti tali notitiâ extra confessionem: Ita omnes referente Fern. l. c. hinc in sensu conclusionis, Confessarius potest res suas meliùs custodire. abstinere à calice in quo scit esse venenum. deflectere à via, in qua scit sibi paratam mortem ex vnius latronis confessione, monere prælatum ut vigilet super gregem suum &c. Sed in his & similibus procedat Confessarius cautè. Dixi, *extra confessionem.* Nam Confessarius potest in confessione uti scientiâ ab ipso pœnitente habitâ, in alia

alia confessione, consequenter potest Confessarius in confessione in qua pœnitens narrat peccata eiusdem rationis cum peccatis alias confessis reprehendere pœnitentem ob peccata sæpiùs perpetrata. Bonac. l. c. cum Onuphrio, Nau. Sanch. & Henriq. Ex quo ne inferas, licere ex confessione unius, interrogare de speciali, alium, hoc enim non licere, extra controversiam est.

Dico 6. Si Prælatus ex sola confessione scit alicuius indignitatem ad Officium, non potest eum privare illo Officio, ait tamen S. Th. quodl. 5. a. 13. *Si per amotionem ab administratione peccatum nullatenus manifestaretur, puta si in aliquo monasterio esset consuetum quòd Abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione removeret, tunc aliâ occasione acceptâ potest subditum sibi confessum ab administratione removere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, si talis administratio esset subdito periculosa inposterum. Quamvis etiam in hoc casu melius esset, quòd eum induceret ad cessionem petendam.* Sed S. Th. loquitur sub conditione de possibili hoc est, si posset fieri remotio ab officio cum tanta cautela, ita ut omnis suspicio evitetur de confessionis revelatione, & quòd nullatenus violaretur sigillum Sacramentale, quæ quidem conditio, quàmvis speculative & metaphysicè posset esse possibilis & vera, nihilominus practicè & moraliter est impossibilis. & conditio impossibilis habetur pro non adjecta. Ita explicat P. Hyac. Donatus, Laynensis to. 2. par. 1. tr. 4. q. 19. n. 23. Docet etiam Bonac. l. c. ex Soto, Reginaldo & aliis, posse Confessarium semotâ omni revelatione, etiam indirecta (sic enim loquimur) reddi vigilantiorem circa gregem suum, modò ab aliis usitato; quæ ultimæ particulæ benè notandæ.

Dico 7. Si pœnitens ex necessitate manifestavit in confessione peccatum complicis v. g. dicendo, peccâsse cum sorore. Confessarius tenetur peccatum complicis occultare sub sigillo confessionis. Nam tunc peccatum complicis pertinèt ad confessionem. Si autem pœnitens manifestaret peccatum complicis sine necessitate, hoc est, si manifestatio complicis non esset ullo modo necessaria ad manifestationem peccati, confessarius non teneretur tale peccatum occultare sub sigillo confessionis, sed tantùm sub secreto naturali, ait Dela-Cruz & nonnulli à P. Gobat in præsenti tacitè relati, sed oppositum docent alii, & securius.

Dico 8. Prælatus, si ab eo petatur licentia à reservatis, tenetur ad sigillum confessionis. Item laicus audiens alicuius confessionem in necessit. te. sensu d. 68. conc. 1. licèt talis confessio non sit Sacramentalis. Item, qui se fingit Confessarium, aut qui casu audit peccata alicuius dum confitetur. Idem de reperiente chartam in qua peccata scripta.

Dico 9. De licentia pœnitentis potest revelari eius confessio, sed hoc fiet dum cedit in bonum pœnitentis, aliàs non congruit v. g. ad communicandum eius confessionem alii peritiori, qui tamen tenebitur ad sigillum. Potest etiam de licentia pœnitentis revelari complex à fortiori latro qui v. g. innocentem ducit in aliquo loco occidendum & declinat in Ecclesiam cum eo, ut confiteatur, potest revelari de licentia pœnitentis. Potest etiam dexteritas Confessarii adinvenire aliũ modũ de licentia pœnitẽtis liberãdi eundem.

Dico 10. Si Confessarius sciat peccatum aliunde & extrà confessionem non tenetur illud celare sub sigillo, cùm jam sciat ut homo. Non tamen potest de eo loqui ut audito in confessione.

Dico 11. Dum Confessarius ex rationabili causa injungit pœnitenti publicam restitutionem famæ, non censetur revelare peccatum, cum aliunde sciatur restitutionem famæ esse necessariam. Vnde scias, doctrinam Moscic. in Exam. app. tit. 7. q. 9. Si periculum revelationis, non expedit pœnitentiam publicam injungere etiam pro publico crimine. Nec ad eam potest cogi pœnitens, & satis est, ut docet idem Doctor ex Fern. Si pro publico satisfaciat peccator occultè. Sed tarò revelatio in hoc casu timenda. cùm aliunde sciatur publicum scandalum, non nisi publicè posse tolli. & hâc ratione, excusabantur à fractione sigilli imponentes, antiquis temporibus, pœnitentias publicas secundùm Canones, quæ publicis & nō privatis delictis imponi poterant. Docet tamen Samuel de Lub. V. Pœn. sub censura S. M. Ecclesiæ Canones pœn. nunquã in cõfessione Sacramẽtali fuisse servatos.

DISTINCTIO LXIX.

De Subiecto Sacramenti Pœnitentiæ.

DIco 1. Complex peccati confessarii est capax absolutionis ab eodem Confessario. Quare, licèt non conveniat ut Sacerdos audiat confessionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, tum propter periculum, tum quia minor verecundia, si tamen absolveret absoluta esset. Quod autem Aug. de vera & falsa pœnit. C. 20 dicit. *Nullus officio Sacerdotis uti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in alijs judicat,* intelligendum est secundùm congruitatem, non secundùm necessitatem Sacramenti. Ita S. Th. in 4. d. 19. q. 1. a. 3. q. 2. ad 2.

Dico 2. Confessarius sciens malum statum pœnitentis, quem ipse pœnitens ignorat invincibiliter, si habeat spem emendationis, & possit absq; scandalo & gravi suo damno pœnitentem à malo statu vindicare, tenetur eum monere. Quia status ille secundùm se est malus, & sicut fieri potest tollendus.

Dixi, *si habeat spem emendationis,* aliàs enim non tenetur. quia talis monitio obesset, & non prodesset. nam jam peccaret pœnitens non materialiter solùm, sed formaliter.

Item dixi, *dum potest absq; gravi scandalo.* Quia scandalum, si sit activum, potiùs vitandum, quam status materialis peccati. hæc quoad casus particulares relinquuntur judicio prudentis.

Quid dicendum de eo, quem Confessarius scit certò peccàsse, & ille tacet vide d. 58. conc. 5. examinando particulam libera.

Dico 3. Si pœnitens proposuit bis vel ter in aliis confessionibus restituere & non restituit non est absolvendus, quia Confessarius nequit judicare talem habere efficax propositum. Fern. in præsenti ex D. Ant. Caiet. Sylv. Nau. & Corduba.

Dico 4. Quando pœnitens tenetur deserere occasionem proximam peccandi, quam-

di, quamvis possit Confessarius semel aut bis illum absolvere, antequam defacto deserat, eò quòd speret emendationem, rarò tamen id facere debet, quia experientia docet pœnitentem semel absolutum rarò occasionem relinquere, immo potiùs novis modis se implicare. Ita suadetur in Sum. Dia. ex communi sententia V. Confessarius quo ad examen. Circa concubinarium tamen Confessarius tenetur esse magis rigorosus, quare nec pro prima vice absolvendus. Mosc p. 5. E-lement. ad S. Confess: numerat casus in quibus neganda aut differenda absolutio.

Dices. Pœnitentem habere ius ad absolutionem, etiamsi millies concubinam expellere promiserit, dum extraordinaria signa contritionis, & propositum ostendit, ac proinde Confessarius ei absolutionem negare non potest. ℞. Dato id procedere de Confessario ut judice, non tamen ut Medico, qui tenetur adhibere remedia ad cavenda peccata futura, qualis est dilatio absolutionis. quamvis enim contritionis signa & propositum cognoscat, semper tamen justè timere debet, remansuram occasionem si absolutionem concedat. Sum. Dia. l. c, ex Palao.

Dico 5. Confessarii non debent se admodum difficiles gerere in absolvendis recidivis, quales sunt, qui in blasphemias, in juramenta falsa, &c. frequenter incidunt. Matt. enim 8 interroganti Petro dictum fuit. Non septies, sed septuagesies septies ignoscendum esse fratri peccanti. Nihilominus non est absolvendus pœnitens recidivans (tanquam non dans nec ostendens sufficiens signum de cætero non peccandi) si nulla emendatio, aut eius inchoatio in eo, post tot confessiones appareret, nulla contra passiones resistentia, sed semper suarum cupiditatum expletio deprehenderetur. Moscic. in Exam. tit. 6. q 14. V. dicta l. 1. d, 12 conc. 8.

Ad huius evidentiam scias Quamvis pœnitens non teneatur explicare consuetudinem, ut docet Bonac. de Pœnit. q. 5. Sec. 2. punc. 2. cum aliis, nisi hæc oriatur ex occasione proxima, quàm vitare tenetur. potest nihilominus Confessarius ad cognoscendum propositum pœnitentis, de consuetudine interrogare, & tenetur respondere, ut decrevit Innoc XI damnando propositionem 58. Cùm consuetudo peccandi arguat infirmum propositum.

Dico 6. Pœnitenti recidivanti proponenda sunt remedia. E quibus alia juvant ne reincidat, alia, postquam reincidit, ne sæpiùs relabatur, primi generis possunt esse hæc 1. Oratio aliqua brevis v. g. *Deus in adjutorium meum intende*, vel *cor mundum crea in me Deus* vel *fiat Domine cor meum immaculatum*. 2. applicatio mentis ad aliquid, quod pœnitentem removere possit à peccato, ut consideratio mortis, inferni, gloriæ cœlestis, &c. juxta propensionem pœnitentis. aliqui enim magis moventur pœnis, quàm beneficiis. aspectus alicuius imaginis v. g. Crucifixi &c. Demum admotio alicuius rei, quæ dolorem inferat carni v. g. candelæ ad digitum &c.

Secundi generis possunt esse hæc 1. recitatio psalmi miserere flexis, vel etiam nudis genibus. 2. deosculatio terræ, quinquies vel pluries. 3. Jejunium sequenti die, vel aquæ potus in sequenti mensa. 4. flagellum vel gestatio cilicii

sequenti horâ vel vespere. 5. eleëmosyna aliqua Deniq; ut saltem post tertiam vicem redeat ad confessionem, ut scilicet ratio delicti postulabit. Hæc remedia omnia vel saltem aliqua proponenda pœnitenti, ut ipse assumat aliquod tanquam necessarium. tenetur enim ad aliquod ex prædictis assumendum. Non tamen imponenda sunt cum obligatione, nisi habito priùs suaviter consensu pœnitentis, alias potiùs obesse possent, quàm prodesse.

Nonnulla ex his proponi possunt ad eradicandas variorum regnorum in blasphemando vel maledicendo consuetudines, vel etiam suadeat Confessarius talibus & similibus consuetudinariis ad impetrandam â Deo gratiam, saltem ter, dum v. g, surgunt, & pro tota die intentionem formant, invocationem Nominis IESU & MARIÆ. Notitia talium remediorum pertinet ad prudentiam Confessarii.

DISTINCTIO LXX.

De Clavibus Ecclesiæ.

DIco 1. Clavis Ecclesiæ non alius est, quàm *potestas ligandi & solvendi quâ judex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno Cœlorum* S. Th. q. 17. Supp. a. 2.

Dico 2. Clavis ratione tantùm differt à charactere Sacerdotali S. Th. l. c. ad 1. Nam eadem qualitas prout refertur ad corpus Christi verum consecrandum, dicitur character seu potestas consecrandi, & prout refertur ad ligandum vel solvendum fideles dicitur clavis. Quare Christus D. in ultima Cœna contulit Apostolis characterem cum clavibus, quantùm ad substantiam, sed usum clavium dedit eis Ioan. 20 dicendo. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c.* Sicut modo datur Sacerdotibus clavis, quantùm ad substantiam cum charactere, in illis verbis, *accipe potestatem offerendi Sacrificium &c.* & postea, quando in fine Missæ displicatur casula, & dicitur ijs jam ordinatis, *accipe Spiritum S. &c.* explicatur magis potestas jam data.

Dico 3. Duæ sunt claves in Ecclesia, *una scientiæ*, quæ non consistit in habitu scientiæ, *sed in authoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentis.* Secunda *potestatis*, quæ consistit *in authoritate pronuntiandi vel non, sententiam absolutionis.* ex S. Th. a 3.

Dico 4 Potestas jurisdictionis pro foro externo ad ferendas censuras, & pro foro interno ad absolvendum in foro Pœnitentiæ, non sunt propriè claves. Hanc Dela Cruz in præsenti dicit esse comm. Nam secundum D. Thomã clavis est idem cum charactere, prædictæ autem potestates non sunt idem cum charactere Nam prima committi potest sæculari baptizato, secunda autem licet supponat characterem, non tamen confertur cum eo, sed postea datur ab Ordinario sine nova consecratione, Vocat quidem eam S. Th q. 25. Supp a 2. ad 1. clavem, sed largè, vnde dicenda conditio applicans, & constituens materiam in quam exerceatur virtus clavis.

DISTIN-

DISTINCTIO LXXI.

De effectibus Pœnitentiæ, vbi etiam de reditu peccatorum per ingratitudinem.

EX Thomistis P. Labat tres tantùm numerat effectus Pœnitentiæ. 1. Gratia remissiva mortalium quo reducitur reatus pœnæ æternæ remanente tamen reatu alicuius pœnæ temporalis, non tamen semper, si sit fortiter fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium 3. recuperatio virtutum & meritorum mortificatorum. Bonac. addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem sigilli. Sed has Labat revocaret, ad remissionem peccatorum.

Quæritur, cum peccata per pœnitentiam verè remittantur, & non tantùm tegantur ut volunt Hæretici, quomodo dicuntur per sequens peccatum redire? ℞. Hoc sensu per ingratitudinem dicuntur redire, inquantum sequens peccatum majus est cæteris paribus, quàm si aliquod nunquam fuisset remissum. Arm. V. ingratitudo. hæc autem ingratitudo, nisi sit notabilis, non est de necessitate explicanda in confessione. Idem l. c. ex S. Th. Quatuor autem sunt propter quæ specialiter dicuntur peccata redire, scilicet odium fraternum, apostasia à fide, contemptus confessionis, & dolor de pœnitentia habita, & continentur sequentibus.

Frater odit, apostata fit, spernitque fateri,
Pœnituisse piget. pristina culpa redit.

DISTINCTIO LXXII.

De Indulgentijs.

NOta 1. Indulgentia est *remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ, extra Sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.* Nomine thesauri veniunt merita Christi Domini. Item intercessiones & satisfactiones Sanctorum, immo ut docet Opat. d. 2. de Ind q. 2. etiam eorum justorum, qui postea exciderunt à gratia, & in statu peccati sunt mortui. Hæ satisfactiones debent superare peccata, quales fuerunt Iob. de quibus ipse. *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui in statera, & calamitas quam patior, quasi arena maris hæc gravior appareret* tantùm autem feci mentionem meritorum Christi Dñi. nam actiones Sanctorum quatenus meritoriæ non ingrediuntur thesaurum, Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac. de pœnit. cùm ut tales, etiam ultra condignum, præmientur à Deo. Circa ly *extra Sacramenum facta* V. Opat. l. c. q. 1.

Nota 2. Indulgentia à suffragio distinguitur. Suffragium enim fit pro alio authoritate privatâ, vel applicando ei suam satisfactionem, vel impetrando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit authoritate publicâ, etiam, quando per modum solutionis applicatur mortuis. Sicut cùm ex ærario publico solvitur aliquod debitum, fit authoritate publicâ. ubi sciendum. Indulgentiam factam mortuis non esse judiciariam, & sic non esse absolutionem, cùm mortui sint extra jurisdictio-

nem

nem Papæ. Sed tantùm esse solutionem & ad instar suffragii. Vide Opat. l. c. q. 3.

Distinguitur etiam Indulgentia, intellige plenaria, à Iubilæo, sed accidentaliter, inquantum Iubilæum superaddit potestatem à reservatis & commutandi vota, licèt non omnia, &c. plena verò, plenior & plenissima distinctione tantùm nominis gaudent. Opat. d. 4. q. 3. ex M. Cano. Victoria & Soto. unde plenior & plenissima, exagerationem tantùm denotat.

Dico 1. Indulgentiam concedere possunt, Papa, Cardinales, Episcopi & Legati Pontificis. Papa quidem jure divino plenarias, perpetuas & per totum orbem. Reliqui, authoritate Papæ, 40 dierum (præter Cardinales, qui concedere possunt 100. dierum) temporaneas (præter legatum, qui concedere potest perpetuas) & unus quisq; ex his in sua diœcesi, & provincia. Sum. Dia. V. Indulg. Concedit tamen Episcopus in consecratione Ecclesiæ unum annum pro illo die tantùm, & nō anniversario. Pro quo 40. dies tantùm conceduntur.

Dico 2. Capitulum sede vacante, Prælati inferiores Episcopo, etiam Episcopali jurisdictione gaudentes indulgentias concedere non possunt. quia id nullo jure, vel saltem consensu Pontificis tacito probari nequit. Concilium generale absq; speciali concessione Papæ non potest dare plenarias nisi sede vacante ut aliqui apud Bonac. in præsenti punc. 3. docent. Et sic Prælati Regularium, etsi possint applicare sacrificia, & satisfactiones subditorum cui velint antequam fiant, vel dum fiunt, sed non possunt illa jam facta extrahere à Thesauro Ecclesiæ & alteri applicare, sicut nec illud potest qui ea obtulit. Dela Cruz & Samuel de Lub. in præsenti & patet ex conciliis. Nec audiendus Vivaldus in Candelabro de Indulgentiis, qui num. 6. tenet. quòd omnes Parochi, atq; etiam simplices Sacerdotes, modò sint ab Ordinario approbati, possint ministrando Sacram. Pœnitentiæ concedere indulgentias. solum enim ut ait citatum Academiæ Crac. lumen Opatovius d. 3. possunt minuere sacramentales pœnitentias injunctas vel injungēdas, pijs exhortationibus, augendo in illis dolorem & contritionem. Immo, ut refert citatus Doctor, totum illud Cap. ex Cand. jussu Clementis VIII. expunctum est.

Dico 3. Episcopus non potest largiri indulgentias defunctis, patet ex usu & praxi Ecclesiæ, quæ est optima interpres legum, nunquam enim leguntur Episcopi defunctis largiti fuisse indulgentias. Opat. l. c. ex D. Bonav. & Nau,

Dico 4. Quatuor requiruntur ut indulgentia valeat. 1. Causa rationabilis. 2. Authoritas dantis. 3. ut recipiens sit in statu gratiæ. 4. opus aliquod particulare per quod applicatur singulis indulgentia.

Ad conclusionis evidentiam scias, licèt causa indulgentiarum non debeat esse adæquata effectui, hoc est remissioni pœnarum, aliàs non esset indulgentia sed commutatio, debet tamen esse proportionata. Vnde, sicut indulgentiæ sine causa concessæ non sunt validæ, ita concessa magna sine magna causa non valet. Opat, d. 5. q. 3. ex B. Alb. M. Adriano, Augustino de Ancona, Caiet. Soto &c. & probat ex Bullis Sum Pontific.

Et sic non sufficit causa tantùm pia, qualis esset, si Papa omnibus decedenti-

bus

bus in gratia daret indulgentiam plenariam, sic enim nullus ingrederetur purgatorium. Labat in fine trac: de Pœn. Causa sufficiens judicatur à Fernandez in præs: §. 6 allegando Henriq. affectus misericordiæ erga animas ut liberentur à pœnis purgatorij Nec contrariatur sententiæ P. Labat S. Th. dum in 4, d. 20. q. 4. a. 3. dicit, quantitatem effectus indulgentiæ non commensurari quantitati seu gravitati causæ. Nam S. D. solùm negat causam indulgentiæ debere esse adæquatam effectui indulgentiæ, & non negat debere esse proportionatam.

Dices tamen, sæpè indulgentiæ plenariæ conceduntur ex levi causa, licèt videatur esse proportio v. g dum Papa celebrans in die Paschæ, & benedicit populo, concedit indulgentiam plenariam astantibus ad fores Ecclesiæ S. Petri. ꝶ. ex Opat. indulgentiam plenariam non dari ex causa levi. Et quamvis adstare ad fores Ecclesiæ, videatur opus in se consideratum esse leve, consideratis tamen circumstantiis est causa gravis & justa. Quia magnitudo causæ non tam ex opere, quam ex fine consideranda. Vnde assistentia populi ad fores Ecclesiæ S. Petri, in quantum est medium ad protestandam fidem, quam habet erga Vicarium Christi, est causa proportionata ad obtinendam indulgentiam plenariam. Sed quid, quando Pontifex putat causam sufficientem & non est? ℞. ratam haberi à Christo D: & sic obtineretur indulgentia; Nam secundùm axioma Theologorum. *Clave non errante semper subsequitur solutio, seu apertio cœli*, quando autem prudenter fit dispositio, clavis non errat, & sic consequitur effectum. Scias etiam ad intelligentiam tertii requisiti, ut quis lucretur indulgentiam, sufficit vltimum opus esse in gratia. Opatov. d. 6 q. 2. cum Soto.

Dico 5. Quando conceditur indulgentia mille annorum, non debet intelligi, quòd per indulgentiam relaxetur, pœna mille annis debita in purgatorio, sed pœna mille annis debita in hac vita; licèt enim tam diu non vivamus, talem tamen pœnam ob multitudinem peccatorum mortalium facilè incurrimus, cùm juxta canones pœnit. peccato m publico debeatur pœna 7. annorum, communiter, & graviori, plurium.

Q. V. aliquæ animæ an detineantur in purgatorio ad diem judicij?

Respondet Florus Magister. Ord. S. Benedicti, in expositione Missæ *Vel usq; ad diem judicij longâ examinatione à vitiorum sorte mundantur, vel certe priùs amicorum fidelium precibus &c. pœnis absoluti, & ipsi ad Beatorum perveniunt requiem.*

Dico 6. Si es in gratia, potes applicare tuam satisfactionem aliis in gratia existentibus, etiam defunctis. Non tamen indulgentiam, nisi tibi à Papa concedatur Cùm dispensatio Thesauri Ecclesiæ ad Papam pertineat, S. Th. in Supp. q 27. a. 3. ad 2.

Dico 7 Ad lucrandam indulgentiam sufficit ponere opus præscriptum, sicut sufficit in præceptis. Vnde qui inscriptus Confraternitati recitat Rosarium, ignorans quod habeat annexam indulgentiam, adhuc eam lucratur Gab. à S. Vinc.

cum Diana, Portello, Sanctarello, Layman, Salas & Villalobos. Quia in formulis indulgentiarum præscribitur opus absq; ulla intentionis determinatione. Serius tamen habere intentionem saltem virtualem, ut cùm manè in communi operum directione quis habet intentionem lucrandi omnes indulgentias cuilibet operi annexas.

Dico 8. Per indulgentiam liberatur homo ab onere implendi pœnitentiam impositam à Confessario: ut si Confessarius imposuit jeiunium 40. dierum, *liberatur* per indulgentiam 40. dierum. Si jeiunium annuum singulis sextis feriis per indulgentiam 52. dierum Sum. Dia. referens comm: securiùs, si Confessarius commutet. Ex quo patet, posse Confessarium imponere parvam pœnitentiam pœnitenti dicenti preces habentes annexam indulgentiam.

Dico 9. Indulgentia concessa huic in individuo v. g. Rosario, non amittitur quando cordula frangitur, vel vetus renovatur. Quia cordæ variatio non mutat moraliter Rosarium. Medalia etiam non amittit indulgentiam si pars superior frangatur, & aliud foramen fiat, quia adhuc deservit ad usum priorem. Crux tamen amittit indulgentiam, quando crucis formam perdit. Gab. à S. Vinc. V. indulg. quoad omnes partes. Quòd si partes crucis resolverentur, & colligarentur, crux adhuc pro indulgentia serviret.

Dico 10. Is qui semel Indulgentiam plenariam obtinuit, si post obtentam in peccatum labatur, potest eodem die etiam decies faciendo facienda ea lucrari, sed non per eadem opera. hoc enim reprobatur in Decreto S. Congregationis indulgentijs & sacris reliquiis præpositæ 1678.

Dico 11. Dato casu quod fiat revocatio Romæ indulgentiarum, non statim extinguuntur donec sufficienter innotescat. Opat l. c. d. 7. q. 4. cum comm. *Vnde* infert, si quis bonâ fide ignoraret de revocatione, & vigore indulgentiarum à reservatis absolveretur absolutio esset valida.

Dico 12. Quamvis lucrans per modum absolutionis & sententiæ indulgentiam, debeat esse baptizatus, cum debeat esse Ecclesiæ subditus, secus, qui lucratur per modum suffragii, & sic catechumenus eam lucratur, sicut & mortui ? Labat in præsenti.

Dico 13. Vt quis lucretur indulgentiam pro defunctis, non est necesse ut sit in gratia. Quia in tali casu præscribitur opus ut conditio, quâ positâ ab Ecclesia applicantur Christi & SS. satisfactiones animabus purgatorii S. Th opus 63. C. 2. Scias Indulgentias defunctis applicatas, non habere effectum omnino infallibilem, quia judex non tenetur acceptare pœnæ commutationem, nisi se suâ promissione adstrinxerit. Vnde fidelium usus est, replicare indulgentias plenarias pro eodem defuncto. Gabriel à S. Vinc. V. Indulg V. Samuel à Lub ibid. n. 15.

QVÆSITVM.

Quid nomine Carenæ, Septenæ & Quadragenæ veniat? Hæ enim in concessione indulgentiarum aliquando exprimuntur.

Re

Respõdetur, Carena significat pœnitentiam quadraginta dierum in pane & aqua cum aliqua alia pœnitentia ſeptem v. g. annorum. Dicitur autem Carena, vel per ſyncopen quaſi quarentena, vel potiùs à carendo cibis. Vnde quando in indulgentia conceditur una Carena, remittitur tanta pœna in purgatorio quanta ex vi illius pœnitentiæ remitti poterat. Septena ſignificat pœnitentiam ſeptem annorum, v. g. jeiunium omnibus ſextis feriis intra ſeptem annos, vel quid ſimile. Quadragena ſignificat tempus pœnitentiæ, quadrageſimæ per ſimile quadraginta dierum numerum concludit. Opat. l. c. q. 4. quoad omnes partes.

DISTINCTIO LXXIII.

De Iubilæo.

Nota. *Iubilæus ſeu Iubilæum eſt indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevi expreſſis authoritate Apoſtolicâ conceſſa his qui conditiones adimpleverint.* Dum datur ſtatuto tempore, finis eſt, honoratio Apoſtolorum Petri & Pauli, per viſitationem Baſilicarum eorum. 2. reverentia Sedis Apoſtolicæ. 3. ut fideles in fide confirmentur, & charitate accendantut viſitando martyrum ſepulchra. Dum datur initio Pontificatûs, finis eſt impetratio divini auxilii pro tanto munere. Quando datur tempore cuiuſcunq; neceſſitatis Eccleſiæ, finis eſt imploratio miſericordiæ, & hi fines ſunt ultimi, ut finis ultimus hic habet locum, nam finis proximus eſt remotio totius pœnæ temporalis. Conditiones ad conſequendum Iubilæum regulariter ſex numerantur, Scilicet proceſſio. vel Eccleſiæ viſitatio. 2. oratio. 3. jeiunium. 4 eleëmoſyna 5. confeſſio. 6. communio.

Dico 1. Opera ad conſequendum jubilæum præſcripta, poſſunt præſtari intra duas hebdomadas. Naldus V. Indulg. affirmans Sacram Pœnitentiariam Romanam ita declaraſſe. Sed jeiunia complenda intra eandem hebdomadam. Quia ſcopus Pontificis eſt, ut caro jeiuniis maceretur, ad quem magis faciunt jeiunia vnita, immo hæc implenda diebus præſcriptis,

Dico 2. Opera præſcipta poſſunt impleri in duobus locis, modò in vtroque ſit jubilæum. Et qui in ſua patria lucrari negligit, alibi lucrari poteſt. ſed Diana p. 5. tr. 12. reſol. 53. Secutus Layman, confeſſionem communionem, jeiunium & eléèmoſynam loco Jubilæi non alligat.

Dico 3. Opera præſcripta poſſunt impleri per opera aliàs debita, & ſic ſufficit dare eleemoſynã extremè egenti. Et quandoq; ſolet jubilæum publicari tempore paſchali. docet tamen Moſcicenſis in Exam. approb tit. 13. q. 6. communionem tunc ſumendam à Paracho, vel ab alio de huius licentia.

Dico 4. Si indeterminatè præſcribatur Eccleſiarum viſitatio, oratio & eléèmoſyna, ſufficit hæc ſemel præſtare, idq; etiam die Dominico, ante vel poſt communionem. Si Epiſcopus deputaret plures Eccleſias in civitate, quàm Papa in Vrbe, tunc ſufficit quod Papa deputavit. quia Epiſcopus nequit onerare privilegium Papæ. Si verò Epiſcopus deputaret pauciores, aut unam, hæc ſufficeret. Summa

Dianæ. Et sufficit visitare Ecclesiam de foris, si præ multitudine non detur ingressus. Nam nomine Ecclesiæ venit cæmeterium. cùm in favorabilibus verba latè explicanda. Sufficit etiam, si in jubilæo dicatur, ut aliquot altaria in certis Ecclesijs visitentur, ad illa, se, orando, convertere ex eodem loco. Samuel de Lub. p. 1. V. jubil.

Dico 5. Si quis daret nummos famulo pro elèëmosyna facienda & famulus non præberet, vel ultra tempus præscriptum differret, lucraretur Iubilæum. Si quis etiam elèëmosynam certò die præscriptam per inadvertentiam ad Sabathum differret & tunc majorem daret lucraretur Iubilæum, ex tacita intentione Papæ. Quæ ratio applicanda primæ parti conclusionis. Elèëmosyna danda est pro arbitrio & non emensuranda Mosc. l. c. & alii.

Dico 6. Probabile est omittentem confessionem, eò quòd non habeat mortalia, consequi Iubilæum. Quia vel tantùm requiritur ut conditio, vel si requiritur ut opus injunctum, intelligitur, si adsint mortalia. Quando in Brevi dicitur ut infra hebdomadam confiteamur, & die Dominicâ communicemus, confiteri possumus die Dominicâ. quia hoc consilium censetur, & idem, si utrumque præstemus infra, hebdomadam.

Dico 7. Pueris non valentibus secundùm ætatem communicare, cõmutanda communio in aliud opus, & idem de eo, qui ultimâ die Iubilæi inadvertenter bibit.

Dico 8. Confessarius Claustralium perpetuò ibi degentium, incarceratorum captivorum, infirmorum non valentium requisita, implere, committitur, ut possint omnia & singula, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus differre. Quoad itinerantes autem, commutatio Confessariis non committitur, sed ordinatur ut peracto itinere requisita exequantur.

Dico 9. Confessarius non solùm commutare potest opera omissa ex legitima causa, sed etiam omissa ex malitia. Et sic, si quis ultimo die dolens, quod conditiones non impleverit, petat sibi in alia opera commutari, vel tempus prorogari, potest Confessarius id præstare. In tali casu docet Mosc. Samuel de Lub. & alii, dandam absolutionem à censuris, tollendam reservationem & commutanda vota intra tempus jubilæi, tollendam inquam reservationem, non dandam absolutionem. quia hic casus non est tantæ necessitatis, ut liceat dimidiare Sacramentalem absolutionem. Potest etiam Confessarius tempus prorogare, si pœnitens judicatur mansurus in proxima occasione.

Dico 10. Si in Iubilæo sermo est de Confessario approbato ab Ordinario & non additur, Loci, Regulares ad lucrandum Iubilæum confiteri possunt approbato tantùm à proprio Prælato. quia hic est eorum Ordinarius. Secus, dum sermo est de approbato ab Ordinario Loci. Lezana. Aliqui tamen dicunt etiam in hoc casu Regulares confiteri posse approbato tantùm, à proprio Prælato. Quia prædicta verba accipienda cum expositione accommoda, ut si agatur de sæcularibus necessariò eligendus approbatus ab Episcopo. Hæc etiam procedunt de Monialibus Regularibus subjectis. Moniales enim tempore Iubilæi etiam gaudent privilegio

eligendi Confessarium. Nec contra S Congregationem oppositum declarasse.

Dico 11. Quando in jubilæo expresse conceditur facultas absolvendi ab omnibus reservatis Papæ, censetur etiam concedi tam à casibus quàm censuris Episcopo reservatis. Zanardus p. 1. C. 21. q 34. Non enim credibile Summum Pontificem in tam extraordinario privilegio velle excipere casus & censuras Episcopales. Nec per hoc contradico decreto Clem. VII. insinuato d. 66. conc. 6. Sed an censeatur concedi facultas absolvendi ab hæresi? V. d. 64. conc. 14.

Dico 12. Si quis tempore ad lucrandum jubilæum electo aliquoties inciderit in casum reservatum, toties poterit absolvi, durante tali tempore. Nec ad hoc exigitur idem Confessarius, sed potest fieri recursus ad diversos.

Dico 13 Qui tempore jubilæi obtinuit absolutionem reservatorum & commutationem votorum animo lucrandi jubilæum, quod postea suâ culpâ non lucratur, non propterea reincidit in reservata & vota Mosc. l. c. quia non fuit absolutus ad reincidentiam, id enim nec habetur in diplomate, nec Confessarius absolvere potest sub conditione de futuro, id est, si lucraberis jubilæum, quia absolutio debet esse absoluta, talis tamen peccat graviter ut probat Mosc. Adde, si talis obliviscatur in confessione reservatorum, tollitur reservatio, & potest post jubilæum absolvi per Confessarium, quàmvis non privilegiatum. V. d. 62. conc. 5.

Dico 14. Non opportet omnia opera jubilæi fieri in gratia, sed sufficit esse in gratia in vltimo instanti in quo indulgentia applicatur. Immo, si quis indulgentiam propter obicem non lucratur, probabile est obtenturum deinde recedente obice.

Dico 15. Absolutio à Censura virtute jubilæi data si parti satisfactum, valet etiam in foro externo quàmvis recipiens absolutionem sit denuntiatus. nisi tales excipiantur. ut probat Dela Cruz l. 2. de statu Relig. C. 7. dub. 1. aliàs tantùm in foro Pœnit: si parti non satisfactum.

Dico 16. Nomine censuræ virtute Iubilæi absolubilis venit irregularitas ex delicto proveniens. quia est censura, ex Cornejo 3. p. tr. 5. d. 2. diff. 2. V. quæ docentur de Censuris.

Dico 17. Qui vna hebdomadâ lucratus est jubilæum, iam secundâ nequit hoc lucrari. probat Opat. d. 8. de indul. tum authoritate D Thomæ, tum ratione. idem docet Mosc. l. c. cum multis aliis. Oppositum docet Henriq. Benzonius, Molfesius & alii, & ad declarationem Clem. VI. & S. Congregationis respondent.

Dico 18. Non suspenduntur per annum sanctum indulgentiæ pro animabus purgatorii, secundùm Dianam & Mart. Carillo. Nec quæ conceduntur vivis ut applicentur mortuis, nec in articulo mortis, secundùm citatos in Summa Dianæ. Nec concessæ Ecclesiis Vrbis Romæ, secundùm Rodriquez & alios. Commutationem votorum, vide in tractatu super decalogum. Vide etiam, si placet. Moscic. l. c. q. 9. 10. & 11.

DISTINCTIO LXXIV.

Proponitur interrogatorium pro confessionibus longioris temporis.

COnfessarius ad initium interroget. 1. tempus vltimæ confessionis. 2. an impleverit pœnitentiam? 3. an peccata præcogitaverit? 4. statum, an conjugatus, an solutus, an mercator? &c. tandem circa 1o Præcepta. Circa primum interroget de peccatis fidei, charitati & religioni oppositis.

1. V. in aliquo articulo fidei dubitaverit? vel V. oppositum senserit, & id signo externo expresserit? aliàs enim non incurrit excommunicationem, nec casum reservatum. Nota. Qui cum pertinacia dubitat, ita ut non sit paratus corrigi, est hæreticus, ut colligitur ex C. de Summa Trin. ubi censetur hæreticus dubitans animam rationalem esse corporis formam. Qui autem dubitat & est paratus corrigi, licèt dubitet ex ignorantia crassa, & peccet mort. non tamen censetur hæreticus, ut docet M. Cano & Bannez apud Sousam.

Interroget V. sciat communiora mysteria fidei? tenetur autem quilibet Christianus credere Deum esse, & remuneratorem esse. Mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis. Incarnationem Verbi Divini in vtero B. V M. factam. Beatam MARIAM esse Virginem, esse Matrem DEI. Tria ex septem Sacramentis. scilicet, Baptismum Eucharistiam. & Pœnitentiam. reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ. Immortalitatem animæ. Peccatum Originale. necessitatem gratiæ. Suadeat pœnitenti, ut Symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam, & Ave MARIA memoriâ teneat, sed sufficit, quoad Orationem Dominicam scire eius summam, scilicet omnia à Deo esse petenda. sufficit etiam quoad Symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, quòd interrogatus de contentis, sciat respondere. V. 1. d. 2.

2. V. desperaverit. de bonitate Dei præsumpserit, dicendo, Deus bonus, dabit vitam æternam, licèt in hoc statu (intellige malo) perseverabo. dicendo, peccabo, parcet Deus. bonus enim est.

3 V. Deum odio habuerit? ob legem datam, vel pœnam inferni impositam, &c. V. inimicitiam erga proximum foverit? inimico signa amicitiæ omnibus communia, negaverit? injuriam non remiserit, nec pacem petierit? V. Eleëmosynam in extrema vel gravi necessitate constituto dederit? Proximum fraternè correxerit? supposità spe emendationis & opportunitate temporis.

4. V. Aliqnando oraverit? præcipuè in gravi tentatione, tempore necessitatis publicæ v. g. belli &c. Sacrilegium commiserit? in locis, rebus sacris, v. g. imagines conculcando, reliquias spernendo &c. in personis sacris, eas lædendo. blasphemaverit, & quomodo? V. locum vanis observantiis dederit? committitur autem vana observantia, dum adhibentur aliqua nec ex se nec à Deo ordinata ad determinatum effectum. Quòd si hæc sint ad nocendum, committitur maleficium.

Includitur etiam in similibus superstitionibus saltem implicitum cum dæmone pactum, cùm assumantur res, nec à Deo, nec à natura ordinatæ.

Præcipuè sequentes circa vanas observantias examinentur. 1. Pastores, qui varia observant, ut gregem ab incommodis tueantur. 2. Fabri ferrarii, qui circa equos sanandos, utuntur mediis ad id non ordinatis. Quo revocatur consuetudo quâ jumentis vena aperitur die alicui Sancto dedicato. Mosc. in Exam. approb. tit. 14. q. 4. 3. Rustici, qui ad sananda pecora vanis observantiis utuntur. vel ad vetulas id practicantes recurrunt. 4. obstetrices, quæ circa parturientes vanas. v. g. adhibent orationes. 5. Milites, sacra nomina vel orationes deferentes, ad certitudinem, quòd in bello non sint vulnerandi &c. dixi, *ad certitudinem.* nam si solùm habeatur respectus ad Deum, à quo humiliter effectus speratur, non est superstitio.

Magi & sagæ examinentur, cur explicitum cum dæmone pactum inierint? 2. de apostasia, idololatria & hæresi. solent enim abnegare Christum, &c. cum certo contemptu externo, qui explicetur. renunciant Sacramentis. habent dæmonem pro Deo vel Sancto, nec damnatum putant, & sic nec sequaces damnandos. 3. de blasphemiis in Deum & Sanctos. 4 de Sacrilegiis, abutuntur enim rebus sacris, v. g. aquâ benedictâ, Eucharistiâ &c. 5. de commixtione cum dæmone. 6. de damnis illatis. tandem de variis superstitionibus.

Circa secundum, de peccatis juramento & voto oppositis.

1. V. mendaciter juraverit? videat Confessarius an talia juramenta sint ex prava consuetudine. si sic, procedat secundùm dicta d. 69. conc. 5. & 6. V. juraverit facere quod malum, vel non facere quod bonum? juraverit, sine causa, licèt in re vera? Nota. juramenta cum mendacio, licèt in re parva, esse mortalia. quia etiam in re levi falsa, Deum adducere ut testem, grandis irreverentia est. juramenta autem in re vera sed sine necessitate, tantùm sunt venialia. immo & contra justitiam in re levi, v. g. juro, furabor grossum. 2. V. tardus fuerit in voto implendo? fregerit? videat Confessarius, an possit dispensare, vel saltem cõmutare.

Circa tertium. V. missam die festo audierit? tempore missæ per notabile tempus garriverit? de quo maximè pueri & aulici examinandi. die festo opus servile exercuerit, vel alii in hoc causa fuerit? Nota aliquos docere, laborantem per duas horas non peccare mortaliter. V. certis diebus à cibis vetitis abstinuerit? in quadragesima & vigiliis jeiunaverit? semel in anno confessus? in Paschate communicaverit? decimas dederit?

Circa quartum. V. filii parentibus obedientes fuerint? in necessitatibus succurrerint? reverentiam præstiterint? mortem v. g. optando, non maledixerint? non percusserint? eodem modo interrogandi discipuli respectu magistrorum, & famuli respectu dominorum.

Parentes filiis V. bonam educationem dederint? præcipuè quoad salutem animæ, malè vivere non permiserint? malum exemplum non dederint? Eodem modo interrogentur magistri respectu discipulorum, & domini respectu famulorum,

lorum, & ſubditorum V. Moſc. loco citando. de pecc. Dominorum. V. Vxor in ſpectantibus ad gubernationem domûs, Viro obediens fuerit? ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, ad diſpenſandum ſecundùm ſuum arbitrium, acceperit? Quia nec eleëmoſynam dare poteſt ex bonis mariti, niſi res parvi momenti, & niſi in Spem veriſimilem ratihabitionis illius Moſc p. 8. Element. art. 22. de pecc. conjugatorum. Quòd ſi maritus eſſet prodigus, licitè poſſet vxor accipere aliqua, ut in neceſſitate domui provideat. nec teneretur marito præcipienti tradere quæ habet. Similiter ſi maritus eſſet adeo tenax, ut in neceſſariis vxoris & domûs ſecundùm conditionem eius deeſſet, poſſet vxor idem facere. V. blaſphemiarum vel maledictionum cauſa fuerit.

Maritus V. vxorem injuriis affecerit? percuſſerit? occaſio blaſphemiarum vel maledictionum cauſa fuerit.

Circa quintum. V. non occiderit? vulneraverit? torſerit? mater infantem in lecto oppreſſerit? abortûs cauſa fuerit? pro ſterilitate aliquid fecerit? vel ad ſupradicta, hæc vel alius cooperatus, vno ex novem modis, ſupra ſeptimum præceptum recenſendis. Cauſa peccati, ſcandalizando, fuerit? ad peccatum induxerit? grave malum ſibi aut aliis. v. g. morbum, mortem, dæmonem &c. ex animo optaverit? Nota ex Arm. V. maledictio. maledicere creaturæ irrationali relatæ ad aliquod malum quemadmodum Iob maledixit diei ſuæ, non eſt peccatum niſi ex impatientia fiat. V. de morte v. g. Patris, fratris, ob hæreditatem, gaviſus? de aliorum proſperitate doluerit? graves minas, cum intentione nocendi, verba graviter injurioſa, protulerit?

Circa ſextum. De verbis inhoneſtis, cantilenis turpibus. Nota, verba inhoneſta ſi ex ſcurrilitate tantùm proferantur, non ſunt mortalia, niſi ſint exceſſivè turpia. ſecus ſi ſit complacentia. Item de aſpectibus, oſculis, tactibus libidinoſis, explicando circumſtantiam ſolutæ, maritatæ &c. V. cognoverit fœminam? & hæc an ſoluta, virgo, maritata, conſanguinea, ſacra fuerit? pollutionem procuraverit & de quali tunc cogitaverit? Nota ex nonnullis contra Toletum, pollutionem in ſomno incœptam non tenetur in vigilia ſub p. m. reprimere, modò abſit periculum conſensûs. Suppoſito quòd amore turpi alicuius fœminæ exarſerit, eamque concupierit, quæratur, quàm diu in hoc pravo affectu duraverit V. pervenerit ad verba turpia, literas amatorias, tactus &c. V. ornatu, muſicâ & aliis vſus animo provocandi ad peccatum? V. de peccato carnis, vel de aliqua turpitudine ſe jactaverit? de quo interrogandi, petulantem converſationem ducentes. Conjugatus, V. petierit debitum cum periculo abortûs. vel cum periculo effundendi ſemen extra vas? V. fuerint oſcula &c. cum ſimili periculo? V, ſemen effuſum, ne proles ſequatur? Nota circa primum. incurri excommunicationem, ſi fœtus ſit animatus & abortus præviſus.

Circa ſeptimum. V. grave damnum intulerit? furatus in notabili quantitate? juſſus in præcedenti confeſſione, reſtituerit? circa quem vide diſt. 69. conc. 3. In emptione, venditione, circa rem, pretium, pondus, menſuram, numerum, defraudave-

fraudaverit? rem alienam, quam saltem putavit esse talem emerit? usuras acceperit? eò quòd pecuniam vel aliam rem, v. g. frumentũ mutuò dederit. 2. quòd emptionem anticipaverit. 3. quòd solutionem expectaverit. V. in ludo defraudaverit? Rustici V. in sylvis & pascuis nocuerint? interroga etiã de cooperatione circa prædicta. hæc autem fit novem sequentibus modis, per hos versus expressis.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans

id est præcipiendo, consilium dando, consentiendo & ratum habendo, sive ante sive post factum, laudando factum, vel ut fiat, defendendo & præbendo recursum ad se. habendo partem v. g. dando auxilium. non præmonendo, non defendendo, non manifestando malefactorem.

Circa octavum. V. cum gravi damno proximi mentitus? in re gravi detraxerit? & exprimendum. V. mentiendo, vel verum occultum manifestando. Nam si verum publicum de aliquo etiam in re gravi dicitur, non peccatur. V. aliorum dicta animo infamandi retulerit? Nam si retulerit aliorum dicta non animo infamandi, nec asseverando pro veris, interea præter intentionem secuta infamia, non est obligatio ad restitutionem, nisi posset sine gravi incommodo. Interea suadendum pœnitentibus, ut à tali modo referendi aliorum dicta abstineant. cùm facilè evenire possit læsio famæ, maximè quando refertur dictum alicuius viri gravis, tali enim dicto facilè creditur. V. audiendo cooperatus fuerit infamatori? quod fit, quando complacemus de dictis infamatoris. Si infamator per talẽ complacentiam excitatur ad infamandum, tunc & audiens obligatur ad restitutionem famæ. V. secretum revelaverit? contumelias in re gravi protulerit? differt contumelia à detractione. quòd hæc fiat in absentia, illa in præsentia. V. temerè judicaverit? inimicitias per susurrationem seminaverit?

Circa nonum. V. aliquid eorum, quæ sexto præcepto prohibentur, concupierit? v. g. V. cogitationibus venereis consensum præbuerit? & an hæ fuerint cum affectu ad peccandum, an verò tantum fuerit delectatio de obiecto turpi? nam si non est affectus ad peccandum, sed tantùm delectatio circa objectum, dicitur cogitatio morosa, secundùm omnes p. m. secundùm aliquos tamen non tenemur personæ qualitatem explicare an scilicet fuerit soluta vel maritata, sicut tenemur si sit cogitatio cum affectu ad opus.

Circa decimum. V. aliquid eorum quæ 7mo. præcepto prohibentur. concupierit? Si fusius exigis interrogatorium, V. Mosc. p. 8. Element. ad sacras Confess; ubi de peccatis contra virtutes Theologicas contra Decalogum, contra præcepta Ecclesiæ. de 7. pecc. capitalibus. de pecc. per 5. sensus corporis. de peccatis contra Spiritum S. de pecc. in cœlum clamantibus, de pecc. contra opera misericordiæ, de pecc. contra 7. Sacramenta. de peccatis alienis, de peccatis diversorum statuum.

Unum quantum ad nostrum intentum attentis nonnullis regionibus, haud omittas, scilicet de ebrietate. ubi notá, quando videtur quòd domus giret, ebrietas talis,

tas talis, adhuc non est p. m. sed grave veniale. Arm. ex S. Thoma & Caiet. quia ad ebrietatem, quæ sit p. m. requiritur rationis obumbratio seu alienatio mentis.

DISTINCTIO LXXV.

Expenditur prædictum interrogatorium.

1. PRædictum interrogatorium servit pro pœnitentibus qui per longum tempus non confessi. Qui fecerunt confessiones invalidas. pro audiendis hæreticis vel schismaticis noviter conversis. Supposito quòd hi expeditè non confiteantur, ut faciunt rudes, pro quibus etiam hoc servit, licet non sint ex prædictis. Servit etiam, dum aliquis confitetur peccatum, quomodo circa alia tali peccato annexa interrogandus v. g. peccavit luxuriâ, interrogandus de annexis huic peccato, de quibus supra.

2. Pro confessionibus brevioribus eligat prudens Confessarius communiora v. g. circa superstitiones, juramenta. missarum auditionem, labores die festo. Circa contentiones, v. g. inter vxorem & maritum, inimicitias. Verba graviter injuriosa. Circa imprecationes gravis mali sibi vel aliis. v. g. mortis, dæmonis, fulminis, morbi caduci &c. ex corde. Circa verba turpia, cantilenas, aspectus libidinosos, oscula, tactus, cogitationes cum consensu, pollutiones. Circa nocumenta. præcipuè interroget rusticos de nocumentis in pascuis & sylvis. Circa detractiones, susurrationes, ebrietatem alia addendo vel dicta omittedo, attentâ personarum qualitate. v. g. Circa maledictiones, quæ fiunt contra exactores & exactionum fabros, tempore hostili. Circa murmura contra Deum, tempore calamitoso &c.

3. Permittendum est pœnitenti ut dicat peccata etiam crasso modo, deinde Confessarius interroget quæ omissa creduntur. Ita suadet Caiet. si Confessarius metuit oblivionem circa interrogationem necessariam, tunc suavi modo interrupatur confessio, ne pœnitens turbatus alicuius obliviscatur. Si pœnitens scripta habeat peccata statim interrogari potest, dum in explicanda circumstantia deficit.

4. Pœnitens primò interrogandus in genere, deinde in specie, v. g. an peccaverit luxuriâ, priusquam interrogetur an cum maritata. Si in genere culpam non agnoscit, in specie non molestetur. Ita suadet Armilla.

5. Veniens cum peccato carnis aliquoties commisso interrogandus an maneat in eadem domo cum complice. si sic, & judicatur occasio proxima, differatur absolutio, secundùm dicta d. 69. conc. 4. Si judicatur, non esse occasionem proximam, eò quòd una vel altera vice factum, & alias firmiter proponit, pro prima vice absolvatur, pro secunda vice, secundùm N. Salazar, differatur absolutio, nisi inter reincidentiam notabilem interveniat tempus.

6. Dum venit, qui propter reticentiam, fecit confessiones invalidas, consequenter eas repetere tenetur, si non sit paratus ad repetendas, datâ suavi monitione, dicendum ei, ut præparatâ, conscientiâ, revertatur. Difficilè enim ut de-

præteritis, tam citò recolligatur. Item difficilè, præteritas confessiones per examen à Confessario suppleri. Aliunde etiam scitur, non nisi in magna necessitate confessionem dimidiandam. Inter alia instruendus Pœnitens, quoties peccatum reticuit, item quoties sic communicavit tot sacrilegia commisit.

7. Dum simpliciores audiuntur, qui reticuerunt in præcedentibus p. m. nõ tam facilè dimittendi ut alii. Quia cum illi eadem fere peccata confiteantur præteritæ confessiones possunt per diligens examen Confessarii suppleri. Si tamen sic Confessarius judicat. aliàs esset procedendum ut supra. Sicut etiam si à longo tempore fuit reticentia peccati, quàmvis in homine simpliciori.

8. Dum pœnitens est difficilis in explicando numero, doceatur in peccatis mortalibus necessariò secundùm posse exprimendum numerum. aliàs Confessio non esset integra, & inter duo mala minus eligendo Confessarius tenetur sub p. m. potius pœnitentem sine absolutione dimittere, quàm non dicto secundùm posse numero in peccatis mortalibus, absolvere Dixi in peccatis mortalibus, in venialibus enim vel mortalibus jam benè confessis non necessariò numerus explicatur, Confessarius tamen hunc defectum potest supplere per examen. v g. interrogando V. qualibet septimanâ & quoties, vel V. quolibet mense & quoties? Dum sic procedit Confessarius, inquirat tempus præteritæ confessionis, ut sic percipiat statum pœnitentis. Hæc doctrina procedit de eo, qui non habet notabilem consuetudinem peccandi, ut est ille, qui ferè quotidie excedit. Nam habentem notabilem consuetudinem, sufficit interrogare de tempore.

9. Quando adhibitis variis interrogationibus Confessarius nihil elicit è rudi pœnitente, interroget de aliquo saltem veniali ex præcedenti confessione. Si nec hoc prodest, remittendus, ut se recolligat, & necessitatem examinis ante confessionem advertat.

10. Confessarius omittens interrogationem necessariam, sed ex inadvertentia, non peccat m. an verò teneatur pœnitentem admonere, affirmat Fern. Seclusso scandalo. Nugnus & Reginaldus apud Dia. p. 2. t. 15. res. 7. putat tunc Confessarium ad hoc obligari, quando ex tali defectu confessio invalida, vel agitur de damno tertii, vel pœnitentis. Secus, si confessio fuit valida. Scias, debere præsupponi licentiam pœnitentis, loquendi de rebus in confessione auditis.

11. Persona rudis reticens mortale in confessione, nec putans se per hoc peccâsse, non cogatur ad repetendam confessionem. Ita colligo ex Dela-Cruz. de Pœn. q. 3. d. 4 & securum puto.

12. In interrogatione simplicium addenda particula. *aliquando.* Nam nonnulli ex simplicioribus licet semel vel bis in materia mortaliter mala peccaverint, id parum advertunt. Confundunt etiam simpliciores unum cum alio, unde clarè interrogentur.

DISTINCTIO LXXVI.

De Quidditate. Institutione. Necessitate. Materia. Sacramenti Extremæ vnctionis ?

NOta. Congruè hoc Sacramentum dicitur extrema vnctio, quia vltimò eâ vngitur homo. primò enim ungitur in baptismo. 2. in confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. tandem in extrema unctione.

Dico 1. Extrema vnctio, *est unctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ ac etiam corporis si expedit, divinitus ordinata.* Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & D. Iacobus promulgavit. Probabile est esse institutum, vna cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit huius consummativum. Gonet in Manuali Thom. §. 1. de Extrema Vnct. Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos oleo vngere infirmos, ipsum potius insinuavit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc vnctionem etiam non baptizatis conferebant. De necessitate huius idem ac de necessitate confirmationis.

Dico 2. Materia remota extremæ vnctionis est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum. Non tamen est necessarium necessitate Sacramenti esse benedictum ab Episcopo, sufficit enim ex commissione huius benedici à Sacerdote, ut probat Gonet l. c. §. 2. Si Parochus seclusâ necessitate, oleo præcedentis anni vtatur à gravi peccato non excusatur. Possevinus & alii. Non benedictum posse in necessitate misceri benedicto, sed in minori quantitate, docet Samuel de Lub. Dela Cruz & alii.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti est vnctio. Quia cum in vsu consistat, actionem habet pro materia. Hanc vnctionem fieri per modum crucis, non est necessarium. Sylv. & alii, convenit tamen.

Dico 4. Forma huius Sacramenti est hæc. *Per istam sanctam vnctionem & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum in nomine Patris &c.* hæc, *in nomine Patris &c.* non sunt de essentia formæ. cùm hoc Sacramentum non sit Sacramentum fidei. Eadem forma in omnibus vnctionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine. Nec per tot vnctiones & formas, hoc Sacramentum cessat esse vnum. Quia hæ partiales vnctiones & formæ, ordinantur ad vnum finem & effectum, nempe ad tollendum omnes reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur & animam deprimunt.

DISTINCTIO LXXVII.

De Ministro Extremæ vnctionis.

DIco 1. Solus Sacerdos est Minister huius Sacramenti. Patet ex illo Iacobi 5. *inducat Presbyteros.* Et sic Diaconus etiam de licentia Papæ nequit illud ministrare. Imminente mortis articulo, si non adsit proprius Sacerdos, potest vngere omnis Sacerdos, sicut etiam in tali casu communicare, sub spe ratihabitionis, scilicet,

scilicet, credendo proprium Sacerdotem, hoc ratum habere, eiq; placere, consequenter Regularis in dicto casu ministrans extremam vnctionem non incurrit excõmunicationem. Immo, si infirmus sine omni Sacramento deberet decedere, obligaretur hanc sub p. m. ministrare. Vivaldus de Extr. vnct. & alii. Quicunque autem curam animarum gerunt, absolutè obligantur sub p. m. ministrare vnctionem petentibus. Opat. de Ext: vnct: q. 7. Gab. à S. Vinc. V. Ext. vnc. & alii. Docetur etiam & rationabiliter, licere excommunicato denuntiato, quamvis tempore interdicti, vngere infirmum non confessum, in mortis articulo, & absente alio, qui vngat. sed hic casus rarus, & procedit de infirmo amittente usum rationis, nec petente Confessarium. cum Sacerdos excommunicatus denuntiatus, concurrentibus attactis, possit absolutionem impendere.

Dico 2. Stante necessitate potest hoc Sacramentum à pluribus ministrari; ita ut unus unam, alius aliam partem ungat, modò quilibet independenter ab alio vngat. Immo vnâ vel alterâ parte vnctâ, Sacerdoteq; v. g. mortuo, alius cæteras vnctiones prosequatur, factas non repetendo, ne sacrilegus judicetur.

Dico 3. Possunt Regulares hoc Sacramentum ministrare. 1 suis familiaribus, hospitibus, iter agentibus, peregrinis qui in eorum monasteriis sunt infirmi, cùm non deceat vocare Parochum, ut in loco exempto, suam exerceat jurisdictionem. 2. Architectis & cuiusvis artis ministris, qui in monasterio operã dant, licèt sint illius Vrbis cives, illiusvè loci incolæ, habeantq; in eo domicilium. Vnde si contingat, aliquem corripi morbo periculoso & repentino, in monasterio, ut de facto vidi observari in uno (ait Gab à S. Vinc. l. c ex quo hæc tota conclusio sumitur) qui ex alto loco cecidit, & animam ferè agebat, licet esset tempus vocandi Curatum parum distantem, Religiosi illius Conventûs illi ministrabant Sacramentum hoc. Non enim convenit quòd Curatus ministret hoc Sacramentum actumq; jurisdictionis exerceat in loco exempto, qui censetur ratione exemptionis esse extra territorium, & diœcesim, & multò magis extra Parochiam.

Dico 4. Possunt etiam Regulares hanc Sacram vnctionem ministrare, illis qui se ibi receperunt, ut Ecclesiæ gauderent immunitate. Præterea omnibus illis quibus contigit intra monasterii septa repentino casu hoc indigere Sacramento propter rationem jam dictam. Hoc idem extendunt aliqui ad Regularium grangias, ut scilicet possint Regulares laicis ibi manentibus hoc Sacramentum ministrare. quia nomine Conventûs in favorabilibus, veniunt grangiæ, cùm sint quædam partes conventûs. quædam quasi eremitoria. Gab. à S. Vinc. l c. quoad omnes partes. Romæ 1668. impressus.

DISTINCTIO LXXVIII.

De Subiecto, effectu & ritu huius sacræ vnctionis.

Dico 1. Homo fidelis lethaliter infirmus est capax huius vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iac. 5. non tamen expectandum extremum periculum, Mi-

nistretur ergo hæc sacra vnctio infirmis, de quorum vita timetur Præ senio deficientibus. amentibus, lucida intervalla habentibus. devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timeatur. Immo secundùm Samuelem de Lub. & Armillam licèt antea non petiissent. modò sint personæ, bonæ vitæ, secus si vita sit notoriè mala Adultis baptizatis & mox in articulo mortis constitutis. cùm in talibus post baptismum mentis debilitas, & contra dæmonem pugna remaneat. cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis in partibus vicinis. Quia licèt exteriùs per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per potentias interiores illis correspõdentes Gab à S Vinc. & alii. ex S. Th. in 4. d. 23. q. 2. a. 3. q. 3. in Corp. Ex vulnere morituris. Samuel & alii.

Dico 2. Hoc Sacramentum negari debet sanis. conflictum, mare procellosum ingredientibus, ad mortem damnatis, mulieribus in partu existentibus, nisi ex morbo in periculo mortis versentur. amentibus à nativitate, pueris rationis usu carentibus, peccatoribus, obstinatis, mortuis, de quibus si dubitetur, detur sub conditione.

Dico 3. Necessariò vngendi sunt quinq; sensus, tanquam quinq; peccandi radices. Nonnullæ particulares Ecclesiæ, etiam pedes propter gressum & renes propter concupiscibilis ardorem vngunt. Sed renum vnctio in mulieribus pudoris gratia omittitur. Observes, Sacerdotes non in palma. ubi chrismate vncti, sed in exteriori manûs parte, vel infra palmam vngi debere, licèt absolutè nihil referat in palmis vngi, ut docet Palud. in 4. d. 23. q. 3. a. 3. an vero inter partes vngendas necessariò servandus ordo, negandum est, sed quòd utrumq; organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præsenti punc. 5. ex Naldo. ubi viget consuetudo.

Dico 4. Tempore necessitatis sufficit unam singulorum sensuum vngere partem, & vnam formam continentem plures partiales proferre, v. g. *per istam vnctionem & suam pijssimam misericordiam Indulgeat tibi Deus, quicquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum* Quidam putant, sufficere vnum sensum magis obvium, vel potius caput, quòd in eo sensus maximè vigeant, vngere dicendo, *per istam &c. quicquid deliquisti per visum* v. g. *vel per quinq; sensus tuos* Sed securiùs in casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter sine forma crucis ungere, & unam formam, de qua à principio conclusionis dicere Adde si periculũ infectionis, licet uti instrumento decenti.

Dico 5. In una infirmitate, in qua infirmus nonnisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra unctio iterari. Sed si post unctionem in periculo mortis, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore, arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum ungi.

Dico 6. Sacramenti extremæ unctionis tres præsertim numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum, quæ sunt debilitas ad bonum, ad resistendum diaboli tentationibus, ad sustinenda mala, proclivitas ad malum, & hic

& hic effectus est primarius. 2. est remissio peccatorum. 3. est sanitas corporis, quando expedit. Præter hos sunt & alii, scilicet, diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, & sic velox ad cælum transitus, decedentis protestatio, quòd in fide moriatur. Spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio. Sed spiritualis hilaritas & sequentes ad primum initio conclusionis positum reducuntur.

Q. V. sicut in aliis Sacramentis tria distinguuntur, scilicet, res tantùm, Sacramentum tantùm, res & Sacramentum simul. ita & in hoc? ℞. quòd sic. Vnde in hoc Sacramento res tantùm est gratia. Sacramentum tantùm est extrema unctio, seu potius compositum ex unctionibus & verbis, res & Sacramentum simul est spiritualis animæ hilaritas. nam hæc & significatur per signum externum, & significat ulteriorem animæ sanctitatem, v. g. robur contra debilitatem ad bonum, & proclivitatem ad malum, quæ ex peccatis præcedentibus & præsentia morbi causantur. Gonet in Man. de Extr. vnct. § 5.

Dico vltimò, Hoc Sacramentum est Conferendum post susceptam Eucharistiam. omisso hoc ordine non est peccatum sicut & non adhibere ministrum dum Sacerdos hoc ministrat, non est peccatum. Bonac. de Extr. vnct. punc. 6. cum Barthol: ab Angelo. nisi aliter sit receptum per decreta Episcopi. Omittere tamen omnes orationes ab Ecclesia præscriptas, est mortale. Naldus in præsenti & alii. quod non procedit, non recitando septem psalmos pœnitentiales, ut docet Bonac. l. c. cum Naldo & aliis. supplendæ orationes si ob casum necessitatis omissæ, & vnctus supervivat. Candelæ ob reverentiam Sacramenti adhibendæ, si secluso periculo irreverentiæ & scandali non adhibeantur, non est mortale, singulæ vnctiones novâ stuppâ detergantur, quæ deinde comburenda. an verò tanta sit necessitas præcepti, uti ministrum sacra veste dum infirmum vngit, ita ut eâ deficiente omittenda vnctio? affirmat Bonac. cum aliis l. c. Quoad hos ritus consulatur proprium Rituale, consuetudo & Episcoporum leges.

DISTINCTIO LXXIX.

De Quidditate, institutione, necessitate, materia & Forma Sacramenti Ordinis.

NOta. Congruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo Ecclesiasticæ dignitatis gradu debitè disponimur & collocamur.

Dico 1. Ordo est *Signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato.* Magister in 4. d. 24. & S. Th. in Supp. q. 65. a. 2. Institutus à Christo Dño in ultima cœna. Trid. S. 22. c. 1. dicente, *hoc facite in meam commemorationem.* secundùm comm. sent. Oparov. de Sac. Ord. d. 1. q. 1. & licet tunc præcipuè institutum Sacerdotium, tamen & alii Ordines instituti, utpote eminenter in Sacerdotio contenti & ad hoc ordinati. Est autem ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ utilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis

ritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter, sed toti Ecclesiæ, & non cuilibet in particulari.

Dico 2 Sicut in aliis Sacramentis tria distingui solent, scilicet, Sacramentum tantùm, res Sacramenti tantùm, res & Sacramentum simul, ita & in hoc. Sacramentum tantùm est res externa & sensibilis cæremonia, quæ in collatione ordinis adhibetur. res tantùm, est gratia sanctificans. res & Sacramentum, est character, qui per rem externã significatur & simul gratiam sanctificantem significat.

Dico 3. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima est talis rei traditio. Forma sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cùm facultatis, quæ confertur, expressione.

Dico 4. Contactus materiæ est de necessitate Sacramenti Ordinis. aliàs nõ tangens non reciperet Ordinem. Quia in forma exhibitionis materiæ est verbum *accipe*. Nonnulli negant talem contactum esse de necessitate Sacramenti. Contactus & verba ab Episcopo prolata debent esse simul saltem simultate morali, scilicet, tangendo paulò ante vel post Episcopi verba. Docent aliqui apud Opat. l. c. q. 4. probabile esse, qui tangit calicem, etiam patenam superpositam censetur tangere. Vnde & qui unâ manu tangit calicem, alterâ patenam, sed non hostiam, vel hostiam & non patenam, verè ordinatur.

DISTINCTIO LXXX.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

DIco 1. Solus Episcopus est ordinarius Sacramenti Ordinis Minister. Quàmvis excommunicetur validè ordinat. cum adhuc characterem Sacerdotalem per Episcopalem ordinationem extensum retineat. Ex commissione Papæ simplex Sacerdos Minores verè confert. Idem habent Abbates Sacerdotes, & benedicti, respectu Regularium sibi subditorum, non verò respectu sæcularium subditorum, quibus nec dimissorias concedere valent, sacro Concilio Trid. Sess. 23. C. 10 vtrumq; determinante. An vero Abbati possit à Summo Pontifice committi facultas conferendi majores? controvertunt Theologi, Labat. & Gonet. de Diaconatu & Sacerdotio negant.

Dico 2. Non omnis Episcopus licitè ordinat, sed propriùs, qui est vel originis, vel domicilii, vel beneficii. Episcopus originis ille est, in cuius diœcesi ordinandus natus est, & ubi parentes domicilio potiuntur, non verò ubi fortuitò natus. Episcopus domicilii dicitur Episcopus loci, in quo ordinandus habitat, vel incipit habitare, cum animo ibi semper manendi, vel in quo indicat, se domicilium constituere, ut si emit domum, si eò majorem partem bonorum transtulit. Episcopus beneficii, est Episcopus loci in quo ordinandus beneficium habet, præsertim residentiale.

Dico 3. Episcopus licitè ordinat subditum alteriùs diœcesis, si veniat cũm dimissoriis, quarum concessio ad Episcopum spectat ex Trid. Sess. 23. C. 10. Quas

tamen

tamen Capitulum sede vacante in duobus casibus ex Trid. Sess. 7. C. 10. concedit. scilicet, quando Episcopatus per annum vacat, & cùm quis ita arctatur, ut si tunc ad Ordines non promoveatur, de amissione beneficii recepti vel recipiendi agatur.

Dico 4. Licitè etiam ordinat Episcopus suum familiarem alterius diœcesis subditum, qui per triennium secum est commoratus, modò illi statim beneficium conferat. Trid. Sess. 13 C. 9. Hoc non procedit de titulari, utpote diœcesim in qua Ordinandus domicilium acquirat, non habente.

DISTINCTIO LXXXI.

De Subiecto Sacramenti Ordinis.

Dico 1. In Ordinando hæ requiruntur conditiones 1. ut sit masculus. 2. ut sit baptizatus. 3. Confirmatus, Suscipiens tamen vel ministrans Ordinem non præmissâ confirmatione venialiter tantùm peccat secundùm Soro, & alios. 4. Initiatus primâ tonsurâ, valet tamen ordinatio ante tonsuram. Immo Presbyteratus ante alios Ordines collatus valet, Episcopatus tamen ante Sacerdotium, nullus. Aliàs hæc conditio vocatur Gradatio.

5. Vt sit legitima ætas. sed quo ad valorem, verè ordinatur infans ratione carens. S. Th. in Supp. q 39. a. 2. Nec, adepto usu rationis, tenetur ad castitatem cùm votum sit deliberata promissio. Aliter de Episcopatu sentiendum, hic enim ante usum rationis collatus, nullus. S. Th. l. c.

Quæ legitima ætas quo ad suscipiendos licitè ordines? R. pro tribus Minoribus septem completi. pro Acolythatu, duodecim completi. pro Subdiaconatu. 22 pro Diaconatu, 23. pro Sacerdotio, 25. inchoati, pro Episcopatu, 30. completus. In defectu ætatis quo ad Sacros Ordines solus Papa dispensat. Adverte, si vltimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari, quia in favorabilibus dies inchoatus habetur pro completo. *l. quâ ætate ff. de testam.*

6. Intentio, vel propria, ut in adultis, vel Ecclesiæ, in usu rationis carentibus. præter hanc recipiendi Sacramentum debet esse intentio valedicendi mundo.

7. Morum probitas testimonialibus à Parocho & Scholæ Magistro comprobata. Trid: Sess. 23. C. 5. vel à simili, ut in Regularibus, si expedit Scias, ad solos Minores, literas testimoniales, etiam à Scholæ Magistro exigit Trid.

8. Dimissoriæ, si alibi ordinatur, etiam pro primâ tonsurâ Quas Regularibus concedit proprius Prælatus ex privilegio PP. Benedictinis Vallisoletanis à Clemen. VIII. concesso.

9. Vitæ bonitas, hoc est, esse in gratia.

10 Scientia. Prima tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare. Trid. l. c. C. 4. minores non dentur, qui saltem linguam latinam non intelligit. Trid. C. 11 addit, *nemo ijs initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat.* In Subdiaconos & Diaconos non ordinentur qui literis & ijs quæ ad Ordinem exer-

cendum pertinent, non sunt instructi. Trid. C. 11. addit *Sciant, maximè decere, si saltem diebus Dominicis & solemnibus, cùm altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.* Per litteras intellige, Divinas, quas v. g. Cathechismus Romanus ex Decreto Tridentini, jussu Pij V. à PP. Prædicatoribus editus, & similes libri continent. Sacerdotium denegetur non habenti scientiam; qua populus necessaria ad salutem doceatur, eique Sacramẽta administrentur. Trid. C, 4. Moraliter peccat, qui indigno ordines confert. quia infideliter dona Dei dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit, honorique Divino. S. Th. in supp. q. 36. a. 4. Hæc conditio ab aliis, vocatur Examen.

11. Temporum interstitia serventur. Vnde minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum. & eadem interstitia serventur inter alios Ordines. Hæc non sunt Mathematicè computanda. sed moraliter & juxta Ecclesiæ ritum, v. g. ab vno paschate ad aliud, licèt inter primum & secundum pascha non sint omnino expleti duodecim menses. Episcopus cum suis subditis & Regularibus justa de causa dispensat in interstitiis. Idem valet Vicarius Capituli sede vacante ex declaratione Card. apud Farinacium decis. 234. Possunt tamen Regulares cum suis subditis dispensare in interstitiis, ex privilegio Greg. XIII. concesso Societati, quod Dela-Cruz L. 2. c. 9. d. 1 de statu Relig. & Suarez relatus in Summa Dia. V. Ordo, & alii extendunt ad omnes Religiones communicantes. Quod si recipiantur Ordines non servatis interstitiis, nec obtentâ licentia, seu dispensatione quoad hoc nulla censura, nec irregularitas incurritur, quia non est in jure descripta. Opat. d. 3. de Sac. Ord. q. 1.

12. Tempus quo Ordines conferuntur servetur, scilicet, conferantur sabathis quatuor temporum, nec non Sabatho *sitientes*, & Sabatho S. tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & festivis, dummodò non videatur Episcopus tènere generalem ordinationem. sed prima tonsura quolibet die conferri potest,

13. Requiritur locus, qui in ordinatione solemni est Ecclesia, in privata, sacellum vel capella.

14. Necessarius titulus, qui triplex est, beneficii, patrimonii & paupertatis, seu professionis in Religione approbata. Si beneficium & Patrimonium simul, sufficiunt ad sustentationem, possunt Ordines conferri, secus si beneficio vel patrimonio insufficienti, elèèmosynæ conjungãtur. cùm hæ sint incertæ. S. C. apud Quarantam, sicut & ad titulum beneficii temporanei, vel Capellaniæ amovibilis, ad quem præsentatur per patronum valentem quoties vult Capellanum amovere, nõ licèt Ordines cõferre, Dela C. de Sac. Ord. d. 8. & alii. cùm hæc nõ veniant nomine beneficii simpliciter. vnde cooperantes ad talem ordinationẽ mortaliter peccant contra Trid. & sic ordinatus suspenditur. ait Dela-Cruz l. c. cum Led. An verò actualis professor ordinari possit sub certa spe habendi quo vivat? probabiliter docet Corduba in Sum. q. 36.

Tandem necessarium est carere impedimentis de quibus in sequenti.

Dico

Dico 2. Prohibentur ad Ordines promoveri. 1. ignoti. 2. bigami. quia per bigamiam tollitur vnitas Sacramenti. cum bigamus pluribus suam carnem diviserit. 3. neophyti. 4. corpore vitiati. 5. de illegitimo thoro nati. Sed cum his dispensat Episcopus ad Minores, & ad beneficia sine cura, ad beneficium autem curatum, ad dignitates, &c, solus Pontifex. 6. servi. cùm nequeant se alteri mancipare, absq; sui Domini facultate. Si ordinantur tenet Ordo, sed carent Ordinis executione. 7. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v, g. tutores. 8. homicidæ, quàmvis justè occidant, ut carnifex, mandans &c. Se vel alium mutilans. V. dicenda. in 3. d. 25. conc. 10. infirmos bonâ fide vertens, non subjacet huic irregularitati, quàmvis mors casu sequatur. tempore S. Th. ut ipse 3. p. q. 39. a. 4. fatetur, etiam se ipsum defendens & occidens, irregularis erat. Sed jam revocatum, si sit defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ecclesiastici statuentes judices ac hortantes ut justitiam servent, non sunt irregulares, sicut, nec, proximum, dum occiditur, defendere omittens, si ex officio defendere non tenebatur. 9. hermaphroditi, si æque vel magis fœmineo sexu polleant. in quo sexus virilis prævalet, secundùm Fernandez p. 2. C. 10. §. 7. ex D. Ant. & Sylv. quàmvis res non pateat, & sic characteris secundùm communem capax, ob irregularitatem ordinari prohibetur. alii negant talem esse irregularem, nisi res sit notoria, 10. omnes alii irregulares & censuris affecti.

DISTINCTIO LXXXII.

Explicatur numerus Ordinum.

Dico 1. Septem sunt Ordines. scilicet, Presbyteratus, Diaconatus Subdiaconatus, Acolythatus, Lectoratus, Exorcistatus & Ostiaratus. Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. unum inquam perfectione finis, cùm omnes ad vnum finem, scilicet, Eucharistiam, ordinentur. Omnes ratione Sacramenti gaudent. cùm omnes secundùm S. Th. in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in Corp. characterem imprimant, Caiet. Sotus & Victoria apud Opat, d. 1. de Sac. Ord. q. 3. solum Sacerdotium fatentur esse Sacramentum, sed hic l. c. eos doctè excusat. Characteres Ordinum specie inter se, sed incompletâ, distinguuntur. Labat, de Sac. Ord. §. 3. in resp ad argum. Primi tres vocantur sacri. tum quia proximiùs accedunt ad Eucharistiam, tum quia habent annexum votum solemne castitatis. Amplè, possunt dici omnes sacri.

Dico 2. Prima tonsura non est, nisi largo modo, ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multominùs cantoratus. cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam. Immo nec Episcopatus est propriè Ordo sed Ordinis eminentia S. Th. l. c. q. 3. a. 2. in Corp. & in Supp. q. 40 a. 5. Idem docetur de Papatu, à fortiori nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo. de Cardinalatu N, Cardinalis Turrecremata affirmat, cum aliis

 tamen

tamen negandum. cùm non gaudeat consecratione & charactere, ut probabile judicat Cinius, Cardinales semper fuisse in Ecclesia, licet non sub isto nomine.

Q. Quid est characterem Sacerdotalem per consecrationem Episcopalem extendi? ℟. reddi capacem ad conficienda duo Sacramenta, quæ simplex Sacerdos ex vi præcisè suæ ordinationis, non potest conficere, nempe Confirmationem & Ordinem.

DISTINCTIO LXXXIII.

De quidditate, institutione, materiâ, formâ, characteris, impressione Ordinum in particulari.

DIco 1. Presbyteratus est *spiritualis potestas, quâ Ordinatus in Presbyterũ, corpus & Sanguinem Christi D. conficit.* Institutus a Christo D. in vltima Cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem suum convertente. Eius materia remota est calix cum vino, & patena cum hostia. Proxima, horum traditio. Probabile est aliquibus, DD. conferri Sacerdotium, etsi ex oblivione non ponatur vinum in calice Forma huius Sacramenti hæc. *accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasq; celebrandi in nomine Domini.* Si sequentia omitterentur, scilicet, *accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata remittuntur eis*, imperfecta esset Sacerdotis potestas, cùm, tunc non posset à peccatis absolvere. Character imprimitur in traditione calicis cum vino, & patenæ cum hostia accedente debitâ verborum formâ. Dum Episcopus pronunciat, *accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata &c.* non confertur character, sed prior extenditur ad novum effectum, datur enim potestas obsolvendi à peccatis. Ad dandam potestatem absolvendi à peccatis, secundùm Dela Cruz & alios tantùm ex præcepto adhibetur impositio manûs, secundùm Gab. à S. Vinc. & Gonet est essentialis, quod conformius menti S. Præceptoris in 4. d. 24. q. 3. a. 3. ad 2.

Dico 2. Diaconatus est *spiritualis potestas; quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere.* Institutus à Christo D. dum in Cœna corpus & sanguinem discipulis distribuit. Materia remota, liber Evangeliorũ, proxima eiusdem traditio. Nota. excepto Sacerdotio sufficit materiam tradere per Archidiaconum, Sà V. Ordo. n. 6. Forma, sunt Verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat. de Sac. Ord. d. 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Gab. à S. Vinc. pro perfectione & complemento. Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio. & modo est apud Græcos. Vnde ad similes objectiones dic, materiam à Christo D. in genere, in specie, ab Ecclesia determinatam, V. Gonet in Man. de Sac. Ord. C. 3. in solut. ad 1.

Dico 3 Subdiaconatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare.* Institutus à Christo D. linteo se præcingente ac discipulorum pedes lavante,

Eius

Eius materia remota calix vacuus & patena vacua. proxima horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat. l. c. præter assignatam materiam proximam assignat traditionem libri Epistolarum. sed Gab à S. Vinc. hanc dicit esse complementum & partem integralem ad explicandum actum secundarium.

Dico 4. Acolythatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos, cum vino & aqua, ac candela deferre.* Institutus à Christo Dño Ioan. 8. dicente. *ego sum lux mundi &c.* Eius materia remota, saltem unus urceolus & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum, traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundùm. S. Th. in Supp. q. 38. a. 5. ad 6. & in 4. dicit. q. 3. a. 3. ad 6. cùm iste actus sit principalior & immediatius ad Eucharistiam ordinatus, fit enim materiæ præparatio. in candelabri traditione, utpote actu secundario, character potiùs extenditur, quàm imprimitur. Et licèt Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalius, sed notius.

Dico 5. Exorcistatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest dæmonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiæ sumptione impediat.* Institutus à Christo D. septem dæmonia è Magdalena ejiciente. ejus materia remota liber exorcismorum, proxima, traditio, forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 6. Lectoratus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere.* Institutus à Christo D. in medio Doctorum stante, & legente illa verba, *Spiritus Domini super me,* Isaiæ 16. Eius materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma. verba Episcopi. in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 7. Ostiariatus est *spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium potest dignos recipere & indignos ab introitu templi repellere ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.* Institutus à Christo D. ejiciente ementes & vendentes de templo. Eius materia remota claves Ecclesiæ, proxima eorum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam, & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

DISTINCTIO LXXXIV.

De Officijs Ordinum in particulari.

DIco 1. Sacerdotis officium est. 1. Offerre Missæ sacrificium, quâ ratione dicitur sacra faciens, huc revocatur, preces pro populo ad Deum fundere. 2. benedicere, quâ ratione dicitur sacrans. 3 præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer dux inter personas consecratas. 4. prædicare, qua ratione dicitur sa-

cra docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione dicitur sacra dans. Vnde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quò revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Dico 2. Officium Diaconi est. 1, Ministrare ad altare. 2 Solemniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 3. prædicare, saltem per modum catechizantis. 4. Evangelium in Missa solemni cantare, & in matutino homiliam recitare.

Dico 3. Officium Subdiaconi. 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono ut Sacerdoti offerat præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa cantare. 3. Pallas & corporalia abluere.

Dico 4. Officium Acolythi est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturque sacrificium 2. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Dico 5. Officium Exorcistæ est nomen Domini super energumenos & catechumenos invocare, sicq; eos ut sacris interesse queant, præparare &c. jam tamen soli Sacerdotes id præstant.

Dico 6. Officium Lectoris. 1. Prophetias in Ecclesiâ legere, Categh: Tridentini, apud Opat. de Sac. Ord. d 4. q 2. dicit, etiam lectiones ex novo testamento annunciare, sed hic actus secundarius. cùm materia ordinationis Lectoris sit liber prophetiarum. Immo D. Cyp. apud Opat. l, c. refert eum aliquando legisse Evangelium supra pulpitum, sed hoc intelligendum extra Missam & dum nocturnum officium peragitur. Adverte dum dicitur Lectoris munus, prædicare, intellige, recitativè, scilicet, legendo publice prophetarum libros 2. Catechumenos fidei rudimenta docere. Cave, ne existens in Minoribus panes & novos fructus benedicas, hoc enim iam Lectori non committitur.

Dico 7. Officium Ostiarii. 1. cymbalum tempore sacrificii pulsare. 2. Ecclesiam aperire. 3. & librum ei qui prædicat Plura de his V. apud Opatov. l c. Scias officia Diaconi & Subdiaconi nullo modo præstari posse à laico, seu non existente in Minoribus. Gab. à S. Vinc. V. Ordo. Secundùm aliquos, ait idem, officia Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo.

QVÆSITVM.

Qui sunt effectus & ritus Ordinum.

℞ ad 1. Duo præsertim effectus numerantur, scilicet, augmentū gratiæ & character Ad 2. Ritus, hi inter alios. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dentur sine Missa 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus concesserit. 4. Cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica. In Diaconum præter hæc, cum stola, in Sacerdotem, cum his, insuper cum casula omissâ Dalmatica, accedat.

DISTIN-

DISTINCTIO LXXXV.

De Sponſalibus.

NOta 1. *Sponſalia ſunt mutua futurarum nuptiarum promiſſio*, S. Th. in Supplem. q. 43. a. 1. & ſic requiritur ut uterque promittat, nec ſufficit acceptare alterius promiſſionem, niſi etiam intendat ſe obligare. non etiam ſufficit ſimplex propoſitum. v. g. volo te in meam. cùm hoc non inducat obligationem, ut patet in voto, niſi quis intendat ſe obligare.

Nota 2. Sponſalia fiunt quatuor modis S. Th. l. c. 1. nudâ promiſſione. v. g. accipiam te in meam, & viceverſa. probabilius eſt, hanc non ſufficere. non aliam ducam, quàm te. Bonac. de mat. q. 1. punct. 1. n. 13. cum communiori. quia dicta verba faciunt ſenſum conditionatum. ſi aliquam ducam, non aliam quàm te, tenetur tamen ducere, ſi ſic deceptam violavit. 2. datis arrhis ſponſalitiis. v. g. pecunia, vel alio ſimili. 3. annuli ſubarrhatione, 4. Interveniente juramento. non tamen valent, licèt ſint jurata, ſi prima non ſunt legitimè diſſoluta. Sylveſter V. Sponſ: n. 40. Armilla n. 1. ſicut non valent, licèt ſint jurata, interveniente metu invalidante matrimonium. Sà V. ſponſ: n. 5. & probabile judicatur in Sum. Dian. V. metus. n. 7.

Nota 3. Duplex eſt Sponſaliorum effectus. 1. Obligatio ſub mortali contrahendi matrimonium. S. Th. citatus ad 3. niſi adſit legitimum impedimentum, hæc obligatio non neceſſariò antecedit matrimonium, ſicut & ſponſalia non neceſſariò antecedunt matrimonium. Sponſi in foro contencioſo non compelluntur. quia matrimonia coacta malum exitum habere conſueverunt. S. Th. in 4. d. 27. q 2. a. 1. ad 2. niſi interveniſſet juramentum ut quidam dicunt. Sed neq; propter hoc cogendi ſunt ob dictam rationem. Arm. V. Sponſ: n. 7. ex Panormitano. Sed hæc locum habent dum fundamentaliter timetur malus exitus V: Petrum de Ledes. in præs.

Qui temerè retrocedit, amittit munera; Conſtans vero non.

Secundus Sponſaliorum effectus, eſt inhabilitas contrahendi cum conſanguineis ſponſi vel ſponſæ in primo gradu tantùm, quod dicitur impedimentum publicæ honeſtatis. Trid. Seſſ. 24. de Mat. c. 3.

Dico 1. Sponſi vel propinqui ſponſorum, vel ſtricti eorum amici, non poſſunt apponere pœnam gravem vel levem ſolvendam ab eo, qui non ſteterit ſponſalibus, ex c. gemma. de ſpons. ſi appoſuerint, non tenentur eam ſolvere, nec in foro externo, nec in foro interno, licèt juramentum intervenerit. quia juramentum non obligat ad rem illicitam. Bonac. de Spons. punct. vltimo n. 1. & 2.

Apponere huiuſmodi pœnam non eſt mortale ſecundùm Caiet. V. Sponſ: & alios. veniale tamen.

Dico 2. Perſona nobilis & dives, quæ iniit voluntariè ſponſalia cum ignobili & paupere, cuius conditionem non ignorabat, tenetur matrimonium contrahere. nam cùm eſſet conſcia conditionis, & voluerit ſponſalia contrahere, tene-

tur

tur adimplere promissionem, ex qua oritur obligatio sub mortali. Bonac q. 1 de Mat. p. 2. n. 2. cum communi, modo ex tali matrimonio non sequatur grave malum, vel magnum scandalum, ut graves rixæ inter parentes contrahentium, vel aliud grave incommodum, nam sponsus vel sponsa non tenetur adimplere promissionem futuri matrimonii, quando prævidet fore ut matrimonium sortiatur pravum exitum, idem, ex Nau. & Rodriq.

Dico 3. Qui sub ficta promissione defloravit virginem, tenetur sub mortali eam ducere S. Th. relatus à Labat de Mat. dub. 5. §. 5. nisi aliqua rationabilis causa oppositum suadeat, tunc enim satis est alio modo satisfacere. Oppositum D. Thomæ tenet Bonac. punct. 2. de spons: n. 5. cum aliis. Qui etiam ficté promisit jam per alium corruptæ alias bonæ famæ, quæ infamiam ob carnalem copulam incurrit, tenetur eam ducere. infamata enim, cui, ut competit nubet? Labat loco cit. secus dicendum dum nullum periculum infamiæ, tunc enim sufficit pro injuria satisfacere. Samuel de Lub. V. promissio n. 9. & alii. Hæc à fortiori currunt, si promissio ficta sit jurata tunc enim tenetur ducere, etiã ab alio iam corruptã S. Tho. 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4 adducens illud Isidori L. 2. de summo bono C. 31. *Quacunq; arte verborum quis jurat, Deus tamen, quis testis conscientia est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.*

Dico 4. Sponsalia quamvis jurata multis modis solvuntur 1. defectu ætatis, si quis non habeat septennium ferè completum.

2. Per religionis ingressum, & sermo est de religionis ingressu, ante professionem, qui mox dirimit. non potest tamen ingredi si sponsam violavit, & nullâ viâ, etiam per matrimonium ratum, potest damnum resarcire. nam si potest per matrimonium ratum damnum resarcire, contrahat, deinde ingrediatur.

3. Per simplex castitatis votum, etiam post sponsalia jurata emissum: nam sponsalia jurata censentur sub hac conditione facta, nisi perfectior status eligatur Bonac. d. 1. de Mat. punct. 5. cum aliis DD. idem de voto Ordinis sacri.

4. Per subsequens cum altera matrimonium. Nota contra Dela-Cruz obligatio sponsaliorum soluto per mortem matrimonio, sicut & dimissio religionis habitu non reviviscit. nam obligatio semel extincta non reviviscit. primam partem docet Armill. secundam Sylv. V. spons.

5. Per alterius sponsi fornicationem, quàmvis fœmina sit vi oppressa.

6. Per affinitatem supervenientem, etiam ex copula illicita. aut aliud impedimentum dirimens, immo quàmvis tantùm sit fama de tali impedimento.

7. Si sponsus huc & illuc vagetur, & longiùs vadat.

8. Si in contractu sponsaliorum tempus determinetur eoque completo vnus non velit contrahere, alter liber manet.

9 Si sponsalia facta sub conditione. & hæc non impleatur, v. g ut tanta dos (detur.

10. Per gravem infirmitatem v. g. per morbum gallicum, per magnam deformitatem. v. g orbitatem oculorum. vel si aliqua vitia detegantur, aut alia superveniant, quæ si antea scirentur, sponsalia non contraherentur.

11. Per graves inimicitias ortas inter sponsos.

Tandem

Tandem per utriusq; voluntatem. hæc probat Dela-Cruz de Mat. q. 2. n. 3. exceptis ijs pro quibus refertur. Bonac. n. 3. & alii n. 4. In prædictis casibus si sponsalia clandestina, vel causa manifesta, non est necessarium ut per judicem dissolvantur. Sylv. V. spons. n. 10. quod dictum supponit sponsalia clandestina esse valida. Immo nec damnantur peccati mortalis à Sâ V. spons. n. 5. contra Armillam V. spons. n. 14. cuius tamen sententia securior & elicitur ex duodecimo Canone pœnitentiali apud Mosc. in Elementis ad sacras Conf: p 5.

Dico 5. Per mutuum sponsorum consensum non ita solvuntur sponsalia ut liceat in eodem gradu ducere Bonac. q. 3. de Matr. p. 11. n. 7 adducens novam declarationem Cardinalium. si enim per mortem v. g. sponsæ non tollitur impedimentum publicæ honestatis ut passim docent DD. ex C. sponsam de sponsalibus, à fortiori non tollitur per utriusq; consensum.

QVÆSITVM.

An oscula, amplexus, & his similia, liceant sponsis?

℞. Oscula & amplexus libidinosa hoc est cum delectatione facta, non sunt mortalia inter sponsum & sponsam, si desit periculum pollutionis vel ulterioris consensus. Arm. V. spons. n. 14. Samuel de Lub. V. spons. n. 4. Eò quòd sponsus habeat aliquod jus, licèt tantùm inchoatum & imperfectum ad corpus sponsæ, & viceversa, amplexus verò solius benevolentiæ causa, nullo modo sunt peccata.

Nota hanc doctrinam non posse extendi ad tactus partium verendarum inter sponsos. Arm. V. impud. n. 2. & Samuel loco cit. nec ad delectationem de copula. non enim licet sub mortali sponsis delectari delectatione libidinosa, de copula futura.

Quare ad hæc & vlteriora peccata vitanda, non est vllo modo permittenda sponsis cohabitatio. magnũ enim periculum, quod in conscientia vitare tenentur.

DISTINCTIO LXXXVI.

De Bannis seu Denuntiationibus.

Dico 1. Antequam Matrimoniũ contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur, inter quos Matrimonium contrahendum Trid. Sess. 24. C. 1. Per omissionem denuntiationũ non invalidatur matrimonium, sed peccatur mortaliter, si omittatur sine facultate, aut legitima causa. cùm sic possint sequi gravissima mala, quamvis nulla censura ipso facto incurratur. Bonac. q 2. p. 6. n 5. & 7. cum aliis DD. suspendendus tamen ab officio per triennium omittens denuntiationes C. cum inhibitio de clandestina desponsatione. ex quo patet, quam cavendum Parochis, ne facilè advenas copulent. omittere unam denuntiationem non videtur aliquibus mortale propter parvitatem materiæ si Parochus sit certus moraliter non adesse impedimentum.

Dico 2. In vtraq; Parochia faciendæ denuntiationes, vel à proprio Parocho, vel ab alio de Parochi licentia, si contrahentes sint diversarum Parochiarum. Tridentinum enim sic loquitur, à proprio contrahentium Parocho, & Bonac. loco cit. n. 59. refert declarationem sacræ Congregationis.

Dico 3. Denuntiationes possunt fieri extra Ecclesiam v. g. in cæmeterio, sicut & matrimonium. Nec peccatur faciendo eas alio die, quàm festo, quando ingens multitudo populi confluit. hoc dictum probat Bonac. loco cit. n. 18. à fortiori possunt fieri, quando celebratur festum particulare ad quod populus confluit.

Dico 4. Dum adest causa valdè vrgens, sufficit una denuntiatio, aut saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur etsi non adsit facultas Episcopi vel Officialis: quia necessitas lege caret. v. g. quando periculum est in mora, & non patet aditus ad Episcopum, vel Officialem, & alias teneretur dispensare.

Quandò autem una tantùm de licentia Episcopi, seu alias, denuntiatio præmittitur, non statim eâ factâ matrimonium contrahendum, sed per aliquod tempus, judicio prudentis expectandum. Sanchez & alii apud Bon. loco cit. n. 56.

Dico 5. Causæ justæ omittendi denuntiationes sunt multæ. de quibus Vir prudens & timoratus judicet. 1. Quandò timetur matrimonium malitiosè impediendum. 2. Quando instat tempus, quo nuptiæ prohibentur, ut est adventus &c. quod autem fiat denuntiatio ter, scilicet in prima Missa, in Missa solemni diei, tandem hâc finitâ in Missâ ante matrimonium celebrandum, tantùm pura cæremonia est: cùm id parum juvet ad notitiam impedimentorum. 3. Cùm Magnates contrahunt: non enim timendum de impedimento: cùm Magnatum matrimonia publica. 4. Quando concubinarius, citò petit conjunctionem matrimonialem &c. Bonac. loco cit. n. 8. in his tamen debet constare moraliter non adesse impedimentum dirimens.

Dico 6. Dum matrimonium contractum sine denuntiationibus, propter aliquam vrgentem causam non potest consummari non præmissis denuntiationibus ita Trid. citatum. aliàs peccatur mortaliter propter periculum impedimenti, toties, quoties, consummatur. Bonac. cum multis aliis loco cit. n. 8. & 9. Ledesma tamen Lopez & alii ab eodem relati negant, si Parochus & contrahentes adhibuerunt sufficientem diligentiam, ut deprehendatur impedimentum.

Dico 7. Impedimenta matrimonii sunt detegenda sub obligatione peccati mortalis, etiam sub secreto scita: quamvis probari non possint: quia agitur de gravi proximi spirituali damno. præmittatur tamen correctio, si fructus speratur. Item quamvis tantùm audita, modò à persona fide digna. Secus si audita à persona nihil certi sciente, vel quæ non meminit à quo audivit: Bonac. loco cit. n. 20. cum aliis DD.

DISTINCTIO LXXXVII.

De Sacramento Matrimonij secundùm se.

Nota

NOta. Matrimonium in ratione contractûs naturalis, est legitima conjunctio maris & fœminæ in vsum conjugii individuam vitæ consuetudinem retinens. Labat de Mat. dub. 1. §. 2. in ratione Sacramenti est novæ legis Sacramentum à Christo D. institutum causativum gratiæ vnitivæ. Salazar, gratia enim quæ in hoc Sacramento datur significatur per modum vinculi & coniunctionis, & ordinatur ad mutuam supportationem item ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc. in exam. approb. tit. 1. q. 5. nec solùm in hoc sacram: significatur gratia conjugens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter vnio verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

Dico 1. Iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. in statu enim innocentiæ est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. in statu naturæ lapsæ, vltra hoc in remedium concupiscentiæ. In lege gratiæ à Christo Domino, in ratione Sacramenti S. Th. in Supp. q. 42. a. 2. Institutum inquam, sive Ioan. 2. in nuptijs, vel Matth. 19. dicendo. *quod Deus conjunxit homo non separet.*

Dico 2. Vtriusq; conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus expressus, est materia proxima, & forma huius Sacramenti, sub diversa tamen ratione, quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis est materia, quatenus habet rationem acceptationis est forma. Ita Theologi maximè Thomistæ cum Angelico D. in Supp. q. 42. a. 1. ad 1. & 2. Materia verò remota sunt ipsi cōtrahentes, vel corpora ipsorum. Et sic verba. *ego vos conjungo*, non sunt forma huius Sacramenti, immo nec ad valorem simpliciter necessaria. cùm ante Trid. valida fuerint matrimonia clandestina, ut patet Sess. 24. C. 1.

Scias. Verborum, *ego vos coniungo*, non est sensus, *ego vos coniungo, aliàs non coniunctos*, sed *confirmo & benedico vestram coniunctionem*, vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesiæ, ut pro veris cōiugibus coram hominibus sitis.* Dela C. de Mat. q. 1. n. 1.

Dico 3. Consensus in hoc Saeramento necessarius, debet esse expressus per verba de præsenti, vel per aliqua signa. nam cùm sit Sacramentum, debet constare rebus sensibilibus, sicut & alia Sacramenta.

Si puella interrogata, præ verecundia tacet, & adstantes pro ea respondent, ipsa non contradicente, fit matrimonium. nam illa taciturnitas cum aliis circumstantiis temporis & respondentium pro ea, est sufficiens signum sensibile, significans eius internum consensum. S. Th. in Supp. q. 45. a. 2. ad 3. Consensus ergo per verba de futuro expressus v. g. habebo te, non matrimonium, sed sponsalia efficit. S. Th. cit. a. 3. idem dic de his, contraho tecum pro anno futuro. at per verba, ex nunc habebo te in meam vxorem, fit matrimonium, cùm de præsenti consensum exprimant.

Dico 4. Consensus conditionatus ad valorem matrimonii sufficit, si apponatur conditio de præsenti. consensus tamen conditionatus apposita conditione de futuro, ordinariè loquendo, non sufficit. v. g. si Patri placuerit. quod si non expectato conditionis eventu consenserint in copulam affectu maritali, tunc fit

matrimonium, nec opus est novâ præsentiâ Parochi & testium .pro hoc insinuat declarationem Congregationis Cardinal: Dela Cruz q, 3. de Mat. n. 3. Et idem censet Navar. de matrimonio celebrato coram Parocho & testibus sub conditione licita, si antequam voluntas mutetur, impleatur conditio. tunc enim perficitur matrimonium, sine nova Parochi & testium præsentia. sed oppositum aliis videtur veriùs, quos tacitè refert Dela Cruz loco cit.

Dico 5. Consensus externus sine interno non efficit matrimonium. cùm omnia Sacramenta requirant intentionem S. Th. a. 4. talis tamen in foro Ecclesiæ potest adstringi. cùm hæc secundùm allegata judicet.

Et sic qui verbis de præsenti cum aliqua contraxit, non habendo consensum internum, verbis expressum, si per excommunicationem cogatur ut primam habeat in vxorem, debet potiùs patienter sustinere excommunicationem, quàm ad primam accedere. Ita in C. inquisitionis de sent: excomm. & S. Th. ad 3. & oppositum Magistri sent. est erroneum. nam ille accessus esset fornicarius. cùm esset accessus ad non suam. nec efficitur sua, quâmvis interveniat sententia in foro externo justa. juxta C. de sent. & re judicata. vel recedat secum vxorem veram ducendo, si fieri potest S. Th. ibidem. Hæc doctrina etiam procedit, dum matrimonium ob aliam causam est nullum.

Dico 6. Qui consensum fictum habuit, si non interveniat impedimentum dirimens, tenetur verè iterum cum conjuge defraudata contrahere matrimonium. ex Sylv. V. Lux & aliis, quæ injuria aliter non resarcitur. aliquando tamen excusabitur, v. g. si intercedat magna inæqualitas, aut si timeatur malus exitus, aut grave damnum &c. sed recompensatio non omittenda.

Dico 7. Minister essentialis Matrimonii, sunt ipsi contrahentes. cùm ipsi tantùm formam ponant, ut patet ex Conc. Flor. in decreto vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm minister accidentalis. aliàs matrimonia clandestina non fuissent valida ante Trid. quod est contra Sess. 24. Cap. 1.

Et sic Sacerdos in mortali matrimonio assistens non peccat mortaliter. contrahentes, licèt sint minister essentialis huius Sacramenti, cùm non sint specialiter consecrati ad hoc. non peccant mort. illud ministrando in mortali. Dela C. de Sacram. in genere. q. 4. n 4. peccant tamen mortaliter indignè recipiendo.

Dico 8. Omnis homo nullum habens impedimentum est subjectum Sacramenti matrimonii. Vt debitè ad hoc Sacramentum accedat, promittenda confessio & Eucharistia sumenda. Sed hoc tantùm consilium, præceptum verò, contritionem esse præmittendam, si contrahens in mortali existit. cùm si Sacramentum vivorum. Accedens ad hoc Sacramētum, intendat saltem virtualiter facere quod facit Ecclesia, & suscipere hoc Sacramentum non cum affectu libidinis, sed cum affectu suscipiendi prolem ad gloriam Dei.

Dico 9. Matrimonio iam contracto sponsi in eadem domo non cohabitent ante benedictionem in Ecclesia à Parocho vel cum licentia ab alio Sacerdote recipiendam, Trid. Sess. 24. C, 1.

Omitte-

Omittendo hanc benedictionem non incurritur mortale. Samuel de Lub. V. Bann. n. 5. & 6. Sa V. Mat. n. 6. sicut & omittendo solemnitatem nuptiarum nō est mortale. immo absolutè omittenda benedictio in secundis nuptiis ex parte viri & mulieris, vel mulieris tantùm, non autem in secundis nuptiis ex parte viri tantùm. cùm adhuc salvetur significatio conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Dico 10. Matrimonium inter absentes per literas vel procuratorem celebratum, est verum, patet ex usu Ecclesiæ sæpè talia matrimonia celebrantis, quæ deinde in præsentia conjugum non celebrantur. idem de sponsalibus dicendum si sit consensus vtriusq; vel saltem, si vterq; ratificet sponsalia nomine suo à Parentibus celebrata, aliàs enim sic à Parentibus facta, nec à sponsis ratificata non valent. Immo matrimonium inter absentes baptizatos celebratum per literas vel procuratorem, coram Parocho & testibus, est Sacramentum, tanquam probabiliùs tenendum.

Dico 11. Matrimonium amore divitiarum, delectationis captandæ, & ob similem causam inhonestam celebratum non caret culpâ veniali, sicut ob causam mortaliter inhonestam non caret culpa mortali validum tamen, sicut baptismus propter lucrum administratus est validus.

QVÆSITVM 1.

V. In Sacramento Matrimonii hæc reperiantur. scilicet, Sacramentum tantùm, res Sacramenti tantùm, res & Sacramentum simul? ℞. Sicut in aliis &c. vide additionem 4. in fine f. 54.

QVÆSITVM 2.

Quæ bona, finis, & effectus matrimonij.

℞. 1. Bona matrimonii sunt, fides, proles, Sacramentum, fides nè cum alijs Conjuges misceantur, proles, ut Christ'anè educetur. Sacramentum ut matrimonium non separetur.

2. Finis ad quem matrimonium institutum primò est propagatio speciei & conservatio individuorum. 2. Remedium concupiscentiæ. 3 commoditas obsequii vtriusque ad invicem.

3. Effectus Sacramenti matrimonii est gratia vnitiva, hoc est gratia sanctificans, ut importat mutuam concordiam, decentem usum matrimonii, moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem. rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem & fidelem dispensationem. Mosc. 2. p. Tyrocinii artis pœnitentiariæ §. 4. n. 25.

DISTINCTIO LXXXVIII.

De impedimentis impedientibus tantùm matrimonium.

NOta. Impedimenta matrimonii duplicia sunt, alia tantùm impediunt, ne licite contra-

te contrahatur matrimonium, validum tamen eſt. alia verò etiam contractum dirimunt, tanquam invalidum.

Dico 1. Impedimenta tantùm impedientia ſunt quinque votum interdictum, ſponſalia, catechiſmus, crimen.

Crimen eſt multiplex quo commiſſo non licet ducere vxorem. 1. Occiſio vxoris adulteræ propriâ authoritate facta. 2. Presbytericidium, per judicem declaratum. 3. Matrimonium cum moniali ſcienter contractum. 4. Suſceptio proprii filii in baptiſmo aut confirmatione malo animo, ut ſcilicet contrahat cognationem cum propria vxore. 5. Publica pœnitentia, ſed hæc iam non eſt in uſu. 6. Raptus alienæ ſponſæ. Sed hoc poſt Trid. eſt etiam dirimens ſecundum dicenda in ſequentibus. 7. Inceſtus cum propria affine, vel etiam cum conſanguinea ſed hoc ſecundum negat D. Th. & alii apud Dela C. q. 4. n. 1. Hoc impedimentum criminis juxta Sanchez, Ledeſma & alios apud Bonac. de Mat. q. 3. punct. 14. n. 21. non inducit mortale, etſi diſpenſatio non petatur.

Si quis diſpenſationem deſiderat, adeat Epiſcopum, qui in omnibus tantùm impedientibus impedimentis diſpenſat, excepto voto caſtitatis perpetuæ & religionis. Cand. aureum de Mat. n. 110. ex D. Antonino & Paludano.

Dico 2. Nomine voti intelligitur votum ſimplex religionis, aut caſtitatis; vel votum non nubendi.

Dico 3. Nomine interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur matrimonium ab Eccleſia Item ſi ab Ordinario loci aut curato interdicatur contrahere matrimonium, donec conſtet, non eſſe impedimentum, aut aliam ob cauſam.

Dico 4. Tempus interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam adventûs vſq; ad feſtum Epiphaniæ, & à media nocte ante feriam. 4. Cinerum, vſq; ad Dominicam in Albis incluſivè. Trid. Seſſ. 24. Cap. 10.

Interdicitur autem hoc tempore ſolemnitas nuptiarum, ut accipere benedictionem in Eccleſia, aut convivium ſolemniter celebrare. & contrafaciens peccat mortaliter. quia in re gravi transgreditur præceptum Eccleſiæ, Bonac. de Mat q. 3. punc. 14. n. 4. cum aliis. DD.

Non interdicuntur hoc tempore ſponſalia. Samuel de Lub. V. nuptiæ n. 1. idem non prohibetur contractus & conſummatio matrimonii, ſub mortali, atque bannorum publicatio. dummodo nullæ adhibeantur nuptiales ſolemnitates. Samuel num. 5. cum Paulo Piaſecio. Sicut & privatim traducere tempore interdicti ſponſam in domum ſponſi non eſt prohibitum.

Dico 5. Impedimentum Catechiſmi contrahitur ab eo. qui tenet infantem baptizandum. reſpondetque eius nomine miniſtro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c. & quidem ſi idem ſit patrinus Catechiſmi & baptiſmi contrahit impedimentum dirimens. ſi alius Catechiſmi, contrahit tantùm impediens. ſed negat Pontius relatus in Summa Dianæ. V. imped. n. 4. quia in Trid. dicitur ſpiritualem cognationem non contrahi niſi in baptiſmo & confirm: præter

hoc

hoc citat pro sua sententia declarationem sacræ Congregationis interpretum.

Dico 6. Impeditur Matrimoniũ ad dictum vnius maximè matris deponẽtis de aliquo impedimento testimonium. nisi interveniat juramentum in oppositum.

Impeditur etiam ad dictum vnius Personæ gravis, cui fides debetur, & de fama vel scandalo docet, etsi in oppositum interveniat juramentum parentum.

Quod si vnus testis dicat, audisse ab vno ex suis majoribus duos esse in quarto v. g. gradu consanguinitatis, non impeditur matrimonium inter eos nam vnus testis de auditu nihil probat. Secus si plures graves audissent, à pluribus fide dignis.

Vt verò matrimonium contractum dissolvatur, efficaciora debent adesse testimonia. nam hoc non dissolvitur sine plurium juramento: hæc è jure deducta reperies apud Dela Cruz. q 4 de mat. n. 3.

DISTINCTIO LXXXIX.

De impedimentis dirimentibus matrimonium iure naturali.

NOta 1. Impedimenta dirimentia & annullantia matrimonium de jure antiquo sunt 12. quibus de jure novo Tridentini addita sunt duo raptus & matrimonium clandestinum. comprehenduntur his versibus.

Error, Conditio, votum, cognatio, Crimen.
Cultûs disparitas, vis, Ordo, Ligamen. Honestas.
Si sis affinis, si fortè coire nequibis.
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis.
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia facta retractant.

Error Personæ, professio solemnis, ligamen, impotentia perfecta & perpetua, jure naturali dirimunt matrimonium, idem de amentia perpetua & de defectu ætatis sentiendum. alia dirimunt jure Ecclesiastico vide Dela C. q. 4. de mat. n. 2.

Nota 2. Hæc impedimenta non eo sensu dicuntur dirimentia, quatenùs solvant matrimonium, jam validè contractum. Sed dicuntur dirimentia, quia impediunt, ne validè possit contrahi. & sic professio solemnis facta post matrimonium ratum & illud dissolvens, item conversio unius conjugis ad fidem, dissolvens matrimoniũ in infidelitate consumatum, ut infra dicetur, non dicuntur propriè impedimenta.

Dico 1. Error essentialis dirimit matrimonium, tollit enim consensum pro matrimonio requisitum, talis error est circa personam. cùm matrimonium includat personas, quæ conjunguntur. Error verò accidentalis, & circa personæ qualitatem. v. g. circa bona fortunæ, non dirimit matrimonium v. g. si contrahas cum Bertha putans esse virginem, nobilem, divitem &c. cùm hæc ad essentiam matrimonii non spectent, nisi talis error in personam transfunderetur, v. g. si cum Bertha contrahere nolis. si non sit virgo, dives vel nobilis, in tali enim casu error consensum tollit S. Th. in supp. q. 51. a. 2. ad. 5.

Dico

Dico 2. Simplex castitatis votum non dirimit matrimonium iam contra-ctum, sed solùm impedit contrahendum S. Th. cit. q. 53. a. 1. nam matrimonium fortius est vinculum. cùm in eo fiat actualis corporum traditio. per votum autem simplex solùm fit promissio, rei promissæ non transferens dominium, & idem dicendum de voto ingrediendi religionem; Excipe simplex castitatis votum Patrum Societatis IESU, quod ex statuto Ecclesiæ matrimonium dirimit & eos verè religiosos facit.

Votum ergo solemne religionis dirimit matrimonium, non solum ex jure divino, sed ex natura sua ut docent Thomistæ. nam præter promissionem ad votum simplex sufficientem, importat perfectam & absolutam traditionem & acceptationem. vnde qui sic solemniter vovet, & postea matrimonium contrahit, invalidè contrahit.

Dico 3. Qui vovit ingressum religionis, primo bimestri, non potest reddere, à fortiori non potest petere. cùm secundùm communem sententiam adhuc teneatur religionem ingredi. si iam petendo vel reddendo consummavit, potest non solùm reddere sed & petere. ad castitatem enim obligabatur ratione voti religionis. cùm ergo sit liber à religione hic & nunc, eò quòd consummaverit matrimonium, etiam liber, vivente sua conjuge, à castitate.

Qui verò sine voto ingrediendi religionem, habet votum castitatis perpetuæ, & contraxit matrimonium, nunquam petere potest, ut docent communiter. sed elapso primo bimestri reddere tenetur, etiam tantùm interpretativè petitus, non autem ante. nam ut habet Bonac. circa 2. præceptum. q. 2. punct 5. §. 5. n. 5. conjuges habent ius non reddendi debitũ in primo bimestri etiam præciso voto, quare intra hoc reddens prima vice, peccat mortaliter. An verò intra bimestre, teneatur ingredi religionem? negat Bonac. loco cit. cõtra Caiet. & Sylv. V. Mat.

Dico 4. Vnus conjugum non potest altero invito ingredi religionem matrimonio iam consummato. nam nullus potest præstare oblationem ex alieno, corpus autem conjugis per carnalem copulam factum est alterius S. Th. q. 61. a. 1. Consummatur autem matrimonium secundùm aliquos per solam apertionem claustri, licet non sit seminatio alii requirunt seminationem & quidem vtriusque, ut videre est in Summa Dianæ V. affinitas n. 2. & V. Mat. n. 22. per solam tamen seminationem in vase fœminæ, absque vasis penetratione matrimonium consummatur.

Potest tamen vnus conjugum. etiam matrimonio consummato ingredi religionem si remanens in sæculo consentiat, & votum castitatis emittat, ad quod tenetur. Item si sit provectæ ætatis, nam si sit juvenis, etiam tenetur ingredi, ut probat Bonac. de Mat. q. 3. p. 4. n. 12. præterea, si Episcopus consentiat. cuius consensus si omittatur, secundùm aliquos nõ incurritur peccatum mortale. Dixi *matrimonio consummato*. Nam ut supra insinuatum, duo menses sunt concessi conjugibus ad deliberandum circa religionis ingressum, etiam altero renuente, intra quos non tenentur consummare. Et licet ante elapsos duos menses cognoscat

sponsam

ſponſam violenter, ipſa verò religionem ingrediatur, & profiteatur, matrimoniũ adhuc quoad vinculum ſolvitur, quia non videtur adhuc illi ſuum corpus cõmunicâſſe, cùm violenter fuerit oppreſſa. Samuel de Lub. V. divort n. 20. cum Armilla.

Dico 5. Infidelis habens plures vxores ſi convertatur ad fidem tenetur permanere cum prima ſi ipſa voluerit cum eo permanere de quo infra. Si verò omnes convertantur præter primam nolentem cum eo permanere, aut volentem quidem permanere ſed cum injuria Creatoris, vir non tenetur ullam ex converſis ducere in rigore loquendo, quia nulla ex ipſis eſt vera vxor exceptâ primâ, licet repudiata. Bonac. de Matrimo. q 3. punc. 10. n. 7. cum aliis DD. Hic ſciendum eſt, quod diſpenſatio quæ conceſſa fuerat à Deo in veteri lege ad habendas plures vxores ad hoc tempus non perſeveret: nam revocata fuit à Chriſto Domino Matth. 19. *Qui dimiſerit vxorem & aliam duxerit mœchatur.*

Dico 6. Vt ſuperſtes conjunx poſſit cum alio matrimonium inire, requiritur certitudo moralis. ſeu tanta certitudo, quanta judicio prudentis ſufficit ad credendum priorem conjugem certo eſſe mortuum. Soto, Speculum. Rodriq. Gutierez, Sanches, Perez, Valentia & alii quos ſequitur Bonac. loco cit. n. 22 quia niſi adſit tanta certitudo, contrahentes exponunt ſe periculo adulterii. cùm fieri poſſit priorem conjugem adhuc vivere. Vnde vxor nequit cum alio matrimoniũ contrahere, quando eius vir abfuit per multos annos. C. in præſentia de Spons. & C. dominus de ſecundis nuptiis. nam certitudo moralis non habetur per abſentiam multorum annorum. Sicut nec habetur per ſolam famam, cum fama oriri ſoleat ex auctore incerto, & plerumq; fallaci. niſi fortè cum fama exiſtant tanta indicia, ut nullus dubitandi locus relinquatur de morte illius, Bonac. loco cit. n. 13. cum Speculo. Sylv. Nau. Rodriq. & aliis DD.

Ex quo per contrariam conſequentiam ſequitur, vxorem poſſe matrimoniũ cum alio contrahere, quando maritus ingreſſus prælium, & poſtea non comparuit, & fama eſt ipſum periiſſe, aut quando per litteras eorum qui prælio interfuerunt, acceptum eſt, maritum mortuum, Henriq & alii citati à Bonac. l. c n. 14. Nota. relinquendum eſt judicio prudentis viri, judicare in caſibus particularibus, an ſit certitudo moralis, & conjecturæ ſufficientes ad contrahendum novum matrimonium. Non tamen ſufficienter probatur mors per vnum teſtem, Bonac. l. c n. 16. & Sanchez contra Speculum & alios. Sicut enim unus teſtis non ſufficit in cauſis pecuniariis, ita neque ſufficit in cauſa ſecundi matrimonii, in quo agitur de periculo animæ, niſi fortè adſint tantæ conjecturæ, vel niſi conjux mortuus ſit in loco ita diſtante, ut non poſſint facilè haberi aliæ probationes niſi per unum fide dignum teſtem. Et hoc modo intelligitur C. in præſentia de ſpons. vbi præcipitur Prælatis ne permittant matrimonium contrahi donec certum nuncium de morte percipiant. Ob id cavere debent Parochi, ne aliquos conjungant non obtentâ facultate ab Epiſcopo, apud quem fieri ſolent probationes de morte alterius conjugis. quo tamen non obſtante mulier poteſt contrahere matrimonium quando ipſa ſola certò novit virum eſſe mortuum, quam-

vis hoc probare non possit, & alias non timetur scandalum, quia tunc cessat periculum adulterii. Idem qui supra n. 16. cum aliis DD.

Ex his patet fœmina quæ contraxit matrimonium cum secundo credens primum virum mortuum tenetur recedere à secundo, postquam rescivit primum virum vivere, alioquin adulteratur & peccat mortaliter petendo vel reddendo debitum post talem notitiam nam secundum matrimonium est invalidum. Si verò non certò novit priorem virum vivere, sed tantùm dubitat, non potest existente dubio petere debitum, alioquin exponit se periculo adulterii. Dela Cruz q. 3. de Mat. n. 1. ex c. inquisitioni, de senten. excomm. tenetur tamen alteri conjugi petenti reddere, quàm diu non constat priorem conjugem vivere. nam alter conjux habet jus petendi. nec tenetur credere conjugi dubitanti nisi dubitans, ita probet ut alter propter eius motiva & probationes, teneatur credere, vel ita dubitare, ut nequeat deponere dubium.

Dico 7 Validum est matrimonium contractum ab eo, qui quidem credebat priorem conjugem vivere, sed falsò credebat cum mortua fuerit. si sic contrahens putabat se validè contrahere, vel si habebat intentionem contrahendi quantùm poterat. quia adest sufficiens consensus inter personas habiles. Et idem dicendum de eo, qui contrahit matrimonium credens adesse impedimentum dirimens, cùm revera non sit, modò intendat ut supra. ratio à simili. nam qui credit baptismum nihil valere, tamen baptizando intendit, quod potest & quod intendit Ecclesia, validè baptizat, ut docetur comm: idem ergo in casu proposito.

Dico 8. Frigiditas seu impotentia coeundi dirimit matrimonium quando est perpetua & perfecta, id est incurabilis etsi conjuges ad castè vivendum contrahant, ut patet ex D. Th. in Supp. q. 58. a. 1. ad 4. nam de intrinseca matrimonii ratione est traditio potestatis ad usum & copulam conjugalem, quam impotentes tradere non possunt, cùm non habeant. Et licèt vir possit coîre, si nequit seminare, invalidum est matrimonium ut patet ex quadam declarat. Sixti V. de qua mox. Dixi *si sit perpetua & perfecta*. nam si hæc impotentia sit temporanea, licèt ignorata, quæ ætatis processu aut humanâ arte sine mortis periculo auferri potest, valet matrimonium D. Th. loco cit. Procedit autem resolutio quæsiti de perpetua & perfecta impotentia cum omni fœmina. Si enim cum una sit impotens, & potens cum alia, valet matrimonium etiam cum illa cum qua est impotens, secundùm S. Th. loco cit. contra Sylv. & alios deducitur ex C. laudabilem & C. fraternitatis, de frigidis & maleficiatis, ubi dicitur, si quis separato priori matrimonio invenitur habilis ad aliam fœminam, redeat ad priora connubia.

Dico 9. Impotentia generandi non tollit matrimonium. Matrimonia enim senum & sterilium valida sunt, ut patet ex usu. nam etsi isti non possint habere filios, qui est finis vltimus matrimonii salvatur tamen in eis finis proximus, scilicet usus matrimonii. D. Th. loco cit. ad 3. quo usu concupiscentia sedatur & est inter eos vera traditio corporum, & obligatio ad actus matrimoniales. item emittunt semen ex natura sua prolificum, quàmvis ex accidentali frigiditate ineptum.

Secus

Secus de ſpadonibus dicendum, qui etſi penetrent vas fœminæ, quia tamen non emittunt ſemen ex natura ſua prolificum, ſunt inhabiles ad matrimonium. accedit Bulla Sixti V. edita anno 1587. declarans matrimonium ſpadonum cum quibuſvis mulieribus ſive ſcientibus, ſive ignorantibus, eſſe nullum.

Dico 10. Si fœmina ita ſit arcta, ut ſine miraculo aut arte magica, aut ſine mortis periculo non poſſit aperiri, eſt inhabilis ad matrimonium juxta c. ex literis de frigidis & maleficiatis. Secus ſentiendum ſi induſtria medicorum aperiri poteſt, ad quod ipſa tenetur ſecundum DD. etiam cum gravi dolore, non verò cum graviſſimo. Fœmina quæ recipit ſemen, etſi non poſſit illud retinere, erit habilis ad matrimonium, nec ipſa, nec vir accedens ad eam cum tali periculo, peccant mortaliter. Bonac. q. 4. de Mat punc. 6. n. 18. iſti enim, ſicut & ſteriles faciunt, quod in ſe eſt, etſi ex aliquo accidentali impedimento, ſemen effundatur, & non ſequatur generatio.

Dico 11. Si conſtat impotentiam eſſe perpetuam, non expectandum, ſed mox diſſolvendum matrimonium. nec licet oſculis vel tactibus vacare. Si dubitatur conceduntur tres anni, quibus poſſit vti vxore & ſpe ad nitendum. C. laudabilem de frigid. & malef: Attamen ſi ſic nitentes certificantur de impotentia perpetuâ, non licet vlterius niti. eò quod, vel hæc impotentia, tandem ſucceſſu temporis cognita, præceſſit matrimonium, & ſic matrimonium eſt nullum, quare habens hanc nequit vlterius niti. vel eſt ſubſecuta matrimonium, & ſic etiam non licet vlteriùs niti. poterunt tamen hi, in quibus poſt matrimonium eſt ſubſecuta impotentia ſe libidinosè tangere & oſculari ſine periculo tamen pollutionis, Bonac. loco cit n. 17. & Dela Cruz a. 7 c. 2.

Dico 12. Impotentia orta ex maleficio & ligamine dæmonis ſi ſit perpetua & antecedat matrimonium dirimit illud. Secus ſi ſit temporalis ad quod expendendum conceduntur tres anni, juxta C. laudabilem de frigidis & maleficiatis. Nota, ſi maleficium ſanetur per remedia hæc, ut per confeſſionem, lacrymas eleëmoſynas, orationes, exorciſmos, ſignum eſt matrimonium valuiſſe. cùm impedimentum ſit ablatum per media ordinaria contra incurſus dæmonum, quòd ſi maleficium ſit ablatum per miraculum vel arte dæmonis, ſignum eſt matrimonium non valuiſſe, & ſic iſti poſſunt cum aliis contrahere ſecundùm D. Th. loco cit. a. 2. ad 3.

Dico 13. Hermaphroditus in quo prævalet vnus ſexus, poteſt matrimoniũ inire juxta ſexum, qui in ipſo prævalet, vnde ſi prævalet ſexus virilis poteſt contrahere cum fœmina. quia cenſetur eſſe illius ſexus, qui in eo prævalet. Et ſic matrimonium eſt invalidum ſi celebretur juxta ſexum inferiorem. quare ſi ſexus virilis prævaleat & fœmineus ſit inferior, invalidè contrahitur cum viro eò quod cenſetur contrahi matrimonium cum perſona eiuſdem ſexûs Hermaphroditus in quo ſexus eſt æqualis, ſecundùm quem voluerit, poterit cõtrahere matrimoniũ.

Factâ tamen ſemel electione ſexûs, & contracto ſemel juxta illum ſtatum matrimonio, non poteſt mortuo conjuge mutare electionem. nam variaret electionem

ctionem in re graviſſima, cùm ſit valde indecens, vti modo hoc, modo altero ſexu. Si tamen contraheret, validè contraheret, etiam facto juramento non variandi ſexum. quia nullum jus tale matrimonium irritat. Nota, quinam ſexus prævaleat, pertinet judicare ad Medicos, vel ad matronas peritas. In dubio ferendum eſt judicium ex ipſius hermaphroditi aſſertione. nullus enim meliùs valet diſcernere. Caveat tamen Parochus aſſiſtere illius hermaphroditi Matrimonio in quo ſexus æqualis, donec hermaphroditus coram judice Eccleſiaſtico cum juramento proteſtetur quem ſexum ſequi velit. cum enim hæc pertineant ad forum externum non debet Parochus ſe ijs immiſcere. antequam hæc peragantur coram judice Eccleſiaſtico. Bonac. quoad omnes partes cum aliis DD. q. 3. de Matrim: puncto 13. a. 26.

Dico 14. Amentia ſequens matrimonium non dirimit illud. cùm ſit indiſſolubile. ſecus dicendum eſt de amentia omnino tollente vſum rationis & antecedente matrimonium. cùm ſic non habeatur conſenſus pro matrimonio neceſſarius. ſi tamen aliquis habens lucida intervalla, tempore lucidi intervalli contrahat valet matrimonium, erit tamen peccatum mortale ſi ſic amentes contrahant. Imò ſi ſola fœmina ſic amens contrahat, ob periculum abortûs. niſi aliàs ſit ſterilis. Et tales interdicendi ſunt ab vſu matrimonij ob periculum abortûs & educationis prolis.

Dico 15. Matrimonium puerorum ante 14. annum & puellarum ante 12. regulariter eſt nullum, ex defectu plenioris vsûs rationis pro Matrimonio requiſiti. Et hoc tempus taxatur in jure. Quod ſi aliquis ante dictos annos pubertatis habeat ſufficientem vſum rationis & naturæ vigorem, & contrahat ſine Papæ diſpenſatione, valet Matrimonium juxta D. Thomam, in Supp. q. 58. a. 5. peccat tamen mortaliter. Nam in matrimonio contrahendo non debet attendi tempus ſed an conjuges concipere poſſint & generare. Sufficit prædicta ætas, ſcilicet in puero 14. & puella 12. annorum, etſi protunc non habeant actualem potentiam coëundi, ſed proceſſu temporis habebunt. Nam potentia actualis coëundi non eſt de eſſentia Matrimonii. Expectandum tamen eſt vſq; ad annum 18. ut judicetur an ſit perpetua impotentia. Sa V. Matr. n. 7. ex Sylveſtro.

Dico 16. Si Parochus ſciens matrimonii impedimentum ex confeſſione, rogetur aſſiſtere matrimonio, non habendo aliud remedium aſſiſtat. nam majus malum eſſet confeſſionis revelatio, quàm talis matrimonii invalidi permiſſio. Vide D. Th. in Supp. q. 11. a. 1. ad 1.

DISTINCTIO XC.

De Impedimentis dirimentibus matrimonium iure Eccleſiaſtico.

DIco 1. Servitus nota non dirimit matrimonium, ſed ignorata. immo ſi ſervus contrahat cum ſerva putans liberam, valet matrimonium, S. Th. in Supp.

q. 52. a. 1. ad 1. cùm ambo sint ejusdem conditionis, & nulla interveniat injuria. Servitus etiam matrimonio superveniens non dirimit illud. Vir enim absq; consensu vxoris potest se ipsum in servum vendere. cùm sit mulieris caput, solùmq; ei in spectantibus ad matrimonii actum subdatur. S. Th. loco cit. a. 3. peccat tamen vir sine magna necessitate hoc faciens. cum sic graviter vxorem conturbet. Nec dirimit servitus matrimonium invito Domino contractum. nam matrimonium e. de jure naturali & Divino, servitus de jure positivo. jus autem positivum non præjudicat juri naturali & Divino. S. Th. cit. a. 2.

Dico 2. Cognatio est triplex. carnalis quæ est consanguinitas vel affinitas. spiritualis & legalis. Consanguinitas est propinquitas duarum personarum, quarum vna ab altera. vel ambæ ab eadem carnaliter descendunt. Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula, aut ex eius potestate proveniens. per vltimam particulam denotatur affinitatem, etiam causari ex matrimonio rato non consummato. Alii negant ex matrimonio non consummato oriri affinitatem. pro se citant declarationem sacræ Congr. & solùm vocant hoc impedimentum publicæ honestatis dirimens matrimonium intra quartum gradum. per quod distinguitur ab impedimento publicæ honestatis orto ex sponsalibus. Sed quæstio est de nomine parum refert an hoc impedimentum affinitas vel aliter vocetur. hoc verum, quod intra quartum gradum dirimat, ut determinat Pius V. motu proprio, qui incipit ad *Romanum spectat*. Cognatio spiritualis est propinquitas personarum ex vera baptismi aut confirmationis collatione, aut ex baptizati vel confirmati susceptione proveniens. Cognatio legalis est propinquitas personarum ex adoptione vnius ab altero proveniens. de his infra.

Dico 3. Duæ sunt lineæ in cognatione naturali consanguinitatis. vna recta, altera transversa, est autem linea, ordinata collectio personarum sanguine junctarum, linea recta est collectio personarum, quarum prima producit secundam, secunda tertiam, & sic consequenter, veluti Pater, Filius Nepos &c. descendendo. & in hac consideratione appellatur recta linea descendentium. nam si ab inferiori incipiamus sursum versus, appellatur recta linea ascendentium. Linea transversa est collectio personarũ quæ ab eodem principio (stipitem appellant. DD.) carnali propagatione emanant. talis est collectio fratrum patruelium, qui sunt fratrum nati. consobrinorum, qui sunt ex fratre vel sorore matris nati. amitinorum, qui sunt ex sorore patris nati. Linea transversa alia est æqualis alia inæqualis, linea transversa æqualis est, quando duæ personæ distant eodem gradu à cõmuni stipite. v. g. duo filii, duo patrueles primi &c. Linea transversa inæqualis est, quando duæ personæ distant à communi stipite inæqualiter v. g. Petri Filius & Patruus, hoc est frater Patris, sunt in transversa linea inæquali, quia à communi stipite hoc est ab avo distant inæqualiter.

Dico 4. In linea recta ascendentium & descendentium, tot sunt gradus quot personæ mediæ, numerando vnum extremum. hinc quia inter Patrem & Filium nulla mediat Persona, Pater & Filius sunt in primo gradu. Pater Filius,

nepos, sunt tres, sed quia duæ personæ mediant numerando vnum extremum; ideo avus & nepos sunt in secundo gradu lineæ rectæ. Proavus & pronepos sunt in tertio gradu. abavus & abnepos in quarto, tritavus, &, trinepos, in quinto Vel ut loquitur Moscicensis 2. p. Tyrocinii §. 4 n. 45. numerentur omnes Personæ, infima, suprema, hoc est stipes & intermediæ. tot ergo erunt gradus, & tanta distantia à communi stipite quot recensebuntur personæ, vnâ tamen dempta.

Dico 5. In linea transversa æquali, quo gradu vna Persona distat à communi principio seu stipite, eo gradu distant inter se. v. g. duo Fratres germani, quia cum Patre sunt in primo gradu, in eodem gradu sunt inter se. Item duo Fratres patrueles primi seu Nepotes, quia ab avo distant secundo gradu, eodem gradu distant inter se.

EXEMPLVM.

Pater	*&*	Mater.	
	Primus gradus.		
Petrus		Anna.	
	Secundus gradus.		
Agnes		Paulus.	Nepotes.
	Tertius gradus.		
Simon		Martha.	Pronepotes.
	Quartus gradus.		
Lucia		Thomas.	Abnepotes.

Dico 6. In linea transversa inæquali, quo gradu à communi stipite distat persona remotior, eodem gradu distant inter se. v. g. Petri Filius & Patruus, hoc est fratre Petri, sunt in secundo gradu. quia Petri Filius distat à communi stipite id est ab avo secundo gradu. Vnde distans à communi stipite quinto gradu licitè cōtrahit cum distante ab eodem stipite, quarto, tertio, secundo, vel primo gradu.

EXEMPLVM.

Pater	&	Mater.
Petrus	*Hic & sequentes distant ab isto quarto gradu, quia ipse distat à stipite quarto gradu.*	Anna.
Agnes		Paulus.
Simon		Martha.
Lucia		Thomas.

Dico 7. Consanguinitas in primo gradu lineæ transversalis, ut inter fratrem & sororem jure naturali dirimit matrimonium. In quo DEVS ab initio mundi cum Filio & Filia Adæ dispensavit. Et in hoc secundùm communem sententiam nequit

quit Papa dispensare. Consanguinitas verò in secundo, tertio, quarto gradu, lineæ transversalis, soli jure Ecclesiastico dirimit Matrimonium. sicq; solos fideles obligat. Nec infideles taliter conjugati seperari debent si baptizentur C. de infidelibus de consanguineitate & affinitate.

Dico 8. Gradus affinitatis desumitur ex gradu consanguinitatis. Et sic tot sunt gradus affinitatis quot consanguinitatis. Quare Titius v. g. in eo gradu affinitatis est cum consaguineis vxoris suæ, in quo gradu consanguinitatis est vxor cum illis v. g Titius in primo gradu affinitatis est cum sororibus vxoris suæ, quia vxor Titij est in primo gradu consanguinitatis cum illis.

Dico 9. Sola copula ex qua quantum est de se potest sequi generatio, etsi defacto non sequatur, causat affinitatem. Quàmvis claustra non rumpantur, sed aliunde semen habeatur Quare copula spadonum non causat affinitatem sicut & Matrimonium eorum non est validum ut supra dixi Matrimonium autem senum & sterilium causat affinitatem, sicut & matrimonium eorum est validum, quia ex eorum copula, quantùm est ex se, potest sequi generatio, licèt per accidens non sequatur.

Probabilitate non caret ad contrahendam affinitatem non sufficere semen virile, sed debet simul concurrere semen muliebre. Colligitur ex S. Th. in Supp. p. 55 a. 4. ad 2. vbi dicit *Vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum. Vnde quantumcunq; aliquis claustra pudoris invadat & frangat nisi commixtio seminum sequatur non contrahitur affinitas.* Nam secundùm Hypocratem & Galenum in Summa Dianæ ver. Affinitas n. 7. relatos semen muliebre est necessarium ad generationem. Igitur in hac sententia qui habuit copulam cum sorore vxoris suæ si hæc non seminavit, non contrahit affinitatem, & potest petere debitum Vel si hoc fuit ante Matrimonium, non contrahitur impedimentum dirimens. Hoc certiùs est, quod non sufficiat semen mulieris ad causandam affinitatem. Bon. de Matrim: q. 3. punc. 12. n. 13. cum Paludano & aliis DD.

Dico 10. Affinitas orta ex matrimonio extēditur ad quartum gradum quàmvis matrimonium sit tantùm ratum, ut declarat Pius V. motu proprio. qui incipit, *ad Romanum.* Immo Bonac. q. 3. punc. 11. n. 11. idem docet contra Samuelem de Lub. V. Sponsſ: n. 18. & Nau. licèt Matrimonium ratum sit invalidum, modò non sit invalidum defectu consensus. & præter communem sent: adducit declarationem Card. attamen non vocat hoc impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis vsq; ad quartum gradum. sed quæstio de nomine Et sic qui contrahit sponsalia cum aliqua & deinde celebrat matrimonium cum eius sorore, non potest priorem accipere & sic nullam potest in vxorem habere. Affinitas verò ex copula illicita tantùm extenditur ad secundùm gradum, ex Trid. Sess: 24. C. 4. & sic maritus accedens ad consanguineam vxoris in tertio gradu, non privatur jure petendi debitum à sua vxore. Dela-Cruz q. 4 a. 5. n. 2. de Matr. Quia tamen hoc impedimentum affinitatis solo jure Ecclesiastico dirimit matrimoniū, in omni gradu affinitatis Papa dispensat, sicut dispensavit cum Casimiro Rege

Poloniæ,

Poloniæ, ut cum Ludovica Vxore fratris sui matrimonium iniret. Nec dirimit hoc impedimentum, nisi baptizatorum matrimonium. vnde fideles intra gradus affinitatis apud Christianos prohibitos cōjugati, separari nō debent, si cōvertantur.

Dico 11. Qui dedit causam affinitati privatur jure petendi debitum tenetur tamen ex justitia reddere, etiam tantùm interpretativè & implicitè petitus. quia alter conjux ob istius malitiam non debet suo jure privari. Quodsi ignoranter, v. g. vxor accessit ad consanguineum viri sui, non privatur jure petendi debitum, sine culpa enim non debet privari aliquis jure suo. idem dicas, si coacta, cum consanguineo viri rem habuit. Quodsi ambo conjuges dederunt scienter causam affinitati, privantur jure petendi, immo & reddendi. Bonac. loco cit. p. 12 num. 21.

Dico 12. Regulares privilegiati possunt dispensare cum conjugibus &c. V. additionem 5. in fine. f. 55. Nota, qui ignorat legem huius pœnæ, non petendi debitum in prædicto casu, non privatur jure petendi. Portell. in add. ad dubia Reg. V. ignorantia n. 19. & alii.

Dico 13. Consanguinei mariti non fiunt affines consanguineis vxoris, & consanguinei vxoris non fiunt affines consanguineis mariti, nullo enim jure potest probari talis affinitas. propterea duo fratres possunt ducere duas sorores. hoc tamen verum est, consanguinei mariti fiunt affines vxoris, & viceversâ. ob eandem rationem, potest filius ex alia vxore, ducere filiam vxoris Patris ex altero viro.

Dico 14. Titius v. g. qui habuit Bertham in vxorem, eâ mortuâ, potest ducere vxorem fratris Berthæ, mortuo fratre Berthæ. quia Titius factus est affinis consanguineis Berthæ, non vero factus affinis Berthæ. quia affinitas non parit affinitatem. Vxor autem fratris Berthæ non est consanguinea Berthæ, sed affinis consequenter Titius potest illam ducere mortuâ Berthâ, & eius fratre. Bonac. loco cit. n. 2. cum aliis DD.

Dico 15. Consanguinei & affines attentantes scienter matrimonium contrahere excommunicantur, sicut & Religiosi, Moniales, & sacris Ordinibus initiati. Qui tamen ex ignorantia, quàmvis vincibili, facit contra hanc legem, non excommunicatur, ut probat Led. C. 15. de mat. excommunicatur verò, si faciat ex ignorantia affectata Qui etiam fictè contrahit, virtute prædicti decreti, non excommunicatur. quia in re ipsa non contrahit.

Dico 16. Ex sponsalibus causatur impedimentum publicæ honestatis, dirimens matrimonium in primo gradu lineæ rectæ & transversalis, hoc est nec matrem nec sororem sponsæ ducere potest. Trid. Sess. 24. Cap. 3. ratione cuius Sponsus accedens ad matrem aut sororem suæ sponsæ committit incestum etsi imperfectum sed in confessione explicandum, Quodsi sponsalia fuêre nulla, ex quacunque causa, non contrahitur hoc impedimentum. ut declarat Trid loco cit. moderando in hoc jus antiquum. Item sponsalia conditionata suspendentia consensum in futurum, ut si dicas, promitto te in vxorem ducere, si factis denuntiationibus non sit impedimentum, non causant tale impedimentum. Secus di-

cendum

cendum dum impletur conditio, hàc enim impletà incipiunt esse vera sponsalia.

Dico 17. Inter baptizantem, baptizatum, eiusq; parentes, inter baptizatum, patrinos, baptizatiq; parentes, contrahitur cognatio spiritualis. ex Trid. Sess. 24. C. 2. jus antiquum tollente, in quo ista cognatio ad baptizati & patrini filios extendebatur. Per Sacramentum Confirmationis contrahitur similiter cognatio spiritualis. Si non facta designatio Patrinorum sive oblivione sive negligentiâ, omnes tangentes realiter contrahunt cognationem. Si post designationem alii tetigerint, non contrahunt cognationem. Si plures fuerint designati, omnes contrahunt, si omnes tetigerint. Mosc. 2. p. Tyrocinii. § 4. n. 46. Hæc spiritualis cognatio non contrahitur inter Patrinos ad invicem ut declaravit. Pius V. in motu incipiente, *cum illius vicem*. nec transit à viro in vxorem, nec ad carnales patrini filios. quare potest aliquis accipere in vxorem filiam Patrini, aut etiam conjugem Patrini, Patrino defuncto. hoc patet ex Trid loco cit. jus antiquum auferente, cui D. Thomas ante Trid. vivens conformabatur in Supp. q. 56. a. 4. & 5.

Vt Patrini hanc cognationem contrahant, necessarium est realiter puerum tangere quando actualiter baptizatur. ex declarat. Card. insinuata à Dela-Cruz a. 6. n. 2. Vnde qui sunt Patrini per procuratores hanc cognationem non contrahunt, sed soli procuratores secundùm comm. Theol: & Canonistarum. Nec tamen omnes tangentes realiter contrahunt cognat. spiritualem. Nam tenentes puerum in baptismo necessitatis non contrahunt cognationem spiritualem. cùm Tridentinum loquatur de Patrinis in baptismo solemnitatis, dum ait, quòd Parochus interroget qui sunt Patrini. Non baptizatus etiam, dato quod sit Patrinus (cùm tamen esse non possit) non contrahit cognationem spiritualem. nam cùm sit expers vitæ spiritualis, non potest spiritualem cognationem contrahere. non confirmatus vero, Patrinus confirmati contrahit congnationem spiritualem. Sylv. V. Matr. n. 8. sed an puer doli incapax. si sit Patrinus contrahat hanc cognationem? negat. Navar. L. 4. Cons. cons. 2. & 3.

Dico 18. Cognatio spiritualis, quæ contrahitur tempore matrimonii, non tollit matrimonium. sed eum qui dat causam culpabiliter tali cognationi, privat jure petendi debitum. Quare si Pater baptizat filium in necessitate, quando alius non est qui baptizet, non privatur jure petendi debitum. cùm sine culpa non debeat suo jure privari. Ex quo non inferas Patrem baptizantem filium ex fornicatione susceptum, etsi non sit alius qui baptizet, posse postea contrahere matrimonium, cum matre huius. Labat de Matr. dub. 7. § 1. Dela C. a. 6. de Matr. n. 6. Qui etiam extra necessitatem baptizat filium, & ignorat inculpabiliter se per hoc contrahere cum vxore cognationem spiritualem, potest petere. nam nõn dat causam culpabiliter cognationi.

Dico 19. Adoptio est extraneæ personæ in filium, seu filiam, vel nepotem &c. assumptio Est duplex, vna perfecta, naturalem filiationem imitans, arrogatio dicta, per quam traducitur adoptatus in adoptantis potestatem, & succedit adoptanti ab intestato, nec potest eum adoptans sine culpa, quartâ hæreditatis parte priva-

te privare. & hæc adoptio fit tantùm principis authoritate. Alia quæ naturalem filiationem imperfectè imitatur, simplex adoptio dicta, quâ adoptatus in adoptantis potestatem non transit. vnde potiùs est quædam dispositio ad perfectam adoptionem. nec fit principis, sed v. g. Magistratûs authoritate, neq; adoptatus in bonis adoptantis succedit, nisi adoptans testamento ea relinquat. sic adoptari potest, qui non est sui juris. Nota, qui non est sui juris, vel est 25. annorum minor, aut mulier, nequit aliquem adoptare nisi ex speciali principis concessione. cum enim adoptio ad hæreditatis successionem ordinetur, solùm competit habentibus potestatem de hæreditate disponendi.

Dico 20. Ex adoptione perfecta contrahitur vinculum matrimonium dirimens, quod est cognatio legalis. Inter hos autem contrahitur cognatio legalis. 1. Inter adoptantem & adoptatum, filiosq; adoptati vsq; ad quartum gradum. 2. Inter adoptantem & vxorem adoptati & inter adoptatum & vxorem adoptantis. 3. Inter adoptatum, filiosque adoptantis legitimos. sed hæc tertia non perpetuò matrimonium dirimit, & solùm durat, dum alter eorum non emancipatur. S. Th. in Supp. q. 57. a. 3.

Dico 21. Primus casus in quo contrahitur impedimentum criminis est, si adulteri sibi invicem promiserunt de matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. & sufficit, sive hæc promissio præcedat, sive subsequatur adulterium, ut probat Fernandez de imped. Mat. sect. 5. Requiritur tamen quòd vterque istorum sciat interesse matrimonium. Item requiritur ut promissio sit seria & acceptata. Secundus casus. si vir & fœmina convenerunt ad occidendum conjugem, ut inter se contrahant, & defacto occidunt, oritur inter eos impedimentum dirimens, etiam nullo præmisso adulterio. Requiritur ut ambo communi conspiratione ad mortem concurrant. & satis est concurrere per se vel per alium, immediatè vel mediatè, præcipiendo, juvando, consulendo, non tamen sufficit ratihabitio ? Item satis est quovis mortis genere occidere, seu ferro, seu veneno, seu suffocatione, requiritur insuper, ut concurrant ad mortẽ animo sibi nubendi. Tandẽ requiritur quod mors sequatur ex vi machinationũ adhibitarũ, & nõ à casu, aut alter. hæc omnia probat. Fern. loco cit. Tertius casus. si vnus conjugũ occidat alterũ conjugẽ animo cõtrahendi matrimoniũ, etiam eo nesciente cum quo intendit contrahere, dummodo interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. Ad incurrendum hoc impedimentum requiritur, ut adulterans, sive per se, sive per alium, occidat eo animo, ut cum adultero contrahat, requiritur etiam quod vterq; istorum sciat interesse matrimonium. Vide Fern. loco cit. Quartus casus, si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodo vterq; adulter sciat, alterum conjugem superstitem. & sufficit adulterium subsecutum. Armilla V. Matr. n. 33. Bon. de Mat. q. 3. p. 6. n. 8. & hoc impedimentum currit, licet primum matrimonium fuerit tantùm ratum, & quoad habitationem separatum. Cand. aureum. n. 213. Duo hic sunt notanda. primum dicta, explicando præfatos casus, sunt vera, si primum matrimonium verum, & non solùm existimatum. 2. Hæc

impedimen-

impedimenta criminis (& idem de aliis impedimentis) incurri, non solùm ab eo, qui habet notitiam eorum, sed etiam ab eo, qui ignorat hæc esse impedimenta. patet ex praxi. nam & pro his solet exigi dispensatio.

Dico 22. Matrimonium inter baptizatum & non baptizatam est invalidum, etsi post matrimonium alter eorum baptizatur. Immo si Christianus cum Catechumena credente contrahit, invalidum est matrimonium. Non autem est invalidum matrimonium personæ Catholicæ cum hæretica, sed moraliter illicitum ut innuit. Mosc. 2. p. Tyr. §. 4. n. 36. Sed Nau. Azor.& Sanchez relati in addit. Sa. n. 8. Non damnant mortalis matrimonium Catholici cum hæretica, vbi hæretici cùm Catholicis permixti vivunt. Si prædicta disparitas cultûs, quòd videlicet vnus sit baptizatus & alter non baptizatus. contingat post matrimonium, nō dissolvitur matrimonium. Matrimonium enim paganorum, non dissolvitur per hoc solùm, quod alter conjugum ad fidem convertatur, ex C. gaudemus, de divortio. Quod intelligitur, si matrimonium fuit contractum sine impedimento juris naturalis, licèt fuerit contractum cum impedimento juris canonici tantùm. Vnde potest conjux conversus ad fidem, cùm non converso habitare sine injuria creatoris. Dixi sine injuria creatoris. nam si conjux persistens in infidelitate nolit cum converso ad fidem habitare, nisi cum injuria creatoris, hoc est Deum blasphemando, eius laudes audire renuendo, conjugem ad fidem conversum scandalizando, ac seducendo, matrimonium etiam consummatum dissolvitur. S. Th. in Supp. q. 59. n. 5. tuncq; conversus ad fidem potest aliam vxorem ducere. Idem est, si conjux infidelis discedit, nolens cum conjuge ad fidem converso habitare. quod patet ex 1. ad Corint. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater.* idest liber manet à matrimonii jugo, ut communiter explicant.

Et quidem secundùm aliquos matrimonium statim ac infidelis discedit, aut cum alio habitare non vult, nisi cum injuria creatoris dissolvitur, Sed secundum S. Th. loco cit ad 2. non dissolvitur quousq; fiat aliud matrimonium, cuius signū est, si infidelis convertatur, qui fuit ad fidem conversus, nondum conjugatus, ad eum redire tenetur, idq; facere potest absq; novo consensu, & tunc contractus civilis matrimonii, elevatur ut sit Sacramentum. Quod si conjux ad fidem non conversus nimium distet ut requiri non possit, quid agendum ? Sanchez putat nihil vltra requiri, nam moraliter certum est, quod nolit converti & domum relinquere. Pontius requirit dispensationem Summi Pontificis. In Summa Dia. V. imp. matr. n. 10. vtraq; opinio judicatur probabilis. Hic casus in partibus nostris facilè evenit, dum v. g. Turcæ vel Tartari baptizantur. Cæterùm si conjux præsens, ad fidem non conversus, velit pacificè sine injuria creatoris cohabitare alteri ad fidem converso, hic non potest aliud matrimonium inire. S. Th. loco cit. licèt possit liberè discedere à non converso ad fidem. Verba enim Apostoli 1. ad Corint 7. *Ego dico non Dominus si quis vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Consilium tantùm continent Supponitur

tur ergo posse conjugem conversum ad fidem, cum non converso habitare sine injuria creatoris, & periculo subversionis, aliàs non. Idem habet Samuel de Lub. V. matr. Bonac. tamen de Mat. q. 3. punc 7. n. 6. putat in casu supra posito aliud matrimonium celebrari posse, & allegat aliquorum locorum consuetudinem, in quibus certum tempus assignatur, intra quod si alter non convertatur, fit separatio, in eandem sent. inclinat Mosc. loco cit. n. 25. nec tamen S. Th. contrariatur, sed praxi aliquorum locorum probabile fundamentum habenti favet.

Dico 23. Si conversus ad fidem recipiat sacros Ordines & vxor memor suæ salutis tandem convertatur, prohibetur cum alio matrimonium celebrare. si tamen solemniter profiteatur, vxor tandem ad fidem conversa, cum alio matrimonium contrahere potest, licet primum matrimonium in infidelitate fuisset consummatum, vtramq; partem probat. Bonac. de Matr. loco cit. n. 9.

Dico 24. Tunc vis dirimit matrimonium, quando vnus conjugum per violentiam aut metum injustum, in virum constantem cadentem, à causa libera illatum matrimonium contraxit etiamsi interiùs habuerit consensum. comm. DD. etiamsi juraverit. Bon. q. 3. de Mat. punc. 8. n. 16. etiamsi consummaverit Candel. aureum n. 225. citans S. Th. est autem metus in virum constantem cadens, qui virum animo fortem frangit, qualis metus est diuturni & sordidi carceris necis &c. in fœmina tamen ad metum in virum constantem cadentem, minùs requiritur. Validatur tamen Matrimonium, si ille qui antea fuit coactus, postea consentiat copulæ affectu maritali. Qui ergo contraxit per metum injustè incussum, & in virum constantem cadentem, non potest accedere ad mulierem, cum qua sic contraxit, licèt ei mors immineat. cum non sit sua, attamen ad evadendam mortem, potest accedere affectu maritali, & tunc validabitur matrimonium. nec erit necessaria nova Parochi & testium præsentia, ut ex dicendis patebit. nam non est intentio Ecclesiæ annullantis, matrimonia coacta, impedire istum si velit contrahere, cùm lex in favorem eius lata. Dixi *per metum in virum constantem cadentem.* nam matrimonium ex metu levi, quamvis injustè incusso contractum, secundùm communem sententiam valet, nisi desit consensus. quia qui ex metu levi operatur, censetur liberè operari. cùm posset metum deponere.

Et sic si puella metu reverentiali mota, consentit in matrimonium, valet. Vbi Confessarii notent pro puellis, sæpè enim parentibus, stante metu reverentiali dicunt, faciatis ut vultis, in quibus verbis licet non consentiant expressè ob verecundiam, consentiunt tacitè. Samuel de Lub. V. filius num. 7. secus est, quando puella propter timorem parentum, quem præcesserunt comminationes, verbera maledictiones & huiusmodi generis mala, consentit in matrimonium, tunc enim est nullum. Dixi etiam superius. *per metum injustè incussum.* nam metus in virum constantem cadens, iustè tamen incussus, non invalidat matrimonium, ut communiter DD. Vnde si juventus in stupro promittat matrimonium ne judici, & magistratui prodatur, valet matrimonium. quia justè prodi poterat. nisi hoc fine incuteretur metus accusationis, ut matrimonium contraheretur, tunc enim ma-

trimonium

trimonium non valeret. Bonac. loco cit, n 10. Similiter, si matrimonium promittat ne occidatur. quia metus occisionis pro stupro injustè incutitur. Si etiam judex ei quem ad mortem, vel ad aliam pœnam grauem damnare debuerat, offerat in matrimonium filiam occisi, matrimonium non est invalidum. quia metus justè incutitur ad compensandum damnum. Non vero validum matrimonium, si judex promittat liberationem, ut filiam suam in vxorem accipiat, quia hoc non tendit ad compensationem delicti. Nota, secundùm Bonac. loco cit. n. 11. non justè cogitur stuprator, judici proditus ut eam ducat, quam consentientem defloravit, nisi alius titulus adsit, qualis titulus esset si ibi esset lex recepta, præcipiens contrahere matrimonium cum stuprata, vel si præcesserint sponsalia. vel promissio Matrimonii ut dicit Sanchez apud Bon. vel si involuntariè violata, ut dicit Bonac. loco cit addo, si quæ consentit, si imprægnata.

Dico 25. Parentes non possunt cogere filios ad contrahendum matrimonium, neq; ad tale matrimonium, cùm filii habeant plenam libertatem ad eligendum statum. vnde hac occasione non possunt exhæreditari Possunt tamen Parentes mediis suasionibus, imò & increpatione paternâ absq; vi & metu, quando adest justa causa v.g. quia indignum est matrimonium, impedire tale matrimonium vel inducere ad aliud. Licet autem filii non possint cogi, tenentur tamen sub mortali, consilium parentum petere, & deinde sic consultis parentibus, inire matrimonium, quod placet. Nisi multum intersit, ut filius tale matrimonium contrahat. v. g. ad componendas graves inimicitias &c tunc enim sub mortali tenetur obedire parentibus, si nubere voluerit & non habet justam causam resiliendi Mosc quoad omnes partes loco cit. n 30. Pro meliori horum notitia, scias ex Trid. Sess. 24 cap. 9. Excommunicari DD, temporales. Magistratus, & alios jurisdictionem in foro exteriori habentes, si cogant sibi subditos ad contrahendum matrimonium, Aliqui hanc excommunicationem extendunt ad parentes cogentes, sed Bonac. loco cit. n. 34. cum communi DD. negat. immo negat extendi ad impedientes attento textu Tridentini. Moscicensis 2. p. Tyroc. §. 4. n. 31. extendit ad impedientes quod & alii docent.

Dico 26. Ordo sacer matrimonium antecedens, illud dirimit. insuper taliter matrimonium contrahens excommunicatur, & fit irregularis, ut refert Dela C. de Matrimonio a. 3. n 4. Ordo verò sacer matrimonio superveniens non dirimit illud, quamvis tantùm sit ratum, sicut dirimit professio solemnis, Bonac. de Matr. q. 3. punc. 4 n. 60. cum aliis DD. Idem censeo de voto à Patribus Societatis peracto biennio emisso, quod de susceptione Ordinis sacri, per se loquendo.

Dico 27. Si reclamante vxore vir ordinatur. quamvis id faciat matrimonio non consummato, manet irregularis etiam mortua vxore. Ita in extrau. antiquæ, de voto. Ordinis tamen susceptio valida. Tenetur in sententia probabiliori ait Ledesma apud Dela C, loco cit. intrare religionem ante consummationem Matrimonii. Si non ingreditur tenetur post duos menses reddere debitum petitus. Ita S. Th. q. 53 a. 4. ad 2. Ipse verò non potest petere, & petenti ait D. T. non te-

netur vxor reddere, nam recipiendo Ordines cessit juri petendi. Si vxor consentit ut vir ordinetur privatur jure petendi & tenetur vovere castitatem, immo si sit juvencula cuius castitas periclitatur tenetur religionem intrare Colligitur ex S. Th. loco cit. a. 4. ad 2.

Dico 28. Matrimonium clandestinum, hoc est in absentia Parochi & duorum testium contractum est illicitum & novo jure Tridentini nullum. Nec habet vim sponsaliorum. Mosc. loco cit. n. 32. Contrahentes tamen matrimonium sine Parocho & testibus quamvis consumment illud, possunt, si non obstat aliud impedimentum, sine dispensatione de novo in facie Ecclesiæ contrahere, illis tamen, & testibus sine præsentia Parochi, punitis. Nec obstant illa verba Tridentini *sint inhabiles ad sic contrahendum.* Nam non debet intelligi quòd sint absolutè inhabiles ad contrahendum, sed quod sint inhabiles ad contrahendum. clandestinè. Necessario ergo debet assistere Matrimonio Parochus contrahentium. Patet ex Trid. Sess. 24. cap. 1. vbi dicitur. *Qui alter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de Parochi vel Ordinarij licentia &c. contrahere attentabunt. sancta Synodus ad sic contrahendũ inhabiles reddit & huiusmodi contractus nullos esse decernit.* Et satis est ut assistat Parochus, alicuius cõtrahentium etsi matrimonium celebretur in aliena parochia, ex declaratione Cardinaliũ insinuata à Dela Cruz q. 3. de Mat. n. 7. Qui etiam ad aliquem locum divertit propter negotium intentionem habens manendi ibi majore parte anni, potest ibi contrahere Bonac. de Matr. q. 2. p. 8. n. 3. cum aliis Doctoribus. Nam si potest ibi sepeliri & adstringi legibus, cur non poterit ibi matrimonium contrahere. Quod si Parochus sit ipso jure privatus beneficio. modò in judicio non fuerit illo legitimè privatus, validè assistit Matrimonio. Quia adhuc est Parochus cum titulo colorato, & errore communi vulgi, quæ autem fiunt ab aliquo cum titulo colorato, & errore communi, nec adest impedimentum juris naturalis vel Divini, sunt valida; etiam respectu illius qui scit verum titulum deesse. Et ob id validè assistit matrimonio cui non ex animo, sed fictè, proprius Parochus dedit licentiam assistendi. Item cui datur licentia eo quod putetur esse Sacerdos licet non sit, quia adest error communis & titulus coloratus, nec adest impedimentum juris naturalis vel Divini. Hæc probat Bonac. loco cit.

Licèt etiam Parochus adesse cogatur, valet matrimonium. Nam Sacerdos nõ est minister matrimonii, sed ipsimet contrahentes. quare non est necessarium ut assistat voluntarius. Idem sit judicium de testibus. Immo etsi Parochus affectet non audire, obstruendo aures, claudendo oculos, valet matrimonium. Item valet matrimonium celebratum coram Parocho aut eius vicario, etsi Episcopus prohibuisset aliquos matrimonio copulare. Pro his insinuat declarationes Cardinaliũ Dela-Cruz quæst: 3. de Matr. n. 9. Nec tamen Parochus est vnicus assistens Sacramenti Matrimonii, sed de licentia Parochi vel Ordinarii vel Vicarii Generalis potest alius Sacerdos assistere & non requiritur licentia in scriptis vel specialis ad istum actum sed sufficit verbalis generalis, ad omnia requisita pro officio Parochi,

nec

nec tamen sufficit præsumpta. Sed debet esse expressa, ut insinuat ex declaratione Cardinalium Dela Cruz loco cit n. 7. quam dare potest Vicarius Parochi licet amovibilis habens facultatem administrandi Sacramenta & assistendi Matrimonio. Bonac. quæst 2. de Matr. punc. 8. n. 12. Parochus non Sacerdos potest dare licentiam, aliis assistendi matrimonio: licet sit excommunicatus, suspensus irregularis, & non toleratus, immo Sacramentorum administratione interdictus. Manet enim in possessione dum Parochia non privatur. Ita Samuel de Lub. V. Mat. n. 15. cum aliis DD. non obstantibus his quæ diximus. qui ex partibus, vbi Tridentinum est receptum, vadit etiam per modum transeuntis ad partes vbi Tridentinum non est receptum, validè ibi contrahit; licèt quandoq; peccet. Bonac. quæst. 2. p. 7. n. 2. possumus enim vti privilegiis regionis in qua sumus. nisi hoc fine aliquis vadat. Nam sic non contrahit, licet oppositum doceat Bonac. Pro nobis enim est declaratio Sacræ Congregationis anno 1628. insinuata in Summa Dianæ. V. Imp. matr. n. 28.

Dico 29. Hi duo testes à Concilio requisiti debent esse rationis compotes, quicunq; illi sint, ut consanguinei, Religiosi fœminæ, infames secundùm Covarr. & sufficiunt etsi ad id non sint vocati. Immo etsi sint coacti, ut declaravit sacra Congregatio, Dela Cruz loco cit. n. 6 Non sufficit tamen præsentia testium sicut & Parochi, physica tantùm, qualem habet dormiens, & surdus, sed requiritur moralis. ita ut assistant cum actuali advertentia, & de tali contractu fidem dare possint.

Dico 30. Inter raptorem & raptam; quàm diu rapta est in potestate raptoris, non potest esse matrimonium. Et raptor, auxiliantes, consulentes, faventes excommunicantur, manent perpetuò infames. Quod si sint Clerici de proprio gradu decidant. Et tenetur raptor, raptam decenter arbitrio judicis dotare, sive eam in vxorem ducat cessante raptu, & libertati restituendo, sive non. Trid. Sess. 24. c. 6. Nota. Raptum tunc propriè committi quando mulier vi rapitur ad matrimonium non verò si rapiatur ob aliam causam, etiam causâ libidinis. Sanchez. Et declaravit Sacra Congregatio, quam insinuat Summa Dian. V. impedimenta. Matr. n. 22. Si puella non vi rapitur nō est verè raptus, sed potius fuga, licèt hoc fiat invitis illis sub quorum cura manet, consequenter validè contrahitur matrimonium. Diana parte 3. t. 4. resolutione 261. & alii DD. Quia Tridentinum solùm respexit ad libertatem puellarum ne scilicet virgines nubere cogerentur. Hic autem nulla fit coactio. Item, si quis rapiat sponsam suam invitam, non committit verum raptum nec invalidatur matrimonium. si sponsa solùm contradicat raptui propter certos respectus, non vero contradicat matrimonio. Ita aliqui apud Bonac. de Matr. q. 4. punc. 18. n 11. à fortiori idem dicendum, si sponsa non invita rapiatur. Nec in tali casu licet Parentes sint inviti committitur verus raptus in jure Canonico ut habet. Bonac. ibidem. consequenter valide contrahitur. secus in jure Civili.

DISTIN-

DISTINCTIO XCI.

De modo occurrendi impedimentis.

DIco 1. Ad validandum matrimonium, quod est invalidum defectu consensûs interni, sufficit, si consensus de novo præstetur ab eo, qui consenserat fictè, modò ille qui verè consenserat non revocaverit suum consensum. nam ex parte vnius adsunt omnia ad contrahendum matrimonium. Ergo accedente consensu ex parte alterius nil deest. Ergo sic validatur matrimonium. Nec est necessarium in hoc casu dicere aliquid illi, qui verè consenserat, nec est necessarium aliquo signo externo exprimere consensum internum. Quia signum externum jam fuit exhibitum in contractu solemni. secus dicendum est quando, defuit consensus vtriusq; sic enim necessarius est consensus signo externo expressus. Bonac. de Matr. q. 2 punc. 9. n. 1. & seq. cum aliis quoad omnes partes. sed quantum temporis debeat effluere inter consensum præcedentem vnius conjugis & consensum novum alterius conjugis, ut censeatur validari matrimonium? Respondet Navarrus & Guttierez posse in tali casu validari matrimonium, licèt intercedat quodcunq; temporis spatium. Nam quantùm præstat ad naturam matrimonii materia & forma censetur esse simul moraliter, quamvis consensus alterius præstetur post multum temporis, modò alter non revocaverit suum consensum. Nota, securiùs esset in prædicto casu validari Matrimonium per consensum vtriusque, cùm Clemens VIII. responderit Rectori Romanæ Pœnitentiariæ Soc: IESV requiri consensum vtriusque si vnus fictè consensit. De quo in Summa Dianæ V. Matrim: n. 10.

Dico 2. Ad validandum matrimonium, quod fuit nullum, propter impedimentum dirimens, necessarius est post acceptam dispensationem, vel impedimenti cessationem novus vtriusq; consensus signo externo expressus, nec sufficit consensus illius qui novit impedimentum. Ita communiter apud Bonac. nam sicut à principio requirebatur consensus vtriusq; exteriùs manifestus, ita modo requiritur, cùm prius matrimonium perinde se habeat ac si nullo modo fuisset celebratum. Et sic quando matrimonium fuit invalidum propter impedimentum dirimens, tunc impedimentum obtentâ dispensatione, vel cessante impedimento, manifestandum est conjugi illud ignoranti, quando manifestari potest absque gravi periculo: secus, si commodè & absq; gravi periculo nequeat manifestari. Et hoc pacto intelliguntur clausulæ dispensationum, in quibus præscribitur conjugem admonendum de invaliditate matrimonii. Non enim credibile est obligare Summum Pontificem cum tanto incommodo. Nec tamen negandum est Matrimonium posse validari etiamsi impedimentum non manifestum, modo alter inscius impedimenti ita consentiat, ut dicat consentio quantùm possum vel quantum debeo. Quia positis his adeest sufficiens consensus. Secus dicendum est, si conjux inscius invaliditatis prioris matrimonii intendat solùm ratificare præteritum Matrimonium quod credit esse verum, ut docet Bonac. loco citato n. 7. Nota licèt

ta licèt metus gravis sit impedimentum dirimens, tamen quando matrimonium est invalidum propter metum gravem, solet doceri, quod sufficiat illud revalidare per consensum vnius vel internum vel ut securiùs externum v. g. accedendo vel acceptãdo copulam affectu maritali, benespectatâ saltem authoritate DD.

Dico 3. Quando impedimentum nequit absque gravi periculo manifestari conjugi ignoranti illud, tunc sic est procedendum, scilicet. Quando vir est lætus, mulier v. g. dicat ita te diligo quòd si non essemus conjugati, vellem de novo tecum contrahere, & dico me tecum matrimonium contrahere. & petat, à viro, ut in gratiam sui eadem verba repetat, vel saltim aliquo signo ostendat. Dela-Cruz de matr. q. 3. n. 5. Caveat tamen ne ante validatum matrimonium petat aut reddat debitum. Docent etiam aliqui, quando, impedimentũ vni conjugum notum, non potest absq; periculo manifestari, nec consensus extorqueri, quod fit, si vir non sit hilaris, nec velit respondere, & ex alia parte petat debitum, & vxor nequeat negare absq; scandalo & ruîna mariti, docent inquam, sublato impedimento sufficere, ut ipsa copulam habeat affectu maritali. sed hæc sententia probabilis est, ob auctoritatem DD. & non ob rationem ait Bonac. placet hîc apponere doctrinam Gabr. à S. Vinc. in summa Morali V. Matr. vbi hæc. nulla requiritur consensuum simultas. quia vno posito semper censetur manere, quàm diu non retractatur, & sic semper potest poni alter, exemplo aliorum contractuum. vnde si matrimonium fuit nullum sive ratione consensûs sive ratione impedimenti, non requiritur quòd conjux qui novit nullitatem moneat alium, sed ablato per dispensationem impedimento conscius nullitatis ponat consensum cùm alterius consensus manere censeatur. oppositum tamen probabilius. ita ille. sed fusiûs disp. 3. de Matr. n. 17. & 19.

Dico 4. Vt validetur Matrimonium antea invalidè celebratum propter aliquod impedimentum dirimens, non requiritur ut de novo contrahatur coram Parocho & testibus etiamsi prius matrimonium fuerit mala fide celebratum. desumitur ex praxi, ut ait Navar. in manuali cap. 22. n. 70. quod intellige modò impedimentum sit occultum & sublatum, nec sit periculum ut probetur in judicio, & matrimoniũ dissolvatur in foro externo. Item, modò impedimentum sit ignotum Parocho extra confessionem, & testibus, quando contrahebatur matrimonium. aliàs non possent testari de validitate matrimonii. A fortiori nõ requiruntur benedictiones, quando sublato impedimento revalidatur matrimonium. non loquor autem in resolutione data de impedimento matrimonii clandestini, hoc enim revalidatur per præsentiam Parochi & testium.

Dico 5. Post notitiam impedimenti dirimentis contracto jam matrimonio, nec peti nec reddi debet debitum sub mortali. cùm non sint veri conjuges. Quo in casu consulat conscius impedimenti Confessarium vel alium virum doctum quomodo se gerere debeat. Confessarius verò si prudenter putat se nihil profecturum propter maximam rei difficultatem non moneat sed in bona fide relinquat. Mosc. p. 5. Elemen. ad sacr. conf: de prudentia Confessarii n. 14. Cautè

Nn autem

autem discurrat ne de invaliditate scrupulum ingerat. Est autem in præsenti bona fides quando impedimentum nescitur, licèt peccatum adulterii, vel alterius criminis præcesserit. quòd si Confessarius sperat se profecturum, debet monere vel etiam quantum potest dispensationem procurare, si autem pœnitens mala fide, hoc est sciendo impedimentū dirimens, matrimonium contraxit, omnino Confessarius moneat. Immo, si parva spes emendationis, non absolvat, ne malo statui pœnitentis cooperetur.

Nota, ut possit Confessarius cognoscere pœnitentem laborare ignorantiâ invincibili, & bona fide procedere, curet bono & prudenti modo intelligere, an pœnitens putet se in bono statu constitutum esse. Nam si putaret non in bono statu se constitutum esse, jam non laboraret ignorantiâ invincibili, nec bona fide procederet, & consequenter esset corrigendus. Cautè tamen Confessarius ut supra dixi discurrat, ne dubium aliquod ingerat pœnitenti, dum non adest spes emendationis, quando pœnitens saltim mediocriter suo objecto afficitur, ex alia verò parte non ponderat impedimentum, quòd maximè locum habet in rudibus. Item est difficilis aditus ad Papam vel Legatum, vel saltim ad Ordinarium loci. Hæc modo benè, & non primo, occurrente in confessione casu considera.

Dico 6. Papa dispensare potest in omnibus impedimentis dirimentibus jure Ecclesiastico introductis. Immo & Episcopus potest in foro occulto conscientiæ, si hæc simul concurrant. primò, si impedimentum sit occultum. secundò, si matrimonium sit publicum. tertiò, si separatio sit maximè scandalosa. quartò, si ad Papam vel ad alium, habentem potestatem, propter legitima impedimenta non adsit accessus. ita Candelabr. aureum cum aliis de Matr. circa fidem. Quod intellige modò matrimonium sit contractum bonâ fide, nam si contrahatur mala fide sciendo impedimentum dirimens, præsumitur Summum Pontificem in tali casu sibi reservare facultatem juxta Conc. Trid. Sess. 22. cap. 5 quod vult sic contrahentes separari sine spe dispensationis obtinendæ.

Potest etiam Episcopus per se vel delegatum in vrgentissima necessitate dispensare in impedimento dirimente & antecedente matrimonium v. g. si jam parata sunt omnia ad nuptias nec adest alia via evadendi infamiam, vel suspicionem gravis delicti in confessione manifestati, ut docent aliqui apud Bonac. Alij tamen securius dicunt, posse Confessarium hoc remedio vti, ut sponsus voveat castitatem. v. g. ad mensem vel duos, deinde dicat se castitatem vovisse, mandatumque à Confessario à matrimonio abstinere, donec dispensatio veniat. Caveat tamen ne dicat se ad mensem tantùm v. g. vovisse, ne audientes asserant sufficere dispensationem Episcopi, sicq; remedium deludatur. Cæterùm si nullum periculum infamiæ vel suspicionis delicti, apertius procedatur & dicatur ut modo sit solemnitas convivii, deinde adveniente dispensatione matrimonium celebretur.

DISTINCTIO XCII.

De Divortio.

NOta. Divortium est legitima vxoris & mariti separatio apud competentem judicem cum causæ cognitione & sufficienti probatione facta. Est duplex. Quoad thorum & quoad vinculum. quoad thorum contingit divortium quando habitatio vel conversatio mutua Conjugum ad tempus vel nulla temporis habitâ ratione interdicitur. Quoad vinculum, quando matrimonium secundùm substantiam suam in perpetuum rescinditur.

Dico 1. Tot modis solvitur matrimonium quoad vinculum, quot sunt impedimenta dirimentia & antecedentia matrimonium. Nam impedimenta sequentia contractum matrimonium non solvunt, cùm sit insolubile; sunt tamen nonnulla quæ solvunt matrimonium jam contractum. Sic professio solemnis emissa in religione approbata & non solus ingressus ad talem religionem solvit vinculum matrimonii contracti rati & nondum consummati. Conversio etiam ad fidem altero remanente in infidelitate secundùm superius dicta solvit vinculum matrimonii licet fuerit consummatum. Idem à fortiori de morte, vnde licet mortuus à mortuis resurgat, alter non manet obligatus nisi de novo contrahat. Quod & procedit de religioso mortuo, qui si resuscitetur, non tenetur ad observantiam Religionis.

Dico 2. Quando vnus conjugum fornicatur, non est faciendum divortium quoad vinculum. Matrimonium enim non dissolvitur per fornicationem vnius conjugum, ut determinatur in Trid. Sess. 24. c. 7. Nec obstat illud Matt. 19. *Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit, excepta fornicationis causâ, mœchatur.* nam illa exceptio, solùm refertur ad dimissionem vxoris, ut docet S. Tho. in supplemento quæst. 62. a. 5. ad 4. solùm ergo potest vir dimittere vxorem, & vxor virum, ob fornicationem. *Nam frangenti fidem fides frangitur eidem.* Et sic, ut docet S. Th. art. 3. loco citato. si conjux scit etiam in secreto, alterum adulteratum esse, potest, nisi excommunicatione cogatur, ei debitum negare, quamvis non possit sine judicio Ecclesiæ ab eo separari quoad cohabitationem. C. Porro, de divortio. sed petere separationem, nisi aliàs adulterium, aut alia causa sufficiens pro divortio sit notissima. Dela Cruz de Matr. q. 5. n. 4. Nec solùm tunc, quando de fornicatione certò in secreto constat, licèt petere divortium, sed etiam quando suspicatio adest violenta, ut si inveniatur solus cum sola horis & locis suspectis. Ita S. Th loco citato a. 3. ad 4.

Dico 3. Vir tenetur dimittere vxorem fornicariam, aliàs non pœnitentem, ne peccato eius consentire videatur, & favere incertitudini prolis. Et dimissio eius sæpe proderit ut corrigatur, ad quod tenetur vir, cùm sit caput. si ex dimissione subtrahantur necessaria viro pauperi & infirmo, aut subeat periculum incontinentiæ, & aliàs non sequitur incertitudo prolis aut scandalum, nec est spes emendæ, licèt viro sequatur infamia, non dimittatur.

Dico 4. In his casibus non licet viro adulteram dimittere. Primò, si ipse ante divortium, etiam insciâ vxore, fornicatus, quamvis post vxoris fornicationem, ut docet S. Thomas loco cit. a. 6. ad 5. Secundò, si vir vxorem prostituit,

 vel

vel ſcivit quòd adulteretur, & non prohibuit. Tertiò vxor probabiliter credens ſuum virum objiſſe alteri nupſit. Niſi ſcienter ſteterit cum ſecundo poſt adventum primi. Quartò, ſi latenter eſt ab alio cognita ſub ſpecie viri. Quintò, ſi fuit per vim oppreſſa. ſi tamen vel præcepto parentum, inſtantiâ conſanguineorum vel ſimili cauſa fornicetur, non excuſatur ut liberetur à divortio. Samuel de Lub. V. divort. n. 16. Sextò, ſi illam vir reconciliavit. Cenſetur autem reconciliare quod carnaliter ſponte & non ab Eccleſia coactus cognoſcat, & ſciens adulterium. Septimò, ſi tempore infidelitatis vir dedit vxori libellum repudii, & mulier alteri nupſit tunc ſi vterq; convertatur ad fidem tenetur vir vxorem recipere. Ex cap. Gaudemus de divortio. vide D. Thomas loco cit. a. 1. Addit Samuel de Lub. loco cit. n. 16. Caſum octavum ex Sylveſtro, ſi vir contra voluntatem vxoris abſtinendo præſtet adulterandi occaſionem. Non ſi prætextu alterius incommodi v. g. paupertatis, ſed Sà. V. divort. in 10. abſolutè docet, quod vir non poſſit dimittere vxorem cui dedit adulterandi occaſionem.

Dico 5. Sodomia activa vel paſſiva & beſtialitas, eſt cauſa ſufficiens divortii perpetui Bonac. q. 4. de Matr. punc. 5, n. 4. Nam per ſodomiam & beſtialitatem dividitur caro conjugis cum beſtia vel alio. Nec obſtat, quod in Tyrocinio artis pœnitentiariæ p. 2. § 4. n. 37. dictum fuerit ob ſolam fornicationem carnalem eſſe perpetuum divortium. hoc enim intelligendum eſt ordinariè. Quando peccatum quaſi ſodomiæ committitur cum propria vxore, non eſt cauſa ſufficiens divortii perpetui, quia non dividitur caro. Bonac. cum aliis loco cit. Tamen quando vxor ſollicitatur à viro ad tale peccatum diſcedere poteſt propter periculum animæ, donec vir reſipiſcat. Pollutio etiam extraordinaria cum alia vel cum propria vxore non eſt cauſa ſufficiens divortii perpetui, quia caro propriè non dividitur. Idem loco cit. n. 5. poteſt tamen eſſe cauſa divortii ad tempus, eò quòd ſit inductio ad peccatum. Iuxta dicta intelligendus eſt S. Thomas loco cit. a. 1. ad 4.

Dico 6. Divortii temporalis plures cauſæ aſſignantur. Prima cauſa eſt hæreſis. vnde ſi vnus conjugum perſiſtat in hæreſi divortium celebrari poteſt quàm diu perſiſtit. Immo tenetur conjux catholicus divertere ab hæretico nolente reſipiſcere, quod poteſt facere etiam propriâ authoritate. ſiquidem jure naturæ obligatur cavere proprium animæ periculum, quod hic imminet ex tam vicino hoſte. Nam ex nimia familiaritate cum quibus frequentes ſumus, peſſimi mores contrahuntur, Moſc. loco cit. in hoc & ſimili caſu non tam eſt divortium quam ſimplex relictio conjugis. ſecunda cauſa eſt ſævitia mariti. Et intelligendum eſt de ſævitia propter quam timetur grave aliquod malum, non verbera levia. ſiquidem eſt licitum viro vxorem verberare, non paſſim ex leviq; cauſa nec acriter, quamvis gravis cauſa per vxorem ſit data, ſed raro vrgenti ex cauſa atq; moderate, quia acris verberatio Iudici eſt relinquenda, Moſc. loco cit. n. 39.

Quodſi vxor injuſtè & graviter verberata, non tamen facto per judicem divortio diſceſſerit repetenti viro cuius ſævitiam veretur, non reſtituitur, niſi præſtitâ

ſtitâ cautione, quòd reſtitutæ nullam inferrat violentiam. Quæ cautio ſecundum Bon. de Mat. q. 4. p. 5. n. 25. debet eſſe pignoratitia vel fidejuſſoria. Si ſpectatis nonnullis circumſtantiis non ſufficiat juratoria. Si verò tanta ſit viri ſævitia, ut vxori timenti de ſecuritate nequeat vllo modo provideri, tunc vſq; ad cauſæ decisionem alicui probæ & honeſtæ mulieri committatur cuſtodienda. Tertia ſi vnus conjugum machinatur alteri mortem. Et ſufficit huius machinationis vehementiſſima ſuſpicio. Samuel de Lub. V. divort n. 9. Quarta, quando delictum vnius, eſt cauſa gravis damni alterius, ut quando vxor eſt venefica, graviter nocens familiæ maleficiis. Immo, licèt tantùm ſit venefica commercium habens cum dæmone, digna eſt divortio. Quinta, quando furia vnius conjugis ita eſt vehemens ut alter conjux cohabitando ſubeat periculum vitæ. ſed iſtæ tres cauſæ immediatè poſitæ, reducuntur ad ſævitiam. Sexta, quando vnus conjugum inducit alium ad quodvis peccatum. v. g. ſi in domum ſuam ducat parum pudicos, ſitq; ita incautus ut aliquo ex illis relicto exeat, ipſa verò ſollicitetur ab illo verbis, nutibus, aut tactibus. Maritus verò rogatus ab vxore ne eos admittat, negligat. Non tamen poteſt diſcedere â viro miniſtrante ei alimenta ex vſura, furtoq; acquiſitis rebus. Quia quando vxor aliundè alimenta non habet excuſatur iſtis parcè vtens juxta decentiam ſui ſtatûs, quamvis maritus efficiatur impotens ad reſtituendum injuſtè parta. Moſc. loco cit. n. 38. ſed ſi vir nollet deſiſtere ab vſuris & furtis, poſſet â tali diſcedere. ita aliqui â Sa tacitè relati. V. Divort. n. 5. licèt ipſe in oppoſitum inclinet. Has cauſas reducit Moſc. ad triplex crimen.

Dico 7. Vxor non poteſt recedere â marito propter morbum gallicum. nec ob lepram quæ etiam eſt contagioſa. præterea nec ob amentiam, niſi immineat ſibi probabile mortis periculum. Samuel de Lub. loco cit. n. 15. quoad omnes partes. Doctrina S. Thom. in Supp. q. 64. a. 1. ad 4. de lepra hæc eſt. Vxor viro leproſo tenetur reddere debitum. non tamen tenetur ei cohabitare. quia non tam citò inficitur ex coitu ſicut ex frequenti cohabitatione & quamvis proles generetur infirma, tamen meliùs eſt ei ſic eſſe quàm non eſſe. hæc D. Th.

Dico 8. Conjux innocens. poſt divortium ritè celebratum, non tenetur recipere conjugem nocentem etiam correctum, & ſuppliciter veniam petentem, cûm jam nocens amiſerit jus. Etiamſi innocens poſt divortium fornicatus eſſet, ut docet S. Th. in Supp. q. 62. a. 6. ad 4. ad cavendum tamen periculum animæ & ſcandalum poteſt cogi â judice ut conjugem nocentem recipiat. Quando verò innocens revocat nocentem tenetur redire. S. Th. loco cit. ad 3. quia illa ſententia lata eſt in favorem innocentis, & ſic non debet eius juri præjudicare. Niſi nocens per divortium ſeparatus de licentia innocentis caſtitatem noviſſet aut religionem intraſſet. S. Th. loco cit. Ledeſma tamen cap. 29. de matr. nullam requirit licentiam. nam qui divortium fecit, eò ipſo ad tale votum licentiam dedit.

DISTINCTIO XCIII.

De Matrimoniali debito.

DIco 1. Conjuges tenentur sibi mutuò debitum reddere, etiam interpretativè & implicitè petentes, ut docet S. Th. in Supp. q. 64. art. 2. quare sine rationabili causa debitum negans mortaliter peccat, nisi alter remisse petat vel nolit negantem tam rigorosè obligare. Fundamentum conclusionis sumunt Theologi ex primæ ad Corint. 7. *Vir uxori debitum reddat.*

Dico 2. Conjuges sæpè à redditione debiti excusantur. Primò ob salutis periculum v. g. si fœmina in partu moreretur conceptâ prole. In dubio verò an debitum noceat saluti, non tenetur reddere. Secundò, si proli jam conceptæ, à fortiori si proli animatæ, periculum abortus immineat. animatur autem proles, si mas, post dies 40 fœmina post dies 80. Tertiò excusantur conjuges à redditione debiti, si mulier non habeat nutricem, fœcundata enim mulier lac amittit. Quartò, si multi filii, nec adest unde alantur. Quintò, si febri conjuges laborant, non autem si capite mediocriter, vel dente molari. Mosc. 2. p. Tyr. in speculo part. n. 25. Sextò, si statim post prandium petant. cùm copula tunc sit gravis detrimenti causa. Septimò, si unus ex conjugibus nimis frequenter petat vel formaliter ebrius sit. cùm tunc irrationabiliter petat. Octavò, lepra seu simili morbo laboranti non est obligatio reddendi debitum, cum periculo infectionis, nisi hic defectus notus fuisset ante contractum matrimonium, tunc conjux sanioris corporis cessit juri suo. Nec obstat, quod ex tali coitu generetur infirma proles. quia si conjugis infirmitas est perpetua, non sunt conjuges perpetuò privandi jure petendi & reddendi debitum ob prolis infirmitatem, cui meliùs est sic esse, quàm simpliciter non esse. Nonò, innocens si per excommunicationem, vel superioris præceptum compellatur habitare cum adultero per hoc non tenetur ad debitum. Samuel de Lub V. divort. num. 11. Decimo, non tenentur reddere debitum ante duos induciarum menses finitos, neque ante nuptiales benedictiones. deniq; si sit rationabilis causa negandi debitum. scias in his attendendam prolixitatem temporis, quo debitum negatur. periculum incontinentiæ, & causam ob quam debitum negatur.

Dico 3. Fœmina non peccat negando debitum, quando experta est se non posse filios in lucem vivos edere. Quia magnum vitæ periculum subit ex morte fœtus in ventre. potest tamen petere cum tali periculo ad evitandum grave periculum incontinentiæ. nam elegit minus malum ad vitandum majus. Bonac. de Matr. q 4. p. 1. n. 14. cum Led. Vict. & aliis.

Dico 4. Accedere ad menstruatam est tantùm veniale secundùm Cajet. V. Matr. & alios. menstruata non tenetur reddere. eò quòd non sit obligata reddendi, quando adest turpitudo ex parte actûs ut comm. docetur. est autem in præsenti turpitudo ex parte actûs. Quod si menstruum est perpetuum, nec veniale est à tali petere, nisi grave vitæ periculum immineret, tunc enim etiam mortale esset ad menstruatam accedere.

Dico 5. Quidam dicunt, quòd unus absq; consensu alterius potest vovere quod non petat debitum, non autem quod non reddat. quia in primo utrq; est

fui juris, sed non in secundo. sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum opporteret vnum, onus semper petendi debitum subire, & ideo alii probabiliùs dicunt, quod neutrum potest sine consensu alterius vovere. Hæc S. Th. in Supp. q. 64 a. 4. ad 3. Quæ doctrina non intelligitur de viro parum verecundo. Nota doctrinam S. Th. non contrariari dictis d. 89. §. Qui verò, cùm votum validè emissum, non tam facilè in toto cesset. V. dicta in 1. d. 15. conclus. 3.

Dico 6. Si ambo conjuges conveniant in vovendo castitatem, probabile est, si vnus petat debitum, alter non possit reddere, cùm renunciaverit juri petenti. sed etiam probabile, si vnus petat, etiam implicitè tantùm, alter teneatur reddere. cùm per votum, etiam inconvenientia factum, neuter amiserit jus ex justitia petendi. quàmvis sic petens debitum, peccet contra votum. Bonac. q. 4. de Matr. p. 3. n. 8. cum aliis DD. & idem, si vnus de alterius licentia emisit votum de non reddendo debitum. Dela-Cruz q. 6. de matr. n. 2. & supra 2. præc d. 9. conc. 2. & d. 10 conc. 3. per hoc enim non tollitur dominiũ quod habetur in corpus alterius. Hoc tamen securiùs, qui consensit in votum vxoris, potest tuta conscientia petere, si solùm permisit eam facere, quidquid velit.

Dico 7. Si vterq; rationabiliter dubitat de valore Matrimonii, & nondum adhibitâ diligentia, non potest reddere debitum petenti, quia non habet jus petendi nondum adhibitâ diligentiâ. Bonac. loco cit. p. 4. n. 7. Si adhibitâ diligentia potest & reddere & petere. Dela-Cruz q. 3. n. 1. Dixi rationabiliter. nam si dubium parum fundamentale, judicio prudentis deponatur.

Dico 8. Si vnus conjugum illicitè petat ob solam circumstantiam personæ, quia v. g. voto castitatis se obstrinxerat, alter tenetur, & ex justitia, & sub mortali reddere, hanc probat. Bonac. loco citato. p. 3. n. 3. allegans comm. DD. idem procedit de sene, sterili, prægnante (licet multoties peccare possint venialiter tales petendo debitum) his enim ex justitia & sub mortali reddendum. si illicitè petat ob circumstantiam actûs, non est reddendum debitum v. g petit retro accedere, in vase tamen debito, & sine periculo effusionis. Arm. V. deb. n. 6. & alii. nisi adsit necessitas, quia v. g. pinguis. Sententia tamen Sanchez & aliorum etiam probabilis, quòd taliter petenti reddendum debitum, quia sic reddendi debitum ordinariè est necessitas, cùm aliàs soleant oriri rixæ. An verò possit vxor licitè petere & reddere debitum Marito, qui solet in fine copulæ membrum extrahere, & extra vas seminare approbare vereor. nec obstat, quòd petens vel reddens cooperetur actioni quæ ex se potest benè fieri. nam & ille qui Domino ascendenti per fenestram ad stuprandam virginem scalam tenet, cooperatur actioni quæ potest quantùm est ex se & genere suo benè fieri, mortaliter tamen peccat, ut determinat Innocentius XI. damnando propositionem 51.

Dico 9. Duobus modis possunt conjuges exercere actum Matrimonii sine omni peccato, scilicet, si intendant prolem vel debiti redditionem. aliàs semper est ibi peccatum ad minus veniale S. Th. in supp. q. 49. a. 5. Sufficit autem hæc

intendere

intendere virtualiter seu implicitè. Quare convenire cum vxore ad cavendam incontinentiam, aut fornicationem in se, est veniale. S. Th. loco cit. ad 2. Dicit enim, si intendat vitare fornicationem in se, sic ibi est aliqua superfluitas. & secundùm hoc est peccatum veniale. Nec ad hoc matrimonium est institutum, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de venialibus. Sic S. Th alii oppositum tenent, & taliter convenientem peccati venialis non dámnant. Convenire tamen ad vitandam incontinentiam alterius conjugis, non est veniale. quia sic est quædam redditio debiti. S. Th. Ibidem. Convenire etiam cum conjuge propter sanitatem est veniale S. Th. loco cit. ad 4. à fortiori convenire propter solam delectationem est veniale S. Th. loco cit. art. 6. & Determinat Innoc. XI. dum hanc propositionem damnat. *Opus conjugij ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ ac defectu veniali.*

Dico 10. Peccant mortaliter conjuges, extra vas natutale, & legitimum copulam habentes, aut extra vas seminantes. Et quoties voluntariè impediunt conceptionem fœtûs. Tactus etiam & amplexus conjugum si ex eis sequatur pollutio extra vas sunt peccata. Quòdsi fœmina à parte superiori maneat seu à latere accedat, non est mortale, nisi esset periculum effundendi seminis extra vas. Imò non est mortale secundùm Samuelem de Lublino & alios V. Debitum n. 4. Si vir etiam non vrgente necessitate, retro, ad vas tamen legitimum accedat, veniale, tamen gravissimum docet Bonac. q. 4. de matr. punc. 13. num. 25 accedere etiam ad suam imaginando aliam, est mortale.

Dico 11. Si vir habens copulam cum vxore non seminet cùm possit, peccat mortaliter. præcipuè si jam fœmina seminavit. nam tenetur perficere opus suum. Ledesm. cap 9. de Matr. & alii. ex causa tamen vrgentissima potest vir relinquere imperfectam copulam, etsi fœmina jam seminaverit. Et est probabile, non peccare mortaliter eum qui non seminat quia valde debilitatur. Ledesm. & alii. nam ista copula licèt non assequatur finem principalem qui est generatio, vitat tamen fornicationem, quæ vitatio est finis secundarius. Vel si honestas ita suadeat v. g. quod aliquis interea superveniat & hoc est probabile licèt alioquin secuta pollutio extra vas. cùm hæc pollutio non censeatur voluntaria, sed præter intentionem ut docent aliqui apud Bonac. q. 4. de Matr. punc. 10. num. 16. Docet etiam Arm. V. debitum n. 9. non esse mortale si incœpto coitu, vnus de alterius consensu desistat ab actu; sine periculo tamen pollutionis, in se & in alio.

Dico 12. Nullum tempus sacrum impedit debiti redditionem. Arm. V. Debi num. 10. cum Palud. licèt sit bonum his diebus abstinere. Magis tamen convenit die ante Eucharistiæ sumptionem vel ipsâ die sumptionis exigere vel petere debitum ob Eucharistiæ reverentiam, nisi alter conjugum nimis instet. tamen si fiat, non judicatur mortale à Theologis. Quòd autem Concilium Eliberitanum dicat hominem ante sumptionem debere abstinere à propria vxore tribus, quatuor, aut octo diebus, concilium est. Duo tamen præter alia sunt,

quæ

quæ conjugibus reverentiam erga hoc Sacramentū inculcant. Primò si panes Propositionis ab his qui vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò, magis panis ille qui de cœlo descendit. Secundo Regem Oza. 1. Paralip. cap. 13. manum suam ad DEI arcam extendentem, ne boum exorbitantiâ caderet, fuisse à DEO percussum, moxque exspirâsse, quòd nocte præcedenti vxorem cognoverit, ut affirmant expositores.

Dico 13. Si conjuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra ad coitum exire possint, non peccant tunc coëundo. Nec violatur Ecclesia, etsi talis coitus publicetur. Dela-Cruz q. 3. de sacrificio Missæ. n. 3. cum Sylv. & Victoria. Et minor necessitas requiritur ut res habeatur cum vxore, in locis Ecclesiæ adhærentibus, ut in loco turris vel cœmeterio. At si conjuges sine causa in loco sacro coëant, vtpote si possint exire ad coitum extra locum sacrum, aut si per breve tempus cogantur esse in loco sacro, & facilè possint abstinere à coitu ibi, peccant mortaliter peccato sacrilegii petendo & reddendo debitum, & violatur Ecclesia, si coitus publicetur. Dela Cruz cum Led,

Dico vltimò, Regulares privilegiati possunt dispensare ad petendum &c. V. additionem sextam in fine f. 55.

LIBER III.

DE CENSVRIS.

DISTINCTIO I.

De Censuris in Communi.

NOta. Censura est Ecclesiastica pœna, his, vel illis Ecclesiæ bonis privans. Iuxta Canonistas, tres sunt Censuræ. Excommunicatio, Suspensio, Interdictum. Excommunicatio est Censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur. Si est major, privatur omnibus fidelium bonis. Si minor, privatur passivâ receptione Sacramentorum. Hæc autem communia fidelium bona, sunt tria, scilicet exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Tandem Orationes & suffragia Ecclesiæ. Suspensio, est Censura Ecclesiastica privans vsu Ecclesiastici officii aut beneficii. Pro officio intellige tam officium Ordinis, quam Iurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata, quàm simplicia, atq; etiam dignitates, ut canonicatus &c. Interdictum est Censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officiis, etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesiæ. His addunt Theologi irregularitatem, non ut irregularitas sumitur in tota sua latitudine, sed cùm habet rationem pœnæ. Est autem irregularitas impedimentum jure canonico introductum ad suscipiendos Ecclesiasticos ordines, aut ad susceptos exercendos.

Dico 1. Probabile est quatuor esse species Censuræ scilicet Excommunicationem, suspensionem, interdictum & irregularitatem, ut provenit ex mero delicto. Tres primæ partes conceduntur ab omnibus. Vltima probatur. Quia in multis Bullis, postquam concessa est facultas absolvendi ab excommunicatione, suspensione & Interdicto, subjungitur, & ab omnibus censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quibus verbis non potest aliud significari quàm irregularitas, nam tres communes censuræ jam præmissæ sunt. Accedit, quòd irregularitati ex mero delicto provenienti conveniat definitio censuræ superiùs allata. Ex quo patet Irregularitatem sic sumptam taliter posse definiri, scilicet. Est Censura Ecclesiastica privans suscipiendis vel exercendis Ecclesiasticis Ordinibus. Privans inquam Ordinibus ut talibus, nam suspensio privat ut sunt officia.

Dico 2. Mulier jure Divino est incapax ferendi censuras. cùm sit incapax jurisdictionis spiritualis, etiam ex commissione ut docet D. Thom. in supplemento q. 19. a. 3. ad 4. Vir verò carens primâ tonsurâ ex solo jure Ecclesiastico est incapax ferendi censuras. Et idem est de vxorato, quàmvis minoribus initiato. Et sic istis à solo Papa potest committi facultas ferendi censuras.

Dico

Dico 3. Soli habentes iurisdictionem ordinariam Ecclesiasticam in foro externo possunt ex officio & propriâ auctoritate ferre censuras; sive istam jurisdictionem habeant à jure sive ex privilegio, sive ex consuetudine, sive à Papa immediatè. Cuiusmodi sunt Episcopi & eorum Vicarii Generales, & alii habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, ut Prælati Regularium, etsi non sint Sacerdotes. Et prædicti possunt delegare suam auctoritatem ad ferendum censuras subjectis aliàs de jure capacibus, utpote initiatis primâ tonsurâ aliàs non vxoratis Dela-Cruz a. 1. de Cens: dub. 3.

Dico 4. Peccata externa etiam secreta possunt puniri censuris latis per modum legis. Percussor enim Clerici occultus, & hæreticus, qui aliquo signo sufficienti etiam occultissimo protulit hæresim, sunt excommunicati. Dixi *censuris latis per modum legis* Nam peccator externus, sed occultus, & sine testibus, non potest in particulari & nominatim puniri censuris latis ab homine. Nam hoc esset cogere eum censuris, ut revelet crimen suum, quod est contra jus naturale.

Dico 5. Ecclesia non potest punire censuris peccata purè interna. Ita commun. Nam ista non cadunt sub hominis cognitione, ut sic puniantur. Nec obstat, quòd excommunicatur, qui aliter, quàm Ecclesia sentit de Sacramentis, tamen sentire est actus purè internus Non obstat inquam, nam similes censuræ non incurruntur per opus internum, nisi hoc signo aliquo manifestetur. Nec etiam obstat quòd Papa possit reservare peccata purè interna. Nam reservare peccata pertinet ad forum internum, & ferre censuras pertinet ad forum externum Ecclesiæ.

Dico 6. Probabilis est sententia aliquorum, quos tacito nomine refert summa Dianæ, V Censura quod nulla censura etiam irregularitas incurratur propter culpam venialem. quia de pietate Sanctæ Matris Ecclesiæ non est credendum, quod velit culpæ levi pœnam gravem imponere. vnde quoties ob ignorantiam aut impotentiam excusamur à peccato mortali, aut à circumstantia, cui est imposita aliqua censura, excusamur etiam à tali censura. Nam vbi non est culpa, non justè infligitur pœna. Ex quo sequitur, si occidisti hominem ignorando invincibiliter esse Clericum, non incurristi excommunicationem.

DISTINCTIO II.

De Excomminicatione Minori.

DIco 1. Excommunicatio minor privat sub mortali sumptione Sacramentorum, ut habet communis sententia cum D. Thom. Quòd si excommunicatus excommunicatione minori celebret non fit irregularis. Item excommunicatio minor privat electione passivâ, collatione & præsentatione ad dignitatem seu beneficium Ecclesiasticum. Sic excommunicatus scienter acceptans electionem, & scienter illum (utpote inhabilem) eligentes peccant mortaliter. ita etiam commun. Vtrùm verò excommunicatio minor privet sub veniali administratione Sacramentorũ, negat Bonac. cum aliis.

Dico 2. Incurritur excommunicatio minor ob communicationem prohibitam cum excommunicato non tolerato. Aliquando tamen incurritur excommunicatio major communicando & participando cum excommunicato non tolerato. *Primò* si præsumis scienter sepelire publicè, excommunicatum non toleratum. Quæ excōmunicatio incurritur à solo sciente & præsumptuosè sepeliente non verò, à jubente, consulente, aut faciente, nec ab ignorante etiam vincibiliter. Led c. 7. de excommunicatione. *Secundò*, si participes scienter in crimine cum jam excommunicato nominatim, v g si Bertha excommunicatur ob concubinatum cum Petro, Petrus cum ea fornicando eandem excommunicationem incurrit. Et idem est de faventibus, auxiliantibus, consulentibus pro tali crimine. Alios casus V. apud DD.

Dico 3 Sicut Sacerdos non expositus pro Confessionibus potest absolvere à venialibus, ita potest absolvere ab excommunicatione minori, quæ incurritur ob participationem venialem cum excomm. non tolerato Arm. V. absolutio n. 38. & alii. Ab excommunicatione tamen minori, quæ incurritur ob participationem mortalem, nequit absolvere non expositus. Armilla locô citato.

DISTINCTIO III.

De divisione Excommunicationis maioris.

Agendum priùs esset de Excommunicationis majoris natura, sed quia hæc in effectibus relucet, ideò ibi examinabitur. Præmittimus tamen definitionem. Definitur ergò à Dela-Cruz Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium tàm in civilibus quàm in divinis, & communibus Ecclesiæ orationibus & suffragiis. Ab hac, non differt anathema quoad vinculum, sed quoad solemnitatem. cuius forma describitur in jure. hoc solus Episcopus fulminat.

Dico 1. Excommunicatio major alia est à jure, alia ab homine. A jure est, quæ per aliquod statutum, vel constitutionem fulminatur. Ab homine est, quæ per aliquem judicem fertur. Vtraq; aut est ipso facto, ut est comminatoria. Excommunicatio ipso facto est, quæ statim abíq; alterius sententiæ expectatione incurritur. Comminatoria est, quæ non statim incurritur, sed expectat judicis sententiam.

Quæritur, vnde agnoscitur, esse excommunicationem ipso facto, & esse comminatoriam. ℞. Si tradatur sic, sit excommunicatus, habeatur pro excommunicato, tunc est excommunicatio ipso facto. Si autem tradatur sic. sub pœna excommunicationis vel sic excommunicetur, &c. tunc est comminatoria.

Quæritur 2 Quæ adhuc est differentia inter excomm. à jure & ab homine! ℞. Excommun. à jure durat etiam post mortem judicis, dum jus ipsum durat. Posita autem ab homine cessat cessante vitâ vel officio judicis, si tamen ante mortem vel finem officii incurritur, durat. Secunda differentia Ab excomm. à jure & non reservata potest quilibet expositus absolvere, non verò ab excomm. lata.

lata ab homine. aliàs differentias V. apud Fernandez de Excommun. §. 1.

Dico 2. Excommunicatus excommunicatione majori alius dicitur toleratus alius non toleratus. Ex Concilio Constantiensi solùm tenemur vitare in Divinis, aut civilibus notarios Clericorum percussores, ita ut hoc factum nullatenus possit celari vel excusari. Et nominatim publicè excommunicatos seu denuntiatos nomine proprio, vel saltem officii. Vitandi appellantur non tolerati.

DISTINCTIO IV.

De Effectibus Excommunicationis Majoris.

Dico 1. Excommunicatus privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, ita ut publicas orationes non liceat pro eo fundere, aut celebrare nomine Ecclesiæ. nam nomine particularis personæ possunt quæcunque. orationes pro excommunicato offerri, etiam in memento Missæ. cum in Missa non desinat Sacerdos esse persona privata. Hæc procedunt de excommunicato non tolerato. nam pro excommunicatis toleratis licet publicè orare & sacrificia offerre, ut probat summa Dianæ V. Excomm. Debent tamen suffragia specialiter tunc applicari, cùm Ecclesia excommunicatum ab eis quantum est ex se excludat.

Dico 2. Probabilis est sententia, si excommunicatus non toleratus per contritionem justificetur, suffragia Ecclesiæ illi prosunt, etiam ante obtentam absolutionem ab excommunicatione. Ita Faber in 4. dist. 25. disp. 4. c. 4. dub. 151. Nam Ecclesia non intendit suis suffragiis eum privare, qui Deo reconciliatus est. pariter, si per excommunicatum non stat ut absolutionem obtineat, fruitur communibus Ecclesiæ suffragiis. Hoc enim suadet materna benignitas Ecclesiæ.

Dico 3. Privatur adhuc excommunicatus Sacramentis, tam activè quàm passivè. ita ut nec Sacramenta ministrare nec suscipere absque peccato mortali possit. Et hoc verum est tam de excommunicato tolerato, quàm non tolerato. Toleratus tamen potest ministrare Sacramenta, si à fidelibus petatur. Hinc potest sacrum facere die festo, ut subditi satisfaciant præcepto, si id requirant. Quod deducitur ex Concilio Constantiensi in quo absolutè conceditur fidelibus communicare cum excommunicatis toleratis.

Dico 4. Excommunicatus, etiamsi sit tantùm toleratus, ministrando in Ordine majori suscepto, seu illum recipiendo fit irregularis. Non, si ministret aut recipiat Ordines minores. Et ministratio hic vetita, est, baptizare solemniter &c. dicere solemniter ex officio Epistolam &c. dicere collectas in choro ex officio ut hebdomadarius, benedicere solemniter aquam, fruges &c Non tamen baptizare sine solemnitate, aut canere litanias &c. cùm hæc non requirant ministrum Ordinis. Hoc probat De la Cruz partim ex jure, partim ex DD.

Dico 5. Item excommunicatus privatur exteriùs, quibusdam bonis communibus, hoc versu contentis. scilicet.

Os, orare, vale, Communio, mensa negatur.

Per ly *os* denotatur prohiberi converſationem quovis modo, verbo, ſigno, ſcripto factam. Per ly *orare* denotatur prohiberi, ſimul intereſſe Divinis. Per ly *vale* denotatur prohiberi ſalutationem, honoris exhibitionem aperiendo caput, donorum miſſionem. &c. Per ly *Communio* prohibetur civilis contractus. Tandem per ly menſa prohibetur ſimul in vna menſa comedere, in vno lecto dormire, non tamen prohibetur in vno cubiculo habitatio, ſi habitent tanquam alieni habitatores, ut docet Innoc. apud Fern. de Excomm. §. 12. Hæc inquam prohibentur cum excommunicatis non toleratis.

Dico 6. Si dum Miſſa celebratur intret excommunicatus non toleratus, & nolit exire, aſtantes Miſſæ tenentur ſub mortali exire, cum ne eo cõmunicent, & Sacerdos ceſſare tenetur, ſi non incœpit canonem. Aliqui tamen relati in ſumma Dianæ dicut, tutiùs eſſe etiam incœpto canone relinquere Miſſam, ſi nondum ſit peracta conſecratio.

Hoc intelligendum de exiſtentia excommunicati ut audiat ſacrum, non verò ſi ibi ſit exercendo ſuam artem aut ſedens aut dormiens in angulo. Sicut etiam quando dicitur non debere communicare in oratione, intelligendum de oratione communi, nam poteſt excommunicatus etiam in Eccleſia privatim orare, cum aliis privatim orantibus.

Dico 7. Excommunicatus etiam ſi ſit toleratus, non poteſt eligi vel præſentari ad beneficium Eccleſiaſticum. Quod ſi ante acceptationem incurrat excommunicationem, peccat quidem acceptando, valet tamen acceptatio. Nam jura ſolùm irritant electionem & collationem factam excommunicato ſed non acceptationem, quæ nulli jus novum confert. Item talis non eſt capax. ut eligatur ad dignitatem Eccleſiaſticam, imò nec ſæcularem v. g in Regem Ducem &c. Quæ omnia vera ſunt etiamſi excommunicatio inculpabiliter ignoretur ab electo aut eligente.

Sed petes, vtrum validetur præterita collatio beneficii, per abſolutionem ab excommunicatione?

℞. Non, ſed opus novâ collatione, hoc, & immediatè antecedentia probat Bonac. de Excomm q 1. puncto 4.

Dico 8. Excõmunicatus nõ toleratus, privatur executione ſuæ juriſdictionis, quare non poteſt eligere aut conferre beneficium Eccleſiaſticũ. item nõ poteſt abſolvere à cenſuris per ſe, vel per alterum, delegando tunc alteri juriſdictionem ad hoc. Secus dicendum eſt de juriſdictione data ante excommunicationem, quæ tunc non expirat. niſi aliàs excommunicatus iſte non toleratus ſit occultus. nam tunc ſententia ab iſto lata & collatio per eum facta valet, item abſolutio à peccatis & cenſuris, ex diſpoſitione Eccleſiæ ita pro bono communi ordinantis. Dixi, *Excommunicatus non toleratus.* nam ſi ſit toleratus, etiamſi publicè ſciatur, omnia quæ operatur ex juriſdictione Eccleſiaſtica, aut ſæculari, ut collatio & electio ad beneficium valida ſunt. cùm tales excommunicati ob bonum fidelium in nullo ſint à fidelibus vitandi, ut patet ex Concil. Conſtantienſi.

Dico

Dico 9. Beneficiatus qui lapſus eſt in excommunicationem poſt beneficii conſecutionem, non eſt privatus fructibus beneficii, neq; tenetur eos à ſe ſponte abdicare, modò exequatur onera & officia beneficii, ſive excommunicatus ſit Curator animarum, ſive ſit Canonicus, ſive habeat beneficium ſimplex. Bonac. referens alios de Excomm. q. 2. puncto 4. quod procedit de excommunicato tolerato, nam de excommunicato vitando aliter ſentiendum. Idem Bonac. Hic tamen, ut alii pauperes, non privandus neceſſariis.

Dico 10. Mortuus in excommunicatione privatur Eccleſiaſticâ ſepulturâ, & eſt exhumandus ſi jam ſepultus. Hoc intelligendum de excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percuſſore. Per quem ſtetit abſolutio ab excommunicatione, mortuus tamen eſt in excommunicatione. Nam ſi Confeſſus in articulo mortis, vel contritus, hoc eſt dans ſigna contritionis externa obiit, abſolvendus eſt ab eo, qui poterat excommunicationem tollere, & humandus in loco ſacro. Si verò humatus eſt in loco profano, inde extrahendus.

Dico 11. Geſta per judicem excommunicatum non toleratum ſunt nulla, ſive ſit judex ſpiritualis, ſive ſæcularis. Hinc judex ſpiritualis excommunicatus & non toleratus invalidè excommunicat. Geſta tamen per actorem excommunicatum & non toleratum, item per reum advocatum & procuratorem, licèt ſint illicita valida tamen. Teſtimonium etiam excommunicati & non tolerati, tam in cauſa matrimoniali, quàm in alia cauſa validum eſt. Hæc & alia tradit. Bonac. de Excomm. q. 2. puncto 7. Item contractus civiles. v. g. emptionis, venditionis, &c. cum excommunicato non tolerato ſunt validi, ut probatur in ſumma Dianæ. Ipſe tamen excommunicatus, licèt ſit toleratus non poteſt agere in judicio. Licèt enim non prohibeamur converſari cum excommunicato tolerato, ipſe tamen ſe immiſcere non debet, ut comm. docetur.

Sunt & alii excommunicationis effectus, quos apud Bonacinam q. 2. de Cenſuris & alios vide. Hi tamen duo non ſunt prætereundi. Primùs quòd durans pertinaciter in excommunicatione per annum, ſit ſuſpectus de fide. Secundus, quòd ſubditi non teneantur excommunicato ſervare fidem, etiam juratam, &c.

Quæritur. V. Excommunicatus recipiat aliquando validum Pœnitentiæ Sacramentum? R. Affirmativè, primò, ſi pœnitens confiteatur peccata, & excommunicationem, & Confeſſarius ſolùm abſolvit à peccatis. Secundò. Si pœnitens ex ignorantia inculpabili non confiteatur excommunicationem. In his ergo caſibus excommunicatus recipit Sacramentum & gratiam. Si excommunicatus ex ignorantia aut inadvertentia culpabili, non tamen craſſa obliviſcitur confiteri excommunicationem, peccat mortaliter ob negligentiam, nec recipit gratiam, recipit tamen Sacramentum Pœnitentiæ informe. Et ſic dum poſtea confitetur, non tenetur repetere confeſſionem, ſed cenſuram & negligentiam, & ſic abſolutus à tali cenſura & negligentia recipiet effectum præcedentis Sacramenti informis. Cajetanus V. abſolutio & alii.

Adverte. Tunc dici negligentiam culpabilem & non craſſam quando adhibita

hibita diligentia aliqualis, ſed non ſufficiens. tunc dicitur negligentia culpabilis craſſa, quando nulla adhibita diligentia.

DISTINCTIO V.

Qui Excommunicati vitandi & quæ culpa incurratur ex utraq; parte converſando?

NOta. Ille dicitur nominatim declaratus & denunciatus excommunicatus, conſequenter non toleratus & vitandus, qui ut talis ſententiâ Iudicis declaratur contraxiſſe excommunicationem. Ad quod requiritur, ut nomine proprio exprimatur, aut apponantur alia ſigna quæ ſignificent illum eſſe excommunicatum, certè, & ſine omni dubio. Fern. ex jure, de Excomm. §. 14.

Dico 1. Solos notorios Clerici percuſſores. Item nominatim declaratos ſeu denuntiatos tenemur evitare in humanis tantùm ſub veniali, in Divinis ſub mortali. Cæteros verò etiam de quibus communiter ſcitur, quòd ſint excommunicati, quales ſunt hæretici, nec in humanis nec in Divinis tenemur evitare. Imò provocare ad hæc non prohibemur. patet jam ex dictis. Adverte. Hunc favorem non eſſe ex parte excommunicatorum, non enim ipſi ſe immiſcere poſſunt, ſive in humanis ſive in divinis. ſed ſemper tenentur abſtinere à communione fidelium, ut communiter notant Authores.

Dico 2. Qui eſt notorius Clerici percuſſor notoreitate juris tantùm hoc eſt, de quo eſt fama, vel eſt in judicio convictus, non eſt vitandus, ſed debet eſſe notorius notoreitate facti. Tunc autem reſpectu collegii ſeu viciniæ eſt notoreitas facti, quando coram decem percuſſit. Imò plures requiruntur reſpectu magnæ civitatis. Bonac. q. 2. de Excomm. punc. 1. quoad omnes partes. Et ſic Angelus V. Notorium docet. Si vicinia habet decem perſonas tantùm ad notoreitatem facti requiritur ut omnes ſciant. ſed ſententia Sylveſtri, ſufficere ſex (ſaltem reſpectu collegii &c.) eſt ſecurior. V. Lezanam in ſum. V. Notorium. Scias ex Donato Laynenſi. Publicè percuſſor &c. Vide in fine f. 56 add 7.

Dico 3. Excommunicatus, licèt ſit toleratus, peccat mortaliter ſe immiſcendo divinis v. g. ſi audiat Miſſam, adſit horis Canonicis in choro decantatis. aliiſque cæremoniis ſacris ſolemniter, hoc eſt modo ab Eccleſia præſcripto factis. quia facit contra prohibitionem in re graui. Bonac q. 2. de Excomm. p. 3. immiſcendo tamen ſe in humanis ſolùm peccat venialiter, quia facit contra prohibitionem in re levi. Aliqui dicunt apud Bonac. p. 6. excommunicatum toleratum non peccare mortaliter eligendo & judicando, ſupponendo quòd validè judicet. Secus eſſet ſi excommunicatus non toleratus in prædictos actus electionis, judicii & alios majoris momenti, ſe intromitteret.

DISTINCTIO VI.

In quibus caſibus licitum eſt converſari cum excommunicato non tolerato,

Caſibus,

CAsus, in quibus licèt conversari cum excommunicato non tolerato comprehenduntur hoc versu *Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.*

Per *Vtile* intelligitur omnis vtilitas spiritualis & temporalis. licet enim conversari cum excommunicato non tolerato dando ei victum, consilium, imò hæc licet recipere ab eo, etsi alia verba misceantur vrbanitatis causâ. Et sic licet admittere excommunicatum non toleratum ad concionem audiendam.

Per *Lex*, intelligitur lex Matrimonii. nam licet conjugibus inter se invicem communicare. Quòd si mulier vel è contra, scienter cum excommunicato denunciato & non tolerato matrimonium contraxisset dicit S. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. a. 4. cum illo communicare non posset. quia contractus factus in excommunicationis injuriam, videtur non tribuere jus contra ipsam.

Per *Humile* intelliguntur subjecti, ut filii, servi, familiares, pupilli. Hi possunt conversari cum suis superioribus non toleratis, quando manent in eadem domo & sub cura eorum, ut advertit Corneio relatus à summa Dianæ. V Excommun. effectus. Et hæc conversatio seu communicatio potest esse etiam in divinis: proindè prædicti subditi possunt superiores non toleratos ad sacrum euntes comitari. Koninch loco citato in Summa Dianæ. Quod dicitur de filiis, servis, &c. respectu Patris, Domini &c. Idem dicendum de Patre & Domino &c. respectu filiorum, servorum &c. Quare cum filiis, servis &c. excommunicatis non toleratis, potest Pater, Dominus &c communicare. Prælato, quàmvis tolerato obedire non tenentur Religiosi. sicut & communicare seu conversari non tenentur, cùm nemo privilegio vti teneatur, aliàs esset onus. Villalobos.

Per *Res ignorata* intelligitur quod ignorantia excuset à peccato conversationis cum non tolerato, & idem dic de inadvertentia. Imò si dubito an Petrus sit excomm. non toleratus, possum cum eo participare. Nam in dubio melior est conditio possidentis.

Per *Necesse* intellitur licere communicare etiam in Spiritualibus cum excommunicato non tolerato propter vitandum damnum proprium, aut excommunicati aut alterius. Si tamen aliquis in contemptum potestatis Ecclesiasticæ mihi mortem minaretur, si non communicavero cum tali excommunicato teneor subire mortem. tenemur enim exponere vitam pro bono Ecclesiæ.

DISTINCTIO VII.

Quis possit excõmunicare? excõmunicari? & ob quam causam? vbi etiam de adjuvantibus causam excommunicationis?

DIco 1 Soli habentes in foro contentioso Ecclesiastico jurisdictionem ordinariam, etsi non sint Sacerdotes, possunt propriâ authoritate excommunicare, & id delegare personis de jure capacibus, modo isti non sint excommunicati non tolerati & publici. Vide dicta ad 1 conc 2. & 3. Item dicta d. 4 conc. 8.

Dico 2. Subjectum capax excommunicationis, est homo determinatus, baptizatus,

ptizatus, vivus, subditus. Dicitur determinatus, quia tota civitas aut collegium simul excommunicari non possunt, nisi in particulari excommunicandi distinguantur. Cap. Roman. §. in universitatem. de sententia excomm. in 6. Et ratio est, nam periculum est ne excommunicatio cadat super innocentes.

Dico 3. Nullus potest excommunicari excommunicatione majori pro peccato veniali. Nam per talem excommunicationem excludimur ab Ecclesia, quod pro veniali non debetur. Debet autem adesse contumacia præsens. Quare ob solum peccatum præteritum, & cui non fuit annexa excommunicatio, nullus excommunicari potest. Probabile tamen est posse Papam in puram pœnam præteriti criminis aliquem excommunicare, sicut & suspendere. Fern. de excomm. §. 5. cum Toleto.

Dico 4. Aliquando fertur excommunicatio justa de causa in communi, quæ in particulari non esset justa, tamen considerata causa in communi obligat etiam in particulari. v. g. si excommunicentur, qui hortorum fructus surripiunt, justa est causa in communi, quia notabile infertur damnum, dum hic & ille rapit, & ideò excommunicatio obligat singulos.

Ex quo infertur superiores justè reservare sibi damnum unius floreni Polonici communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari, in communi tamen est sufficiens, cùm sic conventus notabiliter damnificetur, si hic & ille accipiat.

Dico 5. Cùm certum est, te non peccâsse mortaliter in tali vel tali facto, non incurris excommunicationem latam ob illud. Palud. in 4. d. 18 q. 1. a. 2. & sequitur ex concl. tertia. Hinc colliges non incurrere excommunicationem debitorem, cùm non est solvendo. incipit tamen ligari excommunicatione, quàm primò potest solvere, ut notat Fern. loco citato ex Toleto. Item nec ille incurrit excommunicationem, qui in judicio non detegit crimen, quod probare non potest, secùs si juberetur solùm denunciare ad correctionem delinquentis, qui non acquievit fraternæ correctioni. Et sic in aliis casibus in quibus judicaveris non intervenire peccatum mortale.

Dico 6. Quando excommunicatio fertur contra facientes, non comprehendit mandātes, consulentes, favorem vel auxilium præstantes nisi id tenore verborum exprimatur, aut aliis juribus habeatur declaratum. Pariter, quando excommunicatio fertur, contra facientes, mandantes, consulentes &c. non ligat si effectus non sequatur. Quod intellige nisi aliud exprimatur, ut exprimitur in ea, quâ excommunicantur Religiosi, qui concionantur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, quàmvis non retrahant. ut benè ponderat Bonac. de excomm. in particulari.

DISTINCTIO VIII.

Vtrùm Excommunicatio ignorata, & injustè lata, liget?

Nota.

NOta: Ignorantia alia eſt Iuris, alia facti. Ignorantia facti tunc eſt, quando facio rem, quam non puto me facere. v g. percutio Clericum & neſcio eſſe Clericum. Ignorantia juris tunc eſt, quando ignoro alicui crimini annexam eſſe excõmunicationem v. g. percutio Clericum, & ignoro an hæc percuſſio habeat annexam excommunicationem. Præterea ignorantia alia eſt invincibilis, quàm juriſperiti vocant probabilem, alia vincibilis ſeu improbabilis. Illa eſt quando quis ea neſcit, quæ aut ſcire non tenetur, aut non poteſt. Hæc eſt, quando quis ignorat ea, quæ ſcire poteſt & tenetur, eorumq; antea, aliquem ſaltem ſcrupulum habuit.

Dico 1. Ignorans invincibiliter factum aut circumſtantiam, cui eſt impoſita excommunicatio non contrahit excõmunicationem, quia ad excommunicationis contractionem requiritur contumacia, non eſt verò contumacia, vbi eſt ignorantia. Imò ignorans vincibiliter culpam, modò non ignoret craſsè & ſupinè, excuſatur à contractione excommunicationis ſumma Dianæ V. Ignor. & alii. Nam Eccleſia intendit punire formalem inobedientiam & formaliter volitam, illa autem inobedientia cum ignorantia vincibili, etſi ſit peccatum mortale. nõ tamen eſt directè & formaliter volita. plus dico, ſi excommunicatio lata ſit contra ſcienter violantes, præſumentes &c. non incurritur licèt interveniat ignorantia craſſa aut ſupina. Bonac. relatus in ſumma Dianæ V. Ignorantia idem tenent alii. Quia temeritas & ſcientia, ſi non affectatam ſaltem craſſam excludunt ignorantiam. Quid autem ſit ignorantia craſſa v. d. 4. § adverte. in fine.

Dico 2. Qui habet ignorantiam ſive juris communis, ſive juris particularis, licèt hæc ignorantia ſit vincibilis, & circa factum ex ſe ipſo illicitum, talis non incurrit excommunicationem. Patet hæc Concluſio ex præcedenti.

Dico 3. Excommunicatio nulla nullum effectum habet, quod enim nulliter factum, non cenſetur factum. Verum taliter excommunicati, ad vitandum ſcandalum ſaltem in publico ſe gerere debent acſi eſſent, excommunicati juxta illud, ſententia Paſtoris etiam injuſta timenda. Donec nullitas judicio ſapientum cognoſcatur & hoc vulgo manifeſtetur. Quod ſi antequam nullitas publicetur, ſe ingerat divinis publicè, peccabit, irregularitatem tamen non incurret. cùm hic actus inobedientiæ non ſit perfectus in ſua ſpecie.

Quæritur, quando excommunicatio nulla? ℟. Quando fertur à non judice aut à judice ſuſpenſo ſeu excommunicato non toleratis. aut ſi fertur poſt legitimam appellationem. Aut ſi ſit contra innocentem etiam probatum nocentem. V. ſum. Dian. eſt autem vera excommunicatio ex ira aut odio lata. ſed in cauſa juſta peccatur tamen.

Dico 4 Dum Iudex ſecundùm probabilem opinionem fert excommunicationem vel declarat eam incurriſſe, ſubditus licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire & ſe habere adinſtar excommunicati. Aliàs confuſio magna orietur in Eccleſia.

DISTINCTIO IX.

Quæ ſervanda in ferenda excommunicatione. vbi etiam de intentione excommunicantis.

DIco 1. Non ſunt determinata verba, ſub quibus ferenda excommunicatio, ſed ſatis eſt dicere. Sit anathema. excommunicetur, à communione ſeparetur. Servari tamen debent aliquæ cæremoniæ. Hinc quando fertur excommunicatio ob præteritum peccatum, debet præcedere trina monitio cum competentibus intervallis. ſufficit tamen vna pro trina datis tribus intervallis, niſi neceſſitas, ſuaſerit iſta intervalla moderanda. Item requiritur ut feratur in ſcriptis, in quibus exprimatur cauſa excommunicationis. niſi eſſet periculum in mora, ſi in ſcriptis daretur. Dixi. *ob præteritum peccatum cui nulla annexa cenſura.* Nam ſi quis propter delictum aliquod ligatus eſt excommunicatione à jure, excommunicari poteſt ab homine abſq; præmiſſa admonitione.

Quæritur quod ſpatium aſſignandum, cuique intervallo admonitionum, ſi aliàs neceſſitas reſtringere non ſuadeat?

℟. Spatium duorum dierum. Quare quando vna admonitio fit, debent dari ſex dies, exprimendo, ut primi duo ſint pro prima, ſecundi pro ſecunda, tertii pro tertia admonitione.

Dico 2. Ferens excommunicationem abſq; præmiſſa trina monitione, interdicitur per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ. Ferens excommunicationem voce non ſcripto, incurrit ſuſpenſionem per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, item ſuſpenſionem à participatione divinorum officiorum, ita ut exercens aliquem actum ordinis intra talem menſem fiat irregularis à ſolo Papa diſpenſabilis. Has pœnas non incurrunt Epiſcopi aut Superiores Prælati, quia in iis non fit eorum expreſſa mentio, ut fieri debet ad contrahendum ab eis ipſo facto juris ſuſpenſionem. Nec ſuperiores Religioſorum. Nam in his non ſervatur ordo juris, ſicut in ſæcularibus. Hæc omnia deducit Fern. de excomm. §. 11. ex jure & DD.

Dico 3. Excommunicatio pendet ab intentione ferentis illam. Quare ſi nõ intendat ligare, ſed terrere, non ligat. Pendet etiam ab intentione petentis illam. Et ſic in excommunicatione contra retinentes bona, non comprehenduntur vxor, filii, aut alii ſic conjuncti, dum aliud non conſtat de intentione petentis excommunicationem. Angelus apud Fernan. loco citato §. 6.

Dico 4. Dum ad inſtantiam creditoris fertur excommunicatio contra aliquem niſi ſolvat intra certum tempus, ſi creditor ante impletum tempus prorogavit illud, non incurritur excommunicatio, etſi non ſolvatur debitum intra tempus prius taxatum. Vtrùm vero tranſacto tempore prorogato liget excommunicatio, affirmat Fernandez. Negat Dela-Cruz. cum hoc ſit juriſdictionis. Niſi alias prorogatio fiat de conſenſu Prælati ſaltim tacito.

DISTIN-

DISTINCTIO X.

De absolutione ab Excommunicatione.

DIco 1. Pluribus excommunicationibus à pluribus judicibus ligatus, aut ab vno ob plures causas, potest ab vna absolvi manente aliâ excommunicatione. S. Th. in supp. q. 24. a. 3. sufficeret tamen vna generalis ab habente authoritatem.

Dico 2. In articulo mortis vir baptizatus etiam laicus etsi sit hæreticus verè absolvit ab excommunicatione. Sylv. V. Absolutio, Armilla & alii. Nam talis stando in jure Divino est capax jurisdictionis pro absovendo ab excommunicatione, ergo piè credendum est Ecclesiam concedere illam tunc, sicut in simili casu concedit omnibus Sacerdotibus absolvere ab omnibus peccatis. Hoc veriùs Clericum primæ tonsuræ posse tunc absolvere ab excommunicatione est communis.

Quæres: Vtrùm in tali casu debeat servari ordo majoritatis, hoc est, vtrùm nequeat inferior absolvere præsente superiore affirmat Fernandez §. 18. citans Ianoc. negant alii relati à summa Dianæ V. Absolvere à censuris. Quia in articulo mortis omnes videntur æqualis authoritatis.

Dico 3. Ab excommunicatione potest absolvì invitus S. Th. in supp. q. 24. a. 2. inscius & ignarus. Hinc per generalem censurarum absolutionem tollitur etiam culpabiliter oblita, si Confessarius poterat ab ea absolvere. à peccato tamen censuræ annexo non remanet absolutus, sed hoc postea confitendum. Idem dic de absentibus, aut per litteras, & tunc manent absoluti, quando litteræ notificantur. Et sic Prælati Regularium in festis præcipuis in suis capitulis absolvunt â censuris subditos etiam absentes. Imò mortui si constet eos pœnitentiam egisse absolvendi sunt ab excommunicatione, ut pro eis offerantur suffragia, ad quod cogantur hæredes. Et Fern. relatus in summa Dianæ V. absolvere à censuris dicit absolvi posse etiamsi signa contritionis non dederint dum modo non constet obiisse in peccato mortali.

Dico 4. Vt absolutio sit valida requiruntur aliquæ conditiones. 1. debet esse absoluta, sine conditione futuri, actum suspendente. quia tunc nulla v. g. si dicatur, absolvo te ab excommunicatione si restitueris. sed oppositum probabiliùs, cùm sit jurisdictionis externæ actus 2. data ab eo, cui de jure non competit, sed ex mandato vel commissione, debet servari, quod canon præcipit, v. g. satisfacere &c. aliàs est nulla, cui autem de jure competit dare absolutionem, valet, licèt non serventur, quæ canon tantùm præcipit, etiam extra articulum mortis. 3. absolutio ab excommunicatione, & idem dic de aliis censuris, vi aut metu extorta, non valet, quàmvis habeatur justa causa absolutionem petendi. Et extortor excommunicatur. 4. non valet absolutio quando causa primaria est falsa &c.

Dico 5. Ab excommunicatione lata ab homine in particulari, & nominatim contra aliquem, ille solus qui eam tulit, aut eius successor, aut superior, aut alius.

alius ex istorum commissione valet absolvere. Quod si ex justa causa sit difficilè excommunicato excommunicatorem accedere, conceditur ut præstitâ cautione, quòd excommunicationis mandato parebit, à proprio absolvatur Confessore. Adverte. Qui ex officio aut commissione potest excommunicare, potest, etsi non sit Sacerdos, ab eadem excommunicatione absolvere. cùm vtriusq; sit eadem ratio. Excipiuntur aliqui casus quos vide apud Dela-Cruz dub 5.

Dico 6. Confessarius expositus valet absolvere ab excommunicatione generali lata ab homine, qualis est quæ fertur in visitationibus, si aliàs non reservatur. Quia hæc secundùm aliquos ad censuram juris revocatur. Ex quo patet, posse dictum Cōfessarium absolvere ab excommunicatione lata à jure non reservata. D. Th. in supp. q. 24. a. 2. Scias. Nomine censuræ. V. in fine. f. 56. addit. 8.

Dico 7. Qui ex commissione absolvit ab excommunicatione, debet servare formam suæ commissionis, aliàs absolutio erit nulla. v. g. si committitur absolvere, satisfactâ parte, aut cum tali pœnitentia, seu præmissâ Confessione Sacramentali. aliàs si nihil horum jubetur in commissione, valet absolutio sine eis, cùm ista ex se non connectantur cum absolutione à Censuris. Ex quo patet si in Iubilæo aut simili indulto non exprimitur absolutionem à censuris debere fieri in foro Sacramentali, potest validè dari extra tale forum.

Dico 8. Absolutio excommunicationis ab homine nominatim latæ factâ virtute Iubilæi, aut similis indulti, valet in foro externo seu contentioso, satisfactâ parte, & cessante contumaciâ. Sine satisfactione verò valet in foro conscientiæ, præstando cautionem de satisfaciendo, cùm commodè fieri poterit. Hoc deducit ex quadam Bulla Pij Quinti Dela-Cruz L. 2. de statu Relig. c. 7. d. 1. Ex quo patet, non esse necessariam actualem satisfactionem, quando non est possibilis, ut obtineas in foro conscientiæ absolutionem censurarum virtute Iubilæi aut similis indulti, non obstante quod ibi petatur, nam debet intelligi, aut pro foro contentioso, aut quando est possibilis.

Dico 9. Non potest excommunicatus absolvi ad reincidentiam de consensu solius partis, & sine consensu saltim tacito excommunicantis, cùm excommunicatio ad reincidentiam requirat jurisdictionem. Fit autem absolutio ad reincidentiam, dicendo v. g. *absolvo ab excommunicatione ad tres dies, ut si intra eos non solvas*, V. Dela-Cruz.

QVÆSITVM.

Quam pœnam incurrit, absolvens ab excommunicatione reservata. Vbi etiam de casibus Episcopo reservatis.

℞. ABsolvens à casibus B. C. D. incurrit excommunicationem sed jam non reservatam. Ita refert Bonac. de Censuris Bullæ C. D. d. 1. q. 21. punc. 3. Imò secundùm eundem & alios loco citato, qui ex ignorantia crassa sic absolvit, non excommunicatur. Quia est sermo de præsumptione. Præsumptio autem (ut ipse ait)

ait) dolum & scientiam importat, quam prædicta ignorantia excludit, eò quòd laborans tali ignorantiâ si legem sciret observaret eam. Qui tamen prætextu priuilegii absolvit à casibus B. C. item à casibus tract. de Sacramentis d. 66. conclusione decimâ enumeratis, itē quos sibi Episcopus reservat, ex Decreto Clementis VIII. incurrit excommunicationem Papæ reservatam, modò absolvat in Italia extra vrbem, ut addit Bonac. loco citato. à qua Regulares vi privilegiorum absolvunt, secundùm aliquos, in summa Dianæ V. absolutio à reservatis. Dixi, *prætextu privilegij*. Nam qui v. g. ex malitia tantùm absolvit, non incurrit reservatam. Bonac. cùm aliis loco citato. Nam decretum Clementis VIII. loquitur prætextu privilegii.

Nora. decreto Clementis etiam prohiberi absolvere censuras, quas sibi Episcopus reservat, ut declaravit S. C. de mandato Pauli V. 1617. die 7. Ianuarii.

Præterea Regulares, seclusis privilegiis, ab excommunicatione juris, intellige, reservata, vel à sententiis per statuta Provincialia aut Synodalia promulgatis, seu à culpa & pœna absolvere præsumētes, excommunicatione Papali reservatâ innodantur. V. Arm. V. Excomm. excomm. 49. Dixi *Regulares*. Nam sæculares hanc non incurrunt. Incurrunt tamen absolventes à casibus B. C. & aliis, in decreto Clementis, ut supra.

Dixi, *seclusis privilegijs* de quibus conc. 10. cit. & §. dato. Nota etiam doctrinam supra datam de præsumptibus, quos hæc excommunicatio afficit, ut videre est apud Armillam.

An verò absolventes ab Interdicto & suspensione per statuta Provincialia, aut Synodalia promulgatis eandem incurrant excommunicationem negat Bonac. dis. 2. de Excom. in particulari extra B. C. q. 9. p. 5. cum Sylv. Tabiena & aliis.

DISTINCTIO XI.

Recitantur variæ Excommunicationes.

EXcommunicationes Bullæ Cœnæ Domini sunt sequentes. *Primò* excommunicantur Hæretici eorum fautores, eorum libros hæresim continentes vel de religione tractantes, scienter, legentes, tenentes, imprimentes, aut defendentes. & Schismatici. Nota audientem legi librum hæreticum non excommunicari Gab. à S. Vincentio. *Secundò*, Appellantes à Pontifice ad futurum Concilium, eorumque fautores. *Tertiò*, Piratæ mare Ecclesiæ discurrentes, atq; eorum receptatores & fautores. *Quartò*, Naufragorum Christianorum cuiuscunq; generis bona, etiam in littoribus inventa, surripientes. *Quintò* Imponentes nova pedagia seu gabellas, vel augentes vel etiam exigentes. *Sextò*, Falsificantes litteras Apostolicas, aut falsò fabricantes. Qui falsificant per alios, excommunicantur quidem, sed non reservatâ Papæ. Mosc. p. 9 Elem. ad S. Conf. *Septimò*, Deferentes arma & alia vsui bellico necessaria ad Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, & ad Republicæ Christianæ statum pertinentia iisdem in damnum Christianorum

nunciantes: comprehenduntur fautores. *Octavò*, Impedientes eos qui victualia & alia necessaria Romam convehunt. per Romam intelligitur curia Romana. comprehenduntur impedientium defensores. *Nonò*, Ad sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, suâ aut aliorum operâ lædentes. & sine jurisdictione vexantes in curia cõmorantes. 10. Romipetas ad Vrbem accedentes, in Vrbe morantes, vel abeuntes, lædentes, comprehenduntur fautores. 11. Offendentes S. Rom. Ecclesiæ Cárdinales, & alios Prælatos. eorumq; fautores. 12. Ad Romanam curiam pro negotiis suis recurrentes, per se vel per alios lædentes. fit extensio ad fautores. 13. Appellantes, à gravamine vel futura executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem. Executionem litterarum Apostolicarum aut aliarum expeditionum impedientes. & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes. 14. Avocantes causas spirituales vel spiritualibus annexas ab Officialibus Ecclesiasticis, & intromittentes se in causas spirituales. cum fautoribus. 15. Officiales sæculares qui personas Ecclesiasticas trahunt ad sua tribunalia. quique Ecclesiasticam libertatem tollunt, vel contra eam ordinationes faciendo, vel his vtendo. 16. Impedientes Prælatos & alios judices Ecclesiasticos ne suâ jurisdictione vtantur. Quiq; illorum & delegatorum judicia eludentes, ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra sententias eorum decernunt. præstantesq; favorem. 17. Vsurpantes Sedis Apostolicæ, ac quarumcunq; Personarum Ecclesiasticarum jurisdictiones, fructus, vel etiam sequestrantes. per vsurpare intelligitur aliquid sine justo titulo sibi appropriare, ut refert Filliucius. 18. Imponentes decimas & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis aut eorum fructibus, & idem de exigentibus imposita. & de fautoribus. 19 Iudices sæculares qui se interponunt in causis capitalibus aut criminalibus contra Ecclesiasticas personas, eas scil: processando, banniendo, capiendo, sententiam ferendo vel exequendo. 20. Præsumentes occupare bona aut terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem vsurpantes. cum fautoribus.

Favere idem est quod commodum seu vtilitatem præstare, seu aliquid conferens & juvans ad finem ab alio intentum. Bonac. de Cens. B. C. D. disp. 1. q. 12. punct. 1. in fine.

Præter Excomm: Papæ in B. C. D. reservatas, sunt aliæ.

PRimò sic excommunicantur violantes interdictum Sedis Apost: post specialem monitionem, & ad id inducentes 2. Dantes vel accipientes pro gratia vel justitia apud Sedem Apostolicam. 3 Mulieres quæcunq; præsumentes ingredi Monasteria Religiosorum. Religiosi qui faciunt vel permittunt fœminas ingredi sua Monasteria prætextu facultatum, à Summo Pontifice vel aliis concessarum incurrunt excomm: Papæ reservatam, & privationem dignitatum, officiorum & beneficiorum, & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, ut patet ex motu Greg XIII. *Vbi gratiæ &c* prætextu inquam facultatum ante hunc motum concessarum. Alii verò Religiosi, qui fœminas in Monasteria intromittere vel admittere

mittere præsumunt, etiamsi fœminæ absq; prætextu facultatum ingrediantur, incurrunt ipso facto suspensionem in divinis, & præterea privationem officiorum & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, ut patet ex motu Pii V. *Regularium personarum.* Inter hos motus hæc differentia. Motus Gregorii non requirit præsumptionem, motus verò Pii V. requirit. 2dò. Motus Gregorii requirit, ut prætextu facultatum ingrediantur. Motus Pii V. hoc non requirit. Bonac. quoad omnes partes de Clausura q. 5. punc. 3. Scias terminos, quibus censuræ feruntur, benè ponderandos ne pœnitenti injuria fiat. 4. Incendiarii, postquam fuerint ab Episcopo excommunicati, & saltem generaliter denuntiati. Advert: ex Armilla excommunicatione 23. incendiarios quorumcunque locorum, non esse ipso facto excommunicatos, sed posse ab Episcopo excommunicari. 5. Religiosi saltem sine licentia Vicarii, Eucharistiam, & extremam Vnctionem ministrantes & Matrimonium solemnizantes, id est, solemniter benedicentes. procedit hæc contra præsumentes, non verò contra facientes ex ignorantia vel necessitate vel ex ratihabitione vel ex privilegio. V. dicta in 2. d. 48 conc. 7. Bon. de Censuris in particulari disp. 1. q. 5. punc. 5. probat authoritate S. Congreg. Regulares Matrimonium solemnizare audentes tantùm suspendi. & sic excommunicatio Clementinæ commutata in suspensionem. 6. Absolventes à casibus & censuris Papæ vel Episcopo reservatis V. dicta in fine d. 10. 7. Domini temporales cogentes divina celebrare officia in locis interdictis. Convocantes ad hæc. prohibentes, nec excommunicati aut interdicti nominatim, ab Ecclesia ejiciantur dum Missarum solemnia celebrantur, ac à celebrantibus, ut exeant, monentur, omnes hæ actiones sunt contra præsumentes. Adv: comprehendi etiam Prælatos habentes jurisdictionem temporalem. 8. Nominatim excommunicati vel interdicti, nominatim moniti ut tempore divinorum ab Ecclesia exeant remanere præsumentes. 9. Præsumentes dare vel accipere aliquid ex pacto ab ingredientibus Monasterium. Nota ly *ex pacto.* quo secluso non agitur contra hoc præceptum. Sunt verò exemptæ Moniales per quosdam Pontifices. 10. Professæ egressæ de Monasterio, nisi causâ incendii, causâ pestis per superiorem probata &c. licentiam dantes. immo hi & illæ incurrunt privationem dignitatum, administrationum & officiorum, & inhabiles ad illa in futurum obtinenda efficiuntur; Item sic excommunicantur, & dictas pœnas incurrunt comitantes & recipientes, si sint causa egrediendi vel perseverandi extra. Secus si causâ vrbanitatis. 11. Præsumentes ingredi Monasteria Monialium Minorum & Prædicatorum, sine licentia eius, qui eam dare potest. comprehendit mulieres, referente Alloza. 12. Præsumentes ingredi Monasteria quarumcunq; Monialium prætextu licentiæ Episcopi, vel alterius Superioris, sine necessitate. hæc ligat etiam fœminas ingredientes, & Moniales admittentes. Dixi, *prætextu licentiæ.* nam ingredientes sine licentia, tantùm ligantur excommunicatione Tridentini, non reservatâ Hæc (scilt Tridentini) comprehendit etiam fœminas. Quòd si malo fine quis ingrediatur, reservatur Papæ reservatione speciali. cum Regulares intra Italiam extra

Vrbem virtute privilegiorum ab hac non absolvant. de his & similibus V. Bonac. de Clausura. Praxis Monialium Ratiboriensium aliquibus ex prædictis opposita, vel speciali privilegio, vel aliâ ratione fulcitur. 13. Audentes exenterare mortuos nisi fiat ob honorem. ut in principibus, vel ob anathomiam, vel ut transferantur de loco profano ad sacrũ, vel alio fine, quàm ad sepeliendum, comprehenduntur mandantes. 14. Permittentes duellũ, mandantes, instigantes, auxiliũ vel favorem dantes. etsi pugna non sequatur spectantes, intellige, qui ex industria ad tale spectaculum accedunt, licèt duellum privatim executioni mandetur. Vtrum verò provocans non secutâ pugnâ eidem excommunicationi subjaceat affirmat Filliucius allegans stylum Curiæ. sed styllum Curiæ non obligare vbiq; locorum refertur in Summa Dianæ V. Lex. Mendoza apud Dia: p. 5 tr. 14. resol. 102. & Gabra S. Vinc. disp. 4. de Cens: q. 10. contrarium Filliucio tenent. Scribentes chartas provocatorias, etiamsi nec expressâ provocatio ad duellum subsecuta, excommunicantur. idem de faventibus, quia sic exprimitur, dictarum chartarum necessaria est publicatio, ut excommunicatio incurratur. 15. Clerici scienter admittentes & participantes in divinis cum excommunicato nominatim a Papa. 16. Ecclesiasticus temerè inducens ut aliquis promittat, voveat vel juret eligere sepulturam in sua Ecclesia, aut non mutet jam electam. non, si exhortetur. hæc non extenditur ad Parochos respectu suorum Parochianorum. 17. Perseverans in excommunicatione per annum, inflicta à delegato Papæ ob inobedientiam suorum mandatorum. 18. Habentes litteras Apostolicas falsas, potest viginti dies, ab excommunicatione lata per Episcopum generaliter. 19. Infringentes & spoliantes Ecclesias Adv. non sufficit tantùm infringere, nisi quis furetur. nec sufficit quælibet fractio serræ vel arcæ, sed Ecclesiæ vel forium eius. ut reservetur Papæ requiritur denuntiatio, saltem in communi. Quâ remotâ absolvit quilibet approbatus spectando jus commune, ait Bonac. 20. Aggravantes temerè eos, qui censuram ferunt. hæc ante duos menses non reservata Papæ sed à quolibet approbato tollitur. 21. Simoniaci in Ordine & Beneficio, & Mediatores. 22. Audentes extrahere delinquentes è locis sacris. 23. Impugnantes temerariè institutum vel constitutiones Societatis Iesu. 24. Componentes, retinentes, imprimentes, libros infames, detractorios Ordini S. Francisci, vel S. Dominici apud N. Salazar additur ly præsumptuosè. 25. Impedientes præfatos Religiosos ne in suis Ecclesiis possint celebrare, aut prædicare, aut eleëmosynas recipere. 26. Asserentes licere absolvere absentem. 27. Impedientes executionem litterarum S. Pœnitentiariæ. fit extensio ad faventes. 28. Facientes jurare illicita & contraria libertati Ecclesiasticæ. 29. Rapientes bona Ecclesiastica. hæc reducitur ad quadragesimam septimam videatur ergo. 30. Exigentes tributa ab Ecclesiasticis. hæc licèt referatur à nonnullis inter reservatas, non est reservata. 31. Qui in concionib⁹ alijsq; actib⁹ publicis ut lectionibus, conclusionibus, audent asserere B. V. conceptam in peccato originali suspenduntur à divinis &c. Qui verò eodem ausu affirmant tenentes quamcunq; opinionem de conceptione B. V. M. in hæresim

incidere

incidere aut mortaliter peccare, excommunicantur. 32. Clerici vel Religiosi procurantes fraude aut scienter alienationes bonorum Ecclesiasticorum in detrimentum Ecclesiarum. hoc tempore majori cum rigore propter decretum Cardinaliũ anno 1624. alienationes rerum Ecclesiasticarum procedunt. Cave ne confundas alienantes, cum alienationem procurantibus. Vide excomm: vndecimam non reservatam. 33. Præsumentes prædicare miracula falsa vel incerta. & prophetias non contentas in S. Scriptura. has ajunt quidam non fuisse receptas. 34. Mendicantes transeuntes prætextu alicuius indulti ad Ordinem Monasticum, præter Carthusianorum, & idem de recipientibus. Eugenius tamen 4. indulsit Priori & Fratribus Eremi Montis Camaldulensis ut omnes & singulos cuiuscunq; Ordinis existant, & de quibuscunq; Congregationibus, domibus, seu Monasteriis, sive Mendicantium sive non Mendicantium, etiam Carthusiensis Ordinis venerint, Superiorum ipsorum licentiâ petitâ licèt non obtentâ, in prædicta Eremo recipere & retinere possint. Ita refert Fagnanus 2. p. tertii Decretalium de Regul: C. sanè n. 62. & 63 & 64. Cautè tamen res agantur inquirendo posteriores particulares prohibitiones. 35. Religiosi sine licentia ad partes transmarinas pro majori parte ab infidelibus occupatas se transferre præsumentes. 36. Detinentes in suis Monasteriis vel Ecclesiis Apostatas Fratrum Prædicatorum postquam eis denuntiatum fuerit. 37. Prohibentes, impedientes vel molestantes scienter, Personas non impeditas volentes ingredi Religionem S. Benedicti Congregationis Montis Oliveti. In quo favore cõmunicant alii Religiosi. Intellige si in aliis communicant. V. quæ tradit Dela-Cruz supra 7. præceptum q. 7. a. 2. dub. 2. V etiam l. 4. d. 11. conc. 4. 38. Parochi non adimplentes juramenta de residendo certo tempore in suis Parochiis ad Papæ provisionem vel dispositionem pertinentibus. comprehenduntur scienter faventes. 39. Religiosi qui prætextu facultatum à Sixto IV. concessarum cõmutant vota Papæ reservata: circa hanc excomm. adverte ex Antonio à Spiritu S. tractatu de obligatione Religiosorum, hanc censuram non incurrit, qui vi alterius privilegii vel nullus cõmutat. Vnde cum nulla facultas concessa à Sixto IV. de hac re, hæc excõmunicatio præsenti tempore incurri non potest. Suarez Palaus apud Ant: cit. nisi errore vincibili putaret facultatem concessam. imò cùm Bulla excommunicans loquatur de cõmutatione non debet extendi ad dispensationem. cùm pœnæ extendendæ non sint. Clavis Regia apud cit. 40. Malè auctorantes alienationem bonorum Ecclesiasticorum. sed hæc non est reservata ut docet Bonac. contra Moscicensem. 41. Peregrinantes, in Ierusalem absq; licentia Papæ. 42. Qui merces, victualia & similia infidelibus deferunt. Qui tamen licèt belli tempore deferant non excommunicantur in B. C. D. Secundùm Toletum apud N. Sousam. C. 8. in annotationibus ad textum. Imò nullo modò excommunicantur, si extra bellum deferunt, ut vidi apud Armillam. Imò deferendo tempore belli non reservatur Papæ. Quòd si quocunq; tempore deferant Alexandriam vel in partes Ægypti reservatur excommunicatio, Papæ vtraq; tam reservata quàm non reservata est contra præsumentes. 43 De-

trahentes in sermonibus Prælatis & superioribus, eorumq; statui. Caiet: tamen, Caranza & Navarrus referente N. Salazar de Cens: in particulari §. 5. dicunt, hanc jam non esse in vsu. 44 Inferentes violentiam locis Minorũ vel prædicatorum. 45 Qui bona quatuor Ordinum Mendicantium occupare vel vexare audent, si intra tres dies non restituunt. 46. Seculares impedientes loca, jurisdictiones, bona, census, ac fructus cujuscunq; Ecclesiæ, Monasterii vel loci pii. 47. Qui alicuius Ecclesiæ, seu cujuslvis sæcularis vel Regularis beneficii, aliorumq; piorum locorum, jurisdictiones, bona ac jura &c. quocunque modo vsurpare præsumunt, & cum complicibus, etiamsi tales Imperatores sint. Et qui impediunt ne tales fructus percipiantur ab his ad quos pertinent, cum complicibus. Trid. sess. 22. c. vltimo. differt autem ab excommunicatione 17. B. C. D. nam hæc non est contra præsumentes, nec comprehendit mandantes, & quomodocunq; impedientes. 48. Capientes privilegio vel consuetudine fructus primi vel vlterioris anni, beneficii vacantis. Immo tales incurrunt excommunicationem Bullæ C. D. ut probat Bonac. super B. C. D. excommunicatione 17. 49. Prælati, qui personam Ecclesiasticam, collegium vel conventum traxerint ad forum laicum pro causis quæ spectant ad forum Ecclesiasticum. Sed hæc etiam reservatur in B. C. D. si trahant authoritate laicali, habendo officium laicale. 50. Exercentes recipiendo, confidentiam Simoniacam. dixi recipiendo: nam resignans sub confidentia non excommunicatur. ad incurrendam istam non est opus ut confidentia in pactum expressum deducatur, vel sit confidentia ex parte vtriusq; V. Bonac. de Excomm. in particulari d. 2. q. 3. punc. 25. 51. Percutientes Clericum, de hac specialiter tractabitur.

Adv. 1. Enumerando præfatas excommunicationes, consultò (ut videre potui) addidi, ly *scientes*, *præsumentes*, *audentes*, *temerariè*, significando, quàmvis ignorantia crassa & supina à censuris non excuset, excusat tamen, secundùm probabilem sententiam, si prædictæ vel similes particulæ addantur. nisi adsit in facto ingens temeritas. Quare si sic pœnitentem ignorantem factum, seu prohibitionem, seu excommunicationem vult excusare Confessarius, circa reservatam videat textum. In non reservata absolvat quantùm indiget pœnitens. V. dist. & conclusionem 1. & 2.

Adv. 2. Referentes breviter excommunicationes, non solùm omittunt nonnullas actiones, quibus per se & solitariè sumptis annectitur excommunicatio (quas & meum compendium, in promptu habere non potuit) sed etiam omittunt nonnullas particulas, indicantes necessarias conditiones ad incurrendam excommunicationem. v. g. ly *scienter*, *præsumentes*, *si intra tres dies non restituit &c.* quas quærendo addidi. primam tamen & quadragesimam sextam in Moscicensi tantùm referente breviter excommunicationes, videre potui. omnimodam securitatem asserere non audeo, vbi non addidi.

Et sic Authores compendiosè tractantes, dum excommunicationes referunt, non ideo referunt ut Confessarius omninò incurrisse judicet sed ut, quantùm ne-

cessarium est, absolvat, nisi reservatio innuatur. Nec etiam judicentur Personæ in excellenti gradu constitutæ incidisse in excõmunicationem, nisi certiùs, quàm de aliis, constet, solent enim quandoq; ab excommunicatione eximi, & minori censurâ notari, sed hoc tarò nec ad hoc attendere, referendo, vacabat.

Adv: 3. à prædictis excommunicationibus potest Episcopus vel habens facultatem ab eo, absolvere si sint occultæ; Et hoc virtute Tridentini sess: 24. c. 6 de Reform. Bonac. de Clausura q. 1. punc. 5. etsi excommunicatio Papæ reservata sit lata post Tridentinum. Bonac. l. c.

Adv: 4. Regulares habentes privilegiũ absolvendi à reservatis Papæ possunt à prædictis absolvere, exceptis nonnullis, de quibus l. 2. d. 66. hoc privilegium innuit Bonac. l c. immo cum nonnullis docet id posse Regulares in foro conscientiæ practicare, quàmvis censuræ sint deductæ ad forum contentiosum. Quia, ut ait, privilegium absolutè concessum, absolutè est intelligendum; Religiosi volentes uti hoc privilegio, & similibus, habeant notitiam, saltem communicationis privilegiorum cum aliis.

Referuntur excommunicationes non reservatæ.

1. Contra Religiosos animo vagandi dimittentes habitum. 2. Contra Religiosos ad quæcunq; studia sine licentia sui Prælati euntes. nisi ibi sit Conventus suus in quo sunt Mansuri. Scias, ut Religiosus sit liber ab hac censura requiritur consilium Conventûs, vel saltem majoris partis supposito tamen quòd Prælatus Conventûs habeat talem authoritatem. nam non omnis habet, non tamen requiritur consensus. textus enim solùm requirit consilium, ut benè ponderat Bonac: de Excomm: in particulari q 8. punc. 8. 3. Contra Religiosos non servantes interdictum generale, vel cessationem generalem à Divinis, quam servat Cathedralis vel Parochialis oppidi. Scias ex Bonac. l. c. punc. 14. authoritate Episcopi non posse interdictũ speciale imponi Ecclesiis exemptis. consequenter Religiosi non servantes huiusmodi interdictum speciale non subjiciuntur huic censuræ, V. Bonac. l. c. 4. Contra Religiosos qui decimas Ecclesiis debitas sibi vsurpare præsumunt, nisi restitutionem intra duos menses fecerint. aut qui solutionem decimarum impediunt, nisi post monitionem factam ab iis quorum interest impedire destiterint intra mensem. Est tamen differentia inter Religiosos, quòd Religiosi habentes officia, administrationes, & beneficia, suspensiones incurrant à prædictis. qui verò prædicta non habent, incurrunt excommunicationem. quia suspensio quâ alii puniuntur ipsis infligi non potest. cùm non habeant officia vel beneficia à quibus suspendantur. Contra Religiosos præsumentes disuadere decimas Ecclesiis ex justitia debitas. sive concionando, sive alias, sermone tamen. Contra Religiosos non recipientes decimas, si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum vel Vicariis, scienter prætermittunt facere conscientiam in Confessione de solutione decimarum, est suspensio ab officio prædicationis. quod si non præmissa pœnitentiâ seu monitione (si commodè fieri potest) prædicare præsumunt, ex-

communicantur: tempus requisitionis determinatur in jure. Vide infra suspensione quartadecimâ circa finem. 5. Contra Monachos simplices & Canonicos Regulares præsumentes ad curias principum se conferre malo animo contra Prælatos, vel monasteriis nocendi, ut hæc incurratur, necessarium est secundùm nac. de excomm: in particula q. 8. punc. 9. ingredi curiam principum & non ficit aggredi iter. 6. Contra Clericos, si sint in sacris, Religiosos, & Moni scienter Matrimonium contrahentes. Item alios qui scienter in gradibus consa guinitatis vel affinitatis canonicè prohibitis, aut cum Monialibus cum eaden sci entia matrimonium contrahunt. 7. Contra Mendicantes qui sine licentia a ci- piunt novas domos ad habitandum. Nonnulli habent ad hoc privilegiũ Iulii 8. Contra Monachos habentes sine licentia Abbatis arma intra Monasterium. 9. Contra Religiosos. Item Clericos in dignitate constitutos, vel Sacerdotes, medicinæ vel legibus studentes. ut hæc incurratur necessarium est ut auditio præ li- ctarum scientiarum per duos menses non intermittatur. 10. Contra Sacerd tes habentes officium præfecti sæcularis. non comprehenditur habentes annexam suæ dignitati præfecturam. si hæc aut nomine proprio, aut nomine principis Ecclesiastici teneatur, ut hæc incurratur, necessaria est ex vna parte præsumptio, ex alia parte monitio. 11. Contra alienantes vel locantes Ecclesiastica bona in plures quàm tres annos. sed attendenda consuetudo comprehendit excommunicatio etiam recipientes. Adv: ex Lezana tomo 3. qq. Regularium V. Alienatio. hanc solùm incurrit, qui facit ex dolo aut malitia aut præsumptione. cùm Pontifex utatur Verbo *præsumpserint* Nec dicas, per Tridentinum sess: 22. cap. 11 reservari. Quia Tridentinum solùm loquitur de vsurpantibus seu in proprios vsus bona Ecclesiastica convertentibus, (de quibus supra excomm: quadragesima septimâ reservata) vnde non debet extendi ad simpliciter alienantes. Cav. ne confundas alienantes & alienationem procurantes, de quibus supra excomm: trigesima septimâ reservata. 12. Contra dominos temporales prohibentes ne aliquid emant personæ Ecclesiasticæ aut vendant, coquant, molant, aut ne quis eis præstet officia ad societatem vitæ humanæ necessaria. Vide excomm: 15 B. C. D. 13. Contra Personas Ecclesiasticas Episcopis &c. inferiores, permittentes in terris suis fœneratores publicos alienigenas, & intra tres menses non expellunt eos, vel locant eis, vel alio prætextu concedunt eis domos ad vsuras exercendas. 14. Contra violantes libertatem Ecclesiasticam, vel scribendo statuta ei præjudicantia, vel servando consuetudines. tunc autem est reservatio in B. C. D quando vel statuta conduntur, vel ijs aliquis vtitur contra libertatem Ecclesiasticam. 15. Contra exigentes vel extorquentes ab Ecclesia vel Personis Ecclesiasticis portorium seu pedagium, pro rebus quas non deferunt causâ negotiandi &c. Nota, si hæc & similia imposita exiguntur incurritur excommunicatio Bullæ C. D. 16. Contra gubernatores & judices non reddentes jus Ecclesiasticis. sed hæc, numero decimo octavo clariùs exprimetur. 17. Contra Dominos temporales & Magistratus cogentes sive directè sive indirectè, etiam non subditos, t... iùs liberè

Matrimo-

Matrimonium contrahere. 18 Contra eosdem non facientes justitiam Ecclesiasticis post trinam monitionem. 19. Contra laicos accipientes oblationes ab altaribus 20. Contra præsumentes vexare personam Ecclesiasticam, quia non elegit eum, pro quo rogabatur. 21 Contra eos, qui noviter usurpantes jus custodiendi aliquam Ecclesiam vacantem, vel titulum advocationis, vel defensionis, aliqua bona illius capere præsumunt Et contra Clericos vel Monachos hoc fieri procurantes. 22. Contra laicos compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum perpetuò vel per longum tempus scil: ad decem annos Ecclesiarum bona immobilia, ac jura earum laicis. eadem excommunicatio afficit, hæc per licitum contractum tenentes, plus tamen usurpantes quàm sit illis permissum per eundē contractū nisi moniti destiterint & restituerint. 23. Cōtra impedientes aut perturbantes Notarios Ordinis Prædicatorū ne sua munera exequantur 24 Contra vocatos ut intersint electioni Monialium seminantes vel nutrientes discordias. Nota ex Armilla. non vocatos prædicta exercentes, hanc excommunicationem non incurrere. 25. Contra concedentes repressalia in contra Personas Ecclesiasticas, vel extendentes; nisi infra mensem revocaverint hæc ligat præsumentes. Scias, Repressalia sunt, facultas alicui data ut pro damno sibi illato possit rem æquivalentem ab alia tertia persona, etiam vi, accipere. 26. Contra præsumentes vi extorquere absolutionem vel revocationem censuræ. 27 Contra præsumentes sepelire in loco sacro hæreticos denuntiatos, eorum credentes, receptatores, defensores, fautores. 28. Contra præsumentes sepelire aliquem in loco sacro interdicto vel nominatim interdictos, vel publicè excommunicatos. vel usurarios manifestos. per publicè excommunicatum intellige denuntiatum. & usurarius debet esse denuntiatus ut probabiliter docetur. 29. Contra præsumentes impedire visitationem Monialium in eo quod statuitur à Concilio nisi cessent moniti. 30. Contra non habentes pro authenticis omnes libros sacrorum Bibliorum. hæc & sequens in Trid. sess. 4. in decreto de canonicis scripturis non reservatur, sed reservatur in Bulla Cœnæ Domini. 31. Contra contemnentes scienter constitutiones Apostolicas. per Constitutiones Apostolicas intellige traditiones, vel ex ore Christi D. vel aliàs Spiritu S. dictante acceptas. 32. Contra imprimentes vel imprimi facientes librū vel quamlibet aliam scripturam sine debita licentia & approbatione certarū Personarum. hæc aliquibus apud Mosc p. 9. Elementorum ad S. Confessiones de excomm: non reservatis non videtur esse reserpta. 33. Contra audentes pertinaciter asserere non esse necessariam Confessionem ante communionem. Scias ly *pertinaciter* non additur ly *docere* prædicare seu publicè defendere ly tamen audentes pertinet ad omnes actiones. 34. Contra raptores mulierum & complices. 35. Contra cogentes quascunq; mulieres ingredi monasteria vel profiteri, & contra authorizantes præsentes, consentientesque tali actui. Scias, sermonem procedere de præsentibus ex proposito, ut habet Bonac. 36 Contra impedientes sine justa causa sanctam voluntatem mulierum, velum accipiendi vel emittendi votum. 37. Contra fictè, id est prætextu facultatis

tatis

tatis, Apostolicæ, resignantes in gratiam tertiæ Personæ beneficia Ecclesiastica vel permutantes. & Notarios ac testes hæc scientes. ad hanc incurrendam requiritur, ut resignent extra curiam & vltra duas diætas; 58. Contra Doctores & Professores non facientes professionem fidei, vbi recepta est Bulla Pii IV. Sed probabiliùs est tantùm ligari Rectores vel Superiores Vniversitatum, vel gymnasiorum, aut facultatem doctorandi habentes, qui permittunt consequi cathedras vel lectiones aut ad gradus promoveri non facta fidei professione. 59. Contra audentes edere glossas in Tridentinum. Si in nonnullis ex prædictis innuitur satisfactio, propter quam inter reservatas mereantur numerari, attende ad tradita in 2. dist. 64. conc. 16. §. *Adverte*, & d. 66. conc. 4.

Excommunicationes Episcopo reservatæ sunt hæ. 1. Contra eum qui leviter percutit Clericum, & etiam graviter, si sit mulier 2 Contra excommunicatum excommunicatione Papali non valentem adire Papam. 3. Contra facientem prohibita sub excommunicatione Episcopali. 4. Contra causantem per se vel per alios, abortum fœtûs animati secuto effectu. Et idem de cooperantibus scienter, ope, consilio, vel aliâ ratione, non verò de propinantibus poculum sterilitatis, qui his temporibus non sunt excommunicati.

Communicans scienter in crimine cum excommunicato nominatim, eandem excommunicationem incurrit. Vnde, si excommunicatus nominatim, fuit excommunicatus excommunicatione Papali, communicans in crimine, eâdem innodatur. Et idem de Episcopali Ille autem dicitur communicare in crimine cum excommunicato nominatim, qui participat in eo, propter quod fuit excommunicatus. v. g. Titus fuit excommunicatus nominatim ob fornicationem, post hanc excommunicationem mulier adhuc peccat cum eo. Hæc ergo mulier communicat, cum excommunicato nominatim, in crimine, & eandem incurrit excommunicationem.

Absolutus à Sententia excommunicationis ratione periculi. Si post periculum non se præsentat illi, qui ordinariè potest ab ea absolvere, reincidit in eandem, scilicet Papalem vel Episcopalem, qualis antea fuit.

DISTINCTIO XII.

Circa primam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.

Dico 1. In Bula Cœnæ Domini ille intelligitur Hæreticus, qui externè hæresim commisit. Nam ab hæresi purè interna & mentali potest quilibet Confessarius absolvere. Intelligitur præterea Hæreticus formaliter, hoc est, qui non solùm externè v. g. ob metum vel aliam passionem, sed etiam internè fidei contradixit. Et ideò qui tantùm externè fidem negavit, non incurrit hanc excommunicationem. Sufficit tamen quodvis signum exterius interiorem errorem manifestans, quàmvis occultissimum, ut hanc excommunicationem inducat. Palud. Caiet. & Sylv. Quod signum non sit indiferens. Qui verò nullum explicitè errorem

rorem profitetur, dicit tamen se habere fidem, quam talis vel talis Hæreticus profitetur, nomine Credentis venit. Atq; hâc excommunicatione ligatur.

Dico 2. Per Receptores ij intelliguntur, qui eo animo hæreticos recipiunt, ut occultent, ne ob hæresim comprehendantur, vel puniantur. Vnde qui ob alium finem recipit, non incurrit huiusmodi excommunicationem. Fautores verò hæreticorum sunt, qui ijs ut hæreticis, verbo, litteris, aut facto favent v. g. qui mittit munera, accommodat arma, quibus se defendant ab Inquisitoribus, equum in quo fugiant Inquisitorum satellites. Præterea sunt ij, qui cùm ex officio tenentur hæreticos punire, non faciunt, neq; contra eos procedunt. Addit Sylv. etiam fautores hæreticorum censeri eos, qui cum juramento se obstrinxerunt de deferendis & accusandis hæreticis, non id faciunt, quales sunt vulgò dicti familiares Inquisitionis. Qui verò ex sola charitate hæreticos deferre obligantur, nomine Fautorum hic non intelliguntur. Tandem defensores hæreticorum, vel Credentium sunt ij, qui defendunt ne veniant in manus Iudicum puniendi excommunicandi aut capiendi ob hæresim. Item est defensor, qui patrocinium præstat aut advocat in causa hæresis, &c. Adverte, Nomen fautoris posse extendi ad receptatores & defensores ut extendit Fernandez.

Dico 3. Schismaticus qui in Bulla Cœnæ Domini excommunicatur est, qui pertinaciter ab Ecclesia separatur, pertinaciter repugnando mandatis Ecclesiæ Concilij Generalis & Papæ. hoc enim est discrimen inter Hæreticum & Schismaticum, quod Hæreticus habeat aliquam propositionem contrariam fidei, & eam pertinaciter defendit, Schismaticus vero tantùm separatur ab Ecclesia.

Dico 4. Contrahunt hanc etiam excommunicationem legentes scienter libros Hæreticorum authorum, qui continent errores contra fidem, vel de Religione tractant, etiamsi in eis error non contineatur, seu legant ad errores impugnandos, seu cognoscendos ob eruditionem. In qua lectione quantitas ægrè potest determinari. Qui enim cum Sà integram paginam pro quantitate notabili assignaret, laxè assignaret, nam Sà quantùm ad hoc expurgatus fuit. Qui verò cùm Mendoza duas vel tres lineas, scrupulosè procederet.

Dixi *Hæreticorum autorum*. Non qui dicta Hæreticorum legunt in libris Catholicorum vel libros Catholicorum habentes scholia vel notas hæretici nisi scholia essent copiosa, ut liber potius ex ijs constaret. Qui vero libros in Indice prohibitos legunt aliam excommunicationem incurrunt sed non reservatam. Sed sciendum in nostris partibus Indicem non esse cum tanto rigore receptum. Vnde qui librum Catholici authoris propter vnam vel alteram propositionem damnatum legeret, excommunicatione indicis non innodaretur. ex Layman L. 1. t. 5. p. 2. c 5. Legendo libros contra bonos mores non incurritur excommunicatio ipso facto, est tamen obligatio sub pecc: mortali illos nec legendi nec retinendi. Ita determinat Pius IV. in Brevi. Dominici 1564.

Dico 5. Licèt prohibeamur libros Hæreticorum legere, non tamen eorum conciones audire. Becanus lib. 5. Controvers. huius temporis cap. 7. dicitq; mul-

tos viros bonos ſine ſcrupulo hoc factitare. Quod intellige pro partibus vbi Catholici hæreticis permixti. Eodem modo in talibus partibus licet comitari hæreticos ad ſepulturam. idem c. 10. Item eorum ritibus adeſſe, Lezana. Modo in his omnibus abſit ſcandalum & periculum ſubverſionis.

Dico 6. Diſputantes cum Hæreticis non excommunicantur hâc excommunicatione. Laicus tamen diſputans cum hæretico peccat mortaliter. quia hoc ei ſub alia excommunicatione interdictum C. Quicunq; de hæreticis. Quæ tamen tantùm eſt comminatoria. Catholicus etiam quicunq; diſputando coram ſimplicioribus peccat S. Th. 2 2. q 10. a 7. Item Catholicus quicunq; diſputando cum hæretico pertinaci peccat. quia ſic nulla vtilitas ſperanda. Sed pacis perturbatio timenda. Vide Becanum l. c. ſed vigorem C. quicunque de hæreti in Germania locisq; ſimilibus vbi Catholici hæreticis permiſcentur abrogavit conſuetudo ut puta Bonac d. 3. q 2. p. 5. & alii.

Dico 7. In Iubilæo, in quo datur facultas ſuper caſus Bullæ Cœnæ Domini, hæretici non denunciati, item relapſi qui publicè hæreſim coram Iudice non abjurarunt, hic in noſtris partibus intrepidè abſolvi poſſunt. Non poſſunt autem hæretici denuntiati, item relapſi. Dixi in noſtris partibus. Nam ſecus dicendum in Italia & Hiſpania, ac vbicunq; ſunt Cenſores, ſeu Inquiſitores fidei. Moſc. in Appendice ad Tyrocinium S. Artis Pœnitentiariæ.

Dices. Hæc opinio poteſt eſſe falſa. ergo ſequens eam nulliter abſolvet. ℞. Tranſeat antecedens, probabilitati enim nō repug at falſitas. Nego tamen Conſeq. Nam probabilis opinio efficit, ut Eccleſia ſuppleat defectum, & det juriſdictionem propter bonum commune, ut probat citatus D. l. c.

Dico 8. Epiſcopi per ſe tantùm & non per Vicarium ſuum poſſunt abſolvere ab hæreſi occulta. Trident. his verbis *Liceat Epiſcopos &c in quibuſcunq; caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcunq; ſibi ſubditos, in diæceſi ſua per ſe ipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſolvere impoſitâ pœnitentiâ ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm non eorum Vicariis ſit permiſſum.*

DISTINCTIO XIII.

Circa nonnullas Excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini.

Dico 1. Illi incurrunt Excommunicationem huius Bullæ imponendo nova pedagia ſeu gabellas. qui ſuprà ſe habent ſuperiorem temporalem. Fernandez in Bulla Cruciata cum Roderico.

Dico 2. Non ſolùm qui litteras Apoſtolicas falſificat, ſed etiam qui eas falſificari facit ligatur hâc cenſurâ. Corduba apud Fern. loco citato. ſed oppoſitum annotavi ad excomm: ſextam B. C. D. Per has litteras Apoſtolicas intelliguntur tam Bullæ à Papa expeditæ, quàm ſupplicationes ſignatæ à Papa, verbo, fiat. colligitur ex textu B. C. Domini. Ideo non excommunicantur hâc excommunicatione

ne qui falsificant litteras Episcopi, vel Nuncii, vel Protopœnitentiarii, quia non sunt litteræ Papales Samuel de Lub. in præsenti. Item, non excommunicantur hâc excommunicatione, qui immutant aliquid accidentarium Papalium litterarum. Nav. neq; qui falsis ab alio factis litteris vtuntur in suum commodum, quia hi non falsificant. Hi tamen aliâ excommunicatione Papali excommunicantur, quæ supra num. 18. insinuata.

Dico 3. Non solùm illi, qui arma Turcis aliisq; infidelibus deferunt in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur, sed etiam qui materiam armorum ut ferrum, æs &c. aut quodvis aliud ad bellum conducens, ut equos &c. subministrant. Christiani tamen captivi qui metu verborum & necis coacti remigant in triremibus Turcarum pugnantium contra Christianos non excommunicantur. Navar. in Manual. c. 27. n. 63. Fern. p. 5. c. 9. §. 16. Sec. 8. & alii quia Censuræ Ecclesiasticæ non feruntur nisi in liberè contumaces, peccant tamen mortaliter, quia talis remigatio est directè & per se ordinata ad occisionem seu damnum innocentium Christianorum. Fern. l. c.

[redacted]io (ut patet ex textu) afficit, eadem hæreticis per Papam nominatim declaratis, Catholicos impugnantibus præstantes, & ad Reipublicæ Catholicæ statum pertinentia, ijsdem hæreticis in damnum Catholicorum nunciantes. Afficit quoq; auxilium, consilium & favorem, infidelibus contra Christianos, & hæreticis supra dictis cõtra Catholicos, in prædictis quomodocũq; dantes.

Dico 4. Per Prælatos in excommunicatione vndecima intelliguntur Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Sedis Apostolicæ Legati vel Nuncii ut habetur in textu. Non solùm autem occidentes mutilantes, cædentes, vulnerantes, vi retinentes, aut in carcerem conijcientes &c. hâc excommunicatione ligantur, sed etiam jubentes, ratum habentes, & faventes. ut est in textu

Dico 5. In eos Iudices sæculares lata est excommunicatio Bullæ Cœnæ Domini, qui cum sæculares judices sint, cognoscunt causas Ecclesiasticarum Personarum quovis modo id intendant facere. Nomine Iudicum intelliguntur quicunque sæcularis fori officiales. Emanuel quem sequitur Fernandez in Bulla Cruciata. An verò per Bullam Cœnæ revocentur Privilegia Regni Galliarum circa casus Privilegiatos in quibus laici Magistratus se intromitromittunt contra Clericos &c. aliqui affirmant, alii negant.

Dico 6. Qui authoritativè seu ut Domini redditus Ecclesiasticos sine licentia Papæ capiunt incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, ut referendo prædictas excommunicationes n. 17. diximus. Item qui Ecclesiasticorum bonis onera imponunt. Possunt nihilominus Principes absq; metu excommunicationis vectigal laicis & Ecclesiasticis permixtim imponere ob publicam necessitatem. Publica autem necessitas intelligitur illa, quæ æque principaliter concernit laicos & Clericos, non quæ secundariò Clericos concernit. Præter publicam necessitatem debet concurrere consensus Cleri. secundùm aliquos nomine Cleri venit solùm Capitulum Cathedrale. Debet etiam præcedere licentia Summi Pontificis

tificis, nisi periculum esset in mora, in quo casu pro primi oneris impositione sufficit consensus Episcopi & Cleri. Admoneri autem debent Episcopi, ut cum tales licentiæ impetrantur, advertant, vtrum narrata in supplicationibus sint vera. nam id intendunt Pontifices, dum dicunt. stantibus præmissis. Immo debet audire Clerum de cuius interesse agitur, præcipuè si dicatur, vocato Clero. Quando ergo Ecclesiastici prædictum onus solvere tenentur. exactio fieri debet per Personas Ecclesiasticas ab Episcopo deputatas, ut expressum est in Bulla Vrbani VIII. concessa pro Ducatu Mediolanensi.

DISTINCTIO XIV.

De Excommunicatione lata in Clericorum percussores.

Excommunicatio lata in Clericorum percussores his verbis in jure communi habetur. *Si quis suadente diabolo huius sacrilegij vitium, vel crimen incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur & eius suscipiat mandatum.*

Nota. Triplicem Fernandez refert percussionem seu læsionem, sc: enormem, levem & mediocrem. Enormis est, in qua proceditur vsq; ad membri mutilationem, vel effusionem sanguinis, vel contra Episcopum vel Abbatem. Effusio autem sanguinis debet esse in copia, non ex naribus vnde facilè effluit. Levis est quæ fit pugno, palmâ, manu, pede, ligno, lapide, non facientibus vulnus. Semper tamen fit cum peccato mortali. Ad judicandum inter levem & enormem, consideranda sunt, personæ qualitas circumstantia loci &c. Mediocris est inter levem & enormem. Sed de hac non potest esse certa regula Summa Dianæ etiam triplicem refert. scil: levem, gravem & enormem. Levem dicit non habere annexam excommunicationem. Gravem dicit reservatam Episcopo Enormem Papæ, sed sciendum de tali levi percussione loqui Dianam quæ non attingit culpam mortalem. Dela-Cruz de Sacram: Pœnitentiæ q 5. dub. 3 concl: 1. & 2. tantùm duas assignat scil: levem & notabilem. Notabilem confundit cum enormi, & est in supra dictis casibus. Præterea quando per percussionem inhabilitatur membrum ad suum actum. Quando plebeius auctoritativè lædit Clericum. Si percussio fit cum magno scandalo, v. g. si percutitur Clericus sacris indutus. Colligitur etiam percussionem esse notabilem ex loco percusso v. g. si datur alapa. Navarus tamen hanc putat esse levem, eò quòd percussio, quæ fit palmâ manûs in jure dicatur levis. Sed intelligitur de percussione palmæ extra faciem ait Dela-Cruz cit. ex Armilla. Quòd si dubium, an sit percussio notabilis seu gravis, judicium pertinet ad Episcopum. Hostiensis apud Fernandes, vel etiam ad Confessarium habentem authoritatem Episcopi ex commissione aut privilegio. Et quoties non potest determinari, reputetur notabilis, Nav. & Rod. quos sequitur Dela C.

Dico 1. Injicere manus violentas in Clericum aut Monachum, si percussio

ſit enormis ſeu notabilis reſervatur Papæ extra Bullam Cœnæ Ideo de eo, qui præcipit, conſilium, auxilium aut favorem præſtitit. Idem de eo, qui cum poſſet, non impedivit talem percuſſionem, ſi ſcil: ex officio & juſtitia impedire tenebatur. Item excõmunicatur, qui ratam habet percuſſionem ſuo nomine factam, cum ratihabitio in jure mandato comparetur. Notat Tol. cum aliis apud Fernandes ad incurrendam hoc modo cenſuram, debet eo tempore ſuo nomine fieri percuſſio, quo ipſe ratificans poſſet eam infligere. Quòd ſi percuſſionem alterius nomine factam ratificas, peccas quidem ſed non excommunicaris. C. Cùm quis de ſententia excomm. in 6.

Dico 2. Per Clericum hic intelligitur Clericus majorum Ordinum, etiam excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, irregularis, non tamen degradatus realiter ſecũdum Caiet. in Summ. Apoſtata, & vacans ſævis criminibus. Armill. V. Excomm. Item per Clericum intelligitur ſaltem primâ tonſurâ initiatus. V. Lemnam in ſum: V. Cler. etſi alias ſit ſemel & cum virgine vxoratus, hic tamen ſaltem habitum Clericalem deferat, & alicui Eccleſiæ deſerviat.

Dico 3. Per Monachum intelligitur Regularis Profeſſus etiam Converſus. item Converſa, imò Novitius & Novitia. Similiter ut docet Sylve. Tertiarii, alias Donati & Oblati. Oppoſitum de Tertiariis ſentit Dela Cruz & Armilla niſi ſit privilegium, ut de Tertiariis Ordinis Noſtri & S. Franciſci. vel niſi ſint obligati perpetuò ad ſerviendum Deo. Armilla ex Panorm.

Quæres, vtrùm percutiens Clericum vel Monachum mortuum incurrat hanc excommunicationem. ℞ Felinus, quem ſequitur Fernandes affirmativè.

Dico 4. Per manum violentam intelligitur quicunq; effectus violentus in Perſonam vel in adhærentia Perſonæ ut notat. Sylv. v. g. ſi aquam projicias pulverem vel ſalivam per modum injuriæ. Imò ereptio alicuius rei per vim, niſi res ſit alterius, & Clericus velit eam aſportare. Item abſciſſio ephippii. Item perſecutio talis, quæ cogat Clericum ſe præcipitare in flumen, vel aliud ſubire diſcrimen ad evitandum damnum. Non eſt tamen ſecundum Sylv. violenta manûs injectio, perſecutio ob quàm Clericus cadit & læditur ad lapidem Item per manum violentam intelligitur captio, detentio, incarceratio. Niſi alias capiatur in crimine patrato, aut patrando, ut præſentetur ſuo ſuperiori. Aut ſi creditor capiat vel detineat Clericum fugientem ut eum Prælato ſuo præſentet pro juſtitia ſervanda. Item ſecundùm Rodericum & alios ponere manum violentam in equum cui inſidet Clericus reputatur injectio manûs in Clericum. Vtrùm verò Clericus, qui ſe ipſum percutit, in hanc excommunicationem incidat. Affirmat Sylv. & Tab negat Caiet quia Canon diſtinctam perſonam videtur requirere. Secus dicendum, qui Clericum, ſponte ſe verberibus ſubjicientem, percutit non jocosè, hic enim ſine dubio excommunicatur, quia privilegium Clericale datum eſt in favorem Ordinis Clericalis, cui Clericus cedere non poteſt Hæc manuum injectio debet eſſe præuiſa. Nam caſualis, licèt ob negligentiam mortalis, non cauſat hanc excommunicationem, quia non eſt formaliter & explicitè injurioſa v. d. 8. conc. 1.

Præterea debet esse suadente Diabolo, hoc est per peccatum mortale commissa.

Dico 5. In his & similibus casibus non incurritur excommunicatio ob violentam percussionem. *Primò*, Quando fit joco, licèt jocus peccaminosè excedat modum. *Secundò*, Quando vis vi repellitur, cum moderamine inculpatæ tutelæ, licèt aliquo modo excedatur ob impetum iræ. *Tertiò*, Quando percutitur incontinens Clericus turpiter inventus cum vxore vel matre, sorore vel filia, non autem cum aliis personis remotioribus. Si tamen vir consentiret vxori ut adulteretur, & hâc occasione inventus percutiatur Clericus, non evaditur excommunicatio. *Quartò*, Quando percutit Clericum, de stupro eam tentantem facto non verbo tantùm. Dela-Cruz & Alloza Et in universum, quando percussio est solùm peccatum veniale, ut fit ex subita passione aut sine plena deliberatione, item ut contingit inter pueros Minoribus initiatos verberantes, cùm enim talis rixa non oriatur regulariter ex ira perfecta non est mortale.

Dico 6. Sequentes possunt percutere Clericos absque excommunicationis contractione. *Primò*, Qui habent curam eijciendi foras turbantes officia Ecclesiæ, dum Clericos in Minoribus reperiunt officia divina turbantes. *Secundò*, Prælati suos subditos. *Tertiò*, Magistri discipulos. *Quartò*, Domini Clericos de sua familia. *Quintò*, Parentes filios. Ita Tolet. apud Fernandez. Adverte Custodes Ecclesiæ solùm alios Clericos in Minoribus possunt percutere ut refert Fernandez. Prælatis & Magistris licet leviter percutere ob correctionem etiam Sacerdotes. Ita Panorm apud Fernandez. Imò & Parentibus idem licet Caiet & Sylv. V. excomm. quia potestas parentũ in filios non minor, quàm magistrorũ in discipulos.

Nota. In percussione correctionis incurritur excommunicatio, dum exceditur modus ob iram & passionem, lethaliter. Sylv. & Tab V. Excomm.

Dico 7. Quibus licet ob correctionem, Clericos percutere non possunt id facere per alium. Excipe Episcopos, qui id facere debent per alium Clericum. Item excipe Abbates, & Iudices Ecclesiasticos, si necessitas suadeat, ex C. universitatis de sententia excomm. Aliter facientes tam mandantes, quam verberantes excommunicantur excomm. Papali. Sylv. V. excomm. Prælati Regulariũ ob correctionem possunt verberare subditos per alios subditos. Ita concessit Minoribus Leo X. inter viva oracula. Sed Lezana & alii multi probant ex Bulla Vrbani VIII: hæc jam cessasse. Antonius Lusitanus Carmel. excalceatus fusè oppositum probat. scilicet adhuc non cessasse. Quod si Episcopus vel Abbas percutit Clericum per laicum excommunicatur excomm: Papali, quam etiam incurrit laicus. licèt fuerit justa causa percutiendi. Fernandez.

Dico 8. Qui mandavit percuti Clericum: & ante percussionem revocavit mandatum, admonuitq; mandatarium mutati propositi non incurrit excomm. quæ revocatio sufficit virtualis. talis erit si fecit pacem, sciente mandatario. Idem de consulente ac de mandante existimavit Sylv. & alii. Addit Innoc. debet consulens, cùm non sit certus de consiliario an desistere velit, admonere Clericum, ut caveat, saltem in generali. Alii arbitrantur incurrere excomm. si consiliarius percutit, ex vi consilii dati, quantumvis revocati.

Dico

Dico vltimò Qui percutit Clericum liberè se offerentem incurrit hanc excommunicationem, si seriò & non jocosè percutit Quia privilegio concesso in favorem statûs Clericalis, Clericus cedere non valet. An verò taliter se offerens percussioni, excommunicetur, negari solet.

Q. Casu quo Prælatus manus violentas in Regularem sibi subditum, vel etiam non subditum injiceret, à quo absolvendus? ℟ à suo Superiori. Si autem superior in promptu non sit, potest ab alio Sacerdote ab eo in Confessorem electo absolvi Rodriquez, Miranda, & Peirinis. Nec hoc est exercere aut delegare jurisdictionem sed designare Personam, cui Papa vi juris communis vel privilegiorum eam jurisdictionem concedit. Suarez, Peirinis & Tamburinus. Si verò casus esset quòd in Conventu tantùm essent Prælatus & subditus Sacerdos, & quòd adinvicem se percussissent, nec esset alius à quo absolvi possent, plures dicunt posse se adinvicem absolvere. etsi enim excommunicatus excommunicatione majori non possit absolvere, in casu tamen necessitatis prout in præsenti, quia necessitas lege caret. id fieri potest. Tabiena. Rodriquez, Miranda, Coriolanus, Peirinis. Aliter respondet Suarez Si talis excommunicatio est occulta. potest Prælatus absolvere subditum, & postea ab hoc absolvi. Si verò est publica. quia caret jurisdictione, debet eligere alium Sacerdotem extra Religionem, habilem tamen, & ab eo absolvi, & posteà ipse absolutus absolvere potest subditum. Adducit Suarez ad hoc aliqua jura, sed non convincunt intentum. Ita in terminis Lezana to. 3. qq. Reg. V. Cler. n. 17.

DISTINCTIO XV.

De Suspensione.

NOta. 1. Suspensio est *censura Ecclesiastica privans vsu Ecclesiastici officij aut beneficij* Cum sit pœna debet incurri propter culpam & quidem secundum Cajet. sufficit venialis, sicut ad excommunicationem minorem, quæ etiam à magnis excludit Hinc suspensio v. g. ob infirmitatem &c. non est propriè suspensio.

Nota 2. Aliqua quæ dicuntur de excommunicatione, dicenda sunt de suspensione. Hinc suspensio inscriptis & prævia monitione est ferenda, si imponatur ob contumaciam. Item sicut excomm: & interdictum sequenti appellatione non suspenduntur, ita & suspensio. Nulla est suspensio sicut & excomm: & interdictum, si imponatur post legitimam appellationem.

Dico 1. Suspensus ab Ordine non ob id suspensus est à beneficio, aut iurisdictione, neq; è contra, quia hæc sunt distincta & vnum ab altero non dependet. Et sic si talis intersit divinis officiis potest percipere fructus ob assistentiam & regimen debitos. Suspensus ab Ordine majori, non ob id suspensus est à minori, benè è contra, hinc qui suspensus à Subdiaconatu etiam à Diaconatu.

Dico 2. Suspensus simpliciter ab officio intelligitur tam Ordinis quàm jurisdictionis. Panor. & alii apud Fernandez. sicut suspensus simpliciter non oppposito

posito an ab officio aut beneficio, intelligitur suspensus ab omnibus, secundùm Sylv. susp. Scias nomine officii intelligi omnem potestatem spiritualem ad actum spiritualem exercendum, sive sit actus Ordinis, sive Ecclesiasticæ administrationis.

Dico 3. Omnis ille, qui potest excommunicare, potest suspendere. sola Persona Ecclesiastica potest suspendi. ut patet ex definitione. Debet autem suspensio fieri ob aliquam culpam & sufficit venialis ad suspensionem levem. an verò requiratur contumacia? negandum videtur cum Innoc. & Abb. sed potest imponi in pœnam præteriti peccati.

Dico 4. Suspensus à beneficio tenetur sub peccato mortali restituere fructus, demptis necessarijs ad victum moderatum, si aliàs non habeat vnde vivat, nec possit facere ut absolvatur. Huiusmodi autem fructus fiunt vtilitati Ecclesiæ. Sed non fit irregularis etsi fructus non restituat. Sicut & suspensus à receptione Sacramentorum, si hæc recipiat, non fit irregularis, cum hæc recipere etiam laicis competat. Excipe nisi recipiat Ordines majores, ut docet Dela Cruz ex D. Raym. & Sylv.

Dico 5. Suspensus ab Officio non potest eligere, quando eligere competiet ei non ratione beneficii, sed officii, à quo est suspensus. sed non fit irregularis eligendo alterum. Item taliter suspensus non valet excommunica &c. Peccat mortaliter, tam ipse quàm ipsum non vitantes, in eo, in quo tenentur vitare. cùm violent præceptũ Ecclesiæ in re gravi, si sit denunciatus, & ei cooperentur. Secus si nulla cooperatio. Et sic assistens Missæ suspensi peccat, ex Nav. in Sum. Dianæ.

Dico 6. Suspensus ab Ordine sacro aut officio Eucharistico peccat mortaliter, & fit irregularis exercendo solemniter & ex officio actum sacris Ordinibus deputatum. Vide dicta dist. 4. concl: 4. consequenter si prædicet solemniter & ex officio & præterea sic prædicando excommunicatur, ut refert Fernandez. Quòd si quis suspensus ab Ordinibus minoribus eos exerceat non fit irregularis, secundùm Navar. Lib 3. concl: 3. de sententia excomm.

Dico 7. Si quis bonâ fide putat se habere legitimam ætatem & ordinatur, bonâ fide non est suspensus, & sic non fit irregularis celebrando. Imò nec compertâ veritate peccat celebrando secundùm Nav. apud Led. c 7. de Ordine. nec manet irregularis. Nam etsi in Tridentino habeatur, quòd carens ætate non ordinetur, sed si bonâ fide ordinetur non vetatur exercere Ordines. Imò supposito, quòd sit jam bonâ fide ordinatus, habet jus exercendi suum ministerium. Ordinatus verò scienter sine ætate, post absolutionem à suspensione, celebrando non fit irregularis. Sylv. & Arm. V. irreg. cùm jam non sit suspensus, sed peccat mortaliter, addit Dela Cruz.

Dico 8. Sicut nulla sunt determinata verba in forma suspensionis observanda, sed quævis suspensionem exprimentia sufficiunt v. g. suspendo te &c. Ita nulla sunt determinata verba in forma absolutionis à suspensione, sed quibusvis id significantibus suspensio tollitur, v. g. si dicas absolvo te à suspensione quam incurristi ob talem causam & restituo te pristinæ executioni. Imò suspensus

spensus pro certo tempore, vel quousq; satisfaciat, illo tempore impleto aut facta satisfactione manet absolutus absq; alia verbali absutione.

Dico 9 Absolutio suspensionis latæ ab homine, pertinet ad eum, qui eam posuit, vel ad eius successorem, vel superiorem vel ad alium ex istorum commissione. Et valet in foro externo, datâ virtute alicuius indulti, v. g. Iubilæi, satisfactâ tamen parte, & cessante contumaciâ, ut in simili docui de absolutione excomm. Dist. 10 conc. 8 pariter absolutio suspensionis à jure, à quo determinatum est tempus suspensionis, ante finitum tempus pertinet ad juris conditorem, vel ad successorem vel ad alium ex istorum commissione, quamvis suspensio non sit aliunde reservata.

Dico 10 Episcopo in sua diœcesi, & eius Vicario conceditur in Concil: Trident. Sess: 24. c. 6. absolvere in foro conscientiæ suos subditos ab omni suspensione etiam Papæ reservata ex delicto occulto orta, exceptâ ad forum contentiosum deducta, & exceptâ ex decreto Sixti V. Suspensione Simoniace ordinantis, & ordinati. Et licet Clemens VIII hoc Decretum moderetur, pœnas tamen Simoniæ ibi contentas in suo robore relinquit. reservatio autem vel est pœna, vel robur pœnæ. Sed hoc non omnes concedunt, negant enim reservationem esse pœnam.

Dico 11. Si suspensio sit lata cum termino aut reservatione, non potest tolli ab Episcopo in foro externo, sed transacto termino tollitur. Et propterea in præcedenti conclusione additum fuit, in foro conscientiæ. Secus si sit posita sine termino & reservatione, & ob delictum in quo Episcopus potest dispensare, sicut ob adulterium, aut alia minora delicta. Nam si sit posita ob delictum, in quo non potest Episcopus dispensare, nô poterit ab ea absolvere in foro externo, etiam si sit posita sine termino & reservatione. Ita refert Dela C. quantum ad omnes partes.

Q. V. Quilibet Confessarius ab Episcopo expositus possit absolvere in foro conscientiæ à suspensione juris non reservata? R. posse Bon: de Cens: in Communi d. 1. q. 3 punc. 1. n. 10. & cômuniter Religiosi ex privilegiis absolvere possunt ab omni suspensione in foro conscientiæ. Adv: ad vltimam partem conclus: nonæ, si vis uti primâ parte huius responsionis. Dixi, *communiter* & non omnes. nam mihi non constat omnes Religiosos quoad simlia esse privilegiatos. quod notandum dum de privilegiis & communicatione fit mentio.

DISTINCTIO XVI.

Referuntur, magis necessariæ scitu, suspensiones.

PRimò, eligens indignum pro cura animarum suspenditur à beneficiis Ecclesiasticis per triennium. Prælati talem per negligentiam confirmantes privantur potestate confirmandi primum successorem cuius electionem confirmaverunt, & suspendendi sunt a fructibus beneficii.

2 Sacris initiatus notorius concubinarius suspenditur. est autem notorius concubinarius, qui domi suæ concubinam quasi vxorem fovet. hæc non videtur

elle in vsu, ait Samuel de Lublino V. Susp. jus tamen novum Tridentini sess: 25. c. 14. de Reformatione est servandum.

3. Recipiens Ordinem sacrum sine licentia, sui Episcopi sine ætate, extra tempora, plures Ordines sacros eodem die. ficto titulo, hoc est, qui sacris initiatur sine patrimonio, cum pacto non petendi ab Episcopo victum, & qui ordinatur ad præsentationem alicujus Beneficiarii cum pacto nihil petendi, suspenditur ab ordine suscepto. Immo qui simul recipit Minores cum sacro, privatur executione ordinis sacri.

4. Recipiens ordinem sine testimonio suæ probitatis, dando à proprio ordinario, privatur exercitio susceptorum, etiam Minorum. & sic ampliatur prima pars præcedentis conclusionis. Recipiens ordinem post contractum matrimonium, suspenditur à suscepto ordine, nec potest promoveri ad officium vel beneficium. secus si tantùm recipiat Minores. Recipiens ordinem in excommunicatione majori, quàmvis tantùm recipiat Minores, sæcularis quidem privatur executione ordinis suscepti, Regularis verò non solùm privatur exercitio ordinis suscepti, sed & officio. Recipiens ordinem sacrum in apostasia suspenditur ab executione ordinis in Apostasia suscepti, etsi redierit & pœnitentiam egerit. Absolutio in hac haberi potest virtute privilegiorum, sed in foro interno.

5. Qui præsumit excommunicare sine trina monitione & testibus, suspenditur per mensem ab ingressu Ecclesiæ. nisi sit Prælatus Regularis, hæc potius est interdictum. Qui verò præsumit excommunicare, interdicere aut suspendere solo verbo aut sine expressione causæ, aut si requisitus intra mensem temerè negat transsumptum scripturæ, suspenditur per mensem ab ingressu Ecclesiæ & divinis officiis: nisi sit Prælatus Regularis. Scias, Excommunicatio per legem lata non requirit monitionem.

6. Audentes vsurpare aliquid ex redditibus dignitatum vacantium, Personatuum, Prioratuum vel Ecclesiarum sibi subditarum, quos reliquerant mortui, aut collecti sunt tempore vacationis, suspenduntur ab officiis & beneficiis, donec restituerint, nisi habeant ad hoc privilegium vel consuetudinem præscriptam. Ecclesiam quoq; gravantes alienis debitis suspenduntur ab administratione temporalium & spiritualium. & hæc est contra audentes.

7. Iudex Ecclesiasticus faciens aliquid contra justitiam & suam cōscientiam, per gratiam, odium, aut timorem, in gravamen partis alterius, suspenditur per annum ab officio, & perpetuò, si isto tempore se ingerit divinis.

8. Qui præsumit admittere, ad officia divina, ad Sacramenta, aut sepulturam Ecclesiasticam excommunicatos non toleratos aut interdictos publicos, suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, seu potiùs interdicitur, donec satisfaciat ad arbitrium illius cuius sententiam contempsit. Et hoc ait Navar. tantûm contra exemptos, quorum nomine etiam veniunt Clerici privilegiati.

9. Habentes beneficium cui annexus est ordo, si infra annum non promoventur, suspenduntur. Hanc ut jacet refert Mosc. p. 9. Elementorum ad S. Confess: V. dicenda in 4. d. 9. conc. 2.

10. Qui

10. Qui non servat interdicta, juxta ea quæ solent doceri in trac. de interdicto suspenditur ab officio beneficio & jurisdictione.

11. Admittens vsurarios manifestos ad Eucharistiam, sepulturam aut oblationem, suspenditur ab officio, quousq; arbitrio Episcopi satisfaciat. Vocatur vsurarius manifestus qui est condemnatus de vsuris, secundùm Bonac. de Censuris in communi disp. 3. punc. 5. § 1

12. Simoniacus in ordine suspenditur à functione Ordinum Simoniacè susceptorum. Quid autem incurrat Simoniacus in beneficio V. l. 1. d. 33. conc. 18.

13. Religiosi habentes administrationem rerum Ecclesiasticarum, alienando aliquid ad eam pertinens, aut alicui ad vitam, seu ad aliud certum tempus concedendo absque necessitate vel vtilitate & licentia sui Conventûs, aut Prælati, si non habet Conventum, etiamsi pretio illud concedant, suspenduntur ab officio & contractus annullatur. Et licèt permittantur rerum locationes, & venditiones redituum ad modicũ tempus, tamen si dictæ solemnitates omittantur incurritur excõmunicatio & contractus annullatur. V. decretũ S. C. 1624. 7. Septem. quod etiam refert Lez. tomo 1. qq. Regul. C. 10. n. 1. vbi major rigor invenitur.

14. Sacerdotes Religiosi matrimonium celebrare id est coniungere vel benedicere sine licentia Parochi præsumentes (propter quod & alii Sacerdotes vel Parochi, absolutè suspendũtur) Præterea Religiosi præsumentes vsurpare decimas suspenduntur ab officiis, administrationibus & beneficijs suis, si moniti intra duos menses nõ satisfaciant. Quòd si nec officia, nec beneficia nec administrationes habeãt, non suspenduntur, sed excõmunicantur. Prælati Regulariũ, ad quos occasione excessuum suorum Regularium in Clementina 1 de privilegiis, prohibitorum aliquid quoquo modo pervenerit, absolutè & simpliciter suspenduntur vsq; ad debitam satisfactionem, nisi intra mensem, postquam requisiti fuerint de eo, satisfecerint Ecclesiis aut personis Ecclesiasticis damnificatis. hi excessus sunt tres, primus est retrahere testantem à legatis faciendis Ecclesiis Matricibus. 2. retrahere testatorem à debitis restituendis. 3. procurare ut legata, debita vel malè ablata incerta dentur sibi vel aliis personis singularibus sui Ordinis, vel Conventibus in præjudicium aliorum quibus debentur.

Observa cum Sayro l. 4. C. 13 & aliis, vetitum non esse Religiosis certiores facere moribundos de sua necessitate, ipsosq; hortari, ut suo monasterio aliquid sponte legent. Religiosi non recipientes decimas, si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum vel Vicariis, scienter prætermittunt facere conscientiam in confessione, de solutione decimarum suspenduntur ab officio prædicationis V. dicta in 1. d. 35. de decimis, tempus requisitionis determinatur à jure, scil: prima Dominica, quartâ & vltima Quadragesimæ. festa Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis & Assumptionis B. M. V. Nativitas S. Ioan. Baptistæ.

Religiosi audentes intromittere mulieres in monasteria suspenduntur. V. dicta de excomm. Papalibus reservatis extra B. C. D. Item qui in Ordine Mendicantiũ præsumit admittere Novitium ad professionem ante completum tempus, excommunicatur

municatur & ſuſpenditur à receptione Novitiorum ad profeſſionem excommunicatio non eſt latæ ſententiæ, ſecus ſuſpenſio.

15. Prælati Regularium ſi requiſiti à Perſonis Eccleſiaſticis de præiudicio ex adminiſtratione, S Euchariſtiæ, Extremæ vnctionis Matrimonii ſolemnizationis, aut quacunq; abſolutione indebitè facta à ſuis Religioſis, infra menſem plenam ſatisfactionem læſis non exhibent, ſuſpenduntur ab officio & beneficio. Attende, poni, ly *requiſiti* & non ly *citati*: ſuſpenduntur inquam vſq; ad plenam ſatisfactionem, quâ poſitâ ceſſat ſuſpenſio.

16. Viſitantes, ſi recipere munera, vel exigere procurationem in pecunia, aut viſitationis officio non impenſo procurationem in victualibus vel alia re ſumere præſumunt, ſuſpenduntur abſolutè & ſimpliciter, ſi infra menſem duplum non reſtituant, donec reſtituant.

• Scias. 1. Suſpenſionem procedere de viſitantibus jure ordinario, & eorum familiaribus. 2. Incurri ſuſpenſionem licèt munera ſponte dentur. 3. Licere procurationem in pecunia ſumere, ſi liberè offeratur. His ſubiacent Religioſi dum viſitando aliquid accipiunt vltra victualia. ſolùm enim excuſantur accipiendo ex laudabili Religionis cõſuetudine vel inſtituto, ut habet C. Romana de Cenſibus.

17. Non ſolùm qui præſumit in concione populari, aut vbi adeſt virorum ac mulierum multitudo diſputare in alterutram partem de Conceptione B. M. V. aſſerendo propriam ſententiam rationibus, vel auctoritatibus, & alteram refellendo, aut impugnando, verum etiam qui præſumit de hac ipſa quæſtione cuiuſvis pietatis prætextu vulgari linguâ ſcribere vel dictare, ſcilt refellendo, aut impugnando ſuſpenditur à divinis ſi eſt in ſacris, nec non privatur ipſo jure omni gradu & dignitate, & ad ſimilem redditur inhabilis, & à ſolo Papa diſpenſari poteſt, ex Bulla Pii V. quæ incipit; *ſuper ſpecula*. Ita in terminis Bonac: de Cenſ: in comm: diſp. 3. punc. 4. §. 1. Quæ verò ex dictis extenduntur ad omnes & ad privata colloquia. V. Bullam Greg. XV. & Bonac. de excomm: in particulari d. 2. q. 3. punc. 34. & d. 3. q. 6. punc. 5. vbi refert citatam Bullam.

18. Circa Sodomitas ſic Pius V. definit. *Omnes & quoſcunq; Presbyteros & Clericos ſæculares & Regulares cuiuſcunq; gradûs & dignitatis, hoc nefas exercentes, omni privilegio Clericali, omniq; officio & dignitate & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis authoritate privamus.*

19. Clericus provocans ad duellum aut illud acceptans ſuſpenditur: ſed negat Navar. eò quòd in C. à Sylveſtro citato ſolùm dicatur eſſe ſuſpendendum. Aliàs ſuſpenſiones V. apud Opat: diſp. 18. de Pœnit. q. 1. & Moſc: p. 9. Element. ad S. Confeſſiones.

Adv: 1. Epiſcopos non affici ſuſpenſione vel interdicto, niſi quando ſpecialis mentio fit de eis. Quæ autem ſunt tales, refert Moſc: l. c. 2. Suſpenſus ſi non eſt denuntiatus validè abſolvit à peccatis. 3. Non addidi quæ ex his ſuſpenſionibus reſervatæ quæ non reſervatæ. Si ergo Confeſſarii non privilegiati volunt practicare ſententiam Bonac. & aliorum, videant textum, vel Doctores fusè cenſuras examinan-

examinantes. 4. Addid circa aliquas ly *præsumit* ly *scienter &c.* Quare si circa alias pœnitentem vel consilium petentē excusare vis, consule textum vel tractantem de suspensionibus ut tractat Bonac: nec tamen omninò certum est similes particulas excusare, dum adest ignorantia crassa. 5. Reperies in jure suspensiones quæ cessant impleta conditione v. g satisfactione. Si ergo te vis abstrahere ab absolutione, consule id supra, tales suspensiones censentur reservatæ non impletà conditione, licèt aliunde non reserventur.

DISTINCTIO XVII.

De Degradatione.

NOta. Degradatio rigorosè accepta & ut realis, est privatio legitimæ executionis Ordinum, & beneficiorum Ecclesiasticorum in totum absque spe restitutionis, cum certa solemnitate, & privatione privilegii Clericalis cuiusvis. colligitur ex *Sylv.* Tab. & aliis. Debet ergo hæc pœna solemniter fieri amovendo actualiter insignia Clericalia à degradato. Quibus peractis sic degradatus eximitur à jurisdictione Ecclesiastica & traditur sæculari brachio. ut verbalis verò, est suscepti gradûs Ecclesiastici perpetua cum certa solemnitate depositio.

Dico 1. Degradatio non est maxima inter pœnas Ecclesiasticas, sed Excommunicatio. Patet ex effectu excommunicationis, priuat enim participatione Sacramentorum, tam activâ quàm passivâ, Fidelium suffragiis, Ecclesiasticâ sepulturâ &c. tandem reddit excommunicâtum jumentum diaboli. Quæ non competunt degradationi, hinc degradatus potest interesse divinis. Dici tamen potest degradationem majorem esse excommunicatione, quantum ad corpus inquantum degradatum sic abjicit Ecclesiá, ut eum tradat brachio sæculari.

Dico 2. Solus Episcopus potest actualiter seu realiter & solemniter degradâre. Nam res per quas causas nascitur per easdem dissolvitur: sed solus Episcopus ad Ordines promovet: Ergo & solus degradat. Vbi sciendum ad degradationem Presbyteri debere adjungi sex Abbates, ad degradationem Diaconi vel Subdiaconi tres. Quia ex Concil. Trident. Sess. 13. c. 4. de Refort. nunc tot Abbates sunt adjungendi, quot olim adjungebantur Episcopi, sed olim tot Episcopi adjungebantur ut probat Vivald. de Depos. n. 16. ergo &c. Si Diaconus fuit ordinatus a Papa nequit ab Episcopo degradari. Astensis in Sum. L. 7. tit. 7. a. 1. & alij.

Dico 3. Episcopus nequit degradari ab alio Episcopo. Nec à Legato à latere nisi ex speciali commissione; sed à solo Papa. Astensis & alii. debet autem causa agitari coram duodecim Episcopis, processus & Episcoporum Iudicium sunt deferenda ad Papam, & ab eo proferenda sententia. Sylv. Tab. &c.

Dico 4. Omnis Clericus potest degradari, non tamen in vsu in Minoribus constitutum degradari, ut refert ex aliis Vivald. de Depos. n. 13. Hæc autem sunt ob quæ quis est degradandus. *Hæresis*; nisi statim pœniteat. *Falsificatio* litterarum Apostolicarum. *Conjuratio* in proprium Episcopum, vel injuria illi facta. *Sodomiæ*

mia ut decrevit Pius V. Hæc refert Fernand. Qui fatetur ex consuetudine haberi, propter quodcunq; atrox scelus degradationem incurri, qualis est v. g. Monialis violatio.

Dico 5. Matrimonium coram testibus & Sacerdote degradato ex licentia Parochi est verum. Sicut & absolutio in articulo mortis à tali data valet. Ratio primæ partis. Quia ex Trid. Matrimonium est verum coram Parocho & testibus, vel coram Sacerdote de licentia Parochi. sed talis degradatus adhuc est verus Sacerdos. Ergo &c. Adde veros esse Ordines collatos ab Episcopo degradato, quia per degradationem non amittit Episcopalem characterem seu potius extensionem characteris Sacerdotalis. Ratio secundæ partis. Quia propter instantem necessitatem dedit Ecclesia talem potestatem cuiuis Sacerdoti, degradatus autem est verus Sacerdos.

Dico 6. Degradatus verbaliter tantùm, non amittit privilegium Canonis, *si quis suadente Diabolo &c* Degradatus autem actualiter seu realiter amittit tale privilegium secundùm Caiet. Sylv. V. Degradatio & alios. Hoc etiam interest inter degradatum verbaliter, quòd depositus non subiaceat potestati sæculari, degradatus verò actualiter subjacet potestati sæculari Vide Lez. V. Degrad.

Dico 7. Degradatus actualiter tenetur ad horas Canonicas, Sylv. Arm. V. Degrad. & alii. Quia nemini debet suffragari suâ malitiâ Missus verò ad triremes & præ magnitudine laboris impeditus à recitandis horis Canonicis, non obligatur ad recitandam aliquoties orationem Dominicam & salutationem Angelicam, sicut Sacerdos deobligatus ex legitima causa à recitando officio, non tenetur sub præcepto ad alias orationes, ut suppleat horarum Canonicarum defectum.

DISTINCTIO XVIII.

De Interdicto.

INterdictum supra sic definivimus scilicet, *Est Censura Ecclesiastica separans hominem ab aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, à Divinis officijs etiam audiendis, à sepulturâ Ecclesiastica, & ingressu Ecclesiæ. Quâ definitione positâ,*

Nota. 1. Interdictum est triplex: Locale tantùm. Personale tantùm. Locale & Personale simul. Locale tantùm est, *quo solus locus interdicitur.* Quod rursus est duplex. Generale, *quo universalis locus interdicitur.* v. g. regnum vel provincia. Speciale, *quo interdicitur peculiaris locus,* v. g civitas, oppidum, sic exemplificat Fern. sed intelligendus respectivè. nam absolutò est generale ut referunt Bonac. Opatov: & alii. & clarè patet ex Clem: I. de sent: excommun: Quando civitas interdicitur includuntur suburbia, & ædificia propè mœnia. Item, quando Ecclesia, includuntur sacella & cœmeterium. Interdictum personale tantùm, est *quo interdicuntur personæ tantùm* Quod etiam est duplex. Generale, *quo interdicuntur universim omnes huius,* v g oppidi cives. Speciale, *quo interdicuntur certæ personæ.* Interdictum locale & personale simul *quo non solùm locus. sed & persona interdicitur.* Differt autem locale à personali, quod personale associetur personæ, nec

næ, nec

næ, nec vllibi talis persona potest admitti ad Divina & sepulturam. At si vna Ecclesia sit interdicta, in alia possunt divina audiri. Item Interdictum aliud est à jure, de quo Angelus V. Interdictum refert novem casus. Aliud ab homine. sed Musc: & alii referunt plures.

Nota 2. Nomine Divini officii tempore interdicti prohibiti intelligitur Missa, horæ Canonicæ, aspersio aquæ in principio Missæ, ut solet fieri diebus Dominicis, benedictio solemnis Episcopi cum baculo, benedictio Abbatis & Abbatissæ, consecratio altaris, olei, chrismatis, calicis, & Virginis, benedictio aquæ, cineris, corporalium, ramorum Dominicâ in ramis, candelarum in Purificatione, ornamentorum Ecclesiæ, & velorum Monialium, processiones, Officia B. Virginis & Defunctorum, exequiæ, benedictiones nuptiales &c. & universaliter quæ publicè ad Divinum cultum fiunt à personis Ecclesiasticis. Non tamen intelligitur recitatio Litaniarum etiam musico cantu, dummodò non recitetur à Clericis superpelliceo indutis, & in processione cum Cruce, ut tradit Fernand.

Dico 1. Qui potest excommunicare & suspendere, potest & interdicere, sicut qui potest excommunicari & suspendi potest & interdici, vel quoad omnia, vel quoad aliquid, hinc qui interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, potest extra Ecclesiam celebrare. Nam in pœnalibus non fit extensio de casu ad casum non expressum propter paritatem rationis, immo nec si vrgeat major ratio, docet Tortel. & alii, in Sum Dia. V. Lex. Decet tamen supponi culpa vel propria, vel aliena, & ideo interdictum comprehendit infantes & amentes. Ex quo patet Communitatem posse interdici, non quidem ob culpam hominis privati, nisi ex commissione Papæ, sed ob culpam personæ publicæ v. g. Prætoris, Episcopi &c.

Dico 2. Forma sub qua ferri debet interdictum non est determinata, sicut nec in aliis censuris, ideò servanda est consuetudo in eo evulgando. Attamen quando imponitur ab homine opportet ut evulgetur in scriptis, insuper debet apponi causa, quæ sit rationabilis. Præterea debet præmitti trina monitio peccatoris, propter quem interdictum imponitur. Ita refert Fernandes. Dixi, *si est ab homine*, quia si imponitur à jure ipso facto incurritur. Non tamen tenemur servare interdictum nisi publicè & specialiter denunciatum v. g. contra Personam seu locum determinatum à Iudice expresè promulgatum. Arm. V. Interdictum. Et satis est promulgari in Ecclesia Matrice, & non opus in omnibus Parochiis & Ecclesiis.

Dico 3. Relata in notando secundo, non poterant olim tempore interdicti celebrari, sed jam ex concessione Capituli Alma Mater celebrantur submissâ voce, januis clausis, sine campanis, excommunicatis & interdictis nominatim exclusis, nec admissis iis, qui privilegio carent audiendi tunc Missam. Dummodo Ecclesia ubi ista celebrantur non sit specialiter interdicta. Nam in ista solùm licet Missam semel in septimana celebrare pro renovanda Eucharistia, & cōmunicandis infirmis, cum dicta tamen cautella, scilicet submissâ voce, Capituli. Alma Mater.

Dico 4. possunt interesse divinis officiis tempore interdicti, Primò Clerici

primæ

primæ tonsuræ, aliàs non vxorati, etiam semel. Dixi *Clerici non vxorati*, quia Clerici vxorati amittunt omnia privilegia Clericalia. Duo excipe, nimirùm ut eorum percussores contrahant excommunicationem Canonis secundùm intelligentiam Conclusionis 2dæ dist. 14. deindè ne conveniantur coram Iudice sæculari. Secundò, habentes indultum super hoc, modò non sint excommunicati aut specialiter interdicti, nec dederint causam interdicto, aliàs istis, etiam Clericis negatur interesse divinis. Et privilegium Clericorum, & habentium super hoc indultum, favet eorum famulis & familiaribus ex more eos associantibus. Tertiò interesse possunt adjutores Missarum seclusò dolo, & pueri ante vsum rationis.

Quæritur. Verùm privilegiati teneantur tempore interdicti audire Missam. Affirmat Sotus in 4. dist 22. q. 3. a. 1. Quia præceptum obligat eos, qui licitè possunt audire Missam. Sed oppositum non caret probabilitate quia nemo tenetur vti privilegio.

Dico 5tò. Soli Clerici qui servaverunt interdictum, si aliàs non sint specialiter interdicti, possunt in cœmeterio in silentio, sine solemnitate, & campanis sepeliri, sed jam ut docet Armilla V. Interd. conceditur eis Ecclesiastica sepultura cum Missa & officio funeris, cum cautela tamen Capituli Alma Mater, hoc est submissâ voce &c. Alii etiã, quibus ex privilegio conceditur interesse divinis possunt cum silencio in cœmeterio sepeliri. Aug. V. Interd. Infantes tamen ante vsum rationis decedentes Ecclesiasticâ sepulturâ privantur, hanc sententiam Fernandez dicit esse communem. Hæc procedunt de interdicto locali generali. Nam secundùm Ludov. Abelly, laici, etiam personaliter interdicti, modò non sint denunciati, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Dico 6. Sequentibus diebus anni suspenditur effectus interdicti, & ex consequenti possunt celebrari divina acsi non esset interdictum, scilicet In Natali Domini. Paschate, Pentecoste & Assumptione B. V. exclusis excommunicatis non toleratis, & admissis interdictis, etiam eis qui dederunt causam interdicto, modò propiùs non accedant ad altare. Idem conceditur pro festo Corporis Christi & Octava. Idem, pro festo Conceptionis & Octava. Et intelliguntur ista de interdicto generali. Nam in Ecclesia specialiter interdicta non licet divina celebrare etiam secretè. Religiosi etiam in suis festis suspendunt interdictum per sua privilegia. de quibus V. Dela Cruz de statu Relig. l. 1. c. 7. d. 2.

Quæritur. Quàm diu durat suspensio interdicti?

℟. Secundùm Sylv. & alios à primis vesperis vsque ad completorium sequentis diei inclusivè.

Quæritur iterùm, an liceat tempore suspensionis interdicti mortuos sepelire? ℟. Negant communiter, D. Antoninus affirmat, quod est benigniùs & æquitati conformiùs. Cætera tamen non fiant nisi aliàs tempore interdicti liceant.

Dico 7. Tempore interdicti localis omnis actus majoribus Ordinibus deputatus & solemniter factus est sub peccato mortali prohibitus. Insuper incurritur irregularitas. Talis actus est cantare Epistolam cum manipulo, cantare Evangelium cum

ſtola &c. Idem dic de perſonaliter interdicto exercente hos actus ſolemniter. Celebrans etiam in interdicto ſine cautela Capituli *Alma Mater*. fit irregularis, ſecundum Couarr. & alios de interdicto. §. ..

Dico 8. Qui tempore interdicti confert Ordines etiam tantùm primam tonſuram fit irregularis Sylu. & alij. Qui autem recipit. Subdiaconatum aut Diaconatum niſi in Miſſa Ordinum cantet Epiſtolam aut Euangelium, non incurrit irregularitatem, quia nullum exercet actum Ordinibus proprium, ſed ſe tantum paſſiuè habet. Suſcipiens tamen Sacerdotium fit irregularis, cùm celebret & conſecret cum Epiſcopo tunc & cooperetur ei exercendo actum ſacro Ordini deputatum, & ſic Epiſcopus fit irregularis.

Dico 9. Sacramenta vetita in interdicto ſunt Ordo niſi urgeret grauis penuria Sacerdotum. Extrema vnctio, niſi in articulo mortis, nec pœnitentia nec Euchariſtia haberi poteſt. Item Euchariſtia. Quæ in articulo vel periculo mortis conceditur, vt eſt difficilis partus, navigatio &c. Matrimonium, ſine benedictionibus tamen vt refert Opatou. Confirmatio & Baptiſmus non ſunt vetita, pœnitentia etiam poteſt omnibus miniſtrari, exceptis ijs, qui dederunt cauſam, auxilium, conſilium aut fauorem delicto interdicti. Quod intellige niſi ſatisfaciant, aut niſi quantum eſt de ſe curent, vt ſatis fiat.

Dico 10. Hæc ſacra licent tempore interdicti, ſcilicet pulſatio ad ſalutationem Angelicam. Concionem. Reliquias oſtendendas. Euchariſtiam dum defertur ad in firmum. Gabriel à S. Vinc. V. Interd. Item licet menſæ benedictio. Oratio priuatim facta in Eccleſia, etiamſi fiat ab ipſis interdictis. Cántus rerum ſacrarum factus à Laicis etiam in Eccleſia. Reſponſorium priuatum, etiam ſuper ſepulturam defuncti. Fernand. quoad omnes partes cum communi.

Dico 11. Aſſiſtens principaliter in interdicto, celebrationi horarum ſine cautela Capituli Alma Mater, & qui officiat principaliter. vt hebdomadarius &c. fiunt irregulares, ſecùs de alijs, etiam Clericis non ſic autoritatiuè aſtantibus, etſi cum alijs cantent, etiam Epiſtolam aut Euangelium ſine ſolemnitate. Sylu. V. Interd. in interdicto etiam priuatâ autoritate pulſat campanas, aperit januas, vt autoritatem præbeat diuinorum celebrationi, fit irregularis. Secùs ſi hæc faciat ſine tali intentione. Quòd ſi poſtea omittat exercitium ordinis ſacri non fit irregularis.

Dico 12. Laicus aſſiſtens Diuinis ſi ſit ſpecialiter interdictus peccat mortaliter, non verò ſi ſolus locus ſit interdictus. Sylu. Caiet. V. Interd. Cùm lex de ſeruando interdicto ſolis Clericis directè ponatur. Niſi alias laicus vim faciat vel contemnat.

Dico 13. Violator interdicti vt ſupra, ſuſpenditur ab officio, beneficio, & jurisdictione. Eſt ineligibilis & impoſtulabilis ad Prælaturam. Si eſt Religioſus præter ſuſpenſionem & irregularitatem excommunicatur. Vide excomm. tertiam inter non reſeruatas. Item violator interdicti poteſt priuari in perpetuum officio. Præterea beneficio Eccleſiaſtico.

His adde Interdici ingressum Ecclesiæ illi, donec satis faciat qui celebrat vel celebrare facit scienter in locis interdictis, aut admittit publice excommunicatos, vel interdictos ad officia diuina, Sacramenta aut sepulturam, hoc interdictum secundùm omnes partes est contra præsumentes.

Dico 14. Persona specialiter interdicta potest absolui ab eo, qui eam interdixit, à successore, aut superiore, aut ab alio ex horum commissione. Immo talis Persona cessante contumatiâ & satisfactâ parte potest absolui à Confessore approbato virtute Iubilæi aut alterius similis indulti juxta dicta d. 9. conc. 8. Dixi, specialiter, &c. nam ab interdicto iuris perisonali non denuntiato quiuis approbatus absoluit.

DISTINCTIO XIX.

De Cessatione à Diuinis.

NOta. Cessationem reduci ad Interdictum. Eam definit Gabriel à S. Vicent. in sua Summa V. Cessatio. Est simplex prohibitio, quâ ministri Ecclesiæ prohibentnr persoluere diuina oficia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Duobus modis fieri potest. *primò* Generaliter, v. g quando cessatur in vno regno, vel prouincia vel ciuitate vel oppido. Alio modo specialiter v. g. quando in vna vel pluribus Eccelesijs cessatur. Differt ab Interdicto quia cessatio non est censura vt docet Opat. cùm non ponatur in pænam, sed in signum grauissimi mæroris ab Ecclesia concepti propter grauissimam injuriam. 2dò in transgressione interdicti tam generalis quàm specialis incurritur irregularitas, non incurritur vero in transgressione cessationis tam generalis quàm particularis, cum hæc pœna non exprimatur in jure. Item cessatio non statuitur in jure, secus interdictum.

Dico 1 Qui habet priuilegium audiendi sacrum tempore, interdicti non potest ex vi talis priuilegij audire sacrum tempore cessationis, quia interdicium & cessatio censentur esse distincta. Pariter ex vi priuilegij audiendi sacrum tempore cessationis generalis, nequit audiri sacrum tempore cessationis specialis. Nam exceptio firmat regulam in oppositum. & ideò qui talem facultatem concessit ad vnam, menifestè ostendit illam negare ad aliam cessationem. Tandem habens priuilegium audiendi sacrum tempore cessationis, non potest ex vi huius priuilegij suscipere Eucharistiam. Fernan. vel sacrificare, si sit Sacerdos, vt docet Calder. apud Fern.

Dico 2. Licet tempore cessationis semel celebrare in hebdomada pro renouãda Eucharistia. Non tamen licet alias celebrare cum cautela Capituli Alma Mater, vt aliquoties resolutum fuit Salmantice. quia si Bonifacius suam concessionem extendere voluisset, id fecisset. Oppositum docet D. Antonin. Pal. Sylu & Gabriel à S. Vinc. solis ergo Episcopis conceditur tunc celebrare, & Religiosis juxta sua

juxta sua

juxta sua privilegia, Immò nec horas Canonicas dicere possunt bini secluso privilegio, sed seorsum & submissâ voce.

Dico 3. Cessatio à diuinis suspenditur in festis in quibus suspenditur interdictum de jure. Ita fertur practicatum Salmanticæ 1584. in festo Corporis Christi. Nam etsi in jure solum fiat mentio de suspensione interdicti generalis pro illis festis, piè creditur Papam idem voluisse concedere in cessatione ob reuerentiam tantarum festiuitatum.

Dico 4. Hæc Sacramenta permittuntur tempore cessationis. scilicet Baptismus etiam pro adultis cum solemnitate. Confirmatio. Pœnitentia etiam propè sanis. Eucharistia pro solis infirmis, ad quos poterit deferri solemniter sed non recitentur officia diuina. Matrimonium sine benedictionibus, quia inter diuina officia computantur. Med in sum §. 14. ex rosolutione DD. Salmaticensium.

Dico 5. Cessationis edictum pertinet ad solum Episcopum, & ad Capitulum sede vacante, & tunc ad cessationis edictum debent omnes Canonici conuenire sicut ad electionem. Debet tamen interuenire grauis causa Talis erit, grauis injuria contra Ecclesiam cum contumacia, v. g. si Sacerdos vel Ecclesiastica persona detineatur in carcere per Iudicem sæcularem, si impediantur redditus Ecclesiastici. Si fiant statuta contra libertatem Ecclesiasticam.

Dico vltimò. Religiosi violantes cessationem generalem excommunicantur. addit Fern. de violatione cessationis specialis, nihil statui à jure. nec Clerici, nec Religiosi, violando cessationem fiunt irregulares, cùm nihil tale in jure exprimatur. Quod intellige quando ponitur sola cessatio. nam si cûm illa ponitur interdictum, tunc pro hac parte violator incurret irregularitatem, & alias pœnas dictas.

Quæritur quid de sepultura tempore cessationis?

℞. Sepultura potest dari Clericis in loco sacro sine diuinis tamen officijs. Imò probabile, laicos posse tempore cessationis sepeliri in loco sacro sine diuinis tamen officijs, licet priuilegium habeant sepulturæ tempore interdicti, vide Bonac,

DISTINCTIO XX.

De Irregularitate in Communi.

NOta. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines. Ex quo patet inhabilitatem, quam habet ex jure Diuino mulier ad recipiendos Ordines, non esse propriè irregularitatem. Item ex hoc patet irregularitatem non incurri nisi in casibus à jure expressis. Duplex est Irregularitas, vna ex defectu, altera ex delicto. vel vt alij loquuntur, vna est purè pœna, alia est significationis. Irregularitas ex defectu. Est multiplex. scilicet: ex defectu corporis ex defectu animæ, ex defectu Sacramenti, ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Ad irregularitatem ex defectu corporis. reducitur, quæ est ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c.

Dico 1. Irregularitas ex defectu non semper indiget dispensatione, sed sæpe tollitur ablato defectu, v. g. habet quis infirmitatem quæ notabile generat scandalum in celebrando, hæc quam primò cessat, tollitur impedimentum sinè dispensatione. Verùm Irregularitas ex delicto manet semper donec dispensetur.

Dico 2. In dubio non debet censeri quis irregularis, siue sit dubium iuris, siue facti. Itaq; dubitans an sit legitimus, censeri debet legitimus in vtroq; foro, Henriq; Lib. 14. c. 3. n. 4. In dubio tamen homicidij debet censeri quis irregularis Sic determinatur in C. ad audientiam, de homicidio. Hoc tamen non debet extendi ad mutilationem, nec ad homicidium justum, quia jus tantum loquitur de dubio homicidij prohibiti, & odia sunt restrigenda, Sanchez in Summ. tomo 1. Li. 1 c. 10 n. 49.

Dico 3. Irregularis non est capax beneficij. Quare si irregularis licet occultus obtineat beneficium non fit dominus ejus quare obtentâ super irregularitate dispensatione, eget nouâ collatione ad beneficium, vt solet doceri contra Sylu. V. Excomm. nisi fortè ignarus irregularitatis beneficium obtinuisset, secundum Ludouicum Lopez parte 2. c. 22. Attamen si jâm beneficiatus fit irregularis, non hoc ipso est priuatus beneficio ante sententiam. Immò talis si est occultus, pro vitando tali damno porsonæ, honoris: &c. potest celebrare dum non habet tempus petendi dispensationem.

DISTINCTIO XXI.

De Irregularitate ex defectu corporis.

DIco 1. Irregularitatem ex defectu corporis inducit omnis defectus siue in membro, siue in parte membri, qui infert inhabilitatem hoc est qui impedit ministerium Ordinis, aut inducit notabilem deformitatem, aut generat scandalum & abominationem. Si tamen ante hos defectus es ordinatus, solùm fis irregularis ad ea officia ad quæ es inhabilis. Hinc monoculus, leprosus & similes, sunt irregulares. Et idem de eo, qui non potest bibere vinum sine periculo vomitûs. hic enim durante hoc periculo nequit ordinari. Quòd si talis est Sacerdos, potest alia, præter celebrationem Missæ exercere.

Dico 2. Quando defectus sunt occulti, quia scilicet ex ijs non oritur deformitas, neq; scandalum, nulla inducitur irregularitas. Vnde qui in pedibus careret pollice, aut digitos haberet deformes, non esset irregularis, sicut nec ille, qui sine sua culpa careret virilibus. Immò non omnes defectus manifesti inducunt irregularitatem, gibbosus enim, claudus, qui sine baculo celebrare potest, item carens visu oculi dextri, immo vel sinistri, secundùm dela Cruz & alios, dummodò sine indecora & nimia faciei conversione canonem legat ordinari potest. Carens tamen visu alicujus oculi, oculo carere non debet, aliâs vtpote monoculus esset irregularis.

Dico 3. Abscissio membri, quæ ex culpa est, inducit irregularitatem, etiam in eo-

in eo casu, quando defectus si ex culpa non esset non inferret irregularitatem. Vnde qui sibi virilia amputauit, aut castrauit etiam zelo castitatis, licet hoc occultè fecerit, irregularis est. Et idem de eo, cui abscissa sunt virilia ob culpam, vt si jussit, aut à Iudice in pœnam delicti. Similiter qui partem digiti sibi ex malitia amputavit, irregularis est, etiamsi sit talis digitus. cuius defectus, nisi ex culpa esset, non faceret irregularem. Tandem qui membrum occultum v. g. digitum pedis ex malitia sibi abscindit irregularitatem incurrit: Ad inducendam tamen huiusmodi irregularitatem necesse est vt abscissio ex culpa sit publica, ut docet Anchar. cum alijs apud Fernan. in presenti.

Aduerte. Absq; irregularitatis nota licet sibi amputare sextum digitum ad vitandam deformitatem, quia hic non est membrum, sed superfluitas naturæ.

Dico 4. Hermaphroditus in quo magis viget sexus fæmineus ordinari nequit, quia sicut fœmina, est incapax characteris. Si verò in eo æquè viget vterq; sexus, quantum ad Ordines pro fæmina reputari debet, secundum Gard. Turrec. & alios apud Fernan. Si vero in eo, magis viget sexus virilis, licet characteris sit capax irregularis tamen est propter deformitatem monstruositatis, quæ licet sensibus non pateat, tamen cogitationi semper occurrit. Ita Sylu. & alij. V. dicta de Euch. de corpore vitiatis.

DISTINCTIO XXII.

De Irregularitate ex defectu natalium, originis, & bonæ famæ

DIco 1. Illegitimus siue manifestus, siue occultus propter dignitatem Ordinis, ast irregularis. & inhabilis ad dignitates & beneficia. Genitus tamen ex Parentibus non habentibus impedimentum dirimens Matrimonium, quando eum genuerunt, legitimatur per sequens Matrimonium. & fit etiam ad Episcopatum habilis. Quòd si Parentes habebant impedimentum dirimens Matrimonium, non legitimatur filius persequens Matrimoniū celebratū cum dispensatione nisi alias nascatur post dispensationem etiamsi sit conceptus ante illam. V, Sylu.

Dico 2. Natus ex coniugibus tantùm externè putatis coniugibus est legitimus, licet deinde per sententiam Iudicis separentur. Immo est censendus, legitimus, natus post litem contestatam, sed non judicatam, modò sit bona fides in vtroq; coniuge, aut saltem in vno. Panorm. apud Farn. in præsenti.

Quæritur. Vtrùm natus ex vero Matrimonio possit esse in aliquo casu illegitimus. ℟. Quòd sic. v. g. Natus ex coniugibus post quam vnus eorum factus Presbyter alter vouit continentiam.

Dico 3. Irregularis ex defectu originis est seruus seu mancipium. Seruus verò intelligitur natus ex serua. Omnes serui manent liberi quàuis viâ ordinentur, siue dominus consentiat, siue repugnet, docet Fern. & alij.

Dico 4. Si Episcopus, Præsentator, & testes nouerant seruitutem Ordinati, & contradictionem Domini, satisfacient Domino. si verò prædictos seruus fefellit, ipse satisfaciat. vel si non habet, seruiat domino in diuinis & spiritualibus, aut honestis conuenientibus Sacerdoti V. Opat. de Pœn d. 17. q 3. de Irreg. ex defectu corporis.

Dico 5. Irregulares ex defectu ætatis sunt hi- Ad primam quidem tonsuram & tres Minores, non habentes septennium completum. Ad Acolithatum non habentes duodecimum annum completum. Ad Subdiaconatum non habentes vigesimum secundum. ad Diaconatum 23tium, ad sacerdotium 25tum annum inchoatum. Tandem ad Episcopatum trigesimum completum.

Dico 6. Qui ante legitimam ætatem ordinatur, suspenditur vsq; ad legitimam ætatem, quâ superueniente, non cessat suspensio per nouum jus Extrauag. Pii. II. Quæ Extrauagans comprehendit solos præsumentes non ignorantes ætatis defectum.

Quæritur. Quâ pœnâ punitur Episcopus ordinans ante legitimam ætatem; ℟. Suspensionis, non tamen secundùm Butreum apud Fernan. est ipso facto suspensus sed suspendendus.

Dico 7. Irregulares ex defectu famæ sunt infames, siue sint infames infamiâ juris, siue infamia facti, Infamiâ juris tunc est, quando exercetur aliquid cui per leges aut canones annexa infamia. Facti tunc est, quando committitur delictum graue & notorium, propter quod apud graues & bonos viros malè auditur.

Aduerte. Sodomitam occultum non esse irregularem cum nec infamiâ juris, ut probat dela Cruz, nec infamiâ facti, vtpotè occultus, laboret,

DISTINCTIO XXIII.

De Irregularitate ex defectu animæ.

NOta Irregulares ex defectu animæ, sunt dæmoniaci insani, furiosi, morbo caduco laborantes, secundùm Gelasiũ, item Hæretici, Neophiti, illiterati, &c.

Dico 1. Demoniaci, siue vt appellant energumeni, seu arreptitij. si non sunt promoti nunquam sunt promouendi, licèt semel tantùm vexati ad pristinam redierint libertatem. Si verò, jam promoti ad inferiores Ordines incipiunt vexari, etiam omnino liberati, ad maiores non ascendant. Si verò jam promoti ad superiores Ordines arripiuntur, & posteà liberantur, expectandum tempus ad probandam perfectam libertatem, quâ probatâ possunt ministrare altari. Probatio autem spectato tempore committitur arbitrio prudentum vt dicemus de laborante morbo caduco.

Dixi. *& posteà liberantur.* Nam obsessis à dæmone nunquam potest concedi vt celebrent Missam.

Dico 2. Morbo caduco laborantes, seu epileptici, si non sunt promoti, nunquam-

quam sunt promouendi, licet sanentur. Promoti verò ad inferiores Ordines, & deinde in morbum caducum cadentes, ad superiores non ascendant. Quòd si jam promoti ad superiores Ordines incipiunt tali modo vexari, non permittatur ministrare, nisi sanentur, quod spectato tempore, judicio prudentum relinquitur vt docet Sylu. V. Corpore vitiatus & alij.

Dico 3. Raró cadens inmorbum caducum, si hoc ei áccidat cum vocis amissione, & spumæ jactatione, prohibetur altari astare. Secus dicendum si raró laborat & insuper si cadit, cadit blandè, & sine spumatione, tunc enim permittitur celebrare, sed cum socio parato sacrificium peragere; si forte inchoata consecratione morbo arripiatur non autem ante, vt docet Opat. de Euch. d. 11. q. 6. Dicta in his tribus conclusionibus reperies tum in jure; tum in autoribus. Et applica ad amentem qui est talis ex causa permanenti, & furiosum &c.

Dico 4. Neophiti id est recenter ad fidē conuersi sunt irregulares ex defectu animæ, irregulares inquam ad maiores Ordines, non ad minores secundum Turrec. & alios. si tamen per longum tempus probatur eorum fides & amor erga Ecclesiam, sunt capaces maiorum Ordinum Longum autem tempus appellatur decem annorum, secundùm Nauar. & alios.

Dico 5 Ignarus omnino literarum est irregularis. Vndè in Conc. Trid. statuitur pro ordinandis primâ tonsurâ vt sciant legere & scribere. pro quatuor minoribus vt intelligant linguam latinam. pro Sacerdote petitur scientia, vt sciat instruere populū in necessarijs ad salutem, & Sacramēta ministrare præter Pœnitentiam. Et ratio, quia in eodem Conc. statuitur, vt Sacerdos ab Ordinatio per examen ad Confessiones audiendas approbetur, qvod non esset necessarium, si dum in Sacerdotem ordinatur sufficiens esse deberet pro ministrando Sacramento Pœ nitentiæ. Quæritur Pro Diacano & Subdiacano quanta scientia requiratur? R. tanta vt valeat ad suum Ordinē spectantia exercere, & sciat doctrinam Christianam, qualis in Catechismo Romano, & similibus traditur.

DISTINCTIO XXIV.

De Irregularitate ex defectu Sacramenti.

Nota Bigamus ex defectu Sacramenti est Irregularis quia in eo deficit significtio Matrimonij Christi cum vna sponsa Ecclesia. Triplex autem est Bigamia vera, interpretatiua & similitudinaria. vera est, cùm revera interveniunt multæ nuptiæ. Interpretatiua est, cùm quis contraxit cum Vidua aut corrupta, aut cognouit vxorem, quæ post matrimonium commisit adulterium. Similitudinaria est, cùm quis post votum solemne castitatis contraxit cum aliqua, vt Religiosus aut sacris initiatus. vel cùm quis viuente adhuc propriâ vxore contraxit cum alia. Aliqui dicunt hunc secundum casum pertinere ad interpretatiuam.

Dico 1. Est bigamus & irregularis qui plures successiue duxit vxores legitimas, siue vnam

siue vnam ante baptismum, alteram post, siue vtramq; ante baptismum. Ad quam speciem bigamiæ requiritur, vt cum vtraq; sit copula carnalis. Item est bigamus & irregularis, qui contraxit cum vidua jam cognita à primo marito, & eam cognouit carnaliter quanquam viduam duxerit ante baptismum. Item est bigamus & Irregularis, qui duxit & cognouit corruptam ab alio. Hæc refert Fern. ex canonibus. Hæc vltima irregularitas contrahitur, licèt maritus ignorauerit vxorem corruptam ab alio, pro qua parte solet referri communis sententia. Dixi ab alio. Nam ducens corruptam à se, non efficitur irregularis ex mente D. Th.

Dico 2. Cognoscens vxorem post adulterium eius, etiam occultum incurrit irregularitatem bigamiæ. Imó incurrit licèt cognoscat vxorem inscius adulterij quia irregularitas ex defectu incurritur etiam ab ignorante. Plus addendum ex S. Th. id verum esse, quamuis maritus censuris coactus vxorem advlteram cognouerit.

Dico 3. Qui bis contraxit & consummauit, siue vnum Matrimonium fuerit validum alterum inualidum, siue vtrumq; inualidum, est bigamus & irregularis Ita S. Th. in Supp. q. 66. a. 1. Sicut & qui nulliter contraxit cum vidua aut corrupta & consummauit. quam sententiam Toletus dicit esse communem. Aliqui tamen dicunt Matrimonium inualidum, sicut & fictum non causare irregularitatem, licet in casu Matrimonij inualidi eadem ratio currat, ac in casu Matrimonij validi, vtrobiq; enim deficit significatio Matrimonij Christi cum Ecclesia. Quia in legibus pœnalibus non fit extésio de casu ad casũ propter paritatem rationis, vt Port. & alij ℞. hoc verum esse in pœnalibus, non fieri extensionem de casu ad casum in jure expresse non contentum, licet eadem militet ratio, nisi ex intentione legislatoris aliud colligatur. quod tunc maximè fit quando ligislator vnam adæquatam habet rationem, quæ in alijs casibus & Personis eodem modo procedit, vt in præsenti, benè considerando patet. V. Lezanam in Summa, V. Leges Regularium n. 42.]

DISTINCTIO XXV.

De Irregularitgte ex homicidio & mutilatione justa.

NOta. 1. Nomine homicidij intelligitur priuatio vitæ corporalis humanæ. Nomine mutilationis abscissio membri, aut partis membri humani, Est autem membrum pars corporis à natura destinata ad operationem ab alijs distinctam v.g. pes, manus, lingua, &c. Hinc digitus non est membrum sed pars membri secundum maiorẽ partẽ Canonistarum. Idem multi dicunt de auricula. An verò mamilla mulieris sit membrnm affirmat Bannez contra Couarr. & benè, nam competit ei definitio membri superiùs data. idem docet Caiet. contra Nau. de testiculis etiam sine parte genitali,

Nota 2. Duobus modis potest quis defendere vitam occidendo vel mutilando.

lando. Primò cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando nulla alia ratione potest mortem aut mutilationem evitare, quam occidendo vel mutilando. Secundò potest quis defendere vitam non servato moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando potest effugere manus invasoris & non facit, sed occidit aut mutilat.

Dico 1. Non fit irregularis, furiosus, infans, alterum occidendo aut mutilando, & qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit aut mutilat, licet sit persona Ecclesiastica. Oppositum quidem docuit S. Thom. in additionibus q. 39. art. 4. conformando se pro tunc juri Canonico, quod tamen per Clementinam revocatum. V. verò dans operam rei illicitæ, v. g. deprehensus cum aliena vxore & occidens, servato moderamine inculpatæ tutelæ, maritum, fit irregularis, affirmāt cōmuniter Canonistæ, universaliter docentes, qui dat operam rei illicitæ ex qua sequitur mors, fit irregularis, negat Sylu. Arm. & multi ex Theologis.

Dico 2. Qui potuit sine periculo honoris aut alterius rei fugere & non fugit, sed occidit in sui defensionem, fit irregularis. Sic Sylu. & alij Secus dicendum si fugiendo graviter in honore aut aliter v. g. in suis rebus notabiliter, lœderetur. Nam non tenetur uti fugâ in suum grave damnum. Ecclesiasticus tamen, qui potuit per fugam vitæ consulere, cùm teneatur Christi humilitatem imitari ratione statûs, nec ei fuga cedit in dedecus, sed in honorem ob imitationem Christi, manet irregularis, & quidem ex delicto,

Dico 3. Non fit irregularis, qui pro vitanda sui membri mutilatione alterum cum moderamine occidit. Est contra Fern. sic tamen tenet Sylu. & alij, Nam quoad hoc æquipollet mors & mutilatio, cùm ex abscissione membri aliquando mors sequatur. Secus dicendum est, si pro vitando alio malo, v. g. pro divitijs, quis fugientem cum eis, sagittâ vel alio instrumento occidat. nam quantum ad hoc jus antiquum manet in suo robore.

Dico 4. Non fit irregularis, qui alios convocat, ut eum defendant, si alij occidant eius invasorem. pro hac citatur communis sententia. Nam sicut ipse per se tunc, itá cum aliorum auxilio potest invasorem occidere, sine eo quod incurrat irregularitatem.

Dico 5. Qui proximum licitè defendendo, occidit aut mutilat invasorem non fit irregularis. Quæ conclusio subsistit, si ex præcepto defendat alterum, aut Rempublicam, Et adhuc magis conclusio subsistit si talis defensor sit sacris Ordinibus initiatus. Dixi. *Si ex præcepto.* nam qui liberè defendit, vt milites, qui liberè nomen militiæ dederunt, ab irregularitate non liberatur. Oppositum cōclusionis, licet patria defendatur, est communius nam dum antiquum jus circa irregularitatem revocatur, de eo qui alterum defendit, nihil diponitur. Refert tamen Peirinis apud Lezanam V. Irregu. declaratum esse à Sacra Cong. homicidium factum in defensionem Patris (addit ille ex D. Ant. seu prælati) non causare Irregularitatem.

Dico 6. Probabile est, qui alterum occidit in defensionem propriorum bonorum

bonorum, quando ea sunt valde necessaria ad vitam nec facilè possunt recuperari, non incurrit irregularitatem. Ita Lezana citans aliquos Oppositum sentit dela Cruz & Fern cum alijs. Sed nostra Conc. videtur conformis Clementinæ, *si furiosus.* Cum enim prædicta bona sint valde necessaria ad vitam ut suppono, tunc homo non operatur sponte sed coactus ad defensionem suæ innocentiæ: Quod si propria bona non essent in notabili gradu necessitatis, occidens aliquem defendendo ea, esset irregularis, ut patet ex Conc. 3. & quidem ex delicto, si non licitè occideret V. l. 1. d. 21. Conc. 2.

Aduerte Coclusionem non procedere in Ecclesiasticis & Religiosis, isti enim potiùs debent jacturam bonorum pati, quàm occidere, & satius est imitando Christum confusionem pati ut dixi conc. 2dâ, item post tunicam relinquere pallium, quam pro rebus transitorijs tàm acriter in proximum exardescere. Ita Tolet. in Summa L. 5. ex Panormitano.

Dico 7mò. Qui est causa proxima physica vel moralis, etiam justa occisionis (exceptis casibus supra dictis) incurrit irregularitatem. Est communis Theologorum & Canonistarum. Hinc carnifex justè suspendens furem. Iudex, testes, accusator & eius advocatus, scribens sententiam mortis, notificans eam reo cum auctoritate, ferens reum, non ad locum ubi legenda sententia, sed ad locum supplicij, sunt irregulares.

Dico 8. Accelerans mortem vel mutilationem verbo seu facto est irregularis. Ita Comm. DD. quod intelligi debet, quando accelerátio est notabilis. Quæ autem sit talis relinquo judicio boni & prudentis viri. Parua enim excusabilis est, prout eam excusant aliqui apud Lez. & Sotus. L. 5, de Iust qu. 1. ar. 9. ridet scrupulum cuiusdam Cõfessarij qui reum ad supplicium comitans, quod asinum in quo vehebatur pupugisset, putabat se esse irregularem. Victoria etiam apud Cinium de subiecto Ordinis, excusat ab irregularitate eum, qui bonâ fide vertit in, firmum. Item Sacerdos benedicens Carnifici gladium ad decolandum characteres habentem, non incurrit irregularitatem. cùm vtatur auxilio Diuino, sicut & qui orat pro victoria. Vt acceleratores sint liberi ab irregularitate, impediant mortem quanto tempore accelerârunt. vt jam non sint causa accelerationis.

Dico 9. Astantes supplicio authoritatiuè v. g. Notarius, Satelles, Custos damnati &c. incurrunt irregularitatem. Item vendens, dans præparans instrumenta ad hanc determinatam occisionem. Aliter dicendum si ab istis ignorantibus accipiantur hæc instrumenta. Nam tunc isti non sunt causa proxima moralis occisionis. Idem sit judicium de seruo ignoranter deferente in scriptis sententiam mortis. An verò deferens ligna ad comburendos homines viuos fiat irregularis licèt ea non applicet, negat Med. sed communiter affirmant.

Quæritur. Vtrùm testis testificans in fauorem rei contra actorem, erga quem exigitur pœna talionis, quæ illi irrogata est cum morte vel mutilatione fiat irregularis? ℞. Negatiuè. Nam quòd actori mors inferatur, non intenditur à teste, sed sola defensio accusati. Idem dicendum de aduocato in tali, casu, contra Fernandez.

Dico

Dico 10. Episcopi Abbates, & alij Prælàti Regulares, qui ratione jurisdi-ctionis temporalis, quam habent, creant judices pro causa sanguinis, non sunt irregulares, tum quia remotè concurrunt ad occisionem, tum quia non dant judi-dici facultatem occidendi, sed leges id jubent. Quæ doctrina subsistit etiamsi creent tales judices pro casu pàrticulari. Item, etiamsi præcipiant in genere, sub pœna depositionis, quod faciant justitiam, dum modo illis non præcipiant vt reum aliquem in particulari occidant aut mutilent, nec auctorizent Sententiam aut eius executionem.

Dico 11. Tradentes reum curiæ seculari non sunt irregulares, etsi curia sæcularis reum morti condemnet. Tales enim mortis sententiam non pronunciant, nec exequuntur, sed sæculari curiæ id munus relinquunt, vt ibi eius causa peragatur. V. Filliuc: tract: 9. de Censuris. c 9 q. 8. A fortiori idem dicendū de accusantibus contra reum brachio sæculari tradendū, cùm hi remotiùs concurrant.

Dic 12. Consultor in causa mortis vel mutilationis, quando consulit in casu particulari imminenti, vt si interrogetur à Iudice quid agendum cum tali malefactore & ille respondeat esse suspendendum, incurrit irregularitatem. Quod intellige si talis responsio influat in homicidium, prout continget, quando judex non erat firmiter paratus ad damnandum reum.

Dico 13. Si quis dicat in genere talem malefactorem esse dignum morte secundùm leges, non fit irregularis, quia illa responsio, solùm est speculatiua & in genere, non practica & in particulari. Idem sit judicium, quando interrogatur de malefactore in particulari sed solum respondet in genere malefactores huius generis esse afficiendos morte secundùm leges. Cuius ratio vt supra, & quia sic dicens non suadet occisionem, sed solùm ostendit rei veritatem. His adde Theologum posse sine periculo irregularitatis consulere Principi. vt condat legem prohibentem certos excessus sub pœna mortis. Nam sic non est causa mortis, sed solùm facit suum officium, & intimat pœnitentibus. Hanc resolutionem & quatuor conclusiones immediatè positas deducit Lez, ex authoribus V. Irreg,

Dico 14. Accusans alterum, sine protestatione in ciuilibus, non fit irregularis, etsi accusatus ob aliud ad mortem damnetur. Et idem est si accuset de crimine non merente mortem aut mutilationem, sed iniustè ad eam damnatur. Dixi, *in Ciuilibus*. Nam denuntians alterum sine protestatione in causa sanguinis, si reus occiditur aut mutilatur, fit irregularis. Ita C. Cler. ne Cler. vel Monachus, & intellig tur etiamsi interius nolit alterius mortem, sed solam suam satisfactionem nam Ecclesia non iudicat de occultis, Sic Lud. Lopez cum Couar. apud dela Cruz.

Dico 15. Accusans in suam vtilitatem protestando non intendere mortem, sed satisfactionem honoris aut diuitiarum &c. non fit irregularis. etsi sequatur mors Ita C. prælatis de homic. & licet protestatio fiat tantum verbotenus. quia talis animus non pertinet ad forum externum, nec est causa mortis. Sic citati DD.

Dico 16, Non fit irregularis, qui in fauorem alterius & maximè Reipublicæ accusat,

accuſat, teſtificatur, aut patrocinatur contra alterum in cauſa ſanguinis cum prædicta proteſtatione. Colligitur ex C. Accuſaſti &c. vbi à pœna liberatur qui pro pace Reipublicæ cum tali proteſtatione alterum accuſauit ad mortem.

Dico 17. Bellans in bello iuſto ſi non occidit, aut mutilauit, non fit irregularis, etſi alij occiderint. Nam hic non eſt cauſa homicidij directè vt patet, nec indirectè cùm non teneatur à bello ceſſare. Nec fit irregularis exhortans in bello juſto, etiam in actuali conflictu, licèt habeat in animo intentionem occiſionis. Nam in C. Quicunq; &c. abſolutè conceditur Clericis exhortari in bello juſto. Ergo ſiuè in actuali conflictu, cùm priuilegium latè ſit explicandum ſiue quouis animo id faciant, modo non exprimant verbis dictum animum non fiunt irregulares.

Dixi *in bello iuſto*, nam in bello injuſto ex vnico vnius militis homicidio omnes milites fiunt irregulares. Sic Hurt: cum comm. Quia omnes milites animantur ab inuicem, & concurrunt vt vna cauſa totalis. Konich tamen docet non omnes fieri irregulares, ſed ad ſummum quinquaginta vel centum vicinio-res qui occidentem videre & animare potuerunt.

Dico 18. Sicut exhortans, ita & præbens in bello juſto inſtrumenta bellica etiam in actuali conflictu non fit irregularis. Ita Auila. quia par ratio de vtroque. Limitat tamen dela Cruz. Si hoc fiat ſine intentione occiſionis aut mutilationis. Alias enim eſſet irregularis. Nec eſt idem de exhortante cum eadem intentione. Nam exhortatio non explicat exteriùs talem intentionem, ſicut exhibitio armorum ſi talis intentio adſit. Dixi *in bello iuſto*: nam exhortans, dans arma, aut alia inſtrumenta belli, induſtriam, fauorem, conſilium, iniuſte bellantibus fit irregularis, ſi ſequitur mors aut mutilatio ſecundùm communem Canoniſtarum.

Dico 19 Quoties Clericus non peccat bellando, maximè quando tenetur bellare pro defenſione proximi aut Reipublicæ grauiter opreſſæ, non fit irregularis, licet occidat aut mutilet: nam ſine culpa non debet quis ſuo jure priuari Sed oppoſitum eſt cõmuniùs niſi defendendo Rempublicam ſimul defendat ſeipſum. Sic Caiet. cum Bann.

Dico 20. Non ſolùm qui occidit, ſed & qui mutilat membrum eſt irregularis, patet ex jure. Niſi mutilatio fiat ſanitatis gratiâ. Vnde chirurgus non eſt irregularis, niſi ſuâ culpâ infirmus moriatur aut mutiletur. Hæc autem culpa debet eſſe mortalis, ſecundùm Cornelio & Peirinis apud Lez V. Irreg.

Colligitur cum cartilago auris, hoc eſt exterior pars, item tres digiti etiam principales non ſint propriè pars, vt patet ex notando. horum abſciſſor non eſt irregularis. Dices, qui facit alium irregularem eſt irregularis. R. Hoc eſſe falſum. Nam debilitans aut árefaciens alterius membrum non eſt irregularis, licèt debilitatus aut arefactus ſit talis. Sic etiam licèt carens auriculâ vel tribus digitis ſit irregularis, non tamen ille qui amputauit.

Quær. pro complemento Concluſionis 11mæ & 13mæ. V. Confeſſarius denegans

negans iudici absolutionem, eò quod non occidat reum, quem occidere tenetur, sit irregularis? R. quod non. Nam Confessarius in foro Pœnitentiæ se habet vt DEVS & actus iste est occultus in foro Ecclesiæ, & occultior actu interiore, per quem non incurritur irregularitas. cùm hæc sit pœna fori externi Ecclesiæ.

DISTINCTIO XXVI.

De Irregularitate ex homicidio & mutilatione iniusta.

Nota 1. Per vulnerationem cum quacunq; sanguinis effusione vbi non est mors, nec mutilatio membri non inducitur irregularitas. Pariter qui membrum debilitat alterius sed non abscindit, licet reddat illud impotens ad suum actum non fit irregularis. Et ideo excæcans alium sed non eruens oculum homini mortuo abscindens membrum aliquod, fœtum nondum animatum occidens (animatur vero in maternis visceribus quadragesimo die si est mas, octuagesimo, si est fœmina) liber est ab irregularitate. Non enim separat membrum à corpore, qui solùm modò alium excæcat, nec priuat vitâ sensitiuâ humanâ, qui aut homini mortuo membrum aliquod abscindit, aut fœtum inanimatum enecat.

Nota 2, Homicidum casuale est, quod fit præter intentionem occidentis aut facientis id, vnde mors secuta. Et est duplex, aliud purè casuale, quod nec virtualiter & implicite est intentum. & hoc non causat irregularitatem, quia nullo modo est voluntariũ. Aliud est quod saltem indirecte est intentũ & volitum in sua causa, vt si sit in ea præuisum, aut formaliter seu explicitè, aut virtualiter seu implicitè, inquantum poterat præuideri & precaueri & non est adhibita diligentia.

Nota 3. Non quæuis res illicita vnde sequitur mors censetur illicita ad causandam irregularitatem, sed ea solùm quæ ex genere suo est periculosa homicidij, hoc est quæ ex se est connexa cum homicidio. Sic Sotus de Iust. Lib. 5. q. 1. art. 9. Quod intelligendum, si res illicita, cui datur opera, non immediatè causet mortem, si enim immediatè causat mortem, incurritur irregularitas, etiamsi non sit ex se periculosa homicidij.

Dico 1. Sequentes incurrunt irregularitatem ex homicidio seu mutilatione iniusta. *Primò.* Imperans si suo imperio etiam tantum interpretatiuo seu implicito, sequatur mors aut mutilatio. Secus dicendum si alias, hoc est, non ex vi imperij, mors aut mutilatio sequeretur. *Secundò.* Consulens aut exhortans. *Tertiò.* Non obstans, aut non impediens occisionem, si ex iustitia tenetur, & cùm posset negligenter omisit. Et sic prætor non defendendo Ciuem Medicus ex pacto medens infirmum, cuius negligentiâ moritur infirmus, fiunt irregulares. Eodem modo, qui non impedit vindicantes iniuriam sibi factam, si sequitur mors aut mutilatio. Nam tunc tacere est consentire: Secùs dicendum si non potuit impedire, aut monere occisum, vt se tutaret.

Dictum fuit, *si ex iustitia tenetur.* Nam obligatio ex misericordia non in-

ducit irregularitatem. Hinc non pascens fame pereuntem, liber est ab irregularitate, secundum D. Antoninum.

Aduerte 1. Qui ante peractum homicidium reuocauit mandatum, mandatarius tamen noluit acquiescere, sed occidit, mandans non est irregularis. Eodem modo si mandatarius occidit nomine proprio, non mandantis. Tandem secundùm aliquos si mandatarius occidit post tempus à mandante præscriptum.

Aduerte 2. Discrimen esse inter mandantem & cõsulentem. nam non sufficit reuocare consilium ad euitandam irregularitatem, si consiliarius ex vi consilij occidit. Inn. C. ad audient. de homic. communiter receptus. Alij hoc discrimen non agnoscunt. & dicunt sufficere reuocare consilium alio consilio, Imò secundùm Sayrum, putans sufficere retractationem, liber est ab irregularitate, licèt alter occidat.

Q. V. Ratum habens homicidium nomine suo factum incurrat irregularitatem? ℞. Syluester, Rosella & alij affirmatiuè contra Tab, & Arm quia in delictis ratihabitio mandato æquiparatur. Debet autem tale homicidium fieri tempore quo ipse ratum habens posset illud facere, vt notat Panorm.

Dico 2. Qui ex justitia largè dicta tenetur alterum defendere & non facit non fit irregularis. Ita M. Bannez. Et sic filius, qui ex justitia largè dicta seu ex pietate tenetur Patrem defendere, non fit irregularis, & idem de Patre non defendente filium.

Dices Clerici in C. quæsitum de pœnit, declarantur irregulares ex oppressione filiorum, si illam procurant, aut studiosám negligentiam adhibent. Ergo idẽ in nostro casu. ℞. in his quæ pendent à lege humana non debet fieri extensio de casu ad casum propter paritatem rationis in odiosis. odiosa enim potius sunt coarctanda, quàm extendenda.

Dico 3. Qui impedit alterum ne defendat proximum, si ex hoc sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. & intelligitur de impediente etiam tantùm consulendo, obligatum ex justitia defendere. & de impediente vi aut dolo eum, qui ex sola charitate defendere tenebatur. nam in vtroq; casu impeditor peccat contra justitiam. Excipe. nisi quando amicus amicum hortatur, ne alterum defendat, non malo animo, sed ne periclitetur.

Dico 4. Quando multi vulnerant alterum & moritur, omnes fiunt irregulares. Si tamen aliquis non inflixit vulnus lethale, non fit irregularis, nam ex sua actione non est secutum homicidium. Nisi talis conspiraret cum alijs occisoribus. Pariter, si primum vulnus fuit lethale & certò patet non ex eo mortuum, sed ex alijs postea inflictis, percusor liber euadit ab irregularitate, nam ad irregularitatem requiritur occisio cum effectu. Quod si dubium ex quo vulnere obierit, omnes vulneratores sunt irregulares vt patet ex C. significâsti de homicidio. Et idem si dubitetur de vulnere an fuerit lethale. Lop. cum alijs & patet ex Conc. 2 dist. 20.

Dico 5. Probabile est, qui dat operam rei illicitæ alias periculosæ homicidij;

non fit irregularis, si sequitur mors, aut mutilatio si posuit diligentiam antecedenter ne sequatur. Ita aliqui apud dela Cruz Nam tale homicidium non est per se & directè volitum, Vt patet, nec indirectè, cùm nec virtualiter fuerit intentum nec præuisum in negligentia considerandi, adhibita enim fuit, vt suppono diligentia, ne sit periculum mortis.

Communius est, scilicet quod qui dat operam rei illicitæ alias periculosæ homicidij fiat irregularis, si sequatur mors aut mutilatio, etiamsi posuerit diligentiam ne sequatur. Vnde secundùm Cap. tua nos de homic. manet irregularis Clericus in Maioribus, vel in Minoribus, habens beneficium, chirurgiam exercens, si quem incidit aut adussit ita vt ex ea incisione vel adustione mors secuta sit, licèt ex incuria infirmi, quia dabat operam rei illicitæ. Clerico enim interdicitur vsus chirurgiæ. Aliqui dictum Cap. intelligunt, si Clericus temerè se immisceat. Item manet irregularis, qui tenellum infantem in lecto secum collocat, & dormiens opprimit. cum hoc prohibitum sit, nisi hoc cogat paupertas & tunc adhibenda est diligentia, quæ si deest, & infans opprimitur incurritur irregularitas.

Dico 6. In omnium sententia qui dat operam rei illicitæ, & periculosæ homicidij aut mutilationis, si omissâ sufficienti diligentiâ sequatur mors &c. incurritur irregularitas. Vnde qui seruiens infirmo dat ei vetita à Medico, ex quo moritur aut mors acceleratur, fit irregularis. Secus si det non vetita à Medico, putans profutura. Nisi ita sit negligens, quòd cum posset aduertere an noceant, & non aduertit. Nam si ex hoc certum sit mortem secutam, fit irregularis. Quod si non sit certum non putet ex hoc mortem secutam. D. Anton. 3. p. t. 28. c. 2.

Dico 7. Qui dat operam rei illicitæ, periculosæ tamen homicidij aut mutilationis, si omissâ sufficienti diligentia sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8.

Quod intelligitur nisi aliàs habeatur jus ad illam rem licitam, aut quia ex præcepto obligatio est ad illam, aut ex illa sequitur pia vtilitas seu justa necessitas. Vnde Medicus applicans medicinam per se curatiuam morbi & per accidens causativam obortùs, non fit irregularis. dela Cruz. Nàm in hoc & similibus mors non est intenta directè & ex intentione vt patet, nec indirectè, cùm non teneamur tunc vitare causam per accidens.

Aduerte vt in dictis casibus ob negligentiàm incurratur irregularitas, requiritur negligentia mortalis vt docet Sotus & Bann. quia irregularitas est pœna durissima. Quare in dictis casibus ignorantia aut inaduertentia excusans negligentiam à mortali, excusat etiam irregularitate.

DISTINCTIO XXVII.

De Irregularitate proveniente ex delicto.

NOta. Hæc irregularitas est quædam pœna, quia præsupponit culpam, & quidem, cum sit sat gravis, mortalem. Provenit autem ex multiplici capite.

pite. Scilicet ex delicto causante infamiam, delicto inducente pœnitentiam publicam, ex iteratione baptismi, indebitâ susceptione Ordinum, exercitio Ordinum tempore censuræ, exercitio Ordinis qui non habetur, ex delicto hæresis, & tandem ex homicidio vel mutilatione iniusta de qua iám dist. 26. egimus. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

Dico 1. Qui scienter bis aut pluries baptismum recepit irregularis est. Item qui baptizatus ab hæretico, in adulta ætate, secus in ætate infantili ante vsum rationis. Lezana cum Corneio excusat adultos baptizatos ab hereticis, si ex ignorantia aut necessitate hoc faciant.

Dico 2. Rebaptizans secundum communem sententiam, est irregularis. etsi ex ignorantia, culpabili tamen rebaptizet. quod etiam procedit de rebaptizato ex eadem ignorantia. Sed qui rebaptizat scienter sub cōditione tamen, peccat quidem mortaliter, sed non fit irregularis, quia talis in rei veritate non rebaptizat. cùm appōnat conditionem excludentem rebaptizationem. Idem dic, de rebaptizante ex metu sed non intendente rebaptizare.

Dico 3. Probabile est in mala Ordinum susceptione tantum in duobus casibus incurri irregularitatem: quia nullus alius casus exprimitur in jure. Hurt. apud Dian. Primò ergo incurrit irregularitatem qui ordinatur furtiuè, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus súscipit Ordines, vel alium loco sui facit examinari, & ipse suscipit Ordines. Secundò, si quis durante Matrimonio, etiam non consummato, præsumit sacros Ordines recipere.

Ex quo infertur. Ordinatus ab Episcopo, qui renunciauit Episcopatui quoad locum & dignitatem non fit irregularis. Nec ordinatus ab alio Episcopo sine dimissorijs. Non seruatis interstitijs. Per saltum. Extra tempora sine dispensatione. In irregularitate non obtentâ dispensatione. Nam in his casibus sola suspensio incurritur. Filluic. in Summa Dianæ. Suscipiens etiam Ordines ante Confirmationem non fit irregularis. Adverte non in omnibus supra dictis casibus incurri suspensionem V, l. 2. dist. 81. n. 11.

Dico 4. Non fit irregularis, qui celebrat coram excōmunicato, nec qui dat excōmunicato licentiā celebrādi, nec astantes Missæ. quia non reperitur in jure.

Dico 5. Excommunicatus excommunicatione maiori ministrans in Ordine maiori fit irregularis. Dixi, *in Ordine maiori*. quia censuratus ministrans in Ordine minori non fit irregularis. Suspensus etiam aut interdictus violans suspensionem aut interdictum exercendo actum Ordinis maioris est irregularis. Idem dic de deposito. per suspensum intellige suspensum ab officio & non à beneficio. An verò innodatus his censuris recipiendo Ordines fiat irregularis, affirmaui supra præcipuè de suspenso & excomm: sed etiam probabile oppositum conformiter ad conc: tertiam. Aduerte. Pluries excommunicatus &c semel celebrando vnam tantùm incurrit irregularitatem, sicut qui in pluribus existens peccatis mortalibus semel celebrando vnum tantùm committit peccatum. E contra verò semel censuratus pluries celebrando plures incurrit irregulritates, proinde in di-

spensa-

ſpenſatione earum debet numerum exprimere ſecundùm ſtylum Curiæ, vt notat Nauar.

Dico 6. Qui exercet ſolemniter actum Ordinis ſacri, quem non habet, eſt irregularis, v. g canendo Epiſtolam cum manipulo abſq; Subdiaconatu, Euangelium cum ſtola abſq; Diaconatu, baptizando ſolemniter, audiendo Confeſſiones, Miſſam dicendo, aut alia Sacramenta conferendo abſq; Sacerdotio. Immo vt refert Dela Cruz, tales ſunt deponendi & nunquam ordinandi. Dixi actum Ordinis ſacri, nam Laicus exercẽdo actus minorũ Ordinum non fit irregularis, ſicut & Sacerdos non expoſitus exercẽdo actum jurisdictionis abſoluendo à peccatis mortalibus, licet peccet grauiter & inualidè abſoluat, non tamen fit Irregularis.

Dico 7. Hæretici & Apoſtatæ qui in hæreſim exteriorem lapſi ſunt irregulares ex delicto hæreſis niſi hæc ſit occulta vt docet Laym: l. 1. t 5. c. 4. & alij. Dixi, vt docet Layman. nam non intendo contradicere ſententiæ probabili in 2. d. diff 1. conc. 9. An verò in noſtris partibus prædictorũ filij ſint etiam irregulares, ſi crimen Parentum nunquam imitati, negant aliqui apud Gobat. tr. 8. n. 655. Quia in noſtris partibus hæreſis non inducit infamiam. certum eſt, ſi hæretici emendentur, Irregulares quidem manent, ſed non eorum filij. Cõſtatutum §. 2. de hæret. in 6. Præter dictas irregularitates recitat Lezana alias ex delicto prouenientes. *Prima*. eſt propter Apoſtaſiam à Religione. *Secunda*. propter Apoſtaſiam à Clericatu. *Tertia*. contra excommunicatum, qui præcipit coram ſe celebrare. *Quarta*. propter egreſſum Religioſi extra clauſtrum ad audiẽdas leges vel medicinam. *Quinta*. propter crimen Sodomiæ. *Sexta*. propter celebrationem in altari propria authoritate erecto. *Septima*. contra Sacerdotem qui Miſſam pro aliquo celebrat vt moriatur. *Octaua*. contra eum qui prætermiſſo ritu quem Eccleſia præcipit, corpus & ſanguinẽ conficit. *Nona*. contra eum, qui altaria denudat, ſeu lugubri ornamento veſtit, ſolùm ob animi ſui triſtitiam. *Decima*. contra Epiſcopum qui abutitur poteſtate ordinandi conferendo Ordines per ſaltum quando vult. *Vndecima* contra Cardinalem indebitè in Papam electũ, à paucioribus, quàm à duabus partib⁹. *Duodecima*. contra Clericum, qui in vita vel morte fauet raptoribus. *Decimátertia*. contra Sacerdotem, qui excommunicatum nominatim ſcienter admittit ad ſepulturam Eccleſiaſticam. *Decimaquarta*. propter ſacrilegium. *Decimaquinta*. contra concubantem cum moniali. *Decimaſexta*. contra Clericum periurum. *Decimaſeptima* contra habentem conſuetudinem patrandi aliquod peccatum mortale. *Decimaoctaua*. contra blaſphemum.

Subiungit tamen dictus autor nullam in dictis caſibus incurri irregularitatem. quia vel nullus textus adducitur, vel ſi adducitur, ſolùm is loquitur de aliqua alia cenſura vel depoſitione, non irregularitate. vel tandem ſi aliqua irregularitas in dictis caſibus incurritur, ea non eſt præcisè ratione delictorum, ſed infamiæ quando ipſa fuerint notoria.

Aduerte tamen quoad tertiam, quando excõmunicatus, authorizat ſuâ præſentia celebrationem Miſſæ, fit irregularis. & tradit cum comm: Lezana V. Irreg.

DISTINCTIO XXVIII.

De dispensatione in irregularitate.

OCcasione verborum Tridentini Seſſ 24. cap. 6. ſcilicet, *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum, diſpenſare.* Occaſione inquam horum verborum ſciendum quid ſit occultum, publicum, notorium &c. Quare.

Nota 1. Notorium eſt, quod ita clarè & euidenter conſtat, vt nullo modo negari poſſit. Eſt duplex: ſcilicet notorium juris, quod conſtat per juridicam ſententiam, vel per confeſſionem rei in judicio, & notorium facti, quod eſt publicum euidentiâ facti, id eſt, ita ſe exhibens oculis magnæ partis alicuius communitatis, vt nulla tergiuerſatione poſſit celari.

Nota 2. Ad notorium juris non ſufficit plenè per teſtes in judicio probare, ſi reus crimen non confiteatur, vel judex de eo ſententiam non proferat, niſi probationes ſint ita claræ, vt nec coloratè impugnari valeant. Ad notorium facti in minori conuentu minor Perſonarum numerus requiritur V. dicta diſt. 5. Debet autem notorium formaliter ſeu in ratione delicti eſſe notorium, & non ſolùm materialiter. Hinc licèt ſit notorium aliquem celebraſſe, ſi non eſt notorium celebrâſſe in cenſura, non eſt cenſendus notoriè irregularis, re tamen ipſâ eſt irregularis.

Nota 3. Manifeſtum, publicum ſeu famoſum, à notorio diſtinguuntur, manifeſtum dicitur illud quod facilè poteſt probari per ſufficientes teſtes, licèt non per tot, vt dicatur notorium. Publicum ſeu famoſum, quod famâ publicâ proclamatum. V. dicta in 2 d 66 conc. 7. notorium verò vt ſupra not. 1mo. Ex quò patet, cùm hæc diſtinguantur à notorio, licèt ſit fama aliquem eſſe percuſſorem Clerici, ſi non ſit notorium vt jus requirit, conuerſans cum tali excommunicato non incurrit excommunicationem minorem. Quando etiam in priuilegijs excipiuntur caſus notorij poteſt diſpenſari, licet ſint manifeſti. Quia cum materia priuilegiorum ſit fauorabilis, extendi debet, quantum proprietas verborum permittit.

Nota 4. Occultum multis modis accipitur, vt diſtinguitur à probabili. Et eſt, quod etſi ſit externè factum, tamen idoneis teſtibus nequit probari. Vt diſtinguitur à publico, & eſt, quod etſi poſſit probari, non tamen famâ proclamatum eſt. Vt diſtinguitur à notorio, & eſt, quod etſi probari poſſit & famâ proclamatum ſit, non tamen ita clarum, vt aliquâ tergiuerſatione celari non poſſit. Occultum ergo primo modo eſt vere occultum, & vi priuilegiorum abſoluendi à caſibus occultis venit. Item ſecundo modo occultum. Non tamen tertio modo occultum. cum tale ſit publicum & famoſum.

Not 5. Dicitur etiam occultum, quod licet alibi publicum, in loco tamen vbi id-

vbi dispensatur non est tale. Tunc autem in sacra Pœnitentiaria oppositum prædicatur, quando probabiliter timetur in tali loco manifestatio. Quod si manifestatur, absolutio vel dispensatio bonâ fide data, solùm valet in foro interiori. Item delictum est occultum, licet delatum ad forum externum, si reus absoluitur, quamuis per falsos testes. Tandem delictum adhuc censetur occultum licet delatum ad forum contentiosum, non verò si jam deductum, siue reus puniatur siue non puniatur.

Dico 1. Irregularitas, ex defectu corporis non tollitur per baptismum vel Professionem cum hoc nullo jure probari possit. Sed per causæ cessationem, vel per Prælati Regularis respectu suorum subditorum Professorum dispensationem, virtute priuilegiorum NN. superioribus concessorum, apud Lezanam Tomo 1. C. 18. n. 34. vbi homicidium voluntarium, mutilatio membrorum, & bigamia excipiũtur. Quæ tamen priuilegij vniuersalitas non juuat, si ex defectu corporis procedit graue scandalum. Possunt inquam NN. Prælati per priuilegia sic vniuersalia dispensare cum suis subditis Professis, & qui communicant in priuilegijs nobiscum, etsi tales defectus sint ex culpa & non occulti, v. g. si non habeatur oculus dexter vel sinister, vel, digitus, qui non sit pollex. Non obstante etiam hâc vniuersalitate priuilegiorũ non possunt dispensare cum hermaphroditis, licèt in eis præualeat sexus virilis.

Dico 2. Illegitimus factus Professus non eget nouà dispensatione ad Ordines suscipiendos. Nam per Professionem in Religione approbata tollitur irregularitas. quæ est ex defectu natalium, vt refert Lezana. Tomo. 1. c. 3. n. 2. non tamen hæc irregularitas tollitur ad suscipiendas dignitates Ecclesiasticas & prælaturas, vt colligit idem Lezana ex c. 1. de filijs præsby. loco cit.

Dico 3. Irregularitas ex defectu originis seu seruitutis non tollitur per baptizmum, quia in multis regionibus post baptismum adhuc manent serui. Nec Episcopus in hoc defectu dispensat, quia si dispensat, punitur. Nec Prælati Regulares cum suis subditis Professis, non obstantibus priuilegijs cum supradicta vniuersalitate, supposito, quod adhuc factâ Professione maneat seruitus. Lez. Tomo 3. V. Irreg. Dixi *Si facta Professione maneat.* nam per Professionem validam tollitur seruitus. cum liberetur à jurisdictione sui domini, seruatis tamen seruandis. V. Lezan. Tom. 1. quæstionũ Regulariũ. c. 24. n. 2. Ad hanc irregularitatẽ reducitur, quæ est ex defectu libertatis, quales sunt mariti, tutores judices, milites &c.

Dico 4. Irregularitas ex defectu ætatis non tollitur per baptismum vel Professionem. quia hoc nullo jure probari potest. Priuilegia autem quo ad hoc sunt abrogata per Trid. quòd si post Trid. cum eadem vniuersalitate concessa, per Clementem 8. ad terminos Tridentini sunt reducta. Quare Regulares ante legitimâm ætatẽ ordinati. sunt suspensi, quos si in sacris exerceant, fiunt irregulares.

Dico 5. Infamia facti & consequenter irregularitas ex illa contracta tollitur per vitæ emendationem publicam, nec est necessarium hanc probare per triennium. Hæc non potest tolli per potestatem aliquam. cùm non possit effici, vt qui propter

propter delictum malè audit, benè audiat, nisi subsecutâ satisfactione. Omnis tamen infamia facti tollitur per baptismum, quia baptismus est regeneratio, & retractio vitæ præteritæ, per quam tollitur omne peccatum,& omnis pœna pro ipso debita. Dixi. *infamia facti*, nam infamia juris ciuilis, saltem omnis, non tollitur per baptismum.

Dico 6. Cùm Episcopus possit dispensare in infamia juris canonici orta ex delictis, super quæ habet authoritatem. ideò Prælati Regulares id possunt jure communi, & jure speciali propter priuilegia cum superdicta extensione concessa, cum suis tamen subditis Professis nisi graue timeretur scandalum. Dixi. *juris Canonici*, quia de infamia juris ciuilis aliter discurrendum.

Aduerte huc reduci irregularitatem ex pœnitentia publica prouenientem, sed quia hæc non est in vsu, ideò nec irregularitas ex illa proueniens.

Dico 7. In defectu animæ, qui est ex carentia vsûs rationis, Prælati Regularium cum suis subditis virtute priuilegiorum non dispensant, nec tollitur per baptismum sed per cessationem causæ. Idem dicendum de defectu scientiæ. Irregularitas etiam ex defectu fidei, quâ innodantur Neophiti non tollitur per baptismum, vel professionem. Prælati tamen Regularium cum suis subditis professis possunt in tali irregularitate dispensare. nam cùm in alijs irregularitatibus possint, exceptis, homicidij voluntarij, bigamiæ & mutilationis membrorum. nulla est ratio cur hæc eximatur ab illa generali concessione. Lezana V. Irregul.

Dico 8. Non potest Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia etiam interpretatiua. quia hæc in priuilegijs semper intelligitur excipi. nec aliquod priuilegium Regularium illam exprimit. Vide Lez. V. Bigamus. Et licet diceretur in priuilegijs Regularium, ab omni irregularitate hæc non comprehenderetur. quia vt habetur in regula juris. *in generali concessione non veniunt ea, quæ speciali notâ sunt digna*, Potest tamen Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia similitudinaria. Quia in hac potest Episcopus. Quod autem potest Episcopus jure ordinario, potest etiam Prælatus Regularis cum suis subditis. Cum habeat jurisdictionem, quasi Episcopalem, vt probat Lez. Tom. 1. qq. Reg. C. 18. n. 2.

Dico 9. Irregularitas ex defectu lenitatis, (ad quam reducitur ea quæ incurritur in bello justo) non tollitur per baptismum, cùm secundùm jus relatum à Lez. tomo. 3. v. Irreg. supponat baptizatos. Nec tollitur per Professionem, nec tollitur ab Episcopo, quia ei solùm competit dispensare in irregularitate ex delicto. An verò Regulares habentes priuilegia cum supra dicta vniuersalitate, cujus meminimus, & meminit Lez. tomo, 1. q. q. RR. c. 18. n. 34, & 40. possint in hac irregularitate dispensare probabile est, quia tale homicidium nomine voluntarij non venit. Ita Suarez Corneio. Peirinis & N. Gand. apud Lez. Scias ante baptismum nulla est propriè irregularitas, sed defectus existens in homine ante baptismum, qui reddit illum irregularem post baptismum ex determinatione juris. Sic intellige dicta de effectu baptismi.

Dico 10.

Dico 10. In irregularitate ex mutilatione voluntaria orta, potest Episcopus dispensare, quando casus est occultus. eò quòd in Tridentino concedatur Episcopo dispensare in omnibus casibus ex delicto occulto prouenientibus, excipiendo irregularitatem ex homicidio voluntario quantumuis occulto ortam, mutilatio verò non est homicidium. Possunt etiam Prælati Regulares, qui cōmunicant in Priuilegijs cum Ordine N. ex Priuilegio Pij V. quod refert Lezan. tomo 1. cap. 18. n. 31. dispensare per se ipsos cum suis subditis in foro conscientiæ tantùm, quando casus fuerit occultus, non verò ex vi illius priuilegij, cuius sæpè meminimus, quia ibi irregularitas ex mutilatione membrorū proueniens excipitur. Certum autem esse debet hanc irregularitatem non tolli per baptismū, quia solùm à baptizatis contrahitur, nec per Professionem, quia nullum fundamentum.

Quomodo sonat præfatum Priuilegium à Pio V. Ordini N. concessum? ℞. Sic. *Priori Conuentuali & superioribus Prælatis (conceditur) vt ipsi per seipsos idem omnino possint in fratres quod possunt Episcopi in Clericos & laicos sibi subditos, tam quoad absoluendi, quam dispensandi huiusmodi, quàm alias quascunq; facultates,*

Aduerte. Licèt secundùm aliquos DD. Episcopi possint ab hæresi occulta & alijs casibus occultis Bullæ Cœnæ Domini, secundùm concessionem Tridentini absoluere, hoc tamen non possunt Prælati Regulares respectu suorum subditorum. Tum quia hæc facultas reuocatur singulis annis per Bullam Cœnæ Domini. Et specialiter probat Lezana hoc non competere Prælatis Regularibus loco cit. n. 38. referens declarationem Cardinalium. Tum quia id quod concessit Tridentinum Episcopis in casus occultos Bullæ Cœnæ Domini reuocatum probat Lezan. per Bullam Cænæ Domini tempore Vrbani Octaui editam.

Dico 11. Irregularitas ex homicidio seu mutilatione casuali culpabili, & cooperatione ad eam dispensatur ab Episcopo quando casus est occultus, & Prælato Regulari habente priuilegia cum supradicta latitudine, cum suis subditis professis, & si casus sit publicus, vt docet Vecchius in summa Dianæ V. Prælatus Regularis, idem dic conclus. duodecimâ, tertiadecimâ, quartadecimâ, & duabus sequentib9, non autem tollitur per baptismū. Quia irregularitas ex delicto proueniens non afficit nisi baptizatos. vel per professionē, quia nullum huius fundamentum.

Dico 12. Quando in defensione exceditur modus non censetur homicidium voluntarium sed casuale, proinde in casu occulto dispensat Episcopus, & Prælatus Regularis cum suis subditis professis habendo priuilegia cum illa amplitudine & vniuersalitate. non autem tollitur per baptismum vel professionem fundamento superioris conclusionis.

Dico 13. Irregularitas, quam rebaptizans & rebaptizatus incurrunt, tollitur ab Episcopo in casu occulto, ex Trid. Sess. 24. c. 6. Item à Prælatis Regularibus, respectu suorum subditorum professorum habentibus Priuilegia cum sæpè dicta vniuersalitate, non autem per baptismum, quia eum supponit nec per professionem, quia nullum huius fundamentum.

Dico 14. Irregularitas ex indebita Ordinum susceptione tollitur per ingressum,

ſum, & condignam pœnitentiam ibiq; laudabilem vitam. item à Prælatis Regularibus reſpectu ſuorum ſubditorum profeſſorum virtute priuilegiorum ſuperiùs dictorum. non tollitur autem per baptiſmum. quia eum ſupponit.

Dico 15. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum tempore cenſuræ, non tollitur per baptiſmum, quia hunc ſupponit. nec per profeſſionem, quia nullum fundamentum. Sed vel ab Epiſcopo, ſi caſus occultus, vel à Prælato Regulari cum ſuis ſubditis profeſſis ſecundùm dictam priuilegiorũ extenſionem.

Dico 16. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum, qui non habẽtur, tollitur, vt ſupra, in præcedenti conc. Adde poſſe Epiſcopum ſtando in jure communi & ſecluſo priuilegio Tridentini, diſpenſare cum Clerico hoc delictum committente, vt miniſtret in Ordinibus ſuſceptis, non verò vt aſcendat alios, vt probat Lezana.

Dico 17. In irregularitate, quam incurrunt Hæretici & Apoſtatæ diſpenſat Epiſcopus in caſu occulto attenta mente Tridentini. Adde, poſſe Epiſcopum diſpenſare in caſu publico cum prædictis quoad vſum Ordinum jam ſuſceptorum, quia textus id permittunt. refert Lezana. Item diſpenſant Superiores Regulares cum ſuis ſubditis profeſſis, ſaltem quando caſus eſt occultus, vigore priuilegiorũ vt ſupra. Supponendum autem hanc irregularitatem etiam in caſu occulto non tolli per profeſſionem vel per baptiſmum.

Dico 18. Irregularitas quam contrahunt Hæreticorum & Apoſtatarum filij, non tollitur ab Epiſcopo ſpectato jure communi, quia non eſt ex delicto, ſed ex indigentia. Tolet. putat eſſe ex delicto, & ſic tollitur ab Epiſcopo, quando caſus eſt occultus, ſpectatâ mente Tridentini. Item à Prælato Regulari, reſpectu ſuorum ſubditorum profeſſorum, attendendo priuilegia vt ſupra, ſaltem ſi caſus occultus, vide diſtinctionis præcedentis ſecundam partem conc: ſeptimæ.

LIBER

LIBER IV.

De obligationibus & peccatis variorum statuum.

DISTINCTIO I.

Præmittitur notitia peccati.

PEccatum à Divo Augustino sic describitur. *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum, contra legem æternam.* Et quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoq; esse, non dictum, quod secundùm DEI legem dici debebat, & non factum, quod fieri oportebat: in corde quoq; omissum, quod desiderari amariq; debebat. Vtrobiq; enim est deuiatio á statuto legis diuinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; *exemplar & regula agendorũ per eos qui subduntur gubernationi eius.*

Diuiditur primò, in personale & originale. Personale est, *quod propriá peccantis voluntate committitur,* Orginale, quod etiam Naturæ dicitur, est id *quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est cõmissum.*

Diuiditur secundò, in actuale & habituale, Actuale est *actus malus & difformis regulis morum* habituale *consistit in quadam macula, quæ in ánima relinquitur, ex peccato actuali, & in ea remanet donec per pœnitentiam deleatur.*

Diuiditur tertiò in mortale & veniale. Illud *infert mortem animæ, eam priuando gratiá & charitate, & auertendo ab vltimo fine.* Hoc verò *nec gratiá nec charitate priuat, sed eius tantùm feruorem minuit, nec auertit ab vltimo fine, sed ab eius consecutione retardat.*

Diuiditur quartò in commissionis & omissionis. Peccatum commissionis *consistit in productione alicuius actûs mali, & difformis regulis morum.* Omissionis verò est *carentia seu priuatio alicuius actûs debiti, & lege præscripti.* Primum pugnat cum præcepto negatiuo, ponendo actum, qui jubetur non poni. Secundũ pugnat cum præcepto affirmâtiuo, negligendo actum qui præcipitur.

Diuiditur quintò in carnale & spirituale. Carnale est *quod perficitur delectatione carnali,* v. g, gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummantur. Spirituale verò *perficitur delectatione spirituali,* vt superbia, inuidia & similia, quæ in sola apprehensione alicuius rei concupitæ vel ad placitum habitæ, consummantur. Carnale plus habet de conuersione quàm de auersione. Spirituale è contra plùs de auersione quàm de conuersione.

Diuiditur sextò, in peccatum quod est contra DEVM, proximum, & seipsum. *Quando homo detrahit DEO amorem & reuerentiam debitam,* dicitur peccare in DEVM, vt sacrilegus, hæreticus, blasphemus. *Quando homo suas passiones ra-*

nes ratione non regulat, peccat in seipsum, vt auarus, gulosus, luxuriosus. *Quando homo non seruat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem, cui naturaliter alligatur*, tunc peccat contra proximum, vt fures, homicidæ, adulteri &c.

Dividitur septimò, in peccatum cordis oris, & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest. Primò, vt per peccatum cordis illud accipiatur, *quod interius consummatur*, vt hæresis. Per peccatum oris illud, *quod locutione perficitur*, vt mendacium. Per peccatum operis illud, *quod opere completur*: vt adulterium & homicidium. Secundò hæc diuisio intelligi potest, vt sit non tam in diuersa peccata, quam in diuersos gradus eiusdem peccati. Iracundus enim v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, primo perturbatur in corde, secundò in verba contumeliosa prorumpit, tertiò procedit ad facta iniuriosa. Idem patet in luxuria & quolibet alio peccato. in quo est primò conceptus cordis, scilicet cogitatio. deinde est manifestatio, & locutio. Vltimò est completio externa. Octauò dividitur peccatum, in peccatum factum ex infirmitate seu passione, ex ignorantia, & malitia. Peccatum ex infirmitate seu passione est, *quod oritur ex aliqua graui tentatione, & motione appetitûs sensitiui* trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est, *quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili.* Peccatum ex malitia est, *quod plena libertate & voluntate committitur. nullâ passione incitante, & nullâ ignorantiâ excusante.* Primum peccatum dicitur esse contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus Sancti, cui appropriatur bonitas.

Tandem dividitur peccatum in proprium & alienum. Illud est *quod ab ipso peccante committitur.* Hoc verò *licet ab alio committatur nobis tamen imputatur.* Et hoc multipliciter. Scilicet ratione præcepti, consilij, suasionis, adulationis, protectionis, & propter defectum correctionis.

Descendendo ad magis particularia diuiditur peccatum in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem superbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, acedia. Superbia est *appetitus inordinatus celsitudinis.* Auaritia est *inordinatus appetitus habendi.* Luxuria est *inordinatus appetitus venereorum.* Inuidia est *tristitia de bono alieno*, Gula est *inordinatus appetitus cibi & potûs* Ira est *inordinatus appetitûs vindictæ.* Acedia est *tristitia de bono spirituali vt ad ipsum hominem spectat.*

Aduerte iram vulgariter sumi pro quadam perturbatione animi, cum actuali impatientia. Item differre ab odio. Iratus enim non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel alijs nocuit, vt vindicta sit quasi quædam recompensatio Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè, eo tantùm fine vt alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel eius persona sit odiosa, nobisq; displiceat. Pro hac displicentia frequētissimè sed non ita propriè, sumitur odium.

Item, alia sunt contra Spiritum S. Sunt autem. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Inuidentia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

natio.

natio. Desperatio est *quando quis abijcit spem de sui emendatione, peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione.* Potest autem aliquando coniungi cum hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltim corde tale judicium, quod DEVS non possit sibi parcere, aut non parcet, si se debito modo disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam, & postea gloriam reuera est contra fidem. Absque heresi verò, si quis secum ita deliberaret. Ego nunquã me disponã, & ideo nunquã mihi DEVS parcet ac proinde damnabor.

Præsumptio est *quidam inordinatus conatus spei, quâ expectat quis, per virtutem & misericordiam DEI id, quòd secundùm legem eius ordinariã non est possibile,* v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia, gloriam sine meritis proprijs aut solis viribus suis, absq; DEI gratia. & potest coniungi cum hœresi, si quis ita crederet, & absq; heresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem ac si posset sua voluntate absq; operibus, aut illis solis, seclusã DEI, gratiâ, obtineri.

Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, *quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.*

Inuidentia fraternæ gratiæ est, *dum quis tristatur ex hoc quod gratiâ DEI crescat in mundo.* Hinc si quis videns fratrem suum in DEI seruitio proficere, peccatores pœnitentiam agere &c. doleret super hoc, peccaret contra Spiritum Sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato vsq; ad mortem, sed *importat propositum non pœnitendi.* Sumitur hæc explicatio ex Sancto Thoma apud Getium in Thesauro Animæ. V. Impœnitentia.

Obstinatio est *firmum propositum inhærendi peccato propter aliquam delectationem quàmuis breuem.* Hæc peccata dicuntur irremissibilia non quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò dimittuntur, eo quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Item alia sunt in cælum clamantia sc: homicidium voluntarium. hoc est directè intentum & factum. Sodomia, Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

Nomine pauperis intelligitur non tantùm miserabilis persona, vt est aduena vidua, pupillus, subditus, seruus, sed etiam quicunq; est inferioris conditionis respectu excellentioris. Nomine verò oppressionis intelligitur quæcunq; afflictio. Dicuntur in cœlum clamare, quia ob sui grauitatem velocem petunt vltionem.

Q. 1. Quæ concurrunt ad peccatum mortale? ℞. hæc 1. grauitas ex parte obiecti. 2. perfecta aduertentia ex parte intellectûs. 3. plenus consensûs ex parte voluntatis. Hæc grauitas ex parte obiecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate DEI vel proximi. Alia autem est grauitas obiecti peccami nosi ex se & sua natura, alia ex graui prohibitione, vt fuit in pomo primis parentibus prohibito.

Q. 2. Peccatum mortale quot modis transit in veniale? ℞. 3. 1. ratione imperfectæ deliberationis. nimirum quando ratio adeo tenuem habet considera-

tionem, vt non plenè aduertat malitiam obiecti, ficut fit in non plenè excitatis à fomno. 2. ratione imperfecti cõnfenfus. Sed hæc imperfectio confenfus prouenit ex imperfecta deliberatione præcedenti. 3. ratione paruitatis materiæ vt furari folidum.

Q. 3. Peccatum veniale quot modis tranfit in mortale? ℞. 5. 1. Si quis veniale cum ea animi præparatione committat, vt fi fciret illud effe mortale, nihilominus committeret. 2. Si quis veniale eo fine committat vt aliquem in peccatum mortale inducat. 3. Si in veniali intendat contemptum legis diuinæ vel legislatoris. 4. Quando ex veniali fequitur graue nocumentum fiue corporis fiue animæ. 5. Si quis committendo veniale, dubitat an fit mortale.

Q. 4. Quæ funt quæ hominem excufant à peccato mortali, vel ab omni? ℞. hæc. 1. Impotentia. 2. Subreptio, hoc eft inconfideratio aut indeliberatio, cum quis non aduertit quid cogitet vel quid agat. 3. Defectus pleni judicij. 4. Paruitas materiæ. 5. Iufta caufa. 6. Magna & quafi extrema neceffitas. 7. Difpenfatio. 8. Ignorantia inuincibilis.

☞ Aduerte circa neceffitatem, fi hæc fit tantum grauis non excufat à peccato furti. & propterea Innoc. XI. fequentem propofitionem in ordine. 36. damnat. *Permiffum eft furari non folùm in extrema neceffitate, fed etiam in graui.*

DISTINCTIO II.

De obligatione & peccatis Nouitiorum.

NOtá. Nouitius dicitur ille *qui habitu religionis fufcepto nõdum aliquâ profeffione adftrictus, experitur religionis aufteritatem.* Et licèt ante annos pubertatis poffit aliquis habitum fufcipere, vel à parentibus offerri, non tamen eft propriè Nouitius, nifi compleuerit, mafculus annos 14. & fœmina 12.

Dico 1. Peccat mortaliter, qui in examine interrogatus negat neceffaria ad validitatem profeffionis. Infuper tenetur ad reftitutionem expenfarum, quas monafterium in eo fuftentando confumpfit.

Dico 2. Peccat mortaliter; qui negat interrogata pertinentia ad magnam vtilitatem Religionis. Quia fallit in re graui, de qua interrogatur juridicè, & quam detegere ex juftitia obligatur. v. g. fi taceat morbum gallicum. nifi in aliquo Ordine effet ftatutum, quo annularetur profeffio, tunc in tali cafu, etiam taceretur aliquid pertinens ad valorem profeffionis, vt in Ordine N. in Cap. Generaliffimo Romæ 1644. celebrato, ordinatione 7mâ. ordinatum.

Dico 3. Si commiffo homicidio fugiat aliquis ad monafterium ne comprehendatur, & habitum recipat, tandem profiteatur, profeffio eft nulla, & poterunt judices fæculares contra eum procedere tanquàm contra verè fæcularem, vt declarauit SIXTVS V. Anno 1588 die 16. Nouemb. Sed conftitutionem Sixti, quoad profeffionem criminoforum reuocauit Clemens VIII. vt habet Laynenfis. to. 2. p. 2. tr. 3. q. 28. vnde l. c. q. 10. docet præfatum & fimiles, validè profiteri.

Dico 4.

Dico 4. Peccat mortaliter, qui ante solutionem debitorum Religionem ingreditur, professio tamen valida juxta decretum Clementis & secundum jura antiqua, ait Layn. l. c. q. 13. Si tamen habet vnde facile soluat & amore Dei correptus statim vult migrare ad Religionem, cautionéq; creditoribus dat, quâ facili negotio suum recuperabunt, non peccant ante solutionem ingrediendo. Hoc colligitur ex verbis Sixti V. Ibi *ingenti are alieno supra vires suarum facultatum grauatos*. Dicendum etiam ex S. Thoma 22. q. 189 a. 6. si nulla spes pinguioris fortunæ vnde debita soluere valeat ab ingressu Religionis non impeditur.

Dico 5. Quando vnus coniugum potest facere perpetuum diuortium, & petens Religionem rogatur ab examinatoribus, an sit coniugatus? dicitq; negatiuè vt faciliùs admittatur, non peccat mortaliter. Ita Fernandes P. 4. C. 13. §. 1. cum Roderico & Nau. Quia ad talem effectum non est coniugatus.

Dico 6. annus probationis debet esse integer computando á die ad diem. Non tam debet esse integer mathematice à puncto ad punctum, sed potest minui aliquot horis. Quia de minimis non curat Prætor, & quod parùm distat, nihil distare videtur. Et hoc secundùm Henriquez & alios. Quòd si annus sit bissextilis, & habitum quis suscepit die 24 Februarij, vtrumq; 24. diem, qui duplex est in anno bissextili, expectandum esse. Quia in jure computatur pro vno, vt refert Summa Dianæ V. Professio. Item debet esse continuus. Et quidem vt refertur in declarationibus Constitutionum O. N. d. 1. c. 13. ex decisione Romanæ Rotæ interrumpitur per spatium vnius noctis vel vnius diei. Nec obstat textus Cõstitutionis de Nouitijs c. 14. qui alias obseruabatur ante Tridentinum. Non interrumpitur tamen, si Nouitius cum licentia Prælati & cum habitu ex causa rationabili extra monasterium per aliquot tempus maneat. Quia adhuc est sub obedientia. Non interrumpitur etiam, si Nouitius sit in infirmaria per totum annum. Ita Samuel de Lub. V. Professio cùm Rodriquecz quia sufficit experiri austeritates in generali. Non interrumpitur etiam, si v. g. tempore pestis continuetur annus probationis, extra monasterium quamuis per maiorem partem anni. Immò quamuis per totum annum, vt colligo ex Samuele de Lub V. Nouitius & praxis id suadet.

Dico 7. Nouitij puri non obligantur ad præcepta regulæ, sed ad probandum, vnde validè confiteri possunt sine licentia Superiorum suorum, Confessario sæculari approbato ab Episcopo, & ab eo absolui a casibus in Religione reseruatis. Quia non sunt Religiosi ad onera, sed solum ad fauorabilia. Ita Fernandez p. 3. cap 9. § 8. & Gabriel a S. Vicentio. V. Nouitius. Ex hoc intellige eosdem non obligari ad horas Canonicas.

Dico 8. Nouitiorum Prælatus est velut ipsorum Ordinarius, sed in fauorabilibus tantum, hinc potest cum eis dispensare, non verò excommunicare, Gab. à S. V. in Summa Mor. V. Nouitius.

Dico 9. Qui vouit Religionem in communi, & suscepto habitu non admittitur ad professionem in vna, debet ire ad aliam, ait Sam. à Lub. sed in hoc spe-

ctanda intentio Nouitij. vide dicta. lib. 1. dist. 14. Conc: 11.

Dico 10. Cùm nostris temporibus omnes Religiosorum Ordines Romani Pontificis beneficio ab Episcoporum, quibus jure communi olim erant subiecti, potestate eximantur, efficitur vt Nouitius delinquens à monasterij Præfecto possit puniri, & non ab Episcopo Sam, de Lub. l. c. An verò possit puniri perpetuo carcere, si in professo delictum hoc merebatur? dicendum negatiuè. Quia Nouitius non est impediendus, quin redeat ad sæculum. Potest tamen ad tempus damnari, & hoc, si ipse velit, & non aliter.

Dico 11. Nouitij non possunt validè disponere de bonis ad illos pertinentibus, nisi cum licentia Episcopi vel eius Vicarij & intra duos menses proximos ante professionem. Nec talis dispositio habet valorem, licet juramento firmetur, nisi secutâ professione, ita Trid. Sess. 25. de Reg. c. 16. In qua decisione soli actu Nouitij comprehenduntur, non verò illi qui Nouitij esse volunt, & intuitu Religionis bonis suis renuntiant. Quia decisio solùm est de Regularibus, vt constat ex titulo. Secundò, quia ita declarauit sacra Congregatio, vt refert Lezana, t. 1. qq. Reg. c. 24. Possunt tamen Nouitij non obstante hoc decreto Concilij Tridentini, & sine conditionibus ab ipso præscriptis facere testamentum, codicillum, & quamcunq; aliam voluntatem vltimam, ex causa mortis, seu quemcunq; alium contractum reuocabilem. Ita Nau. & Azor, quos citat & sequitur Lezana l. c. Possunt etiam Nouitij facere aliquas donationes & eleëmosynas parui momenti. Lezan. cum alijs l. c. quia intentum Conc. solum est ne Nouitius discedere impediatur, quod esset si totam vel maiorem partem suæ substantiæ alius possideret.

Dic. 12. Parentibus in extrema & graui necessitate existentibus non potest filius ingredi Religionem, supposito quòd filius possit subuenire, & non sit alius. Et hoc subsistit, etiam si votum ingrediendi fecisset. In duobus tamen casibus, non obstante Parentum necessitate licitum est filio ingredi Religionem. 1. Quando filius à Patre ad malum inducitur. 2. Quando filius non potest extra Religionem esse sine periculo peccandi mortaliter. Quod intelligi debet, non de quocunq; periculo: hoc enim semper manet in sæculo, sed de periculo extraordinario & occasione proxima peccandi, quam vitare non potest nisi Religionem ingrediatur. Quod si jam fecit professionem & Parentes extremè egent, tenetur petita licentiâ egredi è monasterio, si non potest aliter subuenire Parentibus. Caiet. & Nauar. apud de la Cruz supra 4. præc. Idem judico si necessitas sit tantum grauis. Dixi, *in extrema & graui necessitate existentibus*. Nam communis & leuis Parentum necessitas non est impedimentum filio ad ingressum Religionis, vt docet Makouius trac. 2. Supra Decalogũ disp. 3. 9. 3. a. 1. ex S. Tho. Sed quid sentis de fratre v. g. voto Religionis obstricto? ℞. Idem ferè quod de filio respectu Patris.

Dico 13. Si monasterium præmittitur pauperie, licitum est aliquid recipere à Nouitio, pro congrua illius sustentatione. Quia hoc non est aliquid spirituale vendere, sed monasterio vt commodiùs possit alere Nouitium prouidere. Sam. de Lub. V. Nou. ex S. Tho. Et addit, peccare præsidentes monasteriorum puellarum

larum, quæ quantò ditiora habent monasteria, tantò maiores exigunt dotes.

Dico 14. Potest Nouitio beneficium sæculare conferri. Quia adhuc est sui juris. Sed regularis beneficij non est capax. Cum id jure prohibeatur. Azor. tractatu 1. lect. 12. cap. 3. quest. 1.

Dico 15. Nouitius retrocedens non reincidit in excommunicationem ob percussionem Clerici, à quo tempore Nouitiatûs absolutus, vt patet ex Sum. Dia. V. Nou. Et idem de casibus Episcopo reseruatis, ante ingressum commissis, & in Religione (vbi, vt innuit dela C. l. 1, de statu Relig. C. 6. d. 10. cessant esse reseruati, & bene) absolutis. Quia absolutio data simpliciter, non debet explicari quòd sit data ad reincidentiā. De hac, tempore Nouitiatûs, à censuris, irregul. & reseruatis absolutione V. citatos in Sum. Dia. l. c. & apud Lez. tract. 1. qq. Reg. Cap. 14.

Quæritur, Qui Nouitium vi, fraude, aut dolo à Religione extrahit ad quid tenetur? ℞. Non tenetur Religionem ingredi. Fernandez p. 1. c. 13. §. 1. & quidem à fortiori: cùm id de auocatione Professi teneat & refert Aragonium & Toletum. Quia vota Religionis debent esse maximè libera. Tenetur tamen saltem ex quadam æquitate alium substituere, si commode potest Bonac. to. 2. de restit. in particulari. disp. 2. quest. 1. punc. vnico. cum alijs. Dixi, vi &c. Nam si hæc abest quàmuis mala intentione faciat, ad nihil tenetur. Bonac. l. c. quia contra justitiam non peccat. Idem docet dela Cruz. supra 7. Præc. q. 7. a. 2. Quàmuis autem vi aut fraude auocans Nouitium non teneatur ingredi &c. tenetur tamen aliâ viâ satisfacere. v. g. suadere Nouitio reuersum, restituere famam Religioni per detractationem ablatam, & etiam bona, quæ Religio percepisset. l. c.

Dices, S. Raymundum ob auocatum à Religione Nouitium, Religionem inatrasse. ℞. Si sic quoad motiuum, (oppositum enim probabilius putat Maluenda in annalibus O. N. de anno 1 2 2 2. fol. mihi 408. secutus F. Penna) id fecit non ex obligatione, sed ex perfectionis instinctu, vt docet M. Soto & alij, apud Maluendam. V. dicta in 3. d. 11. de excommunicationibus extra B. C. D. reseruatis, excommunicatione 37. & de non reseruatis, excomm. 36.

DISTINCTIO III.

De obligatione Religiosi ad perfectionem.

NOta ex Rndiss. D. Seruatio de Lairuelz, in Catechismo Nouitiorum. tom. 1. lect. 16. docum. 2. summam perfectionis Christianæ in his consistere. 1. in fuga omnium, quæ perfectionem impedire vel retardare possunt, quales sunt passiones inordinatæ, & affectiones ad res huius sæculi. 2. in serio omnium virtutum exercitio. Tandem in ipsa diuini amoris affectione, quâ DEO copulamur.

Dico 1. Religiosus ex vi suæ professionis tenetur tendere ad perfectionem. Non tamen tenetur ex vi suæ professionis esse perfectus in facto esse. Quia

 status

ſtatus Religionis non eſt ſtatus perfectionis acquiſitæ, qualis eſt ſtatus Epiſcoporum, ſed acquirendæ. Quare non tenetur Religioſus habere paſſiones domitas, ſed ſufficit ad eas domandas conari.

Dico 2. Non tenetur Religioſus tendere ad perfectionem per omnia opera conſiliorum, ſed per illa tantùm, quæ ſunt ſecundùm Regulam ſui Ordinis, & Conſtitutiones. Quia ſolùm ad hæc ſe obligauit. Solet tamen doceri Religioſum peccare grauiter ſi intendat non facere alia bona, quam quæ Regula & Conſtitutiones præcipiunt. Quia hoc eſt ponere obicem gratiæ Spiritûs Sancti.

Ex hoc non ſequitur: Religioſum teneri ſibi perſuadere, ſe facere profectũ quotidie in perfectione. Quia hoc pugnat cum humilitate, per quam debet judicare oppoſitum.

Hæc perfectio Chriſtiana, quam profitentur Religioſi, conſiſtit principaliter in actibus charitatis erga DEVM & proximos.

Dico 3. Obligatio Religioſi tendendi ad perfectionem eſt ſub peccato mortali. Quia eſt in re grauiſſima quam vouit, & in qua conſiſtit ſubſtantia ſtatûs Religioſi. Hæc tamen obligatio non eſt diſtincta ab obligatione ſeruandi Vota & Conſtitutiones, Alias Religioſus tranſgrediens votum dupliciter peccaret. 1. contra votum. 2. contra perfectionem ad quam tenetur

Dico 4. Peccat mortaliter Religioſus contra præceptum procurandi perfectionem. 1. quando contemnit ea quibus venitur ad perfectionem. 2. quando tranſgreditur Regulam, etiamſi ad nullum peccatũ obliget eo fine, vt impediat perfectionẽ. 3 quando firmiter ſtatuit nullo modo curare de perfectione ſui ſtatûs. 4. quando ſuo exemplo alios inducit ad deprauatã vitam vel relaxationẽ Regulæ.

Quæritur. Quando Religioſus cenſetur contemnere perfectionem ſui ſtatûs? ℞. tunc. Quando transgreditur leges eo animo, vt ſe non ſubiiciat illis, aut Superioribus præcipientibus. Vnde contemptus duo includit, & transgreſſionem præcepti, & intentionem, ſe non ſubijciendi præcepto vel ſuperioribus

Dico 5. Praua conſuetudo non ſeruandi Conſtitutiones, quæ non obligant ad culpam, vel ſolùm ad venialem, non facit ex ſe quòd transgreſſio ſit peccatum mortale. Quia actus replicati ſunt eiusdem ſpeciei, ac proinde eiusdem malitiæ. Si ergo prima transgreſſio Conſtitutionis Religioſæ fuit tantùm peccatum veniale, etiamſi millies replicetur, non fiet mortalis. Lez tom. 1. QQ. Reg c. 8. ex S. Th. & Caiet. Poteſt tamen talis conſuetudo ex alio capite fieri mortalis. In quantùm ſic operans eſt valde pernicioſus Religioni, & ſuo prauo exemplo alios ad relaxationem inducit.

Dico 6. Religioſorum peccata grauiora peccatis ſæcularium, ceteris paribus 1. Quia Religioſus maiorem tenetur habere aduertentiam ad non peccandum, & placendum DEO. 2. Propter maiorem ingratitudinem. maiora enim habet à DEO beneficia.

Dico 7. Præter obligationem tendendi ad perfectionem omnibus Religioſis communem, tenentur ſpecialiter Mendicantes, ex precepto charitatis ſaluti proximo-

ximorum subuenire, sc. confessionibus, prædicationibus, lectionibus &c. Quia finis horum, est salus animarum. Et propterea sunt coadiutores Episcoporum, quorum hoc munus. Ex Conc. Rothomagensi apud Burchardum l. 1. C. 88.

DISTINCTIO IV.

De obligatione trium votorum in communi, seu Professione.

NOta. Professio *significat consensum hominis promittentis obedientiam Superiori in approbata Religione*. Duplex est, nimirum tacita, *quando Nouitius defert habitum Professorum eiusdem coloris & formæ, vltra annum probationi debitum*. Expressa, *quando Nouitius facit, tria vota essentialia, in manu illius, cuius est Religioni incorporare*. Sam. de Lub. V. Prof. quoad vtramq; partem.

Dico 1. Quando Nouitius est tacitè professus, potest compelli per Superiorem, vt faciat professionem expressam. E contra Nouitius tacitè professus potest instare, vt monasterium compellatur eum recipere ad professionem expressam. Nam ex professione tacita oritur hæc mutua obligatio. Sam. V. Nouit. cum Graff. Oritur etiam ex professione tacita impedimentum dirimens Matrimonium. Sam. l. c. ex Armilla.

Dico 2. Professio facta ante annum sextum decimum est nulla, Trid. Sess. 25. c. 15. in qua ætate debet includi dies super additus anni bissextilis. Quia anni computandi secundùm ritum Ecclesiæ.

Dico 3. Licèt inualidè profiteatur Nouitius infra annum probationis: validè tamen profitetur multo post. Nam licèt Trid. dicat: Nouitium post annum probationis, vel ad profitendum admitti, vel dimitti debere, non proinde annullat professionem postea factam, nec circumstantiam illam temporis requirit vt formam. Sum. Dia. V. Professio cum Palao.

Dico 4. Professio facta ab excommunicato valet. Filliucius, quem sequitur Lez. to. 1. QQ. Reg. c. 2. Quia per excõmunicationem non tollitur facultas faciendi contractus cum DEO, qualis est professio. Professio etiam facta per Simoniam valet. Quia licet potuerit per Ecclesiam irritari, non tamen irritatur.

Dico 5. Si hermaphroditus, in quo vterq; sexus æqualis est profiteatur, siue inter uiros, siue inter fœminas non valet professio. Quia respectu virorum est fœmina, respectu fœminarum est vir. Henriquez, & Sanchez apud Lez. l. c.

Dico 6. Professio serui sine licentia domini est inualida. Quia non est sui juris. Si tamen ingrediatur & à domino id sciente, intra triennium non repetatur, nequit transacto triennio repeti. Ratio legis sic disponentis est, quia censetur dominus tacitè consensisse. Vnde professio erit valida transacto tali triennio, non verò antea. Censeo tamen professionem currere quoad antiquitatem & alia jura Religionis à die professionis sic bona fide factæ.

Dico 7. Interrogatus, an habeat v. g. lepram & occultans, validè profitetur. Quia hæc infirmitas non est contra essentialia Religionis. Et hoc currit de

jure

jure cōmuni, nam de jure ſpeciali Ordinis noſtri aliter dicendũ V. diſt. 2. conc. 2.

Dico 8. Profeſſio facta ſub conditione (quæ validè apponitur) licet obligationem ſuſpendat, adueniente conditione abſq; alio conſenſu eſt valida. Quia ille conſenſus conditionatus tranſit in abſolutum, ergo ſi non retractetur ſufficiet ad profeſſionem. Profeſſio autem facta ſub conditione contraria ſubſtantiæ Religionis v. g. habendi proprium eſt nulla.

Dico 9. Quando profeſſio eſt inualida propter defectum ætatis, aut anni Nouitiatûs, neq; vt votum ſimplex obligat. Lez cum Caiet. & Soto. Quia Trid. Seſſ. 25. c. 15. ait. *Nullam inducat obligationem ad alicuius Regulæ vel Religionis vel Ordinis obſeruationem, vel alios quoſcunq; effectus.* Idem dicendùm de eo, qui hic profitens inualidè, expreſſe voluit tantum obligari ad illa vota in Religione. Qùia eo ipſo declarauit ſe nolle obligari ad ea vt vota ſimplicia. In câſû autem in quo profeſſio eſt nulla ex defectu acceptantis illam, v. g. propter ſeruitutem eius qui profitetur. Propter ſexum ſibi confictum, & ſimiles cauſas, tunc talis profeſſio habet vim voti ſimplicis. Ratio ſumitur ex regula juris, c. vnico; de deſponſatione impuberum in 6. nempè quando actus non valet eo modo quo fit, valet eo modo quo fieri poteſt. Ac proinde cùm talis Profeſſio non valeat vt profeſſio, valebit ſaltim vt ſimplex promiſſio. Nau. & Azor apud Lez.

Dico 10. Profeſſio facta per Procuratorem, valet. Item facta ab abſente. Tandem facta ab eo, qui fecit votum ingrediendi ſtrictiorem, & profeſſus in laxiori. Quia promiſſio ſtrictioris Religionis, eſt commutata in ſolemnem profeſſionem laxioris Ordinis.

Dico 11. Quando vnus coniugum dedit licentiam alteri Religionem ingrediendi; poteſt illum ante profeſſionem reuocare. alias profeſſio nulla defectu conſensûs. Sicut ille, qui ingreſſus eſt, poteſt liberè ante profeſſionem ad Matrimonium redire.

Dico 12 Religioſi facti Epiſcopi &c obligantur ad tria vota. Quia ſunt veri Religioſi. Soli tamen Papæ ſubiecti. qui eſt Generaliſſimus omnium Regularium.

Dico 13. Eiecti è Religione tenentur ad tria vota ſubſtantialia Quia ſunt verè Religioſi, ut declaraſſe ait S. Congregationem Lez. tom. 1. qq. Reg. C. 23. & alias de nouo recepti non ſolent probare.

DISTINCTIO V.

De reclamantibus poſt Profeſſionem.

Dico 1. Poſt Concilium Tridentinum quinq; anni determinantur Religioſis ad reclamandum ſuppoſito quòd invalidè ſint profeſſi, quibus elapſis non poſſunt reclamare. Seſſ. 25. c. 19. Etiamſi intra quinquennium impediretur reclamare, vel ignorarent cauſam nullitatis ſuæ profeſſionis, vt declarauit S. C. 15. Decemb. 1668. & refertur in actis Capituli Generalis, ſub Reuerendiſſimo P. F. Io. Thoma de Rocaberti, celebrati. Romæ apud Mineruam.

Dico 2.

Dico 2. Licet ille, qui non potest reclamare habeatur pro Professo quo ad forum exterius, non tamen quo ad forum interius, si professio ob metum vel coactionem fuit nulla, & hæc adhuc durant. Nam Ecclesia nequit efficere vt consensus coactus durante coactione sit liber, qualis requiritur ad Professionem, Vnde nulla erit per se loquendo obligatio.

Dico 3. Prælati etiam transacto quinquennio possunt eijcere Religiosum, qui reticuit defectum irritantem Professionem. Quia Concilium solùm determinat quinquennium pro reclamatione Professorum.

Dico 4. Religiosus dum ei tempus non vacat ad reclamandum, quia v. g. transactum est quinquennium tenetur ratificare Professionem. Quia cùm à Religione habeatur vt professus, ipse etiam debet taliter se gerere erga ipsam, ne illam decipiat. ad quam ratificationẽ requiritur nouus consensus, cùm prior fuerit inualidus. *Probabile* tamen est, ex parte Religionis nouum consensum non requiri, cùm jam ex parte sua verum consensum præstiterit. Infertur ex illis, quæ doceo ex Bonac. lect. 2. dist 91. conc. 1.

Adde. Etiam requiri nouum consensum, si professio fuit nulla ex defectu ætatis, anni probationis &c. & non sufficit exercere actus Professorum, nisi hoc fine fiant. Quia cùm antecedens Professio fuerit nulla, non reuiuiscit, nisi reiteretur per nouum consensum. Scias ex Sam. de Lub. V. Nouit. & alijs, Dum ratificatur Professio, non est necessarium iterare Nouitiatum.

Dico 5. Non possunt reclamare Professi, eò quod habeant, vel habuerint tempore Professionis Parentes in extrema necessitate constitutos. Quia licèt talis Professio fuerit illicita, valida tamen, vt præter alios docet Fern. 4. p. de peccatis Nouit.

Dico 6. Superiori Regulari impedito, vel etiam nolente conuenire cum Episcopo ad audiendum reclamantem contra Professionem, Episcopus solus non potest reclamationis causam cognoscere ac definire. S. C. citata

Dico 7. Episcopus non potest Superiorem Regularem compellere, vel per censuras, vel per alias pœnas, vt conueniat cum illo ad audiendum reclamantem contra Professionem, & ad causam reclamationis cognoscendam ac definiendam S. C, citata;

APPENDIX.

De Eiectis è Religione.

NVllus in posterum, spectatis etiam quibuscunq; priuilegijs, potest eijci è Religione, nisi sit verè incorrigibilis. vt refert declaratũ à S. C. Lezana to. 1. qq. Reg. C. 23. Ad incorrigibilitatẽ autem tria requiruntur. 1. Quòd quis grauia crimina sæpiùs commiserit. 2. Quòd monitus sæpè non destiterit. 3 Quòd pœnitentiam non acceptauerit. Et hæc de jure antiquo. Nam de jure nouo talis

debet per annum in carcere in jeiunio, & pœnitentia macerari. Si tandem indurato animo in sua peruicatia perseuerauerit, debet expelli, sed ab ipso Generali tantùm. cum assensu sex Patrum. in capitulis generalibus (vt eodem jure nouo disponitur) eligendorum, facto secundùm Constitutiones Ordinis processu, & plenè probatis causis eiectionis.

Crimina propter quæ potest aliquis è religione eijci, sunt fornicatio, furtum, ebrietas scandalosa, & his similia debet tamen, vt his temporibus sequatur effectus, concurrere incorrigibilitas, cum alijs conditionibus vt supra V. to. 4. Bullarij Constitutiones SS. D. N. Vrbani n. 26.

DISTINCTIO VI.

De obligatione voti obedientiæ.

Nota Obiectum obedientiæ est præceptum Superioris. quod, vt ait Mosci: 2. p. Tyrocinij §. de superbia, ad tria se extendit. 1. ad ea quæ in Regula & Constitutionibus continentur. 2. ad ea, sine quibus contenta in Regula commodè impleri non possunt. 3. ad pœnas propter transgressionem prædictorum inflictas. Vide l. 1. d. 20. Conc. 4.

Dico 1. Tenetur Religiosus obedire, etiam in illis quæ implicitè tantùm continentur in Regula & Constitutionibus, qualia sunt illa, quæ sunt necessaria ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam. Quia eo ipso ad hæc se obligauit quod fecerit Professionem secundum Regulam.

Dico 2. Si præcipiat Superior subdito jeiunare aliquâ die, quâ non tenetur ex Regula, vel aliam corporis mortificationem subire, in pœnam delicti commissi, vel in cautelam, ne in aliud incidat, tenetur obedire. Quia hoc totum pertinet & est necessarium ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam.

Dico 3. Tenetur subditus obedire Prælato præcipienti præcepta communia omnibus Christianis, vel etiam omnibus Ecclesiasticis, aut Religiosis. Vt audire sacrum diebus festis, dicere officium diuinum. &c. Quia dato quòd hæc non contineantur in Regula & constitutionibus, sunt tamen quædam præambula necessaria ad regulam & Constitutiones. Ita Caiet.

Dico 4. Tenetur Religiosus obedire Prælato jubenti, vt eat ad aliquem locum, in quo non adeò est bona aëris temperies. Quia hoc est conforme, & necessarium ad locorum conseruationem. Item tenetur obedire præcipienti vt accipiat Prælaturam vel officium aliquod etiamsi dubitet de sua sufficientia.

Dico 5. Tempore pestis, licèt immineat periculum mortis, tenetur subditus obedire Superiori præcipienti, vt ministret infirmis Religiosis suæ Religionis. Quia Religiosos præstare sibi huiusmodi ad inuicem ministeria ad conseruationem Religionis pertinet. Non tamen tenetur obedire vt ministret extraneis, Quia hoc (maximè cum periculo vitæ) est supra Regulam. Lez. to. 1. qq. Regulari-

gularium c. 4. N. 19. Adverte si deessent Parochi obligati inseruire peste infectis, tenerentur subditi obedire Superioribus id præcipientibus. Quia Religiosi v. g. Mendicantes, & alij, quorum institutum est Saluti proximorum inseruire, sunt Coadiutores Episcoporum & Parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id eleëmosynis fidelium sustentantur.

Dico 6. Religiosi hospites & peregrini non obligantur specialibus præceptis Prouinciæ vel Conventûs. Quia hæc tantum ponuntur pro subditis. In hoc tamen debent attendi Constitutiones & consuetudo Ordinis. Ad leges verò, secundûm Suarez to. 4. de Rel t 8. l. 2. c. 8 Religiosi hospites & peregrini tenentur, sed in foro exteriori tantùm. Si vero scandalum timeretur etiam obligarentur in foro interiori & conscientiæ

Dico 7. Religiosus delinquens non tenetur seipsum prodere, etiam ad quodcunq; præceptum suorum Superiorum, quando ita est occùltus, vt nulla infamiâ laboret. Colligitur ex Caiet. 22. q. 33. a. 7. & alijs, Secus dicendum est, quando præcedit aliqua infamia. quia tunc juridicè interrogatur. Sotus, 5. de Ius. q. 6. a. 1. Conc. 1, & alij.

Dico 8. Etiamsi Religiosus dubitet, an res quæ illi præcipitur. sit licita, tenetur obedire, dummodo non videat, esse euidenter illicitam. Ratio sumitur ex quadam doctrina. D. Aug, l. 22. contra Faustum. c. 74, sc: Quod Regi etiam iniquo, indicenti bellum sit obediendum à subditis, dum non constat esse iniustum. Ex quo sequitur idem dicendum de obedientia Religiosi erga Prælatum. Idem dicendum quando subditus dubitat rem præceptam excedere Regulam & limites potestatis Superioris, aut Prælatum non esse legitimè electum vel confirmatum. Item. Quando subditus judicat probabiliter, esse malum id quod Superior præcepit. Dum enim hoc ei non constat certò, tenetur obedire. Quia sic esset confusio in Religionibus, si quis prætextu opinionis probabilis nollet Superiori obedire.

Dico 9. Quando Prælatus præcipit aliquid contra vel supra Regulam, si tamen constat probabiliter, immo etiamsi res sit speculatiuè dubia, quod possit dispensare, tenetur Religiosus obedire. Quia in hoc casu debet credere quòd dispenset in Regula. Item. Quando dubitat Religiosus, an prælatus ex justa causa dispenset, tenetur se ei conformare. Ita Nau. Ex quo colliges, quando Religiosus dubitat an teneatur ieiunare, dicere officium diuinum, tenetur obedire ne jeiunet. &c. Sotus, Immo generaliter loquendo, subditi debent stare determinationibus suorum Superiorum in dubijs conscientiam tangentibus.

QVÆSITVM.

V. Omne quod iubetur sub præcepto obedientiæ, teneatur Religiosus exequi sub mortali?

℞. SI quod sic præcipitur est leuis momenti, v.g. præcipio tibi sub virtute obedien-

bedientiæ tollere festucam è solo. non est peccatum mortale id omittere. Fern. 4. p. de pecc. Rel. ex Caietano. At verò si contraueniatur ex contemptu putant aliqui esse mortale. Sed Sum. Dia. V. præceptum cum Caiet. quoad legem & legislatorem humanum contrarium tenet. Quia contemni possunt non absolutè sed quatenus sunt in materia leui. Idem tenet Ant. à Spiritu S. in directorio Reg. de obligationibus Rel. cum alijs. Sed in O. N. contemptus quantumcunq; minimæ constitutionis inducit mortale, Ita in prologo Constit. textu 6. littera N. Scias. Si res ex suo genere leuis sub formali præcepto prohibeatur in communi, v. g. ne vnus alterius cameram ingrediatur, erit peccatum mortale contra facere V. dicta in 3. dist. 7. Cap. 4.

DISTINCTIO VII.

De obligatione voti Castitatis.

DIco 1. Per votum castitatis debet Religiosus abstinere ab omni actu venereo, siue cogitatione siue opere. Debet etiam abstinere ab aspectibus tactibus, literarum vel munusculorum missionibus, frequentibus accessibus & locutionibus cum fœminis. Quia sicut ista in sæcularibus sunt contra castitatem, ita in Religiosis contra votum castitatis.

Dico 2. Omnis actus Venereus qui in sæcularibus extra Matrimonium est contra castitatem, in Religiosis est Sacrilegium. Eò quod ratione voti opponatur virtuti Religionis. Hæc malitia Sacrilegij est mortalis in illis actibus, in quibus malitia libidinis in sæcularibus est mortalis, venialis verò in quibus illa est venialis. Quia votum castitatis non immutat obligationem juris naturalis, sed solùm addit circumstantiam sacrilegij. Lessius. 2. de Iust. c. 41. dist: 9. & Sanc. l. 5. in Dec. c. 6. Contingere tamen potest quod actus Venereus, qui in sæcularibus solùm est venialis v. g. verbum inhonestum &c. fit mortalis in Religiosis ratione scandali.

Dico 3. Per lapsum carnis voluntarium opere cōsummatum (qui alias potest reseruari à Superioribus ex decreto Clem: VIII) intelligitur etiam secundùm Suarez to. 4. de Relig. tr. 8. l. 2. C. 18. voluntaria pollutio. Nam est lapsus carnis voluntarius in sua specie opere consummatus, licèt respectiuè ad copulam non sit consummatus. Non tamen per lapsum carnis voluntarium opere consummatum intelliguntur tactus impudici, oscula literæ, munuscula. Quia hi actus licet sint contra castitatem, & peccatum mortale, non tamen in sua specie sunt consummati.

Dico 4. Qui virginem DEO sacram cognouit. Qui per vim stuprum intulit. Qui incestum commisit, jure Pontificio pœna depositionis punitur. Adulter verò eadem pœnâ, sed tantùm puniendus refertur à Lez. t. 1. cap. 5.

DISTIN-

DISTINCTIO VIII.

De obligatione voti paupertatis.

NOta, Paupertas Religiosa est voluntaria rerum temporalium abdicatio. Priuat dominio cuiuscunq; rei temporalis. Est autem dominium, jus perfectè disponendi de re. Secundò priuat vsu fructus hoc est, jure vtendi & fruendi aliena re, saluâ illius substantiâ. Non tamen priuat vsu facti. Quia hic non opponitur paupertati. Cùm constet seruos, qui nihil proprij habent, habere vsum facti respectu vestium, ciborum &c.

Dico 1. Possunt Religiosi habere dominium bonorum spiritualium seu internorum animi. *Item* aliquarum rerum prætio non æstimabilium, v. g. reliquiarum. *Hinc si* accipiant jura Ecclesiastica, v. g. facultatem excommunicandi, absoluendi, sine licentia, non sunt proprietarij. Secus dicendum de jure moderandi cathedras. Quia hoc est pecunia æstimabile.

Dico 2. Communitas Religiosorum potest habere dominium rerum temporalium. Excipe Capucinos & Minores de Obseruantia. Vnde dominium rerum, quas hi posidént pertinet ad Papam.

Dico 3. Concilium Trid. Sess: 25. cap 3. & multi Pontifices præcipiunt certum numerum personarum in monasterijs &c. sustentandum. Ne propter multitudinem cogantur Religiosi vel vitam communem deserere, vel à monasterijs abesse, vel plura stipendia Missarum quàm illa quibus satisfacere possunt recipere, vel cum sæcularibus implicari & nimium rebus temporalibus acquirendis occupari. Hoc præceptum, quia est de re graui, per se loquendo, obligat sub mortali.

Dico 4. Religiosi non possunt habere superfluum. Quia votum paupertatis solùm ea concedit sine quibus vita transigi non potest. Nec prælati in hoc licentiam concedere possunt, immò concedendo peccant moraliter. Nam cùm tantùm sint dispensatores, debent prudenter suam potestatem exercere, vsus autem superfluus, non est secundùm prudentiam. Docet Lez. & benè, peccare peccato proprietatis tam Religiosos habêtes superflua, licèt cum licentia, quam Superiores hanc licentiam concedentes. Quia sicut Religiosi obligantur ex voto paupertatis non habere nisi necessaria secundùm suum statum, sic & Prælati non dispensare nisi necessaria secundùm eundem statum. Prælato autem dicenti, se posse concedere superflua, non est credendum vt declarauit S. C, apud Quarantam. Quod si non constat de superfluitate, standum judicio Superioris.

Ex quo sequitur, habere Religiosum picturas sumptuosas, tapetes mundanos, vasa argentea, scriptoriola curiosa, & alias res pretiosas, est mortale, sumendo etiam hæc diuisiuè. Quia sunt statui Religioso valdè superflua. Patet etiam ex Trid Sess: 25. c. 2. *Mobilium verò vsum ita Superiores permittãt, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt conueniat.* Nec Superior hæc concedere va-

let. Quia sunt contra votum paupertatis. Aduerte, in taxatione rerum necessariarum debent attendi circumstantiæ temporis, loci, officij, personæ, item vsus approbatus inter prudentes & timoratos Religiosos.

Quæsitum fuit in S. Congregatione, an Superiore requisito, necessaria suis Regularibus negante, vel subtrahente, liceat ipsis clam vel inuito eo, illa sibi comparare vel retinere? Responsum fuit non licere, hoc tamen intellige de rebus non simpliciter necessarijs.

Dico 5. Spectatâ mente Trid. non licet Religioso habere census & redditus annuos. Sed Tridentinum propter multas necessitates Religiosorum, quibus ex bonis communitatis non subuenitur juxta suum statum, non est in tanto rigore vbiq; receptum. Et idem de similibus aliquorum Pontificum decretis. Ideo Religiosi habentes census & redditus annuos non peccant. Lud. Lopez & alij apud de la. Cruz. de statu Religiosorum. l. 1. cap. 3, dist. 2.

Aduerte. pecunias ex quacunq; causa prouenientes deponendâs ad commune depositum intra viginti quatuor horas, ex mandato Vrb VIII. Anno 1627. Præter hoc tales pecuniæ quantùm fieri potest debent exponi ab ipsis Officialibus ad hoc deputatis, quàmuis in vsus fratrum. Hoc dictum probat Lez. jure.

Adde conclusioni saltim in hoc decretum S. Congregationis relatum à Lez. tom 1. cap 6. debet esse in vsu. sc vt Superiores nullo modo concedant fratribus *bona stabilia, v. g. ad vsum fructum, vel vsum administrationem, aut commēdam, depositi vel custodiæ nomine.*

Dico 6. Quando v. g Prouincialis aliquid concedit Religioso, non debet id occultare coram Priore. Quia credendum est Prouincialem non velle præiudicare Priori, sed seruare jura Rèligionis Nisi aliud de mente Prouincialis constet.

Dico 7. Ex vi voti paupertatis obligantur Religiosi, ad non recipiendum aliquid à quocunq; sine licentia Superiorum, ita vt sine tali licentia aliquid accipientes peccent peccato proprietatis. Quia accipere aliquid independenter à voluntate Superioris est actus proprietatis.

Aduerte ex Lud. Lopez quem sequitur de la C. l. c. duplicem esse licentiam. aliam explicitam, aliam implicitam. Implicita dupliciter fit 1. Quando subditus certò scit, si petat licentiam Prælatus non negabit, sed etiam scit Prælatum velle, vt nihil fiat sine eius licentia expressa. Talis licentia implicita non sufficit, Alias Religiosus posset sine licentia expressa exire extra conuentum, quod nullus dicet Cum sciat si petet, licentia non negabitur. 2. Licentia implicita est quando per signa probabilia credit subditus. si aliquid faciet v. g. emet librum, Prælato placebit. Talis implicita in rebus frequentiùs inter Religiosos occurrentibus, sufficit.

Dico 8 Religiosus rem alteri ad vsum concessam accipiens v g. librum &c. peccat peccato proprietatis Quia hoc facit sine omni prorsus licentia. A fortiori peccat peccato proprietatis, qui Missarum stipendia surripit. Item, quando dat v. g. fœminæ propter finem inhonestum.

Dico 9.

Dico 9 Quidquid Monachus acquirit, monasterio acquirit. Habetur in iure. Quòd si monasterium non est capax dominij, tunc hoc acquiritur Papæ, & vsus monasterio. Debita tamen orta ex delicto professi non debent solui à monasterio nisi aliquid secum attulisset. Ita Nau. & Molina, quos sequitur Lez. tom. r. c. 2. Sed de his videantur particularia, tum nostræ tum aliarum Religionum iura.

Dico 10. Religiosi possunt succedere in bonis temporalibus, vt hæredes. Quia hæc non acquirunt sibi sed monasterio. Excipiuntur Minores de Obseruantia. quibus tamen potest aliquid legari. Aduerte, bona Religiosi, qui propter dolum & cupiditatem Prælati ad hæc inhiantis emisit professionem, non pertinent ad Religionem, sed ad hæredes, vt statuitur in iure.

D 11. Religiosus sine legitima causa expendens eleëmosynam, peccat quidem grauiter, non tamen tenetur ad restitutionem. Gab à S. Vinc. V. Pauper. Eò quòd non peccet contra iustitiam. Cùm nullum pactum ineat cum dantibus eleëmosynam.

Dico 12. Etiam peccat peccato proprietatis Religiosus, quando sine licentia permutat, mutuat vel accomodat, vel concessa ad certos vsus in alios conuertit. Item quando non adhibet diligentiã in cõseruandis rebus. Quia non cõseruare res sicut alij communiter cõseruant, est contra voluntatem Superioris cõsumere.

Dico 13. Si Religiosus, sæculari volenti sibi dare aliquam rem, dicat, Rogo des eam meo consanguineo. Non peccat peccato proprietatis secundùm Sanchez & Lez licêt hoc faciat sine vlla licentia. Quia in tali casu nihil donat vel expendit. Potest tamen peccare contra charitatem.

Dico 14 Religiosi ludentes gratia honestæ recreationis pro modica pecunia de licentia Superioris non peccant contra paupertatem. Secus esset si talis lusus esset prohibitus. Quia tunc nec pro modica pecunia esset ludendum, etiam de licentia Prælati, cum non posset eam concedere.

Dico 15. Ludens cum Religioso & lucrans vltra quantitatem, vltra quã Religiosus non potuit ludere, vel Prælatus licentiam concedere, tenetur ad restitutionem illius excessûs. Religiosus etiam ludens vltra debitam quãtitatem, quia vel non habet licentiam vel Prælatus eam in tali quantitate non potest concedere, vel quia ludus est ei prohibitus, si contingat tunc lucrari, non potest id accipere, & accipiendo tenetur ad restitutionẽ excesûs. Quia qui non potest perdere non potest etiam lucrâri. Nisi sæcularis sciret hoc impedimentũ, & tamen luderet cum Religioso. Tunc Religiosus posset quidem lucrari. non tam sibi quàm monasterio, non tamen perdere. Sibi enim deberet imputare sæcularis, in tali casu ludendo.

Dico 16. Religiosi neq; per modum eleëmosynæ possunt dare aliquid sine licentia. Quando tamen cum licentia absunt à monasterio, possunt ex his quæ sibi sunt donata, moderatas facere eleëmosynas. Quia adhoc præsumitur tacita licentia. Medina & Ledesma apud Lez l. c. Idem dicendũ de his, quæ sibi à monasterio ad sustentationem tribuuntur. Valentia & Sanchez apud eundem. De his enim possunt aliquid sibi subtrahere, & modicas eleëmosynas facere. Superiores autem nomine monasteriorum tenentur eleëmosynas dare. Dico

Dico 17. Consuetudo aliquid accipiendi, retinendi, vel expendendi sine licentia expressa, quando est recepta, & durat consentientibus Superioribus excusat Religiosum. Quia habet vim licentiæ. Secus esset si talis consuetudo introducta esset contra voluntatem Superiorum.

Dico 18. Taciturnitas Superioris videntis Religiosum aliquid accipere, retinere vel dare, sine licentia, & non contradicentis, non excusat Religiosum, nisi quando ex alijs signis constat illam taciturnitatem esse virtualem approbationem. Quia talis taciturnitas sæpè oritur ex pusillanimitate Superioris, vel ex proteruia subditi.

Dico 19. Licentia requisita vt Religiosus aliquid possideat &c. non debet esse coacta, vel precibus importunis, fauoribus metu vel dolo extorta. Similiter licentia debet esse legitima, hoc est, non ad malos vsus. Quia eam Superior nequit concedere. Eius enim potestas non est ad destructionem.

Dico 20. Materia, de qua est dubium, an sit sufficiens ad furtum mortale, non est sufficiens ad peccatum mortale proprietatis. Cum Religiosi sint vt filij. Cùm filijs autem non tam rigorosè proceditur.

❧ Aduerte. Superiores juste quandoq; reseruant damnum vnius floreni Polonici Communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari, in communi tamen quandoq; est sufficiens. Cùm sic Conuentus notabiliter damnificetur, dum hic & ille rapit. V. dicta in 3. d. 7.

Dico 21 Religiosi successiuè minima accipientes, expendentes, &c. sine licentia, peccant mortaliter contra votum paupertatis, dum peruenitur ad notabilem quantitatem. Non intelligitur conclusio de rebus minimis comestibilibus aut potabilibus. Rebellus & Graffis. Quia in his non tam faciliter Prælati sunt inuiti. Nisi Religiosus his foueret personam inhonestam. Tunc enim quando perueniretur ad notabilem quantitatem, peccaretur contra paupertatem. Quia non posset præsumi licentia. Non procedit etiam conclusio quando actus non sunt moraliter vniti.

Dico 22. Religiosi vitam communem ex certis causis obseruare non valentes, debent esse parati ad recipiendam reformationem, & introductionem vitæ communis, si de nouo restauretur. Nec possunt sub peccato mortali resistere. Quia cum vita communis obliget omnes sub peccato mortali nec ab illius obseruantia excusari possunt nisi quia Prælati non prouident de necessarijs, si sufficienter prouident, nulla superest excusatio. Et hæc est communis sententia Theologorum apud Lez. to 1. qq. Regularium ca 6. Deducitur etiam ex Trid. Sess. 25. cap. 2. ex Clem. VIII. in decretis pro reform. Reg. Quod totum innouatum est à S. Congreg. authoritate Vrbani VIII.

QVÆ-

QVÆSITVM.

Quæ sunt pœnæ Proprietariorum de iure communi.

HÆ. 1. Religiosus tempore mortis habens proprium debet sepeliri in sterquilinio, saltim cum parte pecuniæ. Si est in loco sacro sepultus, inde extrahendus, nisi timeatur graue scandalum. De hoc autem quod sit mortuus proprietarius, debet esse certitudo moralis. quæ desumi potest ex præterita vita. 2. Si Religiosus deprehensus vel conuictus fuerit de hoc peccato, biennio actiuâ & passiuâ voce sit priuatus. 3. à communione altaris debet remoueri. 4. debet incarcerari. Hæ pœnæ procedunt contra retinentes aliquid.

DISTINCTIO IX.

De obligatione Beneficiariorum.

NOta Beneficium est jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, Sacerdoti aut Clerico collatum ob ministerium Ecclesiasticum Fructus Ecclesiastici in quatuor partes diuiduntur. 1. cedit Episcopo. 2. fabricæ Ecclesiæ. 3. Clericis. 4 pauperibus.

Nota 2. Beneficium sæculare diuiditur in simplex & duplex. Primum est, quod non habet aliquam jurisdictionem, prærogatiuam, neq; administrationem, sed tantùm seruitium in Ecclesia, cantum in choro, Missam ad altare. Secundùm, Quod præter hæc habet aliquam juris qualitatem. sc. jurisdictionem, prærogatiuam & rerum Ecclesiasticarum administrationem. Beneficia habentia qualitates sunt, dignitas, personatus, officium, curá animarum &c. Dignitas propriè est, per quam Beneficiarius habet præeminentiam cum jurisdictione in Clericos. Personatus, per quem beneficiarius habet eminentiam & gradum honorificum. v. g. in choro sedem superiorem, in collegio locum, absq; jurisdictione. Officium per quod Beneficiarius habet administrationem rerum Ecclesiasticarum absquè jurisdictione.

Decanatus Præpositura, Archidiaconatus abbatia & Priorarus claustralis sunt Dignitates: Cantoria & similes, sunt Personatus. Sindicatus, Officium Sacristæ &c. sunt Officia.

Dico 1. Peccat mortaliter illegitimus qui sine dispensatione Papæ beneficium curatum accepit, aut simplex sine dispensatione saltem Episcopi. Addit Sam. de Lub. V. Benef. & acceptio est nulla. Peccat etiam mortaliter, qui suscipit beneficium curatum ante 25 annum incœptum, sine dispensatione Papæ. Addit Mosc. p. 8 Elem. ad S. Confess, collationem esse nullam. Idem incurrit recipiens beneficium non habendo primam tonsuram. Adde ex DD. collationem esse nullam.

Ex his collige ad recipiendum beneficium requiri. Vt habeat saltim primam tonsuram. Vt sit legitimi thori. Vt sit legitimæ ætatis. Bonorum morum, sufficientis doctrinæ. Careat censurâ & irregularitate.

Dico 2. Qui habitâ Ecclesiâ Parochiali non promouetur ad Sacerdotium intra annum, ipso facto perdit eam, & tenetur ad restitutionem fructuum post illum annum percipiendorum.

Dico 3. Qui suscipit beneficium curatum, sine intentione Sacerdotium suscipiendi, præter peccatum mortale obligatur restituere omnes fructus, nisi mutet voluntatem & eodem anno fiat Sacerdos.

Dico 4. Duæ Ecclesiæ Parochiales, officia personatus & dignitates. Item duo Canonicatus, vel duo sacellaniæ ad eandem frunctionem concurrentes in eadem Ecclesia, quæ dicuntur beneficia vniformia sub eodem tecto, adeò nequeunt simul possideri, vt habito secundo beneficio, omnino perdatur prius beneficium, sine vlla declaratione.

Canonicatus verò simplices in diuersis Ecclesijs, & alia simplicia beneficia, siue requirant residentiam siue non, immo & sub eodem tecto difformia, non possunt quidem sine peccato mortali ab eodm retineri, attamen si quis obtinet secundùm, non hoc ipso vacat prius.

Dico 5. Si sit justa causa possunt plura beneficia cum dispensatione haberi. Iusta autem causa dispensandi est manifesta necessitas, vel magna vtilitas, quandoq; etiam prærogatiuæ & merita personæ, modò caueatur ne pluralitas beneficiorum ad priuatum tantùm commodum referatur. Dixi. *si sit iusta causa.* Alias plura habens beneficia, non est tutus in conscientia

Dico 6. Potest dari casus, in quo plura beneficia sine dispensatione licitè habentur. 1. Si beneficium quòd habetur, siue curatum, siue simplex sit valde tenue, ita vt non sufficiat ad congruam sustentationem Beneficiari. In tali ergo casu licitum est aliud, sed simplex, & vnum tantùm habere. Dummodò hoc alterum residentiam, quocunq; modo, hoc est siue jure communi, siue consuetudine, aut statuto, siue etiam fundatione, non requirat. 2. quando vnum datur in titulum, aliud in cõmendam non perpetuam, sed ad aliquot menses 3. Quando beneficium est alteri annexum, vel incorporatum.

Quæritur. Quod beneficium censetur sufficiens. ℞. quod Beneficiario & familiæ sufficit, etiam ad casus accidentales, v. g. morbos. Intra familiam Parentes & consanguinei numerantur. Si sit necessarium eos ali. Præterea quod sufficit ad hospites & peregrinos excipiendos & Episcopalia jura persoluenda. Potest autem hic haberi ratio nobilitatis, scientiæ &c cum respectu tamen ad Ecclesiæ vtilitatem, & cauendum est ne nimium nobis indulgeamus.

Dico 7. Habentes Parochiales Ecclesias, obtinentes Dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel portiones, in Cathedralibus vel Collegiatis Ecclesijs, residere tenentur. Quantum ad alios simplices Beneficiarios hæc obligatio non currit, dummodo substituant Vicarios. Verendum tamen est ne sit abusus & contra intentionem Fundatorum, præcipuè in beneficijs pinguibus.

Dico 8. Parochus tenetur munus Parochiale exercere per seipsum. Aliquando tamen vti potest alterius Sacerdotis operâ in animarum cura administranda. Probabile est Parochum non residentem in Parochia, sed omnia munera per alium exercentem, posse fructus percipere & retinere, quoties itâ per Capellanum satisfacit, vt oues nullum graue detrimentum inde habeant.

Dico 9. Habens Ecclesiam Parochialem in qua Vicarium perpetuum legitimè institui obtinuit, non tenetur eo viuente residere, modò tota cura animarum translata sit incoadiutorem, abdicata à Parocho administratione.

Dico 10. Non Peccat mortaliter Parochus, si per bimestre absit, ex iusta causa, quàmuis sine licentia Episcopi, sine damno tamen ouium, & substituendo in sui locum alium idoneum ministrum.

Dico. 11. Habens beneficium curatum, si non resideat, incurrit priuationem fructuum pro rata absentiæ, etiam ante vllam judicis sententiam. Trid. Sess. 23. cap. 1. Quod si per alium deseruiat potest retinere fructus Nam qui per alium facit per se ipsum facere censetur, Quid autem d cendum, de habentibus dignitates, Canonicatus, præbendas vel portiones in Ecclesijs Cathedralibns vel Collegiatis, si intra annum vltra tres menses absint, V. Trid. Sess. 24. cap 12. de Reform.

Dico 12. Qui ex legitima causa abest, non lucratur distributiones secũdùm Trid. nisi absit in negotio Ecclesiæ, & ex commisione Capituli, vel omnino inuoluntariè v. g propter morbum.

Dico 13. A residentia excusat justa causa cum licentia. In particulari autem: 1. obsequium Episcopi ad Ecclesiæ vtilitatem 2. Lectura Theologiæ vel Iuris Canonici. Item lectura literarum humaniorum, & Philosophiæ, sed hæ duæ postremæ lecturæ requirunt licentiam Episcopi, nisi consuetudo contrarium habeat. 3. Studium Theologiæ Iuris Canonici, etiam per quinq; annos. 4. Iusta & honesta cõsuetudo, vbi Trid. non est acceptatum. Alias non excusat. In Ecclesijs Collegiatis non insignibus excusa â non residentia consuetudo immemorabilis, & reditus tenues, qui Canonicos alere non possunt, refert declaratum à S. C. Goffar in Compendio Bonac V. Residentia.

Dico 14. Beneficiarij consanguineos jurare possunt, non vt ditiores fiant, sed ne egeant. Ex his verò quæ sibi suisq; supersunt, pauperibus vel pijs operibus sub p. m. erogare tenentur. Peccat ergo mortaliter Beneficiarius, si de redditibus Ecclesiasticis notabilem partem malè impendit, & secundùm Nauar. restituere obligatur, quod tamen alij negant, cùm sit dominus talium reddituum, sed à peccato non excusant,

Dico 15. Beneficiarius potest facere testamentum de bonis hæreditarijs arte doctrinà vel donatione acquisitis, secus de fructibus beneficij. de his tamen ex consuetudine multis in locis recepta, possunt absq; vlla licentia, (sed ad opera pia tantum) testari. Quare excommuni sententia peccant mortaliter, qui fructus beneficij relinquunt consanguineis diuitibus.

QVÆSITVM.

Peccat ne grauiter, qui relicto digniore, beneficium dat digno.

℞. QVòd sic. Patet ex determinatione Innoc. XI. Damnantis propositionem 47. Aliqui intelligunt resolutionem de beneficio curato. Aliqui loquuntur absolutè de quauis electione digni, relicto digniore. Hoc est certiùs si fiat oppositio dignior semper præferendus, obligatio sub peccato mortali eligendi digniorem propter eandem rationem extenditur ad Regulares. & alias S. Th. 22. quæst: 63. art. 2. ad 3. vniuersaliter loquitur

Aduerte. Maior dignitas non sumitur, ex maiori authoritate, eruditione, pietate, sed peritia in administrando officio, attentis circumstancijs loci, temporis. personarum &c. Et hæc loquendo de digniore & digno. Nam quando concurrentium, seu petentium beneficium, par est dignitas & æquale meritum, si ex aliqua causa, v. g. amicitiæ, cognationis, vel societatis, alter præfertur, non peccat elector. modo absit candalum.

DISTINCTIO X.

De nonnullis alijs obligationibus Clericorum.

NOta. Nomine Clericorum in lata significatione veniunt etiam Clerici primæ tonsuræ. In stricta tamen significatione non comprehenduntur Clerici in dignitate constituti v. g. Episcopi, &c. Arm. V. Clericus, immò nec Regulares. Gab. à S. V. V. Cle: & propterea in materia odiosâ præfati non veniunt nomine Clericorum.

Dico 1. Si illegitimus suscipiat minores Ordines sine dispensatione Episcopi, & maiores sine dispensatione Papæ; peccat grauiter.

Dico 2. Qui post commissum delictum efficitur Clericus, non punitur quo ad personam nisi à Iudice Ecclesiastico. S. Cong. 7. Decembr. 1632.

Dico 3. Clericus delinquens in Monasterio Regularium, non potest secundùm aliquos ab Episcopo puniri, cum censeatur delinquere extra territorium. In propria Ecclesia non gaudet immunitate Excommunicatus tenetur officium diuinum recitare. Alias pœna esset ei fauorabilis. Tempore belli defensiui compelli potest ad murorum custodiam. Gab. à S. V. quo ad omnes partes l. c.

Dico 4. Clericis prohibetur venatio turbulenta, permittitur autem modesta in qua nec clamores, nec scurrilia fiunt. Quando enim Prælati vel Clerici intersunt, omnia modestè, honestè, & grauiter geri oportet. Et hac distinctione satisfit antiquis Canonibus prohibentibus Episcopis & Clericis venationes. Lorichius

richius in Thesauro V. Venatio. Est autem modesta & non turbulenta venatio, dum Clericus cum vno cane, solus cum sclopeto, causâ recreationis venatur Gab. à S. Vincen. l. c.

Dico 5. Non licet Clericis exercere mercaturam per seipsos. Immò Clericis negotiatoribus, apponuntur graues pœnæ. Vt excommunicentur. Vt suspendãtur ab officio Ecclesiastico. Item imponitur eis depositionis pœna. Tandem jubetur, vt explodantur à Clericali consortio. Textus pro his pœnis V. apud Fer. 4. p. V. Clericorum peccata. Vt tamen has pœnas incurrant moneri debent, ait Gab l. c. sicut etiam Clericus concubinarius vt pœnas incurrat, moneri debet. Ita Idem. Sequitur ergo ex probationibus insinuatis Clericum mercaturam exercendo peccare mortaliter. Si per seipsum ratione lucri, vt alij mercatores, exerceat.

Aduerte. Mercatura Clericis prohibita ea sola est, in qua res emitur, vt eadem absq; alio artificio adhibito vendatur cum lucro. Fer. l. c. cum Comitolo. Ideò secundùm Fer. non est mercatura emere animalia macra, vt pinguia vendantur, & alia similia in quibus adhibetur industria & artificium ementis ad vendicionem cum lucro. Non est etiam illicitum emere vinum nouum & seruare per annos, vt tanquam melius cum lucro vendatûr. Sylu. V. Cle.

Dico 6. Licet Clericis exercere mercaturam per alios, vt hi principaliter mercaturam exerceant. Quare si Clericus DEO vacet, & solum alicui tribuat pecunias vt mercaturam exerceat, amoto scandalo potest lucrum reportare. Conceditur. Clericis tale honestum lucrum in Conc. Agathensi relato cap. 1. de Cel. Miss. V. Sam. de Lub. V. Bulla C. D. casu 18.

Dico 7. Licet Clericis honestas artes per seipsos exercere. Nam Diuus Petrus & alij Apostoli piscatoriam artem non deseruerunt.

DISTINCTIO XI.

De obligatione Parentum.

DIco 1. Parentes obligantur instruere filios in his quæ ad honestatem morum notitiam fidei ac Religionis Christianæ pertinent. Item tenentur Parentes prouidere filijs de vitæ necessarijs.

Dico 2. Mater siue adultera, siue non, tenetur alere filium vsq; ad tertium annum, non solùm in casu diuortij, sed absolutè, & Pater post triennium. Mater, non habens justam excusationem proprio lacte lactandi filium, peccat solùm venialiter si per seipsam non lactet, peccaret tamen mortaliter non quærendo bonam nutricem.

Dico 3. Mater adultera si non consensit in adulterium, sed vi, metu aut fraude violata est, non tenetur alere filiũm pro primo triennio, sed ad id tenetur adulter. Quod si cõsensit in adulteriũm pro primo triennio tenebitur adultera, pro

reliquo adulter. Sam, Lub. cum Rodriq; V. filius ſpurius mittatur ad hoſpitale, ſola mater tenetur ad expenſas pro primo triennio, pro reliquo adulter.

Dico 4. Peccant Parentes, ſi filios poſt emiſſa vota continentiæ in ætate deliberandi, vi aut dolo, reuocant ab eorum impletione, vel conſulunt, aut cogunt eos ad coniugium eligendũ. Scias quòd Eugenius IV Bullâ 7. relatâ in compendio. Manuelis Rodriq. excommunicet impedientes intrare Religionem, aut eos à Religione extrahentes. Sed id per communicationem cum P.P. Benedictinis. Scias, Si Priuilegium P, P. Benedictinis, ſc. Congregationis Mont. Oleueti à Iulio 2do. conceſſum ſit diſtinctum à Priuilegio Eugenij 4ti. quod de la Cruz. ſupra 7. præceptum q. 7 a. 2. dub. 2. ad determitatam Religionem non reſtringit, non eſt propriè communicatio. V. citatum Rodriquez. Scias etiam dictum Iulij ſecundi priuilegium eſſe contra præſumentes. Tandem ſcias, communicationem priuilegiorũ tantùm ad eos Religioſos extendi, quibus cõceſſum.

Dico 5. Horret Natura vt Parentes puniant filios morte vel mutilatione. Vnde nec Adam potuit Caimum occidere, qui mortem meruit vt homicida. Licet enim fuerit Dominus orbis vniuerſi, ſed non judex & princeps in filios. Sam. de Lub. l. c. ex Salon.

Dico 6. Parentes tenentur dotare filias ſpurias. Gab. à S. Vinc, V. Parentes, & Arm. V. Filius ex Panorm. Filijs autem ſpurijs, non tenentur bona, tanquam hæreditatem, relinquere, immò nec poſſunt. Quia ſic in iure diſponitur. Niſi alimenta. Spurij (vt refert Gab. à S. Vinc. V. Filius) ſunt, nati ex adulterio, aut conſanguinea, aut meretrice, aut vago concubitu, qui Patrem nominare neſciunt, aut ex habentibus plures concubinas, aut ex Religioſo, vel Clerico in ſacris conſtituto. Nam qui ex ſoluto & ſoluta, ſeu ex concubina in domo retenta vt vxore, nati, ſpurij non ſunt, ſed naturales tantum, ait Arm. V. Filius, & ſpurios vocat natos ex damnato coitu.

DISTINCTIO XII.

De obligatione Filiorum.

Dico 1. Filius accuſans Patrem in judicio. vel teſtem contra eum agens, grauiter peccat, & poteſt à patre exhæreditari, licet Pater ob crimen commiſſum, ſecundùm leges puniendus eſſet pœnâ mortis, amiſſionis bonorum, &c. Sam. de Lub. l. c. Duo caſus excipiuntur. 1. Si crimen læſæ maieſtatis commiſit. Et ſic ſi eſt proditor Reipublicæ, aut machinatur principi malum, debet quidem eum obſecrare filius, ne id faciat, dum tamen non proficit, accuſare. 2. Si hæreſim, non quamcunq; ſed pernitioſam & aliorum infectiuam incurrit. Sam. l. c. cum Graff

Dico 2. Filius oretenus tantùm & non ex animo maledicens Parentibus, non amplius quàm venialiter peccat. Nauar. in man. c. 14. Aliud eſſet, ſi vel alij grauiter ſcandalizarentur.

Dico 3.

Dico 3. Filia seruiens Patri infirmo, eam ad malum solicitanti, deserere eum tenetur, si periculum proximum timeatur quamuis Parens sit in extrema necessitate. Eruitur ex illo: *qui amat Patrem plus quam me, non est me dignus.* Quòd si sentiat nullatenus se casuram, non tenetur id facere, exemplo Ioseph, qui cum dominam suam quotidie sibi molestam haberet, non tamen seruitia domûs reliquit. Gen. 39.

Dico 4. Filius, ex bonis Parentum aliquid notabile contra eorum voluntatem accipiens tenetur restituere cohæredibus, vel computare pro parte sortis suæ nisi Pater viuens donâsset. Idem dicendum, si Patre viuente, consumpsit aliqua bona paterna in ludis, vsibusq; vanis, aut Pater soluit in pœnam delicti eius. Sumptus tamen, quos qropter studium Patre viuente fecit, non tenetur computare. Immò Fratres post mortem Patris, tenentur ante diuisionem soluere debita, quæ propter studia Patre viuente contraxit, licèt contracta post Patris obitum, non teneantur soluere. Mosc. quoad omnes partes 2. p. Tir. in speculo particulari diuersarum condicionum.

DISTINCTIO XIII.

De Nobilibus & eorum subditis seu rusticis. De Patribus familias & eorum famulis.

DE his, quo ad casus difficiliores nihil occurrit, meminerint tamen Confessarij monendos esse Nobiles & Dominos de oppressione cauenda quoad labores, census, itinera, vltra consuetudines antiquas & rationabiles. Quoad emptiones aut venditiones cariores, & aliquando grani immundi & corrupti. Quoad retentionem mercedis. Quoad duplam aut maiorem, quàm par sit; solutionem damni, per seruum facti. Quoad defraudationem vectigalium, sub prætextu necessitatum propriarum emendo, reipsà verò negotiando. Qooad commessationes, ebrietates, cum damno familiæ. Quoad labores die festo. Aduerte non excusari Dominos à peccato mortali qui rusticis pro custodia domûs deputatis mandant labores, qui anticipate peragi possent, vt est sectio lignorum pro culina & fornacibus hyeme. Sciant, in tali casu augeri peccatum secundùm numerum personarum ab auditione Missæ impeditarum. Quoad constitutionem pœnarum propter priuatum commodum.

Meminerint. 2. Monendos Dominorum subditos, de fidelitate in laborando, de furtis cauendis in pascuis, syluis &c. imprecationibus, aleis, ebrietatibus cum præjudicio domûs, & aliàs.

Meminerint 3. Patresfamilias, monendos esse circa familiam, Quoad spiritualia. v. g. doctrinam Chtistianam, Sacramentorum vsum, festorum cultum, Missæ auditionem, jeiuniorum obseruationem, vitæ honestatem. Et quamuis cum magno suo incommodo, non tenentur importunè & acerrimè instare, tenentur tamen serio monere & discretè obiurgare. Tempore infirmitatis, de cura quoad animam & corpus, de mercede retenta &c.

Memi-

Meminerint 4. Monendos famulos. de infidelitate cauenda in custodiendo; dispensando executione iniquè jussorum à Dominis, iniqua conseruorum accusatione &c.

DISTINCTIO XIV.

De peccatis in iudicio.

NOta 1. Triplex est via procedendi in judicijs. 1. Via accusationis, quando actor spondet se obiecta probaturum 2. Via denuntiationis, quando deferens crimen non vult suscipere onus probandi. Duplex est denuntiatio. Euangelica, quæ tendit ad emendationem fratris, & fit Superiori tanquam Patri. Iudicialis, quæ tendit vel ad punitionem criminum ob bonum commune, vel mali impeditionē. Et fit Superiori tanquam Iudici. 3. Via inquisitionis. Et hæc tunc exercetur quando Iudex ex officio procedit ad purgandum locum suæ jurisdictioni subiectum. Lessius l. 2. Iust. c 29. d. 12.

Nota 2. Hi non possunt esse Iudices, surdus, mutus, perpetuò furiosus, impubes, fœmina, seruus excommunicatus, consanguinei rei, inimici actoris, vel alia causa suspecti, imperiti seu illiterati, Tabiena V. Iudex.

Dico 1. Si Iudex ignorat jus secundùm quod judicare debet, vel saltim cum consilio peritorum & bonæ conscientiæ, exequi non curat quod justum est, peccat grauiter acceptando. Idèm dicendum est, si ita non est fortis vt audeat contra potentes ferre sententiam, & tamen acceptat

Dico 2. Iudex, quamuis comestibilia & potabilia moderata ex mera liberalitate oblata suscipere valeat, tutius tamen est neq; talia acceptare vt liberius possit in judicio procedere, ex quo intellige alia dona in materia notabili sub graui peccato prohiberi. Quod colligo ex Makouio. tr. 8. super Decal· d. 2 q. 2. 1. & Villalob apud eundem.

Dico 3. Habens causam justam & dans Iudici pecuniam, vt judicet pro se, quia aliter non vult judicare, non peccat quia redimit vexationem. Arm. V. Iudex cum Panorm. quos sequitur Sam. de Lub. Nec est Simonia, quia non datur temporale vt acquiratur spirituale. cùm jam jus quod redimitur habeatur. Ita ijdem. secus esset si per sententiam jus in spiritualibus acquireret.

Dico 4 Vt Iudex possit instituere inquisitionem specialem contra aliquem, tendentem ad punitionem criminis, debet præcedere aliqua infamia: id est rumor sparsus, vox publica, per quam apud viros probos reddatur suspectus.

Dico 5. Iudex non potest totaliter relaxare pœnas reorum. Quia impeditur. Primo ex parte accusatoris, ad quem aliquando pertinet jus 2. Ex parte Reipub ad cuius bonum spectat vt malefactores puniantur. Ideo inferiores iudices non possunt pœnas taxatas à Superiore, remittere. Superior verò potest, cùm viderit expedire, etiamsi nollit passus iniuriam remittere, si hoc bono communi expediat. Non possunt etiam inferiores judices; pœnam taxatam à jure minue-

minuere, sicut potest Superior. Quòd si pœna non taxatur à jure, cōmittitur Iudicis arbitrio. Arm. quoad omnes partes.

Dico 6. Iudices inferiores non possunt post latam sententiam eam mutare. Immo secundum Tab. nec maiores. Ait tamen Gab. à S. Vinc. posse Principem suam sententiam mutare. & allegat Sylu.

Dico 7. Potest Iudex sine citatione & defensione, & processu reum condemnare, si est crimen publicum, vel si ipse in flagranti delicto malefactorem offendit. Interuenit enim tunc notorium facti loco accusationis & testium, faciens scientiam publicam, excitans ad publicum justitiæ actum. Sam. de Lub. cum Aragonio.

Dico 8. Peccat Iudex mendacio, quando verbis simulatis promittit reo impunitatem, vt ab illo extorqueat veritatem. Et quia in re graui decipit, & contra juris ordinem, non excusandus à mortali.

Dico 9. Peccat mortaliter Iudex concedendo dilationes, quas non debuit. Et obligatur ad restitutionē damnorū. Item peccat mortaliter condonando sine justa causa, ea, quæ lege diuina, naturali, Ecclesiasticâ vel ciuili sunt damnata.

Dico 10. Peccat grauiter Iudex, interrogando ad quod reus respondere non tenetur. Ex leuibus indicijs procedendo. Inquirendo occultum. Damnando quàmuis nocentem, sed sine sufficienti probatione, vel inauditū vel indefensum.

Dico 11. Non excusatur à mortali Iudex, si erga peregrinos, viduas, pupillos, & alias miserabiles personas inhumaniter procedit Scil. non prouidendo patronum, aut causam quàm primùm non expediēdo, cum notabili detrimento earū.

Dico 12. Iudices laici excommunicantur in Bulla Cœnæ, si se interponant in causis Clericorum. Excipitur. 1 Quando Clericus est realiter degradatus. Quia per degradationem amittit omne priuilegium. 2. Quando Clericus inuenitur in flagranti crimine. Tunc enim capi potest, vt suo Iudici tradatur. 3. Quando quis post delictum cōmissum & inquisitionem juridicam formatam efficitur Clericus, tunc enim Iudex sæcularis potest causam prosequi, & Clericum punire, non tamen pœnâ capitali, sed pecuniaria. 4. Quando Clericus Laicum accusat. &c. Gab. à S. Vinc. V. Iudex, quoad omnes partes. V. conc. 8. in 1, de homicidio. Vbi de innocente accusato.

DISTINCTIO XV.

De obligatione Aduocati.

NOta. Ab Aduocati officio arcentur Religiosi, nisi vbi monasterij vtilitas reposcit, non tamen in causis sæcularium, Arcentur etiam Clerici in causis sæcularium, nisi sint personæ miserabiles.

Dico 1. Peccat grauiter Aduocatus, non monendo partem, vt desistat à prosecutione causæ dum iniustam agnoscit, id tamen aduersario indicare non debet,

neq; alijs. Mosc. p. 8. Elem. ad 5. Conf. de pec. Procur. Quod intellige secundùm conclusionem 5. d. 17.

Dico 2. Aduocatus potest aduocâre etiam in causa dubia, vt docet Sylu, Quia Aduocati officium solùm est proponere, quæ sui clientis jus confirmant, quod in causa dubia non est injustum, sed juuat vt a Iudice causa meliùs expendatur. Moneat tamen clientem. Nam hic fortè desisteret.

Dico 3. Peccat grauiter Aduocatus dum causam pauperis constituti in graui necessitate sua auxilij, vel oppressi aut injustè tractati, suscipere recusat, siue ob defectum solutionis, siue propter quemcunq; alium respectum.

Dico 4. Aduocatis ad annum conductis pro certo salario, illis debetur, licèt eo anno nullam causam defenderint, per ipsos namq; non stetit. posset tamen arbitrio boni viri aliquid detrahi, nisi essent tales qui vellent magis laborare quàm feriari.

Dico 5 Peccat grauiter Aduocatus exigendo maius stipendium, quàm conueniat. Potest pacisci de quota litis, absente præsumptione fraudis. Suspicione & occassione volendi vincere per fas & nefas.

Dico 9. Peccat etiam grauiter reuelando suæ partis fundamenta alteri. Immò potest prudenter occultare quæ jus sui clientis impediunt. Modo, non sint necessario aperienda, nec sequatur deceptio partis contrariæ.

Sed an Aduocatus irregularititatem incurrat, si eius negligentiá reus damnetur, probabilius videtur quòd sic.

DISTINCTIO XVI.

De obligatione Notarij.

NOta. Notarius dicitur ille, qui habet officium publicum scribendi instrumẽta ad faciendam fidem. Quando creatur, jurat, vel saltim jurare debet super hæc. 1 Conficiet instrumenta de quibus fuerit rogatus. 2. Nil veritatis tacebit. 3. Nullam falsitatem miscebit. 4. Non reuelabit secretum, nisi justa de causa. 5. Non conficiet instrumentum de contractu vsurario, vel de alio illicito. 6. Retinebit de omnibus instrumentis quæ dederit regestrum. 7. Erit fidelis ei à quo est creatus Notarius, & admonebit eum super his quæ sciuerit in eius damnum vergere. 8. Nullo amore, odio, spe, vel etiam timore, abutetur suo officio. Nau in Man. c. 25. Instrumentum ab infami confectum nullius est valoris, nisi sit infamia occulta. Sam. de Lub. ex Sayro.

Quando in casu aliquo Notarius non potest haberi, possunt vicem eius supplere duæ personæ honestæ Tabiena V. Tabellio.

Dico 1. Qui ob ignorantiam, negligentiam &c. omittit clausulas, vel solemnitates necessarias ad valorem inscriptionis, aut obscuritates admittit, non excusatur à mortali, & tenetur restituere, si damnum inde proueniat.

Dico 2. Notarius scribens instrumentum vel testamentum falsum, ignis pœnam

nam promeretur, vel amputationem manûs. Scribens instrumentum vsurarium, est infamis, si delictum est notorium. Gab. à S Vinc. V. Notarius, quoad vtramq; partem. Præterea est periurus, si oppositum in sui institutione jurauit.

Dico 3. Notarius Christianus, scribens instrumentum vsurarium inter Iudæum & Christianum, ex parte Iudæi peccat. ex parte Christiani non peccat. ideo ex parte Iudæi peccat quia Iudæus peccat, & ille cooperatur. Ideo ex parte Christiani non peccat quia, Christianus vsuras in necessitate promittens, non peccat. V. dicta in 1. d. 34. Con. 6.

Dico 4. Non excusatur à mortali Notarius, si pauperibus, eò quòd non sint soluendo scripturas non conficit, vel non tradit, vnde magnum detrimentum patiuntur.

Dico 5. Non excusatur etiam à mortali, si partem renunciaturam alicui juri, ex ignorantia non informat. Ex quo patet eum peccare grauiter, qui minùs idoneus officium Notarij acceptat.

Dico 6. Non licet Notarijs exigere precium vel oblatum acceptare nisi secundùm quod est taxatum. Quia talis acceptio grauibus pœnis prohibetur, quas Notarij scire tenentur. Et quia talis prohibitio intendit vitare maxima inconuenientia, hinc obligat, sub mortali. Non tamen ad restitutionem acceptorum obligantur si leges sint tantùm prohibentes & non annulantes acceptationem. ait Fern p. 4. cap 13. § 2. & alij.

In conficiendis moribundi testamentis sint cauti Notarij, ne conficiant testamentum jam carentis judicio, alias obligabuntur ad restitutionem ei, qui successurus erat.

DISTINCTIO. XVII.

De obligatione Testium.

NOta. Hi non possunt testificari 1. Serui, pro vel contra Dominum. admittuntur tamen in factis alterius 2. Religiosi coram Iudice sæculari, sine licentia Superioris, quòd si testificantur sine licentia, valet Lez. to. 1. c. 9. & Gab. à S. Vinc. V. testis. Possunt tamen esse testes in quocunq; testamento, siue clauso siue aperto, etiam quando aliquid relinquitur monasterio. S. Cong. apud Gab. 3. non possunt testificari mulieres in testamentis solemnibus, possunt tamen in codicillis, item. non possunt testificari in criminalibus, excepta Simonia & hæresi alijsuè quibusdam. Possunt tamen in causis ciuilibus. vel si de crimine ciuiliter, vel in modum denuntiationis, aut inquisitionis seu exceptionis agitur, etiam participes criminis, & contra Clericos. Scias has coram Iudice non esse examinandas. sed mittendum ad domus earum. 4. Impuberes. Quia in ciuilibus requiritur pubertas, & in criminalibus viginti anni. Potest tamen impubes testari de visis tempore, quo est capax doli, & eius testimonium facit indicium ad torturam. 5. Furiosi & mente capti. sicut etiam repelluntur ab officio judicãdi, nisi habeant lucida interualla. 6. Infames. Periuri. publici Vsurarij. Concubinarij. Falsarij Pauperes, si talis sint

conditionis, quòd pecuniâ possint corumpi, aliàs possunt testari. 8. Infideles, Hæretici. Apostatæ à fide. Vbi tamen impune grassantur hæreses, Hæretici non prohibentur testari. 9. Affines & cognati. 10. De familia actoris vel rei. 11. Inimici vel amici, vbi tamen Iudex arbitrabitur. 12 Domestici. exceptis quibusdam casibus. V, Less. L. 24.C. 3. 13. Socij criminis. Nisi in causa denuntiationis, & in crimine læsæ Maiestatis, atq; Simoniæ. Tandem, ignoti.

Debet ergo esse testis omni exceptione maior, ita vt contra illum nihil possit opponi ad illum reprobandum. Ly tamen positum ad initium non excludit licentiam Superiorum sed ostendit maiorem securitatem stante S. C. declaratione.

Nota 2 Quàmuis præfati testes secundùm jura non sint idonei ad testificandum, possunt tamen admitti in casibus difficilis probationis, quando delictum est tale, vt ex natura rei non possit per alios testes magis idoneos probari. v. g. si delicta sunt commissa in siluis, tempore nocturno in cubiculis, alijsq; locis secretis, vbi Iudex non potest aliter veritatem indagare. Makouius, tr. 8. d. 2. q. 3. cum Baldo. Nauar. & communi. Ait tamen Sam. de Lub. testes inhabiles, in prædictis casibus non plenè probare, sed præsumptionem inducere.

Nota 3. Testi vni in re magni momenti si est fide dignus, possumus quidē credere, sed non tenemur. Aliquando tamen vnus testis probat, vt cum nulli fit præiudicium v. g, quòd quis sit baptizatus. Vel dum impediendum peccatum, v. g. matrimonij illiciti &c. Iure tamen naturæ in grauibus causis, quando agitur de condemnatione alicuius requiruntur saltim duo testes, conuenientes in dicto, testificando de loco, tempore &c. se vidissē aut saltim sensu externo percepisse, tale factum à tali persona. Alias vnus testis, quàmuis idoneus, solùm facit semiplenam probationem. Immò si dixerit, tantùm audiuisse ab alíjs, non facit probationem sed tantum indicium.

Nota 4. Testium dicta debent esse consona, de eodem numero facto, aliàs testes erunt singulares & non probabunt. Consonantia autem debet esse quo ad ista *Res. persona, locus, gradus hæc sint consona, tempus.* Dissonantia tamen leuis, non mutat substantiam facti, v. g. si varietur hora, vel dies hebdomadæ, quod Iudicis arbitrio remittitur.

Dico 1. Testis ante Iudicem legitimè productus, & secundùm ordinem justitiæ interrogatus, si non manifestat veritatem in præiudicium partis, peccat grauiter. An vero teneatur ad restitutionem, dubitatur Affirmat Orelanna, Med. Soto & Nau. apud dela C. Sup. 8. prec. de Iniustitia Testis. Negat Bann. quem sequitur dela C. l. c. Hoc certius est, quod etiam docet Nau. si Testis vocatus vt testificetur se abscondat, non tenetur ad restitutionem.

Scias. Testis non tenetur dare testimonium cui imminet vitæ periculum, vnde licitè potest fugere, & interrogatus veritatem celare, modo non mentiatur. Hoc enim ab intrinseco est malum & nunquam licitum. Sam. de Lub. V, testis cum Graff.

Dico 2. Quando Testis pecuniam accipit, vt falsum testimonium dicat, quamuis te-

uis teneatur restituere damnum alteri ex falso testimonio illatum, non tamen tenetur restituere pecunias pro falso testimonio datas. Patet ex his quæ dixi in 1. dist. 17. conc. 4. Quod si accipit, vt verum dicat, tenetur pecunias restituere. Quia sine his tenetur veritatem dicere. Moic. par. 8. Element. art. 12.

Dico 3. Quando delictum est in fieri, seu pendet in futurum, tunc quicunq; scit authorem,, prodere tenetur, etiamsi vnus tantùm sciat quia vnusquisq; lege charitatis, etiam non rogatus à Iudice, tenetur in hoc casu accusare, vt euiterûr graue malum proximi. Quodsi crimen jam est transactum, tunc si vnus solùm testis sciat delinquentem, non tenetur eum prodere v. g. jacet cadauer hominis in platea, nescitur homicida, & Iudex ratione officij inquirit authorem, si vnus solùm nouit homicidam, non tenetur prodere quia cùm Iudex tantùm generaliter inquirat, & nihil in particulari præcipiat, eò ipsò videtur interrogare eos, qui sciunt homicidam, quando plures, & ad minimùm duo sciunt, Sayrus in claue Reg. l. 12. c 20 quem sequitur Sam. de Lub. l c.

Dico 4. De crimine sub secreto naturali dicto teneor testificari, licèt sub juramento promiserim non reuelare, si crimen pendet in futurum cum notabili damno proximi Quia tale crimen teneor accusare, vel saltim denuntiare, ergo à fortiori teneor testificari, Nec juramentum in tali casu obligat, cùm non sit vinculum iniquitatis Sam. de Lub. V. Testis ex Sylu. & Sayro.

Dico 5. Sciens per consultationem, (vt Aduocatus Medicus &c.) aliquod peccatum secretum & detegens illud peccat. Nisi cognitio eius esset necessaria ad mala impedienda, Considerandum tamen est an maius bonum sequatur ex manifestatione. Nam si minus bonum sequitur ex vna parte, maius malum ex alia, non possunt manifestare.

Dico 6 Emissio sanguinis in præsentia homicidæ occulti non est sufficiens signum etiam ad capturam. Non enim constat, an id fiat operatione diuinâ in detestationem homicidij, an ex aliqua causa naturali, an fraude diaboli. Idem dicendum de probatione per aquam, quâ Iudices nonnulli fœminas magiæ suspectas solent in aquam certo modo ligatas inijcere, quæ si merguntur, absoluuntur, si verò non, torturæ adiudicantur. Hoc enim indicium non est sufficiens ad torturâ, & operâ demonis fieri potest. Less. l. 2. c. 29. d 27. &c. &c.

QVÆSITVM.

An liceat obijcere Testi crimen pro infirmando eius testimonio?

℟. TEsti iniquo imponenti crimen falsum, aut reuelanti occultum verum, licet obijcere crimen verum etiam occultum. Ita comm. apud dela C. Sup. 8. præc de injustitia Testis, Nam vim vi repellere licet, Nec ista est aggressio sed legitima defensio. Et hoc etiam licet, etsi testis per ignorantiam incul-

pabilem inferat talem injuriam. Immo etsi testis dicat verum & legitimè, si habet crimen probabile, quo eius testimonium repellatur, licet obijcere illud ei. Nam sic reus defendit se cum moderamine, quod ei licet, cùm censeatur innocens, dum per legitimos testes non probatur nocens. Et damna secuta testi, ei imputantur, qui non tenebatur testificari cum periculo honoris. Et intelliguntur prædicta, per se loquendo. Nam aliquando illud non licebit. 1. Si crimen obiectum testi nihil conducit pro infirmando testimonio. Nam tunc talis obiectio criminis non erit defensio sed vindicta. 2 Si reus potest alter se defendere. 3. Si damnum quod sequitur reo est paruum, non licet obijcere testi crimen notabile. Et semper crimen obiectum debet esse minimum, quod est necessarium pro infirmando testimonio. Cùm reus teneatur se defendere cum moderamine.

QVÆSITVM. II.

Quid faciendum dum Testis sibi ipsi contradicit?

R. QVando Testis dicit vnum extra judicium, & contrarium in judicio, tunc standum est dicto secundo. Quia est firmatum. Si vero dicit in judicio vnum, & postea extra judicium reuocat, standum est primo ob eandem rationem. Cæterum si in vno judicio dicit vnum & in altero judicio contrarium, standum est primo dicto. Quia jus parti est acquisitum per illud. Tandem si testis in vno judicio dixit se nihil scire, & in secundo fert testimonium, tunc nihil probat. Sam. de Lub. l. c. cum Azor.

DISTINCTIO XVIII.

De obligatione Accusatoris.

NOta. Accusatio est *delatio rei de crimine, in libello, ad vindictam, propter bonum commune*. Gab. à S. Vinc. V. Accus. Quatuor ad accusationem concurrunt. 1. Debet fieri in scriptis. 2. Nomen Acccusatoris & Accusati est exprimendum 3. Species delicti locus & tempus, similiter annus, & mensis, immò etiam dies, quando Reus volens se defendere petit eum apponi, dicens se alibi eo die fuisse. 4. Requiritur Accusatoris subscriptio, quà ad pœnam talionis se obligat. Hæc (ait Sam. de Lub.) modò non videtur esse in vsu.

Nota 2. Excluduntur ab accusatione, omnes excommunicati. Maiorum criminum rei. Infames, incestuosi, adulteri, homicidæ, periuri, venefici, raptores, qui falsum testimonium dixerunt, turpem quæstum exercentes v. g. qui nummos acceperunt ob accusandum. Inimici. Laici ab accusatione Clericorum, nisi suam iniuriam prosequantur. & nisi peccatum sit hæresis, simoniæ, crimen læsæ maiestatis, sacrilegij, & dilapidationis bonorum Ecclesiæ. Clerici ab accusatione Laici criminaliter, non tamen ciuiliter. Impuberes Mulieres, & milites. Subditi re-

spectu

ſpectu prælatorum. Filij reſpectu Parentum, Serui reſpectu dominorum.

Dico 1. Datur præceptum de accuſatione. Vnde qui non accuſat delinquentem contra bonum publicum vel priuatum notabile, peccat, tùm contra pietatem, tum contra charitatem. Quodſi ex officio tenetur accuſare vel denunciare, etiam contra juſtitiam facit, & ad reſtitutionem damni, ſi ſequitur, tenetur. Tenemur autem accuſare. 1. crimina quæ cedunt immediatè in damnum communitatis, vt eſt conſpiratio contra principem, rebellio, monetæ falſificatio &c. 2. quæ ledunt mediatè bonum commune, vt ſunt peccata, âtrocia & peccata publica. 3. quæ ſunt côtra perſonam priuatam in re magni momenti.

Dico 2. In priuato crimine non admittitur ad accuſationem regulariter, niſi ille cuius intereſt. In crimine autem publico, quilibet eſt admittendus, qui non prohibetur ſpecialiter. Arm. V. Accus.

Dico 3. Proximus eſt ſecretè corrigendus, etiam de crimine contra bonum commune, ſi ſic probabiliter ſperetur emendatio, nec alias periclitetur bonum commune. Iuxta illud Math. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.* Quòd ſi non corrigas, ſed accuſes, aut denunties reſtitues damna ſecuta. Cùm iniuſte infames. Habet enim proximus jus ad famam, dum non expedit bono communi, vt eius crimen publicetur. Et ſic intellige præceptum. Viſitatorum ſub excommunicatione mandantium ſibi denuntiari delicta. Si enim proximus emendatus, vel probabiliter ſperatur emendandus per correctionem fraternam, non poteſt accuſari vel denuntiari, ſi aliàs non periclitatur bonum commune.

Dixi. *Si ſic probabiliter ſperetur &c.* Nam in dubio, an per ſecretam correctionem emendabitur, tenemur accuſare, aut denuntiare juridicè ſi deſint teſtes pro accuſatione. Cùm in dubio inclinandum ſit, tum in fauorem boni communis, tum in fauorem perſonæ priuatæ innocentis.

Dixi etiam. *Nec aliàs periclitetur bonum commune.* Nam ſi timeatur de aliorum ſcandalo, eſt accuſandus non præmiſsâ correctione, licèt ſperetur emendatio; vel etiam iam egerit pœnitentiam. Patet ex Gab. à S. Vinc. l. c. & Makou. tr. 8. ſup. Decal. d. 2. q. 2. a. 1. Hoc tamen non faciendum ex odio vel ad ſumendam propriam vindictam. Quia taliter accuſare vel denuntiare non licet.

Dico 4. Non licet delinquentem de peccato quod non poteſt in judicio probari accuſare. Immo reſtituenda ſunt damna ex tali accuſatione ſecuta, niſi ex ignorantia inculpabili putes te poſſe tale peccatum probare.

Dico 5. Non licet Accuſatori aliquid accipere ab Accuſato, & ſic à juſta accuſatione deſiſtere, etiamſi Accuſatus eſſet damnatus ad mortem. Arm. V. Accus. ex S. Thoma. 2. 2. q. 69. a. 2. ad 1.

DISTINCTIO. XIX.

De obligatione Rei ſeu Accuſati.

NOta. Tria concurrere debent vt Reus obligetur ad reſpondendum. 1. Vt interro-

interrogetur à proprio Iudice 1. Vt seruetur forma juris. Sczt vt interrogetur de crimine de quo præcessit, vel infamia, vel indicia grauia vel semiplena probatio, quæ habetur per testem omni exceptione maiorem. 3. Vt ista juris forma sit priùs in processu probata, & Reo indicata, vt cognoscat se juridicè interrogari, aliàs non tenetur respondere.

Dico 1. Quando hæc tria etiam diuisiuè de quibus in notando, deficiunt, non tenetur respõdere Reus etiam proprio Iudici, quamuis fulminetur sententia excõmunicationis. Quia occultum in foro exteriori non tenemur manifestare. Seruatis autem his tribus, tenetur respondere verum, licet inde proueniat mors, aliàs peccat grauiter, tum ratione juramenti, si interueniat, tum ratione mendacij

Dico 2 Confessarius non debet Reum monere vt retractet falsum in legitimo judicio dictum Quia hoc esset eum cogere ad se prodendum, tenetur tamen monere, vt sit paratus ad veritatem dicendam, si iterum rogetur, quamuis sit damnandus ad mortem Sam. de Lub. V. Accus. cum Azor. Nec per hoc incurrit irregularitatem, licet sequatur mors, vt patet ex 3. d. 25. circa finem.

Dico 3 Negans veritatem in judicio, quam si diceret damnaretur ad soluendam pœnam pecuniariam, non tenetur ad soluendam illam Quia nemo obligatur ad soluendam pænam ante Iudicis sententiam. Vtrum vero hæc regula habeat aliquam exceptionem, consule DD.

Dico 4. Reus qui delictum commisit, propter quod non est ipso jure priuatus, sed tantùm priuandus bonis, potest ante sententiam bona sua distrahere. Quia adhuc est dominus suorum bonorum. Bannes in 2. 2. q. 62. a. 3 d 1. quem sequitur. Sam. de Lub.

Dico 5. Tenetur Reus post sententiam, in exilum proficisci, in carcere manere se verberare, &c Non enim est contra rationem, vt quis sit reus & vindex in pœnis quæ non sunt nimis acerbæ. Tenetur collum ad gladium extendere, scalas ascendere, manus pro ligatura carnifici post tergum præbere. Non potest autem membrum sibi amputare. nec se suspendere, venam scindere vt paulatim è vita discedat. Nec potionem venenosam sumere. Si est damnatus vt fame pereat, oblatos cibos tenetur sub mortali sumere Quia non sumere est seipsum occidere juxta D. Thomam 2. 2. q. 69. a. 4.

Dico 6. Probabile est, Reum qui commisit crimen contra legem continentem sententiam latam de priuatione bonorum, ipso facto esse statim priuatum dominio bonorum suorum, licet maneat cum vsu illorum Probabile etiam est, eiusmodi Reum adhuc retinere dominium bonõrum suorum, licèt caducũ. ante Iudicis sententiam. Et sic posse non solùm vti bonis, sed & vendere illa, declarando tamen vitium rei venditæ. Primam partem docet Caiet. in 2. 2. q. 69. a. 3. Secundam, docet Bannes. l. c.

Dico 7. Reus non potest interrogari de socijs occultis, nisi crimen cedat in notabile damnum tertij, & est in fieri aut pendet in futurum & à fortiori si cedat in damnum publicum, vt est grassatio raptorum in vijs, falsificatio mone-

tæ am-

tæ. ambitiones, subordinationes &c. Item si crimen sit atrox vt hæresis, crimen læsæ Maiestatis. In dictis ergo casibus (& alijs leg. vel consuetudine rationabili concedente) licet interrogare Reum de complicibus occultis. V. dela C. sup. 8 præc q. 3. a 3. Sam. & Sam. V. Reus

Dico 8. Si causa non est probata semiplenè & consequenter Iudex non interrogat juxta formam juris, Reus non tenetur juramentum præstare. Quod si cogatur, potest licitè vti verbis æquiuocis, respondendo juxta suam mentem, contra intentionem Iudicis interrogantis, dicendo v. g nescio (intelligendo intra se) vt tibi dicam. Quia ex quo causa non est semiplenè probata, delictum est omnino occultum. Makouius tr. 2. Sup. Decal. d. 1. q 3. a. 1. referens Angelum, Naur. Sayr Addit cit. D. Si maritus vi & metu adigat vxorem ad juramentum, vtrum in eius absentia adulterium commiserit, potest licitè vxor cum juramento æquiuoco respondere, se tale delictum non fecisse, subintelligendo in mente, vt dicam. quia non tenetur illi secundùm mentem eius respõdere. Addit etiam qui ob defensionem, quando aliter fieri non potest inuasorem occidit, aut rem alienam in veri debiti compensationem vsurpat, interrogatus à Iudice, potest cum juramento negare, intelligendo intra se *de facto criminoso* ita etiam dela C. Sup. 8. præc. de iniustitia Rei. Ratio horum est. Nam Ecclesia prohibet restrictionem mentis quæ est cum mendacio, vt videre est apud Sam. de Lub. l. c. V. dicta in 1. d. 11. in fine.

Ex his patet non peccare Reum accusatum de crimine quod juridicè probari non potest, crimen negando. Quia juxta D. Thomam l. c. a. 2. Reus potest se tueri quacunq; viâ, modo non dicat mendacium, in tali autem casu non dicit mendacium, etiam dicendo quod accusans mentiatur. Qui enim probare non potest calumniatur, ac proinde mentitur.

Dico 9. Dum Reus Sacramentum Pœnitentiæ recusat, Iudex non tenetur eum liberare, & si sciat in mortali moriturum. Aliàs sic publica potestas eluderetur, & magna incommoda in Repub. sequerentur.

Dico 10. Reo, etiam justè damnato ad pœnam mortis aut mutilationis aut flagellorum, licet rumpere carcerem. Nec restituet damna secuta carceri & custodi. Quia cùm det operam rei licitæ, malum quod sequitur ei non imputatur. Immo licet consulere isti fugam. Nam licet consulere alteri quod licitè potest facere. Imo etiam licet personæ priuatæ dare tali Reo instrumenta quibus carcerem rumpat, cùm cooperetur rei licitæ. Non tamen id licet ministris justitiæ, qui bus ex officio incumbit tueri publicam potestatem. Nec licet hos corrumpere muneribus vt fugam concedant. Esset enim inducere eos ad peccatum. Quòd verò non liceat iuuare iustè damnatum vt rumpat carcerem, cõmuniter tenetur, dicta hâc conc: vide apud Bonac: to. 2. d. 10. q. 3. punc: 2. an. 13.

Dicta non procedunt, dum Reus detinetur in carcere præter pœnam mortis &c. sed v. g. vt eò citiùs debita soluat, vel damnatus est ad carcerem in pœnam ad tempus &c. Sic enim peccat fugiendo & alteri injuriam facit. Arm. V. Accusatio ex S. Thom. & Caiet.

Dico 11. Reus injustè damnatus ad mortem &c. licitè impugnat custodes carceris, vt fugiat. Immo secundùm Bannes 2. 2. q. 69. a. 4. & alios justè damnatus juxta allegata & probata re ipsa tamen innocens, licitè se defendit occidendo etiam ministros justitiæ, si sic necessitas requirit, secluso tamen scandalo & damno communi. Sicut innocens se defendendo licitè occidit aggressorem innocentem, v. g. amentem.

Dico 12. Cui sub iuramento redeundi, conceditur exire è carcere, tenetur seruare iuramentum, si non relaxatur, & redire ad carcerem, quamuis iniustè sit incarceratus. dela C, de iniust. Rei. ex Cai. & Nauar. Sicut qui jurauit dare latroni bona sua, tenetur seruare. Nec redeundo seipsum magis occidit, quam damnatus ad mortem, qui potest fugere carcerem, & non fugit.

Dico 13. Religiosi iustè incarcerati fugere non possunt, quoniam voto supposuerunt se Prælatis suis. Alias peccant peccato apostasiæ. Mak. tr. 8. supra Decalog. d. 2. q. 1. 2 a. 1. sequens Arm. l. c. & Caiet.

DISTINCTIO XX.

De facientibus & exequentibus testamentum.

Nota 1 Testamentum est, *voluntatis humanæ iusta dispositio de eo, quod quis vult post suum obitum fieri, cum hæredis institutione* Differt à codicillo. Quia codicillus non fit ad instituendum hæredem, sed ad aliquid in testamento explicandum, mutandum, vel ad legata instituenda. Non requirit etiam tantam solemnitatem vt testamentum, & sufficiunt quinq; testes ad illum.

Nota 2. Ad solemne testamentum requritur 1, vt fiat hæredis institutio 2. si Testator literas nouit, propriâ manu testamentum scribat, vel saltim subscribat. 3 præsentia septem testiū, prӕter eum qui scribit, vel subscribit loco Testatoris. 4. testes sint ad hoc rogati & non casuales. 5. testes sint idonei. Excluduntur enim mulieres impuberes, serui, Religiosi, muti, surdi, furiosi, prodigi, cognati, & potestati Testatoris subiecti. 6. testes se subscribant. si possint, nec vnus pro alio. 7. testes consignent proprijs annulis vel alienis, si proprijs carent. 8. testes eodem tempore se subscribant. si possint. Tandem testes. Testatorem videant, & & non post cortinam v. g. audiant. excludendo Religiosos non intendo contradicere dictis d 17. sed vt securiùs pono. quia declarationes S. C. debent esse authenticæ, vt iubet Vrbanus VIII.

Aduerte. Si Parens testetur inter liberos sufficit adhibere duos testes.

Nota 3. Testari non possunt. 1. mutus nisi scribere sciat, sicut neq; qui articulatè loqui non potest. Cum nequeat nomen hæredis exprimere, nisi scribere sciat. 2. impubes. filios familias, nisi habeat bona castrensia vel quasi. prodigus, cui prohibita est à Iudice bonorum administratio. 3. damnatus ad mortem naturalem & ciuilem, vt deportatus, & damnatus ad perpetuum carcerem.

Sed in his attendenda consuetudo. 4. publicus vsurarius, licèt ab vsuris destiterit, nisi ante mortem restituat, vel saltim cautionem præstet. De publicè excommuni ato, communior est sententia quod possit testari. 5. Seruus & Religiosus. 6. infamis ob libellum famosum in alterius iniuriam, infames autem ob aliam causam possunt testari. 7. reus criminis læsæ Maiestatis &c. &c.

Dico 1. Tam Pater quàm Mater carentes filijs legitimis, licèt habeant hæredes ascendentes, vt est Pater & auus, possunt relinquere filijs naturalibus illegitimis in testamento omnia bona sua Sam. de Lub. cum Rodriq.

Dico 2. Licitè possidentur, relicta in testamento minùs solemni, etiamsi solis verbis fiat. Sufficit enim constare de voluntate Testatoris. Et alias per contractus, jure humano irritos propter defectum solemnitatis essentialis, transfertur dominium, quamuis reuocabile. Bannes quem sequitur Sam. à Lub.

Dico 3. Potest relinqui in testamento Ecclesijs S. Francisci de Obseruantia aliquis redditus annuus pro fabrica, ornamentis altarium &c. Quia hæc tantùm relinquuntur Ecclesiæ. Vnde Syndicus monasterij debet exigere talem redditum. Qui autem relinquit prædictis F.F. aliquem redditum, cum obligatione vt pro eo celebrentur Missæ &c. huiusmodi legatum non valet, etiam in foro interiori. Quia dicti F.F. sunt incapaces illius, nisi forsan reciperetur per modum eleëmosynæ. Rodriq. to 1, c. 132. conc. 3.

Dico 4. Testamento potest derogare Papa ob publicam vtilitatem, & loci Princeps supremus, immo & Episcopus, cum consensu Executorum, potest conuertere in maiorem publicam necessitatem, quod in minorem erat relictum. Sà. V. Testa. & Sam. à Lub.

Dico 5. Qui solis blandicijs, precibus sine causa facit mutari testamentum, licèt ex odio faciat & peccet, non tenetur ad restitutionem. Sed si vi vel fraudibus Testatorem auertit tenetur ad restitutionem ei cui fuerat relictum. Colligitur totum ex his quæ docet dela C. Sup. 7. Præc. de Restit. art. 2. & Laynensis tom 2. p. 2. tract. 1. qu. 13.

Dico 6. Executores testamenti possunt esse Clerici, fœminæ, vbi seruatur hæc consuetudo, & Religiosi, etiam ad causas prophanas, & sufficit licentia tacita. Sczt. Prælato sciente & non contradicente. Nostris tamen Religiosis jure nostro id prohibetur. Prædicti grauiter peccant, si per longum tempus negligunt satisfacere testamentis. &c. &c.

QVÆSITVM.

Quid circa testamenta minùs solemnia sentiendum?

℟. AD Testamentum nuncupatiuum seu apertum, requiruntur septem testes, ad hoc vocari, vt testatoris voluntatem percipiant. Vnde testamentum legi debet à Tabellione seu Notario ante testes. Sed hoc secundum non pertinet ad substantiam actûs sed ad securitatem.

℞ 2. Testamentum ad pias causas valet coram duobus testibus legitimis, licèt non sint vocati immo licèt sint fœminæ. Quia in hoc cessant solemnitates juris positiui & sufficit solemnitas juris gentium. Et sic valent legata in testamento minùs solemni, licèt non sit posita clausula codicillaris. 2 Testamentum ad causam piam pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. 3. Relictum per testamentum solemne ad causas pias, reuocatur per minùs solemne ad easdem causas pias. vnde factum per duos testes reuocat factum per septem. 4. Licèt ordinariè loquendo nequeat quis decedere partim testatus, & partim intestatus, tamen hoc fieri potest in ordine ad causas pias. 5. Licèt dispositio bonorum facta per mutum ad causas prophanas sit nulla, valet tamen ad causas pias. 6 Valet testamentum ad causas pias in quo est sola subscriptio Testatoris sine testibus. Adde non esse necessariam hæredis institutionem.

℞. 3. Testamentum rustici, etiam ad causas non pias, valet adhibitis quinq; testib⁹, si plures esse non possint. Nec est necessaria subscriptio, si literati non sint.

℞. 4. Testamentum militare, si in castris vel expeditione fiat valet etiamsi sit destitutum omnibus solemnitatibus, modò probari possit duobus testib⁹. Et idem de testamento tempore pestis coram duobus vel tribus testibus facto. Qui plura vult, videat Iuristas, & specialia locorum statuta.

DISTINCTIO XXI.

De obligatione Tutoris.

NOta. 1. Tutor est qui causam gerit pupilli post mortem Patris. Differt à Curatore. Nam curator potiùs datur rebus quàm personæ, è contra Tutor, potiùs personæ quam rebus. 2. Curator datur adulto qui res suas nequit administrare, v. g. furioso, prodigo, &c Tutor autem datur impuberi. 3, Curator datur tantum secundùm leges. Tutor etiam à Iudice. & à Testatore. Potestas Tutoris in masculos, durat vsq; ad annum. 14. In fœminas, vsq; ad 12. Ab illo tempore incipit potestas Curatoris, & durat vsq; ad annum 25. completum pupillorum.

Nota 2, Tutor est triplex. Testamentarius quem Pater constituit filio in testamento. Legitimus, quem leges constituunt, qualis præ cæteris Mater & Auia, si velint, deinde consanguinei proximiores idonei. Datiuus, quem Iudex dat, quando nec in testamento datus est, nec inter consanguineos pupilli inuenitur idoneus ad tutelam.

Dico 1. Tutelam miserabilium personarum, omnes suscipere tenentur etiam Religiosi, de licentia tamen Superioris, saltim localis.

Dico. 2. Tutor tenetur pupillos à criminibus intactos conseruare, res eorum fideliter custodire & defendere, bona mobilia in emptionem, vel justam negotiationem conuertere, Inuentarium de rebus facere, nisi ex justa causa impediatur, aliter faciendo est suspectus de dolo, docet Azm. in præsenti.

Dico 3.

Dico 3. Damna illata pupillis in bonis ac redditibus per negligentiam Tutorum, tenentur Tutores restituere. Nam ex iustitia tenentur bonum pupillorum curare. Addit Sam. de Lub. in præsenti, si Tutor eo tempore quo tenebatur negotiari, omitteret, pupillus posset ab eo accipere quinq; pro centum.

Dico 4. Clerici & Religiosi non possunt obligari ad tutellam, nec sponte suscipere possunt testamentariam aut datiuam. Legitimam suscipere possunt Clerici consanguinei pupilli. Item Religiosi de licentia Superiorum.

Dico 5. Mater nequit compelli ad tutellam pupilli, quòd si recipiat, tunc promittat se non transituram ad alias nuptias, quin priùs tutelam abdicet & rationem reddat. Per nuptias enim amittit tutellam. Et idem si incontinenter viuat.

DISTINCTIO XXII.

De obligatione Medici.

DIco 1. Peccat mortaliter Medicus, qui præuidens mortem infirmi vel saltim probabiliter judicat, & tamen tacet. Fern. p. 4. c. 12. §. 2. cum. D. Anton. Sylu. & Tab. Quia cuiq; DEVS mandauit de proximo suo, & ideo tenetur subuenire necessitati huius, huius maxima autem necessitas est periculum salutis æternæ. Addit cit. D. Hoc intelligendum esse, etiamsi Medicus aduertat, quòd tali monitione ægritudo ingrauescet. Quia æterna salus debet anteferri temporaneæ saluti.

Ab hoc efficatiùs exequendum Pius V. in Bulla, *super gregem*, edita 1566. præcipit, ne Medici vltra tertium diem ægrotum visitent, nisi de illius confessione per Confessarij chirographum certificentur. additq; in Doctoratu exigendum à Medicis juramentum seruandi hanc constitutionem. Aduerte hanc legem non obligare nisi in morbo graui, vel qui in principio prudenter judicatur periculosus, vt grauis efficiatur. 2. Supradicta monitio fieri potest à Medico per alios. 3. Si infirmus admonitus nollet confiteri, non debet à Medicis in probabili mortis periculo deseri. Immo si Medicus prudenter judicaret monitionem non profuturam, nec illum monere teneretur. neq; deserere. Quia Pontifex nihil frustratorium præcipit, 4. Sufficere Medicis, quòd de confessione ægroti testentur eius domestici fide digni, vel etiam ipse, si est magnæ autoritatis. Iuuat etiam præfata monitio vt res ab infirmo disponantur. ne post mortem turbationes sequantur. Et propterea etiam ex hoc capite obligatur Medicus ad admonendum de morte infirmum.

Dico 2. Grauiter peccat Medicus, qui vt aliquod medicamentum experiatur, illud absq; ratione aliqua probabili tribuit infirmo. Quando vero sunt rationes probabiles de bonitate medicamenti, & adsunt alia faciliora remedia, & absq; opinione infirmo salutifera; tunc hæc sunt eligenda. & illa de quibus habetur opinio relinquenda. V. dicta in 1. d. 2. conc. 6. Quod si non adsunt faciliora, & est

dubium de medicamento, an sit salutiferum, propter diuersas opiniones, tunc potest applicare medicamentum, quod probabiliter putat salutiferum, quamuis secundum alios sit mortiferum. Non enim fas est ait Sam de Lub.) eo tempore infirmum sine remedio relinquere. Quòd si postea nociuum inueniatur, Medico ad culpam non imputatur.

Dico 3. Medicus non sit nimis facilis in dispensando, in jeiunio, in carnibus &c. Sed attentâ infirmitate. Si enim infirmitas fuerit talis, quæ exigat infirmum bis aut ter comedere, non tamen causa illa exigat vt carnes comedat, tunc dispensatio debet fieri in commestione, & non in carnibus. Si verò infirmitas carnium vsum & non plures refectiones exigat, tunc quo ad carnes tantùm dispensatio est facienda. V. in 1. d. 19. conc. 12. & 13.

Dico 4. Medicus expertus, dum curat fœminas se in pollutionem consentire, non potest tali periculo sine peccato se committere. Quod intellige, si periculum sit proximum Immo non est absoluendus, si hanc occasionem proximam, vitare non curat.

Dico 5. Medicus licitè applicat mulieri prægnanti medicinam; quàmuis æquè ordinetur ad matris salutem, atq; ad fœtui nocendum, & illius abortum, secundùm Sam. de Lub. V. Med & de la C. sup. 5. præc q. 1. a. 1. Potest tamen fœmina licitè abstinere à tali medicina, vt suæ proli consulat. Dixi. Secundùm Samuelem &c. quia in aliena sententia loquor. V. dicta in 1. d. 21. conc. 7.

Dico 6. Pauperibus qui non valent soluere, tenetur Medicus gratis mederi immo etiam medicinas comparare, si ipse potest, & illi nec per alios magis coniunctos, nec per eos qui magis possent, valent curari. Quia remissio solutionis & medicinarum exhibitio, est quædam eleëmosyna. Sylu V. Medic. dicta in 1. d. 23. con. 1. & 2.

Q. Vtrum Medici possint promoueri ad Ordines? ℞. Quòd sic, si in suis officijs erant periti, & nihil omiserunt de contingentibus, habentes super his conscientiam probabilem, aliter non.

DISTINCTIO XXIII.

De peccatis circa exactiones.

NOta. Tributum est quod soluitur de prædijs, aut alijs rebus, quæ possidentur. Vectigal, soluitur de rebus quæ negotiationis causâ transportatur, pro conseruandis vijs, pontibus reparandis &c Gabella rebus ad victum & vestitum &c pertinentibus. Hæc solet confundi cum vectigali. Dixi, *negotiationis causâ* Quæ enim pro vsu familiæ deferuntur, eximuntur à gabella. Caiet. in præsenti.

Dico 1. Qui defraudant vectigalia justa, peccant grauiter, & ad restitutionem obligantur Tum quia huiusmodi tributa debentur Principi in congruum dignitatis eius subsidium. &c. Tum etiam quia talis defraudatio cedit in damnum huiusmodi tributa. V. dicta in. 1. d. 37. conc. 21.

Non

Non tamen est improbabilis sententia Nau. tr. de lege pœnali. Et in Man. c. 17. & aliorum apud Dianam de leg. tr. 10. res 19 oppositum. Quia consuetudo interpretatur non esse mentem legislatorum ad aliud obligare, quàm vt deprehensi puniantur Vnde ad primum argumentum in contrarium respondet Beia & Duardus, quò licèt debeantur talia tributa Principi, fraudatores tamen non intendunt transgressionem huius legis,, sed cum agatur de lege purè pœnali, eorum arbitrio committitur an velint soluere, an verò fraudando, se exponere periculo luendæ pœnæ cum notabili Principis emolumento. Ad secundum respondent imputandum ementibus dicta tributa, si minùs vigilantes defraudantur. Cùm sub tali conditione illa emant, vt si cum vno perdant, cum alio, propter pœnam lucrentur. In qua sententia stando, Confessarij non cogant confitentes ad restitutionem ob vectigalia defraudata. Quæ tamen sententia non est extendenda dum vectigal seu gabella imponitur pro tollenda communi necessitate. Nomine autem communis necessitatis in præsenti non intelligo reparationem viarum, subsidium dignitatis Principis &c. sed quid maius.

Ex his patet legem purè pœnalem, quàmuis in re graui non obligare in conscientia, vt docet Nau. & alij apud Dianam l c. quorum, inter alias ratio. Nam Principes sæculares nunquam expresserunt hactenus, mentis suæ esse, obligare subditos ad culpam. Nec consuetudo id vnquàm fuit interpretata, nisi simul, lex diuina, naturalis aut Canonica constitutio, ex qua obligatio in conscientia colligatur, concurrat.

Immò non desunt DD docentes legem mixtam non obligare sub peccato mortali, quam sententiam probabilem vocat Filliucius to. 2. tr. 21. c. 27.

Dices, leges mixtæ continent verba præceptiua *mandamus*, *præcipimus*, quibus importatur obligatio ad culpam ℞ Ex his non colligi obligationem. Quia leges multarum Religionum continent similia verba, & tamen nec sub veniali obligant. Ergo nisi aliunde constet de intentione legislatoris, non denotant talia verba talem obligationem. Ex alijs, colligitur legislatorem velle grauiter obligare, si fulminet grauem pœnam spiritualem v. g. excommunicationis. Explicationem legis purè pœnalis & mixtæ, vide in 1. d. 36. circa finem.

Dico 2. Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ, quales sunt quæ Ordinem aliquem susceperunt, etiamsi tonsuram tantum primam acceperint, omnes Religiosi, Moniales, & res istorum, non tenentur ad solutionem gabellæ. Nisi exerceant negotia, sczt emendo aliqua, quæ immutata postea vendant. V. Sam. de Lub. V. Bulla Cœnæ. Casu 18. vbi habes, quæ nam negociatio non prohibeatur Clericis, vide d. 11 de censuris n. 18. Præter quod scias ex Sà. V. gabel Religiosos Mendicantes habere priuilegium Pij V. quo exempti declarantur ab omni exactione, cum suis bonis, colonis, arendatarijs, & negotiorum gestoribus,

Aduerte. Quando res obligata ad soluendam exactionem deuenit ad Clericum vel Ecclesiam, obligatur Clericus ad eam soluendam. Quia in tali casu res transit ad alium cum onere suo. Azor. to. 3. l. 5. c. 19. q. 8.

Dico

Dico 3. Conductor gabellarum, propter pestem vel alium casum superuenientem, meretur remissionem pensionis, si prædicta tempore conditionis nec timebantur probabiliter, nec præuideri poterant. Si vero tempore conductionis superuentura timebantur vel præuidebantur, non debet in conscientia remitti pensio. Quia sibi imputet quòd tali tempore & cum tanta pensione gabellas conduxerit Sylu. V. gab quem sequitur Sam. de Lub.

Dico 4. Possunt Exactores gabellarum cum pauperculis dissimulare. Sà. V. gab. Hi non tenētur eas soluere, si eo deueniat paupertas, vt se ac suos alere non possint soluendo gabellam. Nisi imposita esset ob grauem Reipublicæ necessitatem. Gab. à Vinc. in præsenti, quoad 2. & 3. partem.

Dico 5. Custodes permittentes exportari vel importari merces vetitas non obligantur ad soluendas pœnas eorum, qui exportant merces vetitas Cum & hi eas non debeant soluere, nisi post sententiam. Quòd si custodes pro hac fraude recipiant aliquid, non tenentur id restituere, nisi etiam post sententiam. Gab. à S. Vinc. V. Custos, quo ad vtramq; partem Tenentur tamen Custodes ad restitutionem vectigalium quæ soluere debuissent fraudatores, stando in veriori & securiori sententia, vectigalia esse soluenda in conscientia, Dato tamen fraudatores vectigalium secundùm dicta d. præcedenti, non obligari ad restitutionem custodes tamen obligantur, vt in simili dixi dè custodibus carceris d 9. conc. decimâ & sic in prima impressione sano sensu intellige conclusionem.

De peccatis Militum V. dicta in 1. d. 21. 22. &c. De peccatis Mercatorum. V. l. c. d. 31. 32. 36. 37. & 38.

DISTINCTIO XXIV.

De obligatione Tabernariorum.

Dico 1. Peccat Tabernarius, qui facit vt meretrices intra tabernam vel propè habitent, & aduenientibus inseruiant licèt non intendat vt aduenæ peccent, sed vt hilares reddantur, & libentiùs eò plures diuertant Fern. 4. p. c. 5. §. 1. ex S. Thoma & D. Anton. Quia dat occasionē peccato alieno probabilem.

Dico 2. Peccat Tabernarius recipiendo aleatores vacantes lusibus mortalibus. eis mensam sternendo, lumina ad ludendum ministrando &c. Nam & culpæ consentit, & ad illius exercitium juvamen præstat V. l. 1. d. 27. conc. 2.

Dico 3. Tabernarius tenetur satisfacere pro damno dato in rebus à suo famulo, non autem pro vulnere Sà. V stabularius. & Sam. de Lub. V. Taberna. Tenetur quoq; satisfacere pro deposito perdito, licet pereat ex culpa leui. de la super 7. Præc. quest. 7. articulo. 6. Si qui deposuit pro re conseruanda soluit. Quemadmodum custodes siluarum & fluuiorum restituere damna tenentur quàmuis ex culpa leui accidant Idem l. cit. a. 3. cum communi. Sed hæc in foro exteriori seruantur. In foro enim conscientiæ nemo tenetur nisi de culpa mortali, nisi aliud esset conuentum, vel res exactam diligentiam postularet. Gab. à S. Vinc. & Sà. V. culpa.

Dico 4.

Dico 4. Tabernarius tenetur restituere id quod vltra pretium, consuetudine vel lege statutum accipit. Quia cum Consuetudo & lex sint consentanea æquitati obligant in conscientia. V. dicta l. cit. d. 19. conc. 14. 15. 16. vbi circa ministerium ciborum aliqua resoluuntur. Benè facerent gubernatores terrarum visitando occultiora tabernarum, maximè vbi tabernæ remotiores. cùm in his fraudulenta homicidia quandoq; exerceantur.

DISTINCTIO XXV.

De obligatione Christianorum vitandi Iudæos.

Dico 1. Lege Canonicâ prohibetur conuersari & communicare cum Iudæis, conuersatione familiari, vt periculum subuersionis caueatur, & dignitas Christianæ Religionis conseruetur,

Dico 2. In speciali prohibentur 1. cohabitare Iudæis. Et sic prohibetur esse famulum, esse seruum, non verò prohibetur laborare si vitetur nimia familiaritas vt habet Gab. à S. Vinc. V. Iudæi 2. Balneare simul. Quòdsi, licèt in eodem balneo sint, non communicant, non fit contra hanc prohibitionem, Bonac. circa 1. præc. d. 3. q. 4. p. 6. 3. Medicos adhibere. Si Iudæus peritior Christiano vocari potest. Bonac l. C. 4. Medicinas ab eis accipere. Præparatas tamen à Christianis, licèt emere à Iudæis, docet Sylu. V. Iudæi Immo secundum Turrecremata relatum à Bonacina licet accipere paratas à Iudæis, modo eas infirmo non exhibeant, 5. Comedere azyma earum. In his quinq; casibus prohibetur participatio cum Iudæis, Clericis quidem sub pœna depositionis, laicis sub pœna excommunicationis ferendæ per Clericum intellige in sacris vt est in textu. 6. prohibetur ad Iudæorum conuiuia accedere. Non fit contra hanc prohibitionem si Christianus & Iudæus in taberna in eadem mensa, non tamen communicantes manducent. Vel si Christianus in diuersorio Iudæi cibos à Iudæo, non tamen quos ipse discernit, emat. Docet etiam Layman. l. 2. tr. 1. C. 17. ex Caiet non esse mortale, semel cum Iudæo manducare cibos non discretos 7. Eorum infantes, in domibus eorum nutrire. Extra domus eorum, id non prohibetur. 8. Eos ad officia publica inter Christianos admittere. Si quis iudicum hoc permiserit velut Sacrilegus debet excommunicari. Notatur in marginibus Armillæ, hodie non omnes seruari dictorum casuum. Numero vero tertio V. Iudæus dicitur. *Cessante periculo subuersionis & iniuria fidei nostræ, & contemptus, non video mortale, si ex aliqua causa fiant.* Censet autem periculum subuersionis esse si nimia familiaritas adsit. Solet addi ne Christiani ad nuptias vel solemnitates Iudæorum accedant, Item ne choreas cum illis ducant. Nec Synagogas inuisant ijs temporibus, quibus ab ipsis superstitiosa celebrantur. Sed secluso periculo subuersionis non est illicitum inuisere. Affine est, quod non liceat Iudæis locare bona in quibus exercetur jurisdictio temporalis in subditos. Nam locans laicus debet excommunicari, Sam, de Lub, V. Iud. cum Piasecio.

Dico 3. Non eſt prohibitum Chriſtiano res ſuas locare Iudæo, v. g. currus, boues, &c. Immo licet ei vendere ea, quibus vtitur in cæremonijs ſuis, ſed non eâ intentione, vt vtatur, ſicut nec cum probabiliter ſcitur illis abuſurum.

Dico 4. Nullo modo poteſt cohoneſtari ædificare Synagogas Iudæis. Quia licèt talis ædificatio methaphiſycè loquēdo, poſſit à malo fine præſcindere, moraliter tamen non poteſt. Quia hic & nunc in finem iniqui cultûs ædificatur. Ita præter alios docet Makouius ſup. Decalog. tr. 1. d. 2. q. 2. a. 1. Addit idem doctiſſimus Theologus, & præclarum celeberrimæ Academiæ Crac. decus, etiam opem præſtare, aut ligna, calcem &c. vendere, ad ædificandas vel reparandas Iudæorum Synagogas, eſſe peccaminoſum. Et licèt permittat Eccleſia Iudæis, reparare ſynagogas, non tamen vult vt id miniſterio Chriſtianorum fiat.

ADDITIO I.

De non alienandis Regularium bonis.

SAcra Congregatio Concilij in decreto juſſu Vrbani VIII. edito 1624. die 7. Septemb. abrogatis omnibus indultis & priuilegijs quomodolibet Religionibus conceſſis, omnibus Superioribus Regularium, *omnium rerum & bonorum immobilium ac pretioſorum mobilium alienationem. omneq; pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, cenſus perpetuos ſeu vitalitios, hypotecam, locationem & conductionem vltra triennium, conceſſionem in feudum, vel emphyteuſim, præterquā in caſibus à jure permiſſis, fieri perpetuò prohibet, atq; interdicit abſq; ipſius Congregationis Concilij expreſſa licentia, in ſcriptis & gratis concedenda, ſub pœna priuationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebunt, vocisq; actiuæ & paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda, quam ipſo facto abſq; alia declaratione incurrant, ſublatâ etiam Generali & Protectori illam moderandi, aut relaxandi facultate. Pœnis nihilominus Apoſtolicarū Conſtitutionū & præſertim fel rec. Pauli II.* quæ incipit. *Ambitioſæ in ſuo robore permanſuris. Alienationes verò & pacta cenſus, hypothecas, locationes, conductiones & conceſſiones quaſcunq; contra huiusmodi prohibitiones faciendas, Sanctitatis ſuæ authoritate ipſo jure nullas atq; irritas decernit.* V. Lezanam to. 1. Q. Q. R. R. C. 10. n. 1. & ſequentibus. Bonac: de alienat. bonor. Eccleſiaſt. diſp. 2. quæſt. vnicâ. punc. 1. Hoc decretum obligat licèt alienatio bonorum Monaſterij ſit vtilis. Vnde alienationem eſſe neceſſariam vel vtilem Eccleſiæ vel Monaſterio ſolùm eſt cauſa juſta ad impetrandam licentiam à Sede Apoſtolica vel S. Congregatione. Lez. l. c. n. 4. vbi refert caſus in quibus licita eſt alienatio, poſitâ tamen neceſſitate vel vtilitate Eccleſiæ, non recurrendo ad ſedem Apoſtolicam. Nomine alienationis, præter alia, venit pignus ſecundùm Lez. & alios, permutatio, niſi ſit inter Eccleſias vel Monaſteria & vſus fructus &c.

ADDI-

ADDITIO II.

De nonnullorum Religiosorum vitalitiis redditibus.

SVpposità sententià Religiosos posse etiam post Concilium Trid. habere vitalitios redditus ad vitandam proprietatem aliquæ conditiones ponuntur à DD.

Primo Vt illos non habeant quoad dominium tanquam suos proprios, sed solùm quoad simplicem vsum facti congruentis pro suis particularibus necessitatib⁹. *Secũdo.* Vt eos habeant ex Superiorum licentia. *Tertio.* Vt huiusmodi redditus sint moderati. *Quarto.* Vt prædicti redditus sint incorporati communibus bonis Monasterij. *Quinto.* Vt sint reuocabiles ad nutum Superioris. *Sexto.* Vt non malè vtantur, expendendo illos in vsus illicitos & prophanos. *Septimo.* Vt non vagè & ad vsus indeterminatos illis relinquatur dispositio prædictorum bonorum, sed solùm ad vsus determinatos, pios, licitos, necessarios & à Superiore cognitos. *Octauo.* Vt id fiat ex iusta & rationabili causa. *Nono.* Vt prædictos redditus concessos non penes se habeant sed in manu publici officialis per Superiorem assignati, vel incommuni deposito, iuxta leges Religiosorum. *Decimo.* Vt subditus quando ab officiali necessaria petit exponat in particulari suas necessitates. aliàs tantùm esset officialis materialiter, & subditus esset dispensator cùm illa bona pro libitu acciperet & distribueret, quod est contra mentem Tridenti. Vel dictas necessitates exponat Superiori iuxta leges vel praxim Religiosorum. V. Eligium Basseum V. Paupertas Religiosa. V. dicta in 4. d. 8.

ADDITIO III.

De commutatione votorum.

DE voto egi in 1. Sent: Mor. d. 14. & 15. in gratiam Confessariorum tempore Iubilæi hæc (sed non omnia) ex Moscicensi addo. Hæc ergo, circa dictam commutationem veniunt consideranda,

Primo. Maior Dei honor, & quòd ei gratiùs aut æquè gratum sit futurum id quod subrogatur. *Secũdo.* Reipublicæ aut etiam vouentis vtilitas, vt si magis congruit saluti eius Spirituali. Vnde expedit mutationem facere, in res quas vouens sibi elegerit, vel solitus est facere, non alligando ipsas ad tempus. *Tertio.* Finis ad quem votum ordinatur, vt si quis propter castitatem vouit peregrinationem, magis conducent ad eam jeiunium & oratio, frequentatio Sacramentòrum. Pœnitentiæ, Eucharistiæ, ac Meditatio. *Quarto.* Obligatio vouentis respectu rei promissæ. nam si votum esset de vitando peccato (v. g. fornicationis.) minori commutatione opus est, quia per cõmutationem non tollitur obligatio præcepti, nisi illud votum valde arceret à peccato, tunc enim subrogandum esset opus correspondens tali fini. Hinc, si votum conduceret ad hunc finem, commutandum

esset in perpetuam menstruam confessionem. Si non, in Rosarium totum semel quolibet mense, per triennium. 5. Habenda est ratio difficultatis in adimpletione rei promissæ & subrogandæ. v. g. jeiunium pauperis commutandum in minorem eleemosynā, quæ difficilior est pauperi quā diuiti, & pauciora jeiunia imponenda laborantibus cholericis & debilibus, quàm otiosis, phlegmaticis, robustis. *Sexto.* Perpendenda est vouentis fragilitas, curandumq; est, ne nimis grauetur, ita vt maneat expositus periculo transgrediendi materiam subrogatam. *Septimo.* Expensæ, considerandæ, sed illæ quæ vltra domesticas & ordinarias fierent, labor itineris, sufficit autem expensas erogari in pias causas, vbi vouenti placuerit. *Octauo.* Dum Confessarius commutat in opus æquale, æqualitas non est scrupulosè accipienda, sed moraliter ita vt prudentis arbitrio, nulla aut parua differentia esse videatur, vel saltem non sit certum bonum subrogatum non esse minus, bono antea promisso. Sed hoc vltimum tantùm locum habet in confessario priuilegiato v. g. tempore Iubilæi &c. si verè admisceatur dubium de æqualitate vel quasi æqualitate materiæ subrogandæ nam in tali casu, cùm materia subroganda sit iudicanda minor (possessio enim stat pro voto) necessarium est in parte dispensare, quod non conceditur Cōfessario simplici. *Nono.* Æqualitas inter materiam præsentem voti & materiam subrogandam, non est attendenda ex materia bonorum (constat enim orationem esse suâ naturâ nobiliorem jeiunio, peregrinatione & Eleemosyna, & tamen pro vnius diei jeiunio, non sufficeret recitatio vnius partis Rosarij, neq; semper DEO gratius vouentem facere id quod per se excellentius est) sed attendēda æqualitas secundùm proportionē rei ad rem, vel quoad acceptionem DEI vel vouentis salutem pensatis circumstantijs. *Decimo.* Æqualitas materiæ subrogandæ respectu promissæ non est attendenda secundùm durationem magnitudinem aut numerum. v. g. quòd votum perpetuum commutetur in materiam perpetuam, si perpetuitas ex alio capite compensetur.

Pro meliori notitia, ponuntur exempla mutandorum votorum. *Primum* est *ex C. venientis de voto*, vbi commutatur votum Hierosolymitanū cuiusdam, factum in ætate puerili, commutatur inquam ob iustam causam, vt id eleëmosynis redimeret, & toto vitæ curriculo vni pauperi prouideret.

Secundum. ex C. *magna de voto*, votum cuiusdam Episcopi commutatur, vt expensas eundi, redeundi & commorandi ibi, integrè mittat (quamuis hoc aliàs non sit necessitatis) & laborem itineris compenset, solicitiùs instando vigilijs, deuotiùs vacando orationibus, & fortiùs se exercendo jeiuniis.

Tertium. Labor voti peregrinationis sic commutatur à doctis. Si peregrinatio pedestris esset promissa, vt vltra expensas, labor vnius diei commutetur in jeiunium vnius diei, & duorum dierum in duo jeiunia & sic deinceps. si non est peregrinatio pedestris, vt labor quatuor dierum cōmutetur in jeiuniū vnius diei.

Quod si peregrinatio mendicatò fuit promissa nullæ expensæ sunt attendendæ sed labor & humiliatio.

Quartum. Votum non contrahendi Matrimonium commutari potest in confes-

confessionem singulis mensibus per triennium & in nouem Sacra. Sanch. l. 4. c. 56. cum nonnullis. Posset addi (ait Mosc. de Iubilæo) breuis aliqua oratio singulis diebus ad mortem.

Quintum. Votum Sacerdotij assumendi, in recitationem quotidianam Psalmorum pœnitentialium cum Litanijs. vel Officij B. V. M. vel integri Rosarij & in Confessionem ac communionem singulis quindennis potest commutari item sic vouens faciat celebrari sacrum quolibet mense, & voueat castitatem in statu sæculari. Moscicen. cum Sanch. Quodsi vellet contrahere, addendum jeiunium semel in hebdomada. ita DD. citati.

Sextum. Votum jeiunandi semel in septimana, in confessionem & communionem triennio singulis quindennis & in tria sacra facienda potest commutari, aut in recitationem Rosarij & eleemosynam modicam quâlibet septimanâ perpetuò faciendam.

Septimum. Votum ingrediendi Religionem Dominicanorum attendendo debitam perpetuam abstinentiam à carnibus. jeiunium septem mensibus, quolibet anno &c. Sic commutandum ab habente potestatem, judicat Medina l. 1. Summæ. C. 14. §. 7. in tr. de comm. reg. 3. Vt vouens, per totam vitam semel in qualibet septimana jeiunet. confiteatur & communicet singulis quindennis. erroget eleëmosynam iuxta suam facultatem, & quotidie recitet Psalmos pœnitentiales. pro eadem refertur Sayrus in Claui regia l. 6. C. 12. n. 21. Sed Sanchez loco cit impugnat.

Cæterum in grauibus casibus melius est miscere dispẽsationem, existente iusta causa in parte dispensandi & supposita facultate dispensandi, quam non habet quilibet Confessarius. Quâ partiali dispensatione seclusâ non audet Sanch. commutationem in quarto & quinto casu judicare æqualem.

Et sic benè monet Eligius Bassæus Capucinus. Confessarij imperiti onus cõmutandi vota in se non suscipiant sed consulant habentes peritiam commutandi, quia defectu huius, multæ ridiculæ sæpè commutationes fiunt. Si autem Confessarius nequit peritiorem consulere eò quòd pœnitens renuat expectare, dicat secundum citatum immediate Doctorem, ex nunc commuto tibi votum hoc, in res quas iudicabit talis Doctor, ad cuius sententiam te obligo. Nec est necessarium vt determinatio materiæ fiat tempore Iubilæi si dicto modo commutatio fiat tempore Iubilæi. Colligo ex Bonac: d. 4. super Decalogum q. 2. punc. 7. §. 3. 14. circa finem, vbi huius oneris non meminit, immò loco immediatè sequenti absolutè & sine restrictione dicit, cognitâ causâ posse Confessarium differre post tempus Iubilæi commutationem, & rationabiliter.

ADDITIO IV.

Ad distinctionem 87mam. secundi Sententiarum.

SIcut in alijs Sacramentis, ita & in Sacramento Matrimonij hæc tria reperiuntur

Sezt. Sacramentum tantùm Res Sacramenti tantùm. Res & Sacramentum simul, Sacramentum tantum, est expressio externa & sensibilis, interni consensûs. Res Sacramenti est, tum gratia Sacramentalis, tum vnio Christi cum Ecclesia. Res & Sacramentum simul, est maritalis cõiunctio. siue vinculum illud, quod sequitur ex contractu matrimoniali. Significatur enim per contractum, & simul vt per ipsum expressa, significat tum gratiam Sacramẽtalem, tum vnionem Christi cum Ecclesia, Gonet in Manuali Thom, de Sacramento Matrimonij C. 2.

ADDITIO V.

Ad distinctionem 90. eiusdem libri.

REgulares priuilegiati possunt dispensare cum coniugibus incestuosis, vt petant debitum. Possunt dispensare, extra Monasterium, sine deputatione facta à Superiori, extra Sacram. Pœnitentiæ, & amoto Superiori, supposito quòd licentiam dederit Colligo ex Donato Laynensi to. 3. tr. 4. q. 40. circa finem, absolutè enim loquitur, & insinuat priuilegium Martini V. Antonius verò à Spir. S. in Directorio Regularium tr. 2. disp. 1. sect. 2. §. 3. id expressè docet, & pro tribus posterioribus partibus D.D. citat. vbi etiam docet hanc potestatem quam tribuunt Prælati ad dispensandum in debito cum coniugibus incestuosis, extendi ad eos, qui cognationem spiritualem contraxerunt, & refert Villal & alios.

ADDITIO VI.

Ad distinctionem vltimam, eiusdem.

REgulares priuilegiati possunt dispensare ad petendum debitum cum cõiugatis qui post votum castitatis contraxerunt, vel illud post Matrimonium, etiam de consensu vtriusq; emiserunt, Nam cum hoc votum castitatis in coniugatis, non sit integræ castitatis, sed tantùm non petendi debitum, inde fit quod non si absolutum & perpetuum, sed ex parte, ac per consequens non est Papæ reservatum. Ant. à Spir. S. tr. 2. d. 1. Sec. 2. p. 1. & d. 3. sect. 2. §. 2. cum alijs. Vdist. 15. primi conc. 9, Hæc facultas non solum extenditur ad fideles illius diœcesis, in qua est Religiosus, sed ad omnes vndequaq; venientes. Item exerceri valet absq; deputatione à Prouinciali. Ant. à Spir. S. tract. 2. dist. 1. sect. 2. §. 3. quoad vtramq; partem.

ADDITIO VII.

Ad distinctionem 5tam. tertij sententiarum.

PVblicè percussor Clerici, ante declarationem judicis, non est euitandus. Quia licèt ex Conc. Constantiensi in duobus casibus teneamur excõmunicatos euitare, nempe per cedulones, & publicè Clericorum percussores, tamen dictum Concilium declarauit, regulam habere locum tunc, quando percussio est ita no-

ita notoria. vt nullâ possit tergiuersatione celari, ac nullo juris remedio excusari, quod nunquam aut rarissimè potest euenire. Etenim etsi notorium sit, Titium percussisse personam Ecclesiasticam, nihilominus notorium minimè est, nullam excusationem posse habere. Quoniam poterit dicere hoc fecisse causâ honoris vim vi repellendo ad sui defensionem, vel causa disciplinæ, vel quia eum inuenit cum sua vxore, vel sorore, vel quia non habebat scientiam Canonis, vel quia percussit non in loco publico, nec coram testibus opportunis, vel in somno, vel ebrietate, vel inaduertéter. Quia pensabat percutere laicum & percussit Clericum sibi ignotum, vel in iræ calore, vel in primo motu, & similibus, ob quæ percussor debet citari. Ita Donatus Laymensis to. 1. p. 2. tr. 13. q. 52. cum alijs. Sufficit autem declarare delictum. Vide citatum, tom. 2. p. 2. tr. 2. q. 2.

ADDITIO VIII.

Ad distinctionem decimam eiusdem libri.

NOmine censuræ ab homine latæ, venit censura particularis, siue hæc sit quoad personam, in quam determinate fertur, pro commisso peccato. Siue sit solùm quoad delictum, quoad personam verò confusè, videlicet in eum, vel in eos, qui commiserunt tale crimen. V. Mosc. in Exam. Approb. tit. 6. q. 11.

Quarta & sequentes interponendæ erant huic 2. editioni sed quia in absentia Authoris tantùm insinuatæ, ideo secundò vt additiones impressæ.

ADDITIO IX.

De non ambigendis inter Religiosos officiis.

EX Clemente VIII. in Decretis pro reformatione Regularium approbatis à S. Cong. jussu S.D.N. Vrbani VIII. sic habetur contra Religiosos ambitiosè pro se vel pro alijs vota vel suffragia procurantes. *Vt omnis officiorum ambitûs occasio præcludatur, caueant omnes à directa vel indirecta vocum, seu suffragiorum procurratione, tam pro se ipsis, quàm pro alijs, tum in Capitulis locorum, tum in cæteris, præsertim generalibus Capitulis aut Congregationibus, seu alibi. Quicunq; secus fecerint, præter alias pœnas, & censuras hactenus contra huiusmodi ambientes inflictas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent, eò ipsò incidant & ad futura quæcunq; pariter inhabiles habeantur, super quo cum eis à nemine dispensari possit, nisi à Nobis vel Successoribus nostris, & pro qualitate culparum grauiùs etiam plectantur. Porro supra dictas omnes pœnas ad complices ác simpliciter scientes & non reuelántes extendimus.* Per hæc tamen non tollitur, quominus electores possint procurare, quòd dignitates dentur dignis & indigni excludantur. Nec etiam tollitur per hoc decretum quòd jidem electores possint secum de qualitatibus eligendorum tractare, etiam vitia manifestan-

festando, virtutesq; ostendendo, seruata tamen iustitiâ, charitate & veritate & cum recta intentione, sc, quòd dignior præferatur.

ADDITIO X.

De non aggrauandis per visitatores locis visitatis.

CAueat visitatot ne grauet visitatos in cibo & potu quærendo ab eis cibos delicatos, & pretiosa vina sed debet esse mediocritate contentus, vt probat Peirinis to. 1. priuileg. Minimorum Constitutione 14. Leonis X. n. 8.

Visitator se citò expediat ne grauet visitatos, Ita Trid. Sess. 24. de reform. C. 3. ibi. *Studeant quàm celerrimè, debitá tamen diligentiá visitationem ipsam absoluere interimq; caueant ne in vtilibus sumptibus cuiquam graues onerosiq; sint* Aduertit Zerola apud cit: n. 9. Si visitatores non pertinentibus ad visitationem occupantur, tenentur ad restitutionem si visitati plusquam solitum expendant.

Videantur dicta l. 3. Sent: Moralium d. 16. de suspensionibus in particulari suspensione sextâdecimâ cuius materia est recipere aliquid vltra victualia. Et sic omne quod non venit nomine victualium prohibetur, prohibetur etiam reparatio laminarum ferrearum pro equis, vt cum nonnullis probabiliter docet Bonac: de susp: in particulari q. 5. punc. 4. n. 2. Victualia extra domum seu pro itinere data non veniunt nomine victualium debitorum. Cum visitatus non teneatur visitatorem per viam alere. Vide Samuelem de Lub. V. Visitatio n. 7. & 8. Vltra suspensionem quam incurrunt tam visitantes jure ordinario quàm eorum familiares recipiendo munera, etiam sponte oblata, incurrunt maledictionem latam C. Romana §. procurationes de censibus in 6. à qua non liberantur nisi restituant vt ibid: exprimitur.

SENTENTIÆ.

Ab Alexandro VII. Summo Pontifice damnatæ.

1. HOmo nullo vnquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis. ex vi præceptorum diuinorum ad eas virtutes pertinentiũ.
2. Vir equestris, ad duellum prouocatus, potest illud acceptare, nè timiditatis notam apud alios incurrat.
3. Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Iulij in Cõsistorio Sacræ Cõgregationis Eminentiss. Cardinaliũ visa, & tolerata est
4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absoluere quoscunq; sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.
5. Quamuis euidentèr tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

